

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Tredie Række No. 252.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge

i Aaret 1893.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1893.)

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1896.

Pris: Kr. 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.
Tredie Række No. 252.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1893.

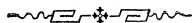
(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1893.)

Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHHEOUG & Co.

1896.

For Aarene 1882—1892, se Norges officielle Statistik, Tredie Række
No. 10, 24, 31, 51, 75, 95, 116, 143, 162, 185, 222.

Indhold.

(Table des matières).

	Pag.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1893. (<i>Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1893.</i>) Fortegnelse over Tabellerne. (<i>Liste des tableaux.</i>)	1*
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale (<i>Section médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies.</i>)	1*
II. Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer (<i>La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes par départements.</i>)	6*
III. Dødeligheden i Byerne (<i>La mortalité dans les villes.</i>)	7*
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte (<i>Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.</i>)	9*
V. Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter (<i>Les maladies épidémiques dans les départements.</i>)	10*
VI. De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøn og Alder (<i>Le nombre des cas des maladies épidémiques traités, par mois, par sexe et par âge.</i>)	14*
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme (<i>Les maladies épidémiques dans les villes par mois.</i>)	16*
VIII. Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer (<i>Les maladies épidémiques dans les villes par départements.</i>)	17*
IX. Angrebne af 1000 Indvaanere af Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Diph- theri og Lungebetændelse (<i>Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants.</i>)	19*
X. Oversigt over Typhoidfeberens Optræden i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter (<i>La fièvre typhoïde dans quelques districts civils.</i>)	20*
XI. Dødsfald paa Barselseng (<i>Décès pendant les couches dans les départements.</i>)	21*

	Pag.
XII. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	22*
XIII. Oversigt over Skarlagensfeberens Optræden i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter (<i>La scarlatine dans quelques districts civils</i>).	23*
XIV. Oversigt over Diphtheriens Optræden i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter (<i>La diphthérie dans quelques districts civils</i>).	24*
XV. Oversigt over Lungebetændelsens Optræden i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter (<i>La pneumonie dans quelques districts civils</i>).	25*
XVI. Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorrhoe og Urethrit (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de l'urethrite dans les hôpitaux</i>).	26*
XVII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme (<i>Cas de maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	27*
XVIII. Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	29*
XIX. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1890 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1890</i>).	30*
XX. Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Sygdomsform og Kjønn (<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856—1890</i>).	31*
XXI. Forskjellige af Lægerne behandlede Sygdomme (<i>Liste des cas traités des maladies diverses</i>).	32*
XXII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskellige Amter for Aarene 1891—1893 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1891—1893</i>).	36*
XXIII. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder (<i>Mortalité par phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	38*
XXIV. Liste over Dødsfald af Kræft (<i>Décès causés par les maladies cancéreuses</i>).	40*
XXV. Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27/6 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat d'après la loi du 27/6 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'Etat et des communes ensemble)</i>].	44*
XXVI. Chirurgiske Operationer (<i>Opérations chirurgicales</i>).	46*
XXVII. Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	54*
XXVIII. Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn (<i>Résultat des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	56*
XXIX. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	57*

	Side.
XXX. Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskjellige Indikationer <i>(Résultat des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) prématurés artificiels, e) par perforation, f) par embryotomie — d'après les indications différentes).</i>	58*
XXXI. Fødte og Døde <i>(Naissances et décès).</i>	61*
XXXII. Fødte og Døde i Bygderne og Byerne <i>(Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes).</i>	62*
XXXIII. Procentforholdene mellem de af Lægerne opgivne ved kjendte Sygdomme foraarsagede Dødsfald og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter <i>(Décès totaux et décès causés par les maladies connues dans les départements et dans les districts civils médicaux),</i>	64*
XXXIV. De hyppigste Dødsårsager <i>(Causes des décès classées par ordre de fréquence).</i>	66*
XXXV. Vakcinerede <i>(Vaccination).</i>	67*
XXXVI. Oversigt over de udførte retsmedicinske Forretninger <i>(Liste des actes médicaux forenses).</i>	68*
XXXVII. Sygestatistik for Strafanstalterne <i>(Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés).</i>	72*
XXXVIII. Apothek og deres Personale <i>(Des pharmacies et de leur personnel).</i>	78*
XXXIX. Syphilis paa Sygehusene <i>(La syphilis dans les hôpitaux).</i>	82*
XL. Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus <i>(Mouvements des aliénés dans les hôpitaux).</i>	84*
XLI. Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge <i>(Mouvements des malades dans les hôpitaux).</i>	86*
XLII. Kjendte Dødsårsager <i>(Causes de décès par départements).</i>	90*
XLIII. Kjendte Dødsårsager i Riget efter Kjøen og Alder <i>(Causes de décès par sexe et par âge).</i>	98*
XLIV. Kjendte Dødsårsager i Byerne <i>(Causes de décès dans les villes).</i>	106*
XLV. Kjendte Dødsårsager i Byerne efter Kjøen og Alder <i>(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).</i>	114*
XLVI. En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder <i>(Cas de quelques maladies épidémiques traités, par districts civils médicaux et par mois).</i>	120*
B. Beretninger for de enkelte civile Oversigtsdistrikter.	
<i>(Rapports spéciaux pour les départements différents).</i>	
I. Kristiania By	1
II. Akershus Amt	21
III. Smaalenes	30
IV. Buskerud	40
V. Jarlsberg og Larvik	52
VI. Hedemarkens	62
VII. Kristians	77

		Side.
VIII.	Bratsberg Amt.....	91
IX.	Nedenes —	103
X.	Lister og Mandal —	114
XI.	Stavanger —	124
XII.	Søndre Bergenhus —	138
XIII.	Bergens By	150
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	168
XV.	Romsdals —	182
XVI.	Søndre Trondhjems —	196
XVII.	Nordre —	217
XVIII.	Nordlands —	229
XIX.	Tromsø —	247
XX.	Finmarkens —	256
C. Sundhedsforskrifter, approberede i 1893		275

En 1893 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. La grippe, qui a régné en épidémie à partir de la fin de l'année 1892, diminuant en été, s'est manifestée moins grave que pendant l'année précédente. Le chiffre total des cas connus a été de 18 069 (en 1892 40 921). Parmi les maladies prédominantes il faut aussi citer la pneumonie, qui quoiqu'en général diminuée de fréquence, a été assez répandue dans le département de Hedemarken et dans la ville de Christiania. Le typhus, n'étant pas connu en dehors du diocèse de Tromsø, a été plus fréquent que d'habitude. La fièvre typhoïde a gagné du terrain dans la plupart des districts du sud et de l'ouest. La fièvre puerperale a été un peu plus rare que dans l'année précédente, tandis qu'il y avait un nombre augmenté d'erysipèle. La variole se montrait en épidémies circonscrites dans le département de Stavanger et dans la ville de Bergen. La scarlatine a gagné un peu du terrain dans la ville capitale et quelques districts de l'ouest et du nord. La rougeole a continué son cours épidémique de l'année précédente dans les diocèses de Hamar et de Trondhjem; dans les autres elle a beaucoup diminuée. La diphthérie a été assez répandue, notamment dans la ville de Trondhjem et dans les départements de Smaalenene, de Hedemarken et de Nordland; la mortalité (24,9 pct.) a été plus grande que dans les deux années de 1891-92. Les maladies catarrhales ont été de fréquence générale, les affections gastriques aiguës plus nombreuses et plus graves que d'habitude. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été de 164 680.

En 1893 la mortalité calculée d'après la population présumée au milieu de l'année, c'est à dire 2 014 600, a été de 16,34 sur 1000. Le nombre des décès a été de 32 915, celui des morts nés de 1843. Le nombre des naissances, 61 918, a dépassé de 29 003 le nombre des décès.

Parmi les 21 955 décès (66,7 sur 100 de tous les décès), dont les médecins ont indiqué la cause, le plus grand nombre en dérive des maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (3559), la décrépitude (2041), la pneumonie (1770), la diphthérie (1475), les maladies cancéreuses (1405), la diarrhée et le choléra simple (1066), la bronchite aiguë, la pneumonie catarrhale et la laryngite (935), les maladies organiques du cœur (860), la méningite (cérébrale) tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors du poumon (837), l'apoplexie cérébrale (728), la débilité congénitale (566), la maladie du Bright (485), la bronchite chronique (476), la méningite simple (411), les convulsions de l'enfance (316), la péritonite (280), la grippe (196), la scarlatine (195).

1171 ont péri par suite d'accidents malheureux, 130 par suicide, 13 par homicide.

Le nombre des hôpitaux ordinaires ont été de 47; dans ces hôpitaux ont été traités 13 705 malades dont 10 925 sont sortis et 1304 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 9,5 sur 100.

Dans 11 maisons d'aliénés ont été traités 2342 individus, dont 786 sont sortis et 124 sont décédés.

Le royaume est divisé en 157 districts médicaux civils.

Le nombre total des médecins autorisés a été de 884. La vaccination a été pratiquée sur 57 464 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 668. Il y a 936 sages femmes d'examinées. Le nombre des pharmacies a été de 107.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget for Aaret 1893.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.	
I.	1. Kristiania (By)	16,55	¹⁾ 148 213	165	46	51	-	16	
II.	Akershus Amt	5321,42	100 427	36	-	38	32	2	
	2. Aker	1063,50	34 488	16	-	12	7	1	
	3. Ullensaker	2141,02	33 456	9	-	11	11	-	
	4. Høland	1263,28	13 609	4	-	7	8	-	
	5. Follo	853,62	18 874	7	-	8	6	1	
III.	Smaalenenes Amt	4142,69	120 864	40	8	42	33	8	
	6. Eidsberg	1405,92	22 073	4	-	10	9	-	
	7. Moss	783,91	22 785	9	2	11	11	2	
	8. Sarpsborg	700,16	49 037	15	4	10	7	4	
	9. Hvaler	1250,99	15 810	3	-	6	6	-	
	10. Fredrikshald	1,71	11 159	9	2	5	-	2	
IV.	Buskerud Amt	14996,85	105 203	33	6	44	19	5	
	11. Drammen	603,18	34 664	11	4	14	2	3	
	12. Ringerike	1800,92	15 680	6	1	7	4	1	
	13. Modum	2358,86	25 037	8	-	9	3	-	
	14. Nes	2899,46	7 603	1	-	4	3	-	
	15. Aal	2723,81	5 377	1	-	2	2	-	
	16. Sandsvær	1310,32	12 343	4	1	5	2	1	
	17. Rollag	3300,30	4 499	2	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2320,93	97 745	36	9	46	14	8	
	18. Tønsberg	781,12	44 418	16	4	21	9	3	
	19. Hof	866,53	19 423	8	1	7	2	2	
	20. Larvik	673,38	33 904	12	4	18	3	3	

¹⁾ Efter Opgave fra Kristiania Sundhedskommission over Indbyggerantallet ved Aarets Begyndelse og Slutning udgjorde Middelfolkemængden 164 370.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstede- v. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.	
VI.	Hedemarkens Amt.....	27507,72	120 386	36	4	46	41	6	
	21. Solor og Odalen.....	3492,38	32 625	8	1	10	9	1	
	22. Hedemarken.....	2688,24	42 638	13	2	13	9	3	
	23. Søndre Østerdalen.....	3036,74	18 633	6	1	6	5	1	
	24. Trysil.....	3759,54	5 460	2	-	4	5	-	
	25. Rendalen.....	7093,47	9 892	3	-	7	6	-	
	26. Tønsset.....	6398,71	10 330	4	-	6	7	1	
VII.	Kristians Amt.....	25362,50	108 579	32	2	41	37	4	
	27. Hadeland og Land.....	2943,24	24 186	9	-	10	7	1	
	28. Søndre Valdres.....	2495,38	10 059	4	-	4	5	1	
	29. Nordre —.....	2943,82	7 103	2	-	4	4	-	
	30. Toten.....	1483,89	23 916	7	1	7	7	1	
	31. Faaberg.....	2359,26	15 337	5	1	5	4	1	
	32. Ringeby.....	3166,89	11 659	2	-	3	3	-	
	33. Lom.....	5799,56	9 770	2	-	4	4	-	
	34. Lesje.....	4166,16	6 549	1	-	4	3	-	
VIII.	Bratsberg Amt.....	15189,10	91 410	35	4	44	38	6	
	35. Skien.....	1066,24	30 162	12	3	18	6	4	
	36. Kragerø.....	1650,41	22 934	7	1	6	5	1	
	37. Hollen.....	1141,81	12 137	5	-	5	5	1	
	38. Sauland.....	1716,04	6 795	3	-	4	5	-	
	39. Kviteseid.....	2256,07	7 890	3	-	4	7	-	
	40. Laardal.....	4214,11	7 952	4	-	5	5	-	
	41. Tinn.....	3144,42	3 540	1	-	2	5	-	
IX.	Nedenes Amt.....	9347,99	77 352	23	3	33	21	6	
	42. Østre Nedenes.....	889,43	31 652	6	1	9	5	4	
	43. Vestre —.....	1116,72	31 558	14	2	16	7	2	
	44. Aamli.....	1995,71	5 739	1	-	3	3	-	
	45. Evje.....	1139,43	4 050	1	-	3	4	-	
	46. Setersdalen.....	4206,70	4 353	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal Amt.....	7264,34	76 213	22	8	34	26	5	
	47. Kristiansand.....	16,04	12 543	10	5	8	-	2	
	48. Oddernes.....	1147,05	20 818	4	1	7	8	1	
	49. Undal.....	1960,28	12 140	1	-	8	6	-	
	50. Lyngdal.....	841,83	6 850	1	-	2	4	-	
	51. Vanse.....	268,35	9 445	2	2	4	3	1	
	52. Flekkefjord.....	3030,79	14 417	4	-	5	5	1	
XI.	Stavanger Amt.....	9147,16	114 223	26	6	58	39	8	
	53. Sogndal.....	790,77	5 592	2	-	3	3	-	
	54. Egersund.....	1298,92	13 161	2	-	5	3	1	
	55. Sandnes.....	1955,84	15 333	2	-	8	5	1	
	56. Stavanger Stadsfysikat..	6,26	22 483	8	5	12	-	3	
	57. Stavanger.....	204,98	8 368	1	-	3	5	-	
	58. Finnø.....	1544,96	11 831	1	-	8	8	-	
	59. Sand.....	2495,48	10 459	1	-	6	6	-	
	60. Karmøen.....	447,24	14 528	4	-	9	5	1	
	61. Haugesund ¹⁾	404,21	12 468	5	1	4	4	2	

¹⁾ Til Haugesunds Lægedistrikt hører ogsaa Sveens Herred af søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (resp. 214,23 km². med 3 054 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Distriktet 618,44 km². og Indbyggerantallet 15 522.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinører.	Apothek.	
XII.	Søndre Bergenhus Amt..	15606,67	127 678	24	-	65	56	1	
	Sveens Herred ¹⁾	214,23	3 054	-	-	2	2	-	
	62. Indre Søndhordland	1099,71	9 160	3	-	6	3	-	
	63. Ytre —	597,52	10 466	3	-	7	7	-	
	64. Tysnes	1042,50	9 198	3	-	7	7	-	
	65. Indre Hardanger	5554,45	10 081	3	-	8	6	-	
	66. Ytre —	877,24	7 659	2	-	5	2	-	
	67. Voss	2073,52	10 519	2	-	4	4	1	
	68. Søndre Midthordland	995,42	12 997	2	-	5	5	-	
	69. Nordre —	433,49	18 111	2	-	3	4	-	
	70. Osterøen	1561,94	16 204	2	-	7	6	-	
	71. Alversund	242,79	7 238	1	-	4	4	-	
72. Lindaas	913,76	12 991	1	-	5	6	-		
XIII.	73. Bergen (By)	13,55	52 803	38	9	21	-	6	
	Nordre Bergenhus Amt..	18472,48	87 839	18	-	60	48	2	
XIV.	74. Lærdal	3617,04	6 729	1	-	4	5	1	
	75. Lyster	2225,15	5 293	1	-	4	4	-	
	76. Sogndal	887,39	5 224	2	-	2	2	-	
	77. Vik	1792,24	8 324	3	-	9	5	-	
	78. Gulen	883,37	6 798	2	-	4	4	-	
	79. Kirkebø	1464,67	6 664	1	-	5	4	-	
	80. Ytre Søndfjord	879,18	8 458	1	-	7	3	-	
	81. Indre —	1540,55	8 262	1	-	4	5	-	
	82. Kinn	1160,17	8 691	2	-	6	4	1	
	83. Ytre Nordfjord	566,83	6 611	1	-	3	3	-	
	84. Nordfjordeidet	662,23	4 515	1	-	3	2	-	
	85. Gloppen	1031,89	5 017	1	-	3	2	-	
	86. Indviken	1761,83	7 253	1	-	6	5	-	
	XV.	Romsdals Amt	14989,61	127 663	31	3	82	63	6
87. Vestre Søndmør		918,51	11 907	2	-	8	7	-	
88. Indre —		1241,27	8 120	2	-	5	3	1	
89. Østre —		2040,94	6 492	1	-	6	6	-	
90. Ørskog		723,33	7 166	1	-	3	3	-	
91. Nordre Søndmør		314,82	17 883	5	1	12	6	2	
92. Ytre Romsdal		1164,66	17 619	3	1	12	8	1	
93. Indre —		2512,49	10 887	3	-	6	6	-	
94. Søndre Nordmør		817,52	22 806	8	1	13	8	2	
95. Sundalen		1964,15	5 840	2	-	6	6	-	
96. Surendalen		2065,16	8 829	2	-	5	5	-	
97. Nordre Nordmør	1226,76	10 114	2	-	6	5	-		
XVI.	Søndre Trondhjems Amt	18606,24	123 750	46	5	71	44	6	
	98. Trondhjem	35,24	28 792	23	5	21	-	4	
	99. Strinden	686,80	12 066	5	-	7	7	-	
	100. Selbu	2545,04	5 421	1	1	2	2	-	

1) Sveens Herred hører til Haugesunds Lægedistrikt; se Anm. Side 2*.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatører.	Apothek.	
	101. Røros ¹⁾	3439,17	6 111	2	-	3	3	1	
	102. Guldalen	2972,67	12 973	2	-	7	7	-	
	103. Opdal ²⁾	2805,14	5 275	2	-	3	3	-	
	104. Orkedalen	1943,59	14 439	4	-	10	6	1	
	105. Hitteren	921,83	9 669	1	-	4	4	-	
	106. Hevne	1090,46	5 153	1	-	3	2	-	
	107. Ytre Fosen	656,88	9 877	2	-	3	2	-	
	108. Indre —	814,24	7 527	2	-	4	4	-	
	109. Nordre —	1733,82	7 255	1	-	4	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.	22767,81	81 529	24	2	41	44	3	
	110. Stjørdalen	2252,16	10 699	4	-	6	4	-	
	111. Frosten	646,72	7 835	1	-	4	4	-	
	112. Levanger	2078,50	12 347	4	-	4	5	1	
	113. Inderøen	985,62	11 347	2	-	7	8	-	
	114. Stenkjær	2193,89	10 821	4	1	5	5	1	
	115. Grong	10285,71	7 601	2	-	4	7	-	
	116. Namsos	1302,03	6 302	4	1	3	3	1	
	117. Fosnes	1323,00	4 681	1	-	2	3	-	
	118. Kolvereid	1085,30	4 851	1	-	3	3	-	
	119. Vikten	614,88	5 045	1	-	3	2	-	
XVIII.	Nordlands Amt	37958,50	132 447	34	2	71	56	3	
	120. Brønnø	2391,99	11 917	3	-	6	5	-	
	121. Alstahaug	1262,94	11 830	1	-	6	3	-	
	122. Vefsen	7067,38	7 380	2	-	4	3	1	
	123. Ranen	5064,53	13 652	3	-	5	4	-	
	124. Lurø	2321,77	8 288	1	-	4	4	-	
	125. Gildeskaal	1849,77	5 315	1	-	2	3	-	
	126. Bodø	535,79	8 040	3	2	3	2	1	
	127. Folden	2270,75	4 214	1	-	3	3	-	
	128. Skjerstad	3980,19	7 148	3	-	3	3	-	
	129. Steigen	433,74	3 338	1	-	2	1	-	
	130. Hammerø	1058,83	2 946	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen	2832,05	5 295	2	-	4	3	-	
	132. Ofoten	3036,16	5 771	2	-	4	2	-	
	133. Flakstad	395,47	3 504	1	-	4	4	-	
	134. Buksnes	288,30	7 901	2	-	6	4	-	
	135. Østlofoten	630,20	7 074	2	-	3	4	1	
	136. Hadsel	944,02	10 008	2	-	5	2	-	
	137. Sortland	1594,62	8 826	3	-	6	5	-	
XIX.	Tromsø Amt	26246,10	65 009	15	2	29	29	3	
	138. Trondenes	1543,69	11 760	2	-	4	5	1	
	139. Ibbestad	1660,95	8 033	1	-	2	2	-	
	140. Tranø	1083,02	4 738	1	-	3	2	-	
	141. Berg	609,10	1 849	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgens Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.	
	142. Lenviken	1198, ⁴⁷	5 583	1	-	3	3	-	
	143. Maalselven	5896, ⁰⁵	4 686	2	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1565, ³⁸	4 451	1	-	2	2	-	
	145. Tromsø	1593, ⁹⁰	10 299	3	2	4	3	2	
	146. Lyngen	3682, ²⁷	5 354	1	-	2	4	-	
	147. Karlsø	1374, ¹⁵	2 704	1	-	2	1	-	
	148. Skjervø	6039, ²²	5 552	1	-	2	2	-	
XX.	Finmarkens Amt	47385, ³⁴	29 341	11	-	19	28	3	
	149. Alten	12119, ¹⁵	5 406	1	-	3	4	-	
	150. Loppen	1173, ⁶⁴	1 731	1	-	2	2	-	
	151. Hammerfest	3397, ³⁶	3 995	2	-	2	3	1	
	152. Maasø	535, ⁸⁰	2 508	1	-	2	5	-	
	153. Kistrand	16443, ⁷⁸	3 354	1	-	4	4	-	
	154. Tanen	3903, ⁶⁴	3 080	1	-	1	4	-	
	155. Vardø	2257, ⁹⁹	3 310	2	-	2	2	1	
	156. Vadsø	2563, ⁹⁹	4 025	1	-	3	1	1	
	157. Sydvaranger	4987, ⁹⁹	1 932	1	-	-	3	-	
		322303, ⁸⁹	1 988 674	725	117	936	668	107	

Folkemængde. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde, anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge den 1ste Januar 1891. Til Beregning af Dødelighedsforhold og andre Forholdsregninger i Aaret er derimod som Regel benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Aaret.

Sundhedstilstanden maa i det Hele taget betegnes som tilfredsstillende.

Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 164 680 mod 195 003 i 1892. Nedgangen skyldes særlig Influenzaens Aftagen, idet der af denne Sygdom anmeldtes kun 18 069 Tilfælde mod 40 921 i 1892, i mindre Grad en Aftagen af Mæslinger og Kighoste.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var de katarrhalske 3: akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit, samt katarrhalsk og follikulær Angina, med respective 35,5 pCt. og 11,0 pCt. af samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme; dernæst kommer akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera med tilsammen 17,9 pCt., samt Influenza med 10,9 pCt. Hyppigst efter disse anmeldtes Lungebetændelse, Diphtheri, Skarlagensfeber og Gigtfeber. Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Rosen og Diphtheri viser nogen, akut Diarrhoe en betydeligere Tiltaget i de Angrebnes Antal.

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.
La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

G*

Tabel II. Amter.	Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
	Beregnet tilstedev. Middelbefolkning ¹⁾ .	Antal Dødsfald i 1893.	Døde af 1000 levende.		Beregnet tilstedev. Middelbefolkning ¹⁾ .	Antal Dødsfald i 1893.	Døde af 1000 levende.		Beregnet tilstedev. Middelbefolkning ¹⁾ .	Antal Dødsfald i 1893.	Døde af 1000 levende.	
			1893.	1892.			1893.	1892.			1893.	1892.
Riget	2 014 600	32 915	16,84	17,88	1 530 100	23 813	15,56	17,28	484 500	9 102	18,79	19,58
1. Kristiania	160 900	2 980	18,5	20,5	-	-	-	-	160 900	2 980	18,5	20,5
2. Akershus	100 900	1 728	17,1	18,2	97 700	1 666	17,1	18,0	3 200	62	19,4	24,7
3. Smaalenene	122 800	1 989	16,2	18,9	87 300	1 370	15,7	18,7	35 500	619	17,4	19,4
4. Buskerud	106 200	1 684	15,9	16,7	77 700	1 181	15,2	16,5	28 500	503	17,6	17,2
5. Jarlsberg og Larvik	98 700	1 506	15,3	16,7	65 800	1 007	15,3	16,3	32 900	499	15,2	17,4
6. Hedemarken	120 100	2 006	16,7	17,6	114 400	1 916	16,7	17,8	5 700	90	15,8	13,8
7. Kristians	108 100	1 623	15,0	17,2	104 800	1 558	14,9	17,1	3 300	65	19,7	20,3
8. Bratsberg	92 800	1 372	14,8	17,2	70 400	1 007	14,8	16,0	22 400	365	16,3	21,2
9. Nedenes	76 900	1 243	16,2	19,4	63 400	1 034	16,3	20,0	13 500	209	15,5	16,0
10. Lister og Mandal	74 700	1 411	18,9	19,9	55 500	998	17,9	19,9	19 200	413	21,5	20,7
11. Stavanger	113 600	2 002	17,6	17,8	78 500	1 329	16,9	17,4	35 100	673	19,2	18,7
12. Søndre Bergenhus	129 600	1 848	14,3	14,0	129 600	1 848	14,3	14,0	-	-	-	-
13. Bergen	55 600	939	16,9	17,8	-	-	-	-	55 600	939	16,9	17,8
14. Nordre Bergenhus	87 600	1 086	12,4	13,4	86 900	1 076	12,4	13,4	700	10	14,3	11,4
15. Romsdal	128 500	1 806	14,1	14,2	107 600	1 434	13,3	13,5	20 900	372	17,8	17,4
16. Søndre Trondhjem	123 700	2 308	18,7	20,1	98 900	1 522	15,4	19,6	24 800	786	31,7	22,1
17. Nordre Trondhjem	80 300	1 349	16,8	18,2	75 700	1 260	16,6	18,0	4 600	89	19,4	21,7
18. Nordland	136 600	2 243	16,4	20,0	131 200	2 147	16,4	20,0	5 400	96	17,8	21,5
19. Tromsø	67 200	994	14,8	17,5	61 000	886	12,5	17,2	6 200	108	17,5	20,6
20. Finmarken	29 800	798	26,8	27,6	23 700	574	24,2	25,4	6 100	224	36,8	35,9

¹⁾ Efter Opgaver fra det statistiske Centralbureau.

1893.

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstede- værende Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1893.	Døde af 1000 Levende.					
				1893.	1892.	1891.	1890.	1889.	1888.
I.	Kristiania ¹⁾	164 370	2 980	18,5	20,5	20,6	21,1	22,1	22,8
II.	Drøbak	2 147	43	20,0	21,4	17,7	13,6	21,8	26,5
	Hvitsten	149	5	33,6	20,1	-	13,4	-	21,8
	Hølen	191	4	20,9	36,6	15,7	10,4	35,0	9,0
	Son	769	10	13,0	29,9	20,8	17,4	19,5	22,6
III.	Moss	8 036	134	16,6	17,9	17,7	17,8	22,3	23,3
	Sarpsborg	2 936	44	15,0	19,1	17,0	19,8	12,7	15,9
	Fredrikstad	12 292	185	15,1	18,5	16,7	14,6	14,2	16,3
	Fredrikshald	11 159	256	23,1	22,8	16,0	13,8	23,1	17,0
IV.	Drammen	20 437	365	17,9	16,4	18,2	11,0	20,0	20,0
	Holmsbu	436	8	18,3	13,8	6,0	10,7	7,9	25,5
	Hønefoss	1 505	28	18,6	15,9	13,3	16,2	23,5	19,5
	Kongsberg	5 291	102	19,3	22,9	15,9	20,6	23,1	26,7
V.	Svelviken	1 346	16	11,9	15,6	17,1	15,7	19,4	18,7
	Holmestrand	2 287	38	16,6	21,4	15,7	18,6	20,8	22,5
	Horten	6 536	97	14,8	22,2	15,9	15,7	25,0	21,3
	Aasgaardstrand	372	8	21,5	13,4	10,8	22,6	9,7	14,6
	Tønsberg	6 818	111	16,2	14,1	18,0	14,5	11,7	13,8
	Sandefjord	3 903	49	12,6	15,1	19,0	18,8	14,4	15,1
	Larvik	10 933	180	16,6	17,5	19,9	16,2	15,4	18,8
VI.	Kongsvinger	1 308	24	18,3	12,2	15,3	14,4	12,5	22,6
	Hamar	4 013	66	16,4	14,9	17,2	24,9	23,1	23,6
VII.	Gjøvik	1 391	15	10,8	25,2	21,6	13,4	17,1	10,2
	Lillehammer	1 861	50	26,9	17,2	14,5	15,3	10,4	13,4
VIII.	Brevik	1 993	44	22,1	24,1	21,1	20,0	19,5	22,2
	Porsgrund	3 841	72	18,7	17,2	17,7	12,4	19,0	21,1
	Skien	8 959	142	15,8	22,7	15,3	17,8	23,1	20,9
	Stathelle	345	8	23,2	31,9	17,4	32,0	13,0	7,7
	Langesund	1 230	26	21,2	26,0	11,4	13,0	15,0	17,2
	Kragerø	5 492	73	13,3	19,8	17,7	18,0	18,2	15,3

¹⁾ Den opførte Folkemængde er den hjemmehørende Middelfolkning, beregnet efter Sundhedskommissionens Opgaver. Dødeligheden er derimod beregnet efter den tilstedeværende Middelfolkemængde efter Opgave fra det statistiske Centralbureau, cfr. Tabel II.

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III. (Forts.). Byer.	Tilstede- værende Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1893.	Døde af 1000 Levende.					
				1893.	1892.	1891.	1890.	1889.	1888.
IX.	Østerrisør	2 988	38	12,7	23,1	11,7	10,8	14,2	14,2
	Tvedestrand	1 657	26	15,7	12,1	25,3	14,7	12,3	16,0
	Arendal	4 438	85	19,2	15,3	19,8	17,4	12,8	16,5
	Grimstad	2 880	37	12,8	14,6	17,0	13,6	20,5	17,0
	Lillesand	1 372	23	16,8	11,7	24,1	17,8	22,7	16,1
X.	Kristiansand	12 543	274	21,9	21,3	21,6	21,2	23,2	26,4
	Mandal	3 616	62	17,1	15,5	31,8	20,9	18,3	18,6
	Farsund	1 518	40	26,4	25,0	19,1	21,8	29,6	24,9
	Flekkefjord	1 541	37	23,9	23,4	20,1	23,4	19,0	23,7
XI.	Sogndal	461	7	15,2	19,5	6,5	10,7	6,7	9,0
	Egersund	2 815	56	19,9	16,3	17,0	18,2	23,1	21,7
	Sandnes	1 654	37	22,4	20,6	23,0	13,3	19,6	20,2
	Stavanger	22 483	434	19,3	20,0	19,0	16,0	18,1	21,5
	Kopervik	791	20	25,3	15,2	25,3	9,9	15,5	27,4
	Skudeneshavn	1 123	22	19,7	16,9	18,7	15,1	14,0	19,3
	Haugesund	5 382	97	18,0	15,6	13,0	16,2	22,7	14,6
XIII.	Bergen ¹⁾	56 000	639	16,9	17,8	17,0	16,1	18,2	21,6
XIV.	Florø	674	10	14,8	11,9	19,3	13,3	17,5	24,5
XV.	Aalesund	8 349	150	17,9	18,3	13,5	19,1	25,2	14,4
	Molde	1 660	40	24,1	21,1	21,7	25,7	19,5	19,5
	Kristiansund	10 135	182	18,1	17,1	19,1	20,8	19,7	14,3
XVI.	Trondhjem	24 700	786	31,8	19,0	21,3	28,0	27,0	21,4
XVII.	Levanger	902	26	28,8	22,2	24,4	18,0	14,6	16,9
	Stenkjær	1 866	25	13,4	14,5	15,5	28,6	17,6	17,0
	Namsos	1 815	38	20,9	29,2	20,4	11,4	18,4	14,7
XVIII.	Mosjøen	1 160	25	21,6	23,3	29,3	19,1	19,0	6,9
	Bodø	3 791	71	18,7	24,4	23,7	20,2	19,8	22,3
XIX.	Tromsø	6 071	108	17,8	21,1	16,6	18,5	19,4	21,9
XX.	Hammerfest	2 238	87	38,9	38,4	21,4	36,1	22,3	22,7
	Varde	2 217	88	39,7	35,2	28,0	34,7	16,2	21,6
	Vadsø	1 767	49	27,7	31,1	21,5	20,1	12,4	26,6

¹⁾ Folkemængden er den af Stadsfysikus opgivne omtrentlige Middelfolkemængde for Aaret. Dødeligheden er beregnet paa samme Maade som for Kristiania anført.

Døde i Forhold til 1000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel IV.	1893.	1892.	1891.	1890.	1889.	1888.	1887.	1886.	1885.	1884.
Riget	532	602	565	590	586	549	520	520	526	529
Byer	528	588	560	595	604	599	588	536	534	540
Bygder	534	607	566	589	580	532	507	514	523	524
Amter:										
Kristiania	484	578	559	618	611	618	658	577	597	571
Akershus	575	632	669	559	606	605	571	556	556	541
Smaalenene	480	619	517	529	529	605	500	512	524	538
Buskerud	533	563	532	517	638	566	537	538	519	557
Jarlsb. og Larvik	496	586	552	554	560	558	484	510	477	479
Hedemarken	546	605	562	571	625	525	469	445	450	405
Kristians	528	624	551	507	535	506	487	490	552	513
Bratsberg	503	594	533	540	544	531	521	564	541	498
Nedenes	538	662	662	588	617	655	519	591	569	505
Lister og Mandal	622	702	746	717	715	779	643	584	547	598
Stavanger	575	589	545	576	583	585	489	504	517	471
Søndre Bergenhus	489	485	497	547	590	531	496	466	522	515
Bergen	491	531	528	496	565	661	473	467	520	588
Nordre Bergenhus	456	444	502	541	599	475	608	523	550	523
Romsdal	502	527	515	696	591	515	501	491	500	523
Søndre Trondhjem	662	745	714	773	682	588	598	590	653	591
Nordre Trondhjem	680	751	712	732	642	510	519	539	580	560
Nordland	484	617	537	583	422	419	378	413	429	515
Tromsø	449	530	426	235	521	412	400	406	417	562
Finmarken	764	771	594	665	626	546	597	907	490	519

De af epidemiske Sygdomme Angrebne udgjør 81,7 pro mille af den beregnede Middelfolkemængde for Aaret. Dette Forholdstal er mindre end i noget Aar siden 1887; i 1892 udgjorde det 97,2. Det største Antal Angrebne har Byerne Bergen med 199,9 pro mille og Kristiania med 175,6 pro mille, dernæst kommer Smaalenene, Jarlsberg og Larvik, Buskerud, Finmarkens og søndre Trondhjems Amter, hvor Antallet af Angrebne i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnitstallet for Riget, medens dette Tal ikke naaes i de øvrige Amter, blandt hvilke de bergenusiske har de mindste Forholdstal, lidt over en Fjerdedel af Gjennemsnitstallet for Riget.

I Forhold til Aaret forud viser der sig en ringe Stigning i de anmeldte Syges Antal i de vestlandske Amter, i samtlige Amter forøvrigt en Aftagen i større eller mindre Grad. For 163 977 af de ialt opgivne 164 680 epidemiske Sygdomstilfælde kjendes deres Optræden i de forskellige Maaneder; de fleste forekom i

Samtlige af Lægerne anmeldte epidemiske
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige epidemiske Sygdomme.		Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Exanthematisk Typhus.		Typhoid-feber.		Cerebro-spinal-meningit.		Barsel-feber.	
	Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	164680	6690	81,7	71	4	1035	137	34	11	434	152
Byer	96369	2730	-	1	-	343	60	9	-	94	35
Bygder	68311	3960	-	70	4	692	77	25	11	340	117
Amter:											
1. Kristiania	28252	975	175,6	-	-	101	12	-	-	17	10
2. Akershus	6214	308	61,6	-	-	26	1	-	-	20	8
3. Smaalenene	14523	560	118,3	-	-	85	8	2	1	18	6
4. Buskerud	10711	366	100,9	-	-	63	4	-	-	17	9
5. Jarlsberg og Larvik	10557	255	106,9	-	-	30	2	2	1	27	12
6. Hedemarken	9211	512	76,7	-	-	4	1	4	-	44	16
7. Kristians	6611	321	61,2	-	-	56	3	1	-	22	7
8. Bratsberg	7070	216	76,2	-	-	4	-	-	-	24	11
9. Nedenes	6048	233	78,6	-	-	20	4	1	1	17	5
10. Lister og Mandal ..	5583	226	74,7	-	-	23	4	5	-	15	5
11. Stavanger	9158	338	80,6	-	-	80	24	3	2	24	11
12. Søndre Bergenhus ..	3025	188	23,3	-	-	129	14	-	-	23	8
13. Bergen	11114	235	199,9	-	-	73	10	1	-	5	4
14. Nordre Bergenhus ..	1999	124	22,8	-	-	115	11	4	-	16	4
15. Romsdal	8216	293	63,9	-	-	95	18	3	2	32	2
16. Søndre Trondhjem ..	10177	639	82,3	-	-	40	7	-	-	32	6
17. Nordre —	3607	220	44,9	-	-	16	3	-	-	19	8
18. Nordland	6566	476	48,1	17	3	53	7	1	1	42	11
19. Tromsø	3121	130	46,4	15	-	17	2	7	3	10	3
20. Finmarken	2917	75	97,9	39	1	5	2	-	-	10	6

¹⁾ Opført paa Listen over kjendte Dødsårsager under causæ aliæ.

Aarets 1ste og 4de Kvartal, særlig i December paa Grund af epidemisk optrædende Influenza. Det mindste Antal opgives som sædvanlig for September.

Antal Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter for Aaret findes anført paa Tabel V.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1893: 32 915 eller 16,34 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde. I Aarene 1888—92 var Dødeligheden hele Tiden større, mellem 17,03 og 17,88 pro mille, i 1892 17,83 pro mille.

Sygdomme fordelte paa Amter.
dans les départements.

Børne- kopper.		Vand- kopper.		Skarlagens- feber.		Røde Hunde.	Mæslinger.			Rosen.		Kighoste.		Diphteri.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
78	1	1792	1)	3431	195	200	3158	125	2353	83	3106	170	5847	1475	
42	1	1250	1	1368	71	101	1820	56	992	36	1833	66	2049	499	
36	-	542	-	2063	124	99	1358	69	1361	47	1273	104	3798	976	
5	1	326	1	671	47	3	42	3	196	12	254	11	431	79	
-	-	63	-	244	18	6	27	-	99	6	87	2	166	66	
-	-	166	-	311	38	5	56	1	184	7	172	14	640	139	
-	-	152	-	235	8	5	11	-	220	6	343	5	230	58	
3	-	153	-	132	5	8	85	4	157	3	29	1	89	18	
-	-	20	-	102	10	1	109	-	247	8	70	6	517	93	
-	-	63	-	54	4	10	199	8	153	-	154	7	387	89	
-	-	151	-	86	4	14	79	1	107	3	39	3	178	26	
2	-	107	-	66	1	8	8	-	103	3	27	-	386	81	
-	-	29	-	68	3	5	2	1	71	3	164	9	237	46	
41	-	63	-	267	14	2	16	2	100	4	486	45	84	25	
5	-	32	-	269	1	4	7	-	87	3	135	13	84	16	
22	-	139	-	99	2	19	70	-	129	3	666	23	34	8	
-	-	14	-	9	-	-	18	5	41	2	16	7	66	17	
-	-	69	-	203	5	42	1242	41	117	6	5	-	149	58	
-	-	68	-	250	15	42	960	47	78	9	292	15	901	307	
-	-	22	-	56	1	4	206	2	84	2	37	8	312	75	
-	-	73	-	247	17	2	17	9	93	1	67	-	840	264	
-	-	49	-	2	-	12	2	1	31	-	58	1	87	8	
-	-	33	-	60	2	8	2	-	56	2	5	-	29	2	

Dødeligheden i Rigets Bygder (15,56 pro mille) var noget lavere end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget og 1,72 pro mille mindre end Aaret forud, (17,28 pro mille), medens den i Rigets Byer (18,79 pro mille) som sædvanlig var noget større end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget i samme Aar, men lidt mindre end Dødeligheden i Byerne Aaret forud (19,38 pro mille).

Sammenlignes Dødeligheden i Amterne (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets, viser den sig størst i Finmarken, hvor den overstiger Rigets med over 10 pro mille, dernæst kommer Lister og Mandal og søndre Trondhjems Amter samt Kristiania By, hvor den overstiger Rigets med over 2 pro mille,

Samtlige af Lægerne anmeldte epidemiske
Les maladies épidémiques

Tabel V. (Forts.)	Strube- hoste.		Kusma.		Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.		Katar- rhalsk og folli- kulær Angina.	Influenza.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.
Riget	246	140	1319	1	58443	935	18112	18069	196
Byer	88	55	929	1	37101	471	12215	12519	81
Bygder	158	85	390	-	21342	464	5897	5550	115
Amter:									
1. Kristiania	21	20	225	-	12452	202	2697	4253	36
2. Akershus	12	11	15	-	2221	34	599	519	9
3. Smaalenene	38	19	130	-	5289	86	2335	1030	21
4. Buskerud	10	2	137	-	3589	54	914	1511	14
5. Jarlsberg og Larvik	10	8	67	-	4004	31	1132	1789	12
6. Hedemarken	16	8	105	-	2623	66	900	917	6
7. Kristians	13	7	85	-	2024	39	755	308	3
8. Bratsberg	14	5	47	-	2206	24	875	830	12
9. Nedenes	7	3	45	-	2141	32	948	544	9
10. Lister og Mandal . .	11	7	215	-	1920	32	639	808	11
11. Stavanger	4	2	2	1	3499	76	943	1098	10
12. Søndre Bergenhus . .	5	3	3	-	808	23	230	209	5
13. Bergen	4	1	43	-	4151	50	1329	1420	-
14. Nordre Bergenhus . .	7	5	-	-	545	19	125	259	6
15. Romsdal	4	3	3	-	2516	35	667	768	11
16. Søndre Trondhjem . .	15	13	189	-	3150	51	1416	550	4
17. Nordre —	10	6	1	-	1105	26	323	104	4
18. Nordland	36	14	3	-	1843	23	678	649	15
19. Tromsø	7	2	3	-	1121	15	295	189	5
20. Finmarken	2	1	1	-	1236	17	312	314	3

derefter Stavanger Amt med lidt over 1 pro mille større Dødelighed end gennemsnitlig for hele Riget. Mindst har den været i de bergenhusske Amter og Romsdal (mellem 2 og 4 pro mille mindre end Rigets), i Jarlsberg og Larviks, Kristians, Bratsbergs og Tromsø Amter (mellem 1 og 2 pro mille mindre end Rigets). I de øvrige Amter er Forskjellen mindre væsentlig.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden steget i et Amt, nemlig søndre Bergenhus fra 14,0 pro mille i 1892 til 14,3 pro mille i 1893. I samtlige Amter forresten er den aftaget.

Tabel II (Side 6*) giver en Oversigt over de Dødes Antal og Døde-

Sygdomme fordelte paa Amter.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera.		Blodgang.		Skjørbug.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
10468	1770	3046	102	3413	98	65	2	29475	1066	330	20	155	6
4021	599	1149	31	1580	24	36	-	16651	640	120	2	58	1
6447	1171	1897	71	1833	74	29	2	12824	426	210	18	97	5
1085	222	217	7	336	8	-	-	4910	304	10	-	-	-
512	83	99	3	184	5	-	-	1302	59	10	3	3	-
765	127	193	5	336	14	6	-	2753	73	9	1	-	-
718	125	162	7	250	4	1	-	2130	69	12	1	1	-
610	102	99	2	186	3	17	-	1926	49	2	2	-	-
1293	194	182	8	244	7	-	-	1806	88	5	-	2	1
718	121	144	5	199	4	1	-	1225	23	34	-	6	1
518	67	127	2	143	3	5	-	1621	55	-	-	2	-
262	60	160	7	162	6	16	2	1007	19	6	-	5	-
211	66	89	4	116	1	3	-	943	33	6	1	3	-
381	67	165	5	172	5	5	-	1712	44	10	-	1	1
299	68	74	4	114	4	4	-	484	22	16	3	4	1
573	72	216	3	268	1	5	-	1847	57	-	-	1	1
231	34	76	3	89	3	-	-	357	8	10	-	1	-
508	68	330	7	156	7	-	-	1208	27	91	2	8	1
521	93	176	12	188	2	-	-	1303	58	3	-	3	-
396	55	95	7	71	9	-	-	725	13	17	1	4	-
406	72	246	4	114	10	-	-	1090	24	23	1	26	-
334	48	94	6	43	1	-	-	676	30	62	5	7	-
127	26	102	1	42	1	2	-	450	11	4	-	78	-

ligheden i 1893 i Forhold til den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Amterne.

Tabel III (Side 7*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne.

Tabel IV (Side 9*) viser Antallet af Døde i Forhold til levende Fødte for Tiaaret 1884—1893.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10*) gives en Oversigt over

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel VI. Sygdom.	Ialt kjendte Tilfælde.	Procent- forhold til samtlige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt anmeldte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Sygdom.	Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er opgivet for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Bern (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	
Typhus exanthematicus.....	71	0,04	4	5,6	13	10	27	21	71
Febris typhoidea.....	1 035	0,6	137	13,2	127	122	388	394	1 032
Meningitis cerebrospinalis.....	34	0,02	11	32,4	7	7	10	10	34
Febris puerperalis.....	434	0,3	152	35,0	-	-	-	434	425
Variolæ.....	78	0,05	1	1,3	19	10	19	30	78
Varicellæ.....	1 792	1, 1	*) 1	0,06	824	824	61	71	1 790
Scarlatina.....	3 431	2,1	195	5,7	1 570	1 573	122	153	3 430
Rubeolæ.....	200	0,1	-	-	80	100	6	13	200
Morbilli.....	3 158	1,9	125	3,9	1 286	1 380	180	217	3 152
Erysipelas.....	2 353	1,4	83	3,5	150	205	791	1 182	2 337
Tussis convulsiva.....	3 106	1,9	170	5,5	1 418	1 560	25	51	3 064
Diphtheria.....	5 847	3,6	1 475	25,2	2 100	2 147	612	929	5 836
Angina membranacea (Croup).....	246	0,1	140	56,9	129	95	3	5	231
Parotitis.....	1 319	0,8	1	0,08	389	320	386	200	1 315
Bronchitis acuta, Catarrhus.....	58 443	35,5	935	1,6	13 211	12 997	16 159	15 792	58 200
Angina catarrhalis et follicularis.....	18 112	11,0	-	-	3 380	3 741	5 254	5 671	17 994
Influenza.....	18 069	10,9	196	1,09	2 215	2 291	6 306	6 915	17 937
Pneumonia crouposa.....	10 468	6,4	1 770	16,9	2 265	1 657	3 572	2 718	10 449
Pleuritis.....	3 046	1,8	102	3,3	338	261	1 491	921	3 028
Febris rheumatica.....	3 413	2,1	98	2,9	311	326	1 320	1 425	3 395
— intermittens.....	65	0,04	2	3,1	2	-	55	8	64
Diarrhoea acuta, Cholera nostras.....	29 475	17,9	1 066	3,6	7 955	7 156	7 209	7 001	29 439
Dysenteria.....	330	0,2	20	6,1	89	84	81	69	326
Scorbutus.....	155	0,9	6	3,9	15	16	17	31	150
Tilsammen	164 680		6 690						163 977

*) Opført paa Listen over kjendte Dødsarsager under causæ aliæ.

Tabel VI (Forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Typhus exanthematicus	8	10	10	8	5	6	2	3	19	-	-	-
Febris typhoidea	66	52	44	59	61	76	86	128	126	134	127	73
Meningitis cerebrospinalis	3	5	1	3	4	4	1	7	4	-	1	1
Febris puerperalis	48	28	36	31	37	40	27	26	34	38	37	43
Variolæ	3	-	1	4	17	20	24	1	-	4	-	4
Varicellæ	188	140	153	171	169	184	94	72	74	136	217	192
Scarlatina	374	263	295	242	244	216	150	171	240	337	421	477
Rubeolæ	5	6	28	19	34	27	11	3	22	19	13	13
Morbilli	733	317	219	183	183	178	154	83	117	272	337	376
Erysipelas	185	158	180	189	224	231	234	164	176	192	203	201
Tussis convulsiva	423	343	287	275	190	170	177	198	178	227	281	315
Diphtheria	506	420	374	384	425	581	559	496	435	550	506	600
Angina membranacea (Croup)	28	21	25	18	19	10	13	18	5	14	34	26
Parotitis	188	165	132	137	167	152	74	31	39	37	68	125
Bronchitis acuta, Catarrhus	7 817	7 180	6 081	5 394	4 996	3 583	2 461	2 133	2 638	3 758	6 237	5 922
Angina catarrhalis et follicularis	2 264	1 803	1 466	1 383	1 469	1 430	1 084	992	1 058	1 417	1 859	1 769
Influenza	1 093	3 288	1 927	855	515	258	112	106	110	133	1 099	8 441
Pneumonia crouposa	1 127	1 039	1 055	1 124	1 246	811	483	313	393	641	1 071	1 146
Pleuritis	276	246	274	322	349	269	258	187	185	233	214	215
Febris rheumatica	367	322	339	270	313	285	281	176	181	259	279	323
— intermittens	2	2	10	6	3	4	3	6	5	8	11	4
Diarrhoea acuta, Cholera nostras	1 717	1 563	1 527	1 528	1 678	2 467	5 276	4 942	2 895	2 123	1 967	1 756
Dysenteria	32	38	21	31	14	15	24	29	39	25	29	29
Scorbutus	4	7	9	22	38	35	7	13	8	2	3	2
Tilsammen	17 457	17 416	14 494	12 658	12 400	11 052	11 595	10 298	8 981	10 559	15 014	22 053

De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme¹⁾.
Les maladies épidémiques dans les villes.

Sygdom.	Antal kjendte Tilfælde.	Procentforhold til de i hele Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom.	Anmeldte Dødsfald ²⁾ .	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exanthematisk Typhus	2	2,8	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	346	33,4	60	14	15	10	11	15	21	22	34	69	65	45	25
Simpel Feber	1 023	-	-	94	63	65	85	88	88	78	81	75	89	117	100
Cerebrospinalmeningit	9	26,5	-	-	1	-	1	-	-	-	5	2	-	-	-
Barsel-feber	91	21,0	35	7	4	7	7	11	10	5	7	6	8	12	7
Børnekopper	41	52,6	1	-	-	-	-	7	4	24	-	-	2	-	4
Vandkopper	1 237	69,0	-	146	108	100	109	137	124	55	35	42	100	171	110
Skarlagensfeber	1 364	39,8	71	112	82	89	104	79	63	89	81	128	133	196	208
Røde Hunde	93	46,5	-	5	3	5	5	26	17	9	2	6	5	6	4
Mæslinger	1 820	57,6	56	470	157	89	83	88	92	42	28	97	214	209	251
Rosen	976	41,5	36	78	57	82	79	104	109	85	65	68	77	95	77
Septichæmi, Pyæmi	112	-	32	9	11	8	20	9	14	11	4	6	11	5	4
Kighoste	1 811	58,3	66	274	197	139	135	127	88	80	107	107	115	185	257
Diphtheri	2 043	34,9	499	200	121	163	148	151	232	184	139	161	192	174	178
Strubehoste	87	35,4	55	12	12	7	9	6	3	2	5	1	5	11	14
Kusma	937	71,0	1	147	128	82	110	131	100	47	9	23	18	52	90
Akut Katarrh i Luftv. og Bronchit	37 610	64,4	471	5 467	4 918	3 798	3 270	2 871	2 006	1 264	1 186	1 789	2 594	4 501	3 946
Katarrhalsk og follikulær Angina	12 149	67,1	-	1 635	1 218	1 003	940	998	905	633	594	706	1 002	1 314	1 201
Influenza	12 435	68,8	81	692	2 404	1 004	321	194	80	28	40	43	43	863	6 723
Lungebetændelse	4 019	38,4	599	431	428	358	351	409	319	194	108	188	283	475	475
Pleurit	1 152	37,8	31	116	84	103	120	135	96	81	75	78	89	100	75
Gigtfeber	1 572	46,1	24	171	169	158	133	153	128	113	74	100	101	136	136
Koldfeber	42	64,6	-	-	2	7	2	3	7	1	2	1	5	5	7
Akut Diarrhoe og indent. Cholera	17 578	59,6	640	1 003	887	852	861	949	1 441	3 106	3 022	1 915	1 369	1 195	978
Blodgang	118	35,8	2	1	11	1	5	4	9	7	15	26	16	18	5
Skjørbug	58	37,4	1	-	-	2	6	14	20	5	8	3	-	-	-
Tilsammen	98 725	-	-	11 084	11 080	3 133	6 916	6 709	5 976	6 165	5 726	5 640	6 536	9 885	14 875
Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1 374	-	47	99	151	92	72	90	109	95	108	113	130	200	115
Gonorrhoe og Urethrit	2 541	-	-	166	200	162	162	187	170	189	210	210	186	437	251

¹⁾ Forklaring over Uoverensstemmelsen mellem Tabellerne VII og VIII findes i Texten. ²⁾ Efter Listen for kjendte Dødsårsager i Byerne.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII. Sygdom.	Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Kri- stiania.		Akers- hus Amt.		Smaa- lenenes Amt.		Buske- rud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hede- markens Amt.		Kri- stians Amt.		Brats- berg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stav- anger Amt.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	343	60	101	12	11	-	20	2	39	4	6	2	-	-	1	-	-	-	1	1	11	2	38	18
Cerebrospinalmeningit .	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-
Barsel-feber	94	35	17	10	-	-	4	4	13	4	7	2	-	-	3	-	4	1	5	-	6	1	8	5
Børnekopper	42	1	5	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	10	-
Vandkopper	1250	1)	326	1	-	-	149	-	96	-	129	-	-	-	15	-	78	-	76	-	24	-	57	-
Skarlagensfeber	1368	71	671	47	42	-	32	4	82	3	31	-	6	-	7	-	26	-	22	-	31	2	83	3
Røde Hunde	101	-	3	-	-	-	2	-	3	-	2	-	-	-	3	-	6	-	5	-	5	-	2	-
Mæslinger	1820	56	42	3	-	-	36	1	3	-	4	1	8	-	7	-	8	-	4	-	1	1	1	-
Rosen	992	36	196	12	2	-	105	7	89	1	88	-	20	1	15	-	45	3	50	-	50	2	63	1
Kighoste	1833	66	254	11	1	-	127	3	49	-	20	1	-	26	-	1	-	1	-	-	124	5	222	15
Diphtheri	2049	499	431	79	4	1	324	80	51	12	42	6	11	2	19	7	80	12	124	25	90	23	56	13
Strubehoste	88	55	21	20	-	-	15	9	3	1	5	4	1	1	2	1	7	2	3	-	4	4	4	2
Kusma	929	1	225	-	1	-	45	-	107	-	52	-	26	-	45	-	13	-	19	-	179	-	1	1
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit. . .	37101	471	12452	202	116	2	3609	31	2109	19	2193	10	358	6	258	3	1275	10	1047	6	1431	17	2712	48
Katarrhalsk og follikulær Angina	12215	-	2697	-	32	-	1833	-	554	-	829	-	122	-	156	-	603	-	545	-	533	-	806	-
Influenza	12519	81	4253	36	38	1	608	5	1036	5	1292	8	93	-	45	-	611	8	259	3	604	6	843	2
Lungebetændelse	4021	599	1085	222	20	-	296	31	330	41	321	50	99	6	43	5	252	25	57	4	105	33	191	23
Pleurit	1149	31	217	7	3	-	87	3	61	3	55	-	14	2	14	1	45	-	36	1	37	2	92	3
Gigtfeber	1580	24	336	8	8	-	186	2	98	3	96	-	26	-	11	1	49	2	58	1	75	-	125	4
Koldfeber	36	-	-	-	-	-	4	-	-	-	8	-	-	-	-	-	5	-	6	-	2	-	4	-
Akut Diarrhoe og inden- landsk Cholera	16651	640	4910	304	81	7	948	35	1109	35	1378	26	292	6	242	1	921	37	467	4	736	24	1227	30
Blodgang	120	2	10	-	-	-	3	-	9	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	1	9	-
Skjorbug	58	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	96369	2730	28252	975	359	11	8433	217	5841	131	6563	111	1076	24	913	19	4029	100	2788	45	4055	123	6555	168

1) Paa Listen over kjendte Dødsarsager opført under causæ alia.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

18*

Tabel VIII (Forts.). Sygdom.	13		14	15		16		17		18		19		20	
	Bergen.		Nordre Bergen- hus Amt.	Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilfælde.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Typhoidfeber	73	10	-	22	2	12	2	-	1	-	-	3	2	3	2
Cerebrospinalmeningit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	5	4	-	10	-	5	2	1	-	4	1	1	-	1	1
Børnekopper	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	139	-	-	40	-	56	-	1	-	1	-	39	-	24	-
Skarlagensfeber	99	2	-	96	2	96	7	1	-	3	-	1	-	39	1
Røde Hunde	19	-	-	-	-	34	-	1	-	2	-	12	-	2	-
Mæslinger	70	-	-	840	7	784	43	11	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	129	3	-	53	2	24	3	7	-	15	-	-	-	36	1
Kighoste	666	23	-	5	-	225	7	-	-	58	-	54	1	-	-
Diphtheri	34	8	-	32	9	611	211	33	4	62	5	28	2	17	-
Strubehoste	4	1	-	1	1	6	5	-	-	10	4	2	-	-	-
Kusma	43	-	-	1	-	172	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftv. og Bronchit	4151	50	4	1445	18	2089	24	298	6	322	1	395	6	837	12
Katarrhalsk og follikulær Angina	1329	-	4	481	-	1038	-	105	-	180	-	139	-	229	-
Influenza	1420	-	-	536	2	400	2	20	-	226	-	66	1	169	2
Lungebetændelse	573	72	1	179	18	206	37	52	5	59	4	89	7	63	16
Pleurit	216	3	-	106	1	56	2	12	-	18	-	21	2	59	1
Gigtfeber	268	1	1	73	-	107	2	6	-	21	-	9	-	27	-
Koldfeber	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut Diarrhoe og indenl. Cholera	1847	57	2	686	7	851	44	142	1	226	3	307	12	279	7
Blodgang	-	-	-	76	-	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-
Skjørbug	1	1	-	6	-	-	-	-	-	1	-	1	-	49	-
Tilsammen	11114	235	12	4688	69	6772	391	694	17	1209	18	1179	33	1837	43

1893.

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Typhoidfeber, Skarlagensfeber,
Diphtheri og Lungebetændelse.**

Nombre de cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX.		Typhoid- feber.		Skarlagens- feber.		Diphtheri.		Lunge- betændelse.	
Riget og Overøvrighedsdistrikter.		1893.	1892.	1893.	1892.	1893.	1892.	1893.	1892.
Riget		0,5	0,4	1,7	1,4	2,9	2,6	5,2	5,8
Byer		0,7	0,6	2,8	2,1	4,2	2,7	8,3	8,3
Bygder		0,5	0,3	1,3	1,3	2,5	2,6	4,2	5,1
Amter:									
1. Kristiania		0,6	0,4	4,2	1,8	2,7	1,7	6,7	4,7
2. Akershus		0,3	0,1	2,4	4,7	1,6	1,6	5,1	5,8
3. Smaalenene		0,7	0,5	2,5	4,5	5,2	3,0	6,2	8,8
4. Buskerud		0,6	0,1	2,2	0,3	2,2	1,9	6,8	6,0
5. Jarlsberg og Larvik		0,3	0,2	1,3	1,1	0,9	1,4	6,2	6,5
6. Hedemarken		0,03	0,04	0,8	0,6	4,3	4,8	10,8	7,8
7. Kristians		0,5	0,4	0,5	1,0	3,6	3,9	6,6	6,8
8. Bratsberg		0,04	0,2	0,9	0,2	1,9	2,7	5,6	6,3
9. Nedenes		0,3	0,1	0,9	1,4	5,0	1,8	3,4	4,5
10. Lister og Mandal		0,3	0,2	0,9	0,5	3,2	2,0	2,8	3,8
11. Stavanger		0,7	0,2	2,4	1,1	0,7	0,4	3,4	4,8
12. Søndre Bergenhus		1,0	0,8	2,1	1,0	0,6	0,7	2,3	3,0
13. Bergen		1,3	1,6	1,8	1,6	0,6	0,4	10,3	11,2
14. Nordre Bergenhus		1,3	0,8	0,1	0,3	0,8	0,6	2,6	4,5
15. Romsdal		0,7	0,4	1,6	0,6	1,2	1,1	4,0	4,5
16. Søndre Trondhjem		0,3	0,4	2,0	3,0	7,3	5,1	4,2	6,2
17. Nordre —		0,2	0,1	0,7	1,4	3,9	4,1	4,9	6,6
18. Nordland		0,4	0,5	1,8	1,2	6,1	8,1	3,0	5,7
19. Tromsø		0,3	0,8	0,3	0,2	1,3	1,4	5,0	6,9
20. Finmarken		0,2	0,5	2,0	0,4	0,9	3,5	4,3	6,0

samtliges af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt deres Fordeling paa Amterne.

I Tabel VI (Side 14*) sees Antallet af de ialt kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme i hele Riget med Angivelse af Tiden for deres Optraeden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derover haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om deres Mortalitetsprocent.

Oversigt over Typhoidfeberens Optræden i de inden de forskjellige
 Amter stærkest angrebne Lægedistrikter.
 La fièvre typhoïde dans quelques districts civils.

Tabel X.							
Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Kristiania	101	12	XII.	Søndre Bergen- hus Amt	129	14
II.	Akershus Amt	26	1		Lindaas	29	2
	Follo	17	1		Alversund	23	2
	Høland	8	-		Nordre Midthordland	20	-
III.	Smaalenenes Amt	85	8		Voss	15	-
	Sarpsborg	71	1		Ytre Søndhordland	15	4
	Eidsberg	5	-	XIII.	Bergen	73	10
	Fredrikshald	4	-	XIV.	Nordre Bergen- hus Amt	115	11
IV.	Buskerud Amt	63	4		Indviken	39	7
	Drammen	30	3		Gloppen	26	1
	Ringerike	20	1		Sogndal	15	-
	Sandsvær	13	-		Indre Søndfjord . . .	12	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	30	2		Gulen	9	1
	Tønsberg	24	2	XV.	Romsdals Amt	95	18
	Larvik	4	-		Søndre Nordmør . . .	33	6
VI.	Hedemarkens Amt	4	1		Indre Romsdal	24	2
	Hedemarken	3	1		Ytre —	22	5
VII.	Kristians Amt	56	3	XVI.	Søndre Trond- hjems Amt	40	7
	Toten	30	1		Trondhjem	12	2
	Søndre Valdres	18	-		Ytre Fosen	6	2
	Nordre —	6	-		Strinden	5	1
VIII.	Bratsberg Amt	4	-	XVII.	Nordre Trond- hjems Amt	16	3
	Sauland	3	-		Frosten	4	-
IX.	Nedenes Amt	20	4		Fosnes	4	-
	Østre Nedenes	10	-	XVIII.	Nordlands Amt	58	7
	Vestre —	5	2		Østlofoten	9	2
	Aamli	4	2		Hadsel	8	1
X.	Lister og Man- dal Amt	23	4		Ranen	7	-
	Flekkefjord	14	2		Alstahaug	6	2
	Kristiansand	7	1		Sortland	6	1
XI.	Stavanger Amt	80	24	XIX.	Tromsø Amt	17	2
	Stavanger Stads- fysikat	35	17		Trondenes	5	-
	— Lægedistrikt	10	4		Ibbestad	4	-
	Sandnes	9	1	XX.	Finmarkens Amt	5	2
	Finne	9	-		Hammerfest	3	-
	Karmøen	4	1		Vadsø	2	2
	Egersund	4	-				

Dødsfald paa Barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel XI.	Antal Barselkvinder.	Efter Prester-nes Op-gaver døde paa Barselseng.	Af Læ-gerne op-givne Dødsf. paa Barselseng.	Barsel-feber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i:	
				Af Lægerne opgivne				1893.	1892.
				Til-fælde.	An-grebne af 1000 Fø-dende.	Døds-fald.	Døds-pro-cent af An-greb-ne.		
Riget	62 038	273	268	434	7,0	152	35,0	4,4	4,5
Byer	17 329	66	76	94	5,4	35	37,2	3,8	3,7
Bygder	44 709	207	192	340	7,6	117	34,4	4,6	4,9
Amter.									
1. Kristiania	6 062	22	26	17	2,8	10	58,8	3,6	2,8
2. Akershus	2 993	11	10	20	6,7	8	40,0	3,7	6,3
3. Smaalenene	4 137	11	20	18	4,4	6	33,3	2,7	3,4
4. Buskerud	3 133	5	10	17	5,4	9	52,9	1,6	3,7
5. Jarlsb. og Larvik	3 036	21	19	27	8,9	12	44,4	6,9	3,1
6. Hedemarken	3 643	22	23	44	12,1	16	36,4	6,0	5,5
7. Kristians	3 078	15	13	22	7,1	7	31,8	4,9	3,6
8. Bratsberg	2 747	18	18	24	8,7	11	45,8	6,6	5,0
9. Nedenes	2 328	8	8	17	7,3	5	29,4	3,4	1,7
10. Lister og Mandal	2 255	11	10	15	6,7	5	33,3	4,9	3,6
11. Stavanger	3 490	22	17	24	6,9	11	45,8	6,3	3,1
12. Søndre Bergenhus	3 824	14	17	23	6,0	8	34,8	3,7	4,9
13. Bergen	1 913	5	6	5	2,6	4	80,0	2,6	2,6
14. Nordre Bergenhus	2 391	8	9	16	6,7	4	25,0	3,3	4,0
15. Romsdal	3 614	14	6	32	8,9	2	6,2	3,9	3,9
16. Søndre Trondhjem	3 515	13	10	32	9,1	6	18,8	3,7	4,9
17. Nordre —	2 003	3	11	19	9,5	8	42,1	1,5	2,9
18. Nordland	4 611	27	18	42	9,1	11	26,2	5,9	10,1
19. Tromsø	2 213	11	7	10	4,5	3	30,0	5,0	6,9
20. Finmarken	1 052	12	10	10	9,5	6	60,0	11,4	9,9

¹⁾ Beregnet efter de af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom; Tabellen er udarbejdet efter de til Medicinaldirektøren indsendte maanedlige, epidemiske Lister for Rigets Byer.

Tabel VIII (Side 17*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskjellige Amters Byer.

Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsårsager.	Tabel XII.												
	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Ialt.	Dødsfald efter følgende Operationer:								Død uforløst.
		Byer.	Bygder.		Tangforløsning.	Vending.	Udtrækning.	Før Tiden fremkaldt Fødsel.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.		
Barselfeber	152	35	117	14	6	4	1	-	2	1	-	-	
Barselkrampe	29	16	13	10	5	2	-	1	-	1	-	1	
Livmoderblødning	24	6	18	7	-	4	-	-	-	-	2	1	
Besværlig Fødsel	19	1	18	9	2	1	-	-	4	-	1	1	
Emboli	8	3	5	5	5	-	-	-	-	-	-	-	
Livmoderbristning	6	2	4	6	2	-	-	-	2	-	-	2	
Abort	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sindssygdом	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Peritonit	2	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
Organisk Hjertesygdom	2	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
Cellulitis pelvis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Epilepsi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Omkrængning af Livmoderen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nyresygdom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Forliggende Moderkage	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pleurit og Pericardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lungebetændelse	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
Ukjendt Aarsag	10	1	9	2	-	1	-	-	-	-	1	-	
Tilsammen	268	76	192	57	22	12	1	1	10	2	4	5	

Uoverensstemmelsen mellem Tabellerne VII og VIII beror paa, at simpel Feber samt Septichæmi og Pyæmi er medtagne paa Tabel VII, men ikke paa Tabel VIII; desuden er de ved den førstnævnte Tabels Udarbejdelse benyttede maanedlige Lister fra Byerne tildels rettede eller forandrede ved sednere Opgaver og ved Indsendelsen af den aarlige Medicinalberetning.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XLVI) er for enkelte epidemiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Optræden for hver Maaned i de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel for Distriktets Byer og Bygder.

Exanthematisk Typhus, Flekfeber (Typhus exanthematicus) forekom alene inden de 3 nordligste Amter med tilsammen 71 Tilfælde, af hvilke 4 døde. De fleste (39) optraadte i Finmarkens Amt.

Typhoidfeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) viser nogen Forøgelse i de Angrebnes Antal mod Aaret forud (1 035 mod 803). De fleste Tilfælde forekom i de to bergenusiske Amter samt i Kristiania By. Fra Hedemarkens, Bratsbergs og Finmarkens Amter er kun anmeldt respective 4, 4 og 5 Tilfælde. Dødeligheden udgjorde gennemsnitlig 13,2 pCt.

Øversigt over Skarlagensfeberens Optræden i de inden de forskellige Amters stærkest angrebne Lægedistrikter.

La scarlatine dans quelques districts civils.

Tabel XIII.							
Amt.	Lægedistrikter.	Angrebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	Angrebne.	Døde.
I.	Kristiania	671	47	XI.	Stavanger Amt.	267	14
II.	Akershus Amt..	244	18		Sand	86	6
	Follo	92	1		Stavanger Stads-		
	Høland	66	4		fysikat	79	3
	Aker	61	9		Egersund	42	-
III.	Smaalenenes			XII.	Søndre Bergen-		
	Amt	311	38		hus Amt	269	1
	Eidsberg	214	28		Voss	95	1
	Sarpsborg	39	5		Osterøen	41	-
	Moss	37	3		Tysnes	35	-
IV.	Buskerud Amt..	235	8	XIII.	Alversund	29	-
	Drammen	105	4	XIV.	Bergen	99	2
	Modum	89	4		Nordre Bergen-		
	Rollag	35	-		hus Amt	9	-
V.	Jarlsberg og			XV.	Vik	5	-
	Larvik Amt..	132	5		Romsdals Amt .	203	5
	Tønsberg	66	2		Søndre Nordmør .	114	1
	Hof	59	3		Nordre Søndmør .	30	1
VI.	Hedemarkens			XVI.	Sundalen	25	3
	Amt	102	10		Søndre Trond-		
	Tønsset	47	6		hjems Amt	250	15
	Rendalen	21	2		Røros	101	5
	Solør og Odalen .	18	1		Trondhjem	96	7
VII.	Kristians Amt .	54	4	XVII.	Orkedalen	29	-
	Hadeland og Land.	28	1		Nordre Trond-		
	Lom	11	3		hjems Amt	56	1
VIII.	Bratsberg Amt.	86	4		Stjørdalen	19	1
	Laardal	41	4		Levanger	16	-
	Skien	34	-		Inderøen	14	-
IX.	Nedenes Amt...	66	1	XVIII.	Nordlands Amt.	247	17
	Østre Nedenes . . .	38	-		Hadsel	99	9
	Vestre —	20	1		Buksnes	40	2
X.	Lister og Mandal				Ofoten	32	3
	Amt	68	3	XIX.	Sortland	31	3
	Oddernes	24	1		Tromsø Amt	2	-
	Kristiansand	22	2		Tromsø	2	-
	Flekkefjord	18	-	XX.	Finmarkens Amt	60	2
					Vardø	20	1
					Hammerfest	19	1
					Vadsø	16	-

Oversigt over Diphtheriens Optræden i de inden de forskellige
Amters stærkest angrebne Lægedistrikter.
La diphthérie dans quelques districts civils.

Tabel XIV.							
Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Kristiania.....	431	79	XII.	Søndre Bergenhus Amt	84	16
II.	Akershus Amt...	166	66		Lindaas	14	3
	Høland	56	11		Søndre Midthordland	14	-
	Aker	52	36		Indre Søndhordland	12	4
	Ullensaker	42	16		Sveens Herred.....	12	3
III.	Smaalenenes Amt	640	139	XIII.	Bergen	34	8
	Fredrikshald	242	59	XIV.	Nordre Bergenhus Amt	66	17
	Hvaler	187	27		Lyster	28	8
	Sarpsborg	139	45		Gulen	13	2
IV.	Buskerud Amt..	230	58		Ytre Søndfjord	11	4
	Ringerike	71	9	XV.	Romsdals Amt...	149	58
	Nes.....	65	23		Søndre Nordmør....	108	39
	Sandsvær	36	-		Nordre Søndmør....	14	7
	Aal.....	32	15		Østre —	11	3
V.	Jarlsberg og Lar- vik Amt	89	18	XVI.	Søndre Trond- hjems Amt	901	307
	Hof.....	50	10		Trondhjem	611	211
	Tønsberg.....	33	6		Strinden	55	19
VI.	Hedemarkens Amt	517	93		Guldalen	52	14
	Hedemarken	314	35		Orkedalen	48	18
	Solør og Odalen....	79	30		Hevne	43	16
	Tønset	44	12	XVII.	Nordre Trond- hjems Amt	312	75
	Søndre Østerdalen..	41	14		Vikten	58	13
VII.	Kristians Amt...	387	89		Levanger.....	55	10
	Toten.....	148	35		Stjørdalen	50	18
	Hadeland og Land..	95	25		Inderøen	38	13
	Faaberg.....	68	20	XVIII.	Nordlands Amt..	840	264
VIII.	Bratsberg Amt...	178	26		Alstahaug	206	63
	Skien	132	21		Ranen	95	43
	Kragerø.....	25	4		Vefsen	87	19
IX.	Nedenes Amt...	386	81		Brønnø	72	26
	Østre Nedenes.....	146	33		Østlofoten	70	26
	Vestre —	193	41	XIX.	Tromsø Amt	87	8
X.	Lister og Mandal Amt	237	46		Tromsø	30	3
	Oddernes	122	19		Trondenes	15	-
	Kristiansand	81	21		Balsfjorden	15	-
XI.	Stavanger Amt..	84	25	XX.	Finmarkens Amt.	29	2
	Haugesund	29	6		Varde	13	-
	Stavanger Stads- fysikat	26	8		Tanen	9	2
	Finnø	9	7				

Øversigt over Lungebetændelsens Optræden i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter.
La pneumonie dans quelques districts civils.

Tabel XV.							
Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Kristiania	1085	222	XII.	Søndre Bergenhus Amt	299	68
II.	Akershus Amt....	512	83		Osterøen	37	3
	Ullensaker	202	26		Alversund	37	3
	Aker	165	42		Ytre Søndhordland ..	34	14
	Høland	80	4		Ytre Hardanger	31	5
III.	Smaalenenes Amt	765	127	XIII.	Bergen	573	72
	Sarpsborg	483	10	XIV.	Nordre Bergenhus Amt	231	34
	Moss	299	5		Gulen	47	4
	Fredrikshald	151	-		Gloppen	37	8
IV.	Buskerud Amt ...	718	125		Indre Søndfjord	33	4
	Drammen	390	63		Vik	28	2
	Modum	187	29	XV.	Romsdals Amt....	508	68
V.	Jarlsberg og Lar- vik Amt	610	102		Søndre Nordmør....	143	10
	Tønsberg	290	51		Nordre Søndmør....	131	18
	Larvik	249	36		Indre Søndmør	44	10
VI.	Hedemarkens Amt	1293	194	XVI.	Søndre Trond- hjems Amt	521	93
	Hedemarken	576	91		Trondhjem	206	37
	Søndre Østerdalen...	262	27		Guldalen	73	8
	Tønsset	159	21		Orkedalen	67	12
	Solør og Odalen....	132	23	XVII.	Nordre Trond- hjems Amt	396	55
VII.	Kristians Amt....	718	121		Levanger	138	13
	Toten	255	53		Inderøen	120	14
	Hadeland og Land ..	246	36		Namsos	77	9
	Faaberg	108	18	XVIII.	Nordlands Amt...	406	72
VIII.	Bratsberg Amt ...	518	67		Bodø	61	7
	Skien	339	27		Ranen	41	7
	Kragerø	77	17		Sortland	39	8
IX.	Nedenes Amt	262	60		Hadsel	34	2
	Vestre Nedenes	128	21		Under Lofotfisket ...	33	-
	Østre	95	27	XIX.	Tromsø Amt	334	48
X.	Lister og Mandal Amt	211	66		Tromsø	103	12
	Kristiansand	86	26		Balsfjorden	59	11
	Vanse	42	10		Trondenes	37	-
XI.	Stavanger Amt...	381	67		Skjervø	35	8
	Stavanger Stads- fysikat	95	14	XX.	Finmarkens Amt.	127	26
	Haugesund	59	9		Hammerfest	46	4
	Egersund	58	12		Alten	18	4
	Karmøen	56	10		Vardø	15	9

Indkomne Tilfælde af Gonorrhoe og Urethrit paa Sygehusene.
Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XVI.	Sygdom.	Tilsammen behandlede Tilfælde.	Voxne.																	
			Fordeling paa Amterne:																	
			1	3	4	5	6	7	8	10	11	13	15	16	17	18	19	20		
			Mænd.	Kvinder.	Kristiania By.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergen.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
Gonorrhoe og Urethrit	244	131	113	74	8	6	9	8	9	4	4	4	25	6	45	2	20	4	16	

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1893 og 1892.

Tabel X (Side 20*) giver en Oversigt over Antallet af Angrebne i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter.

Cerebrospinalmeningit (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opføres med tilsammen 34 Tilfælde mod 55 Aaret forud. Den forekom i 12 Amter, men i intet oversteg Tilfældenes Antal 7 (i Finmarken), for det meste optraadte kun 2 til 4 Tilfælde inden hvert af de angrebne Amter.

Barselseber (Febris puerperalis). Tabel XI (Side 21*) giver en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng, Tilfælde og Dødsfald af Barselseber med deres Fordeling paa Amterne.

Af Barselseber er anmeldt et lidt mindre Antal Tilfælde end Aaret forud, for hele Riget 7,0 pro mille af Barselkvinder. Sygdommen forekom hyppigst i Hedemarkens, Nordlands, Romsdals og søndre Trondhjems Amter, Maximum pro mille indtraf i Hedemarkens Amt med 12,1, Minimum i Byerne Kristiania og Bergen med henholdsvis 2,8 og 2,6 pro mille.

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde 4,4 pro mille, hvad der næsten nøiagtig svarer til Forholdet i 1892, da Dødeligheden udgjorde 4,5 pro mille, beregnet efter de af Presterne meddelte Opgaver over Døde paa Barselseng. Den var større i Bygderne (4,6 pro mille) end i Byerne (3,8 pro mille), størst i Finmarkens Amt med 10,5 pro mille, i Jarlsberg og Larvik, Bratsberg og Stavanger Amter med henholdsvis 6,9, 6,6 og 6,3 pro mille, lavest i nordre Trondhjems og Buskerud Amter med henholdsvis 1,5 og 1,6 pro mille.

I Forhold til samtlige af Presterne opgivne 273 Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselseber 55,7 pCt.; af samtlige Barselkvinder sees gennemsnitlig 2,4 pro mille at være døde af denne Sygdom, (i Byerne 2,0 pro mille og i Bygderne 2,6 pro mille). Mortaliteten af Barselseber viser sig efter dette ubetydeligt ugunstigere end Aaret forud.

Af de ovennævnte 273 Døde paa Barselseng opgives Alderen for 271:

6	mellem	15—20	Aar
77	—	20—30	—
141	—	30—40	—
47	—	40—50	—

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies veneriennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XVII.	Veneriske Saar og Syphilis.										Gonorrhoe og Urethrit.				
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.form f.Syphilis.			Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.			konstitutionel.	hereditær.	uopgiven.		Børn.		Voxne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.						Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget	1535	78	36	28	562	273	343	603	28	561	3362	10	19	1790	274
Amter:															
1. Kristiania	¹⁾ 502	22	-	-	-	-	229	268	5	-	³⁾ 938	-	-	-	-
2. Akershus	31	4	3	1	9	16	-	-	5	26	48	-	-	47	1
3. Smaalenene	98	2	7	-	64	27	30	65	3	-	152	-	2	133	17
4. Buskerud	63	-	2	3	35	23	-	-	2	61	84	-	1	72	11
5. Jarlsberg og Larvik	70	3	2	1	53	11	8	60	2	-	115	-	-	109	6
6. Hedemarken	17	-	1	1	8	7	5	11	1	-	89	-	-	78	11
7. Kristians	11	-	-	-	4	7	-	-	-	11	34	-	-	24	10
8. Bratsberg	47	5	2	1	29	15	2	45	-	-	78	1	-	71	6
9. Nedenes	58	4	4	1	32	21	-	-	-	58	138	-	-	121	16
10. Lister og Mandal	38	1	-	1	30	7	18	19	1	-	84	-	1	73	10
11. Stavanger	102	7	1	6	67	28	-	-	-	102	149	-	1	129	19
12. Søndre Bergenhus	11	2	-	4	1	6	1	7	3	-	17	-	-	15	2
13. Bergen	²⁾ 126	5	-	-	-	-	-	-	-	126	⁴⁾ 326	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	5	1	1	-	1	2	1	4	-	-	8	1	-	6	1
15. Romsdal	101	7	5	1	69	25	-	-	-	101	182	3	3	139	38
16. Søndre Trondhjem	108	3	2	-	68	37	34	71	3	-	311	-	5	264	40
17. Nordre —	38	1	1	1	18	18	-	-	-	38	53	-	-	43	10
18. Nordland	48	7	1	4	34	9	8	37	3	-	302	5	-	249	48
19. Tromsø	23	-	-	-	17	6	7	16	-	-	126	-	-	103	23
20. Finmarken	38	4	4	3	23	8	-	-	-	38	128	-	6	114	6

¹⁾ 405 Mænd og 97 Kvinder. ²⁾ 108 Mænd og 18 Kvinder. ³⁾ 890 Mænd, 48 Kvinder. ⁴⁾ 308 Mænd og 18 Kvinder.

Dødsfaldene (Begravelserne) er for 269 saaledes fordelte paa Maanederne:

Januar 26	Mai 20	September 31
Februar 22	Juni 27	Oktober 20
Marts 17	Juli 20	November 28
April 24	August 16	December 18

Tiden i Barselsengen er nærmere opgivet for 83 Dødsfald:

1ste Døgn 12	8de Døgn 3
2det — 7	9de — 2
3die — 6	10de — 5
4de — 4	11te — 1
5te — 7	12te — 2
6te — 4	13de — 4
7de — 5	14de — 4

Tilsammen i 1ste Uge 45
- 2den — 21
- 3die — 12
- 4de — 4
- 5te — 1

Lægerne har opgivet 268 Dødsfald paa Barselseng, hvoraf 258 med Angivelse af speciel Dødsårsag, hvilken sees af Tabel XII (Side 22*), hvor tillige Dødsårsagerne for de efter obstetriciske Operationer døde Kvinder er anført med Undtagelse af i 2 Tilfælde, hvor den er ukjendt.

Børnekopper (Variolæ) opføres med 78 Tilfælde med 1 Dødsfald, mod 17 Tilfælde med 3 Døde Aaret forud. De fleste Angrebne forekom i Stavanger Amt (41) og Bergen (22). I Stavanger Amt, hvor der ogsaa i de nærmeste Aar iforveien var optraadt Børnekopper i Stavanger og Omegn, kunde man ikke med Sikkerhed afgjøre, hvor Smitten oprindelig skrev sig fra. De første sikre Tilfælde viste sig lige i Nærheden af Stavanger By, hvortil Smitte sednere bragtes; i Byen indtraf ialt 10 Tilfælde. Fra Byen bragtes Smitte til Sandnes Distrikt, hvor 25 Personer angrebes. I Forbindelse med disse Tilfælde stod et enkelt Tilfælde i Egersunds Distrikt. Til Bergen bragtes Smitten ved en Matros. For 3 af de 5 Koppepatienter i søndre Bergenhus Amt skrev Smitten sig fra Bergen; for 2 kunde Smittekilden ikke angives. I Kristiania, Jarlsberg og Larvik samt Nedenes Amter forekom en Del Tilfælde, hvor for de flestes Vedkommende Smitten kunde paavises at skrive sig fra Udlandet.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser fra forrige Aar nogen Stigen i de Angrebnes Antal (2,1 pCt. af samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 1,5 pCt. i 1892, 2,5 pCt. i 1891). Ialt angrebes 1,7 pro mille af Befolkningen mod 1,4 pro mille Aaret forud. Hyppigst var Sygdommen i Kristiania (4 pro mille) og Omegn, paa Stavangerkanten samt i søndre Trondhjems og Finmarkens Amter (over 2 pro mille).

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) gives en Oversigt over Angrebne af 1000 Indvaanere i 1893 og 1892 i Riget og dets Amter.

I Tabel XIII (Side 23*) er opført Antallet af Angrebne i de inden de forskellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter.

Mæslinger (Morbilli), der Aaret forud herskede epidemisk i en Flerhed af Amter, viser betydelig Tilbagegang idet det anmeldte Antal Tilfælde beløber sig til 3 158 mod 8 726 i 1892. Større epidemisk Udbredning havde Sygdommen alene i Romsdals Amt, begge Trondhjems- samt Oplandsamterne, mest som Fort-

Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne.
Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XVIII.	Tilbage- liggende fra 1892.			Indkomne i 1893.			Tilsammen Be- handlede.			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1893.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende. Tuber- kulos. Anæ- stetisk Blandet.			Antal For- plei- nings- dage.	Dag- ligt Mid- delbe- læg.					
										Hel- bredede.		Udgaæde i Bedring.			Uhel- bredede.			Døde.																
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.
Lungegaardshospitalet . . .	60	29	31	4	2	2	64	31	33	3	3	3	1	2	4	3	1	3	2	1	51	25	26	11	25	15	18	480	50,6					
St. Jørgens Hospital . . .	67	31	36	3	3	-	70	34	36	-	-	-	-	-	1	1	-	5	4	1	64	29	35	9	43	12	23	909	65,5					
Pleiestiftelsen No. 1 . . .	103	32	71	20	8	12	123	40	83	-	-	-	-	-	4	2	2	19	8	11	100	30	70	33	60	7	35	705	97,8					
Reknes Pleiestiftelse . . .	68	28	40	7	4	3	75	32	43	1	1	-	-	-	4*)	4	-	10	3	7	60	25	35	30	29	1	22	635	62,0					
Reitgjerdets — . . .	163	94	69	17	13	4	180	107	73	-	-	-	-	-	6	5	1	18	12	6	156	90	66	50	74	32	57	184	156,7					
Tilsammen	461	214	247	51	30	21	512	244	268	4	4	3	1	2	19	15	4	55	29	26	431	199	232	133	231	67	157	913	432,6					

*) Den ene af disse blev overflyttet til Pleiestiftelsen No. 1.

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1890.

Tableau des lépreux pendant les années de 1856--1890.

Tabel XIX. Aar.	Samlet Antal ved Aarets Begyn- delse.	Til komne	Afgang.			Tilbage ved Aarets Udgang.		Antal tilbage ved Aarets Udgang.
			Døde.	Hel- bredede.	Ud- flyttede.	Distrik- terne.	Stiftel- serne.	
1856 . . .	-	238	?	?	?	2598	235	2833
1857	2833	242	293	3	15	2339	427	2766
1858	2766	210	224	3	3	2294	475	2769
1859	2769	239	213	8	7	2267	523	2790
1860	2790	219	251	1	6	2218	539	2757
1861	2757	219	239	6	14	2028	711	2739
1862	2739	211	215	5	11	2009	698	2707
1863	2707	196	192	5	4	1947	749	2696
1864	2696	201	202	-	8	1914	781	2695
1865	2695	201	205	5	8	1910	772	2682
1866	2682	203	214	3	10	1879	795	2674
1867	2674	200	191	8	4	1876	787	2663
1868	2663	206	210	6	7	1865	788	2653
1869	2653	183	199	10	13	1820	787	2607
1870	2607	187	203	4	13	1762	764	2526
1871	2526	170	238	2	16	1681	747	2428
1872	2428	131	205	5	10	1627	708	2335
1873	2335	129	177	9	17	1592	672	2264
1874	2264	137	183	6	9	1566	643	2209
1875	2209	134	203	5	14	1499	623	2122
1876	2122	115	187	3	6	1440	613	2053
1877	2053	110	163	3	7	1372	629	2001
1878	2001	105	149	10	8	1341	618	1959
1879	1959	88	162	5	10	1277	602	1879
1880	1879	72	150	7	7	1178	617	1795
1881	1795	60	164	5	8	1092	608	1692
1882	1692	66	137	11	7	1061	553	1614
1883	1614	87	127	9	5	1022	535	1557
1884	1557	55	140	10	2	944	519	1463
1885	1463	71	146	9	1) ¹⁾ 12	855	522	1377
1886	1377	48	135	16	9	748	522	1270
1887	1270	47	111	2	3	704	514	1218
1888	1218	27	99	8	1	631	525	1156
1889	1156	27	86	9	12	551	530	1081
1890	1081	10	122	6	2	2) ²⁾ 447	507	954
Tilsammen		4606	6135	207	288			

¹⁾ Ifølge Overlægens Opgave i forrige Femaarsberetning 15. ²⁾ I denne Tabel er ikke medtaget Bergens By, hvor 6 opgives som gjenlevende ved Udgangen af 1890.

Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelser m. m.
amtsvis, særskilt for Form og Kjøen.

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1890.

Tabel XX. Amt.	Samlet Antal Spedalske 1856—1890.				Indlagte i Stiftelserne 1857—1890.				Døde udenfor Stiftelser 1857—1890.	Tilbage ved Udgangen af 1890.						
	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæsth. Form.		Tuberk. Form.		Anæsth. Form.			Til sammen.	Tub. Form.		Anæsth. Form.		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.				Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Akershus	5	2	1	-	2	1	-	-	-	2	1	-	1	-	-	
Smaalenene	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	
Jarlsberg og Larvik ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Hedemarken	41	12	10	9	10	1	1	-	1	29	7	2	-	2	3	
Kristians	59	15	12	17	15	6	3	4	4	40	4	1	-	-	3	
Nedenes	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
Lister og Mandal ...	17	7	3	5	2	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1	
Stavanger	452	157	117	95	83	35	25	19	16	298	32	9	7	11	5	
Søndre Bergenhus ..	1108	379	375	170	184	153	170	66	73	552	67	17	19	10	21	
Bergen	93	31	12	20	30	23	7	9	20	16	6	1	1	2	2	
Nordre Bergenhus ...	2007	701	642	346	318	402	406	170	189	677	94	29	23	21	21	
Romsdal	1038	461	301	157	119	224	150	71	31	421	66	25	16	12	13	
Søndre Trondhjem ...	695	337	179	114	65	174	87	41	35	272	47	21	14	10	2	
Nordre —	622	291	148	108	75	128	63	44	32	263	44	15	10	12	7	
Nordland	930	410	255	159	106	180	118	64	36	429	71	29	18	13	11	
Tromsø	191	101	50	25	15	54	21	12	5	85	12	6	4	-	2	
Finmarken	40	26	7	5	2	13	6	21	-	21	-	-	-	-	-	
Riget	7302	2931	2112	1233	1026	1384	1052	503	443	3116	453	155	113	94	91	

sættelse af Fjoraarets Epidemier. Forløbet var ikke sjelden alvorligt; af de anmeldte Angrebne døde 3,9 pCt., næsten nøiagtig som Aaret forud, da der døde 3,8 pCt.

Rosen (Erysipelas) var hyppigere end vanligt over næsten hele Landet.

Kighoste (Tussis convulsiva) optraadte meget sjeldnere end Aaret forud, og Antallet af anmeldte Tilfælde er neppe Trediedelen af det for 1892 opgivne. De fleste Tilfælde er anmeldte fra Bergen, Stavanger, Buskerud og søndre Trondhjems Amter. Dødeligheden udgjorde 5,5 pCt. mod 4,8 pCt. Aaret forud.

Diphtheri, der siden 1890 havde været i Tilbagegang, viser paany nogen Forøgelse i de Angrebnes Antal, der udgjorde 5 847 mod 5 309 i 1892. De fleste Tilfælde opgives fra søndre Trondhjems, Nordlands, Smaalenenes og Hedemarkens Amter. I søndre Trondhjems Amt var det særlig Trondhjems By, som hjemsøgte af Sygdommen, i Nordlands Amt særlig de 4 sydligste Lægedistrikter

Forskjellige af Lægerne behandlede Sygdomme.

Liste des cas traités des maladies diverses.

Tabel XXI. Sygdom.	Ialt opgivne		Behandlede, for hvilke er opgivet Alder og Kjøen.				Fordeling paa Amterne.									
	Tilfælde.	Dødsfald.	Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		1.		2.		3.		4.		5.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.	Kristiania.		Akershus.		Smaalenene.		Buskerud.		Jarlsberg og Larvik.	
							Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	6399	13	52	50	3686	2567	270	4	279	1	587	1	581	-	459	-
Fnat	4784	-	1097	1127	1195	1025	22	-	445	-	338	-	193	-	244	-
Skurv	135	-	47	47	21	20	3	-	7	-	7	-	22	-	10	-
Kjertelsyge	4394	59	1619	1894	317	481	185	11	168	1	514	4	369	5	469	3
Rachit	1880	133	1026	769	2	5	100	45	76	5	200	4	132	4	178	1
Tuberkuløse Betændelser og Mi- liærtuberkulose	1255	837	374	331	274	273	18	124	47	35	114	33	72	49	64	39
Lungetuberkulose	6136	3559	206	321	2322	2759	262	436	256	133	418	258	304	192	545	169
Kræft	1734	¹⁾ 1405	2	3	832	874	38	132	109	92	126	93	128	91	116	82
Morbus Brightii	1746	485	139	117	738	746	56	67	75	20	158	20	138	38	146	38
Blegsot og Anæmi	19869	²⁾ 48	903	2613	1319	14772	1023	9	950	2	1529	2	1738	-	1427	6
Livmoderssygdomme	4450	³⁾ 5	-	21	-	4429	325	1	163	1	389	-	420	-	343	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	24141	98	795	1141	9169	11993	919	5	1331	5	2132	7	1567	4	1824	2
Ormesygdomme	328	-	93	119	53	60	12	-	43	-	34	-	13	-	9	-
Drankersygdomme	259	29	-	-	245	11	20	8	13	3	18	2	24	-	21	1
Struma	294	3	1	18	10	258	3	-	18	-	14	-	81	1	5	-
Brok	1669	73	344	115	737	393	42	8	67	1	125	1	106	3	144	10
Luxationer	609	-	74	49	310	112	13	-	42	-	60	-	47	-	48	-
Frakturer	2382	67	383	177	965	665	78	12	139	4	143	4	182	3	163	2

¹⁾ Deraf Cancer 1383, Sarcoma 22. ²⁾ Deraf Anæmia perniciosa 14. ³⁾ Heraf er 1 i Finmarkens Amt opført paa Dødslisten under Hæ-
morrhagia uteri non puerp.

Forskjellige af Lægerne behandlede Sygdomme.

Liste des cas traités des maladies diverses.

Sygdom.	Fordeling paa Amterne.															
	6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.		13.	
	Hedemarken.		Kristians.		Bratsberg.		Nedenes.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergen.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	504	4	439	1	235	-	268	1	299	-	204	-	216	-	-	-
Fnat	475	-	311	-	143	-	72	-	42	-	156	-	50	-	-	-
Skurv	10	-	6	-	9	-	3	-	1	-	3	-	3	-	-	-
Kjertelsyge	232	5	212	2	308	4	204	3	209	7	208	1	169	3	-	1
Rachit.	162	9	116	3	171	4	72	-	74	6	78	2	79	8	-	14
Tuberkuløse Betændelser og Mi- liærtuberkulose	71	50	55	31	111	51	56	18	55	42	78	75	46	30	-	32
Lungetuberkulose	333	164	230	104	376	164	422	254	351	225	455	264	221	145	-	184
Kræft	142	101	127	75	114	66	63	42	73	55	72	68	99	68	-	49
Morbus Brightii	105	29	117	33	107	18	85	18	98	28	66	25	58	20	-	24
Blegsot og Anæmi	1189	3	1124	2	1231	-	853	4	843	2	952	4	606	-	-	-
Livmodersygdomme	292	-	227	-	232	-	230	-	191	-	195	-	81	-	-	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1663	7	1714	10	1022	7	960	11	948	2	974	7	838	2	-	1
Ormesygdomme	4	-	71	-	8	-	30	-	31	-	8	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	10	1	19	1	13	1	24	1	27	2	10	1	9	-	-	2
Struma	43	-	82	1	20	-	2	-	3	-	5	-	2	-	-	-
Brøk	155	3	96	5	109	3	78	2	64	3	86	1	51	3	-	3
Luxationer	64	-	38	-	41	-	26	-	34	-	29	-	28	-	-	-
Frakturer	299	2	220	3	178	4	134	3	72	7	88	2	108	3	-	3

1893.

33*

Forskjellige af Lægerne behandlede Sygdomme.

Liste des cas traités des maladies diverses.

Sygdom.	Fordeling paa Amterne.													
	14		15		16		17		18		19		20	
	Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	204	-	233	-	327	-	277	-	738	1	161	-	118	-
Fnat	92	-	214	-	441	-	83	-	920	-	394	-	149	-
Skurv	3	-	13	-	6	-	9	-	4	-	13	-	3	-
Kjertelsyge.....	92	-	195	4	354	3	120	-	176	1	151	1	59	-
Rachit.....	93	2	107	3	68	8	34	3	87	5	34	5	19	2
Tuberkuløse Betændelser og Mi- liærtuberkulose	58	19	115	54	71	53	79	30	62	38	59	15	24	19
Lungetuberkulose	195	90	523	191	465	245	241	103	282	130	176	66	81	42
Kræft	77	59	106	69	96	74	95	68	87	71	39	32	27	18
Morbus Brightii	53	5	110	24	92	29	92	15	100	17	61	7	29	10
Blegsot og Anæmi	866	4	1692	3	1013	-	662	1	1127	5	776	1	268	-
Livmodersygdomme.....	168	-	253	-	217	1	208	1	300	-	166	-	50	1
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	952	2	1271	5	1279	3	975	15	2310	1	928	2	534	-
Ormesygdomme	9	-	-	-	34	-	8	-	6	-	2	-	6	-
Drankersygdomme	3	1	4	2	20	2	5	-	8	-	6	-	5	1
Struma	6	-	3	-	-	-	3	-	3	1	1	-	-	-
Brok	71	6	88	6	88	5	64	4	124	4	75	2	36	-
Luxationer	24	-	24	-	22	-	21	-	34	-	10	-	4	-
Frakturer	86	1	75	3	97	2	102	2	131	6	54	1	33	-

samt Østlofoten; i Smaalenenes Amt forekom Sygdommen væsentlig paa Fredrikshaldskanten, i Hedemarkens Amt i og omkring Hamar. Den gjennemsnitlige Dødelighed udgjorde for Riget 25,1 pCt. mod 23,1 pCt. i 1892 og 22,7 pCt. i 1891. I flere Amter oversteg den dog 30 pCt.

3die Rubrik paa Tabel IX (Side 19*) viser Angrebne af 1000 Indvaanere i Riget og Amterne og Tabel XIV (Side 24*) giver en Oversigt over Antallet af Angrebne i de inden de forskjellige Amter stærkest angrebne Lægedistrikter.

Strubehoste (Angina membranacea) er opført med lidt færre Antal Tilfælde end i 1892.

Ligesaa var **Kusma** (Parotitis) sjældnere end Aaret forud.

Akute katarrhalske Tilfælde (Catarrhus, Bronchitis acuta, Laryngitis acuta, Angina simplex et follicularis, Pneumonia catarrhalis) viser en ringe Nedgang mod Aaret forud, men anmeldes som sædvanlig hyppigst af de epidemiske Sygdomme (46,5 pCt. af det hele Antal). Af Dødsfald opgives 935, deraf 874 af akut Bronchit, 7 af Laryngit og 54 af katarrhalsk Pneumoni.

Influenza, der i 1892 udgjorde 20,9 pCt. af samtlige kjendte epidemiske Sygdomstilfælde, opviser i 1893 kun 10,9 pCt., altsaa en betydelig Tilbagegang. Den herskede særlig i 1ste og 4de Kvartal; December opviser de fleste Angrebne (8 441), dernæst Februar (3 288). De fleste Tilfælde anmeldtes fra Kristiania, Jarlsberg og Larvik og Buskeruds Amter samt Bergen, de færreste fra nordre Trondhjems, Tromsø, samt de bergenusiske Amter. Dødsfaldenes Antal udgjorde 196 eller 1,09 pCt. af de kjendte Tilfælde. Aaret forud var Dødeligheden lidt større eller 1,7 pCt., i 1891 1,2 pCt.

Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) viser ikke saa liden Nedgang i de Angrebnes Antal (10 468 Tilfælde mod 11 768 i 1892). Dødeligheden var 16,9 pCt., nøiagtig den samme som Aaret forud. Fra flere Amter omtales den dels som smitsom, dels som optrædende i Sammenhæng med Influenza.

4de Rubrik af Tabel IX (Side 23*) viser Antallet af Angrebne af 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter for Aarene 1893 og 1892 og Tabel XV (Side 25*) giver en Oversigt over Antallet af Angrebne inden de forskjellige Amters stærkest angrebne Lægedistrikter.

Af **Pleurit** (Pleuritis) er der anmeldt lidt færre, af **Gigtfeber** (Febris rheumatica, Rheumatismus articulorum acutus) lidt flere Angrebne end i 1892.

Akut Diarrhoe og **indenlandsk Cholera** (Diarrhoea acuta et Cholera nostras) var adskillig hyppigere end i 1892 og udgjorde 17,9 pCt. af samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 12,9 pCt. Aaret forud. Stigningen rammer omtrent samtlige Amter. I Buskerud, Stavanger, Bergen og nordre Trondhjems Amter betegnes disse Sygdomme som usædvanlig hyppige, ligesaa var de adskillig hyppigere end vanligt i Hedemarkens og Kristians Amter samt i Trondhjems By. I flere Amter sættes de i Forbindelse med forurenset Drikkevand, ligesom deres Forløb mange Steder var alvorligt med blodige Udtømmelser og dysenterisk Karakter. Dødeligheden var lidt større end Aaret forud (3,6 pCt. mod 3,2 pCt. i 1892).

Blodgang (Dysenteria) viser ogsaa et noget øget Antal Angrebne mod Aaret forud. Fra Kristians Amt anføres, at mange Tilfælde af Diarrhoe med blodige Udtømmelser og Tenesmer paa Listerne var opførte under Blodgang. De fleste Tilfælde opføres fra Romsdals Amt (91). I Tromsø Amt betegnes den i et enkelt Distrikt som Aarets hyppigste epidemiske Sygdom.

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départements

Tabel XXII.	1893.			
	Opgivne Dødsfald			
	med anført Døds- årsag.	af Lunge- tuber- kulose.	af epidemiske Syg- domme.	af ikke epidemiske Syg- domme.
Riget	21961	3559	6690	15271
Byer	8138	1323	2730	5408
Bygder	13823	2236	3960	9863
Amter:				
1. Kristiania	2794	436	975	1819
2. Akershus	964	133	308	656
3. Smaalenene	1640	258	560	1080
4. Buskerud	1240	192	366	874
5. Jarlsberg og Larvik	1052	169	255	797
6. Hedemarken	1441	164	512	929
7. Kristians	1006	104	321	685
8. Bratsberg	859	164	216	643
9. Nedenes	961	254	233	728
10. Lister og Mandal	916	225	226	690
11. Stavanger	1216	264	338	878
12. Søndre Bergenhus	884	145	188	696
13. Bergen	893	184	235	658
14. Nordre Bergenhus	635	90	124	511
15. Romsdal	1136	191	293	843
16. Søndre Trondhjem	1610	245	639	971
17. Nordre —	816	103	220	596
18. Nordland	1161	130	476	685
19. Tromsø	443	66	130	313
20. Finmarken	294	42	75	219

Skjørbug (Scorbutus) var hyppigere end sædvanlig, særlig i Finmarkens Amt, hvorfra 78 af de ialt anførte 155 Tilfælde er anmeldte.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syphilis henvises til Tabel XXXIX (Side 82* og 83*).

Paa Sygehus indkomne Tilfælde af Gonorrhoe og Urethrit sees af Tabel XVI (Side 26*).

Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XVII (Side 27*). der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Kjøen og Alder samt Fordeling paa Amterne.

forskjellige Amter for Aarene 1891—1893.
pendant les années de 1891—1893.

Forhold af Dødsfald af Lungetuberkulose						Dødeligheden af Lunge- tuberkulose (pro mille af Befolkningen).		
til samtlige opgivne Døds- aarsager i pCt.			til Dødsfald af ikke epi- demiske Sygdomme i pCt.					
1893.	1892.	1891.	1893.	1892.	1891.	1893.	1892.	1891.
16,2	15,5	16,2	23,2	23,8	25,4	1,8	1,2	1,5
16,3	16,1	16,9	24,0	25,4	25,9	2,7	2,8	2,9
16,2	15,1	15,7	22,8	29,9	25,1	1,5	1,3	1,1
15,6	15,1	15,9	24,0	25,0	26,1	2,7	2,9	3,1
13,8	13,0	14,8	20,3	20,5	24,4	1,3	1,6	1,5
15,7	15,4	15,7	23,9	24,2	25,8	2,1	1,9	1,5
15,6	13,5	14,0	21,1	19,4	21,3	1,8	1,5	1,5
16,1	15,3	15,4	21,2	23,3	22,9	1,7	1,6	1,5
11,4	13,0	12,5	17,7	21,5	20,5	1,4	1,3	1,2
10,3	8,2	10,5	15,2	13,1	16,2	0,96	0,8	0,8
19,1	18,4	19,4	25,5	25,4	25,3	1,8	2,0	1,8
26,3	25,0	23,7	34,9	35,5	32,3	3,3	3,0	2,5
24,6	23,5	18,9	32,6	31,3	30,9	3,0	2,9	1,7
21,7	26,3	23,0	30,1	35,1	32,2	2,3	2,0	1,5
16,4	16,7	18,5	20,8	21,8	25,0	1,1	1,1	1,0
20,6	18,0	20,3	28,0	25,5	27,2	3,3	3,1	3,4
14,2	12,8	18,7	17,6	18,5	26,8	1,0	0,7	0,9
16,8	17,1	19,9	22,7	22,5	29,4	1,5	1,4	1,2
15,2	13,9	16,1	25,2	22,6	26,9	2,1	1,7	1,8
12,6	14,3	12,6	17,3	22,2	22,2	1,3	1,5	1,2
11,2	9,9	11,7	18,9	20,4	24,4	0,95	0,9	0,9
14,9	10,4	14,9	21,1	20,1	23,4	0,98	0,9	1,0
14,3	8,9	12,2	19,2	17,1	21,4	1,4	1,0	1,2

Spedalskhed (Lepra). Tabel XVIII (Side 29*) giver Oversigt over Til- og Afgang i Aaret af de Spedalske i Stiftelserne.

Tabel XIX (Side 30*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1850—1890.

Tabel XX (Side 31*) giver en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis særskilt for Form og Køn. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik, III Række, No. 161: De Spedalske i Norge i Femaaret 1886—1890. For Aarene efter 1890 findes endnu ingen andre statistiske Oplysninger om Spedalskhed, end de i Tabel XVIII (Side 29*) indeholdte.

**Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige
opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske
Sygdomme for Byer og Bygder.**

*Mortalité par phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de
décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.*

Tabel XXIII.	Samtlige opgivne Dødsårsager.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1893.	1892.	1893.	1892.	1893.	1892.	1893.	1892.
Riget	16,3	16,1	16,2	15,1	24,4	25,4	22,6	22,9
Amter:								
1. Kristiania	15,6	15,1	-	-	23,96	25,0	-	-
2. Akershus	18,2	10,2	13,6	13,2	24,2	17,2	20,1	20,7
3. Smaalenene	12,1	11,9	17,4	17,6	20,7	19,2	25,1	26,9
4. Buskerud	14,0	11,2	16,3	14,7	18,9	16,3	22,3	21,0
5. Jarlsberg og Larvik ...	17,2	14,4	15,2	15,8	23,1	22,4	19,9	24,0
6. Hedemarken	10,3	15,6	11,4	12,9	14,8	24,4	17,8	21,4
7. Kristians	9,3	4,3	10,4	8,4	16,7	14,3	15,1	13,0
8. Bratsberg	16,0	14,6	20,8	20,9	23,6	23,0	26,4	26,6
9. Nedenes	24,8	25,5	26,8	24,5	33,1	38,1	35,3	34,8
10. Lister og Mandal	14,6	20,0	31,5	25,8	21,6	29,9	39,0	32,1
11. Stavanger	20,4	25,3	23,2	27,3	27,6	36,1	33,1	34,2
12. Søndre Bergenhus	-	-	16,4	16,7	-	-	20,8	21,8
13. Bergen	20,6	18,0	-	-	28,0	24,5	-	-
14. Nordre Bergenhus	40,0	-	13,9	12,8	40,0	-	17,4	18,5
15. Romsdal	19,9	27,4	15,9	14,2	27,9	37,8	21,3	18,4
16. Søndre Trondhjem	12,6	15,8	17,6	13,0	25,7	25,8	24,9	20,0
17. Nordre —	13,2	25,4	12,6	13,4	17,6	45,9	17,2	20,7
18. Nordland	21,1	11,9	10,7	9,8	30,8	30,4	18,3	20,0
19. Tromsø	17,5	13,9	14,1	9,4	25,7	23,9	19,8	18,9
20. Finmarken	12,2	9,9	16,4	7,8	17,1	17,8	21,1	16,0

Tabel XXI (Side 32*, 33* og 34*) giver en Oversigt over en Del af Lægerne behandlede, forskellige Sygdomme med Fordeling paa Amterne og Opgaver over Kjøen og Alder, saavidt saadanne foreligger.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 3 559 Døde og udgjorde 16,2 pCt. af samtlige ved Sygdom fremkaldte kjendte Dødsårsager og 23,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Dødeligheden var 1,8 pro mille af den tilstedeværende Middelbefolkning.

Tabel XXII (Side 36* og 37*) viser Dødsfald af Lungetuberkulose i Riget og dets Amter for Aarene 1891—1893 i Forhold (pCt.) til samtlige ved Sygdom

foraarsagede kjendte Dødsaaarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme samt deres Forhold (pro mille) til den tilstedeværende Middelbefolkning.

• Tabel XXIII (Side 38*) viser Procentforholdet af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige ved Sygdom fremkaldte, kjendte Dødsaaarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for 1893 og 1892, for Byer og Bygder. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebetændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer udenfor Lungen var tilsammen 837 og udgjorde 3,8 pCt. af samtlige kjendte Dødsaaarsager (4,5 pCt. for Byerne, 3,4 pCt. for Bygderne). Dødsfaldenes Fordeling inden Amterne vil sees af Tabel XXI (Side 32* og følgende).

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 1405 Dødsfald, der udgjør 6,4 pCt. af samtlige kjendte Dødsaaarsager (5,5 pCt. for Byerne, 6,9 pCt. for Bygderne).

Tabel XXIV (Side 40*) giver Oplysning om Dødsfaldenes Fordeling paa Amterne med Angivelse af Kræftens Sæde samt Alder og Kjøen for de af de forskjellige Kræftformer Døde, forsaavidt saadanne Opgaver foreligger.

For **Sindssygd**om (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 144 Personer (i 1892: 135, i 1891: 141, i 1890: 195); over disse giver Tabel XL (Side 84* og 85*) en Oversigt. Af Sindssygd om uden Angivelse af sekundær Dødsaaarsag opgives 107 Dødsfald.

Paa Rigets 11 Sindssygeasyler indkom i Aarets Løb 810 Personer. Antallet af tilsammen behandlede Syge var 2342. Antallet af Udgaede var 786, deraf 124 Døde. Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 1556. Det samlede Antal Forpleiningsdage var 566 215, og det gjennemsnitlige daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler var 1551,0. For det Offentliges Regning behandles 1965 eller 83,9 pCt. af de i Aaret tilsammen behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsaaarsager i det Amt, hvor Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylernes Virksomhed i 1893 findes i Norges officielle Statistik, tredje Række No. 209, udgiven i 1895.

Tabel XXV (Side 44* og 45*) giver Oplysning om Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner (efter de til Justitsdepartementet indsendte Opgaver).

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes at indtil Halvdelen af Amtskommunens Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XXVI (Side 46* og fig.) giver Oplysning om en Del af Lægerne paa eller udenfor Sygehus udførte **chirurgiske Operationer** med deres Fordeling paa de forskjellige Amter.

Nedenstaaende Anmærkninger giver Oplysning om Indikationer og Udfald for de større Operationer, forsaavidt Opgaver herom er meddelte. Det bemerkes, at der som oftest kun foreligger Opgaver over Operationernes Antal og ikke over Antallet af opererede Personer. Operationer, væsentlig henhørende under Chirurgia minor, er ikke medtagne; af disse Operationer er et større Antal udførte saavel paa som udenfor Sygehus.

fald af Kræft.
maladies cancéreuses.

				Opgivet Alder for		Fordeling paa Amter.																				
80-90 Aar.		90-100 Aar.				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	Kristiania.	Akershus.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedens.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Søndre Bergenhus.	Bergen.	Nordre Bergenhus.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.	
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	2	4	1	1	2	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-
-	-	-	-	-	3	2	-	1	1	-	1	2	-	-	-	1	2	-	-	1	-	1	2	1	2	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1
-	-	-	-	-	5	2	-	1	-	2	1	1	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	4	2	3	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	2	3	3	2	-	-	-	-	-	-	2	3	3	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	29	6	2	4	3	2	3	1	2	2	6	3	5	2	1	2	3	2	1	-	-	
-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	8	15	2	5	6	3	1	6	3	3	-	-	2	-	3	1	2	3	2	-	-	-	
4	5	-	-	218	144	63	36	35	36	37	50	40	25	15	33	21	45	25	1	30	34	36	41	10	15	
-	-	-	-	11	8	8	-	6	8	8	10	10	8	5	11	11	11	5	5	11	11	11	11	10	4	-
-	2	1	-	15	9	7	5	4	1	5	3	-	2	-	1	4	3	8	-	-	2	2	1	2	-	-
-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	10	3	4	-	1	2	-	2	2	2	-	-	-	1	-	1	1	3	2	1	1	-	-
-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	2	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	1	1	1	1	5	5	4	3	1	4	1	3	3	3	1	3	4	1	1	2	1	-	-
-	-	-	-	-	34	9	1	5	5	4	3	1	4	1	3	3	3	1	3	4	1	1	2	1	-	-
-	-	-	-	-	5	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-																						

fald af Kræft.

				Fordeling paa Amter.																					
		Opgivet		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
Aar.		Alder for		Kristiania.	Akershus.	Smaaløene.	Buskerud.	Jøralsberg og Lavik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Søndre Bergenhus.	Bergen.	Nordre Bergenhus.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.																				
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
6	11	1	-	309	282	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	3	30	34	31	21	34	17	13	16	6	30	-	1	19	26	12	9	14	6	
-	-	-	-	-	-	127	89	93	90	79	101	75	63	42	54	66	66	49	58	69	74	68	70	32	18
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	1	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	-	-	-	3	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	7	7	3	3	-	1	2	-	2	-	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	
-	-	-	-	2	3	2	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	9	10	5	3	-	1	3	-	-	3	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-	

Tuberculosis pulmonum, 3 tilbageliggende, Sarcoma 10, alle med heldigt Udfald, Gangræna senilis 2 med heldigt Udfald, 1 med dødeligt (Dødsårsag ikke angivet), Arthroace genus 2 med heldigt Udfald, Vulnera 1 med heldigt, 1 med ukjendt, 1 med dødeligt Udfald, Osteomyelitis 1, Necrosis 1, begge med heldigt Udfald, Fractura 1 med ukjendt Udfald, Otitis tibiæ 1 og med uopgivet Indikation 1, begge med heldigt Udfald, Fractura complicata cruris 1, der døde af Erysipelas; udenfor Sygehus: Arthroace genus 3, Tuberculosis genus 3, Vulnus dilaceratum 1, Vulnus sclopetarium 1, alle med heldigt Udfald, Cancer cruris 1 med dødeligt Udfald.

Amputation af Læggen (Amputatio cruris). Indikation paa Sygehus: Arthroace pedis 3, Tuberculosis pedis 3, Tuberculosis 5, Gangræna 2, Gangræna senilis 1, Fractura complicata 2, Caries et Fractura spontanea 1, Cancer cruris 1, Cancer pedis 1, Ulcus cruris 1, Knusning 1, Vulnus penetrans 1, uopgivet Indi-

Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-
 Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État
 de l'État et des
 (Efter de til Justitsdepartementet)

	Tabel XXV. Amt.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	Kr.
I.	Kristiania	356	215	116 784,40
II.	Akershus Amt	208	67	58 013,09
	Byer	7	-	1 666,82
	Bygder	201	67	56 346,27
III.	Smaalenenes Amt	224	79	67 402,00
	Byer	55	22	15 048,75
	Bygder	169	57	52 353,25
IV.	Buskerud Amt	257	73	65 378,15
	Byer	75	20	19 477,34
	Bygder	182	53	45 900,80
V.	Jarlsberg og Larvik Amt ..	259	73	69 196,65
	Byer	68	11	17 194,78
	Bygder	191	62	52 001,87
VI.	Hedemarkens Amt	258	83	65 278,37
	Byer	12	6	3 664,55
	Bygder	246	77	61 622,82
VII.	Kristians Amt	158	44	40 475,72
	Byer	8	3	2 506,90
	Bygder	150	41	37 968,82
VIII.	Bratsberg Amt	281	97	81 643,92
	Byer	45	15	13 025,90
	Bygder	236	82	68 618,02
IX.	Nedenes Amt	218	112	68 372,94
	Byer	39	17	11 722,02
	Bygder	179	95	56 650,92
X.	Lister og Mandal Amt	318	117	82 248,52
	Byer	93	39	24 258,92
	Bygder	225	78	57 989,60

27/6 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du 27/6 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).
indsendte Opgaver).

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	Kr.
XI.	Stavanger Amt.....	276	111	73 138,75
	Byer	80	42	24 104,05
	Bygder.....	196	69	49 034,70
XII.	Søndre Bergenhus Amt.....	251	116	60 708,17
XIII.	Bergen.....	152	138	59 900,25
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	109	53	30 882,52
XV.	Romsdals Amt	297	107	63 200,12
	Byer	40	22	12 559,12
	Bygder.....	257	85	50 641,00
XVI.	Søndre Trondhjems Amt....	304	138	71 998,67
	By	89	50	23 401,90
	Bygder.....	215	88	48 596,77
XVII.	Nordre Trondhjems Amt....	157	44	30 887,45
	Byer	5	1	963,00
	Bygder.....	152	43	29 924,45
XVIII.	Nordlands Amt.....	218	110	55 701,62
	Byer	7	5	1 633,85
	Bygder.....	211	105	54 067,77
XIX.	Tromsø Amt.....	98	60	28 716,22
	By	9	8	3 336,90
	Bygder.....	89	52	25 379,32
XX.	Finmarkens Amt	52	25	13 619,55
	Byer	8	4	1 938,90
	Bygder.....	44	21	11 680,65
	I hele Riget.....	4 451	1 862	1 203 556,08
	Byer	1 148	618	353 188,36
	Bygder	3 303	1 244	850 367,72

Chirurgiske

Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne													
	Til sammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Kristiania.		Akershus.		Smaa- lenene.		Buskerud.		Jarlsberg og Larvik.		Hede- marken.		Kristians.	
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Punktion af Blæren	7	3	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blæresnit (perinealt)	4	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Sectio alta	6	4	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lithotripsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Urethrotomi (interna)	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— (externa)	9	9	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Phimosi og Paraphimosi	45	17	28	3	4	-	-	-	1	-	-	2	1	1	2	-	4
— Hydrocele ..	178	31	147	13	5	1	4	1	32	-	3	1	5	-	23	-	12
— Varicocele ..	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation af Penis	8	7	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Testikelen (Castratio)	40	31	9	8	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
Andre Operationer paa mandl. Bækken- og Kjensorganer	5	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Perineoraphi	35	9	26	4	23	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Kolporaphi	14	6	8	3	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-
Prolapsoperation paa kvindel. Genitalia	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Urinfistler hos Kvinden	8	6	2	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
— af Livmoderhalsen	50	25	25	1	16	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Udskrabn. af Livmoderhulen	192	64	128	9	72	2	1	-	9	3	3	4	7	-	13	-	2
Borttagelse af Svulster i Livmoderen	24	9	15	-	6	1	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	1
Borttagelse af Uterusmyom gjennem Vagina	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Uterusmyom ved Laparotomi	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hysterektomi (vaginalis) ...	5	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— (abdominalis) ..	4	3	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Salpingotomi	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Castration hos Kvinden	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovariectomi	30	28	2	6	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Graviditas extrauterina	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Ovarialcyste ...	6	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre gynækologiske Opera- tioner	14	6	8	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-
Hudtransplantation	37	28	9	13	-	-	-	-	2	-	-	2	1	-	1	-	-
Operation for indgroede Negle	67	7	60	3	1	-	-	-	17	-	1	-	9	-	7	-	5
Sum	3717	1426	2291	466	386	9	52	25	263	66	82	55	179	9	151	5	230

Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne									
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7			
				Kristiania.	Akershus.	Smaaløene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.			
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Øienoperationer.													
Enukleation af Bulbus	73	37	36	19	-	-	-	9	-	-	1	-	-
Exenteration - - - - -	15	10	5	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Extractio cataractæ	181	101	80	59	4	-	-	-	13	-	1	-	9
Discisio	27	14	13	10	1	-	-	-	4	-	-	-	-
Iridectomi	57	26	31	19	3	-	-	1	8	-	-	-	5
Operation for Prolapsus iridis	15	1	14	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Sclerotomi	7	3	4	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Keratotomi, Sæmisch's Operation	45	10	35	1	-	-	-	2	1	3	-	1	5
Punctio corneæ	9	3	6	3	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Tatovering af Cornea	4	-	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Galvanokaustik, Ignipunktur	28	9	19	8	-	-	-	-	6	-	-	-	-
Operation for Staphyloom	4	2	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
- - Pterygium	10	1	9	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
- - Symblepharon anticum	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- - Ptosis	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- - Ectropium	9	4	5	4	-	-	-	-	4	-	-	-	1
- - Entropium	6	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
- - Chalazion	26	-	26	-	3	-	2	-	1	-	2	-	4
Blepharoplastik	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Canthoplastik	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Taareveissygdom	495	14	481	6	2	-	12	-	14	-	98	3	42
- - Skjelen	29	5	24	3	3	-	-	-	2	-	1	-	-
Andre Øienoperationer	67	1	66	-	1	-	-	-	-	9	-	-	5
Sum	1116	246	870	138	19	-	13	-	26	2	167	5	48
Øreoperationer:													
Operation for Ørepolyper	33	-	33	-	-	-	3	-	-	-	-	20	-
Paracentese af Trommehinden	24	2	22	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Opmeisling af Cellulæ mastoidæ	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre Øreoperationer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	68	8	60	-	3	-	3	-	-	-	-	21	1

Af Lægerne udførte
Opérations obstétricales

Tabel XXVII.	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tang- forløsning.
Riget.....	62038	¹⁾ 1426	2,3	1020
Amter:				
1. Kristiania	6062	203	3,3	142
2. Akershus	2993	60	2,0	37
3. Smaalenene	4137	107	2,6	68
4. Buskerud	3133	64	2,0	49
5. Jarlsberg og Larvik....	3036	104	3,4	75
6. Hedemarken.....	3643	47	1,3	38
7. Kristians	3078	65	2,1	48
8. Bratsberg	2747	69	2,5	46
9. Nedenes	2328	48	2,1	36
10. Lister og Mandal	2255	60	2,7	40
11. Stavanger	3490	110	3,2	88
12. Søndre Bergenhus	3824	56	1,5	45
13. Bergen.....	1913	119	6,2	88
14. Nordre Bergenhus.....	2391	37	1,5	27
15. Romsdal.....	3614	56	1,5	44
16. Søndre Trondhjem	3515	69	2,0	51
17. Nordre —	2003	39	1,9	19
18. Nordland	4611	56	1,2	37
19. Tromsø	2213	45	2,0	32
20. Finmarken.....	1052	12	1,1	10

¹⁾ Hos 1405 Fødende (2,3 pCt.), idet ved 19 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved

kation 2, samtlige med heldigt Udfald, Pyæmia 1, død af Pyæmi, Fractura 1, død af ukjendt Aarsag, Luxatio pedis cum Fractura 1 med ukjendt Udfald; udenfor Sygehus: Tuberculosis pedis 1, Tuberculosis 1, Arthrocace pedis 1, Fractura complicata 1, alle med heldigt Udfald, Gangræna senilis 1 død, Gangræna 1 død (Dødsarsag Cholera nostras).

Resektion af Ben (Resectio ossium). Indikation paa Sygehus: R. maxillæ superioris ved Sarcoma 1, Tumor maxillæ superioris 1, Necrosis maxillæ superioris 1, alle med heldigt Udfald. R. maxillæ inferioris ved Sarcoma maxillæ inferioris 4, Cancer maxillæ inferioris 1, Tumor maxillæ inferioris 2, Carcinoma oris 2, Necrosis phosphorica 1, Neuralgia nervi trigemini 1, alle med heldigt Udfald. R. costæ ved Necrosis 2, Vulnus sclopetarium 1, Abscessus 1, alle med heldigt Udfald, Gangræna pulmonum 1 med dødeligt Udfald. Se forøvrigt nedenfor under Empyemoperation. Udenfor Sygehus: R. maxillæ inferioris ved Cancer 1 med heldigt Udfald.

obstetriciske Operationer,
faites par les médecins.

Vending.	Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrds- operation.
145	63	18	48	13	119
21	10	8	5	-	17
10	6	-	1	-	6
17	2	4	5	1	10
5	2	-	1	-	7
8	6	-	4	3	8
2	-	-	2	-	5
7	1	-	5	1	3
7	3	-	3	1	9
4	2	1	1	-	4
11	4	-	2	-	3
7	3	-	4	1	7
4	1	-	3	1	2
13	7	3	1	-	7
3	2	-	3	-	2
7	-	1	-	1	3
5	3	1	5	-	4
5	3	-	3	1	8
5	5	-	-	1	8
4	2	-	-	1	6
-	1	-	-	1	-

en Trillingfødsel alle Børnene forløstes ved Kunsthjælp.

Trepanation (Trepanatio). Indikation paa Sygehus: Epilepsia 1, Abscessus 1, Fractura 1, alle med heldigt Udfald, Phlebitis sinus 1 med dødeligt Udfald, Dødsårsag ikke nærmere angivet.

Exartikulation (Exarticulatio). Indikation paa Sygehus: E. humeri ved Sarcoma 1, E. manus ved Vulnus 1, E. coxæ ved Sarcoma femoris 1, ved Sarcoma fossæ poplitææ 1, E. pedis ved Vulnus sclopetarium 1, samtlige med heldigt Udfald; udenfor Sygehus: E. manus ved Congelatio 1, ved Vulnus dilaceratum 1, ved Dilaceratio 1, alle med heldigt Udfald.

Symes Operation. Indikation paa Sygehus: Tuberculosis pedis 1 med heldigt Udfald, Arthroace pedis 1 med dødeligt Udfald (Dødsårsag Phthisis).

Pirogoffs Operation. Indikation paa Sygehus: Arthroace pedis 3, Mal perforant du pied 1, alle med heldigt Udfald.

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.
Résultat des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Mødre ¹⁾ .				Børn.			
		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1893.	i 1892.			i 1893.	i 1892.
Tangforløsning	1020	1008	22	1,2	1,8	1014	109	10,7	10,4
Vending	145	140	12	8,6	10,2	145	70	48,3	47,0
Udtrækning ved Bæk- kenedefødsel	63	59	1	1,7	3,2	63	32	50,8	34,3
Partus præmaturus artificialis	18	18	1	5,6	-	18	7	38,9	30,0
Perforation	48	48	10	20,8	18,5	-	-	-	-
Embryotomi	13	13	2	15,4	8,3	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	119	118	4	3,4	2,4	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation (se Tabel XXIX). ²⁾ Dødsårsagerne sees af Tabel XII.

Choparts Operation. Indikation paa Sygehus: Fractura complicata 1 med heldigt Udfald.

Resektion af Led og Arthrectomi (Resectio articularum et Arthrectomia). Indikation paa Sygehus: Resectio humeri ved Tuberculosis 2, Fractura complicata 1, Luxatio inveterata 1, alle med heldigt Udfald. Resectio cubiti: Arthroace 3, Tuberculosis 2, Vulnus dilaceratum 1, alle med heldigt Udfald. Resectio manus: Tuberculosis 2, Arthroace 1, alle med heldigt Udfald. Resectio coxæ: Arthroace 7 med heldigt Udfald, 3 med dødeligt (deraf 1 af Erysipelas), for 1 var Udfaldet ukjendt, Coxitis 4, Fractura acetabuli 1 med heldigt Udfald, Osteomyelitis 1, var tilbageliggende ved Aarets Udgang. Resectio genus: Arthroace 16 med heldigt Udfald, 1 død (Dødsårsag uopgivet), 1 med ukjendt Udfald, 3 var tilbageliggende, Tuberculosis 6 med heldigt Udfald, 3 var tilbageliggende, Synovitis genus 2 med heldigt Udfald, Synovitis tuberculosa 1 med dødeligt Udfald (Dødsårsag: Tuberculosis), Luxatio genus inveterata 1, var tilbageliggende, Pyarthron 1 (død af Pyæmi). Resectio pedis: Tuberculosis 5, Arthroace pedis 6, Pyarthron 1, Osteomyelitis tarsi et Contractura genus 1, samtlige med heldigt Udfald, Luxatio pedis inveterata et Fractura 1 med ukjendt Udfald, Pyæmia 1, var tilbageliggende. Resektioner af andre Led forekom desuden 7 Gange. Udenfor Sygehus: Resectio coxæ: Tuberculosis 2 med heldigt Udfald; Resectio genus: Tuberculosis 2, Pyarthron 1; Resectio pedis: Tuberculosis 1, samtlige med heldigt Udfald; desuden udførtes Arthrectomi ved Bursa mucosa periarticularis genus 1 og med Extractio tali ved uopgivet Indikation 1, begge med heldigt Udfald.

Arthrotomi (Arthrotomia). Indikation paa Sygehus: Synovitis chronica genus 1, Tuberculosis genus 1, Mures articulares genus 1, Arthroace genus 1, Vulnus genus 1, Pyarthron genus 1, Corpus alienum genus 1, Tuberculosis articuli manus 4, Tuberculosis cubiti 2, Vulnus perforans 1, Arthroace uden Opgivelse af noget Led 1, samtlige med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus:

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux, nés après des opérations obstétricales (A) sur tous les deux (B) sur l'un des deux.

Operation ¹⁾ .	Udfaldet for							
	Mødre.		1ste Tvilling.		2den Tvilling.		Uopgivet om 1ste eller 2den Tvilling.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	dødf.
A. Begge Tvillinger.								
Tang paa begge Tvillinger...	7	-	7	-	6	1	-	-
Tang paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling.....	2	-	2	-	2	-	-	-
Tang paa 1ste, Udtrækning paa 2den Tvilling.....	3	-	3	-	2	1	-	-
Vending paa begge Tvillinger	2	-	2	-	2	-	-	-
Vending paa 1ste, Tang paa 2den Tvilling.....	1	-	1	-	-	1	-	-
Udtrækning paa begge Tvillinger	2	-	-	1	-	1	1	1
Udtrækning paa 1ste, Tang paa 2den Tvilling.....	1	-	1	-	1	-	-	-
Udtrækning paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling.....	1	-	-	1	-	1	-	-
Ialt	19	-	16	2	13	5	1	1
	19		38					
B. En af Tvillingerne.								
Tang.....	21	²⁾ 1	7	1	8	3	3	-
Vending.....	2	-	-	-	1	-	1	-
Udtrækning.....	3	-	-	1	1	1	-	-
Perforation.....	1	-	-	-	-	1	-	-
Embryotomi.....	1	-	-	-	-	1	-	-
Ialt	28	1	7	2	10	6	4	-
	29		29					

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller. ²⁾ Udfaldet for Barnet (en 2den Tvilling) godt.

Pyarthron genus 7, Mures articulares 2, Morbus articuli humeri 1, samtlige med heldigt Udfald.

Underbinding af større Arterier (Ligatura arteriarum). Paa Sygehus: Arteria carotis 1 med dødeligt Udfald, Arteria brachialis 1, Arteria radialis 2, Arteria volæ manus 2, Arteria femoralis 1, Arteria poplitææ 1, Arteria spermatica 1, samtlige med heldigt Udfald, Arteria cruralis 1 var tilbageiggende. Udenfor Sygehus: Arteria axillaris 1, Arteria radialis et ulnaris 1, Arteria radialis 2, Arteria ulnaris 1, Arcus volaris profundus 1, Arteria femoralis 1, Arteria tibialis 1, Arteria pedica 1, alle med heldigt Udfald.

**Udfald af obstetriciske Operationer efter de forskellige
Indikationer.**

Resultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par perforation, F) par embryotomie, G) d'après les indications différentes.

Tabel XXX. Indikation.	Ialt udførte Forretninger.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet.
A. Tangforløsning:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 809	787	10	-	746	59	4
Bækkensneverhed	95	91	4	-	66	27	2
Barselkrampe	24	19	5	-	19	5	-
Blødning og Placenta prævia ...	6	5	1	-	3	3	-
Ueftergivelige Fødselsdele	33	33	-	-	29	4	-
Livmoderbristning	1	-	1	-	-	1	-
Fremfald af Livmoderen	1	1	-	-	-	1	-
Hjerteklap	1	1	-	-	1	-	-
Isseleie med Panden fortil	17	16	1	-	16	1	-
Skjævt Isseleie	7	7	-	-	7	-	-
Ansigtsleie	9	9	-	-	8	1	-
Stort Fosterhoved	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	8	8	-	-	5	3	-
Misfoster	1	1	-	-	-	1	-
Uopgivet	7	7	-	-	5	2	-
Tilsammen	1 020	986	22	-	905	109	6
B. Vending:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	13	12	1	-	10	3	-
Bækkensneverhed	9	8	1	-	3	6	-
Blødning og Placenta prævia ...	18	13	5	-	5	13	-
Barselkrampe	4	2	2	-	2	2	-
Svulst i Bækkenet	1	1	-	-	1	-	-
Tverleie	²⁾ 89	83	2	-	49	40	-
Tverleie og Barselkrampe	³⁾ 1	-	-	-	1	-	-
Pandeleie	1	1	-	-	1	-	-

¹⁾ Hos 797 Fødende, idet ved 12 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes ved Tang 7 Gange (cfr. Tabel XXIX) og 1ste Tvilling 5 Gange (Udfaldet for Moderen er her opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation, som i 2 Tilfælde var Vending og i 3 Tilfælde Udtrækning). ²⁾ Hos 85 Fødende, idet ved 2 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved 1 Trillingfødsel to af Børnene forløstes ved Vending; den tredje Trilling forløstes ved Udtrækning, hvor Resultatet for Moderen er opført. ³⁾ En 1ste Tvilling; Udfaldet for Moderen er opført ved 2den Tvilling, som forløstes ved Tang.

Indikation.	Ialt udførte Forretninger.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet.
Fremfald af Navlesnor.....	6	5	1	-	2	4	-
Fremfald af Arm	1	1	-	-	1	-	-
Uopgivet	2	2	-	-	-	2	-
Tilsammen	145	128	12	-	75	70	-
C. Udtrækning:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 40	35	1	1	18	22	-
Bækkensneverhed	2	2	-	-	1	1	-
Barselkrampe	²⁾ 2	1	-	-	-	2	-
Blødning og Placenta prævia ...	2	2	-	-	1	1	-
Underlivssvulst	1	1	-	-	-	1	-
Ødem i de ydre Fødselsdele	1	1	-	-	1	-	-
«Hydrops uteri»	1	1	-	-	-	1	-
Hydrocefalisk Foster	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor.....	2	2	-	-	2	-	-
Uopgivet	11	11	-	-	8	3	-
Tilsammen	63	57	1	1	31	32	-
D. Partus præmaturus artificialis:							
Bækkensneverhed	14	14	-	-	9	5	-
Barselkrampe	2	1	1	-	1	1	-
Blødning og Placenta prævia ...	1	1	-	-	1	-	-
Afdødt Foster.....	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	18	17	1	-	11	7	-
E. Perforation:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	6	5	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	29	22	7	-	-	-	-
Lungebetændelse	1	-	1	-	-	-	-

¹⁾ Hos 37 Fødende, idet ved 3 Tvillingfødsler begge Tvillinger forløstes ved Udtrækning i 1 Tilfælde og første Tvilling i 2 Tilfælde (2den forløst ved Tang, respektive Vending, hvor Resultatet for Moderen er anført). ²⁾ Tvillingfødsel.

Indikation.	Ialt udførte Forretninger.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet.
Livmoderbristning	1	-	1	-	-	-	-
Bækkensvulst	1	1	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	2	2	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	2	2	-	-	-	-	-
Tverleie	1	1	-	-	-	-	-
Hydrocefalisk Fosterhoved	2	2	-	-	-	-	-
Hernia cerebri	1	1	-	-	-	-	-
Afdødt Foster	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	48	38	10	-	-	-	-
F. Embryotomi:							
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	1	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	1	1	-	-	-	-
Tverleie	10	9	1	-	-	-	-
Tilsammen	13	11	2	-	-	-	-

Borttagelse af Kræftsvulster (Exstirpatio tumorum caneros. et sarcomatos.). Paa Sygehus er Sædet opgivet i følgende Antal Tilfælde: Cancer faciei 11, Cancer labiorum 35, Cancer oris 2, Cancer lingvæ 6, Cancer colli 1, Cancer mammæ 2, Cancer vulvæ 3, Cancer vesicæ 1, Cancer recti 6, Cancer femoris 1, Cancer pedis 1, Cancer glandularum 1, Sarcoma oris 1, Sarcoma colli 1, Sarcoma axillæ 1, Lymphosarcoma 2. Udenfor Sygehus: Cancer faciei 16, Cancer labiorum 103, Cancer oris 4, Cancer lingvæ 6, Cancer uvulæ 2, Cancer glandulæ parotis 1, Cancer axillæ 1, Cancer mammæ 4, Cancer thoracis 1, Cancer dorsi 1, Cancer penis 1, Cancer femoris 2, Sarcoma scapulæ 1, Sarcoma pelvis 1, Sarcoma vulvæ 1, Sarcoma femoris 1.

Tracheotomia. Paa Sygehus: ved Diphtheri i 3 Tilfælde med heldigt, i 6 med dødeligt Udfald, ved Stenosis laryngis 1 Tilfælde med heldigt Udfald, ved Oedema glottidis 1 med heldigt, 1 med uopgivet Udfald, ved Syphilis tertiaria 1 og ved Vulnus colli 1, begge med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: ved Diphtheri og Croup i 16 Tilfælde, alle med dødeligt Udfald, ved Oedema glottidis 1 med heldigt Udfald.

Borttagelse af Brystkjertelen (Amputatio vel Exstirpatio mammæ). Indikation paa Sygehus: Cancer mammæ 26, Sarcoma 1, Tumor mammæ 2, Mastitis chronica 2, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer mammæ i 7 Tilfælde med heldigt, i 1 med ukjendt Udfald, Tumor mammæ 3, Fibroma mammæ 1, Angioma mammæ 1, Neoplasma mammæ 1, uopgivet Indikation 1, alle med heldigt Udfald.

Født og Døde.

Nombre des naissances et des décès.

Tabel XXXI.	Fødte		Døde						
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
Riget	61918	1843	32915	5507	477	273	1171	130	13
Amter:									
1. Kristiania	6037	197	2980	835	72	22	48	17	2
2. Akershus	3003	76	1728	272	33	11	33	8	2
3. Smaalenene	4142	101	1989	329	32	11	65	9	-
4. Buskerud	3142	85	1684	302	30	5	27	10	-
5. Jarlsberg og Larvik	3038	90	1506	250	18	21	43	6	1
6. Hedemarken	3661	96	2006	260	22	22	37	13	1
7. Kristians	3073	81	1623	222	28	15	22	4	-
8. Bratsberg	2725	86	1372	207	19	18	34	8	-
9. Nedenes	2312	76	1243	184	12	8	27	2	-
10. Lister og Mandal ..	2267	60	1411	206	18	11	35	3	-
11. Stavanger	3486	91	2002	332	18	22	45	4	1
12. Søndre Bergenhus ..	3782	130	1848	287	22	14	64	2	1
13. Bergen	1911	62	939	209	19	5	19	6	1
14. Nordre Bergenhus ..	2378	83	1086	150	13	8	63	4	1
15. Romsdal	3599	119	1806	255	36	14	53	5	-
16. Søndre Trondhjem ..	3485	124	2308	320	20	13	49	8	-
17. Nordre —	1983	74	1349	135	14	3	142	9	3
18. Nordland	4636	105	2243	343	23	27	227	9	-
19. Tromsø	2213	70	994	227	20	11	38	2	-
20. Finmarken	1045	37	798	182	8	12	100	1	-

Operation for **Empyem** (Operatio empyematis) omfatter Tilfælde, som paa Listerne dels er opførte under Toracocentesis, dels under Toracotomi, dels under Resectio costæ. Paa Operationslisten Tabel XXVI (Side 46*) findes saaledes opført tilsammen 111 Ribbensresektioner, af disse er 98 udførte med Empyem som Indikation. Tilsammen udgjorde Empyemoperationernes Antal 141. Hvor disse var forbundet med Ribbensresektion havde paa Sygehus 52 Operationer heldigt, 1 uheldigt, 6 dødeligt Udfald; for 4 var Udfaldet ukjendt, 2 Tilfælde var tilbageliggende; udenfor Sygehus havde 38 heldigt Udfald, 1 døde af Bronchitis, 2 af Empyemet, 1 af Tussis convulsiva, 1 af Tuberculosis. Toracocentesis udførtes ved Empyem paa Sygehus 3 Gange med heldigt Udfald, udenfor Sygehus 8 Gange med heldigt Udfald, 1 med uheldigt, 1 med ukjendt, 1 med dødeligt Udfald; Toracotomia udførtes ved Empyem paa Sygehus 1 Gang med heldigt, 1 Gang med dødeligt Udfald; udenfor Sygehus 16 Gange med heldigt, 1 Gang med uheldigt Udfald.

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXXII.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget.....	44673	1301	23813	3423	316	206
Amter:						
1. Kristiania.....	-	-	-	-	-	-
2. Akershus.....	2896	74	1666	258	31	10
3. Smaalenene.....	2826	70	1370	210	26	6
4. Buskerud ..	2163	59	1181	194	16	2
5. Jarlsberg og Larvik.....	1954	63	1007	150	10	20
6. Hedemarken.....	3418	90	1916	237	22	21
7. Kristians.....	2937	79	1558	212	27	15
8. Bratsberg.....	2008	63	1007	130	15	16
9. Nedenes.....	1861	69	1034	148	10	7
10. Lister og Mandal.....	1667	40	998	114	11	8
11. Stavanger.....	2299	61	1329	192	10	12
12. Søndre Bergenhus.....	3782	130	1848	287	22	14
13. Bergen.....	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus.....	2349	82	1076	148	13	8
15. Romsdal.....	2863	87	1434	180	29	10
16. Søndre Trondhjem.....	2520	79	1522	179	16	9
17. Nordre —.....	1848	64	1260	115	12	3
18. Nordland.....	4453	99	2147	325	20	25
19. Tromsø.....	2021	63	886	197	18	11
20. Finmarken.....	808	29	574	147	8	9

Toracocentesis er ved Pleurit udført paa Sygehus i 34 Tilfælde med heldigt Udfald, 3 med dødeligt; Dødsårsagen var hos alle 3 Tuberkulose og hos 2 af disse var Operationen udført henholdsvis 4 og 2 Gange. 1 Tilfælde var tilbagemiggende ved Aarets Udgang. Ved Hydrothorax 1 med dødeligt Udfald; Dødsårsagen er ikke nærmere angivet. Udenfor Sygehus ved Pleurit 17 Gange med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Dødsårsagen var Hydrops; ved Hydrothorax 2 Gange med heldigt, 1 Gang med dødeligt Udfald, Dødsårsag Uræmi; ved Cancer pulmonum 1 Gang med uheldigt Udfald. Endelig var i 2 heldigt forløbende Tilfælde Indikationen ikke opgivet.

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
957	86	8	17245	542	9102	2084	161	66	214	44	5
-	-	-	6037	197	2980	835	72	22	48	17	2
32	8	2	107	2	62	14	2	1	1	-	-
45	5	-	1316	31	619	119	6	5	20	4	-
17	7	-	979	26	503	108	14	3	10	3	-
33	3	-	1084	27	499	100	8	1	10	3	1
37	12	1	243	6	90	23	-	1	-	1	-
17	4	-	136	2	65	10	1	-	5	-	-
23	8	-	717	23	365	77	4	2	11	-	-
22	1	-	451	7	209	36	2	1	5	1	-
27	2	-	600	20	413	92	7	3	8	1	-
38	3	1	1187	30	673	140	8	10	7	1	-
64	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1911	62	939	209	19	5	19	6	1
63	4	1	29	1	10	2	-	-	-	-	-
46	2	-	736	32	372	75	7	4	7	3	-
36	7	-	965	45	786	141	4	4	13	1	-
139	7	2	135	10	89	20	2	-	3	2	1
224	9	-	183	6	96	18	3	2	3	-	-
37	2	-	192	7	108	30	2	-	1	-	-
57	-	-	237	8	224	35	-	2	43	1	-

Toracotomia er foruden ved Empyem udført 1 Gang paa Sygehus ved Gangræna pulmonum med heldigt Udfald.

Laparotomia. Paa Sygehus ved Dilatatio vesicæ felleæ 1, Graviditas extrauterina 3, Vulnus sclopetarium 2, Tumor uteri 1, Retroflexio uteri 1, Abscessus pelvis 1, Abscessus ileo-coecalis 1, alle med heldigt Udfald, Abscessus hepatis 1 med dødeligt Udfald (Dødsårsag Hepatitis suppurativa), Cancer coli et hepatis 1, Cancer ventriculi 1, begge med uheldigt Udfald, Ileus 3 Gange med heldigt, 5 Gange med dødeligt Udfald, Tumor abdominis 3, alle døde, Tumor ovarii 1 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald (Dødsårsag hos den ene Cystosarcoma ovarii, hos den anden Peritonitis cancrøsa diffusa), Cancer

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne ved kjendte Sygdomme
(Bydistrikt og Landdistrikt) samt
Décès totaux et décès par les maladies connues dans les

Amt.	Tabel XXXIII. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
I.	Kristiania	2980	2794	93,8		Lom	113	68	60,2
II.	Akershus Amt	1728	964	55,7		Toten	450	247	54,9
	Byer	62	44	71,0		Søndre Valdres	149	59	39,6
	Bygder	1666	920	55,2		Ringebu	173	56	32,4
	Aker	674	441	65,4	VIII.	Bratsberg Amt	1372	859	62,6
	Follo	304	174	57,2		Byer	365	312	85,5
	Ullensaker	532	287	53,9		Bygder	1007	547	54,3
	Høland	218	62	28,4		Kviteseid	120	94	78,3
III.	Smaalenenes Amt	1989	1640	82,5		Kragerø	290	221	76,2
	Byer	619	521	84,2		Skien	506	319	63,1
	Bygder	1370	1119	81,7		Tinn	63	37	58,7
	Sarpsborg	745	674	90,5		Laardal	109	56	51,4
	Fredrikshald	256	224	87,5		Hollen	181	86	47,5
	Eidsberg	369	311	84,3		Sauland	103	46	44,7
	Moss	332	247	74,4	IX.	Nedenes Amt	1243	961	77,3
	Hvaler	287	184	64,1		Byer	209	181	86,6
IV.	Buskerud Amt	1684	1240	73,6		Bygder	1034	780	75,4
	Byer	503	428	85,1		Østre Nedenes	454	461	101,5
	Bygder	1181	812	68,8		Vestre —	517	409	79,1
	Drammen	574	532	92,7		Evje	78	31	39,7
	Ringerike	201	154	76,6		Sætersdalen	98	32	32,7
	Modum	381	282	74,0		Aamli	96	28	29,2
	Sandsvær	219	144	65,8	X.	List. og Mand. Amt	1411	916	64,9
	Rollag	91	39	42,9		Byer	413	377	91,3
	Aal	95	39	41,1		Bygder	998	539	54,0
	Nes	123	50	40,7		Kristiansand	274	268	97,8
V.	Jarlsb. og Larv. Amt	1506	1052	69,9		Vanse	153	98	64,1
	Byer	499	435	87,2		Lyngdal	112	69	61,6
	Bygder	1007	617	61,3		Flekkefjord	221	129	58,4
	Tønsberg	663	503	75,9		Undal	212	122	57,5
	Hof	321	235	73,2		Oddernes	439	230	52,4
	Larvik	522	314	60,1	XI.	Stavanger Amt	2002	1216	60,7
VI.	Hedemarkens Amt	2006	1441	71,8		Byer	673	647	96,1
	Byer	90	78	86,7		Bygder	1329	569	42,8
	Bygder	1916	1363	71,1		Stav. Stadsphysikat	434	455	104,8
	Trysil	79	65	82,3		Stavanger	156	97	62,2
	Hedemarken	801	644	80,4		Karmoen	274	160	58,4
	Tønset	162	127	78,4		Sogndal	81	47	58,0
	Rendalen	223	159	71,3		Egersund	228	130	57,0
	Søler og Odalen	444	285	64,2		Sandnes	277	110	39,7
	Søndre Østerdalen	276	161	58,3		Haugesund	281	107	38,1
	Inset Annex ¹⁾	16	-	-		Sand	144	52	36,1
	Gaarde af Tolgens Herred	5	-	-		Finne	194	58	29,9
VII.	Kristians Amt	1623	1006	62,0	XII.	Søndre Bergenh. Amt	1848	884	47,8
	Byer	65	43	66,2		Ytre Søndhordland	161	128	79,5
	Bygder	1558	963	61,8		— Hardanger	105	75	71,4
	Nordre Valdres	91	82	90,1		Søndre Midthordland	174	124	71,3
	Hadeland og Land	314	263	83,8		Voss	122	85	69,7
	Faaberg	264	188	71,2		Lindaas	202	121	59,9
	Lesje	69	43	62,3		Indre Søndhordland	171	84	49,1
						— Hardanger	110	44	40,0
						Osterøen	210	69	32,9

¹⁾ Nærmere Angivelse mangler.

oraarsagede Dødsfald og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne
de enkelte Lægedistrikter.

lepartements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	NordreMidthordland	301	89	29,6	XVIII.	Stjørdal	192	140	72,9
	Alversund	104	27	25,9		Frosten	97	57	58,8
	Sveen	67	16	23,9		Namsos	112	63	56,3
	Tynnes	121	22	18,2		Kolvereid	59	33	55,9
XIV.	Bergen	939	893	95,1	Vikten	81	42	51,9	
XV.	Nordre Bergenh. Amt	1086	635	58,5	Grong	135	58	43,0	
	Byer	10	5	50,0	Fosnes	60	25	41,7	
	Bygder	1076	630	58,7	Levanger	300	116	38,7	
	Vik	84	77	91,7	Nordlands Amt	2243	1161	51,8	
	Lyster	70	59	84,3	Byer	96	57	59,4	
	Gloppen	68	55	80,9	Bygder	2147	1104	51,4	
	Nordfjordeidet	68	53	77,9	Østlofoten	158	117	74,1	
	Sogndal	66	48	72,7	Brønnø	173	127	73,4	
	Gulen	84	60	71,4	Folden	55	39	70,9	
	Indre Søndfjord	108	67	62,1	Alstahaug	212	146	68,9	
	Kinn	111	64	57,7	Hadsel	139	86	61,9	
	Lærdal	70	33	47,1	Hammerø	34	21	61,8	
	Indviken	104	44	42,3	Ofoten	75	43	57,3	
	Ytre Søndfjord	103	40	38,8	Vefsen	145	77	53,1	
	— Nordfjord	87	27	31,1	Sortland	148	75	50,7	
Kirkebo	63	8	12,7	Ranen	264	129	48,9		
XVI.	Romsdals Amt	1806	1136	62,9	Buksnes	134	64	47,8	
	Byer	372	241	64,8	Steigen	53	23	43,4	
	Bygder	1434	895	62,4	Lødingen	54	22	40,7	
	Indre Søndmør	86	78	90,7	Bodø	147	58	39,5	
	Ørskog	95	78	82,1	Skjerstad	124	44	35,6	
	Nordre Søndmør	280	224	80,0	Lurø	156	50	32,1	
	Sundalen	81	62	76,5	Flakstad	87	16	18,4	
	Surendalen	118	86	72,9	Gildeskaal	85	12	14,2	
	Østre Søndmør	73	43	58,9	XIX. Tromsø Amt	994	443	44,6	
	Søndre Nordmør	378	219	57,9	Byer	108	103	95,4	
	Vestre Søndmør	164	95	57,9	Bygder	886	340	38,4	
	Nordre Nordmør	129	68	52,7	Tromsø	189	140	74,1	
Ytre Romsdal	261	123	47,1	Lenviken	71	46	64,8		
Indre —	141	60	42,5	Skjervø	119	73	61,3		
XVII.	Søndre Trondhj. Amt	2308	1610	69,8	Tranø	53	29	54,7	
	Byer	786	764	97,2	Ibbestad	117	52	44,4	
	Bygder	1522	846	55,6	Berg	18	8	44,4	
	Røros	103	110	106,8	Balsfjord	62	20	32,3	
	Trondhjem	786	764	97,2	Karlso	48	13	27,1	
	Hitteren	114	110	96,5	Trondenes	153	34	22,2	
	Orkedal	260	197	75,8	Lyngen	97	17	17,5	
	Ytre Fosen	140	104	74,3	Maalselven	67	11	16,4	
	Opdal	94	67	71,3	XX. Finmarkens Amt	798	294	36,8	
	Hevne	71	38	53,5	Byer	224	148	66,1	
	Indre Fosen	107	48	44,9	Bygder	574	146	25,4	
	Selbu	61	26	42,6	Vardø	112	79	70,5	
	Guldal	213	82	38,5	Vadsø	115	75	65,2	
	Strinden	243	43	17,7	Sydvaranger	26	10	38,5	
Nordre Fosen	137	21	15,3	Loppen	52	17	32,7		
XVIII.	Nordre Trondhj. Amt	1349	816	60,5	Hammerfest	162	44	27,2	
	Byer	89	68	76,4	Alten	104	25	24,0	
	Bygder	1260	748	59,4	Maasø	63	15	23,8	
	Stenkjær	148	140	94,6	Tanen	80	16	20,0	
	Inderøen	165	142	86,1	Kistrand	84	13	15,5	

De hyppigste Dødsårsager.
Causes des décès classées par ordre de fréquence.

Dødsårsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold til samtlige opgivne Dødsårsager.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	3559	1323	2236	16,2	16,3	16,2
Alderdomssvaghed	2041	410	1631	9,3	5,0	11,8
Lungebetændelse	1770	599	1171	8,1	7,4	8,5
Diphtheri	1475	499	976	6,7	6,1	7,0
Kræft	1405	445	960	6,4	5,5	6,9
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	1066	640	426	4,9	7,9	3,1
Akut Bronchit, katarrhalsk Lungebetændelse og Laryngit	935	471	464	4,3	5,8	3,4
Organisk Hjertesygdom	860	327	533	3,9	4,0	3,9
Tuberkulose Hjernebetændelse, Milærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer	837	366	471	3,8	4,5	3,4
Hjerneslag	728	279	449	3,3	3,4	3,2
Medfødt Svaghed	566	287	279	2,6	3,5	2,0
Nyresygdom	485	187	298	2,2	2,3	2,2
Chronisk Bronchit	476	185	291	2,2	2,3	2,1
Hjernebetændelse	411	132	279	1,9	1,6	2,0
Kramper i Barnealderen	316	168	148	1,4	2,1	1,1
Bughindebetændelse	298	88	210	1,4	1,1	1,5
Influenza	196	81	115	0,9	1,0	0,8
Skarlagensfeber	195	71	124	0,9	0,9	0,9
Pyæmi	170	32	138	0,8	0,4	1,0
Kighoste	170	66	104	0,8	0,8	0,8
Obstructio alvi, Ileus	157	42	115	0,7	0,5	0,8
Barsel-feber	152	35	117	0,7	0,4	0,8
Organisk Underlivssygdom	147	41	106	0,7	0,5	0,8
Strubehoste	140	55	85	0,6	0,7	0,6
Typhoidfeber	137	60	77	0,6	0,7	0,6
Organisk Hjernesygdom	136	65	71	0,6	0,8	0,5
Rachit (engelsk Syge)	133	77	56	0,6	0,9	0,4
Atrophia infantum	129	74	55	0,6	0,9	0,4
Andre Dødsårsager	2871	1033	1838			
Samtlige opgivne Dødsårsager	21961	8138	13823			

pylori 1 død, Hernia ingvinalis incarcerata 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Cancer ovarii 1, Corpus alienum 1, Stenosis 1, Tuberculosis 1, alle døde, Pyoccele periuterina 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: ved Graviditas extrauterina 3, Tumor cysticus omenti 1, Salpingitis tuberculosa 1, Peritonitis chronica 1, Tumor cysticus ovarii 4, Myoma uteri 1, Volvulus 1, Tumor ovarii 1, samtlige med heldigt Udfald, Cancer peritonei 1 med uheldigt Udfald, Ascites 1 (Dødsårsag Cancer omenti), Sarcoma mesenterii 1, Cystis multilocularis ovarii 1 (Dødsårsag Ileus), Hernia incarcerata 1, Ileus 1, samtlige med dødeligt Udfald.

Vaccinerede.
Vaccination.

Tabel XXXV.	Middeltal af levende Fødtte i Treaaret 1891—1893.	Antal Vaccine- rede i 1893.	Forhold i pCt.
Riget	61022	57464	94,2
Amter:			
1. Kristiania	5697	4010	70,4
2. Akershus	2940	2753	93,6
3. Smaalenene	3930	4032	102,6
4. Buskerud	3187	2744	86,1
5. Jarlsberg og Larvik	2949	2847	96,5
6. Hedemarken	3560	3584	100,7
7. Kristians	3065	3083	100,6
8. Bratsberg	2729	2641	96,8
9. Nedenes	2271	1780	78,4
10. Lister og Mandal	2200	1539	70,0
11. Stavanger	3447	3772	109,4
12. Søndre Bergenhus	3816	4392	115,1
13. Bergen	1819	3096	170,2
14. Nordre Bergenhus	2433	2590	106,5
15. Romsdal	3585	3125	87,2
16. Søndre Trondhjem	3459	3814	110,3
17. Nordre —	2033	2228	109,6
18. Nordland	4595	3713	80,8
19. Tromsø	2264	1226	54,2
20. Finmarken	1043	495	47,5

Cholecystotomia udførtes 1 Gang udenfor Sygehus ved Cholelithiasis med heldigt Udfald.

Gastrotomia. Indikation paa Sygehus: Strictura oesophagi 1, Cancer oesophagi 2, Corpus alienum 1, alle med heldigt Udfald, Cancer ventriculi 1 med dødeligt Udfald, 1 var tilbageiggende.

Nephrotomia udførtes 1 Gang paa Sygehus ved Pyonephrosis med dødeligt Udfald.

Nephrectomia udførtes 1 Gang paa Sygehus ved Abscessus tuberculosus med heldigt Udfald.

Nephroraphia udførtes 1 Gang paa Sygehus ved Ren mobilis med heldigt Udfald.

Herniotomia. Paa Sygehus i 38 Tilfælde med heldigt, i 13 med dødeligt Udfald, i 1 Tilfælde var Udfaldet uheldigt, i 1 var Patienten tilbageiggende ved Aarets Udgang; udenfor Sygehus i 39 Tilfælde med heldigt, i 16 med dødeligt Udfald.

Oversigt over de udførte
Liste des actes

Tabel XXXVI. Overøvrighedsdistrikter.	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Undersøgelse af Døde								
		Selvmord.	Mord og Drab.	Ulykkestilfælde ¹⁾ .					Dødsfald ved Sygdom.	
				Ydre Beskadigelser.	Drukning.	Kvælning.	Forgiftning.	Fortrykning.		Forbrænding.
Riget	346	²⁾ 12	³⁾ 6	⁴⁾ 19	23	⁵⁾ 1	⁶⁾ 10	4	1	⁷⁾ 21
Amter:										
1. Kristiania	13	1	2	-	-	-	3	-	-	3
2. Akershus	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-
3. Smaalenene	23	-	-	3	3	-	1	-	1	2
4. Buskerud	25	2	-	2	1	-	-	1	-	1
5. Jarlsberg og Larvik ..	17	2	-	2	1	-	3	1	-	2
6. Hedemarken	25	-	2	-	2	-	-	-	-	1
7. Kristians	23	-	-	2	-	-	-	-	-	-
8. Bratsberg	24	2	1	-	2	-	-	-	-	1
9. Nedenes	13	1	-	2	1	-	-	-	-	1
10. Lister og Mandal	15	-	-	4	-	-	1	-	-	1
11. Stavanger	15	-	-	-	1	-	-	-	-	1
12. Søndre Bergenhus ...	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	5	-	-	-	4	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus ...	8	-	-	-	-	-	2	-	-	2
15. Romsdal	19	2	-	1	4	-	-	-	-	-
16. Søndre Trondhjem ...	15	-	-	1	-	-	-	-	-	2
17. Nordre — ...	15	-	-	1	-	-	-	-	-	2
18. Nordland	10	-	-	-	3	-	-	-	-	1
19. Tromsø	9	1	-	-	-	-	-	-	-	1
20. Finmarken	55	1	-	1	1	1	-	2	-	-

¹⁾ Enkelte Tilfælde, hvor Mord eller Selvmord ikke er bestemt paavist, er opført Knivstik 2, Brud af Hjerneskalen 1. ⁴⁾ Vaadeskud 7, Saar i Hovedet 3, Saar i Halsen 1, meningum 1, Uopgivet 2. ⁵⁾ Optrækket Maveindhold. ⁶⁾ Alkohol 3, Kulsyre 2, Kulos 1, Lungeødem 2, Milærtuberkulose 2, Lungetuberkulose 2, Hjertelammelse 2, Hjertebristning 1, ⁸⁾ Saar i Halsen 1. ⁹⁾ Deraf 1 for Crimen bestialitatis. ¹⁰⁾ 2 Fostres Udvikling

retsmedicinske Forretninger.
médicaux forenses.

betræffende:						Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af:										Erklæring i anden Anledning.
Nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.						Uopgivet eller ukjendt Dødsårsag.	Forudgaaet Fødsel.	Voldtægt eller anden Løsløstagsforbyrdelse.	Mishandling og anden Beskadigelse.	Legemlig Helbredsforfatning førvrigt.	Sindstilstand og Tilregnelighed.	Svangerskab.	Venerisk Sygdom.	Paternitet.		
Fødsel i Dølgmaal og formodet Fosterdød.	Døde i Sengen hos Moderen.	Fortidlig Fødsel.	Kvælning.	Ydre Beskadigelser og Mishandling.												
14	3	1	10	⁸⁾ 1	10	10	⁹⁾ 23	42	51	51	7	18	3	¹⁰⁾ 5		
2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
1	-	1	-	-	2	-	2	2	1	1	2	-	1	-		
-	-	-	2	-	2	-	2	4	4	4	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	2	1	-	-	-		
5	-	-	1	-	1	-	1	4	1	7	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	1	1	1	6	2	7	-	-	-	2		
-	1	-	-	-	-	-	1	1	11	3	-	-	1	-		
-	-	-	1	-	-	-	-	4	-	2	1	-	-	-		
-	-	-	1	1	1	3	-	-	-	3	-	-	-	-		
-	1	-	1	-	1	1	2	1	1	3	1	-	1	-		
1	-	-	-	-	-	1	-	1	2	4	-	1	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	1	-	-	-	-		
1	-	-	-	-	-	2	-	5	-	3	-	-	-	1		
3	1	-	1	-	-	1	-	1	2	2	1	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-	1		
-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	13	5	11	5	-	15	-	-		

herunder. ²⁾ Hængning 7, Drukning 1, Skudsaaer 2, Snitsaaer 1, Uopgivet 1. ³⁾ Skud 2, Hjernerystelse 2, Overkjørsel 1, Brud af Hjerneskalen 1, Luxatio vertebrae colli 1, Apoplexia Karbolsyre 1, Fosfor 1, Strychnin 2. ⁴⁾ Mave-Tarmkatarrh 1, Atrofi 1, Lungebetændelse 2, Hjerneslag 1, Epilepsi 1, Tarmslyng 1, Nyresygdom 1, Peritonit 2, Blødning efter Fødsel 1. (Paternitetssag), 1 fundne Ben, 1 Blodflækker, 1 Rigtigheden af Forklaringer i Retten.

Radikaloperation for Brok. Paa Sygehus i 18 Tilfælde med heldigt, i 3 med dødeligt Udfald; 2 døde af Incarceratio, 1 af Peritonitis. Udenfor Sygehus i 5 Tilfælde, alle med heldigt Udfald.

Lithotripsia udførtes 1 Gang paa Sygehus med heldigt Udfald.

Hysterectomia udførtes paa Sygehus per vaginam: ved Myoma uteri 1 Gang med heldigt Udfald, ved Cancer uteri 3 Gange med heldigt, 1 Gang med dødeligt Udfald, Dødsarsag var Perforationsperitonit; per abdomen: ved Myoma uteri 1 Gang med heldigt Udfald, 1 var tilbageliggende ved Aarets Udgang, ved Cancer uteri 1 med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus per abdomen i 1 dødeligt endende Tilfælde, Dødsarsag Peritonitis.

Salpingotomia. Paa Sygehus: ved Salpingitis 2, Hæmosalpinx 1, alle med heldigt Udfald.

Ovariectomia. Paa Sygehus: ved Tumores uteri 3, Tumores ovarii 23, alle med heldigt Udfald, 1 var tilbageliggende ved Aarets Udgang, 1 døde (Dødsarsag Peritonitis tuberculosa). Udenfor Sygehus: Ovarialcyste 2 med heldigt Udfald.

Brok (Hernia). Heraf opgives ialt 1669 Tilfælde og kjendes 73 Dødsfald, hvilke Tilfældes og Dødsfalds Fordeling paa Amterne sees af Tabel XXI (Side 32*, 33* og 34*).

Brokkets Art er opgivet i 1481 Tilfælde, hvoraf Hernia ingvinalis 1072, Hernia cruralis 194, Hernia umbilicalis 194, Hernia ventralis et abdominalis 12, Hernia lumbalis 1, Hernia obturatoria 1, Hernia omentalis 7. Om de for Brok opererede Syge henvises til den chirurgiske Operationsliste og Anmærkninger til samme under Herniotomia.

Benbrud (Fractura) opgives behandlet hos 2382 Personer, blandt hvilke ialt kjendes 67 Dødsfald af eller som Følge af Benbrud. Fordelingen paa Amterne sees af Tabel XXI (Side 32*, 33* og 34*). Bruddets Sæde er angivet i 2406* Tilfælde som:

Fractura cranii 67	Fractura antibrachii .143	Fractura patellæ 29
— ossium faciei 12	— radii 400	— cruris 225
— vertebrarum 11	— ulnæ 54	— tibiæ 106
— sterni 6	— manus 5	— fibulæ 135
— costarum . . 402	— digit. manus 55	— malleolor . . 73
— claviculæ . . 170	— pelvis 10	— pedis 3
— scapulæ . . . 7	— colli femor. 122	— digit. pedis. 5
— humeri 144	— femoris . . 222	

Luxationer (Luxatio). Heraf kjendes ialt 609 Tilfælde, hvis Fordeling paa Amterne sees af Tabel XXI (Side 32*, 33* og 34*). Luxationens Sæde er for 564 Tilfælde opgivet saaledes:

Luxatio maxillæ inf. 15	Luxatio ulnæ 9	Luxatio tibiæ 1
— vertebrarum 1	— manus 10	— pedis 9
— claviculæ . . . 6	— digitor. manus 45	— ossium tarsi . 1
— humeri 292	— femoris 22	— digitor. pedis. 4
— antibrachii . 102	— patellæ 7	
— radii 31	— genus 9	

Obstetriciske Operationer opgives udførte af Læger i et Antal af 1426 hos 1405 Fødende, idet ved 19 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved 1 Trillingfødsel alle 3 Fostre forløstes ved Kunsthjælp.

Tabel XXVII (Side 54* og 55*) angiver Operationernes Art og Fordeling.

*) Herunder er medtaget en Del Opgaver fra Kristiania Bys Sygehus.

Tabel XXVIII (Side 56*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIX (Side 57*) giver Oplysning om de ved Kunsthjælp forløste Tvillinger. Desuden foreligger Meddelelse om en Trillingfødsel, ved hvilken 2 Trillinger forløstes ved Vending, medens den 3die ekstraheredes i Bækkenendeleie. Moderen forblev ilive, men alle Føstre døde.

Tabel XXX (Side 58*, 59* og 60*) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne sees af Tabel XXXI (Side 61*), der er et Uddrag af de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1893.

Antallet af **Fødte** og **Døde** m. v. fordelte paa Rigets Byer og Bygder sees af Tabel XXXII (Side 62* og 63*).

Antallet af **levende Fødte** udgjorde 61 918 og af **Døde** 32 915. For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 29 003 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 53,2.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende Fødte 44 673 og af Døde 23 813, der giver et Overskud af 20 860 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 53,3.

I Byerne udgjorde Antallet af levende Fødte 17 245 og af Døde 9 102, hvorved der bliver et Overskud af 8 193 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 52,8.

I de af Lægerne indsendte Opgaver over Døde opgives **Dødsårsagen** for 21 961 Tilfælde eller 66,7 pCt. af de ved Sygdom indtrufne Dødsfald (31 601).

For Bygderne er opgivet Dødsårsag for 13 823 Personer eller 58,0 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 60,7 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte Dødsfald (22 762).

For Byerne er opgivet Dødsårsag for 8 138 Døde eller 89,4 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 92,1 pCt. af de af Sygdom fremkaldte Dødsfald (8 839).

De af Lægerne opgivne Dødsårsager i Procentforhold til samtlige indtrufne Dødsfald i de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXXIII (Side 64* og 65*).

De **hyppigste Dødsårsager** sees af Tabel XXXIV (Side 66*).

De af Lægerne opgivne ved Sygdom foranledigede Dødsårsager er sammenstillede i Tabeller i Slutningen af Beretningen. Den første Tabel viser de kjendte Dødsårsager i Riget og Amterne, den anden de Dødes Kjøen og Alder, den tredie Dødsårsager i Byerne, den fjerde Alder og Kjøen for de i Byerne Døde.

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 57 464 eller 94,2 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1891—1893. I 1892 var Antallet 40 025 eller 66,2 pCt. af levende Fødte i Treaaret 1890—1892.

Tabel XXXV (Side 67*) viser Antallet af Vakcinerede i Amterne og Forholdet til Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1891—1893 for hvert Amt.

Af **retsmedicinske Forretninger** udførtes 346, hvoraf 136 Syns- og Obduktionsforretninger, 205 Undersøgelser og Erklæringer over Levende og 5 Undersøgelser i anden Anledning.

Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.

Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés.

XXXVII.	Samlet Antal Fanger.	Tilbageiggende fra forrige Aar ¹⁾ .	Tilkomne i Aarets Løb ²⁾ .	Tilsammen behandlede ³⁾ .	Udgaaede ⁴⁾ .			Døde ⁵⁾ .	Tilbageiggende ved Slutningen af Aaret ⁶⁾ .	Tilkomne med Sygdommen opstaaet ¹⁰⁾		Sygdomstilfælde, der antages at være forårsagede af Fængselslivet eller Opholdet i Fængslet ¹³⁾ .	Behandlede i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹⁴⁾ .	Sygedage i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹⁵⁾ .
					Helbredeede ⁶⁾ .	I Bedring ⁶⁾ .	Uhelbredeede ⁷⁾ .			Indkomsten ¹¹⁾ .	Indkomsten ¹²⁾ .			
Bodsfængslet	M. 343*)	2	97	99	80	5	6	-	8	13	84	4	7	217
Akershus Strafanstalt	M. 302*)	21	215	236	136	66	24	1	9	79	136	11	177	7328
Trondhjems Strafanstalt	M. 181*)	5	22	27	17	3	-	1	6	9	13	-	27	706
Strafanstalten for Kvinder	K. 171*)	4	168	168	103	53	6	-	6	71	93	8	168	2535

*) Antallet af de fra foregaaende Aar hensiddende og af samtlige i Aarets Løb indkomne Fanger.

¹⁾ Restants au 1 Juillet 1892. ²⁾ Tombés malades pendant l'année. ³⁾ Total. ⁴⁾ Sortis. ⁵⁾ Guéris. ⁶⁾ Allant mieux. ⁷⁾ Non guéris. ⁸⁾ Décédés. ⁹⁾ Restants à la fin de l'année. ¹⁰⁾ Nombre des entrants, la maladie ayant commencé. ¹¹⁾ Avant l'entrée. ¹²⁾ Après l'entrée. ¹³⁾ Cas de maladies supposés d'être occasionés par la vie ou le séjour en prison. ¹⁴⁾ Traités en cellule de malade ou dans l'infirmerie de l'établissement. ¹⁵⁾ Nombre des jours passés en cellule de malade ou dans l'infirmerie.

Tabel XXXVI (Side 68* og 69*) giver Oplysning om disse Forretningers Fordeling paa Amterne.

Af **Sygehuse** fandtes 47 faste, nemlig Rigshospitalet i Kristiania, der er klinisk Undervisningsanstalt, Diakonisseanstaltens Sygehus, Diakonhjemmets og «Vor Frue Hospital» (katholsk) i Kristiania, 5 Sygehuse for Spedalske, 2 Kyst-hospitaler, nærmest for scrophuløse Børn, 2 militære Sygehuse, 34 Amts- eller kommunale Sygehuse. Desuden findes i Amterne i Tromsø Stift (Nordland, Tromsø og Finmarken) flere mindre Sygehuse og Sygestuer, der fornemmelig benyttes under Fisketiden. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særskilte Sygeafdelinger og ved forskellige Fattighuse og Bergværker findes Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser**, en i Kristiania og en i Bergen, begge i Forbindelse med en Skole for Jordemødre. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en Afdeling for Kvinde sygdomme og en for Børnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasyler** var 11, nemlig 3 Statsasyler, 6 kommunale og 2 private Asyler.

Strafanstalterne. Rigets Strafanstalter i Budgetaaret 1ste Juli 1892 til 30te Juni 1893 var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandfanger i Kristiania, Akershus Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Kristiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Trondhjem og Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for kvindelige Fanger i Kristiania.

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været god.

Tabel XXXVII med Underafdelinger a—f (Side 73*—75*) giver Oplysning om Sygdomsforholdene ved de forskellige Anstalter.

De i Strafanstalterne indtrufne Sygdomstilfælde er ordnede i følgende Grupper:

	Epidemiske og andre smitsomme Sygdomme.		Andre indvortes Sygdomme.		Andre chirurgiske Sygdomme og Hud-sygdomme.		Sinds-sygdomme.		Ialt.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	67	-	10	-	17	-	5	-	99	-
Akershus Strafanstalt	78	-	116	-	38	-	4	-	236	-
Trondhjems Strafanstalt ...	6	-	12	-	7	-	2	-	27	-
Strafanstalten for Kvinder .	-	60	-	93	-	15	-	-	-	168
Tilsammen	151	60	138	93	62	15	11	-	362	168
	211		231		77		11		530	

Af Sindssygdomme er ialt opført 11 Tilfælde, deraf 5 i Bodsfængslet, 4 i Akershus Strafanstalt og 2 i Trondhjems Strafanstalt.

De i Beretningsaaret afdøde Fangers Alder m. m. samt Dødsaaarsag sees af nedenstaaende Tabel:

	No.	Al-der.	Straffetid.	Havde været i Anstalten, da han døde.	Dødsaaarsag.
Akershus Strafanstalt	1	47	3 Aar 6 Mdr. ÷ 24 Dage.	7 Mdr. 1 Dag.	Morbus Brightii.
Trondhjems Strafanstalt					

Afviigelser fra den sædvanlige Fangekost med Tilstaaelse af Sygekost eller Diæt har fundet Sted i efternævnte Antal Dage:

	Antal Dage.			
	Sygekost		Diæt.	Ialt.
	hel.	halv.		
Bodsfængslet ¹⁾	188	-	197	385
Akershus Strafanstalt	4 153	-	372	4 525
Trondhjems Strafanstalt	376	314	16	706
Strafanstalten for Kvinder	792	53	361	1 206
Tilsammen	5 509	367	946	6 822

¹⁾ Ved denne Strafanstalt er desuden uddelt ialt 2 224 særskilte Sygekostmiddage.

Sygeudgifterne (ø: Totalbeløbet af Udgifter ved Sygebehandlingen) har i Beretningsaaret udgjort:

	Sygeudgifter.	Deraf særskilt for Medikamenter.
	Kr.	Kr.
Bodsfængslet	¹⁾ 1 429,51	1 043,48
Akershus Strafanstalt	²⁾ 3 027,87	1 816,29
Trondhjems Strafanstalt	³⁾ 1 060,48	337,95
Strafanstalten for Kvinder	⁴⁾ 1 010,20	396,40
Tilsammen	6 528,06	3 594,12

¹⁾ Deraf Kr. 63,40 til Bandager og Sygerekvisita, Kr. 112,71 til sindssyge Fangers Forpleining og Kr. 207,80 for Fangers Forpleining paa Sygehus. ²⁾ Deraf Kr. 111,82 til Bandager og Bind, Kr. 14,40 til Sygevin etc. og Kr. 644,55 for sindssyge Fangers Forpleining. ³⁾ Deraf Kr. 347,98 for sindssyge Fangers Forpleining. ⁴⁾ Deraf Kr. 94,55 til forskellige Sygerekvisita og Kr. 172,00 for en Fanges Forpleining paa Sygehus.

Resultatet af de i Budgetaaret udgaaede Fangers Veining fremgaar af følgende Tabel:

Tabel XXXVII e.	Vundet i Vægt.	Tabt i Vægt.	Uforandret Vægt.
	pCt.	pCt.	pCt.
Bodsfængslet	32,6	62,5	4,9
Akershus Strafanstalt	45,9	30,6	23,5
Trondhjems Strafanstalt	65,6	21,9	12,5
Strafanstalten for Kvinder	43,7	52,1	4,2
Tilsammen	42,7	47,0	10,3

Sygeligheden hos Strafanstalternes Opsynspersonale i Budgetaaret sees af følgende Tabel:

Tabel XXXVII f.	Fra forrige Aar.		Tilkomne i Aarets Løb.		Tilsammen.		Helbredede.		I Bedring.		Uhelbredede.		Døde.		Tilbageliggende ved Aarets Udgang.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	-	-	48	-	48	-	45	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Akershus Strafanstalt	-	-	27	-	27	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trondhjems Strafanstalt	-	-	8	-	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strafanstalten f. Kvinder	-	-	2	10	2	10	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	-	-	85	10	85	10	82	10	3	-	-	-	-	-	-	-
			95		95		92		3							

Ovenstaaende er et Uddrag af Norges officielle Stafistik, tredje Række No. 220: Beretning om Rigets Strafanstalter fra 1ste Juli 1892 til 30te Juni 1893, hvortil henvises.

Lægedistrikter. Riget er delt i 157 Lægedistrikter. Desuden var i Finnmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 74 examinerede Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefórtegnelsen for 1893 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 884. Efter Fradrag af 152 i Udlandet boende, eller hvis Opholdssted var ukjendt, var 414 eller 56,6 pCt. bosatte i Byerne og 318 eller 43,4 pCt. i Landdistrikterne. Ialt opføres 732 som bosatte i Norge, 44 i Udlandet (deraf 35 i Nordamerika, 1 i Sydamerika, 1 i Australien, 4 i Afrika og 3 i forskellige Lande i Europa). For 108 er Bosted ikke opgivet. Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefórtegnelsen 1 Livmedikus, 8 Professorer, 1 Universitetsstipendiat, 3 Docenter, 2 Prosektorer og 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Medicinaldirektør, 1 Sekretær ved Medicinaldirektoratet, 1 Fuldmægtig i Justitsdepartementets Medicinalafdeling, 1 Overlæge

for det civile Veterinærvæsen, 3 Stadsfysici, 1 Stadslæge, 144 Distriktslæger¹⁾ og 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge). 3 var Direktører og 3 Reserve-læger ved Statens Sindssygeasyler samt 8 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Rigshospitalet var ansat 1 Direktør, 7 Overlæger (deraf 3 Profes-sorer og 4 Docenter), 5 Reservelæger og 2 Klinikassistenter samt 2 Assistenten hos Rigshospitalets Prosektor. 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 4 Læger ved spedalske Stiftelser. Ved Fødselsstiftelserne var ansat 2 Over-læger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger; ved Strafanstalterne 3 Læger. 8 var Læger ved Amtssygehuse (ved 7 Amtssygehuse indehavde Distriktslægerne selv Lægeposterne); forøvrigt opføres 27 som Læger ved forskellige Sygehuse, 1 som Sundhedsinspektør, 3 som Politilæger, 15 som By- eller Kommunalæger i Byerne og 7 som Læger ved Badesteder eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 General, 1 Oberst, 5 Majorer, 35 Kaptener og 13 faste Premierløjtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptajn, 2 Kaptener og 4 faste Premierløjtnanter.

413 opføres uden nogen fast Ansættelse, og 2 indehavde civilt Embede udenfor Lægestanden²⁾.

Antallet af **Apothek** i Virksomhed ved Aarets Udgang var 107, hvoraf 37 med reelt, 70 med personligt Privilegium, deraf 1 givet Rigshospitalet som saadant. Desuden havde 6 Apothek Filialafdelinger.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I, og Tabel XXXVIII (Side 78*—81*) giver en Oversigt over Landets Apothek og det ved samme funktionerende Personale. I 1893 underkastede 11 sig Apotheker-examen.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over Læger, Tandlæger og Dyr-læger i Norge for 1893 ialt 138. Deres Bopæl i Lægedistrikterne, forsaavidt den er opgivet eller kjendt, sees af Tabel I.

Af **Jordemødre** udexamineredes 53, deraf ved Jordemoderskolen i Kri-stiania 36, ved Jordemoderskolen i Bergen 17. Jordemødrenes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 936, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaccinatørernes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 668; deres Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner erholdt kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter** i 1893:

Røldals	Herred (søndre Bergenhus Amt)	4de Februar.
Stadsbygdens	— (søndre Trondhjems Amt)	4de Februar.
Værø	— (Nordlands Amt)	4de Februar.
Flakstad	— (Do.)	18de Februar.
Eidanger	— (Bratsberg Amt)	6te Marts.
Grans	— (Kristians Amt)	6te Marts.
Gjerpens	— (Bratsberg Amt)	25de Marts.
Søndre Lands	— (Kristians Amt)	25de Marts.

¹⁾ Ved Fortegnens Udgivelse var 2 Stadsfysikater og 8 Distriktslægeembeder ubesatte. ²⁾ Ovenfor er flereseds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Porsgrund By (Bratsberg Amt) 15de April.
 Øiestad Herred (Nedenes Amt) 15de April.
 Kopervik Ladested (Stavanger Amt) 21de April.
 Nissedals Herred (Bratsberg Amt) 21de April.
 Nordfolden—Kjerringø Herred (Nordlands Amt) 10de Mai.
 Aalesund By (Romsdals Amt) 3die Juni.
 Voldens Herred (Romsdals Amt) 26de Juni.
 Viktens — (Nordre Trondhjems Amt) 26de Juni.
 Kvinnherreds — (Søndre Bergenhus Amt) 14de Juli.
 Ytre Holmedals — (Nordre Bergenhus Amt) 14de Juli.
 Ørstens — (Romsdals Amt) 20de Juli.
 Bø — (Nordlands Amt) 7de Oktober.
 Grimstad By (Nedenes Amt) 9de December.
 Leka Herred (Nordre Trondhjems Amt) 9de December.

Tillæg til eller Forandring af Sundhedsforskrifter er approberede ved kongelig Resolution for følgende 4 Byer og 5 Herreder:

Tromsøsundets Herred, 4de Februar.
 Vega — 18de Februar.
 Stavanger By, 10de Mai.
 Dverbergs Herred, 14de Juli.
 Molde By, 14de September.
 Haugesund By, 14de Oktober.
 Aalesund — 8de November.
 Skjerstad Herred, 8de November.
 Kjelviks — 9de December.

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXVIII. Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
I.	Kristiania:							
	Elefantapotheket	1	-	1	-	6	-	-
	Svaneapotheket	1	-	1	-	4	-	-
	Løveapotheket	-	1	-	1	3	1	-
	Rigshospitalets Apothek	-	1 ¹⁾	1	-	3	-	-
	Hjortapotheket	-	1	-	1	3	1	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falkapotheket	-	1	1	-	1	-	1
	Hygiea	-	1	1	1	3	-	-
	Oslo Apothek	-	1	1	-	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	1	3	-	-
	Orion	-	1	1	-	3	-	1
	Idun	-	1	1	1	2	-	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	-	4	-	-
	Kroneapotheket	-	1	1	1	5	-	-
	Uranienborg Apothek.	-	1	1	1	1	-	-
	Apotheket Hebe	-	1	1	1	2	-	-
II.	Akershus Amt:							
	Drøbak	1	-	1	-	-	1	-
	Lillestrømmen	-	1	1	-	1	-	1
III.	Smaalenene Amt:							
	Moss:							
	Elefantapotheket	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	-
	Fredrikstad:							
	Vestsidens Apothek . .	1	-	1	-	3	1	-
	Apotheket Svanen . . .	-	1	1	-	1	1	-
	— Hjorten	-	1	1	-	1	-	-
	Filial i Selbak	-	-	-	1	-	-	-
	Sarpsborg	-	1	-	1	1	-	1
	Fredrikshald:							
	Svaneapotheket	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	Filial i Tistedalen . . .	-	-	-	1	-	-	-
IV.	Buskerud Amt:							
	Drammen:							
	Bragernæs	1	-	1	-	1	1	1
	Strømsø	-	1	-	1	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	-
	Kongsberg	1	-	1	-	1	1	-
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	-
	Horten	-	1	1	-	-	1	-

¹⁾ Ifølge kgl. Resolut. af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apothek og Personale.

Tabel XXXVIII (Forts.).		Privilegium		Personalet.				
Amt.		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
	Tønsberg:							
	Løveapotheket	1	-	-	1	2	-	-
	Svaneapotheket	-	1	1	1	1	-	-
	Sandefjord	-	1	-	1	1	-	1
	Larvik: Ømen	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	-	1	1	-	-
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	-
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Elverum	-	1	1	1	1	-	-
	Tønsset	-	1	1	-	1	-	-
	Ringsaker	-	1	1	-	1	-	-
VII.	Kristians Amt:							
	Gran	-	1	1	-	1	-	-
	Gjøvik	-	1	1	-	1	-	1
	Lillehammer	1	-	1	-	-	2	1
	Valdres Apothek	-	1	1	-	-	-	1
VIII.	Bratsberg Amt							
	Skien:							
	Svaneapotheket	1	-	1	-	2	-	-
	Skien nye Apothek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Ulefos	-	1	1	-	1	-	1
	Filial i Kviteseid	-	-	-	1	-	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	1
	Brevik	1	-	-	1	-	-	1
	Filial i Langesund	-	-	-	1	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	2	-	1
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisør	1	-	1	-	1	-	-
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	-	2
	Arendal:							
	Løveapotheket	1	-	1	1	1	-	1
	Svaneapotheket	-	1	1	-	2	-	-
	Grimstad	1	-	1	-	1	1	1
	Lillesand	-	1	1	-	1	-	-
X.	Lister og Mandal Amt:							
	Kristiansand:							
	Løveapotheket	1	-	1	-	2	-	-
	Elefantapotheket	1	-	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	-
	Farsund	-	1	1	-	1	-	1
	Flekkefjord	1	-	-	1	-	-	1
XI.	Stavanger Amt:							
	Egersund	-	1	-	1	-	-	1
	Sandnes	-	1	1	-	-	1	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXVIII (Forts.) Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
	Stavanger:							
	Hygia	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Kopervik	-	1	1	-	-	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	1	-	1
	Havfruen	-	1	1	-	1	-	1
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	1	-	1
XIII.	Bergen:							
	Løveapotheket	1	-	1	-	2	1	2
	Svaneapotheket	1	-	1	-	6	-	-
	Elefantapotheket	-	1	1	-	3	-	-
	Hjortapotheket	-	1	1	-	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	1
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	-	1	1
	Florø	-	1	-	1	-	1	-
XV.	Romsdals Amt:							
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Svanen	1	-	1	-	1	-	1
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Molde	1	-	1	-	1	-	1
	Kristiansund:							
	Løveapotheket	1	-	-	1	-	-	3
	Filial paa Nordlandet	-	-	-	1	-	-	-
	Svaneapotheket	-	1	1	-	1	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Orkedalsøren	-	1	1	-	-	1	1
	Trondhjem:							
	Løveapotheket	1	-	1	1	2	-	2
	Svaneapotheket	1	-	1	1	2	-	2
	Hjortapotheket	-	1	-	1	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	1
	Røros	1	-	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Levanger	1	-	1	-	1	-	1

Apothek og Personale.

	Tabel XXXVIII (Forts.).	Privilegium		Personalet.				
	Amt.	reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
XVIII.	Steukjær	1	-	1	-	1	-	2
	Namsos	-	1	-	1	1	-	-
	Nordlands Amt:							
	Mosjøen	-	1	1	-	-	-	2
	Filial i Brønnø	-	-	-	1	-	-	1
	Bodø	1	-	1	-	2	-	-
Kabelvaag	-	1	1	-	-	-	-	
XIX.	Tromsø Amt:							
	Tromsø:							
	Renen	1	-	1	-	1	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	-	2
Harstad	-	1	1	-	1	-	-	
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	1	-	-	1
	Vardø	-	1	1	-	1	-	-
	Vadsø	-	1	1	-	-	-	1
	Tilsammen	37	70	92	30	153	22	72

Syphilis paa Syge-

La syphilis dans

Tabel XXXIX.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Rigshospitalets Hudsygeafdeling	48	15	33	144	59	85	192	74	118	138	58
Kristiania Bys Sygehus ¹⁾	41	11	30	246	98	148	287	109	178	222	78	144
— Garnisons —	-	-	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-
Akers kommunale —	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Moss Bys ²⁾ —	2	1	1	8	1	7	10	2	8	9	1	8
Smaalenenes Amts ³⁾ —	5	3	2	8	2	6	13	5	8	9	5	4
Fredrikstad Bys —	-	-	-	5	4	1	5	4	1	5	4	1
Drammens —	2	1	1	18	10	8	20	11	9	10	5	5
Karl Johansværns —	-	-	-	6	6	-	6	6	-	2	2	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	7	6	1	25	10	15	32	16	16	27	12	15
Hedemarkens —	4	1	3	14	6	8	18	7	11	13	6	7
Kristians Amts —	4	2	2	12	6	6	16	8	8	13	7	6
Bratsberg —	7	5	2	29	18	11	36	23	13	28	19	9
Arendal Bys —	-	-	-	26	13	13	26	13	13	18	9	9
Kristiansands —	-	-	-	14	13	1	14	13	1	12	11	1
Lister og Mandal Amts —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Stavanger —	3	2	1	7	2	5	10	4	6	8	3	5
— Bys —	3	1	2	11	7	4	14	8	6	11	6	5
Bergens —	14	6	8	32	16	16	46	22	24	32	14	18
Romsdals Amts —	3	1	2	12	6	6	15	7	8	7	2	5
Trondhjems Bys ⁴⁾ —	6	-	6	59	23	36	65	23	42	56	19	37
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	-	-	-	19	7	12	19	7	12	18	7	11
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	3	2	1	13	2	11	16	4	12	12	3	9
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug — — — — — Bodo ⁵⁾	1	-	1	7	1	6	8	1	7	4	-	4
— — — — — Buksnes ⁶⁾	5	1	4	13	4	9	18	5	13	11	5	6
— — — — — Stokmark- nes ⁷⁾	4	-	4	7	2	5	11	2	9	8	2	6
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø ⁸⁾	3	-	3	4	-	4	7	-	7	5	-	5
Finmarkens — — i Hammerfest	3	3	-	10	3	7	13	6	7	13	6	7
— — — — Vardø	2	1	1	10	5	5	12	6	6	10	4	6
— — — — Vadsø	1	1	-	6	3	3	7	4	3	6	4	2
Tilsammen	177	64	113	774	332	442	951	396	555	720	298	422
Fiskesygehus i Kabelvaag	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
— — — — Stene	-	-	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-
Sum	177	64	113	777	335	442	954	399	555	723	301	422

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 24, 9 Mænd og 15 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 4 Mænd. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste ingen tilbageiggende. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 5 Kvinder. ⁵⁾ Efter forrige Aarsliste tilbageiggende 5 Kvinder. ⁶⁾ Efter forrige Aarsliste tilbageiggende

husene i 1893.

des hôpitaux.

Udgaæde						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
7	1	6	3	-	3	2	1	1	42	14	28	16	122	6	-	13810	92,1
17	12	5	15	4	11	2	-	2	31	15	16	13	229	4	-	15555	60,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	112	56,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	8	-	-	343	38,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	2	6	-	-	594	66,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	305	61,0
4	4	-	-	-	-	-	-	-	6	2	4	2	16	-	-	1355	96,8
4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	125	20,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	1	-	25	-	-	1982	73,4
-	-	-	-	-	-	2	-	2	3	1	2	1	12	1	-	1964	130,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-	11	1	-	1107	85,2
1	-	1	-	-	-	-	-	-	7	4	3	1	24	4	-	2148	74,1
2	2	-	-	-	-	-	-	-	6	2	4	1	24	1	-	1458	72,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2	12	-	-	697	58,1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	83	83,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	7	-	-	1598	199,7
1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	10	1	-	1000	76,9
5	4	1	1	-	1	2	2	-	6	2	4	4	25	3	-	1917	47,9
5	3	2	1	1	-	1	1	-	1	-	1	1	11	-	-	404	28,9
6	4	2	-	-	-	-	-	-	3	-	3	7	49	3	-	3081	49,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	19	-	-	869	48,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	-	13	-	-	683	56,9
1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-	7	-	-	287	57,4
1	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	6	1	12	-	-	1156	96,3
-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	2	4	-	-	365	33,2
-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	-	-	504	38,2
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	7	1	-	814	74,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	181	30,2
54	35	19	20	5	15	15	6	9	142	52	90	58	691	25	-	54497	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	10	10,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	35	17,5
54	35	19	20	5	15	15	6	9	142	52	90	58	694	25	-	54542	

Aarsliste kun tilbageliggende 1, nemlig 1 Kvinde. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende liggende kun 4 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 2 Mænd og 3 Kvinder. 4 Kvinder.

Tabel over Tilfælde af Sindssyg- Mouvement des aliénés

Tabel XL.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
										Tils.	Md.	Kv.
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Afdelinger	1	1	-	7	5	2	8	6	2	2	1	1
Kristiania Bys Sygehus	7	5	2	8	4	4	15	9	6	2	-	2
Diakonisseanstaltens —	-	-	-	3	-	3	3	-	3	-	-	-
Smaalenes Ams Sygehus	-	-	-	5	1	4	5	1	4	1	1	-
Fredrikstad Bys —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	1	-	1
Fredrikshald — —	-	-	-	3	-	3	3	-	3	2	-	2
Drammens — —	-	-	-	15	8	7	15	8	7	3	2	1
Karl Johansværns —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Jarlsberg og Larvik Ams Sygehus .	-	-	-	5	2	3	5	2	3	-	-	-
Hedemarkens Ams Sygehus	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
Hamar Bys — —	-	-	-	4	2	2	4	2	2	-	-	-
Kristians Ams ¹⁾ — —	13	9	4	24	15	9	37	24	13	1	1	-
Østerrisor Bys — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Arendal — —	1	-	1	1	1	-	2	1	1	-	-	-
Kristiansands — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Stavanger Ams — —	-	-	-	5	2	3	5	2	3	-	-	-
— Bys — —	4	1	3	5	1	4	9	2	7	-	-	-
Bergens — —	1	-	1	7	4	3	8	4	4	-	-	-
Aalesund — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Trondhjems — —	-	-	-	16	8	8	16	8	8	2	1	1
Nordre Trondhjems Ams Sygehus i Skogn	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Nordre Trondhjems Ams Sygehus ved Namsos	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Nordlands Ams Sygehus i Alstahaug .	-	-	-	3	2	1	3	2	1	-	-	-
— — — — Bodø	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
— — — — Buksnes ...	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
Tromsø — — — — Tromsø ...	-	-	-	12	5	7	12	5	7	2	1	1
Finmarkens — — — — Hammerfest	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
— — — — Vardø	-	-	-	4	4	-	4	4	-	2	2	-
Tilsammen	27	16	11	144	69	75	171	85	86	19	9	10
Fiskesygehus i Stene	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
— — — — Skjervø	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
— — — — Gamvik i Tanen	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Sum	27	16	11	147	72	75	174	88	86	20	10	10

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 12, 8 Md. og 4 Kv.

Ikom, behandlede paa Sygehus.

dans les hôpitaux.

Udgaæde						Døde.			Tilbageiggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:							
i Bedring.			uhelbredede.									Mellancho- lia.	Ma- nia.	De- men- tia.	Idio- tis- mus.	Al- co- ho- lism.	In- sa- nia.	Pa- raly- sis gen.	Hypo- chon- dria.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.								
3	3	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	2
4	3	1	4	2	2	2	2	-	3	2	1	2	1	3	-	-	-	-	2
2	-	2	2	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	1
2	-	2	1	-	1	-	-	-	1	-	1	3	-	1	1	-	-	-	-
1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	10	5	5	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
15	10	5	11	8	3	1	1	-	9	4	5	7	7	3	1	1	5	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	1	-	4	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	3
-	-	-	7	2	5	-	-	-	2	-	2	1	1	3	-	-	-	-	-
-	-	-	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	1	-	11	5	6	1	1	-	1	-	1	3	13	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
33	20	13	91	43	48	6	5	1	22	8	14	26	29	20	5	1	5	1	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
34	21	13	92	44	48	6	5	1	22	8	14	29	29	20	5	1	5	6	5

Antal af de paa Sygehusene

Mouvement des malades dans

Tabel XLI.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger *)	111	54	57	831	423	408	942	477	465	355	159	196
— chirurgiske —	110	55	55	1067	616	451	1177	671	506	652	358	294
— Hudsyge- Afdeling	82	31	51	308	137	171	390	168	222	281	126	155
— Afd. for Øre, Strube, Næse- og Svælgsygdomme	10	3	7	117	67	50	127	70	57	62	31	31
— Børneafdeling	-	-	-	193	108	85	193	108	85	85	49	36
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen ¹⁾	313	143	170	2516	1351	1165	2829	1494	1335	1435	723	712
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd.	-	-	-	57	-	57	57	-	57	45	-	45
— Børne- —	-	-	-	37	13	24	37	13	24	29	12	17
Kristiania Bys Sygehus Afdeling A	104	104	-	647	635	12	751	739	12	325	320	5
— — — B	115	9	106	823	77	746	938	86	852	557	58	499
— — — paa Grønland	60	26	34	100	29	71	160	55	105	17	5	12
— — — ved Trond-	27	27	-	133	131	2	160	158	2	66	66	-
— — — paa Blegøen	16	6	10	78	32	46	94	38	56	32	11	21
— — — Sorgenfri	21	21	-	155	152	3	176	173	3	105	102	3
— — — Bellevue	37	19	18	160	81	79	197	100	97	11	7	4
— — — Arb.anst.	15	1	14	70	18	52	85	19	66	72	17	55
Kristiania Bys Sygehus ialt ²⁾	395	213	182	2166	1155	1011	2561	1368	1193	1185	586	599
Diakonissehuset ³⁾	27	5	22	317	87	230	344	92	252	170	47	123
Kristiania Garnisons Sygehus	8	8	-	213	213	-	221	221	-	204	204	-
Akers kommunale —	25	13	12	106	66	40	131	79	52	64	37	27
Moss Bys —	7	3	4	46	17	29	53	20	33	38	13	25
Smaaleneses Amts — ⁴⁾	21	12	9	163	104	59	184	116	68	137	98	39
Fredrikstad Bys —	6	5	1	125	56	69	131	61	70	96	46	50
Fredrikshalds — —	30	12	18	430	197	233	460	209	251	365	172	193
Drammens — —	19	11	8	275	151	124	294	162	132	177	100	77
Karl Johansværns —	-	-	-	110	109	1	110	109	1	91	91	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	22	11	11	259	138	121	281	149	132	186	90	96
Hedemarkens — —	10	6	4	183	83	100	193	89	104	142	63	79
Hamar Bys —	4	2	2	116	63	53	120	65	55	83	42	41
Kristians Amts —	29	19	10	125	72	53	154	91	63	79	46	33
Bratsberg — —	28	17	11	169	109	60	197	126	71	113	80	33
Østerrisør Bys —	2	2	-	10	7	3	12	9	3	9	9	-
Arendal — —	9	6	3	94	53	41	103	59	44	66	33	33
Kristiansands —	20	11	9	354	261	93	374	272	102	294	229	65
Lister og Mandal Amts —	5	2	3	52	26	26	57	28	29	33	18	15
Stavanger Amts —	22	10	12	86	40	46	108	50	58	53	25	28
— Bys —	41	17	24	224	93	131	265	110	155	149	66	83
Haugesund — —	1	-	-	32	-	-	33	-	-	20	-	-
Bergens — —	105	55	50	812	415	397	917	470	447	570	305	265
Aalesund — —	2	1	1	25	13	12	27	14	13	18	9	9
Romsdals Amts —	10	5	5	159	86	73	169	91	78	94	52	42
Trondhjems Bys —	71	34	37	782	428	354	853	462	391	538	276	262

*) Ifølge forrige Aarsliste var tilbageiggende 110 Personer, hvoraf 54 Mænd og 56 Kvinder
Aarsliste tilbageiggende 380, 211 Mænd og 169 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende

Behandlede Syge.

des hôpitaux.

Udgaade						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaade.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplej- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af For- plejnings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.			Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
233	121	112	123	70	53	115	77	38	116	50	66	13,9	120,0	53,1	13,7	43891
246	155	91	107	58	49	61	33	28	111	67	44	5,7	124,0	42,6	10,0	45398
31	15	16	7	2	5	3	1	2	68	24	44	0,9	72,2	81,8	14,29	26341
19	12	7	14	8	6	9	8	1	23	11	12	8,3	15,0	52,7	8,47	5484
32	20	12	10	4	6	33	17	16	33	18	15	20,7	29,4	67,1	13,9	10733
561	323	238	261	142	119	221	136	85	351	170	181	9,1	364,0	53,4	12,3	131847
-	-	-	3	-	3	3	-	3	6	-	6	5,9	4,4	31,3	-	1597
1	-	1	-	-	-	1	-	1	6	1	5	3,2	2,3	27,1	-	840
183	183	-	64	62	2	78	76	2	101	98	3	12,1	93,6	52,6	-	34194
106	4	102	68	1	67	103	12	91	104	11	93	12,4	114,1	49,9	-	41645
25	9	16	11	3	8	44	20	24	63	18	45	45,4	61,8	232,6	-	22559
43	43	-	18	18	-	9	8	1	24	23	1	6,6	22,5	60,3	-	8196
25	9	16	16	8	8	-	-	-	21	10	11	-	29,1	14,6	-	10620
38	38	-	14	14	-	-	-	-	19	19	-	-	20,2	46,9	-	7361
42	25	17	15	5	10	89	44	45	40	19	21	56,7	45,4	105,6	-	16573
-	-	-	2	-	2	-	-	-	11	2	9	-	80,0	39,5	-	2921
462	311	151	208	111	97	323	160	163	383	200	183	14,8	394,7	66,1	6,5	144069
82	17	65	23	10	13	37	13	24	32	5	-	11,9	34,1	39,9	-	12466
4	4	-	1	1	-	2	2	-	10	10	27	0,9	11,1	19,2	19,8	4042
11	5	6	8	6	2	28	18	10	20	13	7	25,2	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	11	6	5	2	1	1	21,6	5,4	38,4	10,3	1960
6	1	5	7	2	5	18	10	8	16	5	11	10,7	18,5	40,1	-	6735
5	3	2	5	3	2	14	6	8	11	3	8	11,7	10,6	32,3	28,2	3881
1	-	1	3	1	2	65	25	40	26	11	15	14,9	24,9	21,0	9,7	9124
27	16	11	16	7	9	33	19	14	41	20	21	13,1	29,7	42,9	7,4	10845
10	10	-	4	3	1	2	2	-	3	3	-	1,9	4,4	15,2	-	1623
32	19	13	19	10	9	22	13	9	22	17	5	8,5	28,3	39,8	10,3	10327
10	4	6	7	3	4	17	13	4	17	6	11	9,7	20,7	42,9	18,6	7554
14	10	4	7	4	3	10	6	4	6	3	3	8,8	9,4	29,9	15,6	3427
28	18	10	12	9	3	12	5	7	23	13	10	9,2	26,5	73,9	6,2	9685
23	12	11	7	5	2	14	7	7	40	22	18	8,9	34,5	80,3	9,2	12606
1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	15,0	-
8	8	-	7	3	4	11	10	1	11	5	6	11,9	9,2	36,7	8,36	3375
6	5	1	10	6	4	39	18	21	25	14	11	14,5	26,3	35,7	8,02	9605
10	4	6	4	2	2	2	2	-	8	2	6	4,1	11,3	84,2	19,4	4126
14	6	8	6	2	4	22	12	10	13	5	8	23,2	20,5	78,9	12,2	7492
25	10	15	18	7	11	41	18	23	32	9	23	17,6	34,3	53,8	11,4	12537
2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	6,25	-	-	-	-
103	51	52	49	24	25	85	43	42	110	47	63	10,6	88,8	40,2	11,9	32415
4	2	2	-	-	-	2	1	1	1	1	-	7,4	uopg.	uopg.	uopg.	uopg.
32	17	15	17	10	7	10	6	4	16	6	10	6,5	15,7	37,5	19,4	5745
117	78	39	58	33	25	77	43	34	63	32	31	9,7	72,0	33,2	14,5	26282

1) Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 306, 143 Mænd og 163 Kvinder. 2) Ifølge forrige 25, 4 Mænd og 21 Kvinder. 3) Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 22, 11 Mænd og 11 Kvinder

Antal af de paa Sygehusene

Tabel XLI (Forts.).	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	12	6	6	173	89	84	185	95	90	133	68
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos ¹⁾	28	16	12	210	93	117	238	109	129	175	76	99
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	18	11	7	239	128	111	257	139	118	148	81	67
— — — - Bodø	28	16	12	149	88	61	177	104	73	111	73	38
— — — - Buksnes ²⁾	20	9	11	138	106	32	158	115	43	119	91	28
— — — - Stokmarknes	17	6	11	75	46	29	92	52	40	51	29	22
Tromsø — — - Tromsø ..	19	6	13	121	74	47	140	80	60	86	51	35
Karlsø kommunale Sygehus	3	1	2	14	8	6	17	9	8	9	7	2
Finmarkens Amts Sygehus i Alten ...	-	-	-	21	16	5	21	16	5	15	12	3
— — — - Hammerfest	27	19	8	330	271	59	357	290	67	269	224	25
— — — - Vardø ³⁾ ..	15	8	7	201	176	25	216	184	32	170	148	22
— — — - Vadsø...	9	5	4	116	86	30	125	91	34	93	67	26
Tilsammen	1428	726	701	11830	6587	5211	13280	7324	5923	7862	4399	3443
Fiskeysygehus i Kabelvaag	-	-	-	99	84	15	99	84	15	89	75	14
— - - Stene	-	-	-	112	111	1	112	111	1	105	105	-
— - - Henningsvær	-	-	-	87	86	1	87	86	1	64	64	-
— - - Skraaven	-	-	-	23	23	-	23	23	-	11	11	-
— - - Værø	-	-	-	19	19	-	19	19	-	14	14	-
— - - Skjervø (Skjervø) ..	-	-	-	28	26	2	28	26	2	19	18	1
— - - Hasvaag (Loppen) ..	1	-	1	41	33	8	42	33	9	29	25	4
— - - Gamvik (Tanen) ..	-	-	-	40	37	3	40	37	3	34	32	2
Tilsammen	1	-	1	449	419	30	450	419	31	365	344	21
Sum	1429	726	702	12279	7006	5241	13730	7743	5954	8227	4743	3464

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 27, 16 Mænd og 11 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 15, 9 Mænd og 6 Kvinder.

behandlede Syge.

Udgaæde						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaæde.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.			Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
9	4	5	2	2	-	11	4	7	30	17	13	7,1	27,7	65,2	14,9	10117
17	6	11	4	2	2	19	14	5	23	11	12	8,8	30,6	51,9	13,1	11168
53	28	25	21	11	10	14	10	4	21	9	12	5,9	25,9	39,9	13,3	9437
25	14	11	9	6	3	8	4	4	24	7	17	5,2	27,8	66,3	29,2	10149
7	4	3	6	4	2	10	6	4	16	10	6	7,0	22,5	57,9	13,9	8223
15	10	5	6	3	3	13	7	6	7	3	4	15,3	-	-	-	-
9	3	6	13	5	8	17	11	6	15	10	5	13,6	15,6	45,5	28,1	5683
6	1	5	-	-	-	1	1	-	1	-	1	6,25	2,1	48,4	16,0	775
4	3	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	9,5	0,9	16,7	37,6	350
36	31	5	8	6	2	31	19	12	13	10	3	9,0	27,1	28,7	21,3	9881
4	3	1	2	2	-	26	21	5	14	10	4	12,9	18,2	32,8	51,3	6631
9	6	3	4	4	-	11	9	2	8	5	3	9,4	9,1	28,2	20,3	3303
1795	1047	746	836	449	387	1287	701	584	1468	716	751	10,9	1506,6	46,6	-	549922
6	6	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	4,0	4,7	17,3	-	1718
6	6	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4,2	13,5	-	1517
19	18	1	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2,7	11,5	-	1003
7	7	-	2	2	-	3	3	-	-	-	-	13,1	1,0	16,7	-	383
3	3	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	5,3	0,9	18,9	-	359
5	5	-	-	-	-	3	2	1	1	1	-	11,1	1,0	13,8	32,4	371
6	5	1	1	-	1	6	3	3	-	-	-	14,3	-	-	-	-
4	3	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1,4	12,8	39,5	512
56	53	3	11	9	2	17	12	5	1	1	-	-	-	-	-	5863
1851	1100	749	847	458	389	1304	713	589	1469	717	751	10,6	1522,7	45,5	-	555785

Aarsliste tilbageliggende 20, 10 Mænd og 10 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende

Kjendte Døds- Causes de décès par

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.			Smaalenes Amt.		Buserud Amt.		Jærsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Alcoholismus.....	29	5	3	3	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-
Anæmia.....	34	-	2	-	-	-	-	2	-	-	1	4	1	2	-	2
— perniciosa.....	14	3	4	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Aneurysma.....	7	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea.....	140	11	9	4	7	-	8	11	-	2	5	3	5	3	3	4
Apoplexia cerebri.....	728	38	31	16	28	-	31	37	28	24	15	18	28	33	17	16
Arteriosclerosis.....	5	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Arthritis & Rheumat. chron.....	13	1	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	1	-
Arthroace.....	44	5	9	1	-	-	2	3	1	1	1	-	-	1	-	-
Asthma, Emphysema.....	87	5	3	1	1	-	9	5	9	4	2	4	4	8	1	7
Atrophia infantum.....	129	11	15	4	1	-	-	-	-	-	3	-	3	5	1	2
Bronchitis acuta.....	874	79	67	17	17	-	42	43	30	21	17	14	33	33	24	15
Bronchitis chronica.....	476	33	29	20	13	-	11	10	12	18	17	16	11	15	11	15
Cancer (v. Sarcoma).....	1383	58	69	48	41	-	43	50	35	55	40	39	51	50	44	31
Carbunculus, Furunculus.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carditis, Endo-, Peri.....	42	3	1	-	-	-	-	1	3	1	1	1	-	1	2	2
Caries, Necrosis, Osteomyelitis.....	23	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-
Cholecystitis.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholelithiasis.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras.....	223	17	11	10	3	-	-	2	19	17	6	10	15	23	2	6
Chorea.....	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cirrhosis hepatis.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio.....	39	3	2	1	-	-	5	1	1	-	1	2	5	1	-	-
Commotio.....	18	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Congelatio.....	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Contusio.....	23	3	2	1	-	-	4	-	1	-	-	1	2	-	2	-
Convulsiones infantum.....	316	30	13	3	2	-	23	23	18	8	10	10	10	5	4	1
Cystitis.....	103	3	2	11	-	-	4	2	4	-	6	-	3	-	5	1
Debilitas congenita.....	566	62	68	7	7	-	29	18	24	13	6	11	31	30	9	6
— senilis.....	2041	29	63	36	29	-	63	69	42	52	41	47	53	75	50	63
Diabetes.....	63	10	5	2	-	-	3	4	3	4	1	2	4	-	2	-
Diarrhoea et Enteritis acuta.....	843	148	128	24	22	-	39	32	18	15	15	18	28	22	8	7
— chron. — chron.....	45	4	7	-	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	2
Diphtheria.....	1475	41	38	28	32	6	76	63	30	28	13	5	58	35	41	48
Dysenteria.....	20	-	-	1	2	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-
Elephantasis Græcorum.....	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Arabum.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Embolia, Thrombosis.....	17	1	1	1	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-
Empyema.....	15	2	1	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Epilepsia.....	59	3	2	1	1	-	3	-	2	4	5	-	2	3	1	1
Erysipelas.....	83	5	7	4	2	-	2	5	4	2	2	1	4	4	-	-

aarsager.

départements.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
1	-	1	-	2	-	1	-	-	-	2	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	4	3	-	4	3	1	1	1	2	1	1	3	2	1	2	11	2	1	5	12	2	2	2	1	1	
14	11	16	12	21	10	13	12	12	11	17	20	10	10	14	16	23	30	16	26	16	12	5	3	11	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	3	2	2	2	1	4	1	1	1	1	1	1	2	-	
3	3	4	3	6	8	2	1	10	6	2	2	6	1	2	2	7	2	3	4	4	-	-	4	-	1	
8	15	22	10	15	17	37	39	16	7	29	21	11	8	15	20	25	26	18	8	12	11	7	8	12	5	
14	14	10	4	9	13	11	24	6	5	6	9	6	7	7	11	22	14	9	9	7	10	4	7	3	4	
31	32	18	24	27	27	35	31	40	26	22	27	31	27	39	30	42	32	29	39	35	35	15	17	13	5	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	3	4	-	1	-	3	-	1	4	2	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	11	1	-	9	9	-	3	3	5	7	3	-	1	3	-	4	3	1	3	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	1	-	-	1	-	2	-	1	1	-	1	2	-	-	1	1	1	1	3	-	1	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
4	5	9	13	7	5	11	8	1	-	16	6	1	1	13	6	9	10	4	2	2	2	4	7	6	1	
4	-	8	-	5	4	1	3	4	1	1	1	1	1	5	3	3	-	8	-	7	-	1	2	1	1	
5	3	2	2	2	1	19	14	26	15	17	9	11	11	9	4	26	12	2	5	10	9	12	3	14	2	
41	43	40	55	38	45	44	51	75	96	18	32	74	75	65	106	63	86	54	64	52	53	15	29	6	9	
3	1	1	2	-	-	2	1	-	-	-	-	3	-	3	1	2	2	-	2	-	-	-	-	1	1	
17	13	10	8	9	6	18	23	9	5	23	24	5	2	14	10	28	23	3	6	12	11	20	9	7	4	
1	1	-	1	2	1	1	1	2	1	4	2	1	4	2	1	3	2	1	1	1	1	-	1	-	1	1
14	12	42	39	18	28	15	10	8	2	8	4	12	5	31	27	149	158	35	40	136	128	4	4	-	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	2	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	14	13	2	-	5	1	5	-	3	1	1	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	1	2	-	3	1	3	1	3	1	1	-	4	3	1	1	1	1	1	-	-	1	-	-	
2	1	-	3	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1	3	3	3	3	-	2	1	-	-	-	1	1	

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.			Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Febris gastrica	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— intermittens	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— rheumatica	98	5	3	4	1	-	6	3	2	2	2	1	3	4	3	1
— typhoidea	137	9	3	1	-	-	5	3	1	3	1	1	1	1	2	1
— typhosa exanthematica	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fractura	67	11	1	3	1	-	4	-	3	-	2	-	2	-	3	-
Gangræna, Decubitus	74	2	-	3	-	-	3	1	2	2	2	3	6	-	-	2
— pulmonum	18	3	1	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	1	1
— senilis	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Gastritis acuta	51	-	2	5	5	-	6	-	2	1	-	3	2	3	6	1
— chronica	98	1	4	4	1	-	3	4	2	2	2	-	4	3	5	5
Hæmatocele retrouterina	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	21	1	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1
— pulmonum	19	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	1	1	1	-	-
— uteri (non puerp.)	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
— ventriculi	34	-	1	-	1	-	1	2	2	-	1	1	-	1	3	1
— vesicæ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Hernia	73	2	6	1	-	-	-	1	-	3	5	5	1	2	3	2
Hydrocephalus	16	2	-	1	1	-	-	2	-	-	1	-	2	-	-	-
Hydrops, Ascites	100	4	1	-	1	-	11	5	3	2	3	3	2	4	1	2
Hydrothorax	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	44	4	2	1	-	-	3	1	2	4	1	-	1	-	-	-
Influenza	196	10	26	6	3	-	6	15	5	9	6	6	2	4	2	1
Insania	107	6	8	-	1	-	3	2	1	4	2	5	2	1	2	7
Intoxicatio	10	1	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Laryngitis	7	2	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Leuchæmia et Pseudoleuchæmia	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-
Lithiasis	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Marasmus	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis simplex	411	15	25	7	12	-	21	24	13	8	12	15	14	6	12	9
— tuberculosa	586	42	52	14	13	-	7	12	11	19	13	18	25	13	8	5
— cerebro-spinal. epid.	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
— spinalis, Myelitis	53	3	4	3	-	-	3	1	1	1	-	-	6	3	3	1
Morbilli	125	1	2	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-	-	3	5
Morbus Addisonii	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowii	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cutis	21	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
— macul. Werlhofii	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ovarii	12	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
— uteri	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viar. uriniferar	40	5	-	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.			Smaalenenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
		Myxoedema	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brightii	484	38	28	14	6	-	9	11	16	22	18	20	16	13	14	19
Noma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obstructio alvi, Ileus	157	2	6	2	3	-	2	2	3	5	2	7	9	6	4	3
Oedema glottidis, Spasmus	8	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
— pulmonum	19	-	-	1	1	-	2	-	-	-	2	1	-	-	-	1
Otitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	70	6	4	2	1	-	4	5	1	4	1	1	-	1	2	1
Paralysis agitans	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cordis	63	13	11	2	1	-	7	5	3	4	-	-	-	1	3	2
— generalis	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Parotitis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	296	7	17	3	4	-	6	14	4	6	5	12	8	13	6	8
Phlebitis, Lymphangitis	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	66	8	5	1	-	-	2	2	1	1	-	1	3	1	2	1
Pleuritis	101	5	1	2	1	-	3	2	4	3	1	1	5	3	3	2
Pneumonia catarrhalis	54	26	27	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— crouposa	1769	122	99	52	31	-	75	52	73	52	41	61	113	81	59	62
In puerperio:																
Abortus	4	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Cellulitis pelvis	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia	19	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	1	-	3
Eclampsia	29	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	4	-	1	-	-
Embolia	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Febris puerperalis	152	-	10	-	8	-	-	6	-	9	-	12	-	16	-	7
Hæmorrhagia uteri	24	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1
Insania	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Inversio uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Paralysis cordis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis et Pericarditis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumonia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vitia org. cordis	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Causa ignota vel non determinata	10	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Proctitis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura	16	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	2	-	-	1	-
Pyæmia	170	6	5	4	3	-	5	5	8	1	7	2	9	3	2	7
Pyelitis, Pyonephrosis	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyopneumothorax	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
8	10	9	9	14	14	14	11	11	9	14	10	3	2	13	11	18	11	9	6	5	12	4	3	5	5
1	1	3	4	7	1	5	4	7	2	2	8	7	2	7	2	7	6	6	4	3	3	2	2	3	5
.	.	.	2	1	.	2	.	1	1	.	1	.	1	.	.	1	1	1
.
.	1	.	.	2	3	1	4	.	.	3	4	.	.	3	3	5	4	1	.	.	1	.	1	.	1
1	1	1	2	2	1	1	.	.	.
.	1
4	14	6	3	4	10	8	4	7	3	2	10	5	8	7	5	10	11	12	13	12	9	9	3	4	
2	1	3	3	3	1	2	3	1	2	1	2	1	4	1	4	4	2	2	6	1	5	1	1	.	
46	21	36	24	32	34	31	36	38	30	31	41	15	19	33	35	45	48	26	29	45	27	33	15	12	14
.
.	.	.	2	2	.	.	.	2	1	.	.	.	1
.	2	.	.	1	.	2	.	.	1	.	.	.	1	1	1	.	2	.	1
.	11	.	5	5	11	8	11	.	8	.	4	.	4	2	.	6	.	8	.	11	.	3	.	6	
.	2	.	.	3	3	1	3	.	1	.	2	.	.	1	.	1	.	.	.	3	.	1	.	1	
.
.	3	.	.	.	1	1	.	.	.	1
5	.	4	2	2	6	4	7	7	.	4	.	2	2	7	3	1	1	3	14	9	7	1	6	.	

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.			Smaaløenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemørkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopgivet.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Rachitis	133	29	16	2	3	-	3	1	2	2	1	-	7	2
Ruptura cordis	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viscerum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarcoma	22	2	3	3	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-
Scarlatina	195	26	21	8	10	-	15	23	7	1	1	4	6	4	-	4
Scorbutus	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Scrophulosis	59	4	7	-	1	-	3	1	3	2	2	1	1	4	1	1
Stricture oesophagi	9	2	3	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Struma	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Syphilis	78	9	13	3	1	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	16	1	1	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	2
Tuberculosis miliaris	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	3559	226	210	54	79	-	134	124	82	110	85	84	84	80	39	65
— alior. organor.	243	8	14	4	4	-	8	6	10	9	6	2	7	5	11	7
Tumores	16	2	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	170	4	7	1	1	-	4	10	4	1	-	1	2	4	4	3
Typhlitis	6	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ulcus ventriculi vel duodeni ..	18	-	5	-	1	-	1	-	4	-	-	1	-	1	-	-
Uræmia	37	4	1	1	-	-	2	-	-	-	1	1	2	-	3	1
Variolæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veneficium ex alcalinis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia conformationis	15	3	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-
— org. abdominis	147	7	6	4	1	-	2	7	5	5	3	8	4	5	-	6
— cerebri	136	13	9	8	4	-	4	4	6	5	3	5	7	2	2	2
— cordis	858	51	70	35	20	-	26	46	30	37	28	38	23	29	26	27
— hepatis	42	-	-	2	1	-	-	2	-	1	-	1	6	2	2	1
— ventric. et canal. intestin.	56	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	5
Vulnæra	29	2	-	1	-	-	4	-	-	-	2	-	4	-	-	1
Causæ aliæ ¹⁾	10	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	21961	1396	1398	515	443	6	824	816	615	625	498	554	755	686	483	523

¹⁾ Deraf 1 Mand (30—40 Aar) død af Degeneratio adiposa, 1 Kvinde (60—70 Aar) død af Stenosis 1 Kvinde (60—70 Aar) død af «Anus præternaturalis», 1 Gut (1—5 Aar) død af Stomacace, 1 Gut (0—1 1 Gut (0—1 Aar) død af Aphthe.

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.		
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	
2	2	-	-	2	4	1	1	6	2	6	8	1	1	1	2	4	4	2	1	2	2	3	2	3	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	3	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
1	3	-	-	1	1	2	7	-	-	1	1	1	-	3	2	9	6	1	-	10	7	-	-	1	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	2	1	2	3	4	-	1	-	3	1	-	-	-	3	1	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	4	4	-	-	1	1	6	-	2	3	2	1	-	5	2	3	-	-	1	3	4	-	-	2	2	
-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
78	86	112	142	100	125	113	151	75	70	91	93	45	45	96	95	96	149	56	47	52	78	31	35	19	23	
5	10	2	-	3	11	10	12	7	9	1	1	2	3	9	7	8	5	4	8	8	8	1	1	1	2	5
-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	7	16	-	-	-	-	-	7	8	4	4	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	5	4	26	19	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	8	2	6	1	3	1	7	3	7	1	2	1	1	2	4	7	4	4	1	5	10	-	2	-	-	
2	-	1	3	-	4	1	8	3	-	2	1	3	2	1	3	3	8	3	3	6	3	-	-	1	1	
21	22	15	23	17	25	17	24	11	16	8	17	6	11	9	10	29	17	10	21	9	13	5	6	7	3	
2	2	3	2	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1	2	3	-	-	2	-	1	
2	1	1	6	2	1	4	1	3	-	-	-	-	-	6	6	2	5	-	1	1	2	-	1	-	-	
1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
418	441	474	487	424	492	575	641	462	422	430	463	328	307	586	550	787	823	387	429	593	568	224	219	168	126	

laryngis, 1 Pigebarn i 2det Halvaar død af Varicellæ, 1 Gut 1—5 Aar død af Corpus alien. laryngis, Aar død af Hypertrophia glandulæ thyroideæ, 1 Kvinde 50—60 Aar død af Ranula gangrænosa og

Kjøn og Aldersopgaver

Causes de décès

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds-årsagers Forhold til samtlige opgivne Døds-årsager i pCt.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. Kjøn.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Alcoholismus	29	-	26	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Anæmia	34	-	11	23	-	-	-	2	-	1	3	-	2
— perniciosa	14	-	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	7	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea....	140	0,6	77	63	-	6	3	48	44	18	13	5	3
Apoplexia cerebri	728	3,3	363	365	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Arteriosclerosis.....	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis & Rheum. chron.	13	-	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthroace	44	-	22	22	-	1	1	1	1	2	3	4	4
Asthma, Emphysema	87	-	43	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum.....	129	0,6	63	66	-	62	60	1	5	-	1	-	-
Bronchitis acuta.....	874	3,9	469	405	-	236	163	154	105	15	20	3	4
— chronica	476	2,2	229	247	-	3	3	4	3	-	1	-	-
Cancer (vide Sarcoma)...	1383	6,3	696	687	-	1	-	-	1	-	-	1	-
Carbunculus, Furunculus .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carditis, Endo-, Peri-....	42	-	21	21	-	-	-	2	3	2	5	1	3
Caries, Necrosis, Osteo- myelitis	23	-	12	11	-	1	-	2	-	-	3	-	2
Cholecystitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholelithiasis	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	223	1,0	113	110	-	60	60	34	23	-	4	2	1
Chorea	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cirrhosis hepatis	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio	39	-	23	16	-	1	-	12	8	2	3	1	1
Commotio	18	-	14	4	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Congelatio	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Contusio	23	-	19	4	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Convulsiones infantum...	316	1,4	188	128	-	159	106	26	19	3	3	-	-
Cystitis	103	0,5	87	16	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita	566	2,3	323	243	-	311	237	12	6	-	-	-	-
— senilis	2041	9,3	899	1142	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	63	-	37	26	-	-	1	-	3	-	1	1	1
Diarrhoea & Enteritis acuta	843	3,8	455	388	-	298	237	92	73	9	9	-	2
— chron. — chron.	45	-	19	26	-	3	5	1	2	-	-	1	2
Diphtheria	1475	6,7	755	714	6	43	31	364	312	208	241	86	86
Dysenteria	20	-	11	9	-	3	1	3	2	1	-	-	2
Elephantiasis Græcorum..	52	-	34	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Arabum	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia, Thrombosis	17	-	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema	15	-	10	5	-	-	-	2	1	-	-	-	1
Epilepsia	59	-	38	21	-	-	1	1	1	2	3	2	1
Erysipelas	83	-	42	41	-	11	15	1	1	-	-	1	-

ved kjendte Dødsaaarsager.

par sexe et par åge.

Fordeling paa Alder (par åge). Se Anmærkning.																		Alder er opgivet for	
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
-	-	2	-	8	-	6	2	3	-	4	1	1	-	-	-	-	-	25	3
-	2	1	1	1	3	1	4	3	4	1	4	1	-	-	-	-	-	11	23
-	-	1	-	1	1	2	4	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	7	7
-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	63
-	1	3	3	10	8	28	15	42	49	111	93	121	138	43	49	4	6	363	365
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	2	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	-	-	2	6	-	-	-	-	5	8
2	3	5	2	3	2	-	3	3	-	1	2	1	1	-	-	-	-	22	22
-	-	1	-	-	1	2	-	2	1	14	18	18	19	6	5	-	-	43	44
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	4	2	6	1	5	5	8	6	14	18	20	19	41	6	14	2	1	63	66
1	1	2	1	5	3	5	11	21	18	65	65	97	99	23	40	3	2	469	405
-	3	5	4	16	28	66	75	169	165	248	214	158	164	26	30	1	2	229	247
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2	2	3	3	1	-	2	1	1	1	5	2	2	1	-	-	-	-	21	21
1	1	3	1	-	2	1	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	12	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1
1	-	1	3	-	-	2	1	1	3	5	3	6	9	1	3	-	-	113	110
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	3	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	2	1	1	-	-	23	16
-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	2	-	4	1	1	2	-	-	14	4
2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-
1	-	4	1	3	-	3	1	1	1	-	2	-	2	1	-	1	-	19	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	188	128
-	-	-	-	2	1	6	1	4	2	18	5	39	5	15	2	2	-	87	16
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	323	243
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	30	46	319	380	424	529	126	183	899	1142
4	-	4	2	3	4	3	2	9	5	7	4	6	3	-	-	-	-	37	26
5	4	3	4	5	7	6	6	3	3	6	14	18	20	9	9	-	-	454	388
1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	2	3	6	6	3	5	-	-	19	26
33	25	17	8	3	7	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	755	714
-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	-	-	11	9
1	-	6	1	6	2	3	2	5	6	9	3	3	2	1	2	-	-	34	18
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	-	-	1	1	1	1	1	1	2	3	-	2	3	-	-	-	9	8
1	1	1	1	2	-	-	-	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	10	5
1	3	7	3	9	4	5	4	4	1	5	-	-	2	1	-	-	-	38	21
1	-	1	2	3	5	4	2	6	4	4	6	7	3	2	2	1	1	42	41

Kjøn og Aldersopgaver

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- årsagers Forhold til samtlige opgivne Døds- årsager i pCt.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Uopg. Kjøn.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Febris gastrica.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— intermittens.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— rheumatica.....	98	-	54	44	-	-	6	3	5	7	5	3	-
— typhoidea.....	137	0,6	77	60	-	-	2	1	4	1	9	6	-
— typhosa exanthem.	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fractura.....	67	-	52	15	-	-	2	2	2	1	2	2	-
Gangræna, Decubitus....	74	-	49	25	-	4	-	-	1	-	-	-	-
— pulmonum....	18	-	10	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— senilis.....	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis acuta.....	51	-	27	24	-	11	10	4	1	4	2	1	2
— chronica.....	98	0,4	60	38	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmatocele retrouterina.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia.....	21	-	13	8	-	2	5	1	-	2	-	-	-
— pulmonum....	19	-	12	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-
— uteri (non puerp.)	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi.....	34	-	19	15	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— vesicæ.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis.....	6	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia.....	73	-	30	43	-	2	1	1	-	-	-	-	-
Hydrocephalus.....	16	-	9	7	-	5	3	3	2	1	-	-	-
Hydrops, Ascites.....	100	0,5	45	55	-	-	-	2	1	3	1	4	1
Hydrothorax.....	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus.....	44	-	27	17	-	14	5	1	-	-	-	2	-
Influenza.....	196	0,9	79	117	-	6	3	3	4	2	1	-	4
Insania.....	107	0,5	42	65	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio.....	10	-	5	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Laryngitis.....	7	-	5	2	-	3	1	-	-	-	1	1	-
Leuchæmia et Pseudo- leuchæmia.....	9	-	7	2	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Litiasis.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marasmus.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis simplex.....	411	1,9	214	197	-	27	32	50	51	32	36	24	13
— tuberculosa....	586	2,7	281	305	-	42	49	116	134	62	73	31	29
— cerebrosp. epidem.	11	-	6	5	-	-	1	-	-	2	1	1	-
— spinalis, Myelitis	53	-	36	17	-	1	-	1	1	1	-	-	-
Morbilli.....	125	0,6	65	60	-	14	19	39	26	10	6	1	7
Morbus Addisoni.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowii.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cutis.....	21	-	7	14	-	5	9	-	-	-	-	-	1
— macul. Werlhofii.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— ovarii.....	12	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri.....	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viar. urinifer....	40	-	32	8	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Myxoedema.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brightii	484	2,2	252	232	-	1	1	5	4	6	5	10	9
Noma.....	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Kjøn og Aldersopgaver

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Dødsårsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsårsager i pCt.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. Kjøn.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Scrophulosis	59	-	26	33	-	5	5	8	16	9	5	4	2
Strictura oesophagi	9	-	5	4	-	-	-	1	2	1	1	-	-
Struma	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis	78	-	40	38	-	22	24	3	2	-	-	-	1
Tabes dorsalis	6	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus et Trismus	16	-	10	6	-	3	4	-	-	1	-	-	-
Tuberculosis miliaris	8	-	3	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-
— pulmonum	3559	16,2	1668	1891	-	18	14	40	40	27	47	52	107
— alior. organ.	243	1,1	116	127	-	9	5	10	16	13	17	14	11
Tumores	16	-	3	13	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tussis convulsiva	170	0,8	78	92	-	37	34	37	49	4	9	-	-
Typhlitis	6	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi vel duodeni	18	-	6	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	37	-	25	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variolæ	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veneficium ex alcalinis ..	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vitia conformationis	15	-	12	3	-	12	2	-	1	-	-	-	-
— organ. abdominis	147	0,7	54	93	-	-	-	1	1	2	-	1	1
— — cerebri	136	0,6	69	67	-	1	2	2	2	1	3	3	2
— — cordis	858	3,0	383	475	-	-	3	3	6	17	18	18	20
— — hepatis	42	-	28	14	-	1	1	-	1	-	-	-	-
— — ventriculi et canal. intest.	56	-	26	30	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Vulnera	29	-	26	3	-	-	-	1	-	3	-	2	-
Causæ aliæ	10	-	6	4	-	2	1	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	21961		10942	11013	6	1631	1314	1357	1185	551	619	336	382

Anmærkning. Ved Aldersfordelingen opføres ligesom i de tidligere Beretninger de det i Aldersrubriken 1—5, en Død 20 Aar gammel i Aldersklassen 20—30 o. s. v.

ved kjendte Dødsaaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge). Se Anmærkning.																		Alder er opgivet for	
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	33
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	5	4
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	3	6	2	2	2	5	2	1	1	1	1	-	-	-	-	40	38
1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	3	3
-	-	-	1	2	-	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	10	6
2	1	-	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	5
173	211	539	490	300	379	199	291	137	136	122	98	55	72	6	5	-	1	1668	1891
11	14	26	25	12	13	5	14	6	6	6	4	2	2	2	-	-	-	116	127
-	1	-	-	-	1	1	2	-	4	1	2	1	2	-	-	-	-	3	13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	78	92
-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	5
-	2	-	4	-	2	-	-	1	-	4	1	1	2	-	1	-	-	6	12
1	-	2	1	1	3	4	2	5	1	6	3	4	2	2	-	-	-	25	12
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	3
-	1	4	8	6	6	6	13	4	18	11	20	16	18	3	7	-	-	54	93
3	-	1	5	10	4	3	11	8	17	21	12	14	6	2	2	-	1	69	67
18	21	23	33	29	46	31	39	42	56	93	112	83	97	24	24	2	-	383	475
-	-	6	-	4	1	3	3	5	4	5	2	3	2	1	-	-	-	28	14
-	-	2	3	1	3	5	5	6	3	4	10	5	5	2	-	-	-	26	30
4	-	6	-	2	1	3	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	26	3
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	6	4
448	431	902	894	671	904	673	812	831	781	1271	1112	1397	1506	711	854	153	207	10932	11001

Døde efter det fyldte Aarstal. Naar en Død saaledes opgives at være 1 Aar gammel, anføres

Kjendte Døds- Causes de décès

Tabel XLIV. Dødsårsager. (Causes de décès).	Tilsammen. Forhold i Procent til samtlige i Byerne opgivne Dødsårsager.	I	II	III			IV			V				VI	VII	VIII										
		Kristiania.	Dreabak.	Son. Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Holmsbu.	Hønefoss.	Kongsberg.	Svelviken.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Alcoholismus.....	18	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmia.....	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— perniciosa..	9	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma.....	7	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membrana- cea.....	55	-	20	-	-	1	-	-	8	-	-	1	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-	2	-
Apoplexia cerebri..	279	3,4	69	3	-	3	4	9	14	15	-	2	9	-	1	5	-	3	-	6	3	2	1	1	2	2
Arteriosclerosis....	4	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis et Rheu- matism. chron....	5	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthrocace.....	22	-	14	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Asthma, Emphysema	18	-	8	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum.	74	0,9	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Bronchitis acuta... — chronica....	413 185	5,1 2,3	146 62	2	-	9	-	11	10	12	-	6	-	1	2	-	1	-	6	3	3	-	3	2	2	6
Cancer (v. Sarcoma)	439	5,4	127	5	1	3	3	11	12	20	-	2	2	1	2	1	11	1	13	6	3	2	2	8	7	4
Carditis, Endo-, Peri- Caries, Necrosis, Osteomyelitis ...	20	-	4	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Cholecystitis.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cholelithiasis.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras....	108	1,3	28	2	-	-	-	-	1	19	-	1	1	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	19	-
Chorea.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cirrhosis hepatis ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio.....	9	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Commotio.....	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Congelatio.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Contusio.....	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infant.	168	2,1	43	-	-	2	-	9	5	14	-	2	-	1	4	-	2	1	6	-	-	-	-	-	1	-
Cystitis.....	17	-	5	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita — senilis ...	287 410	3,5 5,0	130 92	2	-	2	1	6	3	16	-	3	2	-	3	1	-	4	1	5	-	-	-	3	7	1
Diabetes.....	24	-	15	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Diarrhoea et Ente- ritis acuta.....	532	6,5	276	4	1	5	1	19	9	13	-	1	1	5	8	-	2	2	-	1	5	1	-	-	7	5
Diarrhoea chronica et Enteritis chronica	22	-	11	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Diphtheria.....	499	6,1	79	1	-	-	2	19	59	6	-	6	-	1	2	1	-	1	-	-	2	3	4	6	4	1
Dysenteria.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis Græc.	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia, Thrombosis	9	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Empyema.....	7	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia.....	17	-	5	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige i Byerne opgitte Dødsårsager.																									
		I	II	III			IV			V			VI	VII	VIII												
		Kristiania.	Dreabak.	Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Holmsbu.	Hønefoss.	Kongsberg.	Svelviken.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.	
Ruptura cordis	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— viscerum ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sarcoma	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Scarlatina	71	0,9	47	-	-	-	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Scorbutus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Scrophulosis	18	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Strictura oesophagi	6	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syphilis	47	-	22	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	
Tabes dorsalis	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Tetanus et Trismus	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	
Tuberculosis miliar.	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
— pulmonum	1323	16,8	436	8	13	7	22	21	45	1	14	3	3	13	1	28	2	25	4	4	2	2	22	10	4	-	
— alior. org.	83	1,0	22	-	2	2	-	1	4	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	
Tumores	12	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tussis convulsiva ..	66	0,8	11	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Typhlitis,	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ulcus ventriculi vel duodeni	9	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uræmia	14	-	5	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Variolæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Veneficium ex alcalinis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vitia conformation. — org. abdominis	7	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — cerebri ..	65	0,8	22	-	2	1	1	1	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
— — cordis ...	326	4,0	121	5	2	4	2	6	7	18	-	4	2	8	-	6	4	6	6	4	4	-	-	7	2	3	
— — hepatis ..	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	
— — ventric. et can. intest.	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vulnera	8	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Causæ aliæ	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	8138	-	2794	39	5	79	40	178	224	332	-	24	71	14	34	94	2	115	23	153	23	55	15	28	118	65	40

aarsager i Byerne.

	IX				X			XI						XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII		XIX	XX											
Stathelle.	Langesund.	Kragero.	Østerriser.	Tvedestrønd.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogn dal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Floro.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodo.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardo.	Vadsø.		
8	22	59	33	14	80	41	13	268	56	25	28	7	50	29	455	20	18	68	893	5	151	27	63	764	16	25	27	23	34	103	37	64	47		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	5	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	1	2	-	23	-	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	6	8	7	11	13	18	6	34	11	10	2	8	12	91	4	1	14	184	2	30	7	11	96	2	4	3	7	5	18	8	9	1	1		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	10	-	-	1	2	2	7	1	2	-	5	2	1	1	2	-	-	-	-	3	1		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	6	4	1	2	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	2	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-	4	2	1	1	3	-	-	-	-	9	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
-	1	2	3	1	1	-	1	12	3	-	2	1	1	-	15	2	-	4	25	-	5	-	-	21	3	2	-	1	1	4	1	2	1	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

sjendte Dødsaarsager i Byerne.

st par âge dans les villes.

Fordeling paa Alder (par âge).																Alder er opgivet for		
20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	
1	.	6	.	4	2	2	.	2	1	15	3	
1	.	.	1	1	1	1	3	1	1	3	6	
1	.	.	.	1	4	1	.	1	1	1	4	5	
.	.	.	.	2	1	1	2	4	3	
.	1	5	2	15	7	22	23	40	30	47	46	16	19	.	.	29	26	
.	1	2	.	3	2	2	
2	2	.	.	.	1	1	1	.	2	1	4	
.	.	.	.	1	.	1	1	3	5	3	1	2	1	.	.	8	14	
.	10	8	
.	1	1	1	1	5	5	5	6	8	7	18	.	9	1	1	34	40	
1	1	1	2	3	2	9	10	22	27	34	40	7	19	.	1	224	189	
4	1	5	16	21	28	55	61	69	68	41	57	5	7	.	.	200	239	
1	2	.	.	1	.	1	1	3	.	2	11	9	
.	.	.	1	1	.	.	.	1	3	4	
.	1	1	.	
.	1	1	.	1	.	.	1	1	1	
.	1	1	.	.	56	52	
.	1	.	
.	1	1	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1	1	
2	1	1	6	3	
2	5	2	
.	1	.	
.	1	.	.	.	3	2	
.	.	1	.	1	.	1	1	2	1	4	3	3	.	.	.	103	65	
.	12	5	
.	155	132	
1	1	.	4	1	1	3	2	4	1	1	2	70	113	13	27	163	247	
.	1	.	1	1	3	1	2	4	7	4	11	4	2	.	.	13	11	
.	1	.	2	3	2	.	2	.	.	281	251	
4	5	.	2	.	3	1	9	13	
1	244	255	
1	1	1	
4	1	3	1	1	1	2	6	3	3	1	.	.	1	.	1	14	13	
.	.	1	1	.	1	1	.	2	.	1	1	6	3	
.	.	1	.	.	.	1	1	1	1	4	3	
3	1	3	1	1	.	.	.	3	.	1	12	5	
.	1	2	4	1	.	5	1	4	2	1	2	17	19	
.	1
2	.	2	.	1	.	3	1	.	1	1	1	14	10	
10	5	6	10	1	2	3	.	3	1	1	1	33	27	
8	.	5	.	1	.	3	.	3	.	2	1	.	1	.	.	28	6	
.	6	1	.	1	.	.	10	3	
.	2	1	1	3	.	1	.	.	1	8	4	
.	1	1	2	
1	.	1	.	.	1	1	.	3	3	1	2	7	6	
.	1	1

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Embolia	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	35	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Hæmorrhagia uteri	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inversio uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Nephritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis et Pericarditis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumonia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. cordis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa ign. vel non determinata	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Proctitis	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	32	19	13	2	3	2	-	1	-	1	-	3	-
Pyelitis	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyopneumothorax	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	77	46	31	23	17	22	14	1	-	-	-	-	-
Ruptura cordis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viscerum	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Sarcoma	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	71	39	32	5	4	18	21	11	6	3	-	17	1
Scorbutus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Scrophulosis	18	9	9	1	3	3	3	4	3	1	-	-	-
Stricture oesophagi	6	3	3	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Syphilis	47	22	25	17	20	2	1	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	11	7	4	3	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Tuberculosis miliaris	8	3	5	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1
— pulmonum	1323	635	688	12	8	23	24	9	27	18	31	63	67
— alior. organ.	83	35	48	4	3	5	5	4	10	8	5	1	2
Tumores	12	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tussis convulsiva	66	27	39	11	15	12	22	3	2	1	-	-	-
Typhlitis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventric. vel duodeni	9	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uræmia	14	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Variolæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veneficium ex alcalinis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia conformationis	7	5	2	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— org. abdominis	41	19	22	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
— — cerebri	65	30	35	-	1	2	1	1	1	1	-	1	-
— — cordis	326	139	187	-	3	-	3	7	9	4	9	8	7
— — hepatis	10	6	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— — ventr. et can. int.	9	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera	8	7	1	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-
Causæ aliæ	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	8138	3961	4177	922	784	586	534	188	241	91	117	143	136

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).															Alder er opgivet for		
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	16	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35
-	1	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	1	2	4	2	2	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	19
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	2	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7
-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
193	154	107	148	99	117	48	54	38	31	23	26	2	1	-	-	-	635
6	8	1	7	1	4	2	3	2	1	1	1	1	-	-	-	-	35
-	-	1	1	1	2	-	3	1	1	-	2	-	-	-	-	-	2
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	27
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	3	-	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	1
-	1	-	1	2	-	2	1	2	1	2	-	1	-	-	-	-	10
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	1	1	4	2	4	5	3	5	4	4	1	3	-	-	-	5
-	2	4	2	2	4	4	9	10	9	5	3	-	2	-	-	-	19
5	11	14	19	14	21	16	18	37	39	26	37	7	11	1	-	-	30
1	-	1	1	1	-	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	139
1	-	-	-	-	-	1	1	1	2	-	1	1	-	-	-	-	6
2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
299	309	234	344	266	289	291	283	379	370	391	504	150	230	20	36	3960	4177

En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som det paa Side 1* og flg. er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maanederne omfatter ikke alle behandlede Tilfælde, idet Tiden ikke altid er opgivet for samtlige disse.

a. Exanthematisk Typhus (*Typhus exanthematicus*).

Tabel XLVI.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.													
XVIII.	Folden	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-
	Ofoten	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-
XIX.	Balsfjorden	1	1	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Loppen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
	Vadsø:												
	Vadsø By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	4	7	5	1	-	-	-	-	-	-	2	3

b. Typhoidfeber (*lfeotyphus*).

I.	Kristiania By	2	5	5	1	5	2	8	11	24	22	13	3
II.	Aker	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Høland	-	-	-	-	-	-	3	2	2	1	-	-
	Follo:												
	Drøbak By	-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	2	-
	Bygder	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2
III.	Eidsberg	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Moss:												
	Moss By	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Fredrikstad	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	5	2
Bygder	3	2	4	2	-	9	11	10	4	6	3	2	
Hvaler	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Fredrikshald:													
	Fredrikshald By	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
IV.	Drammen:												
	Drammens By	-	1	-	1	-	1	1	1	3	4	11	4
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Ringelike:												
	Hønefoss By	-	-	-	-	-	1	3	2	-	-	-	-
Bygder	-	-	-	-	-	2	1	6	2	1	-	-	

c. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (Forts.). d. Børnekopper. e. Skarlagensfeber.

Tabel XLVI (Forts.).

Distrikt.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIV.	Kinn: Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendalen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVIII.	Folden	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Lenviken	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø: Tromsø By	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lyngen	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

d. Børnekopper (*Variolæ*).

I.	Kristiania By	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4
V.	Larvik By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Arendal By	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Egersund: Bygder	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sandnes: Bygder	-	-	-	-	9	15	1	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	-	-	-	-	6	3	1	-	-	-	-	-
	Stavanger: Bygder	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Søndre Midthordland..	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Nordre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Osterøen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XIII.	Bergens By	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-

e. Skarlagensfeber (*Scarlatina*).

I.	Kristiania By	40	17	31	43	33	44	56	49	59	85	126	88
II.	Aker	5	-	3	4	7	6	1	4	6	15	7	3
	Ullensaker	10	3	1	3	1	-	1	1	5	-	-	-
	Høland	12	-	11	3	5	7	6	-	6	6	8	2
	Follo: Drøbak By	6	5	2	3	5	7	5	-	1	5	1	2
	Bygder	8	-	1	3	5	4	-	2	3	16	-	-
III.	Eidsberg	61	53	31	21	24	17	1	-	-	5	-	1
	Moss: Moss By	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	19	5	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	1
	Fredrikstad —	2	4	1	9	2	.	.	1	2	.	.	1
	Bygder	6	3	1	3	.	.	3
	Hvaler	6	6	1	.	3	2	2
	Fredrikshald By	1
IV.	Drammen:												
	Drammens By	4	15	12	24	26
	Holmsbu —	1	.	.	.
	Bygder	1	7	8	5	2
	Ringerike:												
	Bygder	1	.	.	1	2
	Modum	1	.	.	.	3	3	82
	Aal	2
	Rollag	11	7	3	4	2	6	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	1	3	9	.	.	.	1	1	.	3	6	5
	Bygder	5	11	8	.	2	4	.	.	1	.	4	2
	Hof:												
	Bygder	10	3	1	.	3	3	.	2	3	16	5	13
	Larvik:												
	Sandefjord By	2
	Bygder	5	.
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger By	2	3	1	.	.
	Bygder	1	.	3	5	2	1
	Hedemarken:												
	Bygder	2	.	.	.	3	4
	Søndre Østerdalen	1	.	1	.	.	1	1	.	.
	Trysil	1	2
	Tønset	5	4	2	.	2	5	23	6
	Rendalen	13	2	1	.	1	2	1	1
VII.	Hadeland og Land ...	2	.	.	.	1	.	.	7	2	9	.	7
	Søndre Valdres	3	4
	Faaberg:												
	Gjøvik By	1	.	2	.	.	1	1	2
	Ringebu	1
	Lom	3	.	5	1	.	.	2	.	.
VIII.	Skien:												
	Skien By	9	2	.	.	.	4	4	5
	Porsgrund —	2
	Bygder	8
	Kragerø:												
	Bygder	6	1
	Hollen	2
	Kviteseid	2	.	.	.
	Laardal	3	.	5	3	6	1	11	12
IX.	Østre Nedenes:												
	Risør By	3
	Tvedestrand —	3	.	2	2	.	4
	Bygder	10	3	4	2	1	4

f. Mæslinger (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Vestre Nedenes:												
	Arendal By	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Oddernes:												
	Bygder	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Egersund:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	10
XII.	Indre Søndhordland...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Osterøen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-
XIII.	Bergens By	-	2	-	-	2	2	-	-	-	2	5	57
XIV.	Lærdal	-	1	1	4	3	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Østre Søndmør	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	35
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	3	8
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund By	-	-	-	-	-	2	12	10	15	39	112	102
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	27	4
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	-	-	-	-	56	62	4	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	2	13	35	7	-	4	-	-	-
	Indre Romsdal	-	-	-	-	16	27	55	9	-	4	27	26
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund By ...	-	-	-	1	-	7	11	12	79	172	86	58
	Bygder	-	1	-	1	-	2	-	11	2	5	6	4
	Sundalen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Surendalen	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	3	-
	Nordre Nordmør	-	-	-	-	-	-	-	8	1	8	8	9
XVI.	Trondhjems By	451	139	66	71	27	10	13	4	2	-	1	-
	Strinden	10	21	15	24	10	5	5	-	-	-	-	-
	Guldalen	6	3	14	10	17	4	9	2	-	-	-	-
	Opdal	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hitteren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Indre Fosen	-	-	-	1	2	3	2	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosten	-	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	56	21	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	83	11	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-

3. Kighoste (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI. Solør og Odalen:												
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarken:												
Bygder	1	6	-	2	-	2	5	4	5	4	4	-
Tryssil	1	11	11	5	2	4	1	-	-	-	-	-
VII. Hadeland og Land ...	14	12	17	4	-	10	9	5	1	11	9	3
Søndre Valdres	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toten:												
Bygder	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Faaberg:												
Lillehammer By	9	8	6	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	2	8	4	-	5	1	1	-	-	-	-	-
VIII. Skien:												
Skien By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tinn	-	-	-	-	-	-	10	10	2	1	-	-
IX. Østre Nedenes:												
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vestre Nedenes:												
Arendal By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	3	9
X. Kristiansands By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	23	28
Oddernes:												
Bygder	2	2	-	-	1	-	-	2	-	2	2	6
Vanse:												
Farsund By	3	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flekkefjord:												
Flekkefjord By	-	-	-	-	10	-	2	11	3	13	17	4
Bygder	-	-	1	3	7	-	6	4	-	-	-	-
XI. Sogndal	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egersund:												
Egersund By	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	9	2	6	4	1	-	5	1	-	-	-	-
Sandnes:												
Sandnes By	14	3	6	3	3	-	1	-	-	-	-	-
Bygder	5	9	9	21	6	8	-	-	-	-	-	-
Stavanger Stadsfysikat	49	17	6	20	1	-	3	1	-	-	-	2
Stavanger	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sand	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karmøen:												
Skudeneshavn By ...	-	-	-	-	-	-	-	1	17	8	9	1
Kopervik	-	-	-	-	1	3	3	4	5	-	-	-
Bygder	1	7	27	32	12	5	6	15	18	12	10	1
Haugesund:												
Haugesund By	14	10	4	4	2	-	-	-	3	-	1	-
Bygder	-	5	4	5	-	2	-	-	-	1	1	-
XII. Indre Søndhordland ...	1	2	7	16	10	5	8	4	1	2	2	-
Ytre	-	-	-	-	-	-	3	-	3	2	2	1
Tysnes	-	1	3	-	-	-	-	5	-	8	-	-

g. Kighoste (Forts.). h. Diphtheri.

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.													
	Ytre Hardanger.....	-	-	-	-	-	-	8	8	7	5	14	4
	Søndre Midthordland..	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Alversund	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergens By.....	29	41	36	60	80	49	49	42	36	38	90	116
XIV.	Gulen	Epidemisk Optræden.											4
	Kirkebø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ytre Søndfjord.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Indre	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Nordfjordeid	Epidemisk Optræden.											-
XV.	Nordre Søndmør: Aalesund By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Søndre Nordmør: Kristiansund By ...	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	47	45	33	9	6	8	6	5	5	2	15	44
	Strinden	2	-	-	-	-	-	1	-	-	12	-	2
	Orkedal	11	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hevne	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	-	-	-	-	-	5	4	-	2	5	1	-
XVII.	Stjørdalen	-	5	1	8	-	-	-	-	1	-	-	-
	Frosten	1	4	-	-	-	-	-	-	7	-	4	-
	Indrøen	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Bodø: Bodø By	18	11	12	6	10	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Tromsø: Tromsø By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	19	16
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-

h. Diphtheri (*Diphtheria*).

I.	Kristiania By	43	31	22	39	25	29	50	40	46	42	28	35
II.	Aker	3	-	2	2	-	3	1	3	10	4	9	15
	Ullensaker	8	1	5	3	6	1	-	8	4	2	4	-
	Høland	8	10	-	2	2	13	1	4	3	8	-	5
	Follo: Drøbak By	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	1	1	1	1	-	1	2	2	-	1	-	2
III.	Eidsberg	5	11	-	1	2	2	-	6	-	3	-	20
	Moss: Moss By	-	-	-	-	-	-	3	4	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	2	-	4	2	5	1	1

h. Diphtheri (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	-	-	1	-	-	5	-	-	2	-	-	-
	Fredrikstad —	10	4	4	5	1	2	1	9	8	4	6	13
	Bygder	10	16	4	3	5	2	5	8	-	3	4	4
	Hvaler	5	16	11	3	11	21	22	7	2	24	8	57
	Fredrikshald By	44	29	22	15	21	12	16	10	16	15	20	22
IV.	Drammen:												
	Drammens By	2	1	1	-	-	3	-	-	1	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ringerike:												
	Hønefoss By	5	-	-	-	7	1	4	6	2	3	1	1
	Bygder	1	4	5	4	5	2	-	6	2	8	3	1
	Modum	-	-	-	11	-	-	-	1	-	-	-	5
	Nes	17	15	2	3	2	8	7	3	4	2	1	1
	Aal	-	-	-	-	-	-	11	12	8	1	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	1	-	3	1	-	1	2	1	2	1	1	-
	Bygder	3	3	4	4	-	1	-	1	-	1	6	1
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Horten —	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	2	-	2	1	9	5	2	-	-
	Hof:												
	Holmestrand By	-	-	-	-	-	-	-	5	8	9	4	-
	Svelviken —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	-	-	-	-	2	2	-	1	3	3	5	7
	Larvik:												
	Sandefjord By	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	5	2	3	4	2	-	18	16	10	11	7
	Hedemarken:												
	Hamar By	1	-	-	-	7	-	-	-	-	1	-	1
	Bygder	33	25	22	22	32	47	43	20	25	12	13	10
	Søndre Østerdalen	16	8	4	2	4	3	-	1	-	-	2	1
	Tryssil	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	6	-	4	8	2	4	1	1	2	3	-	3
	Tønset	6	8	3	4	3	3	3	3	7	2	1	1
VII.	Hadeland og Land	-	-	3	6	20	11	13	11	7	12	7	5
	Søndre Valdres	8	-	-	-	2	1	1	8	-	-	9	4
	Nordre —	1	2	-	2	-	-	4	1	-	1	-	-
	Toten:												
	Gjøvik By	-	1	1	-	-	3	-	1	-	-	-	-
	Bygder	27	13	9	5	8	11	15	16	11	3	18	6
	Faaberg:												
	Lillehammer By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6
	Bygder	-	2	1	2	1	2	1	2	6	19	11	8
	Ringebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	25

h. Diphtheri (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
VIII.	Skien:												
	Skien By	6	4	-	4	1	-	-	-	-	6	3	2
	Porsgrund —	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	21	13
	Brevik —	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	2	8	3	2	9	5	14	4	8	8
	Kragerø:												
	Kragerø By	-	-	6	-	-	-	-	-	1	1	1	1
	Stathelle —	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	1	-	-	4	1	-	-	4	2	-	-
	Hollen	1	-	-	-	2	7	-	-	-	2	3	-
	Sauland	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Laardal	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
IX.	Østre Nedenes:												
	Tvedestrand By	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Bygder	2	5	-	2	10	28	37	20	12	13	10	5
	Vestre Nedenes:												
	Arendal By	-	-	-	1	3	34	25	14	3	2	4	14
	Grimstad —	-	1	-	-	-	-	-	1	6	1	1	-
	Lillesand —	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10	-	1
	Bygder	10	5	-	-	3	4	8	11	6	7	12	5
	Aamli	-	4	-	-	6	7	-	-	-	-	2	-
	Evje	-	-	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-
Sætersdalen	-	10	-	1	6	-	1	-	1	-	-	2	
X.	Kristiansands Stads-												
	fysikat	3	3	9	12	4	15	1	1	5	16	8	4
	Oddernes:												
	Mandal By	3	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
	Bygder	8	8	4	3	28	17	15	5	17	6	3	-
	Undal	1	4	2	-	-	-	2	-	-	-	-	4
	Vanse:												
	Bygder	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	3	1
Flekkefjord:													
Flekkefjord By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	
XI.	Egersund:												
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:												
	Sandnes By	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	-	-	-	1	2	2	1	2	1	3	10	4
	Stavanger	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	3
	Finne	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3	3
	Karmøy:												
	Kopervik By	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund:													
Haugesund By	3	2	4	1	1	1	-	1	-	1	3	9	
Bygder	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	
XII.	Sveens Herred	-	-	-	-	5	1	-	5	-	1	-	-
	Indre Søndhordland ..	-	-	-	-	-	-	-	-	7	5	-	-
	Tysnes	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-

h. Diphtheri (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Indre Hardanger	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Ytre —	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	1	1
	Voss	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Søndre Midthordland	-	-	-	-	-	-	3	-	3	2	1	5
	Nordre —	-	-	-	3	-	-	-	-	-	6	1	-
	Osterøen	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
	Alversund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Lindaas	-	4	7	-	-	-	-	3	-	-	-	-
XIII.	Bergens By	1	4	5	1	1	-	1	8	4	7	2	-
XIV.	Lærdal	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	Lyster	-	2	9	3	10	-	1	2	1	-	-	-
	Gulen	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	1	8
	Ytre Søndfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Gloppen	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Østre —	-	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund By	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-
	Bygder	-	-	1	-	-	6	-	1	-	1	-	-
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund By	-	5	9	4	1	4	-	-	1	-	1	2
	Bygder	2	-	2	1	13	19	18	15	4	5	2	-
	Sundalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Surendalen	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
	Nordre Nordmør	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjems By	39	39	68	47	50	96	56	25	39	58	53	41
	Strinden	6	1	-	1	10	6	3	2	3	3	15	5
	Selbu	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Røros	2	2	5	7	1	4	2	6	3	1	7	1
	Guldalen	2	1	1	1	-	1	3	1	2	4	12	24
	Opdal	-	-	7	3	2	5	-	3	-	-	-	2
	Orkedalen	3	1	-	1	-	7	9	1	8	6	7	3
	Hitteren	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	4
	Hevne	4	10	9	11	2	-	-	-	-	1	2	4
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6
	Indre —	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
	Nordre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3
XVII.	Stjørdalen	2	3	2	2	1	5	1	4	5	8	9	8
	Frosten	-	-	-	-	-	-	1	-	5	2	5	8

k. Lungebetændelse (*Pneumonia*).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I.	Kristiania By	91	87	67	81	130	104	57	29	73	99	160	107
II.	Aker	13	26	16	7	20	14	2	6	7	14	20	20
	Ullensaker	25	19	22	22	17	9	2	2	13	14	31	25
	Høland	4	15	10	5	9	3	3	2	3	5	9	12
	Follo:												
	Drøbak By	3	1	-	2	2	3	-	-	3	1	-	2
	Son	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	5	4	3	1	2	-	-	-	7	9	9
III.	Eidsberg	18	10	5	8	6	5	5	1	2	6	7	13
	Moss:												
	Moss By	23	19	16	1	4	5	1	2	6	4	2	14
	Bygder	15	9	11	6	16	4	4	2	-	1	7	3
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	-	2	4	5	1	1	1	-	1	1	3	5
	Fredrikstad —	8	8	9	12	15	12	7	2	5	9	7	9
	Bygder	50	39	25	24	31	13	6	4	13	18	20	39
	Hvaler	1	3	3	5	-	1	3	2	1	-	3	1
	Fredrikshald By	7	10	3	11	6	6	3	3	6	5	8	4
IV.	Drammen:												
	Drammens By	10	37	27	19	15	10	14	4	14	38	58	27
	Holmsbu —	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	-
	Bygder	7	7	12	6	16	7	3	4	4	8	24	14
	Ringerike:												
	Hønefoss By	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	3	2	7	9	7	4	-	4	1	2	5	5
	Modum	21	20	16	29	30	13	4	3	7	9	17	18
	Nes	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	2	1
	Aal	2	-	-	2	-	2	1	-	1	2	2	4
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	3	6	13	7	6	2	3	-	-	1	4	3
	Bygder	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Rollag	-	2	4	2	1	1	-	-	-	2	-	1
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	8	10	10	9	4	3	2	3	-	2	8	18
	Horten —	6	5	1	2	10	9	6	2	5	3	5	7
	Bygder	19	20	17	22	15	3	4	2	2	6	15	27
	Hof:												
	Holmestrand By	2	3	3	2	-	-	1	-	-	-	1	-
	Svelviken —	-	-	-	2	3	3	-	-	-	-	-	1
	Bygder	4	9	6	3	2	2	1	-	4	6	5	8
	Larvik:												
	Larvik By	5	15	15	4	5	2	-	5	-	8	25	21
	Sandefjord By	7	2	9	11	5	3	2	-	3	2	9	4
	Bygder	9	10	3	14	8	6	-	2	-	5	5	25
VI.	Søler og Odalen:												
	Kongsvinger By	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	11	8	13	18	24	11	6	5	4	6	10	12
	Hedemarken:												
	Hamar By	16	28	9	6	7	9	6	1	4	2	3	4
	Bygder	27	25	45	68	57	41	26	21	18	36	55	62

k. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Søndre Østerdalen....	37	44	71	33	12	9	7	4	5	10	16	14
	Trysil	3	9	9	11	3	5	4	.	1	5	2	4
	Rendalen	2	11	23	26	17	1	.	1	4	2	9	12
	Tønset	34	15	10	32	19	13	6	2	1	4	12	11
VII.	Hadeland og Land ...	10	17	20	34	26	32	23	12	13	14	27	18
	Søndre Valdres	4	.	1	4	1	.	.	2	.	.	1	5
	Nordre —	3	.	.	1	4	1	1	2	1	1	.	6
	Toten:												
	Gjøvik By	2	1	1	.	.	1	2	10	5
	Bygder	20	16	44	39	53	12	5	5	5	9	16	9
	Faaberg:												
	Lillehammer By....	1	3	.	1	.	1	1	1	2	3	7	1
	Bygder	2	4	14	3	8	8	1	7	4	8	19	9
	Ringebu	6	10	1	3	6	3	2	.	1	2	3	3
	Lom	1	4	.	5	3	3	2	3
	Lesje	1	.	.	1	2	.	1	.	1	.	3	1
VIII.	Skien:												
	Skien By.....	10	12	8	7	7	6	4	2	5	6	9	20
	Porsgrund —.....	15	8	9	11	7	12	8	3	1	2	14	11
	Brevik —.....	.	2	.	1	1	2	.	1	1	1	5	2
	Bygder	11	11	12	7	14	8	8	4	3	6	21	21
	Kragerø:												
	Kragerø By.....	3	2	2	2	3	3	.	.	1	.	2	2
	Langesund—.....	1	.	1	1	1	.	6	5
	Stathelle —.....	.	2	2
	Bygder	5	4	6	.	6	5	3	.	2	1	2	4
	Hollen	3	4	3	6	5	.	.	.	1	2	3	7
	Sauland	3	2	7	4	1	1	1	.	3	.	3
	Kviteseid	3	.	1	1	.	.	.	1	1	1	1	2
	Laardal	4	.	3	9	1	.	3	.	.	.	2	1
	Tinn	2	2	2	.	.	1	.	.	1	.	1
IX.	Østre Nedenes:												
	Tvedestrand By....	1	1	2	1
	Østerrisør —.....	6	.	.	1	1	1	.	1	1	2	1	1
	Bygder	8	6	10	15	16	8	.	.	.	3	6	3
	Vestre Nedenes:												
	Arendal By.....	4	3	2	1	2	1	2	3
	Grimstad —.....	1	1	1	.	2	1	.	.	1	.	1	4
	Lillesand —.....	1	.	1	.	1	.	.	.	1	.	.	3
	Bygder	12	9	9	11	10	6	3	1	7	4	7	12
	Aamli	1	.	1	3	1	2	1	.	1	.	1	5
	Evje	1	.	1	1	1	1
	Sætersdalen.....	4	2	.	3	1	3	2	1
X.	Kristiansands By....	7	12	10	11	6	5	2	2	1	5	10	15
	Oddernes:												
	Mandal By	3	3	2	2	1
	Bygder	5	3	1	3	7	1	.	.	1	2	1	4
	Undal	3	3	2	3	1	.	.	1	1	1	2	1
	Lyngdal	2	.	.	4	1	1	1	1
	Vanse	1	3	6	6	5	2	1	5	2	8	3
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord By....	1	.	.	.	2	.	.	.	1	.	1	1
	Bygder	1	2	3	1	.	2	.	1

k. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
XI.	Sogndal:												
	Sogndal By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
	Egersund:												
	Egersund By	7	2	3	3	7	1	1	-	-	-	1	1
	Bygder	3	5	5	2	6	1	2	-	1	-	2	5
	Sandnes:												
	Sandnes By	-	1	-	3	1	-	-	-	1	1	1	1
	Bygder	5	6	1	6	2	4	3	1	2	4	2	5
	Stavanger Stadsfysikat	11	7	8	13	9	9	3	5	6	9	6	9
	Stavanger	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Finne	4	-	2	1	2	1	-	-	-	-	3	3
	Sand	1	-	3	3	4	3	1	-	-	1	5	8
	Karmøen:												
	Skudeneshavn By ..	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	7	5	2	4	3	3	1	1	3	7	10	6
	Haugesund:												
	Haugesund By	2	3	2	9	12	2	4	-	-	2	8	9
	Bygder	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-
XII.	Sveens Herred	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Indre Søndhordland...	-	1	-	5	3	2	2	1	2	-	2	3
	Ytre —	5	2	2	5	3	4	1	3	1	3	3	2
	Tysnes	5	3	2	2	4	2	-	2	-	1	2	3
	Indre Hardanger	1	2	-	1	3	2	1	-	1	1	1	2
	Ytre —	2	2	2	1	4	5	-	-	2	3	2	5
	Voss	-	2	1	3	9	7	-	1	3	-	-	2
	Søndre Midthordland..	6	3	3	3	7	1	1	-	1	-	2	1
	Nordre —	6	3	1	3	-	2	-	2	-	-	-	-
	Osterøen	6	4	5	5	-	1	3	5	3	1	1	2
	Alversund	5	3	6	6	4	4	2	2	2	2	1	-
	Lindaas	4	4	-	3	3	3	-	1	-	-	1	2
XIII.	Bergens By	96	68	55	48	58	38	32	12	13	25	38	90
XIV.	Lærdal	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster	3	-	-	4	2	-	4	3	-	3	4	-
	Sogndal	3	2	2	3	-	-	1	-	-	1	-	-
	Vik	6	1	1	2	2	5	1	-	1	1	2	6
	Gulen	8	6	1	3	12	5	3	1	1	2	-	5
	Kirkebø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Søndfjord	4	-	-	1	2	1	-	-	-	2	1	1
	Indre —	11	3	1	4	2	3	2	2	1	-	3	1
	Kinn:												
	Flørø By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	2	-	1	3	-	1	-	-	-	1	-	2
	Ytre Nordfjord	1	1	-	2	-	1	-	-	-	1	2	8
	Gløppen	4	5	6	3	2	2	2	1	2	3	3	4
	Indviken	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	1	-
XV.	Vestre Søndmør	2	1	-	5	2	-	2	2	1	1	-	1
	Indre —	2	2	4	10	4	4	1	1	-	6	7	3
	Østre —	1	-	1	-	2	1	2	1	2	4	2	2
	Ørskog	1	3	1	3	3	-	1	-	-	-	2	4

k. Lungebetændelse (Forts.)

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Nordre Søndmør:												
	Aalesund By	13	12	6	3	6	4	3	1	5	7	4	12
	Bygder	13	7	7	3	9	3	5	3	1	-	3	1
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	-	-	2	1	-	-	-	-	1	2	-	-
	Bygder	4	2	2	3	2	1	1	-	-	3	1	3
	Indre Romsdal	2	-	1	-	-	-	1	2	-	-	6	8
	Søndre Nordmør:												
	Kristiansund By ...	5	13	7	8	10	9	8	8	4	6	15	4
	Bygder	1	6	4	3	5	6	4	5	2	6	2	2
	Sundalen	-	-	1	3	4	-	1	-	1	3	-	3
	Suredalen	4	1	1	6	8	1	-	-	1	1	5	6
	Nordre Nordmør	2	4	5	2	4	2	2	-	-	3	5	5
XVI.	Trondhjems By	30	35	27	17	20	12	7	7	8	8	13	22
	Strinden	1	1	3	-	1	-	1	-	1	1	-	-
	Selbu	6	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
	Røros	4	7	6	7	4	6	-	2	1	2	2	2
	Guldalen	9	6	20	8	7	3	2	1	1	5	8	3
	Opdal	3	3	-	2	3	3	1	2	-	-	2	-
	Orkedalen	1	5	10	8	7	11	3	2	3	1	2	8
	Hitteren	-	3	2	1	6	2	-	-	-	2	1	-
	Hevne	-	2	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-
	Ytre Fosen	2	2	4	4	8	1	1	1	-	1	2	5
	Indre —	-	-	-	4	6	4	3	3	-	1	2	2
	Nordre —	-	-	-	-	1	5	3	1	1	-	3	-
XVII.	Stjørdalen	3	1	1	2	1	1	1	-	-	1	-	-
	Frosten	1	-	-	2	2	1	1	3	-	-	-	1
	Levanger:												
	Levanger By	2	-	3	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Bygder	6	9	17	13	43	16	8	2	2	2	2	10
	Inderøen	14	13	11	9	36	12	3	2	3	4	10	3
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-
	Grong	3	4	1	-	2	1	2	-	-	-	-	-
	Namsos:												
	Namsos By	4	2	4	3	6	1	2	-	4	5	3	5
	Bygder	7	4	1	3	7	2	1	-	-	2	5	6
	Fosnes	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	3
	Kolvereid	2	-	-	4	1	-	1	1	-	1	-	1
	Vikten	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	-	1	-	2	6	5	2	1	1	2	2	3
	Alstahaug	3	1	3	1	1	2	3	2	-	-	2	1
	Vefsen:												
	Mosjøen By	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Ranen	3	1	1	4	7	9	2	4	1	2	3	4
	Lurø	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	1
	Gildeskaal	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Bødø:												
	Bødø By	7	-	3	6	13	5	1	-	-	5	5	11
	Bygder	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1
	Folden	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1
	Skjerstad	2	1	-	2	3	1	-	-	2	2	3	4
	Steigen	-	1	1	1	4	2	2	-	-	2	2	-

k. Lungebetændelse (Forts.). I. Influenza.

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hammerø	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Lødingen	3	1	1	1	2	1	1	3	-	1	3	2
	Ofoten	2	-	2	1	4	2	1	1	1	2	2	-
	Flakstad	2	2	1	1	-	5	2	-	-	-	-	-
	Buksnes	-	1	3	1	4	4	3	-	1	-	2	1
	Østlofoten	1	2	7	1	2	6	3	1	-	1	2	2
	Hadsel	5	1	1	3	7	2	2	-	1	4	4	4
	Sortland	4	3	2	6	6	2	5	2	1	2	3	3
	Under Lofotfisket	3	11	16	3	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	-	2	7	3	7	1	5	3	1	4	-	4
	Ibbestad	2	-	-	2	-	6	1	4	1	3	-	2
	Tranø	3	4	-	3	7	-	1	-	-	-	1	2
	Berg	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lenviken	2	2	-	2	3	1	2	2	-	2	2	2
	Maalselven	3	1	-	1	-	-	-	-	1	-	1	4
	Balsfjord	15	3	6	7	2	3	2	4	2	4	6	5
	Tromsø:												
	Tromsø By	6	-	7	8	6	19	10	9	6	8	8	2
	Bygder	1	1	-	1	-	2	8	1	-	-	-	-
	Lyngen	-	3	2	-	-	3	-	-	1	1	-	-
	Karlsø	2	2	-	3	1	-	-	2	-	4	-	-
	Skjervø	11	3	3	1	-	5	2	1	1	2	4	2
XX.	Alten	1	1	4	3	3	1	2	1	-	-	1	1
	Loppen	-	1	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-
	Hammerfest:												
	Hammerfest By	-	-	5	9	11	6	5	3	-	2	2	1
	Bygder	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Maasø	1	-	-	1	3	2	-	-	1	-	1	-
	Kistrand	3	-	1	1	3	1	1	-	-	-	-	-
	Tanen	-	1	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-
	Vardø:												
	Vardø By	2	-	2	3	1	4	3	-	-	-	-	-
	Vadsø:												
	Vadsø By	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	1
	Sydvaranger	-	1	2	1	1	-	-	-	1	-	1	-

I. Influenza.

I.	Kristiania By	154	940	191	-	4	-	-	-	-	-	364	2600
II.	Aker	-	28	34	6	-	-	-	-	-	-	7	133
	Ullensaker	9	17	11	13	6	3	-	-	-	3	17	39
	Høland	11	8	5	-	-	3	2	7	2	3	3	29
	Follo:												
	Drøbak By	-	7	7	4	-	-	-	-	-	-	-	20
	Bygder	6	23	3	7	5	-	-	-	5	-	4	29
III.	Eidsberg	3	7	-	-	-	-	-	-	3	-	-	14
	Moss:												
	Moss By	46	15	6	5	5	1	1	2	-	-	10	168
	Bygder	6	5	8	2	-	1	-	-	-	-	-	18

1. Influenza (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By.....	13	-	14	4	3	7	8	4	2	1	5	35
	Fredrikstad —.....	22	49	18	9	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	16	43	40	24	17	19	5	14	13	10	24	60
	Fredrikshald By.....	19	35	15	5	-	-	-	-	6	8	5	58
IV.	Drammen:												
	Drammens By	83	346	124	15	10	4	4	7	6	7	32	227
	Holmsbu —.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	8	20	19	7	-	3	2	4	-	1	2	4
	Ringerike:												
	Hønefoss By.....	3	26	6	5	-	-	-	-	1	-	6	17
	Bygder	32	39	19	18	10	3	12	1	5	9	14	34
	Modum	26	48	52	24	3	-	-	-	6	4	6	25
	Aal	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	2	16	32	23	14	-	-	-	-	-	-	19
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By.....	-	107	39	3	-	1	-	-	-	-	4	232
	Horten —.....	-	108	62	34	7	-	-	-	-	-	-	169
	Bygder	21	58	61	-	-	-	-	-	-	-	2	98
	Hof:												
	Holmestrand By....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
	Svelviken —.....	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	11	5	2	-	-	-	-	-	-	4	48
	Larvik:												
	Larvik By.....	-	150	27	-	-	-	-	-	-	-	38	213
	Sandefjord By.....	1	22	24	4	-	-	-	-	-	-	3	9
	Bygder	-	60	9	-	-	-	-	-	-	-	20	86
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger By....	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
	Bygder	12	11	22	13	7	1	-	-	-	-	-	25
	Hedemarken:												
	Hamar By.....	-	51	10	5	-	-	-	-	-	-	-	5
	Bygder	39	80	102	55	25	18	11	16	11	10	10	25
	Søndre Østerdalen...	8	23	26	6	1	-	-	-	-	-	-	3
	Trysil	3	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	6
	Rendalen	1	15	53	46	8	6	1	2	1	3	2	72
	Tønset.....	6	3	12	5	4	-	-	-	-	2	1	5
VII.	Hadeland og Land ...	8	18	8	9	-	-	-	-	-	-	8	33
	Nordre Valdres	-	7	14	1	-	-	-	-	-	-	5	-
	Toten:												
	Gjøvik By.....	15	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Bygder	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Faaberg:												
	Lillehammer By....	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	8	12	25	16	3	10	1	-	1	1	1	2
	Ringeby	12	21	7	12	12	2	1	-	-	-	-	-

I. Influenza (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.													
VIII.	Skien:												
	Skien By.....	19	76	41	12	6	-	-	-	-	1	27	149
	Porsgrund —.....	-	14	18	-	-	-	-	-	-	-	7	77
	Brevik —.....	-	6	9	-	-	-	-	-	-	-	15	10
	Bygder.....	16	42	31	4	3	-	-	-	-	1	9	28
	Kragerø:												
	Kragerø By.....	2	13	11	-	-	-	-	-	-	-	7	46
	Langesund—.....	6	7	9	-	-	-	-	-	6	3	7	6
	Stathelle —.....	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	8	15	-	-	-	-	-	-	-	-	19
	Sauland.....	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid.....	-	6	3	4	-	-	-	-	-	-	-	8
	Laardal.....	-	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	8
IX.	Østre Nedenes:												
	Østerrisør By.....	4	16	23	4	-	-	-	-	-	-	18	66
	Tvedestrand —.....	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder.....	3	12	20	26	26	9	5	-	-	-	-	31
	Vestre Nedenes:												
	Arendal By.....	5	15	23	15	13	3	-	1	-	-	-	14
	Grimstad —.....	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Lillesand —.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
	Bygder.....	2	7	9	12	4	2	-	1	-	-	-	27
	Aamli.....	-	1	14	15	8	-	-	-	-	-	-	-
	Evje.....	-	-	12	18	5	-	-	-	-	-	-	16
X.	Kristiansands By.....	1	7	17	3	-	-	-	-	-	-	179	179
	Oddernes:												
	Mandal By.....	-	-	10	8	-	-	-	-	-	-	-	95
	Bygder.....	-	-	4	5	-	-	-	-	-	-	9	55
	Undal.....	2	3	7	4	-	-	-	-	-	-	4	6
	Lyngdal.....	-	-	-	6	3	6	8	2	-	-	-	3
	Vanse:												
	Farsund By.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	Bygder.....	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	10	7
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord By.....	-	37	17	2	-	-	5	7	-	-	4	25
	Bygder.....	1	2	9	4	1	1	4	2	1	2	2	25
XI.	Sogndal:												
	Sogndal By.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Bygder.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
	Egersund:												
	Egersund By.....	2	14	2	-	-	-	-	-	-	-	-	21
	Bygder.....	7	21	10	-	-	-	-	-	-	-	10	37
	Sandnes:												
	Sandnes By.....	4	9	10	2	1	1	6	1	-	-	2	21
	Bygder.....	1	6	16	5	1	3	1	-	1	3	5	30
	Stavanger Stadsfysikat	131	73	39	29	12	4	-	8	8	6	37	287
	Stavanger.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:												
	Skudeneshavn By ..	14	4	6	-	-	-	1	3	-	-	-	5
	Bygder.....	4	7	17	2	-	-	-	1	3	1	4	17
	Haugesund:												
	Haugesund By.....	9	7	11	2	-	-	1	-	-	-	29	12
	Bygder.....	3	-	2	2	-	1	-	-	-	1	14	4

1. Influenza (Forts.).

Tabel XLVI (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
XVIII.	Brønnø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Vefsen:												
	Mosjøen By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ranen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Bodø:												
	Bodø By	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	203
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
	Folden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36
	Skjerstad	-	-	1	-	10	9	1	-	-	1	1	23
	Steigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Hammerø	-	-	2	-	4	3	-	1	-	-	1	19
	Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Ofoten	11	9	11	1	8	10	-	-	-	-	5	25
	Flakstad	7	13	11	3	1	5	1	-	-	-	11	9
	Buksnes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
	Hadsel	-	-	1	2	3	-	2	2	1	-	-	1
	Sortland	4	1	2	1	1	-	1	-	-	-	2	16
	Under Lofotfisket	3	32	31	5	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	14
	Ibbestad	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Tranø	-	-	-	4	13	-	-	-	-	-	-	-
	Berg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Leiviken	-	-	-	1	5	5	2	1	2	-	-	5
	Maalselven	-	3	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	5	11
	Tromsø:												
	Tromsø By	3	21	22	1	-	1	-	-	3	-	-	15
	Bygder	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	6
	Skjervø	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	-	14	8	2	-	4	3	-	-	4	3	5
	Loppen	2	1	2	3	1	-	-	1	-	-	6	-
	Hammerfest:												
	Hammerfest By	1	14	4	13	-	-	2	2	4	8	8	-
	Bygder	-	-	-	4	-	-	-	-	1	-	1	-
	Maasø	-	-	8	26	42	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Vardø:												
	Vardø By	2	5	17	31	19	27	4	1	5	2	-	-
	Bygder	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km² (iberegnet Akershus Fæstning med 30,60 Hektarer) havde ved den af Magistraten den 31te December 1893 foranstaltede Tælling en Folkemængde af 167 588 hjemmehørende Indbyggere. Ved Tællingen den 31te December 1892 udgjorde den 161 151 hjemmehørende Indbyggere.

Sundhedstilstanden. Sygeligheden var i det Hele taget liden og betydelig mindre end i de nærmest foregaaende Aar. Af vigtigere epidemiske Sygdomme viser dog Influenza, Skarlagensfeber og Diphtheri nogen Tiltagen i de Angrebnes Antal mod Aaret forud. Af Lungebetændelse anmeldtes ogsaa et usædvanligt stort Antal Tilfælde. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde (28 252) er dog mindre end i noget Aar siden 1887 og et saa lidet Antal Dødsfald af disse Sygdomme (975) er ikke iagttaget siden 1884.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 2 980 og Dødeligheden 18,5 pro mille af Byens beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (160 900).

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved hvert Aars Udgang, idet de til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregningen:

Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.
1861	53 784	29,40	1872	70 469	20,62	1883	124 155	16,74
1862	54 384	25,32	1873	72 725	21,53	1884	128 300	18,90
1863	55 125	23,33	1874	75 042	22,76	1885	130 790	20,57
1864	56 253	19,80	1875	76 866	22,86	1886	134 036	20,30
1865	57 382	20,39	1876	79 022	22,76	1887	135 615	23,74
1866	59 445	24,25	1877	81 801	19,50	1888	138 319	22,17
1867	61 510	23,93	1878	112 997	17,12	1889	143 347	21,08
1868	63 504	24,25	1879	116 801	17,49	1890	151 130	20,06
1869	64 935	17,77	1880	119 407	20,11	1891	156 535	19,20
1870	66 514	20,19	1881	122 036	18,44	1892	161 151	18,94
1871	68 698	17,96	1882	122 424	20,39	1893	167 588	16,99

¹⁾ 1861—62, 1864 og 1886 efter Beregning, de øvrige Aar efter Tælling.

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 2 848 Dødsfald ¹⁾ inden Byens Grændser.

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskjellige Menigheder og Dødelighedsforholdene inden disse efter Folkemængden ved Aarets Udgang vil sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 12 Menigheder.

Menigheder.	Hjemmehørende Folkemængde 31te Decbr. 1893.	Til Sundhedskommissionen anmeldte Dødsfald.	Dødelighedsforhold pro mille.
Vor Frelzers	10 489	168	16,01
Jakobs	10 525	179	17,00
Trefoldigheds	23 606	300	12,70
Johannes	12 298	169	13,74
Gamle Akers	11 827	193	16,31
Paulus	20 420	347	16,99
Grønlands	21 099	405	19,19
Oslo	14 099	237	16,80
Kampens	11 968	292	24,39
Petrus	8 446	158	18,70
Sagenes	11 343	269	23,71
Uranienborgs	11 468	131	11,42
Samtlige Menigheder	167 588	2 848	16,99

Af de opgivne 2 848 Dødsfald fordeler 2 846 sig paa Maanederne som følger:

Januar	257	Mai	229	September	233
Februar	209	Juni	206	Oktober	223
Marts	255	Juli	240	November	221
April	230	August	252	December	291

For 2 Tilfælde er Maaneden ikke angivet.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsættes Tabel Side 3, der er udarbejdet efter de til Sundhedskommissionen indsendte månedlige Lister fra Byens Læger og Sygehusene.

Af **Typhoidfeber** anmeldtes ialt 101 Tilfælde mod 65 Aaret forud; de fleste optraadte i September og Oktober Maaneder. Større lokale Epidemier forekom ikke. Nogle Tilfælde omkring Kristian Augusts Gade syntes muligens at være opstaaede ved Smitte fra et Melkeudsalg. 11 Personer behandledes i Hjemmet, de øvrige paa Sygehus.

Tabel Side 4 viser de Angrebnes og Dødes Alder og Kjøen.

¹⁾ I disse er ogsaa indbefattet Dødsfald blandt Tilreisende, der er døde paa Sygehus eller udenfor saadant under midlertidigt Ophold i Byen, uanset hvor Begravelsen foregik, medens paa den anden Side i Kristiania hjemmehørende Personer, der døde udenfor Byens Grændser under midlertidigt Fravær, ikke er opførte som døde i Byen, selv om Begravelsen foregik der. Herfra undtages dog Døde paa Ullevold Lazareth, idet disse opføres som døde i Byen, uagtet Lazareth ligger udenfor Bygrændsen.

Epidemiske Sygdomme i Kristiania By.

	Ialt kjendte		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.												
Typhoidfeber	101	12	2	5	5	1	5	2	8	11	24	22	13	3
Barsel-feber	17	10	2	-	2	1	3	2	-	1	1	1	4	-
Børnekopper	5	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4
Vandkopper	326	1	31	34	24	30	66	43	6	11	2	17	26	36
Skarlagensfeber	671	47	40	17	31	43	33	44	56	49	59	85	126	88
Røde Hunde	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-
Mæslinger	42	3	3	-	-	1	-	5	2	1	-	1	4	25
Rosen	196	12	14	9	5	19	18	28	21	9	21	12	19	21
Kighoste	254	11	42	29	12	13	12	17	15	25	24	21	11	33
Diphtheri	431	79	43	31	22	39	25	29	51	40	46	42	28	35
Strubehoste	21	20	4	5	1	3	3	-	-	-	-	1	1	3
Kusma	225	-	44	27	33	26	41	33	5	1	3	2	6	4
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	12452	1)202	2046	1797	1282	1040	856	490	321	321	674	914	1723	988
Katarrhalsk og follikulær Angina . . .	2697	-	374	272	267	221	246	200	117	113	175	247	281	184
Influenza	4253	36	154	940	191	-	4	-	-	-	-	-	364	2600
Lungebetændelse	1085	222	91	87	67	81	130	104	57	29	73	99	160	107
Pleurit	217	7	23	17	22	24	24	18	11	11	15	18	17	17
Gigtfeber	336	8	35	33	36	23	35	30	28	14	22	31	22	27
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	4910	304	285	232	270	195	270	412	941	921	558	325	264	237
Blodgang	10	-	-	-	-	-	1	-	-	6	3	-	-	-
Tilsammen	28252	975	3233	3535	2270	1760	1772	1458	1640	1563	1700	1840	3069	4412

1) Deraf akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit 146, katarrhalsk Lungebetændelse 53, Laryngit 3.

**Fortegnelse over de af Typhoidfeber Angrebnes og Dødes
Alder og Kjøen.**

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde		
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Begge Kjøen.
2—3 Aar	2	1	3	-	-	-	-	-	-
4—5 —	3	-	3	-	-	-	-	-	-
6—10 —	4	4	8	-	-	-	-	-	-
11—15 —	5	3	8	-	-	-	-	-	-
16—20 —	5	6	11	1	-	1	20,00	-	9,09
21—25 —	12	9	21	3	1	4	25,00	11,11	19,47
26—30 —	8	4	12	1	-	1	12,50	-	8,33
31—35 —	9	6	15	2	1	3	22,22	16,66	20,00
36—40 —	6	5	11	1	1	2	16,66	20,00	18,18
41—45 —	1	1	2	1	-	1	100,00	-	50,00
46—50 —	2	1	3	-	-	-	-	-	-
Over 50 Aar	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Alder	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	59	42	101	9	3	12	15,25	7,12	11,88

**Fortegnelse over de af Skarlagensfeber Angrebnes og Dødes
Alder og Kjøen.**

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde		
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Begge Kjøen.
4—5—6 Maaned	1	1	2	-	-	-	-	-	-
2det Halvaar	9	4	13	5	3	8	55,55	75,00	61,53
2—3 Aar	65	60	125	7	8	15	10,76	13,33	12,00
4—5 —	75	86	161	6	7	13	8,00	8,13	8,07
6—10 —	128	120	248	5	3	8	3,90	2,50	3,22
11—15 —	36	47	83	2	-	2	5,55	-	2,40
16—20 —	9	11	20	-	-	-	-	-	-
21—25 —	5	4	9	1	-	1	20,00	-	11,11
26—30 —	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Over 30 Aar	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Alder	1	2	3	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	330	338	671	26	21	47	7,87	6,21	7,00

¹⁾ Heri iberegnet 3 Børn af uopgivet Kjøen.

Fortegnelse over de af Diphtheri Angrebnes og Dødes Alder og Kjøen.

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde		
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Begge Kjøen.
4—5—6 Maaned	1	-	1	-	-	-	-	-	-
2det Halvaar	7	5	12	-	3	3	-	60,00	25,00
2—3 Aar	34	25	59	11	11	22	32,35	44,00	37,62
4—5 —	37	27	64	15	12	27	40,54	44,44	42,18
6—10 —	46	54	100	10	7	17	21,74	12,96	17,00
11—15 —	19	32	51	1	1	2	5,26	3,12	3,92
16—20 —	14	35	49	1	1	2	7,14	2,85	4,08
21—25 —	9	29	38	-	1	1	-	3,45	2,63
26—30 —	9	15	24	2	1	3	22,22	6,66	12,50
31—35 —	6	14	20	-	1	1	-	7,14	5,00
36—40 —	3	4	7	-	-	-	-	-	-
41—45 —	1	2	3	-	-	-	-	-	-
46—50 —	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Over 50 Aar	1	2	3	1	-	1	100,00	-	33,33
Tilsammen	187	244	431	41	38	79	21,92	15,57	18,33

Af **Barsel-feber** anmeldtes usædvanlig faa (17) Tilfælde med 10 Dødsfald. Der indtraf ikke mere end 2 Tilfælde af denne Sygdom i nogen enkelt Jor-demodens Praxis. Efter foreløbig Opgave fra det statistiske Bureau var Barselkvindernes Antal 6243; af Lægerne opgives som døde paa Barselseng ialt 26 Kvinder. Dødeligheden har herefter i det Hele været 4,1 pro mille, deraf 1,6 pro mille af Barsel-feber og 2,5 pro mille af andre Dødsårsager.

Af **Børnekopper** anmeldtes 5 Tilfælde med 1 Dødsfald. Det ene Tilfælde i Juni forekom hos en Kolportør; angaaende Smittekilden kunde ingen Op-lysning skaffes. Af de 4 Tilfælde i December, skyldtes de 3 Smitte fra Rotter-dam, i det 4de var den muligens bragt ved Varer fra Rusland.

Vandkopper var adskillig udbredt, navnlig i 2det Kvartal.

Skarlagensfeber. Denne Sygdom, der de to foregaaende Aar havde vist betydelig Nedgang, fik igjen en større Udbredelse, særlig i den sidste Del af Aaret. Ialt anmeldtes 671 Tilfælde mod 287 i 1892, 436 i 1891 og 1220 i 1890. Det største Antal Angrebne forekom i Paulus, Grønlands og Oslo Sogne. Dødsfaldenes Antal var 47. Tabel Side 4 meddeler Opgave over de Angrebnes og Dødes Kjøen og Alder.

Af **Mæslinger** anmeldtes kun 42 Tilfælde med 3 Døde.

Rosen synes at have optraadt hyppigere end vanligt; den opføres med 196 Tilfælde og 12 Dødsfald.

Kighoste, der Aaret forud herskede epidemisk, forekom ogsaa gennem hele 1893, men det anmeldte Antal Tilfælde beløb sig kun til 254 med 11 Døde mod 2107 med 150 Døde i 1892.

Diphtheri, der i alle foregaaende Aar siden 1887 har været i stadig Tilbagegang, viser igjen nogen Stigning i de Angrebnes Antal (431) mod Aaret forud, da det var 267, men næsten nøiagtig samme Antal som 1891, da det

Tabellarisk Oversigt over Influenzaepidemierne i Kristiania 1889—93.

	Voxne Mænd.			Voxne Kvinder.			Gutter (under 15 Aar.)			Piger (under 15 Aar.)			Sum .		
	An- grebne.	Døde.	Døds- procent.	An- grebne.	Døde.	Døds- procent.	An- grebne.	Døde.	Døds- procent.	An- grebne.	Døde.	Døds- procent.	An- grebne.	Døde.	Døds- procent.
1ste Epidemi	3 439	10	0,29	4 250	7	0,16	1 402	3	0,21	1 370	4	0,29	10 461	24	0,23
2den Epidemi	2 639	39	1,48	3 815	46	1,21	1 044	17	1,63	1 008	16	1,59	8 506	118	1,39
3die Epidemi	1 529	22	1,44	1 891	31	1,64	500	6	1,20	496	3	0,60	4 416	62	1,40
4de Epidemi	405	2	0,49	531	11	2,07	188	2	1,06	216	1	0,46	1 340	16	1,19
5te Epidemi	1 035	15	1,45	1 418	26	1,83	427	2	0,47	418	3	0,72	3 298	46	1,39
Tilsammen	9 047	88	0,97	11 905	121	1,02	3 561	30	0,84	3 508	27	0,77	28 021	266	0,35

**De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte Tilfælde af
veneriske Sygdomme.**

Maaned.	Blennorhagiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syphilis.			Hereditær Syphilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	45	7	52	10	-	10	16	12	28	2	-	2	92
Februar	79	6	85	12	-	12	32	16	48	-	-	-	145
Marts	53	5	58	13	-	13	10	16	26	-	-	-	97
April	48	1	49	9	1	9	10	9	19	-	-	-	77
Mai	52	3	55	10	1	11	10	10	20	1	1	2	88
Juni	48	2	50	19	5	24	22	24	46	-	-	-	120
Juli	56	2	58	10	2	12	14	15	29	-	1	1	100
August	69	7	76	15	4	19	16	15	31	4	2	6	132
September	54	5	59	25	4	29	17	14	31	-	-	-	119
Oktober	44	5	49	31	4	35	20	19	39	-	2	2	125
November	273	22	295	46	5	51	61	31	92	1	-	1 ¹⁾	439
December	119	12	131	35	-	35	31	17	48	1	-	1	215
Sum	940	77	1 017	234	26	260	259	198	457	9	6	15	1 749

¹⁾ 349 Tilfælde anmeldte i November Maaned er observerede i Maanederne Februar—Oktober.

var 432. Sygdommen var spredt over de forskjellige Bydele. Der indtraf 79 Dødsfald eller 18,3 pCt. af de Anmeldte, et for denne By særdeles gunstigt Tal, da Dødeligheden tidligere har bevæget sig mellem 25 og 30 pCt. Tabel Side 5 viser Antallet af de Angrebne og Døde med deres Alder og Kjøen.

Af **katarrhalske Sygdomstilfælde** anmeldtes et noget mindre Antal end sædvanlig.

Influenza. Af denne Sygdom viste sig 2 Epidemier i Aarets Løb; den første begyndte i December 1892, fortsatte i Vintermaanederne og varede til ud Marts Maaned. De fleste Tilfælde anmeldtes i Februar (940). Den anden Epidemi begyndte i November, naaede sit Høidepunkt i (2den Uge af) December (2 600 anmeldte Tilfælde) og fortsatte ind i det følgende Aar. Disse Epidemier var den 4de og 5te i den Række, som i de sidste Aar har optraadt i Kristiania siden Sygdommen paany først viste sig der i 1889. I Tabel Side 6 findes en Oversigt over disse Epidemier fra 1889—93, med Angivelse af Antal Angrebne og Døde samt Dødeligheden i hver Epidemi efter de til Sundhedskommissionen indkomne Anmeldelser.

Af **Lungebetændelse** optraadte et usædvanligt stort Antal Tilfælde, de fleste i Mai, Juni og November. Dødsfaldenes Antal var 222 eller 20,5 pCt. af de anmeldte Tilfælde.

Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera viser et mindre Antal Angrebne end Aaret forud; de fleste Tilfælde forekom som vanlig i Juli og August.

Veneriske Sygdomme. Tabel Side 7 giver Oplysning om de fra de praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde fordelt paa de enkelte Maaneder. Af de anmeldte nye Tilfælde af Syphilis var der ialt 46, hvor Syg-

Liste over forskellige, behandlede Sygdomme.

Sygdom.	Ialt opgivne		Behandlede, for hvilke er opgivet Alder og Kjøen.			
	Tilfælde.	Dødsfald. ¹⁾	Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Chronisk Rheumatisme	270	²⁾ 4	1	2	120	147
Fnat	22	-	3	7	4	8
Skurv	3	-	3	-	-	-
Kjertelsyge	185	11	90	75	7	13
Rachit	100	45	61	39	-	-
Simpel Meningit	11	40	3	5	2	1
Tuberkuløse Betændelser og Milæertuberkulose	18	124	9	8	-	1
Lungetuberkulose	262	436	5	9	87	161
Kræft og Sarkom	38	³⁾ 132	-	-	13	25
Brights Nyresygdom	56	67	9	3	27	17
Blegsot og Anæmi	1023	⁴⁾ 9	39	120	52	812
Menstruationsuordener og Livmodersygdom	325	⁵⁾ 1	25	35	218	641
Kardialgi og chronisk Gastrit.	919	5	-	-	-	-
Bændelorm	12	-	2	2	1	7
Drankersygdomme	20	8	-	-	18	2
Sindssygdomme	27	14	1	-	11	15
Struma	3	-	-	-	-	3
Brok	42	8	7	8	12	15
Benbrud	78	12	10	4	18	46
Luxationer	13	-	1	4	6	2

¹⁾ Efter de til Sundhedskommissionen indkomne Dødsanmeldelser. ²⁾ Arthritis et Rheumatismus chronicus. ³⁾ Deraf Cancer 127, Sarcoma 5. ⁴⁾ Deraf Anæmia 2, Anæmia perniciososa 7. ⁵⁾ Fibroma uteri.

dommen opgaves at skyldes Smitte ad andre Veie end Kjønsdelene, eller at være «uforskyldt». Af de anmeldte 1749 nye Tilfælde af veneriske Sygdomme, blev 309 behandlede paa Sygehus. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning om Folkemængden og Sundhedstilstanden i Kristiania for 1893 under Bilag 5, Side 36.

Andre Sygdomme. Ovenstaaende Tabel giver en Oversigt over en Del andre i Lægernes private Praxis behandlede Sygdomme efter de til Stadsfysikatet indkomne Beretninger.

Af **Lungetuberkulose** opgives 436 Dødsfald, der udgør 15,6 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsaarsag (2 794) og 23,96 pCt. af kjendte Dødsfald, foranledigede ved ikke epidemiske Sygdomme (1819).

Sindssyge. Efter Beretning om Kristiania Fattigvæsen (Dokument No. 18 Side 53 for 1893) udgjorde Antallet af Sindssyge, der var udsatte til Forpleining, 248 med en samlet Udgift for Fattigvæsenet af 33 096 Kr. 23 Øre; fra Udgifts-

summen er fratrukket Statsbidraget efter Lov af 27de Juni 1891, der udgjorde 10 126 Kr. 11 Øre. Forpleiede i Asyler var 245 Sindssyge med en samlet Udgift af 66 054 Kr. 85 Øre; Udgiftssummen er ogsaa her fratrukket et Beløb af 33 390 Kr. 93 Øre, der udgjorde Statsbidraget.

Brok (Hernia). Af Privatlægerne og paa Sygehusene er opgivet behandlet 104 Tilfælde. Kjøen og Alder opføres saaledes: 13 Gutter, 11 Piger, 47 voxne Mænd, 33 voxne Kvinder. Sædet anføres for 73 saaledes: Hernia ingvinalis 44, Hernia cruralis 9, Hernia ventralis 2, Hernia umbilicalis 18. Brok er anført som Dødsarsag for 8 Personer.

Benbrud (Fractura). Af Privatlægerne og paa Sygehusene opgives behandlet 265 Tilfælde med 12 Dødsfald; enkelte af de paa Sygehusene indkomne har havt Brud af flere forskjellige Ben, i hvilket Tilfælde det betydeligste Benbrud er opført. Af Mandkjøn var 190, af Kvindekjøn 75; Alder er ikke opgivet fra Sygehusene. Af Privatlæger opgives behandlet 14 Gutter og 5 Piger.

Bruddets Art er opgivet for 261 som:

Fractura cranii	20	Fractura antibrachii	9	Fractura femoris	24
— maxillæ inf.	1	— radii	25	— patellæ	7
— columnæ	5	— ulnæ	1	— cruris	36
— claviculæ	21	— digit. manus	2	— tibiæ	16
— costarum	31	— pelvis	2	— fibulæ	17
— humeri	11	— colli femoris	20	— malleolorum	13

Luxationer (Luxatio). Fra Sygehusene og af Privatlægerne opgives behandlet 23 Tilfælde. Kjøen og Alder for disse var: 3 Gutter, 5 Piger, 11 voxne Mænd og 4 voxne Kvinder. Sædet var følgende: L. claviculæ 1, L. humeri 10, L. antibrachii 3, L. radii 3, L. pollicis 1, L. femoris 2, L. patellæ 1, L. tibiæ 1, L. pedis 1.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra forrige Aar 3 Kvinder, som endnu ikke havde født; i Aarets Løb indkom ialt 957 Kvinder, hvoraf imidlertid 39 igjen gik ud uden at føde; de Fødendes Antal var saaledes ialt 921. Af disse var 476 gifte, 445 ugifte, af de sidste 14 Enker eller Fraskilte. Førstefødende var 495, flerfødende 426. 16 Kvinder fødte Tvillinger, 1 Trillinger; Aborternes og de fortidlige Fødslers Antal var 27. 1 Kvinde havde født før Indkomsten paa Stiftelsen.

Ved 904 enkelte Fødsler var Leiet følgende:

1ste Isseleie	540,	deraf med Panden fortil 8.
2det —	288,	— — — — 9.
Ubestemt Isseleie	6	
1ste Ansigtsleie	2	
1ste Pandleie	1	
1ste Sædeendeleie	23	
2det —	19	
Tverleie	7	
Ubestemte Leier og Aborter	18	

Ved 16 **Tvillingfødsler** var Leierne følgende:

Leier.	1ste Isseleie.	2det Isseleie.	1ste Sædeendeleie.	2det Sædeendeleie.	Tverleie.	Foetus compressus.
1ste Tvilling	9	6	-	1	-	-
2den —	4	¹⁾ 4	4	1	2	1

¹⁾ Deraf 1 med Panden fortil.

Ved 1 Trillingfødsel bød 1ste og 2den Trilling sig i Tverleie, 3die Trilling i Sædeendeleie (se under obstetriciske Operationer).

7 af Mødrene døde, nemlig af Barsefeber, Lungebetændelse, Barselkrampe, Hjertefeil, Pleuro-pericardit, Lungeemboli og Placenta prævia med Blødning hver 1. Af Børnene var 69 dødfødte, under Opholdet paa Anstalten døde i Løbet af 1ste Døgn 16 og senere 18. Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 25 Kvinder. Forpleiningsdagens Antal for Barselkvinderne var 13 926.

Fra den i Forbindelse med Stiftelsen staaende Jordemoderskole udexamineredes 39 Elever; af disse var fra:

Kristiania By	1	Nedenes Amt	2
Akershus Amt	2	Lister og Mandals	3
Smaalenenes	1	Stavanger	1
Buskerud	3	Nordre Bergenhus	3
Jarlsberg og Larviks	4	Romsdals	3
Hedemarkens Amt	2	Søndre Trondhjems	4
Kristians Amt	3	Nordre	1
Bratsberg Amt	3	Nordlands	3

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb i Kristiania By ialt 203, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 111. Tabel Side 11 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 22 Kvinder paa Barselseng. Efter Anmeldelser til Sundhedskommissionen er Dødsarsagen for 22¹⁾ Barselkvinder anført at have været Barsefeber 10, Abort 1, Barselkrampe 5, Inversio uteri 1, Nephritis 1, Peritonitis 2, Placenta prævia 1, Ruptura uteri 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Statsfysikat	6037	197	2980	835	72	22	48	17	2

Der var saaledes et Overskud af 3 057 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 48,4.

De af Lægerne opgivne **Dødsarsager** sees af Tabel Side 14 og følgende. Dødsarsager i de 5 første Leveaar sees af Tabel Side 12.

De **hyppigste Dødsarsager** var: Lungetuberkulose 436, akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera 304, krupøs Lungebetændelse 222, akut Bronchit, katar-

¹⁾ Desuden er der fra Fødselsstiftelsen opgivet endnu 4 Dødsfald paa Barselseng, som dog ikke kan sees at være optagne i den Gruppe Dødsfald i Sundhedskommissionens Indberetning, der omfatter Dødsfald paa Barselseng, nemlig af Lungebetændelse 1, Embolia pulmonum 1, Pleurit og Pericardit 1, Asystolia cordis (Vitia org. cordis) 1. Disse Tilfælde er paa Tabellen over kjendte Dødsarsager i Kristiania, Side 14 og følgende, flyttede ned under Puerperium, idet de maa antages efter Dødsanmeldelserne at have været opførte blandt Dødsfald udenfor Puerperiet.

Obstetriciske Operationer i Kristiania.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.			Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.		lev.
Paa Fødselsstiftelsen.																		
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	48	¹⁾ 1	45	4	-	-	-	-	6	2	⁵⁾ 4	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	10	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	8	5	3	2	-	-	-
Barselkrampe	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	2	²⁾ 1	2	1	-	³⁾ 1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-
Lungebetændelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	9	⁴⁾ 1	6	⁵⁾ 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	66	2	62	6	9	2	6	7	7	3	4	8	5	3	2	1	-	12
Udenfor Fødselsstiftelsen.																		
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	62	-	⁷⁾ 63	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁹⁾ 1	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	2	⁸⁾ 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fødsel	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgivet Indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	72	-	73	1	8	-	4	4	3	3	-	-	-	-	-	1	1	5

¹⁾ Dødsarsag: Embolia pulmonum. ²⁾ Asystolia (Vitia org. cordis). ³⁾ Dødsarsag: Blødning. ⁴⁾ Dødsarsag: Barsel-feber. ⁵⁾ Heraf 2 Trillinger, den 3die Trilling, der ogsaa døde, ekstraheredes ved Bækkenendeleie, hvor Udfaldet for Moderen findes angivet. ⁶⁾ Dødsarsag: Lungebetændelse. ⁷⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler; ved den første forløstes 2den Tvilling ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen findes opgivet, ved den anden forløstes 2den Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen findes opgivet. ⁸⁾ Af disse var 3 Børn døde før Forløsningen. ⁹⁾ Dødsarsag: Ruptura uteri.

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar.

	Antal Døde.						Af 100 Dødsfald skyldtes					
	Under 1 Aar.		I 2det og 3die Aar.		I 4de og 5te Aar.		Under 1 Aar.		I 2det og 3die Aar.		I 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Sygdomme i Tarmkanalen (Diarrhoe, Cholera nostras, Gastroenteritis, akut & chron.).....	94	163	4	31	-	6	43,31	30,46	16,66	14,09	-	5,17
Sygdomme i Aandedræts- organerne (Bronchit, krup- pøs og katarrhalsk Lunge- betændelse, Lungetæring)...	23	140	11	59	1	21	10,59	26,16	45,83	26,79	25,00	18,10
Medfødt Svaghed.....	57	93	1	-	-	-	26,26	17,38	4,16	-	-	-
Kramper.....	11	28	-	3	-	1	5,96	5,23	-	1,36	-	0,86
Syphilis.....	8	13	1	-	-	-	3,68	2,43	4,16	-	-	-
Kighoste, Strubehoste, Dipht- theri, Skarlagensfeber, Mæs- linger.....	1	15	2	51	2	47	0,46	2,80	8,38	23,18	50,00	40,51
Rachit og Scrophulose.....	14	14	3	16	1	4	6,36	2,61	1,25	7,27	25,00	3,44
Hjernebetændelse.....	-	23	2	39	-	26	-	4,29	8,33	17,72	-	22,41
Andre Sygdomme.....	8	37	-	21	-	11	3,68	6,91	-	9,54	-	9,48
Ukjendt Dødsaaarsag.....	1	9	-	-	-	-	0,46	1,68	-	-	-	-
Tilsammen	217	535	24	220	4	116						

rhalsk Lungebetændelse og Laryngit tilsammen 202, Kræft og Sarkom 132, medfødt Svaghed 130, tuberkuløse Betændelser og miliær Tuberkulose 124, organisk Hjertesygdom 122, Alderdomssvaghed 92, Diphttheri 79.

Veirliget. Aarets Middelttemperatur var $\frac{1}{10}^0$ lavere end Normalen. Den maanedlige Middelttemperatur og Forhold til Normaltemperaturen samt Taagedagenes Antal vil sees af omstaaende Tabel (se Side 13) efter Observationer af det meteorologiske Institut i Kristiania. Januar og Februar var betydelig koldere end normalt, ligesaa var November koldere, medens Temperaturen forøvrigt og navnlig i December viser Overskud af Varme.

Fattigsygepleien. Omstaaende Tabel (Side 13) indeholder en Fortegnelse over Kristiania Fattigvæsens Syge i 1893. Det bemærkes, at Beregningsmaaden for Antallet af behandlede Tilfælde er forskjellig i de forskjellige Distrikter, idet dels blot Antallet af behandlede Personer, dels Antallet af behandlede Sygdomstilfælde er lagt til Grund, saaledes at den samme Person i Tilfælde kan være opført flere Gange.

Strafanstalterne. Om Sundhedstilstanden og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

I **Sundhedskommissionen** har i Aarets Løb været afholdt 33 Møder, i Kvarantænekommisionen 5. Sundhedskommissionens samtlige Journaler udviste

De maanedlige Middelterperaturer samt Antal af Dage med Taage.

Maaned.	Middel- temperatur. C.	Normal- temperatur. C.	Antal Dage med Taage.
Januar	÷ 8 ^o ,2	÷ 4,4	7
Februar	÷ 10,0	÷ 4,5	5
Marts	1,0	÷ 1,4	2
April	5,8	4,4	2
Mai	10,7	10,5	0
Juni	16,4	15,5	0
Juli	18,1	17,0	0
August	15,9	15,9	0
September	10,2	11,5	1
Oktober	5,9	5,5	5
November	÷ 1,6	0,1	5
December	0,0	÷ 3,6	6
Aaret	5,4	5,5	33

Kristiania Fattigvæsens Syge i 1893.

	Behandlede.	Indlagte paa Sygehusene.	Døde i Hjemmene.
1ste Distrikt	780	196	31
2det —	844	303	30
3die —	1 169	180	38
4de —	1 157	173	27
5te —	347	206	31
6te —	468	146	40
7de —	465	189	29
8de —	893	116	45
9de —	1 225	112	25

2 192 Journalnumere. Der indkom 409 Bygningsanmeldelser. Kontrollen med Byens Renhold udførtes af Sundhedskommissionens Ingeniør. Ifølge hans Indberetning udførtes der ialt 99 610 Undersøgelser eller gennemsnitlig 8301 om Maaned. Desuden foretoges især i Maanederne April og Mai en Mængde Undersøgelser i Anledning en mulig Choleraepidemi. Anmeldelse om sanitære Misligheder afgaves i 1227 Tilfælde; disse gav i 1137 Anledning til Paalæg fra Kommissionens Side til vedkommende Gaard- eller Grundeier. I 1062 Tilfælde er disse Paalæg efterkommede i Mindelighed efter deres Forkyndelse ved Politiet, i de øvrige søgtes de fremmede ad Rettens Vei. Paa ved Ingeniøren foranlediget Henvendelse til Bygningskommissionen, fattede denne Beslutning om, at ved større Byggearbejder skal indrettes midlertidige Priveter med tætte Beholdere. Et offentligt Privet aabnedes paa Nytorvet. Byen har nu ialt 8 saadanne; ved 4 er der stadigt Opsyn og Betaling erlægges for Benyttelsen, ved de øvrige er denne afgiftsfri. — Erklæringer angaaende Forslag til Ordning af Byens Renovations-

(Forts.). Dødsårsag.	Sum.	Deraf var:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
		Gangræna senilis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis chronica	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmatemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia	8	2	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrargyria	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Hydrops, Ascites	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Icterus	6	4	2	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Influenza	36	10	26	-	-	1	-	2	1	-	-	-	1
Insania	14	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	3	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Meningitis	40	15	25	-	-	2	1	-	1	3	2	6	-
— tuberculosa	94	42	52	-	-	1	1	1	1	5	7	8	25
— spinalis, Myelitis	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli	3	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Morbus Addisonii	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cutis	6	1	5	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— ovarii	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viar. uriniferarum	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brightii	66	38	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obstructio alvi, Ileus	8	2	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Otitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— agitans	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cordis	24	13	11	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
— generalis	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paresis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	24	7	17	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	13	8	5	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-
Pleuritis	6	5	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pneumonia catarrhalis, Bron- chopneumonia	53	26	27	1	-	3	3	5	3	5	8	10	9
Pneumonia crouposa	1) 221	122	99	2	1	2	4	5	3	10	7	12	8
Puerperium:													
Abortus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eclampsia	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inversio uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis et Pericarditis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1) Deraf 1 Mand og 1 Kvinde med uopgivet Alder.

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	2	-	2	1	-	-	1	-	2	2	2	8	2	6	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	2	2	1	1	1	2	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	7	3	4	-	3	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
9	7	12	9	4	2	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-
-	-	-	2	1	4	1	1	2	6	4	4	5	2	7	2	9	3	9	4	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	3	1	3	2	1	2	1	-	2	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	2	1	1	-	3	-	5	1	1	1	1	1	2	2	-	1	-	-	-	-
1	-	-	1	1	1	1	1	-	1	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	1	4	4	1	-	7	3	10	4	10	13	15	7	13	4	13	10	8	25	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

(Forts.). Dødsarsag.	Sum.	Deraf var:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Pneumonia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. cordis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Proctitis, Periproctitis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmia, Septichæmia	11	6	5	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Pyelitis, Pyonephrosis, Hydronephrosis	3	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pyopneumothorax	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	45	29	16	-	-	2	-	3	2	12	6	10	7
Ruptura cordis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sarcoma	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	47	26	21	-	-	-	-	-	-	5	3	7	8
Scrophulosis	11	4	7	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2
Stricture oesophagi	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Syphilis	22	9	13	1	2	2	6	5	3	1	1	-	1
Tetanus	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis miliaris	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	436	226	210	-	-	-	1	2	1	2	1	2	6
— alior. organor.	22	8	14	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Tumores	10	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	11	4	7	-	-	-	-	-	2	1	-	2	2
Typhlitis, Peri	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variolæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia conformationis	4	3	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— org. abdominis	13	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	22	13	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
— — cordis	121	51	70	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Causæ aliæ ¹⁾	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sum	2794	1396	1398	90	78	101	75	98	84	107	109	123	120
Homicidium	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suffocatio	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Submersio	12	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suicidium	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suspensio	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota	24	12	12	1	3	1	2	2	1	-	-	-	-
Sum	²⁾ 2848	1430	1418	91	81	102	77	100	85	107	109	124	120

¹⁾ Deraf 1 Mand, 30—40 Aar, død af Degeneratio adiposa, 1 Kvinde, 60—70, død af Stenosis

²⁾ Heraf var Tilreisende: *Pneumonia*: 1 Mk. i 2det Halvaar, 1 Mk. 20—30 Aar. *Empyema* i 4de Maaned. *Rachitis*: 1 Mk. 2—3 Aar. *Necrosis ossis sacri*: 1 Mk. 60—70 Aar. *Coxarthrocace*: 1 Kk. 20—30 Aar. *Paralysis cordis*: 1 Kk. 30—40 Aar. *Vitia organica cordis*: 1 Kk. 5—10 Aar. 2 Mk. 20—30 Aar. *Meningitis*: 1 Mk. 50—60, 1 Kk. 70—80 Aar. *Paraplegia*: 1 Mk. 40—50 Aar. *abdominis*: 1 Kk. 20—30 Aar. *Diabetes mellitus*: 1 Mk. 50—60 Aar. *Combustio*: 1 Kk. 20—30 1 Mk. 60—70 Aar. *Ileus*: 1 Kk. 60—70 Aar. *Homicidium*: 1 Mk. 30—40 Aar. (Efter Opgave

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	7	5	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
4	4	6	6	7	10	29	23	53	47	46	42	27	40	19	14	17	7	10	8	2	-	-	-
-	-	-	5	2	1	-	1	3	1	1	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	2	1	1	-	2	-	-	-	-
1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	1	1	3	6	3	2	1	1	1	1	1	1	1
-	1	1	3	2	1	2	2	2	6	4	10	7	8	8	7	14	10	9	18	2	3	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
64	53	56	61	24	25	60	46	97	108	97	112	90	103	105	80	134	111	115	161	31	63	3	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	2	2	2	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	-	-	-	-	-
65	55	58	64	24	25	63	46	101	109	102	115	93	104	107	82	139	112	119	162	31	63	3	8

laryngis, og 1 Pigebarn i 2det Halvaar, død af Varicella.
 pleuræ: 1 Mk. 50-60 Aar. Febris typhoidea: 1 Mk. 10-20, 1 Mk. 20-30 Aar. Syphilis: 1 Kk. 1 Kk. 20-30 Aar. Cancer: 1 Mk. og 1 Kk. 50-60 Aar, 1 Mk. og 1 Kk. 70-80 Aar. Sarcoma: Embolia pulmonis: 1 Kk. 20-30 Aar. Emphysema: 1 Mk. 70-80 Aar. Phthisis: 2 Mk. 10-20 Aar, Hypertrophia prostatae: 1 Mk. 70-80 Aar. Tumor ovarii: 1 Kk. 30-40 Aar. Vitia organica Aar. Submersio. 1 Mk. 30-40 Aar. Debilitas congenita: 1 Kk. 16 Dage. Anæmia perniciosa: fra Sundhedskommissionen).

væsen, angaaende et af Rigsadvokaten udarbejdet Udkast til Lov om Modarbejdelsen af den offentlige Usædelighed, samt angaaende Udkast til en almindelig Bygningslov for Landet, afgaves. — Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme foregik paa vanlig Maade under Ledelse af Stadsfysikus ved Sundhedsinspektøren og Bylægerne, hvis Antal fra Aarets Begyndelse forøgedes til 9. Interneringslokalerne i Bjerggaden No. 1 paa Ankerløkken og ved Bjølsen disponeredes ogsaa dette Aar af Kommissionen. — Den konstituerede Stadsfysikus afgav Forslag med Hensyn til Ordningen af Kjødkontrollen i Kristiania og Reglement for samme. — Der paabegyndtes i Aarets Løb i større Maalestok en Undersøgelse af Arbejderstandens Boliger i Byen, der lededes af et af Sundhedskommissionens Medlemmer. — Gjennem Stadskemikeren fortsattes Undersøgelser af kemisk og bakteriologisk Natur; ifølge hans Aarsberetning undersøgtes 935 Prøver af Tøier, af hvilke 50 fandtes at indeholde en Arsenikmængde over den ved Reglement fastsatte Grændse, 323 Prøver af Farver, af hvilke 6 eller 1,85 pCt. fandtes at være arsenholdige, 76 Prøver af Levnetsmidler, 8 Prøver af Brugsgjenstande. Blandt Levnetsmidlerne har Melk fra Udsalgene i Kristiania særlig været Gjendstand for baade kemisk og bakteriologisk Undersøgelse, ligesom lignende Undersøgelser af Byens Drikkevand har været fortsatte. Tilsynet med Melkeudsalgene foregik, som tidligere, ved Sundhedsinspektøren. Under den samme Funktionær er ogsaa henlagt Tilsynet med i Byen udsatte Børn. Om begge disse Hverv afgaves af ham særskilt Indberetning.

Den offentlige Vaccination udførtes af Bylægerne i de vanlige Lokaler og af Sundhedsinspektøren i Ruseløkkens Skoles Gymnastiklokale. Der vaccineredes 3492 Børn. Animal Vaccine fra Statens Vaccineinstitut benyttedes i stor Udstrækning. Af praktiserende Læger opgaves vaccineret 518 Børn.

Af **retsmedicinske Forretninger** forekom 13 legale Obduktioner, udførte af Læreren i Retsmedicin.

Sygehuse. Der fandtes i Byen 6 offentlige Sygehuse, nemlig Rigshospitalet, Fødselsstiftelsen, Byens Sygehus med Underafdelinger, Garnisonssygehuset, Diakonisseanstaltens Sygehus og «Vor Frues Hospital». Flere af Byens Læger havde Privatklinikker med Sygeværrelser for sine Patienter. Akers kommunale Sygehus ligger inden Bygrændsen. For Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme har Byens Lazareth paa Ullevold og dens Interneringslokaler staaet til Disposition. — Inden Byen findes fremdeles 2 Sindssygeasyl, nemlig det kommunale Asyl og Oslo Asyl.

Badeindretninger. Der var 4 offentlige Badeanstalter, nemlig Kristiania Bad, hvor der solgtes 49 445 Billetter, Kristiania varme Søbad, hvor der solgtes 17 563 Billetter, Kristiania kommunale Badeanstalt, hvor der solgtes 33 640 Billetter og Kristiania Folkebad, hvor der solgtes 32 300 Billetter. Af offentlige Søbadehuse fandtes 7, deraf 3 kommunale, hvor Badningen skede gratis. Antallet af de tagne Søbad kjendes ikke.

Apothek. I Aarets Løb aabnedes 3 nye Apothek; disses Antal var ved Aarets Udgang 16. De visiteredes i Løbet af Høsten. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Medicinalpersonale. Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var 165 bosatte i Kristiania, hvoriblandt Distriktslægen i Aker; ca. 30 af disse antoges ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægenes Antal var 46 og Jordemødrenes 51.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikt.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Januar 1891.	Antal Læger ¹⁾ .	Jordemødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		5 321,42	100 427	36	38	32
1. Aker		1 063,50	34 488	²⁾ 16	12	7
	Aker	431,98	15 295	6	5	3
	Asker	103,21	4 029	2	1	1
	Bærum	185,00	6 566	3	2	1
	Nittedalen	196,13	2 466	1	2	1
	Skedsmo	147,18	6 132	3	2	1
2. Ullensaker		2 141,02	33 456	9	11	11
	Ullensaker	249,12	5 574	2	2	2
	Sorum	109,39	2 540	-	1	1
	Gjerdrum	85,44	1 760	-	1	1
	Nannestad	337,70	4 046	1	1	1
	Nes	641,84	8 092	3	2	2
	Eidsvold	345,83	8 303	3	2	2
	Hurdalen	261,47	2 051	-	1	1
	Feiring	110,23	1 090	-	1	1
3. Høland		1 263,28	13 609	4	7	8
	Høland	684,78	5 789	2	3	3
	Urskog	367,76	3 998	2	2	3
	Fet	210,74	3 822	-	2	2
4. Follo		853,62	18 874	7	8	6
	Drøbak, Kjøbstad	0,80	2 147	2	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	191	1	1	-
	Son, —	0,20	769	-	-	-
	Hvitsten, —		138	-	-	-
	Vestby	134,44	2 740	-	1	1
	Kraakstad	164,48	2 956	1	1	1
	Enebak	268,45	3 325	1	1	1
	Aas	105,76	2 743	2	1	1
	Frogn	86,54	2 081	-	1	1
	Nesodden	92,82	1 784	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægens Bopæl er her, ligesom for de øvrige Amter, Herredet udhævet med spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania; 2 Læger ved Gaustad Sindssygeasyl og en privat Læge beskæftiger sig ikke med privat Lægepraxis.

I Akershus Amt anmeldte

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Typhoidfeber	26	1	26	-	-	-	-	1	1
Barsel-feber	20	8	20	2	-	1	1	1	3
Vandkopper	63	-	63	1	-	4	13	6	5
Skarlagensfeber	244	18	244	41	8	18	16	23	24
Røde Hunde	6	-	6	-	1	-	-	-	-
Mæslinger	27	-	27	2	2	-	-	1	-
Rosen	99	6	99	7	9	8	8	6	1
Kighoste	87	2	87	12	15	9	12	7	3
Diphtheri	166	66	166	21	12	8	8	10	18
Strubehoste	12	11	12	1	1	1	1	-	1
Kusma	15	-	15	1	-	2	-	2	4
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2221	34	2065	225	323	193	185	154	106
Katarrhalsk og follikulær Angina	599	-	521	78	52	35	37	32	46
Influenza	519	9	519	26	83	60	30	11	6
Lungebetændelse	512	83	511	51	66	52	40	49	32
Pleurit	99	3	92	8	10	8	10	7	7
Gigtfeber	184	5	184	23	10	13	12	18	12
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	1302	59	1302	48	63	47	48	65	87
Blodgang	10	3	10	-	-	-	-	1	-
Skjørbug	3	-	3	-	2	-	-	-	-
Tilsammen	6214	308	5972	547	657	459	421	394	356

Sundhedstilstanden skildres som i det Hele taget god. De fleste epidemiske Sygdomme viste en større eller mindre Aftagen siden det foregaaende Aar, og det samlede Antal Angrebne (6 214) er adskillig mindre end Gjennemsnittallet for det foregaaende Treaar (8 694).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 728 eller 17,1 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (100 900). Foregaaende Aar var Dødeligheden 18,3 pro mille.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsættes ovenstaaende Tabel, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Typhoidfeber forekom noget hyppigere end i det foregaaende Aar. Af de ialt kjendte 26 Tilfælde var de 17 anmeldt fra Follo Distrikt; om et Tilfælde i Enebak, der forløb dødeligt, anføres, at Diagnosen var tvivlsom.

Af **Skarlagensfeber** er der kun anmeldt omtrent Halvparten saa

epidemiske Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
4	5	4	7	2	2	1	-	-	-	8	-	17	1
-	2	1	4	3	2	4	1	9	5	6	1	1	1
-	12	7	8	-	7	34	-	3	-	3	-	23	-
13	7	21	42	24	7	61	9	25	4	66	4	92	1
-	-	2	1	2	-	2	-	-	-	-	-	4	-
11	6	1	1	-	3	3	-	16	-	2	-	6	-
9	11	10	10	7	13	24	2	60	4	4	-	11	-
11	7	3	1	3	4	51	2	26	-	1	-	9	-
4	17	17	15	13	23	52	36	42	16	56	11	16	3
1	1	1	2	1	1	4	3	8	8	-	-	-	-
3	-	-	-	3	-	5	-	6	-	3	-	1	-
54	58	81	126	291	269	1249	12	592	14	114	3	266	5
31	26	25	39	63	57	268	-	178	-	48	-	105	-
2	7	7	6	31	250	208	2	118	1	73	4	120	2
7	10	26	41	69	68	165	42	202	26	80	4	65	11
11	6	5	8	4	8	26	2	37	1	9	-	27	-
17	12	11	17	16	23	61	4	68	1	20	-	35	-
293	283	132	85	89	62	758	36	256	9	123	3	165	11
2	5	-	-	-	2	1	-	7	1	-	-	2	2
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-
473	475	354	413	621	802	2977	151	1654	90	616	30	967	37

mange Tilfælde som i det foregaaende Aar, men Sygdommen forekom spredt i alle Distrikter.

Mæslinger og **Kighoste**, hvoraf der Aaret forud gik Epidemier over næsten hele Amtet, havde heller ikke synderlig Udbredelse.

Diphtheri er i Aker og Follo Distrikter anmeldt med omtrent det samme Antal Tilfælde som Aaret forud. I Ullensaker viser Sygdommen nogen Aftagen, i Hølands Distrikt derimod Tiltagen. Fra Ullensaker Distrikt anføres, at den optraadte hist og her i Aarets 5 første Maaneder uden at naa nogen større Udbredelse; derimod var den meget ondartet, idet Halvparten af de Angrebne døde (N. W. Thoresen). En Kone laa hjemme i 7 Døgn, uden at Læge blev hentet; baade Børnene og de andre Voxne i Huset gik dog fri for Sygdommen. (Asker). I Urskog i Hølands Distrikt forekom 22 Tilfælde med 8 Dødsfald. (H. Olsen).

Af **Influenza** er anmeldt 519 Tilfælde mod 1395 det foregaaende Aar. Den havde sin største Udbredelse i December Maaned. Dødeligheden var liden,

Liste over forskjellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:							
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	1		2		3		4	
							Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	279	1	7	3	153	116	123	1	78	-	41	-	37	-
Fnat	445	-	119	109	120	97	46	-	247	-	107	-	45	-
Skurv	7	-	3	3	1	-	2	-	1	-	-	-	4	-
Kjertelsyge	168	1	62	71	12	23	64	-	71	-	12	1	21	-
Rachit	76	5	44	32	-	-	28	2	24	2	10	-	14	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuber- kulose	47	35	13	15	9	10	22	18	16	8	3	2	6	7
Lungetuberkulose	256	133	13	21	92	130	64	56	104	32	22	13	66	32
Kræft og Sarkom	109	¹⁾ 92	-	-	56	53	25	39	52	34	6	2	26	17
Morbus Brightii	75	20	6	6	28	35	21	9	24	4	8	2	22	5
Blegbot og Anæmi	950	²⁾ 2	59	120	69	646	270	2	472	2	66	-	142	-
Livmodersygdomme	163	³⁾ 1	-	1	-	162	60	1	54	-	20	-	29	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1331	5	30	63	564	670	311	1	550	4	80	1	390	-
Ormesygdomme	⁴⁾ 43	-	15	17	5	4	8	-	26	-	3	-	6	-
Drankersygdomme	13	3	-	-	12	1	3	-	4	2	1	1	5	-
Struma	18	-	-	2	-	16	6	-	9	-	1	-	2	-
Brok	67	1	6	3	36	10	31	2	23	-	6	-	7	-
Luxationer	42	-	3	3	23	9	16	-	9	-	5	-	12	-
Frakturer	139	4	18	9	66	31	57	-	37	2	12	-	33	2

¹⁾ Deraf 89 Cancer og 3 Sarcoma. ²⁾ Anæmia perniciosa. ³⁾ Fibroma uteri. ⁴⁾ Heraf er 3 opgivet at være Tænia.

og Sygdommen efterfulgtes sjelden af alvorlige Brystsygdomme; derimod var Afkræftelse og Nervesmerter hyppige.

Af akut **Diarrhoe** og **indenlandsk Cholera** er behandlet færre Tilfælde end i 1892 (1 517), men flere end i 1891 (1 080).

I Nes Herred af Ullensakers Distrikt optraadte temmelig lokalt en **dysenterisk Cholera**, som angreb næsten samtlige i vedkommende Grænd. (J. Norman).

Antallet af **veneriske Sygdomme**, behandlet udenfor Sygehus, sees af nedenstaaende Tabel. Et større Antal Tilfælde af Syphilis forekom i Nes af Ullensakers Distrikt, hvor Sygdommen ellers har været temmelig sjelden. (J. Norman).

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne :							
			1		2		3		4	
			Aker.		Ullensaker		Høland.		Follo.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	1) 31	4	6	4	19	-	-	-	6	
Syphilis, konstitutionel										
— , hereditær										
Gonorrhoe	48	-	23	-	5	-	3	-	17	

1) Heraf 5 hereditær Syphilis.

Tabel Side 24 giver Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme**.

I Hølands Distrikt optraadte **Fnat** overalt i Bygden selv paa de største Gaarde; Udbredningen skyldtes den mindre gode Renlighed i Forbindelse med Natteløberiet, som flourer i høi Grad. (H. Olsen).

Ogsaa **Rachit** er meget udbredt i Hølands Distrikt og tilskrives Fattigdommen i alle Former hos Forældrene.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,8 pCt. af kjendte Dødsarsager og 20,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme; i Bygderne var Forholdet henholdsvis 13,6 pCt. og 20,1 pCt. og i Byerne 18,2 pCt. og 24,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabel Side 26.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Brøk (Hernia). Sædet er opgivet i 62 Tilfælde, hvoraf 41 Hernia inguinalis, 14 Hernia cruralis og 7 Hernia umbilicalis. Der anføres 1 Dødsfald af Brøk.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	441	56	151	290
Ullensaker	287	32	90	197
Høland	62	13	30	32
Follo	174	32	37	137
Drøbak By	39	8	10	29
Son Ladested	5	-	1	4
Bygder	130	24	26	104
Akershus Amt	964	133	308	656
Deraf i Byer	44	8	11	33
— - Bygder	920	125	297	623

Benbrud (Fractura) er opført som Dødsårsag i 4 Tilfælde. For alle 139 Benbrud, som kom under Behandling, er Sædet opgivet saaledes:

Fractura cranii	6	Fractura digitor. manus	3
— maxillæ inf.	1	— colli femoris	8
— claviculæ	11	— femoris	15
— spinæ scapulæ	1	— cruris	13
— costarum	22	— tibiæ	7
— humeri	7	— fibulæ	6
— antibrachii	6	— malleoli	5
— radii	23	— tali	1
— ulnæ	3	— metatarsi	1

Luxationer. Sædet var for 42 Tilfælde følgende:

Luxatio vertebræ dorsi	1	Luxatio manus	2
— humeri	23	— pollicis	3
— cubiti	5	— digiti	1
— radii	3	— patellæ	1
— ulnæ	3		

Lægerne udførte 60 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 20 i Akers, 12 i Ullensakers, 13 i Hølands og 15 i Follo Distrikt. Indikationer og Udfald sees af Tabel paa Side 27. Desuden er ved Abort foretaget 2 Udskrabninger og 2 Fjernelser af Placenta ved Blødning eller Retention.

Antal **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 28.

For det hele Amt bliver der et Overskud af 1275 Fødte over Døde, og Forholdet mellem hine og disse = 100: 57,5.

Efter Presternes Opgaver er 11 Kvinder **døde paa Barselseng**. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 10 Kvinder; 8 døde af Barselseber og 2 af Livmoderblødning; i det ene af de sidstnævnte Tilfælde forelaa sandsynligvis et Svangerskab udenfor Livmoderen.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	27	¹⁾ 27	1	-	-	-	-	³⁾ 5	⁴⁾ 3	2	-	-
Bækkensneverhed	2	2	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	2	²⁾ 2	3	1	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie og stort Fosterhoved	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	-	5	1	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Uopgivet Indikation	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	36	35	2	8	2	8	2	6	4	2	1	6
		37		10		10			6			

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling; 2den forløst ved Udtrækning, hvor Resultatet for Moderen er anført. ²⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ³⁾ I et Tilfælde er ogsaa trange Fødselsveie opført som Indikation. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling, se Anm. 1. I et Tilfælde foretoges Udtrækningen delvis med Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Aker	1148	29	674	124	9	2	14	6	1
Ullensaker	990	22	532	90	12	6	9	-	1
Høland	381	14	218	14	3	-	4	-	-
Follo	484	11	304	44	9	3	6	2	-
Drøbak By	71	1	43	9	2	1	-	-	-
Hvitsten Ladested	2	-	5	1	-	-	1	-	-
Son —	28	1	10	4	-	-	-	-	-
Hølen —	6	-	4	-	-	-	-	-	-
Bygder	377	9	242	30	7	2	5	2	-
Akershus Amt	3003	76	1728	272	33	11	33	8	2
Deraf i Byer	107	2	62	14	2	1	1	-	-
— Bygder	2896	74	1666	258	31	10	32	8	2

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	133	8	125
Kræft og Sarkom	92	6	86
Lungebetændelse	83	-	83
Diphtheri	66	1	65
Alderdomssvaghed	65	1	64
Diarrhoe og indenlandsk Cholera	59	7	52
Organisk Hjertesygdom	55	7	48
Hjerneslag	44	3	41
Akut Bronchit	34	2	32
Chronisk Bronchit	33	-	33

Levemaade og hygieniske Forhold. Hyppigheden af de dyspeptiske Sygdomme i Ullensaker Distrikt tilskrives det store Misbrug af Kaffe, som drikkes næsten til alle Maaltider, selv af netop afvante Børn. For Arbeidsklassens Vedkommende er der indtraadt nogen Forbedring i den økonomiske Stilling ved Oprettelsen af flere nye Fabriker i Eidsvold, især for Træmasse. Arbejdslønnens Stigning har imidlertid forværret Forholdene for Gaardbrugerne, som har vanskeligt for at slaa sig igjennem med de lave Priser paa Gaardsbrugsprodukterne. (N. W. Thoresen). Ædrueligheden gjør stadig Fremskridt. (J. Asker). I Urskog

af Hølands Distrikt maa de hygieniske Forhold ansees for slette. Drikkevandet er saagodtsom overalt forurenset, idet det hentes fra aabne, grunde Damme, som modtager Tilsig af al Slags Overvand; det er lerholdigt og opfyldt af Grønke. Renligheden er mindre god, Brændevinsdrik udbredt og Usædeligheden foruroligende stor med paafaldende mange uægte Fødsler. Arbejdspriserne er lave, selv for Tømmerkjøring. (H. Olsen).

Badeindretninger. Grefsen Bad og Eidsvold Bad var begge i Virksomhed; ligesaa Drøbak Badeanstalt, som trods dens nuværende daarlige Forfatning havde en ikke ringe Søgning.

Om **Amtets Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vak- cinerede.	Rets- medi- cinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet	20	2162	55	2	2753	7
Aker	4	453	¹⁾ 18	-	959	5
Ullensaker	6	957	²⁾ 15	-	914	1
Høland	4	289	-	-	258	1
Follo	6	463	³⁾ 22	⁴⁾ 2	622	-

¹⁾ Aker 7 (hvoraf dog 3 Møder ikke var beslutningsdygtige paa Grund af faatalligt Fremmede), Asker 3, Bærum 3, Nittedalen 2, Skedsmo 3. ²⁾ Eidsvold 3, Ullensaker 3, Gjerdrum 2, Serum 2, Nes 2, Nannestad 2, Hurdalen 1. ³⁾ Aas 1, Vestby 1, Frogn 1, Kraakstad 1, Hølen 2, Son 2, Nesodden 1, Enebak 1, Drøbak 12. ⁴⁾ Son 1, Drøbak 1.

I Akers **Sundhedskommission** fattedes bl. a. følgende Beslutninger: «De private Kloakledninger ved Lian anlægges og knyttes samtidig til Anlægget af Kommunens Hovedkloak. Den private Kloakledning bør ikke være under 6 Tommers Diameter og lægges af Kloakrør. Ledningen skal være forsynet med Vandlaas eller anden Indretning, der hindrer Udstrømning af Kloakgas, samt med det tilstrækkelige Antal Kummer, for at den fornødne Rensning kan foretages. Til Kloaken maa ikke indrettes Afløb for Exkrementer eller for flydende Substanser, der har været i Berørelse med saadanne. Kommunens Ingeniør er bemyndiget til paa Sundhedskommissionens Vegne at føre fornøden Kontrol med Anlæggets Udførelse». — «I bymæssig bebyggede Strøg, ved Skoler og overhovedet paa Steder, hvor der færdes mange Mennesker, skal der anskaffes tætte Beholdere saavel til Exkrementer som til Søppel og Affald», et Paabud, som er gennemført med stor Energi og utvivlsomt har virket overordentlig godt. (Hennum).

III. Smaalenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet	4 142,69	120 864	40	8	42	33
1. Eidsberg	1 405,92	22 073	4	-	10	9
	Rødenes	385,61	2 132	-	-	2	2
	Rakkestad	416,92	5 579	1	-	2	1
	Eidsberg	229,26	5 369	1	-	2	2
	Trogstad	205,73	4 127	1	-	2	2
	A skim	67,64	2 428	1	-	1	1
	Skiptvet	101,96	2 438	-	-	1	1
2. Moss	783,91	22 785	9	2	11	11
	Moss, Kjøbstad	1,51	8 036	6	2	4	5
	Moss Landsogn	56,67	1 168	-	-	1	-
	Spydeberg	138,88	2 622	1	-	1	1
	Hobøl	143,68	2 338	-	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 574	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 884	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 163	-	-	1	1
3. Sarpsborg	700,16	49 037	15	4	10	7
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	2 936	4	1	1	-
	Fredrikstad,	9,41	12 292	8	3	2	-
	Tune	177,62	6 888	-	-	1	1
	Varteig	69,84	1 216	-	-	1	1
	Skjeberg	192,66	4 389	1	-	1	1
	Borge	77,49	5 178	1	-	1	1
	Onsø	121,17	6 033	1	-	2	2
	Glemminge	48,61	10 104	-	-	1	1
4. Hvaler	1 250,99	15 810	3	-	6	6
	Hvaler	86,39	3 180	1	-	2	2
	Berg	255,46	4 408	-	-	1	1
	Id	382,35	4 304	-	-	1	1
	Aremark	526,79	3 918	1	-	2	2
5. Fredrikshalds Stadslægedistrikt ..	Fredrikshald, Kjøbstad	1,71	11 159	9	2	5	-

¹⁾ Jordemoderen bor i Moss. ²⁾ Distriktslægen bor i Fredrikshald. ³⁾ Jordemoderen bor i Fredrikshald.

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele taget som ganske god; dog omtales den fra Fredrikshald kun som nogenlunde tilfredsstillende paa Grund af en hele Aaret der herskende Diphtherieepidemi, Af epidemiske Sygdomme med noget større Udbredning forekom Diphtheri hyppigere, Skarlagensfeber og Influenza sjældnere end Aaret iforveien. Gigtfeber forekom oftere end vanlig. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde var 14 523 og Dødsfald af disse Sygdomme 560; Aaret iforveien henholdsvis 18 432 og 541.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1989 eller 16,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (122 800). Aaret forud var den 18,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes Tabel Side 32 og 33, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Typhoidfeber. 71 af de ialt opførte 85 Tilfælde af denne Sygdom forekom i Sarpsborg Distrikt og her væsentlig i Fredrikstad og de omliggende Herreder Borge, Onsø og Glemminge. I Fredrikstad optraadte 12 Tilfælde fornemlig i Aarets sidste Kvartal, i Landdistriktet 56, spredte hele Aaret igjennem, men særlig i dettes sidste Halvdel; i Sarpsborg By var der kun 3 Angrebne, 1 i Januar, 2 i September. De i Fredrikshald opførte 4 Tilfælde har mulig ikke været Typhoidfeber, men en anden Sygdom, hvis Natur det ikke lykkedes at opklare, og som omtales nærmere nedenfor (se Side 34).

Af **epidemisk Cerebrospinalmeningit** forekom 2 Tilfælde med 1 Dødsfald i Sarpsborg Landdistrikt.

Skarlagensfeber viser fortsat Nedgang i de Angrebnes Antal. Nogen større Udbredning havde Sygdommen alene i Eidsberg Distrikt, hvor der forekom 214 Tilfælde af de for Amtet ialt opførte 311. Den optraadte hovedsagelig i Rakkestad og nærmest tilgrænsende Dele af Eidsberg Herred som Fortsættelse af en Epidemi, der begyndte i de sidste Maaneder af 1892 og varede i 1893 til Juni, efter hvilken Tid kun spredte Tilfælde viste sig. Sygdommen var ikke lidet voldsom, og Komplikationer indtraadte hos de fleste Patienter. Den forekom ogsaa i de øvrige Distrikter, men med kun forholdsvis faa Tilfælde; fra Fredrikshald opgives saaledes kun 1 i det hele Aar.

Af **Mæslinger** anmeldtes kun 56 Angrebne; af disse forekom de fleste i Moss By og Sarpsborg Landdistrikt.

Rosen synes at have optraadt usædvanlig hyppig, navnlig paa Fredrikshald.

Kighoste, der Aaret forud herskede som Epidemi, synes i 1893 kun at have forekommet med forholdsvis faa Tilfælde, idet der for det hele Amt kun opføres 172 Angrebne, hvoraf de fleste i Fredrikshald og i Sarpsborg Distrikt.

Diphtheri. Denne Sygdom har atter taget noget Opsving, idet der ialt er anmeldt 640 Tilfælde mod 365 i 1892; den optraadte ogsaa mere ondartet med en Dødsprocent af 21,7 mod 14,5 Aaret iforveien. I Eidsberg Distrikt, hvor Sygdommen siges at være endemisk, forekom den lige til December med kun spredte Tilfælde hist og her, men blussede i den nævnte Maaned op til en heftig Epidemi i den saakaldte Høiefjerdning i den nordlige Del af Eidsberg Herred, med Gaarden Haga til Centrum. Den overførtes herfra ogsaa til Skiptvet og Askim. Sygdommen var meget ondartet og udmærkede sig ved det store Antal af Larynx-diphtheri; den fortsattes ind i 1894, da den kulminerede. Skolelokalerne i Høiefjerdningen og Langeli Kreds af Skiptvet lukkedes en Tid og desinficeredes. (C. A. Randers). Fra Sarpsborg Distrikt meddeles alene, at Diphtheri forekom det hele Aar igjennem saavel i Fredrikstad By som i Omegnen; de fleste Tilfælde i Byen (13) viste sig i December. (F. Giebelhausen). I Hvaler Distrikt hjem-søgte den i Aarets sidste Maaneder særlig Aremark Herred og de Tistedalen tilstødende Dele af Berg og Id; fra de sidstnævnte Steder blev de Syge for det meste indlagte i Sygehuset paa Fredrikshald. Melkeleverance til Meierierne fra de smittede Gaarde blev kun tilladt, naar Budeien flyttede ud fra det angrebne Hus. Paa Hvalerne optraadte de 30 Tilfælde sporadisk omkring paa Øerne og til forskjellige Tider, uden at nogen sammenhængende Smitteoverførelse kunde

I Smaalenes Amt anmeldte

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Typhoidfeber	85	8	85	6	4	4	2	-	10
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	-	-	2
Barsel-feber	18	6	18	-	-	1	1	3	1
Vandkopper	166	-	166	26	11	11	21	16	22
Skarlagensfeber	311	38	311	94	78	40	30	30	19
Røde Hunde	5	-	5	-	1	1	-	1	-
Mæslinger	56	1	56	14	16	8	4	2	3
Rosen	184	7	184	18	14	14	14	19	20
Kighoste	172	14	172	49	30	12	17	1	8
Diphtheri	640	139	640	74	76	42	27	40	46
Strubehoste	38	19	38	6	5	3	1	1	1
Kusma	130	-	130	19	14	4	11	10	30
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	5289	86	5289	778	558	498	451	497	335
Katarrhalsk og follikulær Angina	2335	-	2335	356	244	171	151	147	173
Influenza	1030	21	960	125	154	101	49	29	28
Lungebetændelse	765	127	765	122	100	76	72	79	47
Pleurit	193	5	193	27	13	13	24	23	19
Gigtfeber	336	14	336	40	38	25	19	28	22
Koldfeber	6	-	6	-	-	-	1	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	2753	73	2753	133	94	121	133	133	241
Blodgang	9	1	9	-	-	3	-	-	-
Tilsammen	14523	560	14453	1887	1450	1148	1028	1059	1027

paavises. (Handberg). Fra Fredrikshald anføres det største Antal Angrebne (242); Antallet var størst i Januar og Februar, men fordelte sig forøvrigt nogenlunde jævnt over Aarets Maaneder. Sygdommen forekom spredt over Byens samtlige Strøg. Den var temmelig ondartet sammenlignet med tidligere Aars Epidemier. (J. Tandberg).

Kusma. Noget hyppigere Optræden af denne Sygdom omtales fra Eidsberg Distrikt, hvor den næsten udelukkende holdt sig til Rakkestad Prestegjeld, og fra Sarpsborg Distrikt, hvor den i September gik epidemisk over Rolfseøen af Tune.

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit viser omtrent vanlig Hyppighed, medens der af **katarrhalsk og follikulær Angina** opføres et større Antal Angrebne end i noget foregaaende Aar.

epidemiske Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.		Fredrikshald.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
12	10	13	12	7	5	5	-	2	-	71	8	3	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
-	1	1	2	4	4	1	-	4	-	9	6	3	-	1	-
9	5	4	8	13	20	3	-	67	-	36	-	-	-	60	-
1	2	5	5	-	7	214	28	37	3	39	5	20	2	1	-
-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-
-	3	-	1	2	3	3	-	33	1	19	-	1	-	-	-
17	9	16	10	16	17	22	-	37	2	74	3	9	-	42	2
-	21	16	3	3	12	2	-	21	-	58	8	13	3	78	3
47	48	30	54	39	117	50	8	22	-	139	45	187	27	242	59
-	5	-	3	11	2	4	4	3	1	11	-	13	6	7	8
15	7	7	4	3	6	60	-	5	-	50	-	5	-	10	-
235	224	271	365	518	559	301	13	1114	12	1915	41	289	9	1670	11
121	148	140	164	259	261	93	-	445	-	694	-	113	-	990	-
14	20	24	19	44	353	27	2	299	5	483	10	70	4	151	-
30	16	34	44	57	88	86	23	175	30	409	55	23	8	72	11
14	19	7	14	10	10	26	1	28	1	83	-	18	1	38	2
26	19	22	26	33	38	42	1	46	2	145	5	22	4	81	2
-	1	-	-	1	3	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-
484	611	294	204	163	142	208	7	768	9	917	41	76	6	784	10
-	-	-	-	-	6	3	1	5	-	-	-	-	-	1	-
1025	1169	884	938	1183	1655	1152	88	3114	66	5160	228	865	70	4232	108

Influenza forekom ogsaa dette Aar i samtlige Distrikter, men Antallet af anmeldte Tilfælde er det mindste, siden denne Sygdom begyndte at opføres paa Sygelisterne, nemlig kun 1 030, mod 3 692 i 1892, 3 061 i 1891 og 4 273 i 1890. (I 1889 vedkommer det opførte Antal, 54, alene December Maaned). De fleste Tilfælde anføres fra Aarets 1ste Kvartal samt i December Maaned, men Sygdommen viste sig forøvrigt i samtlige Maaneder. Fra Fredrikshald anføres, at den gennemgaaende har været af mild Karakter; forøvrigt opgives forholdsvis flere Dødsfald af Sygdommen end i noget af de foregaaende Aar.

Gigtfeber forekom med et usædvanligt stort Antal, og Dødeligheden var ogsaa større end almindelig.

Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera viser et noget øget Antal Angrebne; Sygdommen var meget hyppig, tildels ledsaget af voldsomme Symptomer

(Besvimelser, blodige Udtømmelser) i Eidsberg Distrikt, hvor særlig Askim Herred var hjemsoegt deraf. Ogsaa Kvæget led af lignende Sygdomstilfælde. Aarsagen antoges at ligge i det daarlige Drikkevand, der fandtes i de ved den vedholdende Sommervarme næsten udtørrede Damme og Brønde. (C. A. Randers). I Moss Distrikt var Diarrhoe ogsaa hyppigere end det foregaaende Aar, ligesom en større Epidemi herskede i Fredrikstad, Sarpsborg Distrikt, i Juli Maaned. (F. Giebelhausen). I September og Oktober Maaned optraadte paa Fredrikshald en Del eiendommelige Sygdomstilfælde, (hvoraf 4 paa Listen er opførte som Typhoidfeber), hvis egentlige Natur endnu er uopklaret, men som maa antages at have været af epidemisk Beskaffenhed. Af Sygdommen, der vanligvis benævnedes «Fredrikshalds-Sygen», «Mudder-Sygen» eller simpelthen «Sygen», angrebes i det hele 30—40 Personer af forskjelligt Kjøen og forskjellige Aldere, for det meste dog yngre Folk eller Børn. Sygdomssymptomerne varierede ikke saa lidet, og Tilfældene opførtes af Lægerne vanligvis under Rubrikerne «Gastrisk Feber», «Influenza», «Typhoidfeber» eller «Bronchit». Et samlet Sygdomsbillede lod sig dog nogenlunde bestemt udskille. Efter et Par Dages indtil 1 Uges prodromalt Ildebefindende indtraadte en middels stærk Feber, der i Løbet af faa Døgn tiltog indtil en Temperatur af 40° eller mere. Samtidig optraadte stærk Hovedpine og navnlig stærke Muskelsmerter dels i Hals- dels i Læggesmusklerne. Navnlig var i flere Tilfælde Klagerne over Halssmerterne stærkt fremtrædende; Smerterne lokaliseredes til de dybestliggende Muskler paa Halsens Sidepartier, ofte ogsaa til Svælgmuskulaturen, i hvilket sidste Fald Synkningen besværliggjordes, uden at Inspektion af Svælget frembød nogetsomhelst abnormt. Under vedvarende Feber, Hovedpine, tildels let Svindel, samt de omtalte Muskelsmerter eller mere generelle Dedolationer trak Sygdommen ud i flere Uger indtil adskillig over 1 Maaned. Som Regel indfandt der sig i Løbet af Sygdommen nogen Bronchit, i omtrent Halvdelen af Tilfældene ogsaa Diarrhoe med 2—4 tynde Afføringer i Døgnet. Ikke sjelden optraadte Næseblødninger. Bevidstheden var ikke omtaaget, og den Syges Tilstand mindede i Henseende til det almindelige Sygdomsindtryk i ingen Henseende om Typhoidfeberpatienters soporose eller stuporose Habitus. Der var i intet Tilfælde saa udtalte Svindelfornemmelser, som man finder hos Typhoidfebersyge. Exanthem kunde aldrig paavises, heller ikke saa tydelig Forstørrelse af Mildtæmpningen, at den kunde tillægges pathognomonisk Betydning. Der var i nogle faa Tilfælde Antydning til Pulsdikrotisme. Gargouillement, Ømhed i Coecalregionen, «tâches méningitiques» eller idiomuskulære Kontraktioner fandtes aldrig. Da ingen af Patienterne behandlede paa Sygehus, kunde selvfølgelig nøiagtigere Observationer kun sjelden foretages fra Dag til Dag, ligesom der hengik en Tid inden Lægernes Opmærksomhed fæstedes ved det abnorme i Sygdomsbilledet. Det mest karakteristiske Symptom, Hals- og Læggesmerterne, fandtes heller ikke konstant og tydedes i Begyndelsen vanligvis enten som af rheumatoid Natur eller som almindelige Dedolationer eller Influenza-Neuralgier. De fleste af de herhen hørende Sygdomstilfælde indtraf i den Halvdel af Byen, der ligger paa søndre Side af Elven og navnlig i Strøget mellem Jernbanestationen og Fæstningen. Ikke sjelden optraadte flere Tilfælde i samme Familie, og i en enkelt Gaard optraadte (naar Baggaarden medregnes) i 4 Familier tilsammen 9 Tilfælde; af de der indsygnede Personer afgik to (begge lidt større Børn) ved Døden under Symptomer af Hjertesvækkelse og tiltagende Bronchit. Der var ikke Anledning til at foretage Obduktion. Den almindelige Tro, at Sygdommen skulde skyldes Uddunstninger, fremkaldte ved en paa den Tid paagaaende Opnudring af Byens Havn paa begge Sider af Elvemundingen, synes lidet holdbar, ikke mindst fordi ingen af de ved Muddermaskinen eller Muddertransporten beskæftigede Folk indsygnede. En ved det hygieniske Institut i Kristiania fore-

Liste over forskellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikter:									
							1		2		3		4		5	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.		Fredriks- hald.	
							Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	587	-	10	7	319	251	67	-	142	-	256	-	34	-	88	-
Fnat	338	-	76	91	86	85	167	-	88	-	61	-	6	-	16	-
Skurv	7	-	1	4	1	1	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-
Kjertelsyge	514	4	181	210	47	76	45	1	110	1	251	1	25	1	83	-
Rachit	200	4	109	91	-	-	5	-	32	1	132	2	11	-	20	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	114	33	25	24	29	36	12	2	11	4	75	16	8	9	8	2
Lungetuberkulose	418	258	17	30	168	203	65	71	69	34	205	100	32	32	47	21
Kræft	126	93	1	2	54	69	21	15	14	12	61	45	12	9	18	12
Morbus Brightii	158	20	27	18	41	72	16	5	28	3	69	3	9	6	36	3
Blegsot og Anæmi	1529	2	59	212	141	1117	163	-	216	-	604	2	127	-	417	-
Livmodersygdomme	389	-	-	2	-	387	49	-	65	-	148	-	34	-	93	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	2132	7	112	188	810	1022	297	2	381	3	781	2	219	-	454	-
Ormesygdomme	34	-	8	20	2	4	5	-	3	-	20	-	-	-	6	-
Drankersygdomme	18	2	-	-	18	-	-	-	1	2	7	-	-	-	10	-
Struma	14	-	-	-	1	13	2	-	8	-	2	-	1	-	1	-
Brok	125	1	19	4	65	37	31	-	30	-	25	-	16	-	23	1
Luxationer	60	-	12	4	29	15	9	-	13	-	12	-	10	-	16	-
Frakturer	143	4	26	12	69	36	27	-	45	-	21	1	16	-	44	3

tagen Undersøgelse af en Prøve indsendt Diarrhoe-Udtømmelse gav ingen Oplysning om Sygdommens Natur. Typhusbakterier kunde ikke paavises (Tandberg).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af disse Sygdomme sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikter:						
			1	2	3	4	5		
			Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.	Fredrikshald.		
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	30	-	-	12	1	-	5	12	-
Syphilis, konstitutionel	65	-	3	1	40	-	2	19	-
— , hereditær	3	2	-	-	1	1	1	2	1
Gonorrhoe	152	-	6	25	81	-	2	38	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lunge-tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Eidsberg	311	71	88	223
Moss	247	34	66	181
Moss By	79	13	30	49
Bygder	168	21	36	132
Sarpsborg	674	100	228	446
Sarpsborg By	40	7	10	30
Fredrikstad—	178	22	69	109
Bygder	456	71	149	307
Hvaler	184	32	70	114
Fredrikshald	224	21	108	116
Smaalenes Amt	1640	258	560	1080
Deraf i Byer	521	63	217	304
— i Bygder	1119	195	343	776

Til Oplysning om en Del andre af Lægerne behandlede Sygdomme, se Tabel Side 35.

Fnat forekom fremdeles hyppigt i Eidsberg Distrikt.

Lungetuberkulose. For det hele Amt udgjorde Lungetuberkulose 15,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald, og 23,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 12,1 pCt. og 20,7 pCt., i Bygderne 17,4 pCt. og 25,1 pCt.

Obstetriciske Operationer i Smaalenenes Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.		Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.		
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.			
	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	død.	lev.	død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	54	¹⁾ 53	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	8	5	3	2	1	1	1	-	²⁾ 1	2	-	1	1	2	⁴⁾ 2	⁵⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor pelvis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Uefftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtfødsel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	12	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdødt Foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	⁶⁾ 1
Tilsammen	67	62	6	17	8	9	2	1	1	3	1	1	3	3	2	1	9	1
		68			17			2		4		4		5			10	

¹⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel. ²⁾ 2den Tvilling, 1ste født levende ved Naturens Hjælp. ³⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ⁴⁾ For en Barselkvinde Dødsårsag Barsel-feber, for den anden Peritonit (Cellulitis pelvis?) ⁵⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ⁶⁾ Døde ligeefter Udtagningen af Moderkagen, antagelig af Embolia (sandsynlig opført under Dystokia).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Eidsberg	577	16	369	36	6	-	7	-
Moss	705	20	332	59	9	2	12	4
Moss By	306	13	198	27	5	2	8	2
Bygder	399	7	134	32	4	-	4	2
Sarpsborg	1941	44	745	158	10	7	28	3
Sarpsborg By	120	3	44	7	-	2	2	-
Fredrikstad —	514	12	185	43	-	2	7	2
Bygder	1307	29	516	108	10	3	19	1
Hvaler	543	12	287	39	5	1	11	2
Fredrikshald	376	9	256	37	2	1	7	-
Smaalenes Amt	4142	101	1989	329	32	11	65	9
Deraf i Byer	1316	31	619	119	6	5	20	4
— Bygder	2826	70	1370	210	26	6	45	5

Af **Brok** (Hernia) opgives 125 Tilfælde med 1 Dødsfald. Sædet var for 103 angivet saaledes: H. ingvinalis 80, H. cruralis 18, H. umbilicalis 2, H. lumbalis 1, H. abdominalis 1.

Af **Benbrud** (Fractura) behandlede 143 Tilfælde, hvoraf 4 endte dødelig. Sædet var følgende:

Fractura cranii	5	Fractura digitor. manus	7
— maxillæ inf.	1	— colli femoris	2
— costarum	24	— femoris	16
— claviculæ ...	11	— patellæ	2
— humeri	12	— cruris	10
— antibrachii	12	— tibiae	4
— ulnæ	7	— fibulæ	9
— radii	17	— malleolor.	4

For **Luxationer** behandlede 60 Tilfælde. Sædet var følgende: L. maxillæ inf. 4, L. humeri 29, L. antibrachii 10, L. radii 5, L. digitorum 5, L. femoris 3, L. patellæ 2, L. genus 1, L. pedis 1.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 107, deraf i Eidsberg Distrikt 16, i Moss 16, i Sarpsborg 48, i Hvaler 11, i Fredrikshald 16. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 37.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 18, deraf 6 af Barsel-feber, 5 af Barselkrampe, 3 af Livmoderblødning, af Abort 1, af Cellulitis pelvis 1 og af Dystokia 2. Desuden er for 2 Barselkvinder Dødsårsagen uopgivet.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 38.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2153 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:48,0.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	258	63	195
Diphtheri	139	80	59
Alderdomssvagthed	132	21	111
Lungebetændelse	127	31	94
Kræft	93	29	64
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	86	31	55
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	73	35	38
Organisk Hjertesygdom	72	19	53
Hjerneslag	68	30	38
Medfødt Svagthed	47	11	36

Veirliget. Fra Eidsberg og Hvaler Distrikter meddeles, at Vinteren var kold, Sommeren tør og varm, Høsten mild og fugtig.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Eidsberg Distrikt bemærkes, at Befolkningen synes at have adskillig Sands for Komfort og Pyntelighed inden Døre; Gardiner og Blomster i Vinduerne findes saaledes saagodtsom overalt, selv i den fattigste Stue. Renligheden siges ikke at staa i Forhold til Lysten, at gaa pent og bymæssigt klædt. I Jernbanestationernes Nærhed især bygges mange pyntelige Vaaningshuse, der efterhaanden faar flere og flere Efterlignere. Som en hygienisk Mislighed anføres de almindelig brugte faststaaende Skabsenge i 2 Etager, oftest forsynede med lukkede Døre, idet de kunne befrygtes i særlig Grad at huse og udbrede Smittestofte; herved synes bl. a. at kunne forklares Diphtheriens epidemiske Optræden og den raske Udbredelse af Fnat. — I de senere Aar er der bygget en hel Del nye, hensigtsmæssige Fjøs og Stalde, hvortil særlig Mursten benyttes. Melkestellet angives paa mange Steder at mangle tilbørlig Renlighed. Separatorer er almindelige, ligesaa Opbevaring af Melken i Is (C. A. Randers). I Fredrikstad blev Byens nye Desinfektionsovn (Recks Patent) taget i Brug i Februar. Desinfektion af smittet Tøi, ligesom Afhentning og Tilbringelse af samme i egen dertil indrettet Vogn sker paa Kommunens Regning. Diphtheri, Skarlagensfeber og Typhoidfeber behandles gratis paa Sygehuset uanset Vedkommendes Formuesforfatning, ligesom heller ikke Betaling afkræves for Diphtheri Indlagte, selv om Diagnosen viser sig at have været feilagtig. — Udvidelse af Byens Vandverk ved Indkjøb af en større Landeendom med stor Vandføring besluttedes af Kommunestyret, hvorved rigeligere Brug af Vand i sanitære Øiemed vil blive muliggjort (F. Giebelhausen). Ogsaa i indeværende Aar foretoges i Fredrikshald i Anledning en mulig Choleraepidemi et grundigt Eftersyn af Byens Priveter, Stalde, Fjøs og Grisehuse (J. Tandberg).

Badeindretninger. Moss Badehus var aabent i 84 Dage. Der toges 7875 Søbade, 578 Karbade, 802 Douchebade, 157 Karbade med Gytje- og 76 Styrtbade. Damphøveriets Badehus for varme Bade nedbrændte. Fra Sarpsborg Distrikt foreligger alene Meddelelse om Fredrikstads Badeindretning, hvor der toges 4882

Badstubad og 1616 Karbad (E. Bjørneby). Badehuset i Fredrikshald var aabent daglig fra Mai til Udgangen af September og i Vintermaanederne de 2 sidste Dage i Ugen. Der leveredes 103 Dampbad, 3412 varme Karbad, 1373 Styrtbad og 110 Fribad.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredrikstad, desuden findes i Moss, Fredrikstad og Fredrikshald kommunale Sygehuse. I Sarpsborg haves et lidet Hus, hvis 1ste Etage er Fattigstue, medens 2 Værelser i 2den Etage er forbeholdt epidemiske Syge. I Fredrikstad findes desuden et Sygehus tilhørende den katolske Menighed.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner. Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicin- ske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet.....	24	ca. 3 485	86	5	4032	23
Eidsberg.....	7	433	²⁾ 12	-	670	4
Moss.....	5	¹⁾ ca. 1021	³⁾ 21	-	638	8
Sarpsborg.....	5	1240	⁴⁾ 25	⁶⁾ 3	1702	7
Hvaler.....	5	152	⁵⁾ 4	-	600	4
Fredrikshald.....	2	639	24	2	422	⁷⁾ 1

¹⁾ Deraf i Moss By mellem 7—800. ²⁾ Skiptvet 2, Rødenes 2, Rakkestad 3, Eidsberg 3, Askim 2. ³⁾ Moss By 13, Moss Landsogn 1, Spydeberg 2, Hobøl 2, Raade 2, Rygge 1. ⁴⁾ Fredrikstad 11, Sarpsborg 3, Glemminge 5, Onse 3, Tune 1, Borge 2. ⁵⁾ Berg 1, Id 1, Hvaler 2. ⁶⁾ Fredrikstad 3. ⁷⁾ Desuden har flere Læger mødt som sagkyndige Vidner for Meddomsret angaaende: En Sag om Fødsel i Dølgemaal og formodet Postermord 1 Gang, om Skade forvoldt ved Overfald 2 Gange, i Anledning fundet Lig 2 Gange, i Anledning Knivstik 1 Gang.

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinaterer.
Amtet.....	14996,85	105 203	33	6	44	19
1. Drammen.....	603,18	34 664	11	4	14	2
	Drammen, Kjøbstad.	6,86	20 437	10	4	10	.
	Lier.....	319,97	7 710	1	.	2	.
	Røken.....	114,07	3 447	.	.	1	1
	Hurum.....	161,97	2 634	.	.	1	1
	Holmsbu, Ladested ...	0,31	436

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Ringerike	1 800,92	15 680	6	1	7	4
	Hønefoss, Kjøbstad.	1,06	1 505	3	1	2	.
	Hole	304,04	3 683	1	-	2	1
	Norderhov	855,54	7 906	.	-	2	2
	Aadalen	640,28	2 586	2	-	1	1
3. Modum	2 358,86	25 037	8	-	9	3
	Nedre Eker	109,07	3 510	1	-	1	.
	Øvre	477,39	7 491	3	-	3	1
	Modum	519,17	7 918	2	-	2	1
	Sigdal	1 253,23	6 118	2	-	3	1
4. Nes	2 899,46	7 603	1	-	4	3
	Nes	1 539,74	3 708	1	-	2	1
	Gol	1 359,72	3 895	-	-	2	2
5. Aal	2 723,81	5 377	1	-	2	2
	Aal	1 169,83	3 470	1	-	1	1
	Hol.	1 553,98	1 907	-	-	1	1
6. Sandsvær	1 310,32	12 343	4	1	5	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 291	4	1	3	.
	Sandsvær	670,58	4 671	-	-	1	1
	Flesberg	576,66	2 381	-	-	1	1
7. Rollag	3 300,30	4 499	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 543	1	-	1	1
	Nore	2 864,91	2 956	1	-	2	2

Sundhedstilstanden var i det Hele ret god; Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde (10 711) har været mindre end i de 5 nærmest foregaaende Aar. I Begyndelsen af Aaret og i December var dog Influenza adskillig udbredt, ligesom Typhoidfeber, Skarlagensfeber og akutte gastriske Sygdomme forekom noget hyppigere end Aaret iforveien.

Dødeligheden har været mindre end i noget tidligere Aar siden 1878. Der døde ialt 1 684 eller 15,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (106 200) mod 16,7 pro mille det foregaaende Aar.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende af Lægernes Beretninger sammendragne Tabel (se Side 42—43).

Typhoidfeber, som i de foregaaende Aar har været i Aftagende og i 1892 kun er opført med 16 Tilfælde, har atter vundet mere Udbredelse inden enkelte Distrikter. Af de 63 kjendte Tilfælde er henved Halvparten anmeldt fra Drammens Distrikt, nemlig 30, hvoraf kun 3 er forekommet i Landdistriktet.

I Buskerud Amt anmeldte

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Typhoidfeber	63	4	62	-	1	1	1	5	3	12	7	7
Barsel-feber	17	9	16	-	-	6	2	2	1	-	1	1
Vandkopper	152	-	152	28	7	7	-	4	32	7	2	12
Skarlagensfeber	235	8	235	11	9	3	4	2	7	2	6	23
Røde Hunde	5	-	5	-	-	-	-	2	-	-	1	-
Mæslinger	11	-	11	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	220	6	219	17	12	15	20	23	29	25	18	14
Kighoste	343	5	343	56	37	55	28	8	34	20	16	19
Diphtheri	230	58	230	29	22	15	23	14	16	24	30	19
Strubehoste	10	2	10	-	1	-	1	3	1	-	1	-
Kusma	137	-	137	55	47	13	7	8	2	2	-	1
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit	3589	54	3585	508	573	395	324	270	219	108	113	162
Katarrhalsk og folli- kulær Angina	914	-	913	128	97	59	73	81	66	45	49	55
Influenza	1511	14	1511	154	495	254	94	37	10	18	12	18
Lungebetændelse	718	125	718	47	75	83	76	78	39	25	15	27
Pleurit	162	7	162	16	12	22	29	15	11	8	4	12
Gigtfeber	250	4	245	22	27	20	19	21	22	26	15	12
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	2130	33	2130	86	79	83	88	91	203	470	419	213
Blodgang	12	1	11	1	5	-	-	-	2	1	-	-
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	10711	330	10696	1160	1499	1031	790	665	697	793	709	595

Fra Drammens By opgives 27 Tilfælde, de fleste (11) i November Maaned. I Fattighuset paa Bragernæs var ialt 10 Angrebne. Smittekilden ukjendt; enkelte Tilfælde tilskrives Infektion gennem Drikkevand, andre Gravning i inficeret Jord. I Ringerikes Distrikt forekom Sygdommen i Sommermaanederne uden at naa nogen større Udbredelse; kun undtagelsesvis var der flere Angrebne i samme Hus. (W. Müller). 13 Tilfælde er anmeldt fra Sandsvær Distrikt, deraf 6 i Kongsberg By.

Skarlagensfeber gik mod Aarets Slutning epidemisk i Drammens, Modums og tildels Rollags Distrikter og er anmeldt med 235 Tilfælde, medens der i Treaaret 90—92 tilsammen kun har været 275 Angrebne. Forløbet var mildt. Til Modums Distrikt indførtes Sygdommen fra Drammens By ved en

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6		7	
			Drammen.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
6	14	5	30	3	20	1	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-
2	1	-	8	5	1	-	1	1	1	-	-	-	6	3	-	-
14	21	18	69	-	34	-	21	-	-	-	-	-	28	-	-	-
23	33	112	105	4	4	-	89	4	-	-	2	-	-	-	35	-
2	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	7	1	3	-	-	-	6	-	-	2	-	-	-	-	-	-
10	15	21	65	2	41	-	64	3	5	1	3	-	32	-	10	-
19	33	18	16	-	187	4	6	-	13	-	51	-	4	1	66	-
16	12	10	9	8	71	9	17	3	65	23	32	15	36	-	-	-
-	-	3	2	-	3	1	3	1	1	-	-	-	1	-	-	-
-	2	-	14	-	1	-	5	-	-	-	-	-	107	-	10	-
244	352	317	1670	26	410	8	828	4	30	2	35	2	555	11	61	1
73	103	84	422	-	151	-	120	-	9	-	23	-	148	-	41	-
21	60	338	936	5	260	1	194	7	-	-	3	-	118	1	-	-
63	115	75	390	63	53	10	187	29	7	1	16	5	52	14	13	3
10	8	15	53	3	18	-	56	1	5	1	3	-	24	1	3	1
15	22	24	87	1	44	-	65	-	7	-	21	1	24	2	2	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
152	129	117	841	14	370	2	587	10	4	3	13	1	301	1	14	2
1	-	1	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
671	927	1159	4731	134	1670	36	2250	63	147	31	204	24	1454	35	255	7

Familie, som med et sygt Barn kom til en Fest i Vikersund, hvorfra Sygdommen saa udbredte sig videre. (Collett).

Af **Mæslinger** er kun anmeldt 11 Tilfælde mod 818 det foregaaende Aar.

Kighoste er fremdeles i Aftagende.

Diphtheri er anmeldt noget hyppigere end i de foregaaende Aar. De fleste Tilfælde kommer paa Ringerikes Distrikt; i Hønefoss holdt Sygdommen sig med faa Undtagelser til samme Gade. I Lunder Annex optraadte Sygdommen paa 3 Steder med flere Angrebne paa hvert Sted. Overalt blev Skolegang fra smittede Huse forbudt, og Lærerne blev paalagt før Skoletidens Begyndelse at forhøre sig om mistænkelige Tilfælde i Hjemmene for eventuelt at sende Børnene

hjem og foranstalte Lægeundersøgelse. (W. Müller). I Modums Distrikt optraadte Sygdommen epidemisk kun i Modum Herred. I Nes Distrikt fortsatte det foregaaende Aars Epidemi sig, især i Begyndelsen af Aaret. I Juni og Juli optraadte en særskilt liden Epidemi i en af Nes Prestegjelds Sidedale. (A. Olsen). I Aal Distrikt var Sygdommen ikke meget udbredt og optraadte spredt, men var ganske ondartet. I Midten af Juli angrebes 4 Familier paa Gaarden Kleppo med tilhørende Sæter; senere paa Høsten forekom Diphtheri paa enkelte Gaarde i Votnedalen og Leveld samt paa Skydsstationen Sundre i Aal. Den først Angrebne blev syg nogle Dage efter en Reise til Sundre, hvor man paa den Tid rigtignok ikke vidste af nogen Diphtheri. (Rømcke).

Influenza, hvoraf der i Aarene 1890—92 anmeldtes henholdsvis 3 105, 3 688 og 2 888 Tilfælde, er iaar anmeldt med 1 511 Angrebne; Sygdommen var mest udbredt ved Aarets Begyndelse og i December Maaned.

Lungebetændelse forekom hyppigere end vanligt og med større Dødelighed (17,4 pCt. mod 14,7 pCt. i det foregaaende Aar).

Akut Diarrhoe var usædvanlig hyppig.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel. I Modums Distrikt, hvor disse Sygdomme stadig bliver mere udbredt, indføres de af fremmede Arbeidere fra Kristiania og tildels fra Drammen. De andetsteds behandlede Tilfælde anmeldes ofte ikke for Embedslægen, saaledes at Sundhedskommissionen, i hvis Hænder Bestemmelsen om Indlæggelse paa Sygehus er lagt, forhindres fra at gribe ind; en ung Gut smittede mindst 3 Piger, medens han behandlede af en Læge i Drammen. (Collett).

	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6		7	
			Drammen.		Ringelike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Veneriske Saar.....	1) 63	-	35	-	2	20	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-
Syphilis, konstitutionel —, hereditær.....																
Gonorrhoe.....																

1) Heraf er 2 Tilfælde opført som hereditær Syphilis.

Tabel Side 45 giver Oplysning om endel **andre Sygdomme**, der er kommet under Lægebehandling.

I Aal Distrikt, hvor «Buros» (Herpes tonsurans) efter Amtsyrlægens Udtalelse ikke er sjelden nu heller, behandlede kun 1 Tilfælde af Herpes tonsurans hos Mennesket. (Rømcke).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom (Tabel Side 47) udgjorde for det hele Amt 15,6 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 21,1 pCt. af Dødsfald foraarsaget ved ikke epidemisk Sygdom; for Byerne var Forholdet henholdsvis 14,0 pCt. og 18,9 pCt., for Bygderne 16,3 pCt. og 22,3 pCt. Blandt Befolkningen i Modums Distrikt er der udbredt en ikke liden Smittefygt, som har medført et mere renligt Stel med Tæringssyges Senge; det sædvanlige er nu, at det Ophostede spyttedes i et Stentøikrus med Karbolvand og oprændes 2 Gange daglig. (Collett).

Liste over forskjellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne :													
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6		7	
			Drammen.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.					
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme...	581	-	5	3	345	228	110	-	196	-	230	-	-	-	16	-	13	-	16	-
Fnat	193	-	65	53	37	34	71	-	63	-	45	-	2	-	5	-	3	-	4	-
Skurv	22	-	9	6	5	2	10	-	-	-	6	-	1	-	3	-	1	-	1	-
Kjertelsyge	369	5	110	177	37	45	121	2	94	1	120	1	11	-	3	-	3	1	17	-
Rachit	132	4	70	57	-	-	45	4	39	-	32	-	9	-	2	-	-	-	5	-
Tuberkuløse Betændelser og																				
Miliærtuberkulose	72	49	23	19	12	17	37	18	7	7	20	15	3	3	2	-	1	6	2	-
Lungetuberkulose	304	192	9	12	130	153	135	82	26	17	110	53	2	1	1	1	10	26	20	12
Kræft	128	91	-	-	48	79	48	29	27	18	39	30	4	3	4	2	5	8	1	1
Morbus Brightii	138	38	9	4	63	62	45	16	26	6	41	7	6	2	4	2	2	2	14	3
Blegsot og Anæmi	1738	-	78	273	172	1203	784	-	484	-	414	-	18	-	6	-	12	-	20	-
Livmodersygdomme	420	-	-	5	-	415	113	-	55	-	207	-	10	-	26	-	3	-	6	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1567	4	63	75	683	746	522	-	291	1	576	2	62	-	42	-	29	-	45	1
Ormesygdomme	¹⁾ 13	-	2	-	3	8	8	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	24	-	-	-	23	-	18	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Struma	81	1	-	9	1	71	11	-	21	-	45	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Brok	106	3	19	4	39	29	43	2	9	-	32	-	4	-	6	1	1	-	11	-
Luxationer	47	-	1	2	23	10	21	-	9	-	11	-	1	-	1	-	2	-	2	-
Frakturer	182	3	27	15	77	44	79	-	43	-	36	-	8	-	7	-	5	3	4	-

¹⁾ Heraf er 4 opgivet at være Tænia.

Obstetriciske Operationer i Buskerud Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.
		lev.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.		dødf.	lev.		
Utilstrækkelige Veer	36	33	3	-	-	-	-	2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	8	6	2	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	¹⁾ 4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-
Tverleie	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	49	41	8	4	1	4	1	2	1	1	1	7
		49		5		5			2			

¹⁾ Der var hos en Barselkone først gjort Forsøg paa Vending paa Grund af Placenta prævia; men da der herved indtraadte stærke Veer, som kilede Hovedet fast i Bækkenet og bragte Blødningen til at standse, blev dette opgivet; tilsidst anlagdes Tang paa Grund af Rigiditet i de ydre Dele; Barnet dødt. ²⁾ Dødsårsag: Dystokia, maaske Livmoderbristning. ³⁾ Fødselsarbeidet varede paa 5te Døgn; forgjæves Forsøg paa Tangforløsning; Ansigtsleiet skjævt.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen	532	82	134	398
Drammen By	332	45	83	249
Holmsbu —	1	—	1	—
Bygder	199	37	50	149
Ringerike	154	17	36	118
Hønefoss By	24	1	10	14
Bygder	130	16	26	104
Modum	282	53	63	219
Nes	50	1	31	19
Aal	39	1	24	15
Sandsvær	144	26	25	109
Kongsberg By	71	14	17	54
Bygder	73	12	18	55
Rollag	39	12	7	22
Buskerud Amt	1 240	192	330	910
Deraf i Byer	428	60	111	317
— — Bygder	812	132	219	593

Af 106 opgivne Tilfælde af **Brok** (Hernia) er Sædet anført for 104 saaledes: Hernia inguinalis 64, Hernia cruralis 21, Hernia umbilicalis 13, Hernia inguinalis & umbilicalis 1, Hernia ventralis 3 og Hernia foram. obturat. 2. Der er opgivet 3 Dødsfald af Brok.

For **Benbrud** (Fractura) behandlede 182 Tilfælde med 3 Dødsfald. Bruddets Sæde er anført for 181 som:

Fractura cranii	2	Fractura ossis coccygis	1
— ossis nasi	1	— colli femoris	15
— maxillæ inf.	1	— femoris	13
— costarum	22	— genus	1
— claviculæ	11	— patellæ	4
— sterni	2	— cruris	13
— humeri	10	— tibiæ	13
— antibrachii	11	— fibulæ	8
— radii	42	— malleoli	4
— ulnæ	2	— metatarsi	1
— digitorum	4		

Af **Luxationer** kjendes 47 Tilfælde, nemlig:

Luxatio maxill. inf.	3	Luxatio manus	1
— humeri	30	— pollicis	2
— cubiti	7	— digiti	1
— ulnæ	1	— genus	2

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Drammen	1 083	30	574	127	11	4	8	3
Drammen By	655	16	365	81	11	2	6	2
Holmsbu	14	1	8	1	-	-	-	-
Bygder	414	13	201	45	-	2	2	1
Ringerike	488	12	201	36	4	-	3	-
Hønefoss By	130	1	28	7	1	-	-	-
Bygder	358	11	173	29	3	-	3	-
Modum	754	15	381	52	4	-	8	2
Nes	205	7	123	11	3	-	-	-
Aal	136	4	95	10	-	-	2	1
Sandsvær	376	14	219	42	5	1	6	4
Kongsberg By	180	8	102	19	2	1	4	1
Bygder	196	6	117	23	3	-	2	3
Rollag	100	3	91	14	3	-	-	-
Buskerud Amt	3 142	85	1 684	302	30	5	27	10
Deraf i Byer	979	26	503	108	14	3	10	3
— Bygder	2163	59	1 181	194	16	2	17	7

En voksen Pige, som i en Aarrække havde lidt af voldsom **Epilepsi**, forbrændte for 8 Aar siden under et Anfald et større Parti af Ryggens Hud. Saaret groede først igjen efter et Par Aar, og Pigen har senere været i Tjeneste; hun har ikke havt Krampeanfald siden Forbrændingen. (Rømcke).

Af Lægerne udførtes 64 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 33 i Drammens, 11 i Ringerikes, 12 i Modums, 1 i Nes, 3 i Aals, 2 i Sandsværs og 3 i Rollags Lægedistrikt. Om Indikationer og Udfald se Tabel Side 46.

Om **Jordemoderhjælpen** har endel Jordemødre leveret Indberetninger til Distriktslægerne, hvoraf et Uddrag er meddelt i efterfølgende Tabel:

Lægedistrikter.	Anmeldende Jordemødre.	Har bistaet ved:		Deraf opgives:					Dødfødte:			
		Antal Fødsler.	Deraf Tvillingfødsler.	Isseleie.	Ansigtseie.	Sædeleie.	Fodleie.	Tverleie.	Ialt.	Deraf opgives:		
										Fuldbaarne.	Ufuldbaarne.	Aborter.
Drammen	14	1210	17	1136	8	23	11	10	35	13	18	-
Modum	7	448	5	426	3	4	3	4	8	-	-	8
Aal	2	37	1	34	-	2	1	-	4	-	-	-

Antal **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 48.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1458 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 53,3.

Efter Presternes Opgaver er 5 Kvinder **døde paa Barselseng**, efter Lægernes 10, hvoraf 9 Kvinder opgives at være døde af Barselseber og 1 af besværligt Fødselsarbeide.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose.....	192	60	132
Lungebetændelse	125	41	84
Alderdomssvaghed	94	23	71
Kræft.....	91	24	67
Organisk Hjertesygdom	67	22	45
Diphtheri	58	12	46
Hjerneslag	52	26	26
Akut Bronchit	51	18	33
Tuberkuløse Betændelser.....	49	15	34
Nyresygdom	38	11	27

Veirliget. Fra Ringerikes Distrikt anføres, at Vinteren, især Eftervinteren var ualmindelig mild og Sommeren varm og tør, medens i Rollag Distrikt Vinteren og Vaaren var meget kolde; Forsommeren var tør, men fulgtes af en Sommer med afvejlende Varme og Regn, saa Fodervæksten mod Forventning slog godt til.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Modums Distrikt anføres, at Arbeidernes Antal som Følge af nye Fabrik anlæg stadig er i Tiltagende, hvorfor Melkemangelen bliver mere og mere følelig. Kaffebruket tiltager, og naturligt Smør erstattes af Margarinsmør, selv hos Bønderne. Klædedragten er især hos den opvoxende kvindelige Ungdom fin, ja endog elegant udvendig, men som oftest tarvelig og sparsom indenfor Kjolen; en Undtagelse herfra danner Sigdal, hvor Nationaldragten endnu sees; men man mangler ogsaa der Jernbanestationerne, der kan betragtes som Boulevarder for det smukke Kjøen og Restauranter for det mandlige. (Collett).

Om Livet paa Sætrene beretter Distriktslæge Rømcke i Aals Distrikt følgende: «Da Sæteren og Sæteropholdet maa siges at spille en væsentlig Rolle i disse Bygder saavel — og det fornemmelig — i økonomisk Henseende som ogsaa i sanitær Henseende, skal jeg i det Følgende tillade mig at udtale mig lidt derom. Sæteropholdet varer ca. 3 Maaneder, deraf gjerne første halve Maaned (sidste Halvdel af Juni) paa Hjemseteren, de to følgende Maaneder paa Langsæteren og den sidste halve Maaned atter paa Hjemseteren. Paa Hjemseteren er der to Huse, som i Regelen findes paa de herværende Sætre, Sæterstuen og Høladen, opførte af Træ; paa den største Del af Langsætrene er Vaaningshuset af Sten, og paa længst borte liggende Sætre findes ingen Hølade, da det ikke vil lønne sig at transportere Høet saa lang Vei. — Et primitivt Fjøs kan sees paa

enkelte Hjemsetre, sjelden paa Langsætrene, om det end her kunde være mere paakrævet som en Følge af det ofte skarpere og koldere Veir; Træmaterialiers kostbare og besværlige Transport stiller sig imidlertid hindrende i Veien. Sæterboden bestaar der, hvor det ikke er for vanskeligt at erholde Tømmer, af det saakaldte «Sjøl» (Forgangen), den egentlige Bod, hvor Familien opholder sig, hvor Osten koges og Smøret kjernes, samt Melkeboden til Opbevaring saavel af Melk som de færdiglavede Madvarer. Udstyret beror, som sagt, væsentlig paa den mere eller mindre lette Adgang til Tømmervirke; der findes enkeltvis tømrede Sæterhuse med 3 Rum (foruden Sjølet), med ordentlige Vinduer, Sengesteder og med Trægulv. Oftest kommer man dog til Sætre, hvor Vinduet, om et saadant findes, dannes af en eneste Rude, og Gulvet er den haardtrampede Jordbakke. Paa Langsæteren mangler Forgangen som oftest; Kreaturerne ledes da under Melkningen ind i selve Boden, hvor de imens staar fastbundne. Som man vil forstaa, er en saadan Ordning i sanitær Henseende ikke den bedste. Peisen sørger dog ved Siden af de ofte temmelig glisne Vægge, Vinduer og Døre for, at der aldrig bliver kvalmt. Naar der er koldt Graaveir, eller der mod Høsten gaar Snebyger over Sæteren, vil Peisens Varmer knapt slaa til; de mest ømfindelige Smaa puttes da gjerne ned i den enkle Seng med Skindfelden godt om sig. Det har da i Almindelighed ingen Nød med dem, da, som bekjendt, en rigtig lodden, ren Skindfeld er prægtig til at varme. Imidlertid er der altfor mange af Skindfeldene her, som hverken er langhaarede eller rene. Har man Valget mellem at faa ligge paa Hø oppe i Sengekarman med Skindfelden over sig og et Leie paa en Krak med Plaid og Regnkappe til Sengklæder, vil den, som foretrakker Krakken, antagelig vælge det mindste af to Onder. Vedkommende vil vistnok af og til vaagne med Fornemmelse af «Træsmag» og Trang til at forandre Leie, men har han engang erfaret, hvad det vil sige at komme ud for en «veritabel» Skindfeld, er det neppe gaaet ham af Minde. De Koner, som vente sin Nedkomst i Stølstiden, reiser da gjerne ikke tilfjelds, eller de kommer ned igjen mod den Tid, Nedkomsten ventes. En Del Børn fødes imidlertid ogsaa paa Sæteren; hermed kan der jo være Ubehageligheder og stundom — paa Grund af manglende kyndig Hjælp — Ulykker forbundet, men i Regelen gaar det godt. Dette flere Maaneders Ophold hver Sommer paa Høifjeldet har ogsaa vist sin store sanitære, hygieniske Betydning. Gaardmandskonen glæder sig ogsaa gjerne til Sæterreisen, skjønt man skulde tro, at alt det hende paahvilende Arbeide med at melke, yste, kjerne og stelle Børnene skulde virke modsat. De større Børn kan dog hjælpe hende med at passe paa de mindre, ligesom de ogsaa hjælper hende med at røre i Primkjedelen og drive Kjernen. Lidt Hjælp kan en flink Jætergut ogsaa yde, naar han i Hvilestunderne opholder sig i Boden. Vant som hun er fra sin tidligste Barndom til at tilbringe Sommeren i Høifjeldets herlige, storartede Natur og ætheriske, friske Luft, i idyllisk Ensomhed, er det med hende som med hendes Børn og Buskaben: naar Vaaren kommer, føler de alle en inderlig Længsel efter at vandre derop igjen til de kjendte, kjære Trakter mellem de høie Nuter og mørkblaa og stri Vande, hvor Koen, Sauen og Gjeden, uden at plages af Myg og Klæg under Bjældernes Klang, i Fred kan faa gjøre sig tilgode af det saftige og velmagende Græs, og hvor den hele Familie trives saa godt. Hele Ugen igjennem er der nok at bestille, saa der knapt bliver Tid til at tænke paa «han Far», som driver med Arbeidet hjemme paa Gaarden og paa de gamle Kaarfolk. Lørdags Eftermiddag er det dog almindeligt, at Manden gaar tilsæters, forat tilbringe Søndagen i Familiens Kreds. Mand og Kone afgiver da hver sin Rapport, Mandens bliver kanske den længste; thi han skal ogsaa fortælle «Nyt» fra Bygden. Som han hele Ugen igjennem har strævet med Aannearbeidet og derhos stadig maattet nøie sig med stærkt sur Melk til Grøden, kanske i Høiden surt Øl, sort Kaffe, Spegekjød o. l., er det ikke usandsynligt, at den velmagende Sætermad

bidrager sit til at løse hans Tunge; Børnenes friske, blomstrende og fornøiede Udseende, som de, snakkende i Munden paa hinanden, bringer ham hver sin Beretning om «Venegull», «Risengjæv» og alle de andre Kreaturer, glæder ham ogsaa. Det tør vistnok ansees for utvivlsomt, at Høifjeldsopholdet hver Sommer fra den tidligste Barndom under Nydelse af den fede Sætermelk maa bidrage ikke lidet til at styrke og hærde den herværende Befolkning. Som i tidligere Aarsberetninger omtalt, har Lungetuberkulose hidtil ogsaa været en sjelden Sygdom inden dette Distrikt.

Separatorer anskaffes imidlertid af den ene Bonde efter den anden; disse føres ogsaa med paa Sætrene. Snart faar man vel ogsaa høre om Sætermeierier; dette tør, økonomisk seet, muligens være heldigt for Bonden, men det vil neppe være af gavnlig Indflydelse med Hensyn til Forbruget af nysiet Melk i Husholdningen. — Det er fremdeles Jæterguttens Lyst og Glæde at blæse paa Luren, fordetmeste nationale, vemodige Laater, dog enkelte ogsaa i et temmeligt hurtigt, livligt Tempo. Nogle blæser ogsaa paa det saakaldte Prillarhorn, et Gjedehorn med nogle Huller paa. Denne primitive Musik i al dens Enkelhed har dog noget vist underligt fængslende ved sig som et inderligt, hjerteligt Udtryk for Fjeldfolkets Følelser og Stemninger. — Naar Bergensbanen om en Del Aar kommer til at fare pustende og larmende op gennem Dalen, vil imidlertid nok Luren og Prillarhornet forsvinde sammen med andre nationale Eiendommeligheder. Her synges lidet, men saa danser man til Gjengjæld saa meget ivrigere. — I disse Bygder holdes der Dansemorø næsten hver Søndag om Sommeren, de saakaldte «Jentelag». En Pige inviterer sine Veninder paa det sædvanlige Traktement: Kaffe, Rømmebrød, Melkeprim, Vafler og Lefser. Gutterne kommer dels af sig selv, dels efter Indbydelse. Der danses fra tidlig om Eftermiddagen til langt ud paa Formiddagen — med faa Afbrydelser. Kaffe med Tilbehør bydes 3—4 Gange i Løbet af Aftenen og Natten. Springdans er saa at sige den eneste Runddans, der bruges; i den sednere Tid varierer man dog lidt med Rheinländer. Er der saa en dygtig Hallingdanser, kan han vise sin Dygtighed i en liden Pause. Det kan jo ogsaa hælde, naar det lider ud paa Natten, og Gutterne har smagt nogle Gange paa Lommeflaskerne, at Modet bliver større, saa der kan blive flere Hallingdansere fremme paa Gulvet samtidig. Venner, der kjender til Vedkommendes Dygtighed, puffer da hver sin Protegé frem paa Gulvet. Det hører da til, at man føler sig som forlegen og ubehjælpelig; lidt trevent gaar det da i Førstningen, men lidt efter lidt bliver Danseren mere animeret, gjør den ene Pirouette efter den anden, idet han derhos ofte lader Vittigheder regne nedover baade sig selv og andre. Nysgjerrigheden bliver stor, eftersom man undres paa, hvem der spænder høiest, gjør det bedste Kast. Dette er Pointet i Dansen, og fordrer ogsaa stor Elasticitet og Kraft. «Krukningen», let og elegant udført, kræver ogsaa Spænstighed og nogen Styrke. — Den paa en Stav ophængte Hue, som Danseren under Kastet skal træffe, volder ham øiensynlig (simuleret) Frygt og Skræk. Han maaler høist betænkelig Høiden Gang paa Gang, mens han svinger, vender og kaster sig efter Violinens Toner. Saa drister han sig til at gjøre en Antydning til at ville prøve, nei, det gaar nok over hans Kræfter. Atter nogle Omgange, et hurtigt, skarpt Øiemaal, raskt sætter han iveri, — og Huen flyver bortover de jublende Tilskuernes Hoveder. — Saavel ved Jentelagene som ved andre festlige Sammenkomster med Dans har Værtskabet blot at skaffe Musikanten Skyds og Traktement. Gjæsterne selv yder Betalingen med 10 Øre for hver Dans. I Brylluper har man ogsaa den saakaldte «Stabbedans», som hele Selskabet pligtskyldigst maa deltage i. Alle stabbesiddende Par maa «lægge i Felen», hvorved der imidlertid falder et vel stærkt gennemsigtigt, prosaisk Skjær over denne Bryllupsdans, hvilket neppe den flinkeste Spillemand med sine vakreste Laater kan bortviske eller udslette.

Der findes kun 1 **Sygehus** inden Amtet, nemlig Drammens Bys Sygehus, der ogsaa i Tilfælde benyttes af Amtets og dets Herreders Syge; det gamle Amtssygehus paa Kongsberg blev nedlagt i Aarets Løb. Kommunebestyrelsen i Drammen har bevilget Penge til Opførelsen af et nyt Epidemilazareth.

Af **Badeindretninger** staar Folkeskolens til almindelig Afbenyttelse; i Ringerike og Modums Distrikter findes en Del private Styrtebad. Ved Modums Bad behandlede ialt 264 Kurgjæster, hvoraf 48 led af Anæmi og Chlorose, 77 af nervøse Tilstande og 22 af Lungetuberkulose.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Retsme- dicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Buskerud Amt	22	3 351	66	2	2 744	25
Drammen	7	1 154	¹⁾ 28	2	1 030	10
Ringerike	5	587	²⁾ 11	-	434	4
Modum	6	864	³⁾ 12	-	623	8
Nes	1	111	⁴⁾ 1	-	205	2
Aal	1	145	⁵⁾ 10	-	132	1
Sandsvær	2	398	⁶⁾ 4	-	259	-
Rollag	2	92	-	-	61	-

¹⁾ Drammens By 24, Lier 2, Røken 1, Hurum 1. ²⁾ Aadalen 1, Norderhov 1, Hole 1, Hønefoss 8. ³⁾ Øvre Eker 4, Nedre Eker 3, Modum 4, Sigdal 1. ⁴⁾ Gol 1. ⁵⁾ Hol 8, Aal 2. ⁶⁾ Kongsberg By 3, Sandsvær 1.

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriksinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede v. Indb. Iste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
Amtet		2320,93	97 745	36	9	46	14
1. Tønsberg		781,12	44 418	16	4	21	9
	Tønsberg, Kjøbstad	1,62	6 818	7	3	3	-
	Horten, Ladested	3,71	6 536	6	1	5	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	372	-	-	1	1
	Vaale	82,80	2 682	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 883	-	-	-	1
	Sem	103,03	5 627	-	-	¹⁾ 1	1
	Andebu	176,97	2 632	-	-	1	1
	Stokke	119,24	5 049	1	-	3	1
	Nøtterø	54,86	5 560	-	-	3	1
	Rammes	137,97	3 158	-	-	1	1
	Tjøme	37,89	3 101	2	-	2	1

¹⁾ Jordemoderen bor i Tønsberg By.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer
2. Hof	866,53	19 423	8	1	7	2
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 287	3	1	1	-
	Svelviken, Ladested...	0,50	1 346	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 238	2	-	1	-
	Lardal	278,88	2 629	1	-	1	-
	Skoger	114,37	3 565	-	-	-	-
	Strømmen	54,19	1 518	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 651	1	-	1	1
	Botne	87,08	2 189	-	-	1	1
3. Larvik	673,28	33 904	12	4	18	3
	Larvik, Kjøbstad. . .	2,60	10 933	6	3	7	-
	Sandefjord, —	1,12	3 903	3	1	5	-
	Sandeherred	116,85	5 943	1	-	1	-
	Tjølling	66,89	3 574	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 887	-	-	1	1
	Brunlanes	185,11	4 611	-	-	2	1
	Fredriksværn	1,98	1 053	2	-	1	-

Sundhedstilstanden kan i det Hele taget betegnes som tilfredsstillende. Antallet af anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, der har været i Nedgang siden 1890, er 10 556 mod 12 478 i 1892. Alene Influenza synes i Aarets første og sidste Del at have haft nogen større Udbredelse. Af Skarlagensfeber og Diphtheri har der siden 1883 ikke været anmeldt saa faa Tilfælde i Amtet som i indværende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal var usædvanlig lidet og udgjorde 1 506 eller 15,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (98 700). Aaret forud var den 16,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (Side 54 og 55).

Af **Typhoidfeber** opføres for det hele Amt 30 Tilfælde med 2 Dødsfald. I Tønsberg Distrikt, hvorfra 24 Tilfælde opgives, forekom flere Gaard-epidemier, saaledes paa Bakke i Ramnes 5 Tilfælde (uden paaviselig Smittekilde) og paa Mosekvisl i Nykirke 3 Tilfælde; her toges Madvand fra et Hul, gravet midt i en gjødslet Ager. 4 Tilfælde paa Tjønmø skyldtes Smitte ved en hjemkommen Semand.

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom i Tønsberg Landdistrikt et dødeligt endende Tilfælde, samt et i Larvik By.

Børnekopper viste sig med 3 Tilfælde i Larvik By. I Begyndelsen af Juli blev en Kone paa Thorstrand angrebet af Kopper; hun indlagdes strax paa Epidemilazarethet, og alle Husets Beboere interneredes og revaccineredes. Efter nogle Dages Forløb blev 2 af hendes Børn syge, et 3die Barn, der var vaccineret Aaret forud, blev ikke angrebet, uagtet det paa Lazarethet var sammen med Moderen og de to andre Sødskende. Faderen, hos hvem Revaccinationen

I Jarlsberg og Larvik Amt

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Typhoidfeber	30	2	30	3	-	4	3	-	2
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	27	12	27	2	5	2	-	2	3
Børnekopper	3	-	3	3	-	-	-	-	-
Vandkopper	153	-	153	9	3	2	2	9	-
Skarlagensfeber	132	5	132	16	17	18	-	5	7
Røde Hunde	8	-	8	2	-	-	-	-	1
Mæslinger	85	4	85	21	8	10	12	11	4
Rosen	157	3	157	11	9	14	8	16	13
Kighoste	29	1	29	2	-	-	-	-	1
Diphtheri	89	18	89	4	2	-	3	5	5
Strube-hoste	10	8	10	-	-	3	-	-	-
Kusma	67	-	67	32	13	5	2	7	3
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	4004	31	4004	479	441	433	398	293	240
Katarrhalsk og follikulær Angina	1132	-	1132	172	101	72	81	89	94
Influenza	1789	12	1778	23	518	229	44	7	1
Lungebetændelse	610	102	610	60	74	64	69	52	31
Pleurit	99	2	99	9	15	14	3	7	7
Gigtfeber	186	3	186	19	16	29	18	12	16
Koldfeber	17	-	17	-	-	1	-	2	2
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	1926	49	1916	100	74	71	105	88	183
Blodgang	2	2	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	10557	255	10535	967	1296	971	748	606	613

havde slaaet meget godt an, blev heller ikke smittet. Konen berettede, at hun 3 Uger iforveien paa Jernbanen havde reist sammen med nogle fra Udlandet kommende Sømænd, som skulde til Kristiania; blandt disse lagde hun Mærke til En, der havde Saar i Ansigtet. Det antages ikke usandsynligt, at Smitten kunde skrive sig fra denne Person. (Hansteen).

Af de ialt opgivne 153 Tilfælde af **Vandkopper** anmeldtes de 129 fra Byerne, deraf 97 fra Larvik.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes for det hele Amt 132 Tilfælde; af disse forekom 31 i Byerne, de øvrige i Bygderne. De fleste Angrebne fandtes i Tønsberg og Hof Distrikter, respektive 66 og 59 Tilfælde; i Hof forekom Sygdommen hele Aaret igjennem, men med mildt Forløb. Af de i Larvik Di-

anmeldte epidemiske Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
1	4	1	4	4	4	24	2	2	-	4	-
-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-
2	2	-	2	4	3	11	5	5	2	11	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
14	5	16	12	68	13	33	-	9	-	111	-
1	3	4	19	20	22	66	2	59	3	7	-
-	-	-	-	5	-	2	-	1	-	5	-
-	-	-	-	6	13	-	-	4	1	81	3
17	13	10	16	16	14	94	2	13	-	50	1
-	2	-	11	9	4	2	-	25	-	2	1
5	16	17	14	10	8	33	6	50	10	6	2
-	2	-	-	3	2	1	1	3	3	6	4
1	-	-	2	2	-	58	-	2	-	7	-
167	154	147	280	431	541	2377	15	315	9	1312	7
55	79	57	83	125	124	650	-	124	-	358	-
-	-	-	-	71	885	1017	4	106	2	666	6
16	14	14	32	73	111	290	51	71	15	249	36
10	6	3	8	9	8	57	-	17	2	25	-
10	12	5	13	10	26	96	-	28	2	62	1
1	3	1	5	2	-	6	-	1	-	10	-
396	361	176	138	97	127	1029	18	138	15	759	16
-	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
696	677	452	639	965	1905	5848	108	974	65	3735	82

strikt anmeldte 7 Tilfælde, forekom de 6 paa en Gaard i Brunlanes, uden at Smittekilden kjendtes. I Larvik By, hvor der hvert Aar har pleiet at forekomme enkelte Tilfælde, anmeldtes dette Aar intet.

Mæslinger og **Kighoste**, der Aaret forud herskede epidemisk i Amtet, synes ikke at have havt synderlig Udbredning i 1893. Af de 85 anmeldte Tilfælde af Mæslinger forekom de 81 i Larvik Distrikt, og af ialt 29 Tilfælde af Kighoste optraadte de 25 i Hof Distrikt.

Diphtheri. Kun 89 Individuer opføres som angrebne af denne Sygdom, deraf 42 i Byerne, 47 i Bygderne. De fleste Tilfælde anmeldtes fra Hof (50, deraf 26 fra Holmestrand) og Tønsberg (33) Distrikter. Dødsfaldenes Antal var tilsammen 18.

Liste over forskjellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:					
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	1		2		3	
							Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	459	-	2	5	266	184	169	-	31	-	259	-
Fnat	244	-	66	66	59	53	57	-	39	-	148	-
Skurv	10	-	3	3	3	1	2	-	3	-	5	-
Kjertelsyge	469	3	186	225	24	34	121	-	57	1	291	2
Rachit	178	1	98	80	-	-	44	1	22	-	112	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliær- tuberkulose	64	39	12	27	10	15	25	23	21	8	18	8
Lungetuberkulose	545	169	24	32	212	277	219	98	74	26	252	45
Kræft og Sarkom	116	¹⁾ 82	-	1	55	60	52	37	15	15	49	30
Mørbus Brightii	146	38	17	14	52	63	86	16	21	11	39	11
Blegsot og Anæmi	1427	²⁾ 6	70	220	57	1080	783	3	260	1	384	2
Livmodersygdomme	343	-	-	1	-	342	177	1	47	-	119	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1824	2	72	85	631	1036	857	1	307	-	660	1
Ormesygdomme	9	-	2	3	4	-	1	-	4	-	4	-
Drankersygdomme	21	1	-	-	20	1	11	1	6	-	4	-
Struma	5	-	-	-	-	4	1	-	4	-	-	-
Brok	144	10	33	10	58	36	66	5	23	-	55	5
Luxationer	48	-	8	5	20	6	21	-	8	-	19	-
Frakturer	163	2	40	11	56	40	69	1	40	-	54	1

¹⁾ Cancer 79, Sarcoma 3. ²⁾ Anæmia 5, Anæmia perniciosa 1.

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
			1		2		3
			Tønsberg.		Hof.		Larvik.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	8	-	6	1	-	1	-
Syphilis, konstitutionel	60	3	32	2	1	26	2
— , hereditær	2	-	-	2	-	-	-
Gonorrhoe	115	-	65	1	-	49	-

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit, samt katarrhalsk og follikulær Angina viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud.

Influenza anføres ogsaa med næsten samme Antal Angrebne som Aaret forud (1789 i 1893, 1811 i 1892). Af disse anmeldtes 1292 Tilfælde fra Byerne, 496 fra Bygderne. Det største Antal opviser December med 885 Angrebne og Februar med 518. Forresten synes Sygdommens Art og Forløb ikke at have været forskjelligt fra tidligere Aars Epidemier. For 12 Dødsfald opføres Influenza som Aarsag.

Lungebetændelse viser lidt Nedgang i de Angrebnes Antal mod Aaret forud og i det Hele det laveste Tal siden 1887. Af de ialt anmeldte Tilfælde (610) forekom 321 i Byerne. Dødsfaldenes Antal var 102, deraf 50 i Byerne.

Af **Pleurit** anføres kun lidt over Halvparten saa mange Tilfælde som Aaret forud, medens for **Gigtfeber** Forskjellen er mindre.

Af **Koldfeber** forekom ialt 17 Tilfælde, 13 hos Mænd, 4 hos Kvinder, alle voxne. Af disse viste 10 sig i Larvik, 6 i Tønsberg og 1 i Hof Distrikt. Kun for 1 voksen Kvinde fra Stokke Herred, Tønsberg Distrikt, er det opgivet, hvor Sygdommen var erhvervet, nemlig i Sydamerika. (V. Larsen). For de øvrige Angrebnes Vedkommende foreligger ingen Opgave over, hvorfra Sygdommen skrev sig.

Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera var hyppigere end Aaret forud, hvilket særlig gjælder Tønsberg Distrikt. Af de ialt Anmeldte 1926 Tilfælde forekom 1378 i Byerne. Dødsfaldenes Antal var 49.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af ovenstaaende Tabel.

Til Oplysning om en Del andre af Lægerne behandlede **Sygdomme** hidsættes Tabel Side 56.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 16,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 21,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,2 pCt. og 23,1 pCt. og for Bygderne 15,2 pCt. og 19,9. pCt. Forøvrigt henvises til Tabel Side 58.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Fnat synes fremdeles at have ikke saa ringe Udbredning, særlig i Larvik Distrikt. (Hansteen).

Af **Brok** (Hernia) opgives 144 Tilfælde og 10 Dødsfald. Sædet var for 140 følgende: Hernia inguinalis 109, Hernia cruralis 14, Hernia umbilicalis 17.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	503	98	108	395
Tønsberg By	115	28	19	96
Horten —	94	13	26	68
Aasgaardstrand —	2	1	-	2
Bygder	292	56	63	229
Hof	235	26	65	170
Holmestrand By	34	3	11	23
Svelviken —	14	3	5	9
Bygder	187	20	49	138
Larvik	314	45	82	232
Larvik By	153	25	38	115
Sandefjord —	23	2	12	11
Bygder	138	18	32	106
Jarlsberg og Larvik Amt	1 052	169	255	797
Deraf i Byer	435	75	111	324
— Bygder	617	94	144	473

For **Benbrud** (Fractura) behandlede 163 Personer, 2 af disse døde. Sædet var følgende:

Fractura cranii	2	Fractura pelvis	2
— vertebræ colli	1	— colli femoris	6
— claviculæ	14	— femoris	15
— costarum	19	— patellæ	4
— humeri	9	— cruris	11
— antibrachii	15	— tibiæ	3
— radii	36	— fibulæ	9
— ulnæ	3	— malleolorum	8
— digit. manus	6		

For **Luxationer** behandlede 48 Personer. Sædet opgives for 46 saaledes:

Luxatio humeri	23	Luxatio femoris	2
— antibrachii	11	— patellæ	1
— radii	2	— tali	1
— manus	1	— pedis	1
— digitorum manus	4		

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes tilsammen 104, deraf i Tønsberg Distrikt 42, i Hof Distrikt 15 og i Larvik Distrikt 47. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 59.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 60.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1532 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:49,6.

Obstetriciske Operationer i Jarlsberg og Larvik Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.		Exvisceration.		Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.		Mødre.		
	lev.	døde.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	døde.	lev.	døde.	lev.	uopg.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	64	-	²⁾ 60	³⁾ 4	1	⁴⁾ 1	-	2	-	⁹⁾ 2	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	¹⁾ 1	2	1	1	-	⁶⁾ 1	-	-	-	1	¹⁰⁾ 1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ødem i de	-	-	-	-	-	-	-	1	⁷⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-
Palpitationes cordis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	⁵⁾ 2	2	-	-	-	-	-	-	¹¹⁾ 2	¹²⁾ 1	-
Afdødt Foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Betændelse i Moderkagen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	3	⁸⁾ 2	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	74	1	70	5	8	5	3	6	3	3	3	1	2	1	7	1
	75		75			8			6		4		3		8	

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ³⁾ Deraf et forraadnet Foster. ⁴⁾ 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ⁵⁾ Deraf en 3die Trilling, om de 2 andre intet anført. ⁶⁾ Tillige fremfalden Navlesnor. ⁷⁾ 2den Tvilling, om 1ste intet anført. ⁸⁾ I det ene Tilfælde forelaa en Knæfødsel, i det andet forløstes Fosteret ved Tang paa Sædet. ⁹⁾ Tang anlagdes paa Sædet. ¹⁰⁾ Som Dødsårsag opført: Dystokia. ¹¹⁾ Fosteret var i det ene Tilfælde i 6—7 Maaned og dødt. ¹²⁾ Som Dødsårsag er opgivet «Infektion» (Barselfeber).

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delse.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Tønsberg	1 337	39	663	97	7	9	15	4	-
Tønsberg By	208	5	111	16	1	1	1	-	-
Horten —	238	6	97	21	1	-	1	1	-
Aasgaardstrand By	13	-	8	1	-	-	-	-	-
Bygder	878	28	447	59	5	8	13	3	-
Hof	634	23	321	56	4	6	10	-	-
Holmestrand By	70	1	38	9	-	-	2	-	-
Svelviken —	43	1	16	2	1	-	-	-	-
Bygder	521	21	267	45	3	6	8	-	-
Larvik	1 067	28	522	97	7	6	18	2	1
Larvik By	383	8	180	36	3	-	4	2	1
Sandefjord —	129	6	49	15	2	-	2	-	-
Bygder	555	14	293	46	2	6	12	-	-
Jarlsberg og Larvik Amt	30 38	90	1 506	250	18	21	43	6	1
Deraf i Byer	1 084	27	499	100	8	1	10	3	1
— Bygder	1 954	63	1 007	150	10	20	33	3	-

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	169	75	94
Lungebetændelse	102	50	52
Alderdomssvaghed	88	32	56
Kræft og Sarkom	82	31	51
Organisk Hjertesygdom	66	26	40
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	49	26	23
Tuberkulose Betændelser og Miliærtuberkulose	39	19	20
Nyresygdom	38	16	22
Hjerneslag	33	15	18
Chronisk Bronchit	33	8	25
Akut —	31	10	21

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 21 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 18 Kvinder, deraf for 12 Barsel-feber, for 4 Barselkrampe, for 1 Dystokia, for 1 Epilepsia; for 1 Barselkvinde er Dødsårsagen ikke nærmere angivet.

De hyppigste Dødsårsager sees af foranstaaende Tabel Side 60.

Veirliget. Herom foreligger kun Meddelelse fra Larvik Distrikt, hvor Vinteren fra Januar til Marts betegnes som streng og med betydelig Snemængde, Sommeren var varm og gunstig for Aarsvæksten, Høsten var regnfuld og stormende. (Hansteen).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Tønsberg By iverksattes i Anledning en befrygtet Choleraepidemi de samme Foranstaltninger som Aaret forud. Byens Desinfektionsovn (se Medicinalberetningen for 1892) benyttes obligatorisk ved alle Tilfælde af akute smitsomme Sygdomme, samt til Desinfektion af Effekterne efter afdøde Tuberkulose, alt uden Betaling. Udenbysboende faar benytte den mod en billig Betaling. Kjødkontrol og Reglement for samme blev vedtaget. I Henhold til Lov af 6te Juli 1892 om Sundhedskommissioners Tilsyn med udsatte Børn har i Tønsberg By og Nøtterø Herred hvert saaledes udsat Barn faaet et Medlem af Sundhedskommissionen og en i Nabolaget boende Kvinde som Tilsyn, i de øvrige Herreder et Medlem af Sundhedskommissionen. Larvik By har Vandindtag fra 2 høitliggende Tjern, Klevver- og Ulfsbakstjernet. Klevvertjernet er omgivet af Myr og tildels dyrkede Marker. Vandet herfra var derfor mindre godt, især fordi det var ledet gennem en lang Grøft hen til Indtags- og Filtrebassinet; efter Sundhedskommissionens Foranstaltning er der lagt Indtagsrør lige ud til Tjernet, og det har senere vist sig, at Vandet er blevet betydelig bedre. Ulfsbakstjernet er omgivet af Fjelde næsten rundt omkring og indeholder et udmærket godt og rent Vand, men det har uagtet sin betydelige Størrelse et lidet Nedslagsdistrikt, saa det ikke er tilstrækkeligt til Byens Vandforsyning for hele Aaret, hvorfor Klevvertjernet har maattet benyttes især om Vinteren; i Sommermaanederne bruges kun Vand fra Ulfsbak. Ligesom i forrige Aar foretoges en grundig Rensning og Desinfektion af alle Privetbinger og Kloaker. 2 Mænd, foruden Politiet, ansattes til at paase Paabudenes Overholdelse. Kloakledningerne forlængedes yderligere, saa der nu er et næsten fuldstændigt Kloaknet over hele Byen. (Hansteen).

Badeindretninger. Badene i Sandefjord og Larvik havde talrigt Besøg af Badegjæster, og der er paa begge Steder foretaget betydelige Forbedringer og Udvidelser i tidsmæssig Retning. Larvik Bys Badeindretning har ogsaa faaet mere og mere Søgning Aaret rundt. (Hansteen).

Sygehuse. Amtet har et Sygehus for Militære, Carl Johansværns, i Horten, et fælles Sygehus i Tønsberg for Amtet og denne By; ved det sidstnævnte er i Aarets Løb fuldført en Udvidelse, idet en Nybygning er opført, der indeholder 4 Sygeværelser, de nødvendige Rum for Betjening, Badeværelse, Vadskeri m. m. og er bestemt til Optagelse af Patienter, lidende af akute, smitsomme Sygdomme. (E. Lindseth).

I Holmestrand findes i samme Bygning et Syge- og Fattighus for Byen alene. Ved Fredriksværn er der et Kysthospital for kjertelsvage Børn. I Larvik er der et Epidemilazareth.

Om Amtets Apothek, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikt.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Retsme- dicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Jarlsberg og Larvik Amt	16	1 845	90	2	2 847	17
Tønsberg	5	808	¹⁾ 31	-	1 241	7
Hof	8	286	²⁾ 27	1	528	4
Larvik	3	751	³⁾ 32	1	1 078	6

¹⁾ Tønsberg 10, Horten 7, Aasgaardstrand 2, Nøtterø 2, Sem 1, Tjøme 1, Andebu 1, Ramnes 1, Borre 1, Vaale 1, Stokke 4. ²⁾ Holmestrand 4, Svelviken 2, Hof 5, Strømmen 2, Sande 5, Lardal 3, Skoger 3, Botne 3. ³⁾ Larvik 9, Sandefjord 11, Fredriksværn 5, Brunlanes 1, Hedrum 1, Tjølling 3, Sandeherred 2.

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		27507,72	120 386	36	4	46	41
1. Solør og Odalen		3492,38	32 625	8	1	10	9
	Kongsvinger, Kjøbstad	0,80	1 308	3	1	1	-
	Vinger	494,44	4 938	1	-	2	2
	Eidskogen	641,00	5 793	1	-	1	2
	Søndre Odalen	525,76	6 851	1	-	1	1
	Nordre —	488,66	4 137	1	-	1	1
	Brandval	517,12	3 707	-	-	1	1
	Grue	824,60	5 891	1	-	3	2
2. Hedemarken		2688,24	42 638	13	1	13	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	4 013	4	2	2	-
	Vang	531,12	4 901	1	-	2	2
	Furnes	338,82	3 749	2	-	3	2
	Stange	385,46	4 630	1	-	1	1
	Romedal	368,07	4 705	1	-	1	1
	Leiten	164,58	3 655	1	-	1	-
	Nes	899,08	10 307	3	-	3	3
	Ringsaker						

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinaterer.
3. Søndre Østerdalen.	3036,74	18 633	6	1	6	5
	Elverum	1366,05	7 857	3	1	2	1
	Vaaler	648,80	3 589	1	-	1	1
	Aasnes	604,88	4 272	1	-	¹⁾ 2	1
	Hof	417,01	2 915	1	-	1	2
4. Tryssil	3759,54	5 460	2	-	4	5
	Tryssil	3101,41	4 931	2	-	3	4
	Drevsjø Kapeldistrikt af øvre Rendalen	658,13	269	-	-	-	-
	Øvre Engerdalens Ka- peldistrikt af ytre Ren- dalen		260	-	-	1	1
5. Rendalen	7093,47	9 892	3	-	7	6
	Aamot	1326,08	3 384	1	-	2	2
	Stor-Elvedalen	1565,43	3 065	1	-	2	2
	Sollien	477,36	433	-	-	1	-
	Øvre Rendalen (Drevsjø Kapeldistrikt undtaget)	3724,60	1 409	-	-	1	1
	Ytre Rendalen (øvre Engerdalens Kapeldi- strikt undtaget).....		1 601	-	-	1	1
6. Tønset	6398,71	10 330	4	-	6	7
	Lille-Elvedalen	2208,26	3 186	1	-	2	2
	Tønset	1126,97	3 062	2	-	2	2
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen	2095,63	3 370	-	-	1	2
	Kvikne Sogn af Kvikne	967,85	712	1	-	1	1

¹⁾ Deraf 1 Post ledig.

Anm. Inset Annex til Kvikne med 542 Indbyggere hører til Opdals Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 275 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt — hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

Opgaverne over Fladeindholdet af Tryssil og Rendalen Lægedistrikter er kun tilnærmedesvis rigtige.

Sundhedstilstanden betegnes fra Amtets sydlige Distrikter som i det Hele ganske god, i de nordlige derimod som mindre god. De fleste epidemiske Sygdomme forekom sjældnere end Aaret forud og kun Lungebetændelse og Diarrhoe opføres hyppigere. Deres samlede Antal var 9 211 med 512 Dødsfald mod 10 705 med 461 Dødsfald i 1892.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 006 eller 16,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (120 100). Aaret forud var den 17,6 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 64 & 65).

Af **Typhoidfeber** opgives kun 4 Tilfælde, deraf 3 spredte i Hedemarkens Landdistrikt med 1 Dødsfald og 1 i Tønset Distrikt. Det sidst-

I Hedemarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for Antal Behandlede.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	4	-	4	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1
Barsel-feber	44	16	43	6	2	1	3	6	4	4	3	3	3	4	4
Vandkopper	20	-	19	6	1	1	2	-	1	1	2	2	3	-	1
Skarlagensfeber	102	10	102	-	1	-	1	18	7	8	2	10	14	29	12
Røde Hunde	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	109	-	109	22	16	11	35	5	4	11	2	2	1	-	-
Rosen	247	8	247	17	16	18	21	30	24	15	17	18	27	20	24
Kighoste	70	6	70	4	17	11	7	2	6	6	4	5	4	4	-
Diphtheri	517	93	517	67	46	35	39	53	59	47	43	50	28	27	23
Strubehoste	16	8	16	2	1	2	1	1	2	-	1	1	2	1	2
Kusma	105	-	105	7	11	15	18	8	14	9	12	4	5	-	2
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2623	66	2623	328	335	373	298	261	161	109	113	88	146	207	204
Katarrhalsk og follikulær Angina	900	-	894	103	103	73	72	63	78	55	67	57	69	82	72
Influenza	917	6	917	69	185	230	131	45	25	12	18	12	15	13	162
Lungebetændelse	1293	194	1293	130	140	181	194	140	89	55	34	37	67	107	119
Pleurit	182	8	182	20	19	19	21	22	12	20	8	3	13	15	10
Gigtfeber	244	7	244	23	28	22	16	26	24	12	8	13	30	16	26
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1806	88	1806	112	86	64	79	73	128	398	330	172	101	119	144
Blodgang	5	-	5	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
Skjørbug	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	9211	512	9203	919	1008	1057	939	754	639	763	668	478	528	644	806

I Hedemarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Tryssil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	13	5	17	9	3	-	8	-	3	2	-	-
Vandkopper	1	-	5	-	5	-	-	-	7	-	2	-
Skarlagensfeber	18	1	9	1	4	-	3	-	21	2	47	6
Røde Hunde	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	50	-	-	-	-	-	54	-	5	-
Rosen	38	1	151	7	29	-	4	-	14	-	11	-
Kighoste	2	-	33	2	-	-	35	4	-	-	-	-
Diphtheri	79	30	314	35	41	14	5	-	34	2	44	12
Strubehoste	-	-	9	5	2	1	-	-	1	-	4	2
Kusma	19	-	51	-	21	-	3	-	9	-	2	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	397	16	1028	29	563	9	67	4	402	6	166	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	97	-	477	-	148	-	26	-	102	-	50	-
Influenza	113	1	473	2	67	-	16	1	210	2	38	-
Lungebetændelse	132	23	576	91	262	27	56	5	108	27	159	21
Pleurit	32	2	71	2	27	1	21	-	23	1	8	2
Gigtfeber	37	1	103	5	45	-	19	-	23	1	17	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	302	13	976	52	245	8	49	5	177	8	57	2
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Skjørbug	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1281	93	4350	242	1464	60	312	19	1188	51	616	47

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Chronisk Rheumatisme	504	4	10	7	265	222
Fnat	475	-	105	112	101	94
Skurv	10	-	3	6	-	1
Kjertelsyge	232	5	94	85	21	32
Rachit	162	9	89	57	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliær- tuberkulose	71	50	25	16	15	15
Lungetuberkulose	333	164	12	17	153	151
Kræft	142	101	-	-	68	74
Morbus Brightii	105	29	9	5	50	40
Blegsot og Anæmi	1189	3	72	126	76	915
Livmodersygdomme	292	-	-	-	-	292
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1663	7	51	62	645	905
Ormesygdomme	4	-	3	-	-	1
Drankersygdomme	10	1	-	-	10	-
Struma	43	-	-	2	1	40
Brok	155	3	28	20	65	42
Luxationer	64	-	7	4	40	12
Frakturer	299	2	41	20	134	86

nævnte indtraf i Tolgens Prestegjeld paa en Gaard, hvor der tidligere, ogsaa i 1892 (cfr. Medicinalberetningen for 1892), havde vist sig Typhoidfeber, men hvor der siden var desinficeret. Den sidst angrebne Patient var ligesom Aaret iforveien en indflyttet Person, en til Gaarden nylig ankommen Gut. Mistanke fæstedes ved en Brønd nær Fjøset, hvorfra Madvand toges. Efter Anlæg af ny Vandledning er intet nyt Tilfælde indtruffet. (H. Bull).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 2 Tilfælde fra Ringsaker, Hedemarkens Distrikt, og 2 i Vaaler, søndre Østerdalens Distrikt; de sidstnævnte forekom begge i samme Grænd, ligesom der berettes, at et Barn i Nabo-gaarden havde været sygt paa samme Maade. (P. N. Sjørusen).

Barsel-feber. Fra Ringsaker Herred, Hedemarkens Distrikt, omtales 3 Tilfælde af denne Sygdom, hvoraf 2 endte dødelig. I det ene af disse havde Jordemoder ikke været tilstede, men Konen, der aborterede, havde 8 Dage iforveien lidt af Erysipelas faciei. I det andet kom Jordemoderen, efterat Fosteret og Efterbyrden var født. I intet af disse Tilfælde kan Sygdommen saaledes sættes i Forbindelse med Infektion fra Hjælperkens Side. (U. Bugge). I samme Herred døde i Januar 3 Kvinder af Barsel-feber. Efter indsendt Forslag til Sundhedskommissionen blev den Jordemoder, der omtrent samtidig havde betjent

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:											
1		2		3		4		5		6	
Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Tryssil.		Rendalen.		Tønset.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
97	1	212	-	67	-	20	2	96	-	12	1
106	-	194	-	57	-	63	-	32	-	23	-
7	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
37	-	99	5	25	-	25	-	31	-	15	-
22	-	61	5	11	-	16	1	37	-	15	3
14	6	29	24	5	5	-	-	12	9	11	6
48	34	149	68	47	22	16	10	58	24	15	6
23	21	60	40	21	13	12	7	16	10	10	10
20	9	35	6	24	6	3	1	11	1	6	6
200	1	537	1	163	-	13	-	192	-	84	1
45	-	143	-	34	-	16	-	39	-	15	-
297	4	686	2	257	-	98	1	198	-	127	-
-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
1	-	7	-	1	1	-	-	1	-	-	-
6	-	25	-	9	-	-	-	1	-	2	-
28	1	60	-	22	-	17	-	17	1	11	1
11	-	27	-	8	-	1	-	14	-	3	-
56	-	137	-	44	2	8	-	39	-	15	-

disse Kvinder, forbudt at praktisere i 1 Maaned, samt hendes Kasse med iværende Instrumenter ødelagt og Nyt indkjøbt for offentlig Regning. (K. Løken).

Skarlagensfeber viser nogen Forøgelse i de Angrebnes Antal mod Aaret forud. De fleste Tilfælde anføres fra Tønset og Rendalens Distrikter.

Mæslinger var ligesom i 1892 epidemisk udbredt i Ringsaker og Nes, Hedemarkens Distrikt, i sidstnævnte Herred især i April og Mai. Forløbet var mildt. (J. C. Lund). I Rendalens Distrikt fortsatte Epidemien sig ogsaa fra Aaret forud; Sygdommen udbredte sig lidt efter lidt næsten til hvert Hus i øvre Rendalen, kom ogsaa til ytre Rendalen, her især til Hornsethgrænden og omkring Lønnæssøen. Forløbet betegnes som godartet, og de færreste Tilfælde kom under Lægebehandling, før Eftersygdomme indfandt sig. (W. Wille).

Af **Rosen** anmeldtes det største hidtil kjendte Antal Behandlede inden Amtet. Fra nordre Odalen bemærkes, at der i Løbet af Høstmaanederne indtraf paafaldende hyppige Tilfælde af Panaritier og Lymphangeter, i det Hele var der Tilbøielighed til Infektion af friske Saar, saaledes at Publikum selv blev opmærksomt derpaa og søgte Lægehjælp for høist ubetydelige Læsioner. Lignende Iagttagelser skulde ogsaa være gjort i de omkringliggende Bygder. I Oktober og November indtraf 10 Tilfælde af Rosen, hvilke forekom i en enkelt Del af Hoved-

sognet Sand; Smitteoverførelse kunde kun i ganske enkelte Tilfælde paavises. Mulig en Forurensning af Vandet her kunde spille en Rolle (se nærmere herom under akut Diarrhoe). (T. Ansteensen). Særlig hyppig var dog Sygdommen i Hedemarkens Distrikt, hvorfra opføres 151 Tilfælde med 7 Dødsfald; 50 af disse med 5 Dødsfald opføres fra Ringsaker.

Kighoste, der i 1892 herskede epidemisk i Hedemarkens Distrikt, optraadte her i 1893 med kun spredte Tilfælde, særlig i Ringsaker Herred i Aarets første Del. I Tryssil Distrikt havde Sygdommen ogsaa nogen Udbredning i Aarets 1ste Halvdel.

Diphtheri viser lidt færre Angrebne end i 1892. Ligesom da anføres de fleste Tilfælde fra Hedemarken. I Solør og Odalens Distrikt antog Sygdommen ingen større Udbredning, men holdt sig hovedsagelig til et Par Skovtrakter, den ene paa Grændsen mellem Vinger og Brandval, den anden i søndre Odalen ved Grændsen af Vinger og paa østre Side af Glommen. Den maa betragtes som en Fortsættelse af Epidemien i 1892, omend ogsaa Smitteoverførelse fra Kristiania paa Grund af den livlige Samfærdsel selvfølgelig ikke er udelukket. Distriktslægen antager imidlertid, at Diphtheriens Smittestof kan være hvilende tilstede, for ved given Leilighed igjen at komme i Virksomhed. Paa den Maade formenes alene Tilfælde at kunne forklares, der opstaar paa Steder, hvor der for 1 eller kanske 2 Aar siden har været Diphtheri, uden at ny Import er paaviselig. (H. L. Juell). I Hedemarkens Distrikt herskede Sygdommen som Epidemi hovedsagelig i Ringsaker og Nes Herreder i Juli; i Stange var heller ikke saa faa Tilfælde, men de var mere sporadisk fordelt paa det hele Aar. I Epidemilazarethet paa Sannerud behandledes 125, hvoraf 6 døde. I Nes Herred optraadte de fleste Tilfælde fra Slutningen af Juni til September. Tidligere, i Marts, havde Diphtheri vist sig hos en Familie paa Helgøen, hvor Smitten sandsynlig skrev sig fra brugte Klæder efter Børn, døde i Hamar. De øvrige Tilfælde synes mest at have optraadt i mindre lokale Epidemier. Sygdommen forløb i det Hele mildere end i tidligere Epidemier. (J. W. K. Holm). I Ringsaker havde den ikke liden Udbredelse, men var i Aftagende og mod Aarets Slutning saagodtsom ophørt. (U. Bugge). I søndre Østerdalens Distrikt, hvor Diphtheri uafbrudt har hersket siden 1887, optraadte Tilfældene mere sporadisk og næsten udelukkende kun i Aarets 1ste Halvdel. I Elverum Herred iagttoges det sidste Tilfælde i Mai. Distriktslægen opnaaede at faa oprændt 3 gamle, forfaldne, diphtherismittede Stuer, hvor Desinfektion var umulig, ligesom de ellers ogsaa maatte ansees utjenlige til Beboelse. Omkostningerne erstattedes af Amtskassen. (H. Arentz). Fra Vaaler Herred meddeles, at et Tilfælde af Diphtheri i December maatte antages at skyldes Overførelse af Smitte ved en Kjole, som Patientten havde brugt kort før hun angrebes, og som hun havde faaet fra et Hus, hvor 4 Tilfælde var optraadt i Januar samme Aar. Ingen af Patientens 6 Sødskende, hvoraf den ældste var 10 Aar, blev syge. uagtet alle holdt til i en Stue, og 2 havde ligget i samme Seng som Patientten, der døde. Hun havde rimeligvis været syg mindst 6 Dage, før Læge hentedes. (P. N. Sjursen). Fra Aasnes Herred omtales, at Tilfældene der var faa og spredte, uden Sammenhæng eller paaviselig Smittekilde. Sygdommen forløb som Regel let. I to Tilfælde hos kraftige Børn, der døde efter et Par Dages Sygdom under septiske Fænomener, antoges Smitten mulig at kunne skrive sig fra, at der lige iforveien paa samme Gaard døde flere Svin, af hvilke enkelte frembød Symptomer paa Svælgingsbesværigheder. Forekomsten af Svinediphtheri var ved Obduktion konstateret paa en anden Gaard i Aasnes i samme Aar. (J. Steenberg). I Rendalens Distrikt viste Sygdommen sig især i øvre og ytre Rendalen. Paa Gaarden Finstad i øvre Rendalen angrebes saaledes 5 Personer paa en Gang.

Forresten optraadte Tilfældene paa flere Gaarde og Pladse, men med blot en eller to Syge paa hvert Sted. Fra Tønset Distrikt bemærkes kun, at Diphtheri var temmelig hyppig paa forskellige Steder, antagelig paa Grund af ny Smitteimport gennem den større Samfærdsel. De talrige Fantefølger paa de Kanter formenes ofte ogsaa at føre Smitte med sig. (H. Bull).

Kusma. I Hedemarkens Distrikt fortsatte Sygdommen sig fra Aaret forud og forekom med spredte Tilfælde udover Distriktet. (I. C. Lund). Fra Aasnes Herred i søndre Østerdalens Distrikt bemærkes, at Kusma synes at have været meget almindelig i Bygden, om end intet Tilfælde var kommet til Behandling. Som Eftersygdom behandlede derimod i 8 Tilfælde Orchiter dels enkelt-dels dobbeltsidige, ligesom Metrorrhagi forekom hos en Kvinde efter Kusma. (Joh. Steenberg).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit, samt katarrhalsk og follikulær Angina viste omtrent den vanlige Hyppighed.

Af **Influenza** opføres dette Aar kun 917 Tilfælde for det hele Amt mod 3442 i 1892. Det største Antal opviser Februar, April og December Maaneder. Fra Solør og Odalens Distrikt anføres, at af Influenza forekom der en Del Tilfælde i Aarets første Maaneder; den var i Juni fuldstændig ophørt, men begyndte paany i December. I nordre Odalens Herred vides intet Tilfælde af Sygdommen at være forekommet, naagtet den hjemsøgte Naboherredet søndre Odalen. (Th. Ansteensen). Fra Hedemarkens Distrikt bemærkes, at Influenza der optraadte væsentlig i Aarets 3 første Maaneder, siden viste sig kun sporadiske Tilfælde. Den var meget mindre udbredt end Aaret forud, ligesom den syntes at være mildere, idet et forholdsvis mindre Antal kom under Behandling. En Del Tilfælde er sandsynlig desuden opført under akut Katarrh eller andre Sygdomsgrupper. (J. C. Lund). I søndre Østerdalens Distrikt hærjede Influenza i Aarets første 4 Maaneder mer og mindre ondartet, især farlig ved Eftersygdomme som Bronchiter, Pneumonier. (H. Arentz).

Af **Lungebetændelse** optraadte et usædvanlig stort Antal Tilfælde, hvilket sættes i Forbindelse med Influenzaens Optræden. Sygdommen havde Tilbøielighed til et forlænget Forløb, idet Krisis forhalede og Fortættelsen i Lungevævet varede længe. Af 11 behandlede Tilfælde i nordre Odalens Herred var Sygdommen i de 6 lokaliseret i Lungetoppen. (T. Anstensen). Fra Hedemarkens Distrikt omtales, at den tildels havde epidemisk Karakter og viste sig smitsom. Forløbet havde tillige et adynamisk Præg. I Ringsaker Herred angrebes saaledes i en Husmandsfamilie under Gaarden Sten mellem 12te April og 2den Mai 6 Individer af Lungebetændelse, deraf 1 Voxen og 5 Børn. I en anden Familie paa Gaarden Tande angrebes mellem 18de og 27de Mai 4 Individer, deraf 1 voxen Kvinde, som boede 4 Kilometer borte, men som et Par Dage før hun selv indsygnede, havde besøgt sin syge Broder. Endelig angrebes 3 Børn paa Gaarden Herset mellem 10de og 21de November, af hvilke 1 døde. Blandt de Syge paa den førstnævnte Gaard var den først angrebne daarligst, ved de følgende Tilfælde aftog Sygdommens Intensitet saaledes, at der hos den sidst angrebne neppe havde kunnet stilles Diagnosen Pneumoni, hvis Tilfældet ikke havde maattet betragtes som et Led i Kjeden. Det Hele gjorde Indtryk af et Infektionsstof, som efterhaanden tabte sin Virulens ved Passagen gennem flere Organismer. Ved Undersøgelse af Expektoratet fandtes Diplokokker, uden at de dog havde det for den Fränkelske Diplokok karakteristiske Udseende. De paa Gaarden Tande indtrufne Tilfælde havde stærkt fremtrædende nervøse Fænomener. (U. Bugge). Fra en anden Læge i samme Herred meldes ogsaa om Lungebetændelsernes Hyp-

pighed og Smitsomhed. Paa en Gaard fik saaledes alle Børnene Sygdommen, det ene efter det andet. Paa en anden Gaard blev først Konen syg, 3 Dage sednere Manden og 8 Dage sednere en Smed, som arbejdede paa Gaarden. Paa en Husmandsplads indsygnede først Manden, 8 Dage sednere Konen; begge, gamle Folk, døde; omtrent 1 Maaned sednere angrebes en Person paa den Gaard, hvortil Husmandspladsen hører, og en ung Arbejder, der vaagede en Nat hos denne, blev selv syg 4 Dage sednere. (H. Børsom). Fra Nes Herred omtales Influenza som mulig Aarsag til Lungebetændelsens hyppige Optræden og adynamiske Præg. (I. W. R. Holm). Fra Hamar By fremhæves ogsaa den samme Forbindelse, ligesaa fra søndre Østerdalens Distrikt. Fra Aasnes Herred nævnes saaledes som Bevis paa Lungebetændelsens smitsomme Karakter, at en Kone var i Besøg i Nabobygden Hof, hvor hendes Moder led af Pneumoni; strax efter sin Hjemkomst fik hun Sygdommen og lige efter ogsaa hendes voxne Steddatter (cfr. Medicinalberetningen for 1892, Pag. 67 og 68). Kort Tid efter indsygnede paa Nabogaarden 3 voxne Mænd efter hverandre; hos 2 af disse optraadte tillige en alvorlig Icterus. Samtlige kom sig dog. (Joh. Steenberg). Fra Rendalens Distrikt bemærkes, at Sygdommen udover Vinteren og Vaaren forekom epidemisk i øvre Rendalens Herred paa en Strækning af omtrent 15 Kilometer fra Haarset til Undset paa begge Sider af Rena. Mest udbredt var den i Ellevoldsgården. I November og December optraadte en lignende Epidemii omkring Lomnæssøen i ytre Rendalens Herred. I begge Epidemier havde Tilfældene et snigende, typhøst Forløb. De, der overstod Sygdommen havde en meget langsom Rekonvalescents. Dødeligheden var næsten 50 pCt. Det kunde ofte fastslaaes, at de Angrebne kort iforveien havde været paa Besøg i Huse, hvor Sygdommen var, ligesom det ikke var sjældent, at flere Personer i samme Hus angrebes kort efter hinanden. (W. Wille).

Pleurit viser omtrent vanlig Hyppighed, medens der af **Cigtfeber** opføres et noget større Antal Angrebne end vanlig i de nærmest foregaaende Aar.

Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera var adskillig hyppigere end ellers. Fra Solørog Odalens Distrikt omtales i nordre Odalens Herred en ganske voldsom Cholerinepidemi i Sands og Mo Sogne i Aarets 2 sidste Maaneder. Kun Faa kom imidlertid under Behandling. 2 Børn døde, inden Læge kom til. Aarsagen til Epidemien antages mulig at kunne ligge i, at der, medens Jorden var ordentlig tilfrossen, kom et voldsomt og vedholdende Tøveir, der med Afbrydelser varede mange Uger. Herved kan muligens Drikkevandet være blevet tilført sundhedsskadelige Bestanddele, idet Vandet ikke kunde opsuges af den frosne Jord, men kun skyllede hen over denne uden at blive filtreret gennem Jordlagene. Ved paany indtrædende Kulde svandt Epidemien. (T. Ansteensen). I Hedemarkens Distrikt var Diarrhoe hyppig hele Aaret igjennem, og forekom i Sommermaanederne epidemisk. Den var ofte noksaa ondartet med dysenterisk Karakter; almindelig angrebes inden en Husstand samtlige Medlemmer eller ialfald Flerheden af dem. Paa Sygehuset i Stange blev i Løbet af flere Maaneder omtrent alle Indkomne angrebne; først efter gjentagen Desinfektion af Værelserne ophørte den der. (J. C. Lund). Fra Aasnes Herred i søndre Østerdalens Distrikt anføres, at Intestinalkatarrher var meget almindelige, forekom snart sagt i hvert Hus, varierende fra en let Dyspepsi eller Diarrhoe til rene cholelignende Anfald med vandige, farveløse Udtømmelser, kold, tør Hud, Læggekramper og Kollaps (cfr. Medicinalberetningen for 1892, Pag. 68). Hos Flere ytre Sygdommen sig mere som en Tyktarmkatarrh med blodige, slimede, yderst stinkende Udtømmelser med langvarig Mathed og Anæmi efter. Denne sidste Form, der især optraadte ved Aarets Begyndelse og Slutning, antoges nærmest

at bero paa Influenza, dels paa Grund af de ledsagende nervøse Symptomer og Muskelsmerter, dels paa Grund af det typhøse, slappe Præg, som alle disse Patienter havde. (T. Steenberg).

Icterus catarrhalis optraadte med epidemisk Karakter i Hamar i Aarets 3 sidste Maaneder. Størsteparten af de Angrebne var Børn, oftest flere i samme Familie. Forløbet var mildt. (A. Lützwow).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
		1	2	3	5
		Solør og Odalen.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Ren-dalen.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	5	-	4	-	1
Syphilis, konstitutionel	11	2	7	-	2
— , hereditær	1	-	1	-	-
Gonorrhoe	89	17	54	15	3

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** hidsættes et Sammendrag i Tabel Side 66 og 67.

Fnat har fremdeles ikke liden Udbredning. Fra nordre Odalens Herred, Solør og Odalens Distrikt, anføres saaledes, at der i Hovedsognet Sand var en ganske antagelig Mængde Skabpatienter, af hvilke dog kun en Del kom under Behandling. De af Fattigvæsnet Understøttede, som led af Skab («Klaae»), siges at bryde sig lidet eller intet om Sygdommen, idet kun et Faatal af de Behandlede havde Fattighjælp. De mere Bemidlede, men som alligevel sad i smaa Kaar, gruede for Udgiften. Denne LigeGYldighed syntes at staa i Misforhold til Befolkningens ellers udprægede Renlighedssans, der ligeover for Lægen ytrede sig i Beklagelser og Undskyldninger, naar de Syge ved Undersøgelsen ikke havde rene Sengklæder eller Undertøiet ikke var rent. (T. Ansteensen). Fra Hedemarkens Distrikt omtales Hyppigheden af Skab fremdeles især fra Ringsaker, Nes, og Løiten Herreder; i de to sidstnævte syntes den dog at være i Aftagende.

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde 11,4 pCt. af samtlige ved Sygdom fremkaldte Dødsaaarsager og 17,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 10,3 pCt og 14,8 pCt. og for Bygderne 11,4 pCt. og 17,8 pCt. Se forresten Tabel Side 72.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opføres 155 Tilfælde med 3 kjendte Dødsfald. Sædet opgives for 143 som følger: H. ingvinalis 103, H. cruralis 19, H. umbilicalis 21.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen	285	34	93	192
Kongsvinger By	23	4	4	19
Bygder	262	30	89	173
Hedemarken	644	68	242	402
Hamar By	55	4	20	35
Bygder	589	64	222	367
Søndre Østerdalen	161	22	60	101
Tryssil	65	10	19	46
Rendalen	159	24	51	108
Tønset	127	6	47	80
Hedemarkens Amt	1 441	164	512	929
Deraf i Byer	78	8	24	54
— Bygder	1 363	156	488	875

For **Benbrud** (Fractura) behandlede 299 Personer, hvoraf 2 døde. Sædet er opgivet saaledes:

Fractura cranii	6	Fractura digitor. manus	9
— ossium nasi	1	— colli femoris	7
— columnæ	1	— femoris	19
— sterni	2	— patellæ	1
— claviculæ	15	— cruris	33
— scapulæ	2	— tibiæ	9
— costarum	73	— fibulæ	22
— humeri	16	— malleoli	9
— antibrachii	14	— articuli pedis	2
— radii	47	— digit. pedis	1
— ulnæ	10		

Af **Luxationer** behandlede 64 Tilfælde. Sædet er for 61 opgivet saaledes: L. maxillæ inf. 2, L. humeri 32, L. claviculæ 2, L. antibrachii 10, L. radii 4, L. ulnæ 1, L. manus 1, L. digitor. manus 3, L. femoris 3, L. genus 3.

Af sjældnere Sygdomme behandlede et Tilfælde af **Morbus Basedowii** hos en 22-aarig Kvinde i nordre Odalens Herred. (T. Ansteensen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 47 saadanne, deraf i Solør og Odalens Distrikt 7, i Hedemarkens 23, i søndre Østerdalens 11, i Tryssil 2 og i Tønset 4. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 73. Et Tilfælde af Selvudvikling omtales fra Ringsaker Herred, Hedemarkens Distrikt. En nu 34-aarig Kvinde, der altid havde været frisk og regelmæssig menstrueret, fødte 23 Aar gl. første Gang et Barn, der forløstes med Tang, 2det Barn var fuldbaaret, men dødfødt, 3de og 4de levende, 5te dødfødt. Alle Fødsler var foregaaede meget let. Ved Lægens Ankomst denne Gang var Frugtvan-

Obstetriciske Operationer i Hedemarkens Amt.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	uopg.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.	død.	levende.	
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	25	-	³⁾ 25	1	-	1	-	1	-	2	⁴⁾ 2	-	-	-	
Bækkensneverhed	4	¹⁾ 1	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-	
Barselkrampe	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtfødsel	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
Tilsammen	33	2	32	4	-	2	-	1	1	2	2	1	1	5	
	35		36												

¹⁾ Dødsårsag antagelig Embolia eller Hjertelammelse. Døden indtraadte pludselig 3 Døgn efter Forløsningen. Er opført under Vitia org. cordis. ²⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ³⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler; ved den ene forløstes begge Tvillinger med Tang, ved den anden kun 1ste Tvilling, om 2den er intet anført. ⁴⁾ Tang anlagdes paa Sædet. ⁵⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning, er paa Dødslisten sandsynlig opført under Dystokia.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	Ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Solør og Odalen	934	26	444	55	4	7	16	1	
Kongsvinger By	47	1	24	6	-	-	-	1	
Bygder	887	25	420	49	4	7	16	-	
Hedemarken	1 447	39	801	115	12	10	6	3	1
Hamar By	196	5	66	17	-	1	-	-	-
Bygder	1 251	34	735	98	12	9	6	3	1
Søndre Østerdalen	556	10	276	33	1	1	7	3	-
Tryssil	138	7	79	10	-	1	2	1	-
Rendalen	296	8	223	27	4	1	5	3	-
Tønset	277	5	162	18	1	2	1	2	-
Gaarde af Tolgens Herred ¹⁾	4	-	5	-	-	-	-	-	-
Inset Annex af Kvikne ²⁾ ..	9	1	16	2	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt	3 661	96	2 006	260	22	22	37	13	1
Deraf i Byer	243	6	90	23	-	1	-	1	-
— Bygder	3 418	90	1 916	237	22	21	37	12	1

¹⁾ Tilhører Røros Distrikt af søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Tilhører Opdals Distrikt af søndre Trondhjems Amt.

det afgaaet for 3 Døgn siden. Fosterlyd var ikke hørt af Jordmoderen den hele Tid. Fosterets venstre Arm laa udenfor Fødselsdelene til ovenfor Albuen. Vending mislykkedes, ligesaa Forsøg paa Extraction. Der blev telefoneret efter nærboende Læge til Hjælp, men af Frygt for Livmoderbristning paa Grund af de voldsomme og ustanselige Veer, turde dennes Ankomst ikke oppebies, men Forberedelse til at gjøre Embryotomi iverksattes. Under disse foregik under et stærkt Skrig fra Konen og en voldsom Ve Selvudviklingen, saaledes at Kroppen svingede rundt, idet Sædet fødtes først. Hovedet og høire Arm forløstes derpaa let. Fosteret var af middels Størrelse. Moderens Bækken var usædvanlig stort og rummeligt; Maaleinstrumenter medhavdes ikke. (H. Børsun).

Jordemoderhjælpen. Fra Solør og Odalens Distrikt anføres, at Brugen af uexamineret Jordemoder overalt er i Aftagende.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 655 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 54,6.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 22 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 23; 2 er opførte under Abort, 16 døde af Barselfeber, og af Barselkrampe, Livmoderblødning, organisk Hjertesygdom, Mania puerperalis og Dystokia hver 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	ialt.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungebetændelse	194	6	188
Lungetuberkulose	164	8	156
Alderdomssvaghed	128	2	126
Kræft	101	9	92
Diphtheri	93	2	91
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	88	6	82
Akut Bronchit	66	6	60
Medfødt Svaghed	61	6	55
Hjerneslag	61	5	56
Organisk Hjertesygdom	53	4	49
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	50	5	45

Veirliget. Vinteren synes at have været snerig og kold, Vaar og Sommer tør og varmere end sædvanlig, Høsten mild, tildels regnfuld.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Solør og Odalens Distrikt beretter Distriktslægen, at Forholdene er de samme som i de nærmest foregaaende Aar. Nogen Fremgang i bedre Husstel og Renlighed kan konstateres; Brændevinsdrik er i noget Aftagende, men Afholdsbevægelsen gjør ikke alle Aar lige store Fremskridt. Man kan saaledes opleve at træffe Kongsvinger Gader omkring Samlaget paa en Jule- eller Paaskeaften saa opfyldt af beruset, hujende og skrigende Ungdom, at man knapt kan komme frem. Angaaende Sædeligheden bemærkes, at Pigerne, naar de har Konfirmationen bag sig, uden Frygt for Følgerne eller Tanke paa disse hengive sig til den fri Kjærligheds Glæder; og i Kongsvinger By kan Ungdommen betegnes som usædelig. — Som Følge af de daarlige Tider og mindre Arbeide i Skovene, tildels ogsaa bevirket ved disses stærke Udhugst, har der i de sidste Aar ganske vist været trangt for Fattigfolk, og Fattigbudgetterne viser stadig en stigende Tendens. Naar Mændene nødes til at vandre ud af Bygden forat søge Arbeide, er Armoden som oftest tilhuse i Hjemmene. Fortjenesten gaar for største Del med til deres eget Underhold, og det, som sendes hjem, er saare lidet. Jernbanearbeidet gennem Solør var derfor til stor Hjælp for den fattigere Befolkning, kun Skade, at ved saadanne Anlæg saa mange fremmede Arbeidere indfinder sig, af hvilke de fleste er gamle og vante i det

Slags Arbeide, hvorved en Flerhed af de indenbygds Arbeidere kun til sine Tider fik være med. Der var ved dette Anlæg en betydelig Forskjel paa Ædrueligheden mellem Arbeiderne og de, som for 30 Aar siden byggede Banen til Sverige; de nuværende Jerbanearbeidere var rene Nøkkerhedsmænd sammenlignet med dem fra 50 og 60 Aarene. (H. L. Juell). Fra nordre Odalens Herred omtales, at Drukkenskaben florerer i Julen. Enhver Unggut bør da have kjøbt Brændevin for at være «Kar». Natteløberiet blomstrer ogsaa. (T. Ansteensen). I Nes Herred, Hedemarkens Distrikt, siges Renligheden tydeligt at være gaaet tilbage i de sednere Aar. Selv paa større Gaarde er det mangen Gang daarligt bevendt med den; der klages over Mangel paa Arbeidshjælp, og at der derfor bliver for liden Tid tilovers til at holde Personer og Huse rene. (J. W. K. Holm). I Hamar bidrog Jernbaneanlægget og en ikke ubetydelig Nybygning inden Byen til en bedre Arbeidsfortjeneste. Ved Byens Kloaknet er den Forbedring foretagen, at samtlige Kloakmundinger er førte under Jernbanelegemet helt ud i Mjøsen, medens de før udmundede mer eller mindre høit oppe paa Stranden, hvilket var til ikke liden Ulempe. (A. Lützow). I søndre Østerdalens Distrikt siges den bedre Arbeidsfortjeneste i Skovene utvivlsomt at have forbedret mange smaa Selveieres Kaar; mange smaa og nette Stuebygninger er opførte, og med dem er fulgt større Renlighed. Hudpleien staaer dog ikke høit. I Solørbygderne er der i det Hele taget større gammeldags Urenlighed og Sløvhed overalt undtagen hos de bemidlede Skoveiere. Kostholdet i Elverum er nok saa bra blandt Arbeidsklassen, hvoraf dog en stor Del her som i Solør lever flot, saalænge den opsparede Skov- og Fløderfortjeneste rækker — uden Tanke paa Fremtiden. Der bruges forliden Melk og for meget Kaffe. Ædrueligheden har været bedre for Elverums Vedkommende, men neppe Sædeligheden. (H. Arentz). Fra Aasnes Herred nævnes ogsaa de høiere Arbeidspriser som Følge af Jernbaneanlægget, og den større Tømmerdrift der siges at have skaffet Arbeiderbefolkningen Indtægter saa store, som de ikke har været siden 70-Aarenes Glandsperiode, hvad der da ogsaa viser sig i mange Arbeiderhjem. Men den samme Flothed og Sorgløshed for Fremtiden hos Solungen, der er berørt ovenfor, bevirker, at for Mange bliver Enderesultatet det samme. (Joh. Steenberg). Fra Rendalens Distrikt omtales en almindelig og yndet Ret blandt Tømmerhuggere, nemlig smeltet Fleskefedt, hvortil sættes Vand, Mysost og en hel Del Puddersukker; dette koges og bliver da en tyk Velling, der spises som Suppe med Fladbrød til. Drikfældigheden siges i de sednere Aar betydelig aftaget og Afholdsbevægelsen at gjøre Fremgang. (W. Wille). Fra Tønset Distrikt bemærkes, at i Modsætning til tidligere Aar, bruges der nu mere kjøbte Fedevarer og Kaffe, der anvendes i altfor stor Udstrækning baade som Nærings- og Nydelsesmiddel. Brændevin skal saagodt som være aflagt i Husene, men derimod misbruges Naphta i høi Grad og ikke mindst af den kvindelige Befolkning. (H. Bull).

Sygehuse. Det lille Sygehus i Kongsvinger, som en Privatlæge havde i en Kommunen tilhørende Bygning, maatte nedlægges, da det ikke støttedes af noget Fattigvæsen, og dets Indredning var saadan, at økonomisk bedre Stillede ikke kunde indlægges der. (Spolert). Amtssygehuset ligger i Stange, Hedemarkens Distrikt. I Hamar er der et kommunalt Sygehus.

Bade. Foruden Badeindretninger ved Sygehusene, findes i Hamar en privat Badeanstalt for Karbad, Furunaalsbad og Dampbad, der flittig benyttes Aaret rundt. Desuden findes der flere Sommerbadehuse ved Mjøsstrand. Ogsaa ved Seminariet og Gymnasiet er der Bad for Eleverne. Et mindre Badehus for Karbad og Styrt findes fremdeles ved Tønset Station.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikt.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissi- oner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Retsmedi- cinske Forretnin- ger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Hedemarkens Amt.....	24	3 998	45	3 584	25
Solør og Odalen	5	771	¹⁾ 4	900	3
Hedemarken	7	1 372	²⁾ 26	⁶⁾ 1 279	17
Søndre Østerdalen	5	908	³⁾ 9	674	3
Tryssil	1	144	⁴⁾ 1	278	-
Rendalen	3	687	⁵⁾ 5	⁷⁾ 163	2
Tønset	3	116	-	291	-

¹⁾ Grue 1, søndre Odalen 2, Kongsvinger 1. ²⁾ Vang 2, Furnes 1, Løiten 1, Stange 1, Ringsaker 5, Nes 4, Hamar 12. ³⁾ Elverum 6, Vaaler 1, Hof 1, Aasnes 1. ⁴⁾ Tryssil 1. ⁵⁾ Øvre Rendalen 2, ytre Rendalen 1, Aamot 2. ⁶⁾ I Nes Herred vaccineredes ikke paa Grund af Diptheri. ⁷⁾ I Solliens Herred kunde ikke vaccineres, da Hjælpevaccina-
trien døde.

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		25362,50	108 569	32	2	41	37
1. Hadeland og Land		2 948,24	24 186	9	-	10	7
	Jevnaker	444,09	6 192	1	-	5	2
	Gran	837,98	8 634	3	-	2	2
	Søndre Land.....	781,85	4 846	2	-	1	1
	Nordre —	884,82	4 514	3	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 495,38	10 059	4	-	4	4
	Søndre Aurdal	1 453,07	5 153	2	-	2	2
	Nordre —	1 042,31	4 906	2	-	2	2
3. Nordre Valdres		2 943,32	7 103	2	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 285	-	-	1	1
	Vestre —	467,87	2 652	2	-	1	1
	Vang.....	1 606,45	2 166	-	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
4. Toten	1 483,89	23 916	7	1	7	7
	Gjøvik, Kjøbstad	0,94	1 391	2	1	1	1
	Østre Toten	402,57	7 448	3	-	2	2
	Vestre —	415,05	6 952	1	-	2	2
	Vardal	261,59	3 539	-	-	-	-
	Biri	403,74	4 586	1	-	2	2
5. Faaberg	2 359,26	15 337	5	1	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,95	1 861	3	1	1	-
	Faaberg	478,02	5 127	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 125	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 833	1	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 391	-	-	1	1
6. Ringebu	3 166,69	11 659	2	-	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 262	-	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 042	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 355	1	-	1	1
7. Lom	5 799,56	9 770	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 865	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 483	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sels Annex)	1 696,51	4 422	1	-	2	2
8. Lesje	4 166,16	6 549	1	-	4	3
	Lesje	2 277,95	2 700	-	-	2	1
	Dovre	1 442,17	2 109	1	-	1	1
	Sels Annex af Vaage	446,04	1 740	-	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i sin Almindelighed at have været nogenlunde god, om end Mæslinger og Kighoste i enkelte Distrikter, Diphtheri og Typhoidfeber i andre optraadte epidemisk; Diarrhoe var desuden usædvanlig hyppig; det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde, som anmeldtes, var 6611, hvoraf 321 dødelige, mod henholdsvis 8751 og 373 i 1892.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1623 eller 15,0 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (108 100). I 1892 var Dødeligheden 17,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 80 og 81).

Typhoidfeber forekom med 56 Tilfælde, deraf 18 i søndre Valdres Distrikt, hvor der i Ulnes Sogn i Maanederne Mai—August herskede en Epidemi paa 15 Tilfælde, samtlige paa 2—3 nær let forløbende. Uden Sammenhæng med

denne Epidemi iagttoges i August Maaned Sygdommen hos en Underofficer, der var smittet under Vaabenøvelserne paa Helgelandsmoen. Hans Pleierske, men ellers ingen anden, blev smittet. (S. Gotaas). 3 Tilfælde i østre Slidre af nordre Valdres Distrikt kunde sættes i Forbindelse med den lokale Epidemi dersteds Aaret iforveien. Under Henviisning til forrige Aars Epidemi paa Lome i vestre Slidre, hvor flere Gaarde havde hentet Drikkevand fra en Brønd ikke langt nedenfor Kirkegaarden for Bygden, bemærker Kommunalæge Jansen, at man nu har begyndt at se sig om efter en ny Kirkegaard. Fra Toten Distrikt opgives 30 Tilfælde med 1 Dødsfald. Gaarden Slagsvold, der ogsaa tidligere har været et Arnested for Sygdommen, angives af Distriktslægen som Smittekilde for 1 Tilfælde.

Af **Skarlagensfeber** opføres ikke Halvparten saa mange Angrebne som Aaret forud. De 28 Tilfælde i Hadeland og Lands Distrikt forekom spredt over hele Distriktet. I Ringeby Distrikt optraadte, saavidt vides, kun et Tilfælde, der iagttoges paa en Sæter en Mils Vei fra Gausdals Sanatorium, hvis Gjæster meget almindelig benyttede nævnte Sæter som Hvilested paa sine Udflugter. (J. F. Holst). I Hedalen af Vaage, Loms Distrikt, var Sygdommen adskillig udbredt. Den var sandsynligvis bragt did fra Sel. (Øvergaard).

Mæslinger var meget udbredt i Hadeland og Lands Distrikt som Fortsættelse af Fjoraarets Epidemi; de var i Almindelighed mildt forløbende; i søndre Land forekom der dog flere grave Tilfælde. Der opgives 5 Dødsfald. Sygdommen formodes bragt til Vaage, Loms Distrikt, ved Folk, der havde været paa Hestemarkedet i Veblungsnes. (Øvergaard).

Rosen forekom hyppigere end, saavidt vides, noget tidligere Aar.

Kighoste, der Aaret forud optraadte epidemisk over næsten hele Amtet, var forholdsvis lidet udbredt; den fulgte i Hadeland og Lands Distrikt meget almindelig efter Mæslinger og holdt sig omtrent hele Aaret.

Diphtheri, der har været i Tilbagegang siden 1891, opføres ogsaa dette Aar med et lidt mindre Antal Angrebne end Aaret forud. Sygdommen forekom dog i samtlige Distrikter undtagen Lom og Lesje, og større Epidemier omtales navnlig fra Hadeland og Lands samt Totens Distrikter. I Gran i Hadeland og Lands Distrikt begyndte Sygdommen i Marts og varede Aaret ud. Epidemien kulminerede i Mai med 18 Tilfælde og optraadte uden indbyrdes Sammenhæng i alle Sogne med Undtagelse af Brandbu. I det Hele opgives fra Gran 31 Tilfælde, hvoraf mange paa Gaarde, hvor Sygdommen havde forekommet ogsaa i tidligere Aar. Paa Grund af de mange elendige Boliger bliver vel ofte Desinfektionen lidet virksomhedsfuld; det hænder ialfald ikke sjelden, at Sygdommen optræder flere Gange paa samme Sted med Maaneders og Aars Mellemlum; saa ofte som mulig anvendes udstrakt Oliemaling eller Overstrykning med en Blanding af Kalkmelk, Lim og Linolie. (Støren). I Jevnaker forekom enkelte sporadiske Tilfælde i Løbet af Sommeren, men i Oktober antog Sygdommen Karakter af Epidemi, idet der da optraadte 11 Tilfælde i samme Grænd i Lynner Annex. Ogsaa fra søndre Land omtales en mindre Epidemi i Fluberg, hvortil Sygdommen antoges indført fra Toten. Nogle Tilfælde i Torpen Sogn af nordre Land skyldtes antagelig Smitte fra Biri. (Kolbjørnsen). I Svenes Sogn i søndre Valdres Distrikt kom Sygdommen til den Gaard, hvor Amtsskolen havde sit Lokale; denne maatte derfor en Tid lukkes, medens der paagik grundig Desinfektion og Rengjøring; samtlige Elever underkastedes Undersøgelse. Paa en Sæter nordenfor Etnedalen, døde i August 2 Børn af Diphtheri, og flere andre Tilfælde forefandt sig samtidig baade der og fleresteds nede i Bygden; sednere udover Høsten var der sandsynligvis Diphtheri paa omtrent hver Gaard i den øvre Del af nordre

I Kristians Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte.		Tiden er opgiven for Antal Behandlede.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	56	3	56	3	1	-	-	6	9	2	14	8	6	2	5
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	22	7	21	2	-	2	3	-	1	2	2	4	-	1	4
Vandkopper	63	-	63	3	9	6	11	1	6	4	2	1	10	3	7
Skarlagensfeber	54	4	54	2	-	-	3	2	5	4	7	2	12	4	13
Røde Hunde	10	-	10	-	-	-	-	1	-	3	-	2	3	-	1
Mæslinger	199	8	197	31	40	37	12	4	2	-	9	7	9	33	13
Rosen	153	-	140	4	5	10	12	16	12	18	13	10	11	14	15
Kighoste	154	7	154	34	28	28	4	5	15	10	5	1	11	9	4
Diphtheri	387	89	387	36	18	14	15	31	28	34	39	24	39	55	54
Strubehoste	13	7	9	-	-	1	1	-	1	3	1	-	1	-	1
Kusma	85	-	85	8	13	15	20	14	8	1	1	4	-	-	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2024	39	2018	188	197	253	235	231	179	96	90	83	143	148	175
Katarrhalsk og follikulær Angina	755	-	743	63	52	51	68	55	63	36	36	51	51	119	98
Influenza	308	3	305	43	64	74	38	15	12	2	-	1	1	14	41
Lungebetændelse	718	121	718	48	54	80	93	104	61	34	29	28	39	88	60
Pleurit	144	5	144	8	8	8	16	21	13	17	6	8	12	13	14
Gigtfeber	199	4	199	21	17	17	17	19	19	14	9	9	23	18	16
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1225	23	1224	78	57	68	42	37	127	332	189	92	70	77	55
Blodgang	34	-	34	8	2	-	6	1	1	1	1	2	3	2	7
Skjørbug	6	1	6	1	-	-	1	-	-	2	-	-	1	-	1
Tilsammen	6611	321	6569	581	565	664	597	565	562	615	453	337	445	600	585

I Kristians Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	1	1	18	-	6	1	30	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	5	3	1	-	2	2	7	-	1	-	3	1	2	-	1	1
Vandkopper	34	-	-	-	-	-	5	-	23	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	28	1	7	-	-	-	7	-	-	-	1	-	11	3	-	-
Røde Hunde	7	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	126	5	2	2	15	1	8	-	2	-	-	-	46	-	-	-
Rosen	56	-	1	-	6	-	16	-	55	-	16	-	2	-	1	-
Kighoste	95	4	9	2	-	-	3	1	47	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	95	25	33	6	11	2	148	35	68	20	32	1	-	-	-	-
Strubehoste	6	2	-	-	-	-	5	4	2	1	-	-	-	-	-	-
Kusma	3	-	-	-	4	-	5	-	68	-	-	-	4	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	781	11	41	2	65	6	447	4	554	9	52	4	68	3	16	-
Katarrhalsk og follikulær Angina Influenza	196	-	17	-	15	-	238	-	220	-	54	-	10	-	5	-
Lungebetændelse	85	1	-	-	27	-	38	1	90	-	67	-	-	-	1	1
Pleurit	246	36	18	5	20	3	255	53	108	18	40	1	21	4	10	1
Gigtfeber	48	-	2	-	4	-	35	1	42	3	7	1	3	-	3	-
Koldfeber	52	-	2	1	20	3	48	-	34	-	21	-	16	-	6	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	432	10	9	1	38	2	262	6	387	4	87	-	7	-	3	-
Skjørbug	-	-	-	-	6	-	13	-	6	-	-	-	1	-	8	-
-	-	-	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2296	99	160	19	239	20	1576	107	1711	55	382	8	191	10	56	3

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Hadeland og Land.	
							Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	439	1	5	5	241	183	128	1
Fnat	311	-	66	76	52	65	118	-
Skurv	6	-	2	3	-	1	4	-
Kjertelsyge	212	2	74	91	15	32	54	1
Rachit	116	3	72	44	-	-	40	1
Tuberkuløse Betændelse og Miliær- tuberkulose	55	31	25	9	12	7	11	8
Lungetuberkulose	230	104	7	8	91	124	52	30
Kræft	127	75	-	-	65	62	22	18
Morbus Brightii	117	33	7	4	52	52	37	16
Blegsot og Anæmi	1124	2	52	132	69	871	214	2
Livmodersygdomme	227	-	-	-	-	227	51	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1714	10	67	89	710	848	337	1
Ormesygdomme	71	-	29	29	8	5	26	-
Drankersygdomme	19	1	-	-	18	1	2	1
Struma	82	1	-	4	2	75	15	-
Brok	96	5	15	4	55	22	20	2
Luxationer	38	-	1	1	28	8	4	-
Frakturer	220	3	36	6	101	62	59	1

Etnedalen, uden at man trods Paalæg fik Underretning derom. Da Distriktslægen tilsidst fik Rede paa Forholdet, blev Skolen lukket og Læreren paasaa, at intet Barn atter kom paa Skolen, før Desinfektion og grundig Rengjøring var foretagen i dets Hjem. I det Hele observeredes 33 Tilfælde med 6 Dødsfald, en Mortalitet af 18,1 pCt. (S. Gotaas). I nordre Valdres forekom sporadiske Tilfælde i alle 3 Herreder. Fra Toten Distrikt, hvor der opgives 148 Tilfælde (Aaret forud anmeldtes 243), bemærkes, at Sygdommen tilsyneladende er i Aftagende, navnlig efterat et gammelt, usundt Hus, hvorfra alleslags Smitte syntes ikke at kunne fordrives, med Amtets Samtykke var blevet opbrændt. (Aabel). I Faaberg Distrikt optraadte Sygdommen med størst Antal Tilfælde i Follebu i øvre Gausdal; Folkeskolen maatte lukkes, hvorhos der ansattes en egen Desinfektionsmand, en «Røgemester», til specielt at besørge Desinfektionen. Som Exempel paa den overdrevne Smittefrygt anføres, at det paa Lillehammer i et Tilfælde var umuligt at opdrive Hest og Slæde til at kjøre et Lig bort; endelig blev det trukket til Kirkegaarden paa en Kjælke af nogle drukkne Jernbanearbeidere, «som Alkoholen havde givet Mod nok til dette farlige Arbeide». (Torp). Til Faavangs Annex i Ringebu Distrikt fulgte Sygdommen med Jernbanearbeidere, der netop i stort Antal ankom did fra Ringsaker, hvor Sygdommen optraadte (J. F. Holst).

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
2		3		4		5		6		7		8	
Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
.11	-	12	-	156	-	87	-	18	-	15	-	12	-
4	-	4	-	125	-	20	-	25	-	12	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
20	-	25	-	41	1	36	-	15	-	16	-	5	-
13	-	9	-	26	2	13	-	4	-	6	-	5	-
1	1	4	3	22	9	9	6	1	1	1	1	6	2
16	10	20	8	72	23	20	14	25	9	14	7	11	3
7	3	13	2	26	9	33	22	12	8	7	10	7	3
1	-	7	6	46	5	9	2	5	1	10	3	2	-
39	-	83	-	427	-	197	-	89	-	44	-	31	-
11	-	20	-	57	-	51	-	18	-	12	-	7	-
83	-	69	1	462	-	486	-	111	4	122	3	44	1
-	-	-	-	39	-	6	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	14	-	2	-	1	-	-	-	-	-
1	-	1	-	51	-	10	-	-	-	4	1	-	-
7	-	9	-	26	-	12	1	10	1	6	1	6	-
1	-	-	-	13	-	13	-	3	-	-	-	4	-
8	-	21	-	54	2	32	-	23	-	16	-	7	-

Akut Katarrh i Luftveiene og Influenza synes at have været mindre fremtrædende end i det foregaaende Aar.

Lungebetændelse «rasede mer end almindelig» i Jevnaker i Hadeland og Lands Distrikt og frembød adskillige Tilfælde, der kunde tale for Overførelse ved Smitte. (Hvattum). I søndre Valdres Distrikt viste der sig ved Aarets Slutning de første og meget grave Tilfælde af en Epidemi af betydelig Smitsomhed. (S. Gotaas). Sygdommen synes derimod at have været usædvanlig sjelden i nordre Valdres Distrikt. (L. Jansen).

Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera var betydelig hyppigere end Aaret iforveien. Der opgives 1225 Angrebne mod 676 i 1892 og 435 gennemsnitlig i de foregaaende 10 Aar. I Hadeland og Lands Distrikt angrebes enkelte Steder hele Bygdedele, Hus efter Hus; Epidemien skrev sig antagelig fra Drikkevandet, der under den usædvanlige Tørke var tilstede i ringe Mængde og af slet Kvalitet; den ophørte ialfald, da Nedbøren begyndte i September Maaned. (Kolbjørnsen). I nordre Valdres Distrikt forekom endel Tilfælde, der ved sine Tenesmer og blodige Afføringer mere mindede om **Blodgang**, under hvilken Diagnose de derfor ogsaa er opførte paa Listerne. (L. Jansen).

En smitsom **Conjunctivit** var i søndre Valdres Distrikt adskillig udbredt, især blandt Børn. (Gotaas).

Antal Tilfælde af **veneriske Sygdomme**, behandlede uden for Sygehus, sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
		1	2	4	5	6	7	8
		Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Toten.	Faa-berg.	Ringe-bu.	Lom.	Lesje.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	11	2	1	6	1	-	-	1
Syphilis, konstitutionel — , hereditær								
Gonorrhoe	34	12	-	1	17	2	1	1

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** henvises til Tabel Side 82, og 83.

Om **Nevrastheniens** store og tiltagende Udbredning skriver Distriktslæge Torp i Faaberg: «Neurasthenien er absolut i Opkomst ogsaa udover Landsbygden; den er ikke længere blot forbeholdt Byerne. Jeg er vis paa, at Apothekerne vil indrømme, at Bromkalium og Nervina i de sednere Aar jævnt er tiltaget i Brug og snart optager Concurrancen med Jernmidlerne, som bestemt er i Nedadgaaen. Man skulde paa Forhaand ikke godt kunne tænke sig, at Neurasthenien skulde finde Udbredelse blandt vor kraftige Landbefolkning, og dog er det Tilfældet. Det er paa Landet som i Byerne; Folket higer efter mere Nydelse, og, omend Maalet kan være forskjelligt, Concurrancen og Kampen for Tilværelsen stimulerer dog Nervekraften udover det tilvante, gode, gamle Forhold med de samme Følger for Land som for By. Disse Trakter lider efter min Formening under Overkultur fortiden, den er kommet for braat paa dem og river dem op; desuden er den pekuniære Stilling heller ikke saa god paa disse Kanter, at den tillader egentlige Udgifter paa Nydelsens Konto, hvorved der ofte under den største Kamp for at naa Maalet, dog kun efterlades Skuffelser og Mismod, som forbitrer Tilværelsen. Her er en Higen efter at blive «noget mere», som er usund. Sønnerne skal alle længere frem end Fædrene, Haandens Gjerning strækker ikke til, derfor bærer det afsted til Seminarier, Folkehøiskoler, Underofficersskoler eller lignende, hvor man som oftest kun faar Øiet op for det Høiere liggende, uden at man kan naa Ønskernes Maal, og naaes faste Stillinger, viser det sig snart, at Aflønningen ikke tilfredsstiller, og Indehaveren maa enten ud i anstrængende Extraarbejde eller til sin egen Misnøie trække sig tilbage, — begge Dele enerverende Tilstande. En Utallighed af Aviser flommer ind over Bygderne med Speilbilleder andetsteds fra, hvorimod den nøgne Virkelighed paa Stedet falder saa rent igjennem saavel paa det sociale, som politiske Omraade; at de er rene Bacterier for Nervelevet, er utvivlsomt og de virker saa meget heftigere, som de træffer paa Organismer, som ingen Reactionsevne har, og som derfor kun opfyldes med Uro og ubestemt Higen. Medens Mændene ofte gaar omkring i stille Lidelse og Higen efter Stillinger med pekuniære eller sociale Fordele, lader heller ikke Overkulturen Kvinderne blive i sin gode Ligevægt, der føres tvertimod dem imellem en kanske heftigere Konkurrance. Først i de sednere Aar er Fruetitel

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land	263	30	99	164
Søndre Valdres	59	10	19	40
Nordre —	82	8	20	62
Toten	247	23	107	140
Gjøvik By.....	15	2	6	9
Bygder.....	232	21	101	131
Faaberg	188	14	55	133
Lillehammer By.....	28	2	13	15
Bygder.....	160	12	42	118
Ringebu	56	9	8	48
Lom	68	7	10	58
Lesje	43	3	3	40
Kristians Amt	1006	104	321	685
Deraf i Byer	43	4	19	24
— - Bygder	963	100	302	661

begyndt at afløse det gamle «Mor» som Tiltale til Gaardens Husmoder, Døtrene begynder at befinde sig vel med Frøkentitel, og man er ikke længere paa det Rene med, at det anstaar en Gaardmandsdatter at melke Kjørene, vaske Gulv eller gaa i Gaardsdriftens daglige Dont. Man inviteres til Baller, Brylluper og andre Fester pr. Kort, Desertbord arrangeres med Kager fra Byens Konditor og med Vine, kort Selskabslivet er i betydeligt Opsving. At denne Skildring væsentlig endda kun passer for forholdsvis Faa i vore Bygder er selvsagt, men Tendensen gaar mer eller mindre udpræget i den Retning, og derfor strækker det ikke til, hvad Jordbruget kaster af sig. Kampen for Tilværelsen sætter sine Brændemærker ogsaa paa vor Landbefolkning, og jeg tror neppe, at jeg skal tage meget Feil, naar jeg spaaer, at om ikke lang Tid vil Landbefolkningen være lige saa neurasthenisk som Bybefolkningen. Det er selvsagt, at Udvikling maa der til, og ingen kan standse den, men jeg kan ikke frigjøre mig for, at den her hos os gaar for fort i ovenfor paapegede Retning; den er med andre Ord usund og skaber derfor Usundhed. —

En direkte Følge af Tidens ændrede Krav er blandt andet, at det gode, gamle, nationale Fladbrød nu overalt fortrænges af det ovnsbagte Rugbrød, hvorved Almuens tidligere saa gode og kraftige Tænder efterhvert svinder og ombyttes med Tandlægernes Gebis; man ser nu flere med daarlige Tænder paa Landet end i Byerne, hvor man dog pleier sine Tænder ved Siden af al den Ødelæggelse, de er udsat for. — At den aarlige Import af Sommergjæster, som fra Byerne strømmer ind i Gudbrandsdalen, ikke blot er til det Gode, er min Overbevisning, thi den medfører en omsiggribende Forfinelse af vor Almue, som dræber vort Nationalliv og fremkalder Bastardtyper, som nu i Overgangen er mer eller mindre latterlige. Naar nu Jernbanen aabnes mellem Lillehammer og Kristiania, vil sikkerlig den nedre Del af Gudbrandsdalen blive et stort Sanatorium; maatte

Obstetriciske Operationer i Kristians Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie		Perforation.		Exvisce- ration.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	lev.	dødf.	levende.	levende.	lev.	død.	levende.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	33	¹⁾ 1	³⁾ 31	3	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	10	-	6	4	2	-	2	-	-	3	²⁾ 1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	46	2	39	9	7	4	3	1	1	4	1	1	3
	48		48			7				5			

¹⁾ Døde 5 Dage efter Fødselen af Hjerteparalyse. ²⁾ Opført Dødsårsag: Dystokia. ³⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler — Udfald for hver af Tvillingerne ikke opgivet.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	ved Selv- mord.
Hadeland og Land	724	17	314	60	7	4	3	1
Søndre Valdres	278	7	149	20	1	-	-	-
Nordre —	195	5	91	19	3	2	1	-
Toten	748	9	450	60	6	4	7	-
Gjøvik By	63	-	15	3	-	-	1	-
Bygder	685	9	435	57	6	4	6	-
Faaberg	433	14	264	28	5	1	5	1
Lillehammer By	73	2	50	7	1	-	4	-
Bygder	360	12	214	21	4	1	1	1
Ringeby	288	11	173	15	2	2	4	1
Lom	252	14	113	11	1	-	-	1
Lesje	155	4	69	9	3	2	2	-
Kristians Amt	3 073	81	1 623	222	28	15	22	4
Deraf i Byer	136	2	65	10	1	-	5	-
— — Bygder	2 937	79	1 558	212	27	15	17	4

det kun blive til Gode for Dalen — jeg har mine store Tvivl og ikke mindst i moralsk Henseende».

Dødsfald af **Lungetuberkulose** (Tabel Side 85) udgjorde for det hele Amt 10,3 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsårsager og 15,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 9,3 og 16,7 pCt. og for Bygderne 10,4 og 15,1 pCt.

Dr. Øvergaard har i Lesje Distrikt 3 Gange observeret **Larver** under Huden hos Børn.

For **Brok** (Hernia) behandlede 96 Tilfælde, og kjendes 6 Dødsfald. Sædet var hos 94 følgende: Hernia ingvinalis 65, Hernia cruralis 16, Hernia umbilicalis 5, Hernia ventralis 1, Hernia omentalis 7.

Af **Benbrud** (Fractura) opgives 220 Tilfælde med 3 Dødsfald. Sædet var hos 181 følgende:

Fractura cranii	5	Fractura digitor. manus	4
— claviculæ	12	— colli femoris	10
— scapulæ	2	— femoris	22
— costarum	38	— patellæ	3
— — et scapulæ	1	— cruris.	13
— humeri	3	— tibię	4
— antibrachii	3	— fibulæ	11
— ulnæ	4	— malleolorum	9
— radii	36	— digit. pedis.	1

Luxationer behandlede i 38 Tilfælde, deraf er Sædet opgivet for følgende 36: L. humeri 25, L. cubiti 3, L. maxillæ, L. sterno-clavicularis, L. radii, L. digitorum, L. pollicis, L. femoris, L. hallucis og L. pedis hver 1.

Af Læger udførtes 65 **obstetriciske Operationer**, hvoraf i Hadeland og Lands Distrikt 20, søndre Valdres 4, nordre Valdres 5, Toten 6, Faaberg 11, Ringeby 7, Lom 5, Lesje 7. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 86. I Totens Distrikt døde en Kvinde uforløst; 3 tidligere Fødsler havde været haarde, men foregik uden Kunsthjælp. Ved Lægens Ankomst var Vandet afgaaet, og Fostret bød sig i Tverleie med fremfalden Arm. Efter forgjæves Forsøg paa Vending under Narkose, paabegyndtes Exenteration, men denne maatte afbrydes, da Konen kollaberede. Ved Obduktion fandtes Ruptura uteri.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 87.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1450 levende Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 52,8.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgave døde 15 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsarsag for 13 saaledes: Dystokia 3, Barsel-feber 7, Livmoderblødning 1, Livmoderbristning 1, Hjertelammelse 1.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungebetændelse	121	5	116
Alderdomssvaghed	113	3	110
Lungetuberkulose	104	4	100
Diphtheri	89	7	82
Kræft	75	4	71
Organisk Hjertesygdom	53	-	53
Akut Bronchit	39	3	36
Hjerneslag	33	2	31
Nyresygdom	33	1	32
Tuberkulose Betændelser	31	3	28

Veirliget. Tabel Side 89 giver Oplysning om meteorologiske Forhold, iagttagne af Distriktslæge Printz paa Gaarden Granheim i vestre Slidre 307 M. over Havet.

Levemaade og **hygieniske Forhold** skildres fra søndre Valdres som ret mislige, om der end spores Fremgang. Almindelig Renlighed med Person og Hus lader meget tilbage at ønske selv blandt de bedre Stillede. Ventilation er der i Reglen ikke Tale om uden gennem Døren, hvergang den aabnes, eller gennem ufuldstændig tilstoppede Aabninger i Glasruderne. Vinduerne er oftest tilspigrede og Peisen tillukket, da der nu omtrent overalt findes Komfyr. Hvor man kommer, sees utildækkede Madvarer omkring i Beboelsesrummene paa Hylder under Taget og hængende omkring paa Væggene i Rum, hvor Gulvet kanske vaskes til Høftiderne, og hvor Alt er dækket af et tykt Støvlag. Kaffe misbruges stærkt og drikkes saavel af Voxne som af ganske smaa Børn 3 Gange daglig, og ethvert Besøg paaskjønnes desuden med en Kop. Alkoholmisbrug er ikke hyppig, hvorimod Naphta meget almindelig anvendes som Berusningsmiddel. Læskjørerere og Skydsgutter lugter ofte lang Vei af Naphta, og ved Auktioner og andre Forsamlinger er man altid godt forsynet dermed. (S. Gotaas). I nordre Valdres Distrikt spores der Aar for Aar adskillig Fremgang i Retning af Levemaade og Renlighed, ligesom man efterhaanden indser Nødvendigheden af at være forsigtig ligeoverfor smitsomme Sygdomme. Kaffe misbruges særdeles almindelig,

Veirliget paa Granheim i vestre Slidre.

Maaned.	Temperatur (C°).					Antal Dage med										Skydække. ¹⁾	Nedbør. Millim.
	Middeltemp.	Maximum.	Dag.	Minimum.	Dag.	Regn.	Sne.	Slud.	Taaage.	Frost.	Skyet.	Klart.	Storm.	Stille.			
Januar	÷ 13,9	4,0	19de	÷ 33,0	15de	0	13	0	0	31	15	1	0	23	7,3	51,7	
Februar	÷ 14,3	2,6	8de	÷ 36,1	13de	0	18	0	2	28	13	6	0	18	6,6	43,1	
Marts	÷ 0,7	8,0	23de	÷ 16,2	3die	2	9	1	0	27	4	2	1	3	5,2	12,1	
April	4,8	16,6	24de	÷ 9,4	16de	2	1	1	0	19	5	8	7	0	4,1	5,0	
Mai	9,2	17,0	10de	÷ 4,7	5te	6	0	1	0	11	9	8	1	0	5,3	17,3	
Juni	15,0	23,4	16de	1,8	3die	6	0	0	0	0	4	4	3	1	4,8	43,9	
Juli	17,1	27,4	9de	6,5	1ste	16	0	0	0	0	13	5	0	2	6,2	87,2	
August	13,8	20,8	11te	0,8	17de	18	0	0	0	0	9	3	2	3	6,5	80,9	
September	7,6	16,0	15de	÷ 4,7	28de	16	0	1	0	6	8	2	3	2	6,4	64,5	
Oktober	3,7	10,0	1ste	÷ 3,9	19de	13	1	1	0	14	10	2	3	8	6,2	47,8	
November	÷ 2,7	7,8	11te	÷ 16,0	27de	1	7	0	3	27	8	3	3	8	5,6	26,4	
December	÷ 4,1	7,2	30te	÷ 20,0	2den	3	13	1	1	29	13	4	5	8	6,7	41,7	
Det hele Aar ..	3,0	27,4	9de Juli.	÷ 36,1	13de Februar.	83	62	6	6	192	101	48	28	76	5,9	522,5	

Til Sammenligning kan anføres, at det Normale for de foregaaende 22 Aar var:

2,4	-	-	-	-	81	52	7	18	198	106	43	12	67	5,8	558,8
-----	---	---	---	---	----	----	---	----	-----	-----	----	----	----	-----	-------

¹⁾ 0 = klart, 10 = overskyet.

stærke Drikke derimod næsten ikke. (Jansen). I Loms Distrikt siges Befolkningen at leve nogenlunde godt, da Levnetsmidlerne er noksaa billige og Arbeidsfortjenesten saavidt god, at den i Almindelighed strækker bra til. (Øvergaard). Distriktslægen i Lesje skildrer Levesættet som enkelt og tarveligt: Fladbrød, Smør og Ost, Grød, Vælling, Kjød og Flesk udgjør den daglige Kost; man har dog i Almindelighed liden Raad til at bruge Kjødmad. Lundefisk anvendes meget, især om Høsten. Poteter og Melk bruges ogsaa meget, især om Aftenen. Agerbrug, Fædrift og «Farmandssyssel» er de væsentligste Næringskilder. Boligerne er i Regelen sunde. Brugen af Spirituosa er dog neppe aftagen. (C. J. Guldberg).

Af **Sygehuse** har fremdeles været i Virksomhed Amtets Sygehus paa Lillehammer samt Epidemilazaretherne paa Toten, hvorhos paa Lillehammer har været indlagt 15 Diphtherisyge i Byens nye Epidemilazareth, en Gave fra Brændevinssamlaget. Lazarethet har foruden Betjeningsrum Plads for ca. 20 Patienter og koster 12 000 Kr. Sanatorierne i Gausdal, paa Breidablik og paa Tonsaasen var ogsaa i Virksomhed.

Kvaksalvere. I Gran, Hadeland og Lands Distrikt, praktiserer 3 Kvaksalvere, hvoraf en er Specialist i næsten alle mulige Sygdomme. En hyppig Bestanddel af Medicin, der leveres, er Urin saavel til ud- som indvendig Brug. Ofte anvendes Excrementer som «Emollientia». Har alle andre Midler svigtet, gribes til Signen og Støben i Bly. En anden er Specialist i «Asthma og Gigt». Af «Hestedoktorer» er der et Utal. (C. P. T. Støren).

Badeindretninger for kolde og varme Bad findes ved de 3 Sanatorier. Desuden har Lillehammer i 1893 faaet en Badeanstalt, ogsaa en Gave fra Brændevinssamlaget. Badet, der indeholder Badstue og 4 Karbad med varm og kold Dousch, koster 23 000 Kr. (Torp).

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissio- ner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Retsme- dicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Kristians Amt	27	3230	50	3083	23
Hadeland og Land	6	961	¹⁾ 12	706	1
Søndre Valdres	2	108	²⁾ 3	376	3
Nordre —	2	44	³⁾ 5	202	3
Toten	7	1076	⁴⁾ 7	681	1
Faaberg	3	492	⁵⁾ 13	334	10
Ringebu	3	324	⁶⁾ 1	408	-
Lom	2	148	-	250	-
Lesje	2	77	⁷⁾ 9	126	5

¹⁾ Jevnaker 2, Gran 5, søndre Land 3, nordre Land 2. ²⁾ Søndre Aurdal 2, nordre Aurdal 1. ³⁾ Østre Slidre 1, vestre Slidre 2, Vang 2. ⁴⁾ Gjovik 2, østre Toten 1, vestre Toten 1, Biri 3. ⁵⁾ Lillehammer 6, Faaberg 1, Øier 1, østre Gausdal 3, vestre Gausdal 2. ⁶⁾ Ringebu 1. ⁷⁾ Lesje 4, Lom 5.

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		15189,10	91 410	5	4	44	38
1. Skien		1 066,24	30 162	12	3	18	6
	Skien, Kjøbstad	2,13	8 959	4	2	6	-
	Porsgrund, —	1,26	3 841	3	-	3	-
	Brevik, —	0,76	1 993	1) 4	1	1	-
	Eidanger	139,50	3 451	-	-	1	1
	Sannikedal	317,82	5 529	1	-	5	3
	Gjerpen	380,91	5 538	-	-	2) 1	1
	Slendal	223,86	851	-	-	1	1
2. Kragerø		1 650,41	22 934	7	1	6	5
	Kragerø, Kjøbstad	1,17	5 492	4	1	1	-
	Langesund, Ladested	0,88	1 230	1	-	-	-
	Stathelle, —	0,24	345	-	-	-	-
	Bamle	286,83	5 375	1	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 493	-	-	1	1
	Skaatø	109,01	3 948	-	-	3) 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 051	1	-	1	1
3. Hollen		11 41,81	12 137	5	-	5	5
	Hollen	257,54	3 837	3	-	2	1
	Lunde	259,65	2 540	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 646	1	-	1	1
	Saude	342,96	3 114	1	-	1	2
4. Sauland		1 716,04	6 795	3	-	4	5
	Hitterdal	407,44	3 155	2	-	2	1
	Hjartdal	891,84	2 397	1	-	1	2
	Gransherred	416,76	1 243	-	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 890	3	-	4	7
	Seljord	665,83	3 147	1	-	1	3
	Kviteseid	712,08	3 115	2	-	1	2
	Nissedal	878,16	1 628	-	-	2	2
6. Laardal		4 214,11	7 952	4	-	5	5
	Laardal	287,76	1 328	2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,19	1 902	1	-	1	1
	Mo	694,49	2 181	-	-	1	1
	Vinje	1 215,87	1 751	1	-	1	1
	Rauland (Møsstran- dens Sogn undtaget)	762,80	790	-	-	1	1

1) Deraf 1 ikke praktiserende. 2) Bor i Skien By. 3) Bor i Kragerø By.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatører.
7. Tinn	3 144,42	3 540	1	-	2	5
	Tinn	1 774,36	2 516	1	-	1	3
	Hovin	302,46	876	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland	1 067,60	148	-	-	-	1

Sundhedstilstanden betegnes som i det Hele taget god fra samtlige Distrikter undtagen Tinns, hvorfra den angives at have været mindre tilfredsstillende paa Grund af de i Aarets første Maaneder almindelig forekommende Katarrher i Brystorganerne og sednere paa Grund af epidemisk optrædende Diarrhoe og Kighoste. Det anmeldte Antal Tilfælde af epidemiske Sygdomme (7070) er betydelig mindre end i 1892 (9 301). Det opgivne Antal Dødsfald af disse Sygdomme er mindre end i noget Aar siden 1884.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 372 eller 14,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (92 800). I 1892 var den 17,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes Tabel Side 94 og 95, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Typhoidfeber med gennemsnitlig 32 Angrebne i Tiaaret 1881—90 har siden været i Aftagende og opføres i 1893 med kun 4 Tilfælde for det hele Amt, deraf 1 i Skiens og 3 i Saulands Distrikt. Det i Skiens Distrikt forekom paa Gaarden Graaten ved Skien; de i Saulands Distrikt optraadte i Tinnegrænden i en Arbejderfamilie, hvor Manden en Uges Tid efter sin Hjemkomst fra Exer-citsen i Slutningen af Juli blev syg og smittede 2 af sine Børn. Alle helbrededes. (L. Paulsson).

Vandkopper opgives fra alle Distrikter undtagen Kviteseids og Tinns. I Saulands Distrikt viste de sig i Saulands Annex af Hjartdal, særlig i 1ste Kvartal; Størstedelen af Skolebørnene i nordre Skolekreds angrebes. I de iagt-tagne Tilfælde var Symptomerne noksaa intense, ikke liden Feber med Hovedpine og Brækninger, ligesom Udslættets Sæde og Form hos Flere var noget usæd-vanlig, idet det i saa Henseende artede sig som et virkeligt Koppesudlet (be-gyndende i Panden, Pusteldannelse med Indsænkning). 2 voxne Individder kom under Behandling og hos det ene, en 27-aarig gift Kvinde, var der stærke Ryg-smerter. Ogsaa i Hitterdal forekom en Del Tilfælde i 1ste og 2det Kvartal. (L. Paulsson). Fra Laardals Distrikt bemærkes, at Vandkopper der var ikke saa lidet udbredte, men kom kun leilighedsvis under Behandling. (O. Prydz).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 86 Tilfælde med 4 Dødsfald, altsaa en Del flere end i 1892, da Antallet kun var 23 uden Dødsfald. De fleste Angrebne opgives fra Skiens Distrikt (34), deraf 26 i Byerne, og fra Laardals Distrikt (41); her iagttoges Sygdommen først hos en Arbejder ved Dalen—Vinje Veianlæg i Mai. Den udbredte sig videre efterhaanden til Næsland, Vinje, Mo

og Laardal, men viste i det Hele taget en mild Optræden. (O. Prydz). Fra de øvrige Distrikter anmeldes ganske faa Tilfælde, fra Saulands og Tinns slet ingen.

Mæslinger optraadte epidemisk i Aarets første Del i Drangedal, Kragerø Distrikt, men synes forøvrigt ikke at have vist sig hverken i Byen eller Landdistriktet. (C. Larsen-Naur). En Del Tilfælde opføres fra Hitterdal i Saulands Distrikt, i Februar, uden at Sygdommen dog udbredte sig videre. (L. Paulsson). Nogle faa Tilfælde anmeldtes ogsaa fra Byerne Skien og Porsgrund, men forøvrigt kan Mæslinger ikke sees at være optraadt inden Amtet, hvor de herskede epidemisk i 1892. Det er derfor sandsynligt, at de fleste af Tilfældene i 1893 har været Rester af Epidemien Aaret forud.

Tilfælde af **Kighoste** omtales fra Saulands og Tinns Distrikter. I førstnævnte optraadte Sygdommen ved Slutningen af 4de Kvartal paa og omkring Notodden; den antages bragt med Kjørere fra Tinoset, idet den først optraadte paa Steder, hvor disse hvilede. Den udbredte sig ikke til den vestlige Del af Herredet, ligesom Tilfælde fra Distriktet forøvrigt ikke kjendtes. (L. Paulsson). I Tinns Distrikt forekom den i dets sydlige Del (Hovin) udover Sommeren og Høsten og bredte sig hurtig over hele Bygden. Da Kighosten for et Par Aar siden herskede i den nordlige Del af Distriktet (Tinns Prestegjæld) overskred den dengang ikke Prestegjældsgrænsen; nu angrebes den resterende Del. De færreste og kun de alvorligste Tilfælde kom under Behandling; disse var næsten altid ledsagede af en overmaade afkræftende Diarrhoe. (F. Holst).

Diphtheri opviser 178 kjendte Tilfælde mod 234 Aaret forud. Dødsfaldenes Antal var 26. Det største Antal Angrebne (132) forekom i Skiens Distrikt, deraf omtrent Halvparten (67) i Byerne. I Landdistriktet optraadte den mest som mindre Gaardepidemier i Solums, Gjerpens og Eidanger Herreder. Paa Gaarden Myren i Eidanger viste den sig ondartet, men ellers siges den ikke at have været fremtrædende slem. (A. Backer). I Porsgrund og nærmeste Omegn forekom et forholdsvis betydeligt Antal Tilfælde i Aarets sidste Maaneder; Epidemien fortsatte ind i 1894. En større Del af Patienterne isoleredes paa det netop af Porsgrunds Kommune oprettede Epidemilazareth. (S. Munk). I Kragerø Distrikt anmeldtes 25 Tilfælde, deraf 10 i Kragerø og 3 i Stathelle, de øvrige i Skaatø og Bamle Herreder (Larsen-Naur). I Saulands Distrikt, hvor der i Slutningen af 1892 optraadte en Epidemi i Bøengrænden af Gransherred, tilkom et nyt Tilfælde i Januar dette Aar. Uden Forbindelse hermed forekom et isoleret Tilfælde i Mai i Hitterdal. (L. Paulsson). Af de 4 Tilfælde i Laardals Distrikt forekom de 3 paa Prestegaarden, hvortil Smitten antoges bragt ved en netop tilflyttet Tjenestegut. Fra Kviteseids og Tinns Distrikter sees ingen Tilfælde anmeldte.

Kusma forekom som en liden Epidemi i Skien i Aarets Par første Maaneder; forresten anføres ganske faa Tilfælde fra Kragerø, Hollens, Saulands og Tinns Distrikter.

Af akut **Katarrh i Luftveiene** og **Bronchit** anmeldtes noget færre Tilfælde, af **katarrhalsk** og **follikulær Angina** lidt flere end Aaret iforveien.

Influenza. Det samlede Antal kjendte Tilfælde af denne Sygdom beløber sig alene til 830 med 12 Døde mod 1801 Tilfælde med 41 Døde i 1892. I Skiens Distrikt angreb den ikke saa faa Individuer i Aarets første og sidste Maaneder. (A. Backer). Fra Kragerø Distrikt anføres den samme Tid for dens Optræden, men den havde ingen større Udbredning, og Epidemien kan i det Hele betegnes som mild. (Larsen-Naur).

I Bratsberg Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	4	-	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-
Barsel-feber	24	11	24	2	3	-	1	2	2	1	3	1	4	2	3
Vandkopper	151	-	149	33	13	21	7	11	13	5	1	2	25	15	3
Skarlagensfeber	86	4	86	11	-	-	-	3	10	5	3	8	5	21	20
Røde Hunde	14	-	14	-	3	-	-	5	2	-	-	-	2	1	1
Mæslinger	79	1	79	20	20	31	-	3	-	1	-	-	-	-	4
Rosen	107	3	107	10	7	9	9	10	9	11	6	5	10	12	9
Kighoste	39	3	24	-	-	-	-	-	-	10	11	2	1	-	-
Diphtheri	178	26	178	9	9	9	14	15	10	10	6	20	16	36	24
Strubehoste	14	5	14	1	1	1	-	-	1	2	1	-	1	4	2
Kusma	47	-	44	10	9	13	5	4	1	-	1	-	1	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.	2206	24	2206	262	272	259	200	136	100	90	65	119	119	286	298
Katarrhalsk og follikulær An- gina	875	-	875	91	93	65	61	70	70	64	53	54	61	95	98
Influenza	830	12	830	44	175	144	24	9	-	-	-	6	5	72	351
Lungebetændelse	518	67	518	55	50	51	54	48	37	28	12	16	23	65	79
Pleurit	127	2	126	9	12	10	12	13	9	13	7	5	12	9	15
Gigtfeber	143	3	143	14	11	14	13	17	15	14	8	8	3	10	16
Koldfeber	5	-	5	-	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1621	55	1621	76	59	71	82	70	199	241	255	133	91	95	69
Skjørbug	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7070	216	7049	648	738	702	482	416	478	678	432	379	381	723	992

I Bratsberg Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6		7	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Skien.		Kragereø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	4	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	24	11	5	2	5	3	7	2	-	-	1	1	6	3	-	-
Vandkopper	151	-	64	-	44	-	12	-	21	-	-	-	10	-	-	-
Skarlagensfeber	86	4	34	-	7	-	2	-	-	-	2	-	41	4	-	-
Røde Hunde	14	-	4	-	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Mæslinger	79	1	8	-	59	1	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	107	3	57	3	13	-	22	-	2	-	-	-	4	-	9	-
Kighoste	39	3	1	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	23	3
Diphtheri	178	26	132	21	25	4	15	1	2	-	-	-	4	-	-	-
Strubehoste	14	5	12	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kusma	47	-	15	-	21	-	3	-	6	-	-	-	-	-	2	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2 206	24	1 403	9	505	-	101	5	33	5	32	-	65	-	67	5
Katarrhalsk og follikulær Angina	875	-	558	-	210	-	43	-	27	-	11	-	21	-	5	-
Influenza	830	12	621	12	167	-	-	-	5	-	21	-	16	-	-	-
Lungebetændelse	518	67	339	27	77	17	34	7	25	4	11	6	23	3	9	3
Pleurit	127	2	60	-	17	1	11	-	6	-	9	-	10	-	14	1
Gigtfeber	143	3	61	1	25	2	16	-	14	-	11	-	9	-	7	-
Koldfeber	5	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	1 621	55	958	33	457	10	55	5	31	-	33	3	55	3	32	1
Skjørbug	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	7 070	216	4 336	112	1 643	38	321	20	203	9	133	10	265	13	169	14

Liste over forskellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6		7	
			Skien.		Kragersø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.					
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme.	235	-	-	1	136	98	45	-	97	-	23	-	11	-	20	-	31	-	8	-
Fnat	²⁾ 143	-	37	41	33	32	46	-	83	-	7	-	6	-	1	-	²⁾ -	-	-	-
Skurv	9	-	1	3	3	2	1	-	1	-	-	-	7	-	1	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	308	4	102	137	34	35	130	1	82	1	19	-	21	-	27	1	19	1	10	-
Rachit	171	4	95	76	-	-	84	-	17	-	24	1	14	-	6	-	20	3	6	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	111	51	28	34	28	21	35	13	27	17	10	4	5	1	17	7	9	5	8	4
Lungetuberkulose	376	164	16	20	151	187	171	55	115	40	25	25	26	15	23	21	12	5	4	3
Kræft og Sarkom	114	¹⁾ 66	-	-	52	62	41	23	30	14	12	10	6	4	12	6	10	8	3	1
Morbus Brightii	107	18	6	11	34	56	49	4	25	7	8	1	-	-	6	3	16	3	3	-
Blogsot og Anæmi	1231	-	32	173	49	977	610	-	222	-	66	-	70	-	104	-	98	-	61	-
Livmodersygdomme	232	-	-	2	-	230	121	-	54	-	9	-	4	-	16	-	21	-	7	-
Kardialgi, chronisk Ga- strit og Dyspepsi	1022	7	26	43	386	567	479	-	252	-	31	-	54	-	70	5	88	-	48	2
Ormesygdomme	8	-	3	1	3	1	2	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	13	1	-	-	12	1	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-
Struma	20	-	1	-	2	17	5	-	3	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Brøk	109	3	25	9	48	23	43	2	30	-	7	1	11	-	7	-	9	-	2	-
Luxationer	41	-	4	2	25	4	13	-	9	-	-	-	4	-	8	-	5	-	2	-
Frakturer	178	4	23	11	78	41	96	2	41	2	9	-	10	-	4	-	5	-	3	-

¹⁾ Deraf Cancer 63, Sarcoma 3. ²⁾ Der opgives fra Laardals Distrikt, at 45 Familier (ca. 193 Individuer) led af Sygdommen.

Fra Hollens Distrikt omtales en udbredt Influenzaepidemi, hvoraf dog intet Tilfælde er opført paa Sygelisterne, idet kun Eftersygdommene kom under Lægebehandling. (J. Holmboe). I Saulands Distrikt forekom ogsaa Tilfælde omkring i hele Distriktet i 1ste og 2det Kvartal. I et Par af de behandlede Tilfælde efterlod Sygdommen langvarig Tunghørthed. (L. Paulsson). I Kvitesids Distrikt synes faa Tilfælde at være kommet under Behandling, ligesom Sygdommen ikke antages at have havt videre Udbredelse. (J. Heidenreich). I Laardals Distrikt viste den sig sporadisk i Aarets Løb, indtil den i December optraadte med en enestaaende hurtig og almindelig Udbredelse. Forløbet synes som Regel at have været hurtigt og Helbredelsen fuldstændig. (O. Prydz). Fra Tinns Distrikt omtales Sygdommen ikke.

Lungebetændelse forekom temmelig hyppigt i Skiens Landdistrikt i November og December, ligesaa i Byen i December samtidig med det største Antal Tilfælde af Influenza. (A. Backer). I Kragerø Distrikt synes Sygdommen at have været nogenlunde jævnt fordelt over de fleste af Aarets Maaneder. Af 23 Tilfælde i Bamle Herred var 12 hos Personer under 15 Aar. Det samlede Antal behandlede Tilfælde i Amtet var lidt mindre end Aaret forud (518 mod 584).

Af **Pleurit** anmeldtes næsten det samme Antal Angrebne, af **Gigtfeber** et lidt større Antal end i 1892.

Akut Diarrhoe og **indenlandsk Cholera** synes at have været adskillig hyppigere end Aaret forud. Der behandlede i 1893 1621 Tilfælde mod 1276 i 1892. Sygdommen optraadte i Skiens Distrikt med forholdsvis mange Angrebne midtsommers, men var, om end i Aftagende, noksaa hyppig ogsaa længere udover Sommeren. (A. Backer). I Kragerø Distrikt anmeldtes ikke fuldt saa mange Tilfælde som i 1892. I Saulands Distrikt var Cholera i Slutningen af 2det Kvartal og i 3die Kvartal temmelig udbredt. Baade Børn og Voxne angrebes tildels med heftige Symptomer. Ingen vides dog død af Sygdommen. Der var paa den Tid stærk, langvarig Tørke og usædvanlig lidet Vand i Bække og Brønde. (L. Paulsson). Fra Kvitesids Distrikt bemærkes, at den aarlige Sommerepidemi af Cholera især i Flatdal var mere ondartet end vanlig. (J. Heidenreich). I Laardals Distrikt vandt Sygdommen i Midten af Juli Maaned i kort Tid meget stor Udbredelse. Kun faa Tilfælde kom da under Lægebehandling. I Oktober, efter vedholdende og rigelig Nedbør, optraadte den paa Aamdals Verk meget pludselig og næsten samtidig hos en Flerhed af Arbejderfamilier. Epidemien holdt sig indenfor Verkets Omraade i 2 Maaneder. (O. Prydz). I Tinn gik en Epidemi af Diarrhoe i Sommermaanederne over Distriktet. Der var neppe Mange, som ikke angrebes. Tilfældene var dog lette, og kun Faa kom under Lægebehandling. I Vaarmaanederne indtraf en ødelæggende Tørke; da den ophørte i Juli, indtraf Epidemien. Det antages ikke usandsynligt, at Dekompositionsprodukter, opstaaede ved Solvarmen i Tørketiden i høitliggende Myrstrækninger, under det paafølgende stærke Regn har forurenset Drikkevandet og derved fremkaldt Sygdommen. Ogsaa blandt Kreaturerne i enkelte Fjeldhavne viste Diarrhoe sig. Efter en langvarig Tørke for nogle Aar siden iagttoges de samme Fænomener. (F. Holst).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabel Side 98. I Skiens Distrikt synes disse Sygdommes Forekomst hos omstreifende Arbejdere og Haandverkssvende at være i stærkt Tiltagende, ligesom Antallet af disse Omstreifere udover Landsbyggerne siges at øges Aar for Aar i en foruroligende Grad med voxende Fare for Smitteudbredelse blandt Befolkningen. (A. Backer).

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** henvises til Tabel Side 96.

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6		7	
			Skien.		Kra- gerø.		Hollen.		Sauland.		Kvites- eid.		Laardal.		Tinn.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Veneriske Saar	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-		
Syphilis, konstitutionel	46	5	30	2	12	1	1	1	-	-	1	1	1	1		
Gonorrhoe	78	-	43	-	27	2	2	-	-	-	3	-	1	-		

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	319	55	112	207
Skien By	118	22	46	72
Porsgrund	65	10	22	43
Brevik	40	4	14	26
Bygder	96	19	30	66
Kragerø	221	40	38	183
Kragerø By	59	8	12	47
Langesund	22	6	6	16
Stathelle	8	-	-	8
Bygder	132	26	20	112
Hollen	86	25	20	66
Sauland	46	15	9	37
Kviteseid	94	21	10	84
Laardal	56	5	13	43
Tinn	37	3	14	23
Bratsberg Amt	859	164	216	643
Deraf i Byer	312	50	100	212
— - Bygder	547	114	116	431

Fnat siges at være sjelden i Skiens Distrikt. I Bamle Herred af Kragerø Distrikt betegnes den som meget udbredt selv blandt de bedst stillede Bønder. I Laardals Distrikt uddeltes Medicin mod Sygdommen for Amtets Regning til ca. 45 Familier (ca. 190 Personer), hvilket, sammenlignet med tidligere Aar, viser fortsat Nedgang i de fnatsmitede Familiers Antal.

Skurv siges at have vist sig hyppigere i Skiens Distrikt.

Scrophulose synes at optræde sjældnere inden Skiens Distrikt. Aarsagen hertil kan maaske søges i bedre Boliger, bedre og mere nærende Fødemidler, rummeligere Skolelokaler og større Sands for Renlighed og Luftvexel. (A. Backer).

Obstetriciske Operationer i Bratsberg Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækendeleie.			Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	38	¹⁾ 1	²⁾ 35	³⁾ 4	-	-	-	-	1	1	-	⁶⁾ 1	-	-
Bækkensneverhed	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	2	⁴⁾ 1	1	2	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Livmoderen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	2	2	1	-	⁵⁾ 1	-	⁷⁾ 1	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	45	1	39	7	6	1	3	4	3	2	1	3	1	9
	46		46		7		7		3					

¹⁾ Dødsårsag: Embolia. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste sandsynlig født ved Naturens Hjælp. ³⁾ I et Tilfælde var der tillige fremfalden Navlesnor, i to Tilfælde var Fostrene døde før Operationen. ⁴⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ⁵⁾ Abort. ⁶⁾ Barselkvinden kunde ikke forløses med Tang, Vending ansaaes umulig. Fosteret antoges dødt. ⁷⁾ 2den Tvilling, om 1ste intet anført.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delsler.	ved Selv- mord.
Skien	1003	25	506	88	8	4	13	-
Skien By	324	8	142	35	3	2	-	-
Porsgrund	133	2	82	16	-	-	4	-
Brevik	65	2	44	7	-	-	2	-
Bygder	481	13	248	30	5	2	7	-
Kragerø	681	25	290	46	4	5	10	3
Kragerø By	137	10	73	16	-	-	2	-
Langesund	46	1	26	2	-	-	3	-
Stathelle	12	-	8	1	1	-	-	-
Bygder	486	14	183	27	3	5	5	3
Hollen	328	9	181	27	3	3	-	-
Sauland	182	4	103	10	3	-	4	2
Kviteseid	215	7	120	7	1	2	4	-
Laardal	225	9	109	18	-	2	1	1
Tinn	91	7	63	11	-	2	2	2
Bratsberg Amt	2725	86	1372	207	19	18	34	8
Deraf i Byer	717	23	365	77	4	2	11	-
— Bygder	2008	63	1007	130	15	16	23	8

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 19,1 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 25,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 16,0 pCt. og 23,6 pCt. og for Bygderne 20,8 pCt. og 26,4 pCt. Se forøvrigt Tabel Side 98. I Skiens Distrikt siges Sygdommen fremdeles at forekomme meget hyppigt. (A. Backer).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

For **Brok** (Hernia) behandledes 109 Personer, af hvilke 3 døde. Sædet er for 89 opgivet saaledes: H. ingvinalis 63, H. cruralis 11, H. umbilicalis 15.

Af **Benbrud** (Fractura) opgives 178 Tilfælde med 4 Dødsfald. Sædet er for 176 angivet som følger:

Fractura cranii	2	Fractura antibrachii . . .	7	Fractura patellæ	1
— columnæ	1	— radii	36	— cruris	10
— costarum	39	— ulnæ	7	— tibiæ	7
— sterni	1	— digit. manus . . .	3	— fibulæ	8
— claviculæ	7	— pelvis	3	— malleoli	5
— scapulæ	2	— colli femoris . . .	4		
— humeri	12	— femoris	21		

For **Luxationer** behandledes 41 Personer. Sædet er for 35 opgivet saaledes: L. humeri 16, L. antibrachii 5, L. radii 1, L. ulnæ 1, L. manus 1, L. digit. manus 6, L. femoris 2, L. pedis 2, L. digit. pedis 1.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 69, deraf i Skiens Distrikt 39, i Kragerø 18, i Hollens 5, i Saulands 2, i Kviteseids 1, i Laardals 3, i Tinns 1. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 99.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 100.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1353 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 50,3.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 18 Kvinder paa Barselseng. Af Lægerne opgives Dødsaaarsagerne ogsaa for 18 saaledes: Barselfeber 11, Barselkrampe 2, Embolia 2, Livmoderblødning 2, Dystokia 1.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	164	50	114
Alderdomssvaghed	84	27	57
Lungebetændelse	67	25	42
Kræft	66	28	38
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	55	37	18
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	51	15	36
Organisk Hjertesygdom	43	15	28
Chronisk Bronchit	28	12	16
Diphtheri	26	12	14
Hjerneslag	25	8	17

Veirliget. Beretninger herom foreligger fra 5 af Lægedistrikterne. Efter disse synes Vinteren at have været kold, tildels snerig, Vaaren mild, delvis tør, Forsommeren tør og varm, Eftersommeren kjølig og regnfuld, Høsten for det meste regnfuld.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Kragerø By foretoges, som Aaret forud, paa Grund af Fare for Indførsel af Cholera, Tømning og Desinfektion af alle Priveter og Binger. Uformuende erholdt gratis udleveret Desinfektionsmidler. Byen lønner en Sundhedsbetjent, som ved regelmæssig Inspektion af Priveter, Rendestene etc., forvisser sig om Tømning og Rensning og anmelder sanitære Misligheder for Sundhedskommissionen. Byens Vandledning leverer rent og godt Vand i rigelig Mængde. (Larsen-Naur). Fra Kviteseids Distrikt bemærkes, at siden Filialapotheket oprettedes, og samtidig Herredsstyrelsens Forbud mod Øludsalg i Herredet udstedtes, drives der ikke lidet Misbrug med Naphta som Berusningsmiddel. Effektiv Kontrol siges ikke at være mulig. (J. Heidenreich). Fra Tinns Distrikt anføres, at Trykket af de knappe Tider og de øgede Skatter har gjort sig mere og mere gjældende og antages at ville stille sig i nogen Grad hindrende iveien for videre Bedring i de hygieniske Forhold. En oprettet Landboforening haabes at ville kunne udrette noget i Retning af bedre

Melkestel. Uagtet de mislige økonomiske Forhold synes Brændevinsforbruget at være omtrent det samme. Adgangen for Bygdefolket til at faa kjøbt Øl paa Hotellerne synes at være paa det nærmeste uindskrænket. (F. Holst).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der Epidemilazarether. Fremdeles er der i Skien et Par Værelser i Fattiggaarden, der benyttes til Patienter med chroniske Sygdomme; ligesaa er der i St. Josephs katholske Søsteranstalt i Porsgrund et Par Sygestuer. Kragerø har i Vennevig i Skaatø Herred, 3 Kilometer fra Byen, et Hus, der er indrettet til i Tilfælde at benyttes som Cholera-lazareth.

Badeindretninger. Foruden den før i Skiens Festivitetlokale indrettede Badeanstalt for forskjellige Slags Douche og Dampbad er der ogsaa nu indrettet et Folkebad sammesteds. I Amtssygehuset er Bad for Patienterne. Ved Eidangerfjorden findes Badehus for kolde og varme Bad, samt flere Badehuse for kolde Søbad. (A. Backer). I Brevik findes 2 Badehuse; i det ene er der foruden Søbad ogsaa Anledning til at faa Styrte og varme Karbad. I Kragerø By er der Badehus, hvor varmt Bad erholdes 1 Gang ugentlig i Vintertiden, om Sommeren er det daglig aabent for Søbad og Styrtebad. Søgningen er god. Paa Folkeskolen er indrettet varmt Bad for Børnene, af hvilket hvert bades gennemsnitlig hver 14 Dag. (Larsen-Naur). I Kviteseid findes 3 private Styrtebad. Fra Laardal beretter Distriktslæge Prydz: «I Hensigt at vække Forstaaelse af og Trang til Bad afholdtes i de respektive Sundhedskommissioner i Alt 10 Foredrag. Herunder opfordredes til at danne Foreninger med Formaal ved frivilligt Sammenskud af Penge, Materialier og Arbeide at bygge Styrtebadindretninger til Sommerbad paa bekvemme Steder, om muligt 1 i hver Grænd. Til Vinterbad anbefaledes at gjenoptage vore Forfædres og Finlændernes Skik: Badstuebad i Badstuen, som findes paa omtrent hver Gaard. En skreven Anvisning hertil uddeltes til Skolerne til Afskrivning. Det lykkedes efter meget Besvær, men uden direkte Modstand at bygge i Laardal et Styrtebad for Bjorland-Skjelbrei Grænd, der foruden det frivillige Arbeide og uvæsentlige Gaver af Materiale kostede Kr. 12,15 — tolv Kroner og femten Øre —, og som den hele Sommer daglig blev benyttet af Gammel og Ung under almindelig Tilfredshed. I Fyresdal i Landsbyen Folkestad byggedes ligeledes en Styrtebadindretning efter Anbud af en Bygningssnedker for Kr. 70. Dette Bad blev ligeledes flittig benyttet under almindelig Tilfredshed. Styrtebadindretningerne bestaar af: 1) Afklædningsrum med svagt skraanende Gulv af høvlrede Planker, Vægge, Tag, Døre af Bord eller Baghun. 2) Styrterum med noget lavere liggende Gulv af flade Sten, Vægge af Baghun og uden Tag. 3) Aabne Rrender med eller uden Samlingstønde. — Desforuden bestaar fremdeles et for Almenheden tilgjængeligt Styrtebad paa Triset i Laardal. — Angaaende Badstuebad blev kun 1 Bad taget af mig og en Bonde i en almindelig Badstue (den savner den finske Tagluge og har sit Ildsted midt paa Gulvet), og ihvorvel Bekvemmelighederne ikke var tiltalende, saa opnaaedes dog et fuldt ud effektivt Romerbad. Exemplet har hidindtil ikke fundet Efterlignelse, men Badstuebadet har dog vakt levende Interesse, der fremdeles vedvarer. I den omtalte Landsby Folkestad i Fyresdal, hvor Forhandlinger m. m. angaaende Badstuebad paagaar, antages der at kunne paaregnes frivillige Sammenskud af indtil Kr. 500,00, i Tilfælde en hensigtssvarende Badstue sandsynlig kunde istandbringes for denne Sum».

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning. I Kviteseid er oprettet en Filial af Apotheket i Ulefos.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Retsmedi- cinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Bratsberg Amt	21	2386	92	9	2641	24
Skien	4	1065	¹⁾ 42	4	856	6
Kragerø	5	723	²⁾ 20	5	699	7
Hollen	4	174	³⁾ 6	-	196	2
Sauland	2	144	⁴⁾ 6	-	⁸⁾ 213	2
Kviteseid	3	138	⁵⁾ 1	-	308	4
Laardal	2	76	⁶⁾ 15	-	282	2
Tinn	1	66	⁷⁾ 2	-	87	⁹⁾ 1

¹⁾ Skien 10, Porsgrund 6, Brevik 14, Solum 3, Eidanger 5, Slemdal 1, Gjerpen 3.
²⁾ Kragerø 9, Langesund 3, Stathelle 4, Skaatø 1, Sannikedal 1, Bamle 2. ³⁾ Hollen 3, Lunde 1, Bø 1, Saude 1. ⁴⁾ Hitterdal 4, Hjartdal 1, Gransherred 1. ⁵⁾ Nissedal 1.
⁶⁾ Laardal 2, Fyresdal 4, Mo 4, Vinje 3, Rauland 2. ⁷⁾ Tinn 1, Hovin 1. ⁸⁾ I Gransherred—Jondalens og Tuddals Kredse vaccineredes ikke paa Grund af manglende Materiale.
⁹⁾ Desuden 2 Møder i Forhørsretten, en Gang i Anledning af et Selvmord, anden Gang i Anledning af et mistænkeligt Dødsfald.

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. Iste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinaterer.
Amtet	9 347,99	77 352	23	3	33	21
1. Østre Nedenes	889,43	31 652	6	1	9	5
	Østerrisor, Kjøbstad	0,25	2 988	3	1	1	-
	Tvedestrand, Ladested	0,00	1 657	2	-	-	-
	Gjerstad	312,06	2 567	-	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 740	-	-	1	1
	Dybvaag	70,50	5 196	1	-	3	2
	Holt	184,52	4 473	-	-	1	-
	Østre Moland	86,84	2 263	-	-	2	1
	Barbu	15,27	6 558	-	-	-	-
	Tromø	30,02	2 210	-	-	-	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
2. Vestre Nedenes		1 116,72	31 558	14	2	16	7
	Arendal, Kjøbstad	0,34	4 438	8	2	6	-
	Grimstad —	0,22	2 880	3	-	1	-
	Lillesand, Ladested	0,39	1 372	2	-	1	-
	Froland	294,97	2 295	-	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 337	1	-	1	-
	Hisø	8,74	2 771	-	-	-	-
	Fjære	59,67	4 546	-	-	1	1
	Landvig	190,68	2 286	-	-	1	1
	Eide	32,36	760	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 276	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 759	-	-	1	1
	Høvaag	79,22	1 838	-	-	1	1
3. Aamli		1 995,71	5 739	1	-	3	3
	Aamli	1 181,95	2 558	1	-	1	1
	Vegaarsheien	349,29	1 840	-	-	1	1
	Mykland	299,86	680	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	661	-	-	1	1
4. Evje		1 139,43	4 050	1	-	3	4
	Vegusdal	333,57	910	-	-	1	1
	Evje	176,85	882	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 173	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 085	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,70	4 353	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 070	1	-	1	1
	Valle	2 849,80	2 283	-	-	1	1

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som god. De epidemiske Sygdomme er anmeldt med omtrent 1700 Tilfælde mindre end Gjennemsnitstallet i det foregaaende Treaar, hvad der for en væsentlig Del maa tilskrives Nedgangen af Influenzatilfælde og Ophør af de to foregaaende Aars Mæsling- og Kighoste-epidemier. Diphtheri sees derimod at være optraadt adskillig hyppigere end vanligt. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 6 048, hvoraf 233 dødelige, mod henholdsvis 7 366 og 278 i 1892.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 243 eller 16,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (76 900). En saa liden Dødelighed har ikke været iagttaget siden 1884, da den var 15,7; i 1892 var Dødeligheden 19,4 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes omstaaende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 106 og 107).

Typhoidfeber forekom noget hyppigere end foregaaende Aar, men var i det hele sjelden. I østre Nedenes Distrikt indtraf 10 Tilfælde, deraf 5 i Barbu, 1 i Dybvaag og 4 i Holt, hvortil en Sømand havde ført Smitte med sig fra Savannah. (Høyer). I vestre Nedenes Distrikt optraadte Sygdommen paa den isolerede Plads Engekjær i Froland, uden at Smittekilden lod sig paavise. I Aamli Distrikt angrebes Beboerne af Husmandspladsen Nyli i Aamli, uden at Sygdommen bredte sig videre. I Evje Distrikt forekom et mildt forløbende Tilfælde paa Pladsen Erdalen i Hornnes.

Paa Arendals Lazareth behandledes 2 Tilfælde af **Børnekopper**, det ene hos en Kvinde, som var kommen fra England paa Besøg, og det andet hos en Sømand fra Antwerpen.

Af **Vandkopper** opgives usædvanlig mange Tilfælde fra begge Kyst-distrikter.

Skarlagensfeber var lidet udbredt og synes at have været mild i sit Forløb.

Mæslingeepidemien fra de 2 foregaaende Aar var ophørt ved Midten af Aaret; der anmeldtes ialt 8 Tilfælde, hvoraf 3 i Arendal og 3 i Sætersdalen.

Kighoste, der ligeledes forekom epidemisk de 2 foregaaende Aar, synes i Januar at være ophørt; mod Slutningen af Aaret optraadte atter nogle Tilfælde i Bygderne i vestre Nedenes Distrikt.

Af **Diphtheri** anmeldtes 386 Tilfælde mod 140 foregaaende Aar. I østre Nedenes Distrikt forekom Sygdommen hele Aaret rundt; af Herrederne var navnlig Barbu og Tromø hjemsogte. I vestre Nedenes viste Sygdommen sig ogsaa saagodtsom stadig hist og her i Distriktet og fik i Aarets sidste Halvdel en større Udbredelse i og omkring Arendal. I Lillesand, hvor der i Oktober optraadte flere Tilfælde, leiedes et ledigt Hus til Interneringslokale. To Skoler blev indtil videre lukkede. I Aamli Distrikt begyndte en Epidemi i Kirkebygden i Aamli Sogn, hvorfra den udbredte sig til Annexet lille Topdal paa 8 forskellige Gaarde langs Dalføret; den store Udbredelse her tilskrives Urenligheden, som vanskeliggjør en grundig Desinfektion. I Vegusdal i Evje Distrikt smittedes en Mand af sin Kjæreste, som 3 Uger forud var behandlet for Diphtheri paa Sygehuset i Kristiansand, hvor hendes Klæder efter Opgivende var desinficerede. (Bull). Til Litveit i Bygland — Sætersdalens Distrikt — kom Sygdommen i Januar gennem et Besøg fra Evje; en af de Angrebne tjente paa Sandnes og bragte Smitten med sig did, og herfra overførtes Sygdommen i i April til Stigemoen; i Mai kom den herfra til Bø og fra Bø gennem en Kone til Frøirak. Samtidig optraadte Sygdommen hos en Slægtning af denne Kone paa Langerak, hvor den Syge i maanedsvis led af generel Parese; herfra bragtes Smitte i September gennem et Tørklæde til Lauvdal; her fingrede en Gut fra Nabohuset paa en gammel forrustet Kniv, som vistnok var unddraget Desinfektion, fik (i December) Diphtheri og døde. (J. Stang).

Influenza viser betydelig Nedgang fra de foregaaende Aars Epidemier. Fra Aamli Distrikt omtales dobbeltsidige Otiter som en næsten konstant Complication.

Af **Lungebetændelse** optraadte en særlig ondartet Form i Gjevedal af Aamli Distrikt; den karakteriseredes ved Optraeden af Status typhosus med tidligt Tab af Bevidsthed og hurtig Død. Paa Stigemoen i Bygland — Sæters-

I Nedenes Amt anmeldte

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Typhoidfeber	20	4	20	-	1	-	4	-	-
Cerebrospinalmeningit . . .	1	1	1	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	17	5	17	3	-	-	3	1	1
Børnekopper	2	-	2	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	107	-	107	2	2	3	17	5	3
Skarlagensfeber	66	1	66	6	17	18	8	8	5
Røde Hunde	8	-	8	-	1	-	-	2	-
Mæslinger	8	-	8	3	2	-	1	2	-
Rosen	103	3	103	10	7	7	7	9	9
Kighoste	27	-	27	2	-	-	-	-	-
Diphtheri	386	81	385	12	25	-	5	29	73
Strubehoste	7	3	7	-	-	1	2	1	-
Kusma	45	-	45	1	4	-	-	1	3
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2 141	32	2 141	313	211	202	245	218	141
Katarrhalsk og follikulær Angina	948	-	948	81	57	61	65	58	111
Influenza	544	9	544	14	54	101	90	58	15
Lungebetændelse	262	60	261	39	21	25	35	36	23
Pleurit	160	7	160	13	14	5	12	31	22
Gigtfeber	162	6	161	15	19	14	10	16	15
Koldfeber	16	2	16	-	2	2	3	-	-
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	1 007	19	1 005	67	41	64	64	76	105
Blodgang	6	-	6	1	-	1	-	-	-
Skjørbug	5	-	4	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	6 048	233	6 042	582	478	506	571	553	526

dalens Distrikt -- synes Smittestoffet at sidde i Huset; en Gut angrebes af Lungebetændelse i samme Stue, hvor hans Bedsteforældre og Forældre havde gennemgaaet Sygdommen, og, efterat Desinfektion var udført, angrebes Moderen for anden Gang. (J. Stang).

Fra Tvedestrand i østre Nedenes Distrikt anføres, at der i Slutningen af Aaret optraadte de første Tilfælde af en sterkt omsiggribende Epidemi af **Pemphigus neonatorum** med i Regelen let Forløb.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af Tabel paa næste Side.

epidemiske Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
4	3	3	1	1	3	10	-	5	2	4	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	3	1	1	3	4	3	11	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
5	2	5	9	23	31	35	-	72	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	4	38	-	20	1	6	-	2	-	-	-
-	-	-	1	-	4	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	3	-
10	8	7	8	13	8	26	-	72	2	3	1	-	-	2	-
-	-	-	13	3	9	2	-	25	-	-	-	-	-	-	-
76	47	28	36	27	27	146	33	193	41	20	3	6	2	21	2
1	-	-	1	1	-	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-
1	4	2	6	5	18	13	-	29	-	-	-	3	-	-	-
98	55	102	109	162	285	842	17	1213	12	27	2	45	1	14	-
110	66	35	92	107	105	310	-	606	-	10	-	6	-	16	-
5	2	-	-	18	187	267	2	188	6	38	-	51	1	-	-
6	2	11	10	20	33	95	27	128	21	18	6	5	1	16	5
11	10	8	13	6	15	68	4	81	3	6	-	3	-	2	-
15	7	9	9	14	18	59	2	95	3	6	-	1	1	1	-
-	1	-	1	6	1	12	2	4	-	-	-	-	-	-	-
158	134	77	72	75	72	464	11	485	6	34	1	16	1	8	-
3	-	-	1	-	-	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	1	1	1	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-
504	342	291	384	482	823	2406	105	3244	97	173	15	139	7	86	9

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1		2		3		4	
			Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	58	4	26	2	32	2	-	-	-	
Syphilis, konstitutionel										
— , hereditær										
Gonorrhoe	138	-	28	-	108	-	1	1		

Liste over forskellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikter:									
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5	
			Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.					
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.				
Chronisk Rheumatisme	268	1	1	3	156	108	54	-	195	1	7	-	1	-	11	-
Fnat	72	-	15	23	21	13	38	-	19	-	5	-	1	-	9	-
Skurv	3	-	2	-	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Kjertelsyge	204	3	64	82	19	39	50	-	132	-	7	2	12	1	3	-
Rachit	72	-	43	23	-	2	22	-	44	-	3	-	2	-	1	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	56	18	25	17	6	8	21	5	31	12	1	-	3	1	-	-
Lungetuberkulose	422	254	10	30	150	232	137	110	238	116	28	3	11	13	8	12
Kræft	63	42	-	-	32	30	32	18	28	20	1	1	1	1	1	2
Morbus Brightii	85	18	3	7	38	37	39	7	41	10	3	-	1	-	1	1
Blegsot og Anæmi	853	4	35	122	26	670	317	3	495	1	27	-	5	-	9	-
Livmodersygdomme	230	-	-	3	-	227	86	-	130	-	5	-	6	-	3	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	960	11	45	75	252	588	267	-	613	9	38	-	37	-	5	2
Ormesygdomme ¹⁾	30	-	9	13	3	4	17	-	8	-	-	-	5	-	-	-
Drankersygdomme	24	1	-	-	24	-	7	-	15	1	-	-	-	-	2	-
Struma	2	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brok	78	2	21	3	25	21	27	1	49	1	2	-	-	-	-	-
Luxationer	26	-	4	2	10	3	10	-	12	-	3	-	-	-	1	-
Frakturer	134	3	26	7	53	30	60	-	63	2	3	-	3	-	5	1

¹⁾ Deraf er 3 opgivet som foranledigede ved *Tænia mediocanellata* og 1 ved *Tænia solium*.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	461	110	105	356
Østerrisor By	33	7	6	27
Tvedestrand —	14	1	5	9
Bygder	414	102	94	320
Vestre Nedenes	409	116	97	312
Arendal By	80	13	29	51
Grimstad —	41	18	2	39
Lillesand —	13	6	3	10
Bygder	275	79	63	212
Aamli	28	3	15	13
Evje	31	13	7	24
Sætersdalen	32	12	9	23
Nedenes Amt	961	254	233	728
Deraf i Byer	181	45	45	136
— - Bygder	780	209	188	592

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** hid-sættes Tabel Side 108.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 26,3 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 34,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 24,8 pCt. og 33,1 pCt., for Bygderne 26,8 pCt. og 35,3 pCt.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) behandledes 78 Tilfælde og kjendes 2 Dødsfald; Sædet er opgivet hos 74 saaledes: Hernia ingvinalis 49, Hernia cruralis 14, Hernia umbilicalis 11.

Af **Benbrud** (Fractura) opføres 134 Tilfælde med 3 Dødsfald. Bruddets Sæde er opgivet i 131 Tilfælde som:

Fractura cranii	2	Fractura digitorum	5
— ossis nasi	1	— colli femoris	10
— costarum	8	— femoris	11
— sterni	1	— patellæ	3
— claviculæ	17	— cruris	18
— humeri	7	— tibiæ	8
— antibrachii	15	— fibulæ	3
— ulnæ	2	— malleoli	2
— radii	18		

Af **Luxationer** kjendes ialt 26 Tilfælde; for 25 er angivet Sæde:

Luxatio maxillæ infer.	3	Luxatio manus	1
— humeri	8	— pollicis	1
— antibrachii	7	— pedis	2
— radii	3		

Obstetriciske Operationer i Nedenes Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Eferbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige Veer	20	¹⁾ 1	19	³⁾ 2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	²⁾ 1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Uefftergivelige Fødselsdele	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	⁴⁾ 1	1	2	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Uopgivet Indikation.	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	34	2	33	3	3	1	1	3	2	2	1	1	1	4
	36		36		4		4							

¹⁾ Som Dødsarsag er opført Dystokia. ²⁾ Dødsarsag: Barsel-feber. ³⁾ Deraf en 2den Tvilling; om 1ste intet oplyst. ⁴⁾ Dødsarsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Østre Nedenes	940	31	454	68	3	1	6	1
Østerrisør By	132	1	38	9	-	-	-	-
Tvedestrand —	90	-	26	6	1	-	-	-
Bygder	718	30	390	53	2	1	6	1
Vestre Nedenes	928	28	517	71	7	2	17	1
Arendæl By	103	3	85	11	1	1	4	1
Grimstad —	87	1	37	9	-	-	-	-
Lillesand —	39	2	23	1	-	-	1	-
Bygder	699	22	372	50	6	1	12	-
Aamli	200	8	96	16	1	2	3	-
Evje	101	7	78	13	-	-	-	-
Sætersdalen	143	2	98	16	1	3	1	-
Nedenes Amt	2312	76	1243	184	12	8	27	2
Deraf i Byer	451	7	209	36	2	1	5	1
— — Bygder	1861	69	1034	148	10	7	22	1

Af Lægerne udførtes 48 **obstetriciske Operationer**, hvis Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 110. 24 udførtes i østre og 16 i vestre Nedenes Distrikt, 3 i Aamli, 3 i Evje og 2 i Sætersdalens Distrikt.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1069 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 53,8.

8 Kvinder **døde paa Barselseng** efter Presternes Opgaver; Lægerne har ogsaa opgivet Dødsarsag for 8 Kvinder, hvoraf 5 døde af Barsel-feber, 2 af besværligt Fødselsarbejde og 1 af Emboli.

De **hyppigste Dødsarsager** sees af Tabel Side 113.

Veirliget. I Evje Distrikt var der usædvanlig godt Veir fra Marts til Midten af Juli, hvorimod December var meget regnfuld; forøvrigt henvises til Distriktslæge A. C. Bulls Optegnelser, Side 112, om Veirforholdene paa Gaarden Fennefoss i Hornnes, ca. 550 Fod over Havet.

Levemaade og hygieniske Forhold omtales fra Aamli Distrikt som meget uensartede i de forskjellige Dele af Distriktet. I Vegaarsheien betegnes Forholdene som tilfredsstillende, i Mykland, Herefoss, Gjevedal og Kirkebygden er Renligheden mindre og Kostholdet daarligere, og i lille Topdal, hvor Renligheden og Stellet selv paa de største Gaarde lader meget tilbage at ønske, skildres Tilstanden som rent mislig. Boligerne er dog gjenemgaaende rummelige, og i Regelen er der taalelig god Luft i Rummene. Kaffe misbruges over hele Distriktet og anvendes tildels som Berusningsmiddel, tilsat Naphta eller daar-

Temperatur og Veirlig i Evje. 1893.

Maaned.	Thermometerstand (R).									Antal Dage med										
	Middel-temperatur.	Kl. 8 Morgen.	Kl. 1 Eftermiddag.	Kl. 10 Aften.	Høiest.	Lavest.	Minimum om Natten.			Regn.	Sne.	Slud.	Taage.	Frost.	Torden.	Klart.	Halvklart.	Overskyet.	Vindstille.	Storm.
							Middeltemperatur.	Høiest.	Lavest.											
Januar	+ 7,4	÷ 9	÷ 5,6	÷ 7,7	19de: + 3	15de: ÷ 27	÷ 11	25de: 0	15de: ÷ 29	3	10	-	1	29	-	7	3	21	19	—
Februar	+ 5,7	÷ 7,3	÷ 4	÷ 5,8	28de: + 2	3de: ÷ 20	÷ 8,9	28de: 0	23de: ÷ 24	1	15	-	-	27	-	3	4	21	14	1—14de
Marts	+ 1,3	÷ 0,4	+ 4	+ 0,9	23de: + 8	17de: ÷ 8	÷ 3,3	13de: + 2	17de: ÷ 11	7	6	-	-	12	-	9	9	13	12	—
April	+ 4,6	+ 3	+ 8,8	+ 2	24de: + 17	13de: 0	÷ 0,9	27de; + 3	18de: ÷ 6	2	-	-	-	2	-	17	8	5	6	1—16de
Mai	+ 8,3	+ 7,5	+ 11,5	+ 6	27de: + 16	1ste: + 1	+ 2	24de: + 7	4de: ÷ 4	8	-	1	-	-	-	8	12	11	4	—
Juni	+ 12,5	+ 12,1	+ 16,3	+ 9,2	16de: + 23	1ste: + 5	+ 5,1	30te: + 10	1ste: 0	11	-	-	-	3	12	11	7	1	—	
Juli	+ 14	+ 13,7	+ 17,5	+ 11	12te: + 23	23de: + 8	+ 8	10de: + 12	23de: + 8	16	-	-	-	-	12	8	11	4	—	
August	+ 12,5	+ 11,4	+ 15,6	+ 10,6	13de: + 21	31te: + 7	+ 7	21de; + 11	31te: + 2	20	-	-	-	2	1	19	11	12	—	
September	+ 7,3	+ 6	+ 10	+ 6	5te: + 16	27de: ÷ 1	+ 3	13de: + 8	27de: ÷ 3	18	-	-	-	1	3	14	13	6	—	
Oktober	+ 5	+ 3,5	+ 6,7	+ 5	1ste: + 11	18de: ÷ 1	+ 1,5	10de: + 6	31te: ÷ 4	18	-	-	-	-	2	11	18	14	—	
November	÷ 1,6	÷ 3,8	+ 0,9	÷ 2	29de: + 6	14de: ÷ 10	÷ 1,6	30te: + 1	24de: ÷ 11	5	3	-	-	24	-	18	5	7	20	—
December	0	÷ 0,9	+ 0,9	+ 0,1	16de: + 5	2den: ÷ 12	÷ 2	7de: + 3	2den: ÷ 12	14	5	-	-	12	-	4	2	25	18	—
Gjennemsn. for hele Aaret.	+ 4,2	+ 2,9	+ 6,9	+ 2,9	12te Juli + 23	15de Jan. ÷ 27	0	10de Juli + 12	15de Januar ÷ 29											
										123	39	1	1	106	6	96	106	163	130	2

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	254	45	209
Alderdomssvaghed	95	15	80
Diphtheri	81	25	56
Lungebetændelse	60	4	56
Kræft	42	7	35
Organisk Hjertesygdom	38	6	32
Akut Bronchit	32	6	26
Hjernebetændelse	32	6	26
Hjerneslag	28	3	25
Kramper hos Børn	22	6	16

ligt Brændevin. Saavel Brændevinsdrik som Misbrug af Naphta og Hoffmanns-
draaber er stærkt tiltagende. Tobak bruges meget baade af Mænd og Kvinder.
(N. Kahrs, H. R. Waage).

Sygehuse. 2 Stuer i Risør Fattighus er indrettet til Sygerum og
benyttet ofte. I Tvedestrand blev det nye Sygehus (opført i 1892) taget i Brug
i indeværende Aar; det har en epidemisk Afdeling paa 8 Senge og en ikke
epidemisk paa 3. Det planlagte nye Sygehus i Grimstad er endnu ikke
paabegyndt, hvorfor man som hidtil har maattet nøie sig med de alt andet end
tidsmæssige leiede Lokaler.

Af **Badeindretningerne** er den i Tvedestrand tidligere drevne Bade-
anstalt nedlagt.

Om **Amtets Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge,
Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske
Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissi- oner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Retsme- dicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet	14	1 041	52	3	1 780	13
Østre Nedenes	6	429	¹⁾ 16	⁶⁾ 2	689	4
Vestre —	5	493	²⁾ 27	⁷⁾ 1	645	6
Aamli	1	65	³⁾ 1	-	130	1
Evje	1	16	⁴⁾ 4	-	199	-
Sætersdalen	1	38	⁵⁾ 4	-	117	2

¹⁾ Risør 3, Tvedestrand 4, Søndeled 1, Gjerstad 1, Dybvaag 1, Holt 1, Barbu 3,
Tromø 1, østre Moland 1. ²⁾ Arendal 10, Grimstad 7, Fjære 2, Landvig 2, Øiestad 2,
Hisø 2, Froland 1, Eide 1. ³⁾ Vegaarsheien 1. ⁴⁾ Evje 1, Hornnes 1, Iveland 1, Vegusdal 1.
⁵⁾ Bygland 2, Valle 2. ⁶⁾ Tvedestrand 2. ⁷⁾ Grimstad 1.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		7 264,34	76 213	22	8	34	26
1. Kristiansands Stadsfysikat	Kristiansand, Kjøbstad	16,04	12 543	10	5	8	-
2. Oddernes		1 147,05	20 818	1 ¹ / ₄	1	7	8
	Mandal, Ladested	0,92	3 616	2	1	1	-
	Oddernes	139,48	4 126	-	-	2	2
	Tveid	111,59	1 669	1	-	1	1
	Vennesla	106,17	1 499	-	-	1	1
	Øvrebo og Hægeland	319,10	1 742	-	-	1	1
	Søgne	239,83	3 596	-	-	1	1
	Holme	113,07	1 433	-	-	-	1
	Halsaa og Hartmark	116,89	3 137	-	-	-	1
3. Undal		1 960,28	12 140	1	-	8	6
	Søndre Undal	235,06	4 428	-	-	2	2
	Nordre Undal	195,80	1 836	-	-	2	1
	Øislebo og Laudal	251,49	1 843	1	-	1	1
	Finsland	114,15	789	-	-	1	-
	Bjelland og Grindum	297,30	1 892	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 352	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 850	1	-	2	4
	Lyngdal	380,24	4 717	1	-	1	3
	Hægebostad	461,59	2 133	-	-	1	1
5. Vanse		268,35	9 445	2	2	4	3
	Farsund, Ladested	0,24	1 518	2	2	1	-
	Vanse	139,29	5 693	-	-	1	1
	Herred	128,82	2 234	-	-	2	2
6. Flekkefjord		3 030,79	14 417	4	-	5	5
	Flekkefjord, Kjøb- stad	0,20	1 541	4	-	1	-
	Nes og Hitterø	240,31	3 638	-	-	1	1
	Kvinesdal	364,09	3 912	-	-	2	1
	Fjotland	489,05	1 094	-	-	-	1
	Bakke	420,21	2 446	-	-	-	1
	Siredalen	1 516,93	1 786	-	-	1	1

1) Distriktslægen er bosat i Kristiansand.

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som nogenlunde god. Af epidemiske Sygdomme havde Diphtheri, Influenza, Kusma og tildels Kighoste nogen større Udbredelse. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 5583, hvoraf 226 dødelige, mod 5431 Tilfælde og 231 Dødsfald Aaret iforveien.

Dødeligheden. De Dødes Antal var mindre end sædvanlig og udgjorde 1411 eller 18,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (74 700). Aaret forud var Dødeligheden 19,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes Tabel Side 116 og 117, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Af **Typhoidfeber** anmeldtes for det hele Amt 23 Tilfælde mod 13 det foregaaende Aar. De fleste Tilfælde forekom i Flekkefjords Distrikt, hvor der om Sommeren optraadte 4 Tilfælde i Byen og 1 paa Gaarden Frøitland i Fedde, samt udover Høsten 9, alle i Landdistriktet. I Kristiansand forekom i September 1 og i Oktober 6 Tilfælde, hvor Diagnosen var utvivlsom og som skyldtes Import, samt desuden i Oktober 5 andre typhoidlignende Tilfælde, der anmeldtes som «Fredrikshaldsfeber». (sml. Beskrivelsen S. 34); af de sædvanlige typhøse Fænomener manglede tør Tunge, Petechier og Diarrhoe. (E. Dahm).

Af **Skarlagensfeber** er opført endel flere Tilfælde end Aaret forud. Sporadiske Tilfælde forekom i Kristiansand samt i Oddernes, Flekkefjords og Undals Distrikter, hvortil Smitten rimeligvis var ført fra Kristiansand.

Af **Mæslinger** anmeldtes kun 2 Tilfælde.

Kighoste, som i 1891 var meget udbredt og som ogsaa i 1892 optraadte epidemisk i alle Distrikter, men med et mindre Antal Angrebne, viser sig fremdeles at være i Tilbagegang; de fleste Tilfælde forekom i Kristiansand, Oddernes og Flekkefjords Distrikter. Baade fra Oddernes og Undal anføres der, at Sygdommen forløb mildt.

Diphtheri anmeldtes med 237 Tilfælde mod 150 det foregaaende Aar, forekom hele Aaret rundt og var mest udbredt inden Oddernes Distrikt og Kristiansands Stadsfysikat. Fra Kristiansand anføres, at Sygdommen maa ansees for at være endemisk paa de Kanter af Landet. (E. Dahm). I Oddernes Distrikt hjemsøgte den mest Oddernes Prestegjæld og især Mosby, hvor der er en ganske talrig Befolkning, som desuden er betydelig forøget ved det paagaaende Jernbaneanlæg. Næst efter Oddernes indtraf de fleste Tilfælde i Søgne Prestegjæld, især paa og i Nærheden af Lunde. Epidemien, som udmærkede sig ved en ikke ringe Intensitet og Dødelighed, var heftigst fra Mai til September og aftog kjendelig mod Slutningen af Aaret. (C. J. Borge). Til Undals Distrikt bragtes Smitte et Par Gange fra Kristiansand og Søgne, uden at Sygdommen fik nogen Udbredelse. I Vanse Distrikt optraadte Diphtheri kun paa Gaarden Høiland i Vanse Prestegjæld. Sygdommen var muligens bragt til Distriktet ved en Indflytterfamilie, som i 1891 under et Ophold paa Østlandet havde mistet et Barn af Diphtheri. Da Familien igjen fraflyttede Vanse Vaaren 1893, blev ogsaa det afdøde Barns Tøi taget frem, og Tjenestepigerne, som stelte med det, kan derefter have bragt Smitten med sig til sine Hjem, hvor Sygdommen netop brød ud. Der angrebes ialt 8 Personer, hvoraf 2 døde. Tiltrods for at omhyggelig Desinfektion var foretaget, blev 2 Piger, som ikke havde været hjemme ved Sygdommens første Udbrud, angrebet i November Maaned. Der foretoges da foruden almindelig Desinfektion, Opbrænding af Sengklæder og andet Løse, som vanskelig lod sig rense. Alligevel angrebes en Pige paany i Mai 1894. (H. Meyer). Af de fra

I Lister og Mandal Amt

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Typhoidfeber	23	4	23	-	1	-	-	1	-	-	3	3
Cerebrospinalmeningit	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Barsel-feber	15	5	15	2	-	-	-	2	-	2	1	-
Vandkopper	29	-	29	-	5	4	2	5	1	1	3	2
Skarlagensfeber	68	3	68	11	3	5	3	2	1	10	5	9
Røde Hunde	5	-	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Mæslinger	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	71	3	71	2	4	8	5	5	5	9	11	2
Kighoste	164	9	163	6	2	2	5	18	-	8	17	3
Diphtheri	237	46	237	15	16	15	20	36	33	18	6	22
Strubehoste	11	7	9	2	1	2	-	1	-	-	-	1
Kusma	215	-	215	11	12	16	18	55	45	32	2	10
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1 920	321	1 920	193	238	217	198	195	113	96	89	78
Katarrhalsk og follikulær Angina	639	-	638	68	68	62	58	53	41	43	48	30
Influenza	808	11	806	4	49	67	34	4	7	17	11	1
Lungebetændelse	211	66	211	19	24	19	29	23	12	8	6	9
Pleurit	89	4	89	8	4	7	5	9	8	8	10	12
Gigtfeber	116	1	116	10	11	12	11	9	7	8	8	9
Koldfeber	3	-	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	943	33	943	89	57	53	70	57	75	186	128	62
Blodgang	6	1	5	-	-	-	-	-	-	1	4	-
Skjørbug	4	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-	1
Tilsammen	5 583	226	5 575	441	495	490	459	476	349	449	357	254

Flekkefjords Distrikt anmeldte 9 Tilfælde af Diphtheri forekom de 6 i November Maaned paa Gaarden Sirnes i Bakke.

Af **Kusma** var usædvanlig mange Angrebne; det overveiende Antal Tilfælde forekom i Kristiansand, hvor Sygdommen især optraadte i Sommermaanederne; men ogsaa fra de øvrige Distrikter med Undtagelse af Flekkefjords er en Del Tilfælde opført. I Lyngdals Distrikt fik Epidemien en betydelig Udbredelse; men Faa kom under Behandling, uden hvor Sygdommen blev forvexlet med Halsesygdom.

Af **katarrhalske Sygdomme i Luftveiene** og af **Angina** anmeldtes et noget større Antal Tilfælde end Aaret forud.

anmeldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Kristiansands Stadsfysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekkefjord.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
6	3	6	7	1	1	-	1	1	-	-	-	-	14	2
-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	1	2	1	1	6	-	3	1	-	-	3	3	2	-
-	5	1	15	-	8	-	2	-	-	-	2	-	2	-
2	13	4	22	2	24	1	4	-	-	-	-	-	18	-
-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	7	5	30	1	14	1	3	-	2	-	8	-	14	1
22	42	38	57	1	17	1	1	1	-	-	8	2	81	4
25	16	15	81	21	122	19	13	1	-	-	12	4	9	1
1	1	-	2	2	4	-	-	-	2	2	3	3	-	-
4	2	8	164	-	22	-	10	-	10	-	9	-	-	-
113	242	148	1166	10	326	9	96	3	33	3	137	4	162	3
53	59	55	456	-	88	-	16	-	9	-	31	-	39	-
2	208	402	386	6	186	1	26	1	28	1	29	-	153	2
12	24	26	86	26	39	8	18	5	10	5	42	10	16	12
7	6	5	19	1	21	1	12	-	5	-	16	2	16	-
6	14	11	57	-	18	-	12	-	6	-	10	-	13	1
-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	47	58	523	20	186	6	52	2	9	1	83	4	90	-
-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
327	694	784	3082	93	1085	47	275	15	114	12	394	33	633	26

Influenza optraadte med omtrent det samme Antal Angrebne som det foregaaende Aar; størst Udbredelse havde den i Aarets sidste 2 Maaneder. I Oddernes Distrikt mærkedes Sygdommen først i November og var vistnok adskillig udbredt, uden at Antallet tilnærmelsesvis kan angives, da denne Sygdom ikke er Gjenstand for Anmeldelse af Tilsynsmændene; Dødeligheden antages at have været forsvindende lidet. (C. J. Borge). I Mandal optraadte Influenza saa at sige paa en bestemt Dag i Begyndelsen af December, da en større Del af Befolkningen indsygnede paa én Gang. (S. K. Roscher). Fra Flekkefjords Distrikt anføres, at Influenza antages i ikke faa Tilfælde at have været Aarsag til Udvikling af Lungetuberkulose, ligesom den forøvrigt har sat Mærker efter sig hos Mange, væsentlig i Form af neurastheniske og rheumatiske Lidelser; i

3 iagttagne Tilfælde har Sygdommen medført Betændelse i Corpus vitreum af meget chronisk Art med tildels overmaade stor Æmfindtlighed ved Øinenes Benyttelse til finere Arbejder (Søm, Læsning etc.). (E. Hansen).

Lungebetændelse og **Pleurit** var noget sjældnere end foregaaende Aar, **Gigtfeber** ubetydelig hyppigere. Fra Lyngdals Distrikt anføres, at Gigtfeber især optræder i de ydre Dele af Distriktet, hvor Luften er betydelig fugtig; at den ikke er nogen sjelden Sygdom, derpaa tyder de hyppig forekommende Hjerte-klapfeil. (J. W. Keyser).

Akut Diarrhoe og **indenlandsk Cholera** optraadte med omtrent det samme Antal Tilfælde som Aaret forud. I Mandal i Oddernes Distrikt optraadte i Januar en mindre Cholerineepidemi, som næsten udelukkende rammede Smaa børn.

Af **Pemphigus neonatorum** anmeldtes i Kristiansands Stadsfysikat 17 Tilfælde med 3 Dødsfald. Den konst. Stadsfysikus anfører bl. A.: «At den er en Infektionssygdom synes meget sandsynligt, hvorimod det forekommer mig overmaade tvivlsomt, om man har med én eller to specifikt forskellige Sygdomme at gjøre, hvoraf den ene i Tilfælde forløber næsten absolut lethalt. Det viser sig nemlig, at enkelte Tilfælde optræder uden synderlig Almenaffektion, og uden at Bullæ som Regel overskrider en 5-Øres Størrelse, medens der i de lethale Tilfælde strax er Almenaffektion tilstede, og Hudløsheden meget hurtig indtager store Dele af Kroppen. Det vilde saaledes være af stor Interesse at komme paa det Rene med, om der i disse Tilfælde kunde paavises specifikt forskellige Bakterierformer. For- saavidt Sygdommen er smitsom, bør man formentlig fortrinsvis rette sin Opmærksomhed paa Pleiekonerne, da disse har mere Befatning med Børnene end Jorde-mødrene». (E. Dahm).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikter:					
			1		3		6	
			Kristian- sands Stads- fysikat.	Oddernes.	Undal.	Vanse.	Flekk- fjord.	
Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.			
Veneriske Saar og Sy- philis	1) 38	1	20	11	1	3	2	2
Gonorrhoe	84	-	56	17	-	1	7	3

1) Heraf er 3 Tilfælde opgivet at være Ulcus molle, 12 primær Syphilis, 3 veneriske Saar og 1 hereditær Syphilis.

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** hidsættes Tabel Side 119.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** (se Tabel Side 120) udgjorde for det hele Amt 24,6 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald og 32,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 14,6 pCt. og 21,6 pCt. og for Bygderne 31,5 pCt. og 39,0 pCt. Lungetuberkulosens Udbredelse inden Undals Distrikt betegnes som næsten utrolig. Af 125 kjendte Dødsarsager udgjorde Lungetuberkulose 51. (H. Buck).

Liste over forskellige behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6	
			Kristiansands Stads-fysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekke-fjord.					
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	299	-	3	3	156	137	144	-	16	-	39	-	27	-	45	-	28	-
Fnat	42	-	16	8	12	3	12	-	5	-	6	-	5	-	6	-	8	-
Skurv	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kjertelsyge	209	7	56	65	42	46	97	-	30	4	39	2	8	1	10	-	25	-
Rachit	74	6	38	33	1	2	21	4	19	-	15	1	6	1	4	-	9	-
Tuberkuløse Betændelser og Mili- ærtuberkulose	55	42	16	18	7	14	10	11	16	12	10	5	1	2	11	2	7	10
Lungetuberkulose	351	225	16	15	143	177	67	34	124	60	49	51	8	21	49	19	54	40
Kræft og Sarkom	73	²⁾ 55	-	-	33	40	13	10	27	16	10	13	1	2	11	7	11	7
Morbus Brightii	98	28	6	9	49	33	46	12	27	6	10	3	3	1	6	-	6	6
Blegsot og Anæmi	843	2	15	106	31	691	322	-	185	-	73	-	13	-	151	2	99	-
Livmodersygdomme	191	-	1	-	-	190	76	-	53	-	21	-	13	-	5	-	23	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	948	2	23	61	302	562	436	1	198	-	71	-	33	-	85	1	125	-
Ormesygdomme	¹⁾ 31	-	2	3	10	16	26	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	27	2	-	-	25	2	18	2	5	-	2	-	-	-	-	-	2	-
Struma	3	-	-	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brøk	64	3	18	2	21	19	-	-	16	-	11	1	5	-	12	1	20	1
Luxationer	34	-	2	5	15	3	2	-	11	-	4	-	8	-	1	-	8	-
Frakturer	72	7	9	12	20	25	2	3	30	1	4	1	6	-	15	-	15	2

¹⁾ Heraf 3 forårsagede ved *Tenia mediocanellata*. ²⁾ Heraf var Cancer 54, Sarcoma 1.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansands Stadsfysikat	268	34	93	175
Oddernes	230	60	77	183
Mandal By	56	11	10	46
Bygder	174	49	37	137
Undal	122	51	15	107
Lyngdal	69	21	12	57
Vanse	98	19	33	65
Farsund By	25	-	13	12
Bygder	73	19	20	53
Flekkefjord	129	40	26	103
Flekkefjord By	28	10	7	21
Bygder	101	30	19	82
Lister og Mandal Amt	916	225	226	690
Deraf i Byer	377	55	123	254
— - Bygder	539	170	103	436

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	ved Selv- mord.
Kristiansands Stadsfysikat	404	13	274	64	4	1	5	-
Oddernes	677	18	439	64	5	3	12	1
Mandal By	90	4	62	15	2	2	2	1
Bygder	587	14	377	49	3	1	10	-
Undal	346	5	212	26	4	1	4	1
Lyngdal	205	9	112	8	1	1	3	1
Vanse	279	8	153	16	3	3	4	-
Farsund By	61	1	40	6	1	-	-	-
Bygder	218	7	113	10	2	3	4	-
Flekkefjord	356	7	221	28	1	2	7	-
Flekkefjord By	45	2	37	7	-	-	1	-
Bygder	311	5	184	21	1	2	6	-
Lister og Mandal Amt	2 267	60	1 411	206	18	11	35	3
Deraf i Byer	600	20	413	92	7	3	8	1
— - Bygder	1 667	40	998	114	11	8	27	2

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	dødf.	Mødre.	Mødre.
		lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.					
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	30	²⁾ 31	1	1	-	1	-	3	⁵⁾ 1	⁶⁾ 4	⁷⁾ 1	.
Bækkensneverhed	2	2	-	2	-	1	1	-	-	-	1	.
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
Blødning og Placenta prævia	1	-	1	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	.
Ueftergivelige Fødselsdele	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	.
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.
Tverleie	-	-	-	5	-	⁴⁾ 4	2	-	-	-	-	.
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Uopgivet Indikation ¹⁾	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	.
Tilsammen	38	37	3	9	1	6	5	3	1	4	2	3
		40		10		11		4				

¹⁾ Der er kun anført: «Hoved og Arme afrevne, Resten af Kroppen i Uterus». ²⁾ 2 Tvillingfødsler; ved den ene forløstes begge Tvillinger ved Tang, ved den anden forløstes 1ste Tvilling ved Tang og 2den (død) ved Udtrækning, hvor Resultatet for Moderen er opført. ³⁾ Som Dødsårsag er opgivet Blodtab. ⁴⁾ Ved 1 Tvillingfødsel forløstes begge Tvillinger levende ved Vending. ⁵⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ⁶⁾ Heraf en 2den Tvilling (om 1ste se Anm. 2). I 1 Tilfælde anlagdes Tang paa Sædet. ⁷⁾ Efter forgjæves Forsøg paa at forløse med Tang; Navlesnoren var fremfalden og Fosteret dødt.

Ogsaa i Lyngdals Distrikt indtager Tuberkulosen en aldeles prædominerende Stilling; Befolkningen synes nu efterhaanden mere og mere at faa Øinene op for Sygdommens Smitsomhed, saa det ialfald paa mange Steder er muligt at faa saavel Patienterne selv som deres Omgivelser til at iagttage den fornødne Forsigtighed. (J. W. Keyser).

Det store Antal **Drankersygdomme**, der er anmeldt fra Kristiansand, skyldes Tilstrømningen af løse Arbeidere, navnlig Murere, efter Branden. (E. Dahm).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning. Baade fra Lyngdals og Vanse Distrikter omtales den temmelig hyppige Forekomst af Sindssygdomme og Neurastheni saavel blandt Mænd som Kvinder.

Af **Brok** (Hernia) opgives 64 Tilfælde og kjendes 3 Dødsfald. Sædet er anført hos 57: Hernia ingvinalis 33, Hernia cruralis 15, Hernia umbilicalis 9.

Af **Benbrud** (Fractura) kjendes 72 Tilfælde med 7 Dødsfald. For 70 er Sædet opgivet:

Fractura cranii	1	Fractura digitorum	1
— costarum	8	— colli femoris	5
— claviculæ	4	— femoris	4
— humeri	5	— cruris	2
— antibrachii	11	— tibiæ	2
— radii	20	— fibulæ	4
— metacarpi	2	— malleolorum	1

For **Luxationer** behandlede 34 Tilfælde. For 31 er opgivet Sæde: L. humeri 16, L. antibrachii 4, L. radii 7, L. manus 1, L. pollicis 2 og L. hallucis 1.

Af **obstetriciske Operationer**, udførte af Læger, opgives ialt 60, deraf 21 fra Oddernes, 5 fra Undals, 4 fra Lyngdals, 19 fra Vanse og 11 fra Flekkefjords Distrikt; fra Kristiansands Stadsfysikat er ingen Opgave indkommen. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 121.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 120.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 856 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 62.2.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder; Lægerne har opgivet Dødsarsag for 10: Barsel-feber 5, Livmoderblødning 3, Barselkrampe 1, Sindssygdom (Mani) 1.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	225	55	170
Alderdomssvaghed	83	29	54
Lungebetændelse	66	33	33
Kræft	55	19	36
Diphtheri	46	23	23
Tuberkuløse Betændelser	42	16	26
Organisk Hjertesygdom	42	17	25
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	33	24	9
Akut Bronchit	32	17	15
Hjerneslag	31	19	12

Veirliget. Fra Kristiansand, Undals og Lyngdals Distrikter omtales Sommeren som usædvanlig varm og tør, medens Høsten og Vinteren var ualmindelig regnfuld.

Levemaade og hygieniske Forhold. Kst. Stadsfysikus E. Dahm skriver om Forholdene i Kristiansand: «Aaret 1893 danner i hygienisk Henseende et Mærkepunkt i Byens Historie, idet hele den nyopbyggede Del af Byen er bleven forsynet med fuldt ud tidsmæssige Kloaker, der ogsaa vil blive den øvrige Del af Byen tildel i den nærmeste Fremtid. Kun maa det beklages, at Kommunebestyrelsen af Hensyn til de dermed forbundne Udgifter endnu ikke har povet at gjøre de private Eiendommers Tilslutning til Kloaknettet obligatorisk. I den nyopbyggede Del af Byen har de allerfleste Huse anlagt Kloakledning, men det maa vistnok forudsættes, at det i sin Tid vil gaa smaat med Tilslutningen i den ældre Del af Byen. Desværre har ikke Kommunebestyrelsen villet indgaa paa at anbringe Vandklosetter i Tilslutning til Kloakerne. Skulde Anbringelse af saadanne nogetsteds i Landet være berettiget, maatte det efter min Formening være her i Byen, hvor man har Elven paa den ene Side og Søen paa to Sider, og hvor Kulden om Vinteren i Almindelighed ikke er saa særdeles stærk. Efter den store Brand vilde det have været særdeles ønskeligt, om Byen kunde have overtaget Renovationen for egen Regning, saa at det havde været muligt at gjøre Tøndesystemet obligatorisk og sløife de gamle, utidsmæssige Binger. Paa Grund af de overordentlig store Udgifter, som er paabyrdet Byen som Følge af Branden, vovede man imidlertid ikke at skride til denne Udgift, hvorfor man blev nødt til at flikke paa det gamle System. Endvidere er Byen ved Samlagets Liberalitet bleven forsynet med et fuldt ud tidsmæssigt Desinfektionsapparat. Hele Anlægget med fornødent Inventar har andraget til henimod Kr. 8000,00. Anlægget har været i Gang i flere Maaneder og har vist sig særdeles tilfredsstillende. Navnlig synes det meget hensigtsmæssigt at have særskilt Tørreapparat, da Expeditionen derved bliver saameget hurtigere. Tørreapparatet har imidlertid vist sig at være noget for lidet til at kunne følge med Desinfektionsovnen, hvorfor jeg tænker paa at gjøre Tørreskabet 1 Fod bredere og forøge Hyldernes Antal fra to til fire». Fra Undals Distrikt anføres, at Levemaade og hygieniske Forhold vistnok bedres lidt efter lidt, uden at nogen nævneværdig Forandring er indtraadt. Fra Lyngdals Distrikt bemærkes, at Alkoholmisbrug, især for de øvre Bygders Vedkommende, maaske finder noget hyppigere Sted, end man tidligere har været opmærksom paa. Fra Vanse Distrikt anføres, at Befolkningen er meget ædruelig; ved Brylluper og andre Sammenkomster spiller berusende Drikke oftest en liden Rolle; desto mere henfalden er alle Lag af Befolkningen til Kaffedrikning. Renlighedsforholdene er gennemgaaende gode, især blandt Beboerne langs Kysten. (W. Andresen).

Af **Sygehuse** findes i Kristiansand Byens Sygehus med Isolationslokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Egs Sindssygeasyl (Statsasyl) og Kristiansands Bys Sindssygeasyl; det militære Sygehus er endnu ikke gjenopbygget siden Branden. Kvarantæneanstalten var belagt ialt 3 Gange i Maanederne September og November; ingen af de mistænkte Tilfælde viste sig at være Cholera. I Mandal har man et kommunalt Sygehus med Isolationslokale og Badeindretning. I Flekkefjord er Amtssygehuset.

Af **Badeindretninger** findes i Kristiansand 4 Søbade (1 for Militæretaten, 2 Fribade for Ubemidlede, samt 1 varmt Søbade paa Odderøen) desuden en Varmtbadeanstalt med Romerbad og Karbad. I Mandal staar Sygehusets Karbad til almindelig Afbenyttelse. I Farsund findes et Badehus for kolde Søbade. I Flekkefjord er 2 Badeindretninger, 1 for varme og 1 for kolde Søbade.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicin- ske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Lister og Mandal Amt . .	10	644	95	21	1 539	15
Kristiansands Stadsfysikat	1	170	33	17	132	2
Oddernes	3	216	¹⁾ 19	2	547	6
Undal	1	68	²⁾ 5	-	⁶⁾ 429	2
Lyngdal	1	44	³⁾ 9	-	132	2
Vanse	2	101	⁴⁾ 12	1	299	1
Flekkefjord	2	45	⁵⁾ 17	1	uopgivet	2

¹⁾ Oddernes 3, Søgne 3, Vennesla 2, Øvrebo 1, Tveid 1, Mandal 6, Halsaa og Hartmark 1, Holme 2. ²⁾ Søndre Undal 2, Finstrand 1, Bjelland 1, Øislebo og Laudal 1. ³⁾ Lyngdal 5, Hægebostad 4. ⁴⁾ Farsund 10, Vanse 2. ⁵⁾ Liknes 1, Siredalen 1, Nes 2, Bakke 2, Flekkefjord 11. ⁶⁾ I nordre Undal foretoges ikke Vaccination, da Kusma og Kighoste var almindelig udbredt.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Stavanger Amt		9 147,16	114 223	26	4	58	39
1. Sogndal		790,77	5 592	2	-	3	3
	Sogndal, Ladested	0,19	461	1	-	1	-
	Sogndal	291,68	2 682	-	-	-	1
	Lund	292,59	1 545	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	904	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 161	2	-	5	3
	Egersund, Ladested	0,32	2 815	2	-	2	-
	Egersund	207,57	2 612	-	-	-	-
	Ogne	107,57	1 128	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 149	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,20	2 033	-	-	1	1
	Haa	146,01	3 424	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
3. Sandnes		1 955,84	15 333	2	-	³⁾ 8	5
	Sandnes, Ladested	0,81	1 654	2	-	-	-
	Høiland	170,63	3 808	-	-	-	1
	Klep	128,49	2 507	-	-	-	1
	Time	184,71	2 701	-	-	-	1
	Gjesdal	218,04	1 503	-	-	-	1
	Høle	109,58	1 101	-	-	-	} 1
	Fossan	1 143,58	2 059	-	-	-	
4. Stavanger Stads- fysikat		6,26	22 483	8	5	12	
5. Stavanger		204,98	8 368	²⁾ 1	-	³⁾ 3	5
	Hetland	114,97	4 587	-	-	-	3
	Haaland	85,24	3 301	-	-	-	1
	Kvitingsø Sogn af Mosterø	4,77	480	-	-	-	1
6. Finnø		1 544,36	11 831	1	-	8	8
	Mosterø (undtagen Kvi- tingsø Sogn)	23,18	728	-	-	} 1	1
	Rennesø	40,82	1 111	-	-		
	Finnø	42,42	1 506	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 226	-	-	1	1
	Aardal	505,26	927	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 218	-	-	1	1
	Fister	42,56	812	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 458	-	-	1	1
	Sjernerø	37,44	845	-	-	1	1
7. Sand		2 495,28	10 459	1	-	6	6
	Jelse	257,17	2 236	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 494	1	-	1	1
	Suldal	1 219,46	2 261	-	-	1	1
	Saude	514,20	1 897	-	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 571	-	-	1	1
8. Karmøen		447,24	14 528	4	-	9	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 123	1	-	1	1
	Kopervik, Ladested	0,36	791	2	-	2	-
	Skudenæs	100,64	4 590	-	-	2	1
	Avaldsnes	150,78	5 327	1	-	2	1
	Bokn	46,92	848	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 849	-	-	1	1
9. Haugesund ¹⁾		404,21	12 468	5	1	4	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	5 382	4	1	3	1
	Skaare	73,15	1 929	1	1	-	-
	Torvestad	31,08	1 872	-	-	-	2
	Skjold	168,73	2 118	-	-	} 1	1
	Vass	130,34	1 167	-	-		

¹⁾ Til Haugesunds Lægedistrikt hører Sveens Herred 214,33 km². med 3054 tilstedeværende Indbyggere af søndre Bergenhus Amt, saa Haugesunds Distrikt udgjør 618,44 km². med 15522 Indbyggere. ²⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ³⁾ uopgivet Bopæl.

Sundhedstilstanden angives fra de fleste Distrikter at have været noksaa tilfredsstillende; fra Finnø, Karmøen og Haugesund Distrikter betegnes den dog som mindre god paa Grund af den usædvanlige Hyppighed af Influenza og katarrhalske Sygdomme, hvortil der for Karmøens Vedkommende sluttede sig en udbredt Kighosteepidemi og Mæslinger. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde var 9158, hvoraf 338 dødelige; i 1892 var Antallet henholdsvis 8649 og 217.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 002 eller 17,6 pro mille af den tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (113 600). Aaret forud var Dødeligheden 18,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 128 og 129).

Af **Typhoidfeber** opgives 80 Tilfælde mod 27 Aaret iforveien; Sygdommen forekom i Sogndals Distrikt paa Fidje med 1 og paa Aarstad med 2 Angrebne. I Egersunds Distrikt iagttoges 1 isoleret Tilfælde paa Gaarden Sør-Reime i Haa; desuden nogle Tilfælde paa en Husmandsplads under Gaarden Fuglestad i Ogne. Hid kom en 14 Aar gammel Gut syg hjem fra sin Tjeneste, og et Par Uger efter indsygnede hans Søster og Moder. Smittefrygten var saa stor hos de Omboende, at ikke et Menneske var at formaa til at hjælpe til med de Syges Pleie. Denne maatte Manden besørge alene, saa godt det lod sig gjøre; hverken han eller et 8 Aar gammelt Barn blev dog smittet. Den først angrebne Gut havde tjent paa Gaarden Matnisdal, hvor der i 1889 forekom 12 Tilfælde af Sygdommen. Et af Husene, hvori der dengang laa Patienter, havde man nedrevet, og Gutten var bleven beskjæftiget med at opspade og rydde Grunden; han havde ogsaa ligget i en Sengebænk, der dengang blev benyttet af en Typhussyg og som neppe sednere var ordentlig rengjort. (Pihl). Paa Skjæveland i Høiland i Sandnes Distrikt forekom 6 Tilfælde som en Fortsættelse af den her i forrige Aar begyndte Husepidemi. (Schumacher). I Stavanger By optraadte Sygdommen kun sporadisk, men med ialt 35 Tilfælde, fordelte paa alle Aarets Maaneder. En mindre Epidemi, ca. 7 Tilfælde, forekom i September Maaned i Haalands Prestegjæld i Stavanger Distrikt. I Hjelmeland af Finnø Distrikt indtraf nogle Tilfælde paa Gaardene Laugeland, Jørmeland og Hegland. Paa Folden i Jelse, Sands Distrikt, angrebes i Februar 2 Personer. Smitten skyldtes antagelig urent Drikkevand, der bestod af opsamlet Overvand fra gjødslede Marker. Det er 4de Gang i de sidste 10 Aar, at Sygdommen har optraadt paa denne Ø, der har en slet Vandforsyning. (Østvold). Af de i Karmøens Distrikt angrebne Patienter tilhørte 2 samme Fiskerlag og kom syge hjem fra Vaarsildfisket. (Martens).

Af **Barselfeber** forekom i Stavanger Stadsfysikat 5 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige, og i Stavanger Distrikt 4 Tilfælde, der alle endte dødelig. Sygdommen er i Sands Distrikt særdeles sjelden; det opførte Tilfælde, der endte dødelig, var saaledes det første paa henvend 10 Aar. Jordmoderen havde nogle Uger forud betjent en Kvinde, der netop havde gennemgaaet en Ansigtsrosen. (Østvold).

Af **Børnekopper** opføres 41 Tilfælde, der alle synes at staa i Forbindelse; hvorfra Smitten oprindelig skrev sig, har ikke kunnet sikkert fastslaaes, men den antages muligens at hidrøre fra en Arbejderbolig i Hillevaag, hvor nogle Personer fra Høgsfjord (se Medicinalberetningen for 1891) i sin Tid skal have logeret. Der omtales vistnok allerede i Marts et Tilfælde i Stavanger By, men det findes ikke opført paa Listerne, da Diagnosen var tvivlsom. I April angrebes 4 Personer i 2 Arbejderkaserner paa Hillevaag (2 Kilometer fra

Stavanger), hvor ca. 90 Personer fra Byen var anvist fri Bolig. I Mai synes Sygdommen herfra at være bragt til Stavanger, hvorfra Stadsfysikus opgiver 6 Tilfælde i Mai, 3 i Juni og 1 i Juli. Alle de Angrebne saavel fra Byen som fra Hillevaag forpleiedes paa Lazareth i Stavanger (464 Forpleiningsdage eller gjennemsnitlig 29 Dage for hver af de 16 Behandlede). Fra Stavanger bragtes Sygdommen i Mai ved en 76-aarig Kvinde til en Husmandsplads under Birkedal i Fossan (Sandnes Distrikt). Manden og Konen paa Pladsen var sterkt angrebne og en 35 Aar gammel Datter mildere, derimod smittedes ikke en 6-aarig Gut, der var vaccineret for et Par Aar siden. Smitten udbredtes herfra til 4 andre Huse, hvis Beboere tildels havde ydet de først Angrebne Tilsyn; etsteds smittedes alle Husets Beboere (8 Personer, deriblandt et uvaccineret Diebarn), et andet Sted ligesaa den hele Husstand med Undtagelse af 4 nylig vaccinerede Børn. I alt angrebes i Mai—Juli 25 Personer. Sygdommen forløb i Almindelighed mildt, kun de ældste Individuer var alvorligere syge; intet Dødsfald. Af de Angrebne var ingen revaccinerede. (Schumacher). I Forbindelse med disse Tilfælde stod et enkelt i Bjerkreim Herred (Egersunds Distrikt) i Juni anmeldt Tilfælde.

Af **Skarlagensfeber** opføres et omtrent dobbelt saa stort Antal Tilfælde som foregaaende Aar. Fra Sandnes Distrikt omtales, at Sygdommen midtsommers viste sig i Mossige i Time i et Hus, hvor Smitteimport omtrent sikkert kan udelukkes. 7 Aar iforveien var der i samme Hus Skarlagensfeber, og kort før Sygdommens Udbrud denegang var der foretaget en Del Forandringer i Huset med Nedrivning af en Væg med Paneling o. s. v. (Schumacher). Sygdommen var i Sands Distrikt adskillig udbredt, men som oftest saa mild, at man ikke henvendte sig til Læge, hvorfor der ofte ikke blev taget nogensomhelst Forholdsregel mod den. (Østvold).

Mæslinger opnaaede endel Udbredelse i Karmøens Distrikt, men var af en saa let Karakter, at Læge sjelden blev hentet. (Martens).

Af **Rosen** forekom et noget større Antal Tilfælde end foregaaende Aar.

Kighoste var fremdeles almindelig, om end mindre udbredt end Aaret iforveien; paa Karmøen herskede der saaledes det meste af Aaret en ganske alvorlig Epidemi med adskillig Dødelighed. (Martens).

Af **Diphtheri** forekom 84 Tilfælde mod 43 forrige Aar. De fleste anmeldtes fra Stavanger Stadsfysikat og Haugesund. Dødeligheden var stor, ca. 30 pCt.

De **katarrhalske Sygdomme i Luftveiene** samt **Angina** og **Influenza** viser noget større Hyppighed end Aaret forud, men Sygdomsforløbet var gjennemgaaende mildt.

Lungebetændelse. Af de 2 i Sogndal indtrufne Dødsfald var det ene en 40 Aar gammel Kone, gravid i 8de Maaned; hun fødte under Sygdommen, men Barnet døde Dagen efter. (F. J. Mørch). I Sands Distrikt var den noget hyppigere end vanligt og skyldtes vistnok i en stor Del Tilfælde Influenza. Den begyndte som oftest snigende; Expectoratet var i Almindelighed ikke farvet af Blod; sjelden tydelig Krisis. (Østvold).

Akut Diarrhoe forekom usædvanlig hyppig baade i Amtets Byer og Bygder.

Pemphigus neonatorum optraadte i Stavanger By med 9 Tilfælde og 2 Dødsfald i 2 Jordemødres Praxis, hvorfor disse blev paabudt stadig Desinfektion og samtlige Jordemødre tilholdt særegen Forsigtighed og Renlighed under sin Virksomhed. (Zimmer).

Miltbrand. I Sand Distrikt døde en Hest af Miltbrand; nogle Dage

I Stavanger Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for Antal Behand- lede.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	80	24	80	6	13	3	10	3	5	-	6	22	7	5	-
Cerebrospinalmeningit	3	2	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	24	11	23	1	3	2	1	1	2	3	1	2	4	1	2
Børnekopper	41	-	41	-	-	-	4	16	19	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	63	-	63	9	16	5	3	8	2	3	3	-	2	5	7
Skarlagensfeber	267	14	267	22	6	18	14	8	6	15	11	48	11	60	48
Røde Hunde	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mæslinger	16	2	16	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	2	10
Rosen	100	4	100	7	7	8	10	11	18	12	4	5	5	8	5
Kighoste	486	45	486	98	60	65	90	26	18	18	22	43	21	21	4
Diphtheri	84	25	84	11	3	5	3	7	3	2	5	3	7	16	19
Strubehoste	4	2	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kusma	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	3499	76	3489	523	342	302	310	274	251	120	100	107	215	492	453
Katarrhalsk og follikulær Angina	943	-	943	131	108	83	82	74	61	42	49	38	58	100	117
Influenza	1098	10	1096	175	141	114	42	14	9	9	13	12	11	101	455
Lungebetændelse	381	67	380	47	31	29	46	47	25	15	7	13	25	45	50
Pleurit	165	5	164	13	7	11	17	17	20	13	11	9	14	21	11
Gigtfeber	172	5	167	16	13	18	17	19	16	17	6	6	8	19	12
Koldfeber	5	-	4	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1712	44	1712	113	128	112	126	112	123	157	260	216	147	119	99
Blodgang	10	-	10	-	2	-	1	-	2	-	1	-	1	3	-
Skjørbug	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	9158	338	9136	1173	882	777	778	637	583	430	499	524	538	1020	1295

I Stavanger Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikter:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads-fysikat.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	3	-	4	-	9	1	35	17	10	4	9	-	3	-	4	1	3	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	-	-	7	1	5	3	4	4	-	-	1	1	6	1	1	1
Børnekopper	-	-	1	-	25	-	10	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	9	-	38	-	-	-	-	-	1	-	5	-	10	-
Skarlagensfeber	19	2	42	-	26	1	79	3	2	-	7	2	86	6	4	-	2	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Mæslinger	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	14	2	-	-
Rosen	-	-	9	-	14	1	38	-	1	1	1	1	12	-	10	1	15	1
Kighoste	4	-	31	3	88	6	99	6	3	3	-	-	7	1	198	20	56	6
Diphtheri	-	-	4	-	4	1	26	8	6	2	9	7	-	-	6	1	29	6
Strubehoste	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	39	-	156	11	165	3	2082	36	24	7	-	-	99	2	510	10	424	7
Katarrhalsk og follikulær Angina	10	-	17	-	64	-	678	-	6	-	-	-	19	-	82	-	67	-
Influenza	21	-	124	2	129	1	634	1	1	-	2	2	-	-	89	1	98	3
Lungebetændelse	11	2	58	12	50	4	95	14	6	5	17	7	29	4	56	10	59	9
Pleurit	3	-	9	1	40	-	47	3	2	-	3	-	9	-	18	1	34	-
Gigtfeber	1	1	12	-	21	-	91	4	-	-	2	-	7	-	18	-	20	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	28	-	74	-	163	9	975	22	11	1	-	-	75	-	314	7	72	5
Blodgang	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	140	5	542	29	816	30	4949	120	81	26	50	19	348	14	1336	55	896	40

Stavanger Amt. 1893.

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Sogndal.		Egersund.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme...	204	-	-	2	106	96	9	-	27	-
Fnat	156	-	27	27	12	17	1	-	14	-
Skurv	3	-	3	-	-	-	2	-	-	-
Kjertelsyge	208	1	82	96	10	20	7	-	10	-
Rachit	78	-	40	38	-	-	3	-	13	-
Tuberkuløse . Betændelser og Miliærtuberkulose ..	78	75	32	18	9	18	5	6	10	8
Lungetuberkulose.	455	264	19	38	160	238	15	16	52	25
Kræft og Sarkom.	72	¹⁾ 68	-	-	41	31	5	6	3	4
Morbus Brightii ..	66	25	2	4	36	24	-	-	11	8
Blegsot og Anæmi	952	4	47	133	62	710	25	-	84	-
Livmodersygdomme	195	-	-	2	-	193	5	-	34	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	974	7	23	46	382	523	40	-	133	-
Ormesygdomme	8	-	1	4	1	2	1	-	-	-
Drankersygdomme	10	1	-	-	10	-	-	-	-	-
Struma.	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-
Brok	86	1	21	15	28	14	10	-	5	-
Luxationer	29	-	5	1	18	3	2	-	3	-
Frakturer	88	2	27	9	26	23	4	-	6	-

¹⁾ Deraf Cancer 66, Sarcoma 2.

efter kom Eieren med en Pustula maligna nedenfor venstre Underkæverand; sandsynligvis var Bacillerne indpodet i et friskt Barbersaar. Han laa tilsengs i 3 Uger, før han kom sig. (Østvold).

Veneriske Sygdomme behandlede udenfor Sygehus sees af Tabel Side 131.

Til Oplysning om endel **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** henvises til ovenstaaende Tabel.

Om **Fnat** skrives fra Sands Distrikt, at Sygdommen, der ogsaa i tidligere Aar har været meget almindelig, optraadte flere Steder i alle Herreder, men alligevel ikke fik nogen større Udbredelse, da man i Regelen strax søgte Hjælp for den, og Skolen udelukkede smittede Børn, saasart Læreren fik Mistanke. (Østvold).

Rachit synes i Sogndal at være meget almindelig (F. Mørch).

Tilfælde af **Kjertelsyge** og **Tuberkulose** i alle Former sees ligeledes hyppig, særlig hos Kvindekjønnen. Det synes nu at være gaaet ind i den almindelige Bevidsthed, at Tæring er smitsom, og dette viser sig mest ved en vis Sky for disse Patienter, medens man lidet tror paa, at Forsigtighedsregler kan nytte

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
3		4		5		6		7		8		9	
Sandnes.		Stavanger Stadsfysikat.		Stavanger.		Finno.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
17	-	83	-	-	-	2	-	10	-	38	-	18	-
27	-	19	-	2	-	-	-	59	-	17	-	17	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	-	80	1	3	-	-	-	24	-	26	-	16	-
3	-	32	1	-	-	-	-	5	-	11	1	11	-
6	8	26	27	2	9	1	1	1	1	13	9	14	6
43	29	147	91	7	26	4	17	16	11	79	29	92	20
8	7	19	16	-	6	-	3	10	6	16	10	11	10
9	6	16	7	-	-	-	-	2	2	21	1	7	1
83	-	190	2	12	-	8	-	127	1	162	-	261	1
20	-	47	-	2	-	-	-	9	-	30	-	48	-
135	2	152	1	6	-	17	1	54	-	164	3	273	-
4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
5	-	24	-	1	-	-	-	8	-	24	-	9	1
5	-	7	-	1	-	-	-	2	-	4	-	5	-
18	-	17	2	1	-	2	-	3	-	17	-	20	-

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
			1		2		3		4		5		7		8		9							
			Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stadsfysikat.		Stavanger		Sand.		Karmøen.		Haugesund.							
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.						
Veneriske Saar	102	7	2	1	3	2	75	6	1	2	13	4												
Syphilis, konstitutionel																								
Syphilis, hereditær																								
Gonorrhoe	149	-	-	-	3	5	114	-	2	-	1	24												

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal.....	47	16	5	42
Sogndal By.....	7	2	-	7
Bygder.....	40	14	5	35
Egersund.....	130	25	29	101
Egersund By.....	50	8	7	43
Bygder.....	80	17	22	58
Sandnes.....	110	29	30	80
Sandnes By.....	29	12	4	25
Bygder.....	81	17	26	55
Stavanger Stadsfysikat.....	455	91	120	335
Stavanger.....	97	26	26	71
Finnø.....	58	17	19	39
Sand.....	52	11	14	38
Karmøen.....	160	29	55	105
Skudeneshavn By.....	20	4	7	13
Kopervik.....	18	1	5	13
Bygder.....	122	24	43	79
Haugesund.....	107	20	40	67
Haugesund By.....	68	14	25	43
Bygder.....	39	6	15	24
Stavanger Amt.....	12 16	264	338	878
Deraf i Byer.....	647	132	168	479
— - Bygder.....	569	132	170	399

noget. Særgeligt er det ogsaa at se, at de Syge giver sig fuldstændig over, taber Modet ganske og ikke vil søge Hjælp. (F. Mørch). I Sands Distrikt synes at spores en Aftagen i Tuberkulosens Forekomst. Paa Karmøen vises der nu større Forsigtighed ligeoverfor disse Patienter end tidligere. — Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 21,7 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 30,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 20,4 og 27,6 pCt. og i Bygderne 23,2 og 33,1 pCt. Se forøvrigt ovenstaaende Tabel.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Ormesygdomme (navnlig Oxyuris) synes at være meget udbredt i Sogndals Distrikt, men kom sjelden under Behandling.

Anæmi og Nervøsitet er meget almindelig hos Kvinderne i Sogndals Distrikt, især hos de gifte, som svækkes ved strengt Arbejde, hyppige Barselsenge og langvarig Diegivning. (F. Mørch).

Brok (Hernia) opgives med 79 Tilfælde, deraf var Brokkets Art hos 51 Hernia inguinalis, hos 18 Hernia umbilicalis og hos 10 Hernia cruralis.

Sammendrag af Jordemødrenes Indberetning for 1893 i Sands Lægedistrikt ved Distriktslæge Østvold.

Jordemøderdistrikt.	Antal anmeldende Jordemødre.	Har bistaæet ved Antal Fødsler.	Deraf opgives:				Tvillingfødsel.	Af Børnene var:	Complicationer.	Antal Fødsler, hvor Læge tilkaldt.	Operationer:		Dødsfald paa Barselseng.
			Isseleie.	Ansigtsleie.	Stædeleie.	Abort.		Dødfødre.			Tangforløsning.	Efterbyrdsoperation.	
Sand.....	1	32	28	1	-	3	-	1	-	2	1	-	-
Saude.....	1	28	26	-	¹⁾ 2	-	1	-	²⁾ 1	1	1	1	-
Suldal.....	1	42	41	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-
Vikedal.....	1	34	33	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Jelse.....	1	21	18	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Erfjord.....	1	19	18	1	-	-	-	2	-	-	-	-	³⁾ 1
Tilsammen	6	176	164	2	4	6	1	3	1	5	3	1	1

¹⁾ Begge Tvillinger. ²⁾ Fastsiddende Moderkage. ³⁾ Barselfeber.

Obstetriciske Operationer i Stavanger Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Perforation.		Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.		Mødre.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	uopg.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	67	¹⁾ 65	2	1	-	²⁾ 1	-	2	1	³⁾ 2	⁴⁾ 1	1	-	-	-
Bækkensneverhed	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	⁶⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	87	82	5	6	1	5	2	3	1	2	2	3	1	1	7
		87		7		7		4		4		4			

¹⁾ I et Tilfælde 2den Tvilling; om 1ste intet anført. ²⁾ 2den Tvilling; om 1ste intet anført. ³⁾ I det ene Tilfælde Tang paa Sædet. ⁴⁾ Misfoster. ⁵⁾ Sidstkommende Hoved. ⁶⁾ Dødsårsag: Barselfeber. Conjugata vera 6 cm. ⁷⁾ Efter forgjæves forsøgt Vending.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Sogndal	151	7	81	12	-	1	2	-	-
Sogndal By	9	-	7	1	-	-	-	-	-
Bygder	142	7	74	11	-	1	2	-	-
Egersund	398	7	228	32	1	1	4	1	-
Egersund By	86	2	56	8	-	-	1	-	-
Bygder	312	5	172	24	1	1	3	1	-
Sandnes	522	8	277	43	1	5	4	-	-
Sandnes By	77	1	37	10	1	2	-	-	-
Bygder	445	7	240	33	-	3	4	-	-
Stavanger Stadsfysikat	750	23	434	83	6	7	4	1	-
Stavanger	236	7	156	16	-	3	10	1	1
Finnø	316	14	194	25	2	1	6	-	-
Sand	277	7	144	26	3	2	6	1	-
Karmøen	441	8	274	54	4	1	5	-	-
Kopervik By	25	-	20	5	1	-	-	-	-
Skudeneshavn —	46	-	22	7	-	-	-	-	-
Bygder	370	8	232	42	3	1	5	-	-
Haugesund	492	11	281	42	1	1	4	-	-
Haugesund By	194	4	79	26	1	1	2	-	-
Bygder	298	7	184	16	-	-	2	-	-
Stavanger Amt	3486	91	2002	332	18	22	45	4	1
Deraf i Byer	1187	30	673	140	8	10	7	1	-
— Bygder	2299	61	1329	192	10	12	38	3	1

Benbrud (Fractura) opføres med 88 Tilfælde. Sædet er nærmere op-
givet for 82 som følger:

Fractura cranii	2	Fractura digitorum	1
— columnæ	1	— colli femoris	7
— claviculæ	9	— femoris	2
— costarum	12	— cruris	7
— humeri	12	— tibiæ	3
— antibrachii	6	— fibulæ	2
— radii	13	— malleolorum	1
— ulnæ	4		

Af Luxationer behandledes 29 Tilfælde; Sædet er opgivet for 22 saa-
ledes: L. humeri 16, L. cubiti 5 og L. pollicis 1.

Om Jordemoderhjælpen i Sands Distrikt henvises til Tabel Side 133,
udarbejdet af Distriktslæge Østvold.

Af obstetriciske Operationer er udført af Læger 110 nemlig i Sogn-
dals Distrikt 1, Egersunds 10, Sandnes 12, Stavanger Stadsfysikat 44, Stavanger 1,

Finno 2, Sands 3, Karmøens 12 og Haugesunds 25. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 134.

Antallet af **Fødte** og **Døde** fremgaar af Tabel Side 135.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1484 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 57,5.

Døde paa Barselseng er efter Presternes Opgaver 22 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 17 saaledes: Barselkrampe 2, Emboli 1, Barselfeber 11, Livmoderblødning 3.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	264	132	132
Alderdomssvaghed	95	48	47
Akut Bronchit	76	48	28
Tuberkuløse Betændelser	75	41	34
Kræft	68	30	38
Lungebetændelse	67	23	44
Kighoste	45	15	30
Akut Diarrhoe	44	30	14
Organisk Hjertesygdom	41	23	18
Chronisk Bronchit	35	29	6

Veirliget synes i sin Almindelighed at kunne karakteriseres ved en tør Vaar og Sommer samt en usædvanlig raa, kold og stormfuld Høst med væsentlig vest-nordvestlige Vinde. Aarets Udbytte var for det meste daarligt for Høets Vedkommende, medens Korn og Poteter tildels slog ganske godt til.

Leyemaade og hygieniske Forhold. Fra Sogndals Distrikt skrives: Hovednæringsveien er Agerbrug, Fædrift og Faareavl, og baade Mænd og Kvinder maa arbeide haardt for at skaffe sig Livsophold. For Kystbefolkningen er Fiskeri og Søfart det væsentligste, men de Fleste har dog lidt Jord ved Siden af. Det er meget almindeligt, at især yngre Folk tager sig en Tur over til Amerika og saa kommer hjem igjen, naar de har arbeidet sig op lidt Penge derover. Sandsen for Renlighed og en Smule Komfort inden Døre staaar ganske høit blandt Kystbefolkningen, men længere op i Landet er det smaaat bevendt i saa Henseende. Familien opholder sig gjerne Dag og Nat i samme Rum, der ikke luftes, og hvor Maden koges og opbevares; Melken har i Almindelighed sin Plads paa en Hylde over Sengen, selv om der ligger syge Folk i denne. Den ensformige Kost bestaar væsentlig af Poteter, lidt salt Kjød og Fisk, tilberedt saa enkelt og letvindt som mulig, da Kvinderne har liden Sands for Madlavning. En yndet Ret er Hellekage, en daarligt stegt Blanding af Poteter og Mel. Havreflædbrod og Melk bruges dog endnu heldigvis meget, den sidste dog helst sur; Kaffe drikkes til Overmaal. Beklædningen er god og varm og bestaar mest af hjemmevævet Uldtøj. (F. Mørch). Priveter mangler meget ofte; man er ræd for frisk Luft, og Folks Urenlighed er stor. I disse Forhold kan vel for en Del søges en Aarsag til den almindelige Tuberkulose. (L. Hansen).

Kjødkontrollen i Stavanger By traadte i Virksomhed i Juli, idet der var bevilget alt fornødent i den Anledning, saa at man nu har eget Kontor for Kontrolløren og Undersøgelstationsstation i dettes Nærhed med et vel indrettet lidet Slagtehus; Forslag til Indførsel af Slagtetvang og Anlæg af et stort kommunalt Slagtehus med Kvægmarked er forelagt Formandskabet. I Anledning af Loven om udsatte Børn blev der af Sundhedskommissionen opnævnt en Del af Byens Damer til at føre Tilsyn, og de fra dem hyppig indkommende Beretninger giver godt Haab om, at Ordningen vil vise sig hensigtsmæssig. I Haugesunds Landdistrikt antages den økonomiske Evne at være ringe; Husene er smaa og lave og Sandsen for Renlighed ikke stor. Drukkenskab er ogsaa, særlig blandt Ungdommen, adskillig almindelig. (Aamodt).

Sygehuse. Vaarsildafgiftsfondets Sygehus nær Haugesund har fremdedes udenfor Fisketiden været leiet af Byen. Paa Egersunds Sygehus behandles 9 Syge. Som tidligere har ogsaa dette Aar i Stavanger By været i Virksomhed Amtssygehuset, Byens Sygehus og en privat Klinik samt Bjergsteds Lazareth, der har været belagt med Kopper og sednere paa Aaret blev afgivet til eventuelt Choleralazareth. Til et nyt kommunalt Sygehus er bevilget Kr. 200 000,00. Af Samlaget er bevilget Kr. 1200,00 til ubemidlede Syges Ophold paa Landet i Sommermaanederne.

Badeindretninger findes ved Sygehuset i Egersund med varmt Bad og Douche, aabent 1 Gang i Ugen; desuden er Fayancefabrikens varme Kar- og Dampbad aabent for Fabrikens Arbeidere. Samlagets Badehus i Stavanger har været benyttet omtrent som forrige Aar; for fattige Syge har der været bevilget 124 Karbad og 50 Dampbad. I Skudeneshavn findes et lidet Badehus for Sø- og Varmbade; i Haugesund er der et Bad ved Sygehuset.

Apothek. Herom henvises til den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vak- cinerede.	Rets- medi- cinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Stavanger Amt.	16	1017	146	11	3772	15
Sogndal	2	43	¹⁾ 10	-	109	4
Egersund	1	139	²⁾ 6	-	373	3
Sandnes	2	124	³⁾ 10	-	398	2
Stavanger Stadsfysikat. .	3	410	59	11	982	2
Stavanger	2	49	⁴⁾ 2	-	-	-
Finnø	1	26	⁵⁾ 13	-	931	-
Sand	1	92	⁶⁾ 9	-	448	2
Karmøen	3	104	⁷⁾ 24	-	⁹⁾ 271	1
Haugesund	1	30	⁸⁾ 13	-	260	1

¹⁾ Ladestedet 1, Herredet 5, Heskestad 2, Lunde 2. ²⁾ Egersund 2, Helleland 1, Bjerkreim 1, Haa 1, Ogne 1. ³⁾ Sandnes 3, Høiland 1, Klep 2, Time 1, Gjesdal 2, Fossan 1. ⁴⁾ uopgivet. ⁵⁾ Finnø 1, Mosterø 1, Rennese 3, Strand 2, Aardal 1, Hjelmeland 2, Fister 1, Sjernørø 1, Nerstrand 1. ⁶⁾ Sand 3, Jelse 2, Suldal 1, Saude 1, Vikedal 2. ⁷⁾ Skudeneshavn 1, Kopervik 7, Aakre 4, Skudenes 4, Avaldsnes 4, Bokn 2, Tysvær 2. ⁸⁾ Haugesund 8, Skaare 2, Torvestad 1, Skjold 1, Vass 1. ⁹⁾ I Skudeneshavn blev ingen Vaccination udført paa Gruud af en ondartet Kighosteepidemi.

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
Amtet		15606,67	127 678	24	63	54
1. Indre Søndhordland		1 099,71	9 160	1) 3	6	3
	Skaanevik	588,27	3 189	1	3	1
	Etne	318,01	2 312	-	1	1
	Fjelberg	193,43	3 659	2	2	1
2. Ytre Søndhordland		597,52	10 466	1) 3	7	7
	Stord	130,35	2 207	3	1	1
	Valestrand	58,81	1 042	-	1	1
	Finnaas	225,15	4 835	-	4	4
	Fitje	183,21	2 382	-	1	1
3. Tysnes		1 042,50	9 198	3	7	7
	Tysnes	260,59	4 451	1	3	3
	Kvinnherred	781,91	4 747	1) 2	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	10 081	3	8	6
	Ullensvang	2 583,94	5 375	2	4	2
	Ulvik	841,42	1 410	1	1	1
	Graven	189,04	1 336	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 015	-	1	1
	Røldal	670,25	945	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 659	2	5	2
	Strandebarm og Va- raldsø	190,45	2 467	1	2	1
	Jondal	233,07	2 017	-	1	-
	Vikør	453,82	3 175	1	2	1
6. Voss		2 073,52	10 519	2	4	4
	Voss	928,01	6 410	2	2	2
	Ævanger	590,55	2 097	-	1	1
	Vossestranden	554,96	2 012	-	1	1
7. Søndre Midthordland		995,42	12 997	2	5	5
	Os	411,75	4 529	2	2	2
	Fuse	365,64	3 464	-	2	2
	Fane	218,03	5 004	-	1	1

1) Deraf en privat Læge, der ikke praktiserer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
8. Nordre Midthordland		433,49	18 111	1) 2	5	4
	Sund	94,40	2 203	-	1	1
	Austevold	82,74	2 328	-	1	1
	Fjeld	141,20	3 208	-	1	1
	Askøen	93,78	6 474	1	1	1
	Aarstad	21,37	3 898	-	1	-
9. Osterøen		1 561,94	16 204	2	7	6
	Haus	200,13	5 195	1	2	1
	Bruvik	392,26	3 340	-	2	1
	Hosanger	804,10	3 580	-	1	2
	Hammer	165,45	4 089	1	2	2
10. Alversund		242,79	7 238	1) 1	4	4
	Alversund	105,58	3 212	-	2	2
	Herlø	112,33	3 160	-	1	1
	Ytre Bø af Manger	24,88	866	-	1	1
11. Lindaas		913,76	12 991	1	5	6
	Rest af Manger	94,18	4 218	-	1	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	3	3
	Masfjorden	543,06	2 351	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen.

Anm. Sveen Herred, 214,23 km.² med 3054 tilstedeværende Indb., hører til Haugesunds Lægedistrikt i Stavanger Amt, cfr. Side 125, men er medregnet i Summen for Amtet.

Sundhedstilstanden omtales ligesom i det foregaaende Aar gjennemgaaende som god. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde var 3025 med 188 Dødsfald mod henholdsvis 2822 og 196 i 1892. Henimod Aarets Slutning viste dog katarrhalske Sygdomme og Influenza i enkelte Distrikter en tiltagende Hyppighed.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1848 eller 14,3 pro mille af den tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (129 600). Aaret forud udgjorde den 14,0 pro mille.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 140 og 141).

Typhoidfeber forekom noget hyppigere end Aaret iforveien. Fra Sveens Herred omtales 2 Tilfælde paa Gaardene Øvrevik og Findeland i Vikebygdens Sogn. Smittekilden kunde ikke bringes paa det Rene. De 2 angrebne Patienter døde begge. Paa den sidstnævnte Gaard indtraf sednere paa Sommeren endnu et Par Dødsfald, om hvilke det formodes, at de ogsaa skyldtes Typhoidfeber. I indre Søndhordland iagttoges 6 Tilfælde, deraf 5 i to Nabohuse i Ølens Sogn. I ytre Søndhordland, hvorfra der opgives 15 Tilfælde, holdt Sygdommen sig ligeledes i det væsentlige som en lokal Epidemi; paa Gaarden Katleberg i Finnaas

I søndre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	129	14	129	14	7	3	13	5	8	6	12	9	17	29	6
Barsel-feber	23	8	23	5	4	1	2	2	2	1	.	2	1	.	3
Børnekopper	5	.	5	2	1	.	2	.	.
Vandkopper	32	.	32	1	8	7	2	5	.	.	2	2	5	.	.
Skarlagensfeber	269	1	269	21	29	36	43	38	15	1	21	7	25	11	22
Røde Hunde	4	.	4	.	.	1	2	.	1
Mæslinger	7	.	7	1	.	.	5	1	.
Rosen	88	3	87	8	3	2	9	4	8	17	7	8	11	6	4
Kighoste	135	13	135	1	3	10	16	12	5	19	20	8	18	18	5
Diphtheri	84	16	84	.	4	11	5	5	3	4	10	12	21	3	6
Strubehoste	5	3	5	4	1	.
Kusma	3	.	3	.	1	1	.	.	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	808	23	798	56	64	70	91	91	61	91	47	33	35	75	84
Katarrhalsk og follikulær An- gina	230	.	230	29	29	13	16	17	24	26	16	10	19	12	19
Influenza	209	5	180	15	12	8	18	16	13	6	3	.	8	6	75
Lungebetændelse	299	68	295	40	30	23	37	40	33	11	18	15	11	15	22
Pleurit	74	4	74	6	3	7	4	11	7	4	6	7	5	4	10
Gigtfeber	114	4	114	6	4	15	12	10	9	15	8	6	10	9	10
Koldfeber	4	.	4	1	.	1	1	1	.	.
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	485	22	483	18	48	38	18	36	28	58	71	61	31	31	45
Blodgang	16	3	16	1	4	.	1	1	.	1	.	3	3	.	.
Skjørbug	4	1	4	.	1	1	2
Tilsammen	3027	188	2981	226	254	248	290	293	220	263	244	183	228	221	311

I Søndre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
			1a		1b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Sveens Herred.		Indre Søndhordland.		Ytre Søndhordland.		Tysnes.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Osterøen.		Alversund.		Lindaa.	
			Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.
Typhoidfeber	129	14	1	2	6	1	15	4	-	-	8	-	5	-	15	-	3	1	20	-	4	2	23	2	29	2
Barsel-feber	23	8	-	-	2	-	5	2	-	-	-	-	1	1	6	-	1	1	-	-	2	2	3	1	3	1
Børnekopper	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	32	-	-	-	12	-	-	-	3	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	269	1	-	-	1	-	21	-	35	-	17	-	5	-	95	1	-	-	22	-	41	-	29	-	3	-
Røde Hunde	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	7	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Rosen	88	3	-	-	22	-	10	-	5	-	7	-	7	-	10	1	4	-	1	1	3	1	4	-	15	-
Kighoste	135	13	-	-	58	9	9	1	17	-	-	-	46	1	-	-	3	2	-	-	-	-	2	-	-	-
Diphtheri	84	16	12	3	12	4	-	-	3	-	4	-	6	1	3	-	14	-	10	3	3	2	3	-	14	3
Strubehoste	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3
Kusma	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.	808	23	3	-	125	4	106	4	57	2	127	1	84	-	84	4	53	-	5	3	89	2	47	1	28	2
Katarrhalsk og follikulær An- gina	230	-	-	-	17	-	18	-	11	-	51	-	61	-	17	-	24	-	-	-	15	-	6	-	10	-
Influenza	209	5	10	2	26	1	-	-	17	2	6	-	104	-	-	-	21	-	17	8	2	-	-	-	23	-
Lungebetændelse	299	68	3	2	21	2	34	14	26	4	16	3	31	5	28	9	28	12	-	-	37	3	37	3	21	3
Pleurit	74	4	1	-	16	-	9	2	9	-	7	-	10	-	3	1	4	-	1	-	10	-	1	-	4	1
Gigtfeber	114	4	3	-	29	-	8	-	2	-	4	-	23	2	7	-	17	2	-	-	13	-	2	-	5	-
Koldfeber	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	485	22	2	-	151	2	25	4	36	-	66	3	47	2	9	2	33	6	1	1	57	2	17	-	41	-
Blodgang	16	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	2	-	6	2	-	-
Skjorbug	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3027	188	35	9	511	23	260	31	221	8	314	7	443	13	279	18	213	25	78	16	289	14	182	9	202	15

Liste over forskellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1 a		1 b	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Sveens Herred.		Indre Søndhordland.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme . . .	216	-	-	-	115	96	1	-	42	-
Fnat	50	-	13	7	13	12	8	-	16	-
Skurv	3	-	1	1	1	-	-	-	1	-
Kjertelsyge	169	3	55	73	12	14	1	-	32	-
Rachit	79	8	24	18	-	-	-	-	8	2
Tuberkuløse Betændelser og										
Miliærtuberkulose	46	30	15	9	10	12	1	1	5	1
Lungetuberkulose	221	145	8	11	99	103	4	2	41	13
Kræft og Sarkom	99	¹⁾ 68	-	-	46	46	1	1	20	11
Morbus Brightii	58	20	5	4	18	31	1	-	9	3
Blegsot og Anæmi	606	-	22	79	25	413	1	-	92	-
Livmodersygdomme	81	-	-	-	-	81	1	-	6	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	838	2	18	25	300	495	6	-	133	1
Ormesygdomme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	9	-	-	-	7	1	-	-	1	-
Struma	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Brok	51	3	6	-	22	8	-	-	9	-
Luxationer	28	-	-	1	9	7	1	-	2	-
Frakturer	108	3	8	5	22	36	1	-	6	-

¹⁾ Deraf Cancer 66, Sarcoma 2.

indsygnede saaledes blandt 9 Beboere af et enkelt Hus de 7, og 3 døde; herfra bragtes Smitten til Nabohuset, hvor 1 døde. Sygdomsforløbet mindede navnlig i det første af Tilfældene lidet om Typhoidfeber. Da der i samme Hus paa Katleberg tidligere gjentagne Gange med kortere eller længere Mellemrum var optraadt ondartet Typhoidfeber, foreslog Distriktslægen i Sundhedskommissionen at lade Huset opbrænde; dette gik saavel Herredsstyrelse som Amdtsformandskab ind paa, og Erstatning bevilgedes Eierens. (C. Heitmann). I Kinservik i indre Hardanger optraadte Sygdommen med 3 Tilfælde i Januar paa Gaarden Langesæter, hvor der nu aarligaars har forekommet Typhoidfeber siden 1889, samt desuden paa Gaardene Mæland og Utne med 4 Tilfælde i November. I Øistesø i ytre Hardanger indsygnede en Person kort efter Hjemkomsten fra et Besøg paa Langesæter i Kinservik. Endvidere iagtoges Sygdommen hos en Mand, der i April kom syg hjem med Fartøi fra «Sørefiske»; en Kammerat havde ligget syg ombord med Diarrhoe, men var omtrent frisk ved Hjemkomsten. Paa Varaldsø, hvor Fiskelasten udlossedes, indtraf sednere et mere tvivlsomt Tilfælde. I November blev Jordmoderen her syg af Typhoidfeber.

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Ytre Søndhordland.		Tysnes.		Indre Har-danger.		Ytre Har-danger.		Voss.		Søndre Midt-hordland.		Nordre Midt-hordland.		Osterøen.		Alver-sund.		Lind-aas.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
29	-	2	-	50	-	21	-	19	-	32	-	-	-	5	-	7	-	8	-
6	-	2	-	4	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
7	2	9	-	17	-	13	-	38	-	4	-	-	1	25	-	1	-	22	-
4	2	5	-	8	-	3	-	37	-	1	-	3	2	9	2	1	-	-	-
5	-	3	-	3	3	-	2	19	3	-	1	-	3	2	9	2	3	6	4
11	10	14	2	18	8	31	16	43	18	11	24	3	17	28	14	9	4	8	17
7	12	5	3	7	7	4	7	18	10	9	6	2	-	23	8	3	3	-	-
2	-	3	1	2	-	1	-	11	2	2	1	6	4	16	1	-	2	5	6
29	-	47	-	94	-	42	-	105	-	11	-	28	-	123	-	17	-	17	-
3	-	1	-	19	-	6	-	25	-	4	-	-	-	7	-	5	-	4	-
101	-	26	-	102	-	84	-	82	-	49	-	39	-	129	-	53	-	34	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	5	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	3	-	14	-	3	-	8	1	1	-	3	-	4	-	-	-	2	2
1	-	-	-	3	-	7	-	9	-	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-
6	-	3	-	14	-	15	1	35	1	3	-	3	-	13	1	5	-	4	-

Samtidig kom en Emissær, angreben af Sygdommen, til Jondal fra en Reise paa Voss. (Kinck). I Voss forekom 15 Tilfælde uden Dødsfald. I søndre Midthordland, hvorfra der i 1892 opgaves 14 Tilfælde, forekom dette Aar kun 3, alle paa Gaarden Skaathen i Fuse. Ogsaa fra nordre Midthordland noteres en Aftagen i Antallet af Tilfælde. En Gut paa Gaarden Rolland i Osterøens Distrikt døde af Typhoidfeber. Til nævnte Gaard kjøres Pudret-Kaggerne fra Arne Fabriker, og Gutten havde, kort før han blev syg, drukket Vand af en Bæk i Nærheden. Hans Pleierske fik ogsaa Sygdommen. Et tredje Tilfælde forekom paa Gaarden Tunæs, men Smittekilden kunde ikke opdages. Typhoidfeber er fremdeles i Alversunds Distrikt den mest fremtrædende af de epidemiske Sygdomme, idet den uden at voxte til virkelig Epidemi, jævnlig dukker op med spredte Tilfælde. Især holder den sig i Sæim, muligens som en Følge af den store Epidemi der i 1885. Paa Nabogaardene Næsset og Spurkeland i dette Sogn forekom en Række Typhoidfebertilfælde; ellers optraadte spredte Tilfælde baade i Mæland, Herlø og Øigaren. I Lindaas Distrikt har siden 1889 ikke noget Aar forekommet saa mange Tilfælde, som der i dette Aars 2den Halvdel

iagttoges, hovedsagelig paa Strækningen Vetaas, Sæbø og Tjore i Sæbø Sogn; de første Tilfælde antoges for Influenza, blev lidet paaagtede og bidrog derved til at udbrede Sygdommen. (Habel).

Børnekopper indførtes til Fane i søndre Midthordland fra Bergen, hvor en Kone havde været i Besøg hos en Familie, der kort efter indlagdes paa Lazareth, lidende af Variola. 14 Dage efter blev nævnte Kone syg, men saa let at Læge ikke blev tilkaldt. Efter yderligere 14 Dage blev saavel hendes Mand som hendes gifte Søster haardt angrebne af Kopper. Alle 3 Angrebne havde været vaccinerede i sin Barndom. Ingen andre af de smittede Huses Beboere angrebes. Der iverksattes streng Isolation, og foretoges Massevaccination af de Omboende; i alt vaccineredes 604 Personer, deraf 566 Revakinationer, dels med animal dels med humaniseret Lympe, hvilken sidste syntes at virke jevnere. (Krüger). I Gravdal i nordre Midthordlands Distrikt iagttoges et Koppetilfælde, til hvilket Smittekilden dog ikke kunde findes. Patienten, en Kvinde, blev strax indlagt paa Epidemilazareth i Bergen. (Henrichsen). Ved Salhus Trikotagefabrik i Osterøens Distrikt forekom ligeledes et Koppetilfælde, der indlagdes paa Epidemilazarethet i Bergen. (E. Thesen).

Af **Skarlagensfeber** opgives 269 Tilfælde mod 127 Aaret iforveien. Sygdommen var udbredt over de fleste Distrikter, men i det Hele mild (kun 1 Dødsfald). Fra Tysnes Distrikt omtales en Række sammenhængende Tilfælde i Hatlestranden af Kvinnherred. En Gut kom syg hjem fra Rosendal paa den anden Side af Fjorden; han laa nogle Dage hjemme, men færdedes sednere oppe og ude under hele Afskallingsperioden og smittede adskillige andre, der under Konfirmationsforberedelsen var kommen i Berøring med ham hos Presten; samtlige behandlede Tilfælde synes at kunne henføres til denne Smittekilde. (B. Lange). Til ytre Hardanger formodes Smitten i et enkelt Tilfælde bragt ved Landliggere, i andre, hvor Smitte ikke kunde paavises, syntes denne at skyldes forudgaaende lette og upaaagtede Tilfælde. (Kinck). Som fuld Epidemi optraadte Sygdommen i Bruvik i Osterøens Distrikt og kom herfra til Alversund, hvor den ogsaa fik adskillig Udbredelse.

Fra Tysnes Distrikt bemærkes, at **Rosen** er nok saa almindelig der, hvilket ikke vil forundre dem, der kjender til den der gjængse Maade at behandle Saar paa. (B. Lange).

Kighoste, hvoraf de fleste Tilfælde er anmeldt fra indre Søndhordlands og ytre Hardanger Distrikter, fik ogsaa nogen Udbredning i Tysnes Distrikt i Aarets sidste Maaneder, men forløb i Almindelighed mildt. Distriktslægen anfører, at Naphtalindampe og flittig Luftning, specielt ordentlig Udluftning af Soveværelset, efter at Børnene var komne i Seng om Aftenen, i hans Hus gav Sygdommen et mildt og kort Forløb — 3 à 4 Uger. (B. Lange). Til Strandebarm i ytre Hardanger indførtes den med Landliggere. (Kinck).

Diphtheri optraadte i indre Søndhordland paa Gaarden Kloster i Fjelberg med 5 Tilfælde paa Hovedgaarden og 1 paa en Husmandsplads. Fra Kloster bragtes den ved Skolebørn til en anden Gaard, hvor 3 Tilfælde iagttoges, ligesom den konstituerede Distriktslæge selv tror sig smittet der. (J. Østberg). Ved de i Fuse og Os i søndre Midthordland iagttagne Tilfælde kunde Smitteoverføring ikke bestemt paavises, men paa Nabogaardene var Aaret forud forekommet 18 Diphtheritilfælde (Krüger); et lignende Forhold omtales fra Osterøens Distrikt. (Falkenberg). I Lindaas Distrikt forekom vistnok foruden de anmeldte 14 Tilfælde en hel Del ganske lette, der ikke kom til Lægens Kundskab. (Habel).

Katarrhalske Sygdomme synes at have været almindeligere end ellers i de fleste Distrikter.

Af **Influenza** opføres 209 Tilfælde med 5 Dødsfald, mod 623, hvoraf 26 dødelige, i 1892; Sygdommen var stærkt udbredt i Sveens Herred i November og December; den syntes at komme søndenfra og gaa nordover. Pneumoni var en meget hyppig Følgesygdom. (Aamodt). I indre Søndhordland anføres den derimod at have optraadt mildt, uden Eftersygdomme og med væsentlig gastrisk Karakter. (J. Østberg). I ytre Hardanger iagttoges paa en ensomt beliggende Gaard hos omtrent samtlige Beboere en næsten samtidig Optraeden af en typhoidfeberlignende Lidelse, med stærk Hovedpine, Rygsmerter, Øresmerter, Saarhed i Halsen, gastriske Besværigheder og Diarrhoe. Paa en enkelt Undtagelse nær var alle friske igjen paa et Par Dage. I det ene Tilfælde holdt dog de nævnte Symptomer, ledsaget af Ømhed af Underlivet, betydelig Debilitet og Dødsighed, ved i ca. 14 Dage og efterfulgtes af langvarig Afkræftelse. (O. T. Kinck). I Osterøens Distrikt greb Sygdommen stærkt om sig i det vexlende milde og stormfulde Veir i December Maaned. (E. Thesen).

Lungebetændelse var forholdsvis hyppig og ondartet i Alversunds Distrikt. (Falkenberg).

Akut Diarrhoe. Blandt de i Osterøens Distrikt forekomne spredte og oftest lette Tilfælde viste sig ogsaa enkelte yderst akutte, hvor Collaps og Død indtraadte, inden Læge kunde blive hentet. Forøvrigt optraadte Sygdommen her som i Alversunds Distrikt i Almindelighed Side om Side med Dysenteri (Falkenberg).

Veneriske Sygdomme behandlede udenfor Sygehus vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			1		2	3	6		7	10	11
			Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Tysnes.	Voss.		Søndre Midthordland.	Alversund.	Lindaas.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis, konstitutionel	7	1	-	-	2	-	2	1	-	1	2
— , hereditær	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1
Gonorrhoe.	17	-	12	-	-	1	-	-	3	1	-

Et **Forgiftningstilfælde** ved Carbolvand iagttoges i indre Hardanger hos en Gut, der ved en Krudtexplosion havde faaet Overlæben kløvet og havde benyttet Carbolvandsomslag. Symptomcomplexet: Hovedpine, Blegthed af Hud og Slimhinder, Mathed, Brækninger og svage Kramper, Delirier og græsgrøn Urin, tabte sig efterhaanden, da Carbolomslagene var fjernede. (Hagemann).

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** se Tabel Side 142 og 143.

Fra Tysnes skrives: «Saa sjelden Gigtfeber er, saa hyppig er **chronisk Rheumatisme** og «Flugt» i Lemmerne; jeg har dog faaet et Par Bønder til at tage sig kolde Afrivninger om Morgenen og haaber store Resultater deraf,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Sveens Herred	16	2	9	7
Indre Søndhordland	84	13	23	61
Ytre —	128	10	31	97
Tysnes	22	2	8	14
Indre Hardanger	44	8	7	37
Ytre —	75	16	13	62
Voss	85	18	18	67
Søndre Midthordland	124	24	25	99
Nordre —	89	17	16	73
Osterøen	69	14	14	55
Alversund	27	4	9	18
Lindaas	121	17	15	106
Søndre Bergenhus Amt	884	145	188	696

da deres Udsagn, at de er gode, vil blive lagt Mærke til. Mine Fortællinger om Finnernes Badstubad lyder for Befolkningen her som «underlig Tale». (B. Lange).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 16,4 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Sygdommen omtales i Osterøens Distrikt som meget almindelig; at der iagttoges nogensomhelst Forsigtighedsregler med Desinfektion af Sputum o. s. v., var en stor Sjældenhed. (Falkenberg).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opgives 51 Tilfælde; hos 48 opgives Sædet saaledes: H. inguinalis 43, H. cruralis 4, H. umbilicalis 1.

Benbrud (Fractura). Blandt 108 opgivne Tilfælde angives for 95 Sædet saaledes:

Fractura cranii 7	Fractura ulnæ 1	Fractura tibiæ 6
— columnæ 1	— radii 16	— fibulæ 10
— claviculæ 5	— pelvis 1	— malleolorum 3
— costarum 13	— colli femoris 3	— metatarsi 1
— humeri 6	— femoris 24	
— antibrachii 3	— cruris 9	

Af 28 **Luxationer** opgives Sædet for 23 saaledes: L. maxillæ 1, L. claviculæ 1, L. humeri 14, L. cubiti 2, L. pollicis 2, L. femoris 1, L. patellæ 1 og L. hallucis 1.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 58, heraf i indre Søndhordland 7, ytre Søndhordland 5, Tysnes 4, indre Hardanger 8, ytre Hardanger 3, Voss 8, søndre Midthordland 5, nordre Midthordland 8, Osterøen 6, Alversund 1 og Lindaas 3. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 147.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 148.

For det hele Amt bliver der et Overskud af 1934 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 48,9.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.			Udtrækning ved Bækken- endeleie.	Perforation.		Efterbyrds- operation.	
	Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.		Børn.	Mødre.		Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	uopg.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	død.	lev.	død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	1) ¹ 38	2) ² 3	3) ³ 36	5	1	2	3) ³ 1	1	3) ³ 1	1	4) ⁴ 1	-	-
Bækkensneverhed	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4) ⁴ 1	-	-
Barselkrampe	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5) ⁵ 2
Tilsammen	40	4	38	6	1	4	1	3	1	1	2	2	2
	44		45				4			3		4	

1) Hos en gjordes desuden Extraction af Placenta paa Grund af Blødning. 2) Dødsarsag for den ene Emboli, for de andre to Barsel-feber. 3) 2 Gange 1ste Tvilling (2den fødtes i det ene Tilfælde let ved Naturens Hjælp, i det andet levende ved Vending.) En Gang 2den Tvilling (1ste ekstraheredes levende i Sædeleie); alle 3 Mødre ilive. 4) Dødsarsag: Collaps; paa Dødslisten opført under Dystokia. 5) Dødsarsag: for den ene Blødning, for den anden ukjendt.

Søndre Bergenhus Amt. 1893.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Sveens Herred	97	1	67	1	-	-	-	-	-
Indre Søndhordland . . .	255	6	171	22	2	-	4	-	-
Ytre —	303	10	161	27	-	2	4	-	-
Tysnes	254	8	121	15	3	1	6	-	-
Indre Hardanger	191	3	110	7	2	1	8	-	1
Ytre —	210	9	105	14	3	1	5	-	-
Voss	353	12	122	12	-	-	1	-	-
Søndre Midthordland . . .	439	10	174	27	4	2	9	-	-
Nordre —	553	31	301	65	3	2	13	2	-
Osterøen	478	14	210	38	4	2	6	-	-
Alversund	240	12	104	26	-	-	4	-	-
Lindaas	409	14	202	33	1	3	4	-	-
Søndre Bergenhus Amt	3782	130	1848	287	22	14	64	2	1

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 14 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsarsag for 14 Barselkvinder, nemlig: Barsel-feber 8, Dystokia 2, Barselkrampe 1, Emboli 1, Livmoderblødning 1 og Mani 1.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvaghed	171
Lungetuberkulose	145
Lungebetændelse	68
Kræft	68
Medfødt Svaghed	41
Organisk Hjertesygdom	27
Tuberkuløse Betændelser	30
Hjerneslag	23
Akut Bronchit	23
Nyresygdom	20

Veirliget. Aarets Middeltemperatur var lav. Vinteren kold med meget Sne, der blev usædvanlig længe liggende (ca. 5—6 Uger). (B. Lange). Vaaren kom dog nok saa tidlig, og uagtet nogle Frostnætter i Mai Maaned satte Vegetationen noget tilbage, bødede en varm Sommer herpaa, saa Udsigterne ikke i Mands Minde havde været mere lovende. Eftersommeren kom imidlertid med saa vedholdende Regn, at Høsten for en Del slog feil, og Kornet blev daarlig indbjerget. Høsten var raa og stormfuld, den følgende Vinter ligesaa med fremherskende vestlige Vinde og jævnlige Uveir med Lyn og Torden.

Levemaade og hygieniske Forhold skildres fra Sveens Herred som mindre tilfredsstillende; Husene er smaa og lave og den økonomiske Evne i Almindelighed ringe; ligesaa i indre Søndhordland, hvor den sidstnævnte Omstændighed i Forbindelse med gammel Slendrian og manglende Energi bevirker, at store Strækninger ligger udyrkede. Skovene udhugges for at reise Kontanter, og det før aarvisse Brislingfiske har i de sidste 3 Aar slaaet feil. Melkestellet og Meieridriften er dog i god Fremgang, og man begynder at faa Øinene op for, at bedre Kreaturhold med fornuftig Fodring lønner sig. Befolkningen er i det Hele ædruelig og nøisom; den vanlige Kost er Sild og Poteter, Poteteskager, Melk og Kaffe. Paa Klædedragt og Renlighed er ikke videre at klage; den gjængse Anbringelse af Husdyrene Væg i Væg med Beboelsesrum har været en væsentlig Anstødssten for Tilveiebringelse af Sundhedsforskrifter. (Østberg). I Tysnes Distrikt gaar Befolkningen i hygienisk Henseende fremad Aar for Aar; dog har det kostet ihærdige Anstrængelser at faa aabnet Øinene for Nødvendigheden af rimelige Lys- og Rumforhold i de planlagte nye Skolebygninger. I en Kreds er der opnaaet Vedtagelse af en Luftkubus af 5 m³ pr. Barn, og det er at haabe, at andre Kredse heller ikke vil staa tilbage for denne. Gjennem Foredrag for Ungdommen har Distriktslægen søgt at lægge den opvoxende Slægt Renlighedens store Betydning paa Hjerte; den Sundhedslære, der nu skal foredrages i Folkeskolerne, vil, anfører han, «vistnok ikke være af videre Betydning, saalænge Eleverne i Renlighed staar høiere end Læreren, hvad der vel endnu er Tilfælde mangesteds». (Lange). Fra Voss klages over, at Folkets fysiske Kraft og Udholdenhed vistnok aftager med hvert Aar væsentlig paa Grund af forfinet og magelig Levemaade og muligens ogsaa gennem de hyppige Ægteskaber mellem indbyrdes Beslægtede. Det er kanske mest iøinefaldende med Kvinderne, der i Regelen er tidlig udviklede, vakre og velskabte, men falmer tidlig. I Skolen lægges Hovedvægten paa den stedse overhaandtagende boglige Lærdom, medens Legemets Udvikling og fornuftige Hærdning bliver en Bisag. (Gjestland). Fra søndre Midthordland omtales Nøisomheden i Mad og Drikke. Sild er Hovedbestanddelen af den dyriske Føde. Befolkningen er vindskibelig og bekjendt som dygtige Baadbyggere, Tømmermænd og Træskomagere. Forfærdigelsen af Tiner, Smaaskrin o. s. v. med Forsringer i Bondemaling er voxet op til en liden Industri med rigelig Afsætning, især i Turisttiden. I Fuse spiller Tøndefabrikationen og i Fane Melkeleverancen til Bergen stor Rolle. (Krüger).

Sygehuse. I Aarstad Herred ligger Møllendals Sindssygeasy. I Hagevik i Os aabnedes i Aarets Løb et Kysthospital for scrophuløse Børn. Ved Arne Fabriker findes et Sygehusarrangement med privat Indlogering; der har i Aarets Løb været behandlet ca. 300, væsentlig chirurgiske Patienter.

Badehuse. I Godø Sund, Tysnes Distrikt, erholdtes, ligesom forrige Aar, ved Hotellet kolde og varme Søbade. Vossevangens Badeindretning var i Forfald; paa Fleischers Hotel sammesteds var der fremdeles Leilighed til at faa varme og kolde Bad.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccine-rede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Søndre Bergenhus Amt.	14	715	72	4392	10
Sveens Herred	1	20	2	76	-
Indre Søndhordland	1	36	1) 3	211	-
Ytre —	1	45	2) 5	145	5
Tysnes	1	32	3) 8	207	-
Indre Hardanger	2	113	4) 11	274	1
Ytre —	1	41	5) 1	296	-
Voss	1	104	6) 7	360	1
Søndre Midthordland	1	43	7) 12	663	2
Nordre —	1	102	8) 5	706	-
Osterøen	2	28	9) 9	597	-
Alversund	1	25	10) 5	296	1
Lindaas	1	126	11) 4	561	-

1) Skaanevig 2, Etne 1. 2) Finnaas 3, Fitje 1, Stord 1. 3) Kvinnherred 4, Tysnes 4. 4) Ullensvang 3, Ulvik 2, Røldal 1, Eidfjord 3, Graven 2. 5) Jondal 1. 6) Voss 3, Ævanger 2, Vossestranden 2. 7) Os 4, Fane 4, Fuse 4. 8) Aarstad 2, Askøen 3. 9) Hammer 2, Haus 2, Bruvik 3, Hosanger 2. 10) Alversund 3, Herlø 2. 11) Lindaas 2, Masfjorden 1, Manger 1.

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Januar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.
Bergens By	13,55	52 803	1) 38	9	21

1) Desuden er Distriktslægerne i nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden betegnes som god, dog var Sygeligheden stærkt tiltagende mod Aarets Slutning. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde (11 124) var større end i de nærmest foregaaende 5 Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 939 eller 16,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (55 600). Aaret forud var Dødeligheden 17,8 pro mille. Til Sundhedskommissionen anmeldtes 927 Dødsfald, deraf 51 blandt udenbys Folk.

De anmeldte Dødsaaersagers Fordeling paa Maanederne sees af nedenstaaende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald paa Grund af Sygdom blandt Byens Indvaanere	844	81	67	58	72	58	59	83	85	57	70	68	86
Udenbys døde paa de spedalske Hospitaler	27	1	2	5	1	3	1	7	-	1	1	4	1
— » » Sygehuse	12	1	1	1	2	-	-	-	1	3	1	1	1
— » » Sindssygeasylter	12	2	1	-	3	1	2	-	1	-	-	1	1
Ulykkestilfælde	25	1	2	1	2	1	3	3	5	1	2	2	2
Selv mord	7	-	1	1	4	-	-	-	-	-	1	-	-
Samtlige anmeldte Dødsfald	927	86	74	66	84	63	65	93	92	62	75	76	91

Anmærkning: Dødsaaersagerne for udenbys Døde paa Sygehuse og Sindssygeasylter var: Typhoidfeber 1, Pyæmi 1, Alderdomssvaghed og senil Gangræn 2, Lungetuberkulose 4, Kræft 1, Syphilis 1, Sindssygdomme 3, Apoplexi 1, akut Myelit 1, Tetanus 1, Bronchiektasi 1, Ileus 2, Uræmi 1, Morbus Brightii 3, Epilepsi 1.

En Oversigt over den procentvise Dødelighed inden de forskjellige Aldersklasser sees af nedenstaaende Tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
927	183	108	25	16	27	88	88	64	80	82	112	47	7
i pCt.	19,7	11,6	2,7	1,7	2,9	9,4	9,4	6,9	8,6	8,8	1,2	5,1	0,7

447 under 30 aar = 48,2 pCt. 480 over 30 aar = 51,7 pCt.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsetses Tabel Side 152, sammendraget efter de til Sundhedskommissionen indkomne maanedlige Opgaver fra Lægerne og Sygehusene.

Af **Typhoidfeber** er ialt behandlet 73 Tilfælde med 10 Dødsfald, deraf henholdsvis 5 og 1 udenbys. De 68 indenbys Tilfælde forekom paa 58 forskjellige Steder, i 42 Tilfælde i Huse med Priveter uden Faldrør, i 16 med saadant. Hvor flere Tilfælde er optraadt i samme Hus, har kun i et Tilfælde været Privet med Faldrør. Flere af Tilfældene vides at være importerede. 6 Tilfælde skyldtes ogsaa iaar slet Drikkevand (Skivebakken); cfr. Medicinalberetningen for 1892.

Børnekopper optraadte 2 Gange, nemlig i Mai—Juli og i Oktober med tilsammen 22 Tilfælde uden Dødsfald. 20 af Tilfældene findes paa Tabellen over de epidemiske Sygdomme opførte som indtrufne i Juli; i den Maaned blev de ogsaa anmeldte for Sundhedskommissionen, men Sygdommen var allerede begyndt først i Mai og havde siden udbredt sig ganske langsomt; den viste sig væsentligst som Variolois, hvorfor den i Begyndelsen i længere Tid miskjendtes. Smitten var bragt ved en Matros fra Stavanger. Uden Sammenhæng med disse indtraf i Oktober 2 Tilfælde, der antoges at skrive sig fra en Kludehandel. Samtlige Angrebne indlagdes i Lazarethet, de smittede Huses Beboere interneredes, saa

I Bergens By anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.												
Typhoidfeber	73	10	7	7	2	5	5	8	4	4	6	7	12	6
Cerebrospinalmeningit	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Børnekopper	22	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	2	-	-
Vandkopper	139	-	16	11	22	35	6	15	10	1	6	9	4	4
Skarlagensfeber	99	2	13	6	5	9	7	10	8	9	8	2	5	17
Røde Hunde	19	-	1	-	3	4	1	6	3	-	-	1	-	-
Mæslinger	70	-	-	2	-	-	2	2	-	-	-	2	5	57
Rosen	129	3	6	7	14	8	15	13	10	7	10	12	15	12
Kighoste	666	23	29	41	36	60	80	49	49	42	36	38	90	116
Diphtheri	34	8	1	4	5	1	1	-	1	8	4	7	2	-
Strubehoste	4	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Kusma	43	-	-	12	4	4	2	3	-	-	6	4	6	2
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	4151	50	720	607	472	366	305	166	152	113	156	201	365	528
Katarrhalsk og follikulær Angina	1329	-	173	139	125	107	138	81	69	53	83	117	125	119
Influenza	1420	-	22	46	21	14	23	2	-	-	-	-	25	1267
Lungebetændelse	573	72	96	68	55	48	58	38	32	12	13	25	38	90
Pleurit	216	3	20	18	12	25	30	10	16	16	16	11	20	22
Gigtfeber	268	1	30	22	31	23	25	23	18	11	12	21	27	25
Koldfeber	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1847	57	82	106	72	75	112	104	287	302	204	175	203	125
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	11114	235	1218	1096	879	785	810	531	679	579	561	635	945	2396

langt Rummet strak til, ligesom Vaccination og Revaccination foretoges. Paa Lazarethet forsøgte i nogle Tilfælde Sygdommens Behandling ved Udelukkelse af Dagslyset, idet Vinduerne i Sygerummet dækkedes med tykke, røde Uldtæpper, hvorved de ultraviolette Lysstraaler udestængtes; disse er nemlig angivet at have en uheldig Virkning paa Huden. Resultatet betegnes som gunstigt for de 4 uvakcinerede Patienter, der underkastedes denne Behandling, idet Forløbet af Sygdommen forkortedes, og der ikke kom vansirende Ar i Ansigtet; Suppurationsstadiet indtraadte ikke, Patienterne gik fra Vesikelstadiet over i Reconvaescents. (J. Svendsen: Medicinsk Revue for 1893, Side 291). Foruden de 22 Byen tilhørende Syge behandlede i Lazarethet 2 udenbys Tilfælde fra Fanehammeren i Fane Herred, 2 Mil fra Bergen; det første af disse var smittet fra et af de angrebne Huse i Byen, før Sygdommen der var anmeldt. (J. Lindholm).

Af **Skarlagensfeber** er behandlet 99 Tilfælde (= 1,7 pro mille) paa 77 forskellige Steder med 2 Dødsfald.

Af **Mæslinger** anmeldtes 70 Tilfælde, hvoraf 57 i December. Efterat der i Aarets Løb gjentagne Gange var skeet Import uden Udbredning af Smitten, optraadte i Oktober—November 7 Tilfælde i et Hus, der blev isoleret. Disse Tilfælde synes heller ikke at have givet Anledning til Spredning, da de paafølgende Tilfælde optraadte i andre Kredse og først 1 Maaned efter det sidste Tilfælde i ovennævnte Hus.

Af **Rosen**, der optraadte usædvanlig hyppig, behandlede 129 Tilfælde med 3 Dødsfald.

Af **Kighoste** behandlede 666 Tilfælde med 23 Dødsfald. Sygdommen var mest udbredt om Vaaren og i November—December.

Af **Diphtheri** behandlede 34 Tilfælde, hvoraf 2 fra Havnen, med 8 Dødsfald = 23,5 pCt., altsaa med betydelig større Dødelighed end i 1892, da den kun udgjorde 4,5 pCt. I August forefaldt 7 Tilfælde i et og samme Hus, hvorfra Sygdommen udbredte sig til 5 Nabhuse, saa der var Fare for en epidemisk Udbredning. Ved energisk Desinfektion, der ogsaa omfattede Gaardspladsene, lykkedes det dog at tilintetgjøre Smittestoffet.

Fordeelingen af Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Diphtheri og Variola paa Kredsen inden Byen sees af nedenstaaende Tabel:

Kreds. ¹⁾	Typhoidfeber.		Skarlagensfeber.		Diphtheri.		Variola.	
	Antal.		Antal.		Antal.		Antal.	
	Tilfælde.	Steder.	Tilfælde.	Steder.	Tilfælde.	Steder.	Tilfælde.	Steder.
I.	20	XV	16	XIII	2	II	3	II
II.	6	VI	22	XVI	4	III	16	VII
III.	5	V	11	VIII	8	V	.	—
IV.	19	XVI	12	VII	2	I	.	—
V.	15	XIII	32	XXVIII	16	VIII	3	III
VI.	3	III	5	IV	.	—	.	—
Paa Havnen	5	V	1	I	2	II	.	—
Sum	73	LXIII	99	LXXII	34	XXI	22	XII

¹⁾ Angaaende Kredsinddelingen henvises til den trykte Medicinalberetning for 1890, Pag 283 og 284.

Af akut Bronchit og Katarrh i Luftveiene anmeldtes 4151 Tilfælde med 50 Dødsfald. Det største Antal Tilfælde forekom i 1ste Kvartal.

Af Influenza behandledes 1420 Tilfælde; det overveiende Antal forekom i December.

Af Lungebetændelse behandledes 573 Tilfælde med 72 Dødsfald = 12,3 pCt. mod 19 pCt. i 1892. Det største Antal Tilfælde forekom i Januar og December, det mindste i August og September.

Af akut Diarrhoe og Cholera nostras anmeldtes et betydelig større Antal end, saavidt vides, nogensinde tidligere, nemlig 1874 Tilfælde med 56 Dødsfald.

Veneriske Sygdomme. Disse Sygdommes Optræden i Maanederne sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Chanker og Syphilis . .	150	13	15	12	8	10	11	12	13	16	16	16	8
Gonorrhoe og Urethrit	375	30	21	31	33	37	28	33	31	41	24	32	34

Af Syphilis er ialt opgivet 5 Dødsfald, deraf 4 hos Børn under 1 Aar og 1 hos en Kvinde mellem 60 og 70 Aar.

De veneriske Sygdomme i Aarene 1888—1893 sees af nedenstaaende Tabel:

Aar.	Syphilis.						Gonorrhoe (Urethrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Syphilis.	Gonorrhoe.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1893..	24	11	13	126	108	18	49	16	33	326	308	18	525	150	375
1892..	68	36	32	153	127	26	19	6	13	328	310	18	568	221	347
1891..	35	10	25	109	93	16	32	8	24	313	292	11	489	144	345
1890..	22	10	12	119	93	26	47	11	36	310	298	12	498	141	357
1889..	39	12	27	104	83	21	47	9	38	238	226	12	428	143	285
1888..	36	10	26	116	74	42	50	12	47	294	236	58	505	152	353

De anmeldte Tilfælde af Chanker og sekundær Syphilis stiller sig saaledes for nedenstaaende Aarrække, beregnet for hvert 10 000 Indvaanere (Middelfolke-mængden):

1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893
18	24	28	49	43	29	19	21.2	23.1	30.8	28.1	26.9	27.1	40.2	26.8
32.4					24.6					29.8				

Til en Tabel, omfattende en Del af Lægerne behandlede Tilfælde af væsentlig chroniske Sygdomme, savnes for Bergens Vedkommende tilstrækkeligt Materiale, da Flerheden af Lægerne der ligesom i andre større Byer kun meddele Opgaver over epidemiske Sygdomstilfælde til Stadsfysikatet.

Af **Lungetuberkulose** er ialt opgivet 184 Dødsfald eller 20,6 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 28,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.

Samtlige i Byen indtrufne Dødsfald af Lungetuberkulose beregnet for hver 10 000 Indvaanere (Middelfolkemængde efter Stadsfysikus's Opgave ca. 56 000) stiller sig saaledes for nedenstaaende Aar:

1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893
33.3	25.6	29.3	33.6	28.9	33.1	28.7	30.8	24.4	30,6	30.2	31.5	33.9	30,9	32.9
30.1					29.5					31.9				

Af **obstetriciske Operationer** udførtes 119, hvoraf 14 paa Fødselsstiftelsen. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 156. Paa Fødselsstiftelsen indkom 106 Kvinder, 3 laa tilbage fra 1892, saa Antallet af Fødende bliver 109; af de Indkomne var 78 gifte og 38 ugifte. Liggedagenes Antal var 1439, af hvilke 23 falder paa de 3 Tilbageliggende fra 1892. Sundhedstilstanden var ikke saa tilfredsstillende som Aaret forud, men maa i det Hele betegnes som god. Et Par Tilfælde af Infektion, opstaaet sent i Puerperiet, var vistnok foranlediget af den i 9de Døgn foretagne Undersøgelse pr. vaginam. Almindelig puerperal Infektion optraadte hos 3 Barselkvinder. Den ene var strax før Indkomsten i Stiftelsen undersøgt af en gammel Jordemoder udenfor Byen; hun fik en temmelig heftig Feber, der bragte det anæmiske Individ i Fare. Den anden fik Feber omtrent 12 Timer efter Undersøgelsen pr. vaginam i 9de Døgn, men var frisk igjen efter 4 Dage. Den tredie havde Blodtab i 3die Tidsrum, men kom op til sædvanlig Tid efter den vanlige Undersøgelse i 9de Døgn; i 11te Døgn indtraadte Feber. Barnet havde Blennorrhoe paa begge Øine.

Fosterleierne opgives i 107 Tilfælde at have været:

1ste Isseleie	72
2det —	33
1ste Ansigtsleie	1
1ste dobbelt Fødfødsel	1.

Ved den til Stiftelsen knyttede **Jordemoderskole** udexamineredes 16 Elever, deraf var fra Stavanger Amt 2, søndre Bergenhus Amt 2, nordre Bergenhus Amt 5, Romsdals Amt 2, nordre Trondhjems Amt 1 og Nordlands Amt 4.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 157.

Der bliver saaledes et Overskud af 972 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:49,1.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 5 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 6 Kvinder, af hvilke 4 døde af Barselfeber, 2 af Livmoderblødning.

Angaaende **Dødsårsagerne** ved de i Byen indtrufne **Dødsfald** henvises til Tabel Side 158 o. fl.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.
Paa Fødselsstiftelsen.															
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	3
Udenfor Fødselsstiftelsen.															
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	69	¹⁾ 1	²⁾ 65	6	2	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Placenta prævia	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor pelvis	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	7	³⁾ 5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Arm	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation (Fødsel)	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	78	1	73	7	13	10	3	7	6	1	-	-	-	1	4
	79		80			13			7						

¹⁾ Dødsarsag: Barselfeber. ²⁾ Hos et Foster var der tillige en Fod ved Siden af Hovedet i øverste Aabning. Ved en Tvillingfødsel forløstes begge Tvillinger levende. ³⁾ Hos et Foster tillige fremfalden Navlesnor.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	Ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bær- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Bergens By	1911	62	939	209	19	5	19	6	1

De hyppigste Dødsårsager var: Lungetuberkulose 184, Lungebetændelse 72, akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera samt Enterit og Gastroenterit tilsammen 57, Alderdomssvaghed 50, akut Bronchit 50, Kræft 49, Hjerne- slag 37, tuberkulose Betændelser 32, Spedalskhed 27, medfødt Svaghed 26, organisk Hjertesygdom 25.

Veirliget. De klimatiske Forhold sees af Tabel Side 162, udarbejdet efter Lungegaardshospitalets meteorologiske lagttagelser.

Hygieniske Forhold. De mere detaljerede Undersøgelser af Mortalitetforholdene bekræfter Antagelsen af, at Dødeligheden væsentlig afhænger af Bebyggelses- og Beboelsestætheden, samt af, at Mangelen paa Lys og Luft i Smugene og Smittene i væsentlig Grad begunstiger Forekomsten af Tæring; mod de aabne Pladse og bredere Gader synes den ikke at forekomme hyppigere i Bergen end andetsteds. En Omstændighed, som ikke usandsynlig begunstiger denne hyppige Forekomst af Tæring i Smaahusene inde i Smugene, er den her saa udbredte Benyttelse af Tapet, og især den Omstændighed, at nye Tapeter klæbes udenpaa gamle tilsmudsede; hvor disse oversmøres med Klister, tilføres der — anfører Stadsfysikus — de i Tapeterne værende Bakterier rigeligt Næringsstof, uden at det nye Tapet formaar at sætte en Skranke for deres Udbreden. — — — De offentlige Kloaker ligger som Regel ikke dybt nok, Vandlaas er omtrent ukjendt, og Rensekummerne i Kjældere er sjelden indrettet til at rinde tomme. Følgen heraf er naturligvis Kloakstank i Husene, og kommer saa hertil Mangel paa ordentlig Bygningslov og paa tilstrækkeligt Tilsyn ved Bygningernes Opførelse, kan det ikke forundre, at de i mange Tilfælde ikke tilfredsstillende endog tarvelige hygieniske Fordringer. — Beboelsestætheden er i enkelte Leiehuuse saa stor, at der ikke kommer mer end omtrent 5 m.³ Luft paa hvert Individ; som Regel har dog hver 7 m.³ eller derover. Ikke faa Kjældere, der ikke tilfredsstillende Fordringen i den kgl. Resolution af 9de Marts 1883 § 6, benyttes til Beboelse, ligesom der i saadanne ikke sjelden findes Verksteder. Mest utilfredsstillende af disse er utvivlsomt Skomagerverkstederne, hvor desuden som oftest Læredrengene har sit Natteleie. Som Hjælp ved Opildningen af disse Verksteder benyttes ikke sjelden Læderaffald, hvilket dog er blevet forbudt, hvor det er kommet til Sundhedskommissionens Kundskab. Forbud mod Natteleie i Verksteder vil forhaabentlig blive indtaget i de nye Sundhedsforskrifter. — — — I Aarets Løb er anlagt 663,5 løbende Meter Rørkloaker og omlagt 98,5 m. Kloaknettets Længde udgjorde ved Aarets Slutning 41491,20 M., hvoraf 11217,55 M. tømmede; Resten er Rørledning. Med Formandskabets Billigelse har der fra Juni Maaned af været iverksat Tilsyn med, at Latringjødsele ikke tømmes udover Jorderne i Isdalen

aarsager i Bergen 1893.

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	2	2	2	4	6	4	6	6	1	3	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	1	3	3	2	6	-	1	-	-	-
-	-	2	-	2	3	2	3	5	8	6	2	4	10	1	1	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	15	9	13	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	4	1	3	1	1	1	2	6	3	3	1	-	-	1	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	2	-	1	1	1	1	5	3	1	-	-	-

Dødsårsag.	Sum.	Deraf:		0--1 Aar.		1--5 Aar.		5--10 Aar.		10--15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Leuchæmia	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Pemphigus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ranula gangrænosa . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis	13	4	9	1	1	-	1	1	2	-	-
— tuberculosa	30	10	20	3	3	7	12	-	3	-	1
— spin., Myelitis	4	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Morbus ovarii	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— viarum urinifer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morb. Brightii	24	14	10	-	-	-	-	-	-	1	1
Obstructio alvi, Ileus	10	2	8	-	-	1	1	-	-	-	-
Oedema glottidis, Spas- mus gl.	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Oedema pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	1
Peritonitis	5	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Pleuritis	3	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Pneumonia	72	31	41	3	11	2	7	-	1	2	-
Puerperium:											
Febris puerperalis	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia uteri post partum	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	14	6	8	2	5	3	3	1	-	-	-
Scarlatina	2	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-
Scorbutus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Syphilis	5	3	2	3	1	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	184	91	93	3	-	5	2	2	4	1	1
— alior. organ.	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	23	7	16	3	7	3	8	1	1	-	-
Ulcus ventriculi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— duodeni	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veneficium ex alcalinis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— - cerebri	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - cordis	25	8	17	-	1	-	1	-	1	1	-
— - hepatis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	893	430	463	103	76	48	57	8	17	8	7
Mors accidentalis	11	9	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Submersio	3	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Suffocatio	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Suicidium	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota	11	6	5	1	2	-	1	-	-	-	-
Sum	927	453	474	104	79	49	59	8	17	9	7

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	2	1	-	1	1	1	6	3	2	2	1	1	1	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	1	-	1	1	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-
-	-	1	3	5	3	4	1	3	1	5	5	4	7	2	1	-	1
-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
11	6	26	23	15	26	15	10	5	10	6	6	2	4	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	2	-	2	2	2	2	2	1	4	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
13	12	44	42	36	48	32	28	31	45	44	34	44	64	19	27	-	6
2	-	2	-	2	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	1	-	1	-	-
15	12	46	42	40	48	34	30	35	45	47	35	47	65	19	28	-	7

Oversigt over meteorologiske Observationer i Bergen 1893.

	Barometerstand i Millimeter.					Luftens Temperatur i Grader C.					Vindens overveiende Retning har under nedenstaaende Antal Dage været:									Regnmængde i Millimeter.				
	Middel.	Høiest.	Dag.	Lavest.	Dag.	Middel.	Høiest.	Dag.	Lavest.	Dag.	N	NO	O	SO	S	SV	V	NV	Stille					
Januar	759.5	779.2	19	747.4	24	÷	1.2	+	5.5	31	÷	9.1	2	1	-	4	4	6	-	-	2	14	144.0	
Februar	749.7	770.1	4	730.2	10	+	0.7	+	4.6	1	÷	7.7	13	-	-	-	5	12	-	-	-	11	117.7	
Marts	755.2	771.7	25	733.4	15	+	3.9	+	8.6	26	÷	1.2	19	3	-	-	2	6	4	1	7	8	229.1	
April	760.3	774.4	8	752.1	30	+	6.5	+	10.3	23	÷	1.1	16	8	-	-	-	5	-	-	5	12	74.2	
Mai	764.5	777.7	7	753.0	24	+	11.3	+	16.9	18	+	6.8	2	6	-	1	2	4	-	-	5	13	97.4	
Juni	758.5	770.1	7	742.8	24	+	13.4	+	18.6	14	+	9.3	1	9	-	-	-	2	-	-	11	8	69.5	
Juli	755.4	763.7	1	744.3	20	+	15.9	+	21.1	9	+	12.8	23	6	-	-	1	8	1	-	4	11	63.8	
August	757.0	765.8	10	747.1	21	+	14.7	+	20.7	18	+	11.7	6	4	-	-	-	7	2	-	5	13	122.6	
September	749.4	763.5	11	735.2	19	+	10.0	+	13.1	15	+	3.9	26	4	-	-	-	7	-	-	6	13	362.1	
Oktober	749.8	762.8	20	735.8	4	+	8.3	+	14.3	10	+	2.3	31	-	-	-	-	10	3	-	2	16	360.4	
November	755.2	771.5	9	740.3	17	+	2.3	+	6.9	29	÷	1.2	20	2	1	-	2	2	2	-	2	19	216.4	
December	752.3	773.1	29	729.8	20	+	4.6	+	8.2	30	÷	4.5	1	-	-	-	-	16	2	-	1	12	237.2	
Hele Aaret	755.5	779.2	¹⁹ / ₁	729.8	²⁰ / ₁₂	+	7.5	+	21.1	⁹ / ₇	÷	9.1	² / ₁	43	1	5	16	85	14	1	50	150	2084.4	
																			365					

saaledes, at Forurensning af Tilløbet til Isdalsvandet ikke kan finde sted. — Manglen af ordentlige Markedshaller er følelig, blandt andet fordi Kjød nu ofte er udhængt paa en saadan Maade, at enhver Forbigaaende kan «næve» i det. — Den Maade, hvorpaa Næringsmidler bringes om i Byen, og dette gjælder baade Kjød, Brød og Melk, er i mange Tilfælde ikke tilfredsstillende. Endnu bringes f. Ex. Melk tiltorvs i Bøtter med Skindlaag, der er umulige at holde rene for Smittestof. — Markedspladsen for Handel med død Fisk er i en ligetil væmmelig Forfatning, men vil forhaabentlig snarlig blive udbedret som en Følge af derom fra Stadsfysikatet indgivet Forestilling.

Renovationsvæsnets Bestyrelse, der er den samme som forrige Aar, har afholdt 8 Møder, hvori er behandlet 13 Sager. Under den offentlige Renovation var ved Aarets Begyndelse henlagt 3889 Huse med tilsammen 9310 Privetkagger. I Aarets Løb er tilkommet 57 Huse og 330 Kagger. Renovation udførtes saaledes ved Aarets Udgang i 3946 Huse med tilsammen 9640 Kagger. Ombytning af Kagger er udført regelmæssigt i hvert Hus hver 14 Dag. Hvor Privetkaggerne ikke kan staa den reglementerede Tid, er Ombytning foregaaet udenfor Tur efter derom til Kontoret indkommet Anmeldelse. Udenfor den reglementerede Turnus er i Aarets Løb ombyttet og bortført 4358 Privetkagger, hvoraf ca. 2000 fra Byens offentlige Priveter, hvor Ombytning som Regel sker hver Nat. I Huse, hvor smitsom Sygdom er forekommet, er efter Ordre dels gennem Stadsfysikatet, dels fra Bylægerne bortført 66 Kagger. Hver Nat ombyttes og bortføres i Gjennemsnit 820 Privetkagger. Arbeidet er udført af 32 Renovatører, der besøger Kaggernes Ombytning om Natten og udfører Arbeidet med Priveternes Desinficering om Dagen; 18 Kudske med Heste har besørgt Nat- og Dagrenovationen til den Kai, hvor Renovationsvæsnets Pramme har sin Plads, 10 Mand har besørgt Prammens Lastning og 4 Mand fører Prammene fra og til Pudretfabriken. Af Dagrenovation — Affald fra Husholdningen og Feieskarn — er bortført ca. 109 000 Hl. eller i Gjennemsnit daglig 364 Hl. Forrige Aar blev bortført 103 500 Hl. Dagrenovationsmassen er saaledes 5500 Hl. større end forrige Aar. Bortførelsen af Dagrenovationen er foregaaet fra Kl. 7—10 à 11 Formiddag i Vintermaanederne og fra Kl. 6 til 9 Formiddag i Sommermaanederne og udføres af de samme Arbeidere, der besørger Natrenovationen. Med Gadefeining har 10 Mand daglig været sysselsat; deraf har 5 Mand besørgt den det Offentlige ifølge Politivedtægterne paahvilende Feining af Torvet, Byens Almindinger og samtlige brolagte Gadeovergange og ført Tilsyn med og foretaget Oprensning af samtlige Kloakkasser. 5 Mand har udført daglig — tildels 2 Gange. — Feining af Kjørebanelen i de mest trafikerede brolagte Gader. Renovationsvæsnets har efter Sundhedskommissionens Paalæg anskaffet 2 Trækasser med Laag, hvori er anbragt 4 Jernkar til Opsamling af Fiskeaffald fra Handelen paa Fisketorvet. Kasserne er anbragt paa de mest bekvemme Steder og staar til stadig Afbenyttelse for de Handlende. I disse Kar opsamles daglig en Mængde Affald, der tidligere blev udkastet i Vaagen og gjorde denne i høj Grad uren. Karrene tømmes, og Affaldet bortføres daglig. Ved Pudretfabriken er 17 Mand og 1 Arbeidsformand sysselsatte. Her foregaaer Privetkaggernes Tømning og Rensning, Dagrenovationens Oplosning dels paa Kaien og dels i Skuder for at føres videre til Gaardbrugere langs Fjordtrakterne. Denne Gjødning ansees som særdeles god, især paa nyrøddet Mark. Latringjødningen sælges, i saa stor Udstrækning som Afsætning kan finde Sted, i den Skikkelse, hvori den fremkommer fra Byen, idet den tømmes direkte fra Privetkaggerne over paa ledige Paraffinustager og føres videre ud i Landdistrikterne. Hvad der ikke kan omsættes paa denne Maade, tilvirkes til Pudret ved Tilsætning af Myrjord og omsættes i tørret og pulveriseret Tilstand.

Omsætningen af Gjødning har været:

Pudret, tørret og præpareret.....	6 421	Maal à 140	Liter
Dagrenovation (Husholdningsaffald).....	38 000	« à 140	«
Latrin paa Fustager	33 021	Fust. à 190	«
Indtægten for solgt Gjødning har udgjort.....	Kr. 16 348,07		
For Renovation af ikke skattelagte Eiendomme.....	« 1 365,00		
	Sum	Kr. 17 713,07	

Udgifterne har udgjort Kr. 119 518,43.

Sundhedstilstanden blandt Arbejderne var god.

Af **Sygehuse** findes foruden Fødselsstiftelsen et kommunalt Sygehus, et Epidemilazareth og Newngaardens Sindssygeasyl. Desuden findes inden Byen Rosenbergs private Sindssygeasyl, Lungegaardshospitalet, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital, de 3 sidstnævnte for Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandles 327 Patienter, hvoraf 9 var tilbageliggende fra 1892. Antallet af Forpleiningsdage udgjorde 5395.

Badeindretninger. Om Søgningen til Sygehusets Badeindretning henvises til nedenstaaende Tabel.

Antallet af Bade, tagne i Sygehusets Badeanstalt.

Af	Karbad.		Romerbad.	Dampbad.	Styrtebad.	Vaadt Lagen.	
	Ferskt Vand.	Sø. vand.					
Folk fra Byen	9 064	1 124	414	1 188	6 671	5	
Sygehusets Patienter	2 360	—	—	242	21	281	
	Tilsammen	11 424	1 124	414	1 430	6 692	286

I Wieseners Folkebad er i Aarets Løb taget 28 678 Bad, hvoraf 22 169 af Mænd og 6 509 af Kvinder. Desuden er til Folkeskolens Børn leveret 8 500 Bad. Det samlede Antal Bad er altsaa 37 178.

Af Søbadeanstalter findes, foruden Militærrets, en offentlig og to private, der har været flittig benyttede.

Om Byens **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Fattigsygepleien. For Fattigvæsnets Regning er af Bylægerne behandlet i de Syges Hjem af nye Tilfælde i Aarets Løb:

	Tilsammen.	Gutter.	Piger.	Mænd.	Kvinder.	
i 1ste Distrikt	347	43	66	73	165	
i 2det —	337	53	58	54	172	
i 3die —	464	42	61	82	279	
i 4de —	915	128	200	183	404	
	Tilsammen	2063	266	385	392	1020

651 Børn.

1412 Voxne.

I Sygehuset behandlede for Fattigvæsenets Regning	507	=	259	Md.	248	Kv.
I Sindssygeasylet	148	=	72	«	76	«
Sindssyge i privat Forpleining	56	=	34	«	22	«
I Arbeidsanstalten	96	=	55	«	41	«
I Kuranstalten for veneriske Kvinder	41	=	—	«	41	«

Ved den offentlige **Vakination** vakereredes 2235 Individer og revakineredes 313, privat vakineredes 861 og revakineredes 321. Ialt er saaledes vakineret 3096 og revakineret 634. Til Distriktslæger og Hjelpevakinatorer sendtes 466 Rør, der samtlige før Fyldningen var blevet steriliserede.

Af **retsmedicinske Forretninger** er udført 5, deraf 3 Obduktioner og 1 Ligs kue, alle i Anledning Drukningssød, samt 1 Erklæring om en Persons Helbredsforfatning.

Sundhedskommissionen afholdt ialt 18 Møder. Blandt Forhandlingerne kan fremhæves de angaaende Prostitutionsvæsenet. Herom meddeler Kommissionen blandt Andet, at Kontrollen med Prostitutionen til Forebyggelse af Udbredning af venerisk Smitte for Tiden er ordnet saaledes, at Ordenspolitiet som Regel hver Lørdag fremstiller til præventiv Visitation dem, om hvem det er bekjendt, at de driver Prostitutionen som eneste eller væsentligste Erhvervs kilde, samt fra Tid til anden ogsaa saadanne, som ved udsvævende Levesæt lader befrygte, at de kan udbrede venerisk Sygdom. Findes nogen ved Visitationen befængt med saadan Sygdom, indlægges de paa «Kuren», om de ansees som utvivlsomt Prostituerede, i modsat Fald i Sygehuset. Ved denne præventive Visitation er i Løbet af de 10 sidste Aar opdaget og uskadeliggjort i Gjennemsnit en Smitte kilde hver Uge, hvorved altsaa ikke liden Ulykke og Sygdom er bleven forebygget. Forøvrigt bliver enhver, Mand som Kvinde, der for Stadsfysikatet opgives som Smitte kilde, tilskrevet og paalagt at skaffe Attest fra examineret Læge om at være undersøgt, og i Tilfælde af Sygdom, om at være under dennes Behandling. Vil vedkommende Læge ikke paatage sig det hermed forbundne Ansvar, beordres den Syge indlagt i Sygehus. Det har hidtil ikke truffet, at Nogen har nægtet at lade sig undersøge eller at fremskaffe de forlangte Attester.

I **Kvarantænekommissionen** afholdtes 1 Møde.

Kjødkontrollen har været udført paa samme Maade som i 1892.

Omstaaende Tabel viser Klassificeringen af det i Aarets Løb udtagne Kjød, fordelt over de forskjellige Maaneder:

Tabel, der viser Klassificeringen af det i Aarets Løb udtagne Kjød, fordelt over de forskellige Maaneder:

	Konfiskeret.										Forbudt Salg.								Stemplet 2den Klasse.								
	Oxe.		Kalv.		Faar.		Svin.		Hest.		Oxe.		Kalv.		Faar.		Svin.		Oxe.		Kalv.		Faar.		Svin.		
	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	Helt.	Delvis.	
Januar	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	8	1	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Februar	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-	6	4	4	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-
Marts	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	3	3	2	-	2	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-
April	-	18	5	-	-	-	-	-	1	-	3	4	3	-	-	-	1	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-
Mai	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juni	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	2	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Juli	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
August	1	11	1	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4	-	2	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
September	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-	8	3	4	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Oktober	2	7	3	-	-	-	-	-	2	-	3	5	6	-	4	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
November	2	9	2	-	-	-	-	-	1	-	7	3	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
December	1	9	1	-	-	-	-	-	1	-	2	4	3	-	-	-	2	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11	83	17	-	3	-	-	-	5	-	60	38	39	-	11	2	9	1	12	15	-	-	2	-	1	-	

De væsentligste Aarsager, som foranledigede Kjødets Klassifikation, var:

	Konfiskeret			Forbudt Salg.			Stemplet 2den Klasse		
	helt.	delvis.	Vægt i Kg.	helt.	delvis.	Vægt i Kg.	helt.	delvis.	Vægt i Kg.
Miltbrand	1	1	60,0	-	-	-	-	-	-
Braadsot	3	-	45,5	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose	4	4	342,2	-	2	127,5	-	2	56,6
Tuberkuløse Knæled . .	-	59	178,7	-	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber	2	-	310,0	4	3	524,6	-	4	203,4
Hæmaturi	-	-	-	-	-	-	1	-	65,0
Hæmoglobinuri	-	-	-	7	-	607,8	-	-	-
Puerperale Lidelser . . .	1	-	71,0	5	4	350,8	-	3	46,7
Trommesyge	-	-	-	1	1	137,0	-	1	43,7
Mave- og Tarmkatarrh .	-	-	-	2	-	147,0	1	-	78,0
Maligne Svulster	2	-	270,0	-	2	79,2	-	-	-
Peritonit	2	-	136,6	-	3	113,7	-	1	45,0
Ondartet Katarrhalfeber .	-	-	-	1	-	93,0	-	-	-
Paralytisk Tarmkatarrh .	2	-	257,0	4	-	364,4	-	-	-
Kollaberet	7	-	84,1	13	-	808,8	-	-	-
Bedærvet	12	11	573,6	30	5	1867,8	1	2	190,5
Nyrelidelser	1	-	13,0	-	-	-	-	-	-
Brud	-	1	3,5	1	3	141,8	-	1	34,2
Ødeme	-	1	7,7	1	5	147,7	-	-	-
Hjertesækbetændelser .	-	-	-	-	1	28,5	1	-	90,5
Uaabnede Kalve	2	-	23,0	27	-	286,2	-	-	-
Kakektisk	2	-	11,6	16	2	528,5	8	2	552,5
Tilsammen	41	77	2387,5	112	31	6356,3	12	16	1406,1

Melkeundersøgelser har været fortsat og jævnlig Kontrol ført med Udsalgsstederne for Melk. Resultatet af Undersøgelserne har været alt andet end tilfredsstillende. Fedtindholdet for den nysilede Melks Vedkommende oversteg paa et Par Undtagelser nær kun lidet den paa de fleste Steder for nysilet Melk antagne Minimumsgrænse (3 pCt.) — som ogsaa maa antages at passe under vore Forhold, at dømme efter Middeltallet af en Del Staldmelkundersøgelser (3.830 pCt. Fedt) — ja gik tildels under denne Grænse. Det kan under vore Forhold være meget vanskeligt og meget tidsspildende at faa konstateret en Melkeforfalskning saa sikkert, at man i Henhold til Sundhedskommissionens Beslutning tør offentliggjøre Forfalskerens Navn, før Forfalskningen er konstateret ved retslig Undersøgelse. Fra en saadan er man nemlig afskaaret, naar det gjælder Forfalskning af Melk, da denne Forseelse, efter de gjældende Bestemmelser, kun kan straffes som Bedrageri og derfor er undergivet privat Paataale.

Der blev 2 Gange paavist Arsenik i trykkede Tøier af engelsk Fabrikat; Tøierne var solgt under Garanti som arsenikfri.

Fra Private indleveredes flere Vandprøver til Undersøgelse; alle var af en slet Beskaffenhed og to saa forurensede, at det blev fraraadet at benytte Vandet til Drikke.

Mere detaljerede Oplysninger om Sundhedsforholdene for Aaret 1893 i Bergen findes i medicinsk Revue, 11 Aargang 1894, hvor Medicinalberetning fra Bergens Stadsfysikat er indtaget.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vækinatører.
Amtet		18472,48	87 839	16	58	52
1. Lærdal		3 617,04	6 719	1	4	5
	Lærdal	583,66	2 328	1	1	1
	Borgund	569,13	833	-	-	-
	Aardal	994,60	1 341	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 166	-	2	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fres- vik Sogn	13,70	61	-	-	1
2. Lyster		1 225,15	5 293	1	4	4
	Lyster	1 559,87	3 257	1	2	2
	Jostedalen	529,20	907	-	1	1
	Af Hafslø: Joranger Sogn		450	-	1	1
	Fet		352			
	samt af Solvorn Sogn Gaarden ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn	136,08	327	-	-	-
3. Sogndal		887,33	5 214	2	2	2
	Sogndal	440,66	3 567	2	1	1
	Af Hafslø: Hafslø Sogn		1 279	-	1	1
	Solvorn (undtagen Gaarden ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn)	446,67	378	-	-	-
4. Vik		1 792,24	8 324	3	9	5
	Leikanger (med Undta- gelse af det, som til- hører Lærdals Di- strikt)	451,43	2 429	-	Uopgivet.	2
	Balestrand	626,15	2 272	1		2
	Vik	714,66	3 633	1		1
5. Gulen		883,37	6 798	2	5	4
	Gulen	416,64	3 232	1	Uopgivet.	1
	Sulen	213,25	1 929	-		1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke	188,28	1 053	1		1
	Bø Sogn af Hyllestad .	65,20	584	-		1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordtemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
6. Kirkebø	1 464,67	6 664	1	4	4
	Kirkebø	666,99	1 718	1	1	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	236,94	1 178	-	1	1
	Indre Holmedal	560,74	3 768	-	2	2
7. Ytre Søndfjord	879,18	8 458	1	7	3
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	195,55	1 924	-	2	1
	Askvold	178,27	2 688	-	2	1
	Ytre Holmedal	505,36	3 846	-	3	1
8. Indre Søndfjord	1 540,55	8 262	1	4	5
	Jølster	652,64	2 827	-	2	2
	Førde	887,91	5 435	1	2	3
9. Kinn	1 160,17	8 691	2	6	4
	Flore, Ladested	0,72	674	2	2	1
	Kinn	687,05	4 676	-	1	1
	Bremanger	347,24	2 154	-	2	1
	Vevring	125,16	1 187	-	1	1
10. Ytre Nordfjord	566,83	6 611	1	3	3
	Selje	322,19	4 845	1	2	2
	Rugsund Sogn af Da- viken	409,64	1 766	-	1	1
11. Nordfjordeidet	662,23	4 515	1	3	2
	Eid	252,40	3 105	1	2	-
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn)	409,83	1 410	-	1	2
12. Gloppen	1 031,89	5 017	1	3	2
	Gloppen	673,63	3 042	-	2	1
	Breim	358,26	1 975	-	1	1
13. Indviken	1 761,83	7 253	1	6	5
	Hornindalen	370,32	1 648	-	1	-
	Indviken	502,31	2 991	1	2	-
	Stryn	889,20	2 614	-	3	-

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som ganske god. Større Epidemier forekom ikke, naar undtages, at Influenza var adskillig udbredt mod Aarets Slutning. Typhoidfeber og Diarrhoe optraadte hyppigere end Aaret forud. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde (1997) er mindre end i noget Aar siden 1888.

I Nordre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Lærdal.	Lyster.		
																		Tilf.	Dsf.
	Typhoidfeber	115														11	115	15	8
Cerebrospinalmeningit.	4	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselseber	16	4	13	2	-	-	-	2	-	1	1	3	2	-	2	2	-	-	-
Vandkopper	14	-	14	-	-	7	-	-	-	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.	9	-	9	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Mæslinger	18	5	18	-	1	1	6	10	-	-	-	-	-	-	-	9	5	2	-
Rosen	41	2	40	1	7	4	3	6	2	2	8	1	1	3	2	7	-	3	-
Kighoste	16	7	11	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	6	-	-	-	-
Diphtheri	66	17	66	-	2	11	3	12	4	3	6	4	12	1	8	3	2	28	8
Strubehoste	7	5	5	-	-	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	2	1	1	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	545	19	544	68	45	47	54	39	38	33	37	28	34	47	74	26	-	18	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	125	-	125	15	8	11	6	14	6	6	7	7	18	18	9	13	-	7	-
Influenza	259	6	256	26	16	8	11	11	7	1	-	-	1	2	173	10	-	-	-
Lungebetændelse	231	34	230	42	19	12	26	24	18	13	9	6	17	16	28	4	1	23	4
Pleurit	76	3	76	3	5	7	12	6	5	1	2	11	13	6	5	3	-	2	-
Gigtfeber	89	3	89	11	10	7	3	8	8	8	8	5	8	9	4	12	1	10	-
Diarrhoe, akut, og indelandsk Cholera	357	8	357	24	15	23	17	13	48	71	46	35	21	21	23	29	1	9	-
Blodgang	10	-	10	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	5	-	-	-	-
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1999	124	1983	210	139	152	150	155	148	144	140	121	141	139	344	120	11	103	15

I Nordre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																						
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjordeidet.		Gloppen.		Indviken.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Typhoidfeber	15	-	2	-	9	1	-	-	7	1	12	1	-	-	5	-	-	-	26	1	39	7	
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barsel-feber	3	-	1	-	1	-	3	1	-	-	2	-	1	1	1	-	2	2	-	-	-	-	
Vandkopper	-	-	7	-	-	-	-	-	4	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	5	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mæslinger	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	4	-	6	1	-	-	1	-	-	-	1	-	6	1	1	-	-	-	8	-	4	-	
Kighoste	-	-	-	-	4	2	2	-	2	-	3	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	
Diphtheri	-	-	-	-	13	2	-	-	11	4	4	1	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	
Strubehoste	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	35	-	78	4	76	1	4	-	46	2	19	1	93	2	51	-	1	1	87	5	11	1	
Katarrhalsk og follikulær Angina	8	-	35	-	7	-	2	-	11	-	13	-	13	-	2	-	-	-	14	-	-	-	
Influenza	35	1	96	3	1	1	9	-	29	-	29	1	34	-	16	-	-	-	-	-	-	-	
Lungebetændelse	12	2	28	2	47	4	1	-	12	1	33	4	11	6	16	1	epidemisk. 1	1	37	8	6	-	
Pleurit	-	-	7	1	5	1	1	-	8	1	5	-	11	-	8	-	10	-	12	-	4	-	
Gigtfeber	5	-	22	1	15	-	2	-	3	-	7	-	3	1	2	-	-	-	5	-	3	-	
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	14	-	52	1	24	-	6	-	53	1	19	-	62	2	38	-	-	-	32	-	19	3	
Blodgang	-	-	4	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	136	4	348	14	204	12	31	1	194	10	147	8	242	13	141	1	20	10	227	14	86	11	

Dødeligheden var ogsaa usædvanlig liden. De Dødes Antal udgjorde 1 086 eller 12,4 pro mille af den tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (87 600). I 1892 var den 13,4 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** findes Tabel Side 170 og 171, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Af **Typhoidfeber** forekom adskillig flere Tilfælde end Aaret iforveien. I Sogndals Distrikt optraadte i Januar en liden lokal Epidemi i Kaupanger, samt i Aarets sidste Maaneder en Husepidemi paa Gaarden Næs i Stedje, hvor der med nogle Ugers Mellemrum angrebes 7 Personer. En af disse, en Tjenestepige, reiste strax i Begyndelsen af sin Sygdom til sit Hjem paa Gaarden Kvam i en af de tættest bebyggede og urenlige Grænder i Distriktet; uagtet hun 1 Uges Tid, inden Sygdommen blev konstateret, havde levet sammen med sine Omgivelser, kom der intet nyt Tilfælde blandt disse. En Tjenestegut var ligeledes reist syg hjem fra Næs; men heller ikke han bragte Smitte med sig. Epidemien holdt sig saaledes ganske lokalt, dens Smittekilde lod sig ikke opspore. (Engh). I Gulen Distrikt forekom 9 Tilfælde, deraf 4 paa Gaarden Slengesol i Gulen, hvortil Smitten var bragt ved en Tjenestepige fra Bergen og 4 paa Husø i Sulen, samt 1 dødeligt paa Næsje i Bø. I ytre Søndfjord, hvorfra 7 Tilfælde opgives, blev en voksen Pige, hvis Søster netop var død i Bergen af Sygdommen, syg strax efterat hun i December Maaned 1892 var kommen tilbage til sit Hjem i Ulvik i Hyllestad; efterhaanden smittedes hendes Moder, en Broder, en Søster og Tjenestepigen samt en liden Pige paa den nedenforliggende Nabogaard. Der paastodes ikke at have været Kommunikation mellem Gaardene; men der stryger en liden Elv forbi begge, og det blev bragt paa det Rene, at der paa den først angrebne, høiere oppe liggende Gaard, trods Forbud, var blevet vasket Tøi og tildels tømt «Vandpotter» i Bækken. Naboen paastod dog, at man aldrig tog Madvand i Bækken, men at Smitten maatte være bragt med Appelsinskaller, som en af Rekonvalescenterne havde kastet til hans Børn. At disse ikke har drukket direkte af Bækken er imidlertid umulig at udelukke. Ialt angrebes 3 Personer i dette Hus. (Herlofsen). Fra indre Søndfjord opgives 12 Tilfælde, hvoraf det ene hos en Kone, der kom syg hjem fra Amerika; uden Sammenhæng med dette Tilfælde optraadte i Angedalen en Epidemi, der i lang Tid gik for Influenza. Paa Pladsen Furebohøugen var en gammel Mand nys død; han var ikke bleven tilset af Læge og døde efter kort Tids Sygdom med Hoste og Mavesyge. 8 Dage efter (i Marts) befandtes 2 Kvinder at være indsygnet sammesteds under Febrilia, Brækninger og Diarrhoe, stærk Hovedpine og Hoste uden paaviselig Brystaffektion, Miltsvulst og Udslet manglede, ligesom Temperaturkurven og Udømmelsernes Forhold ikke i nogen Henseende mindede om Typhoidfeber. Sygdommen varede dog ca. 6 Uger. Af Naboerne blev nu efterhaanden flere, som havde pleiet og vaaget over de Angrebne, syge. Flere kom sig paa nogle faa Dage, men nogle gik ogsaa hanglesyge i længere Tid. Paa Grimeland indsygnede en Kone, der ogsaa havde været hos de før nævnte Syge; hun kom sig først efter ca. 5 Uger, og imidlertid var 2 af hendes Børn blevne syge; Billedet var heller ikke her karakteristisk, men Temperaturmaalingen viste, at Sygdommen var Abdominaltyphus. Der angrebes nu efterhaanden 4 andre i samme Grænd. Endelig optraadte i August paa Gaarden Tevre, hvortil Smitten paaviselig var bragt fra Grimeland 3 udprægede og meget alvorlige Tilfælde af Typhoidfeber; deraf endte et dødelig. (Gløersen). I ytre Nordfjord forekom en liden Epidemi paa Fiskeværet Honningvaag, importeret ved fremmede Fiskere. Smitten synes herfra bragt til et Par Tilfælde længere inde paa Stadlandet. (O. Hiorth). I Gloppen Distrikt forekom et Par Epidemier med i det hele 26 Tilfælde. Sygdommen iagttoges først i Aardalsbygden med 10 Angrebne i 4 Huse, men rimeligvis havde flere været angrebne tidligere. Til Thoreim i Breimsbygden bragtes Sygdommen ved

en Tilreisende og kom derfra til Kleppe og muligens gennem Meieriet til Skræppe, hvor den holdt sig længe og haardnakket. (Bugge). Fra Indviken opgives ikke mindre end 39 Tilfælde med 7 Dødsfald; Sygdommen optraadte dog i Almindelighed godartet. Den viste sig i Vaarmaanederne paa Gaardene Sandnæs og Brendefur; her døde 4 af 5 Angrebne. I Juli dukkede den omtrent samtidig op paa baade paa Gaarden Bø i Nedstryn, hvor det blev med et Par Tilfælde, og paa Grov i Opstryn, hvor der udviklede sig en Epidemi, der trak ud over Aarets Slutning. Ogsaa i Olden paa Gaardene Eide, Høgalmene og Murinøstene forekom endel Tilfælde. Smitten skrev sig rimeligvis fra Sandnæs. Epidemien paa Grov udviklede sig efter Nedrivning af nogle gamle Huse og Gravning i Tomterne; der har jo ogsaa tidligere været Typhoidfeber omtrent overalt i Stryn. De mange lette Tilfælde bragte Sygdommen omkring, og de slette hygieniske Forholde begunstigede dens Udbredelse. Forløbet var ofte uregelmæssigt; uden Prædromalstadium begyndte den med stærk Frysning, Brækninger og Diarrhoe, der dog strax ophørte; sednere haardnakket Obstruktion, i enkelte Tilfælde med et Par Døgns stærk Diarrhoe og Blødninger indimellem; ingen Smerter, men Søvnløshed, Albuminuri og høj Temperatur (40° — 41°) i uge- til maanedsviis. Af og til voldsomme Delirier eller Nevralgier. To Patienter, Fader og Søn, døde; de havde staaet op trods sin høje Temperatur (40°), da de ingen Smerter havde, og var gaaet paa Laxefiske, men kom gjennemvaaede hjem og døde af Pneumoni 2 Dage efter. (Brodtkorb).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 4 Tilfælde uden Dødsfald fra Kinn (jfr. forrige Medicinalberetning).

Fra Nordfjordeidets Distrikt omtales 2 Dødsfald af **Barsel-feber**, uden at der var nogen Kausalforbindelse mellem Tilfældene, og uden at de kunde sættes i Forbindelse med noget andet kjendt Tilfælde af Sygdommen; at denne ikke er almindeligere, end den er, er blot at undres over, naar sees hen til de urenlige Forhold, Befolkningen paa disse Kanter af Landet lever under. At en Barselkone bades eller endog blot vadskes før Fødselen, hører endnu til Undtagelserne, ligesaa at der lægges rent Tøi paa hendes Seng. Skik og Brug Landet udover er den, at rent Tøi ikke lægges paa Barselkonens Seng ialfald ikke før Fødselen og knapt nok efter. «Tøiet blir jo tilsølet med Blod strax, kan det saa nytte at lægge rent paa, før Fødselen er over!» siges der. Den Olie eller det Fedt, Jordemødrene smører paa sine Fingre før Explorationen, er i mange Tilfælde grufuld skiddent. Rene Haandklæder er paa mange Steder en ukjendt Ting, saa Jordemoderen mangan Gang ikke kan blive ordentlig ren — om hun vilde. (Rummelhoff).

Om **Vandkopper** anføres fra ytre Søndfjords Distrikt, at der blev observeret en Del ualmindelig ondartede Tilfælde, hvor der kom dybe Ar som efter Børnekopper. Det viste sig imidlertid, at Sygdommen kun angreb Børn — ogsaa nys vaccinerede. (Herlofsen).

Af **Skarlagensfeber** omtales nogle faa Tilfælde fra Distrikter i Sogn og Søndfjord.

Mæslinger var meget udbredt i Aurland, Lærdals Distrikt. Det første Tilfælde forekom i Nærøen, hos en voxen Gut, som i Julen havde været i Besøg udenbygds; Sygdommen spredtes over hele Distriktet. (Møinichen). Ogsaa fra andre Distrikter i Sogn omtales enkelte Tilfælde.

Kighoste var epidemisk i Gulens Distrikt og opgives ogsaa fra Nabo-distrikterne.

Diphtheri forekom noget hyppigere end Aaret forud, men Dødeligheden var mindre; i Lysters Distrikt optraadte den med 28 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige,

Liste over forskellige

	Ialt opgivne.		Børn.		Voxne.		1		2		3	
	Tilfælde.	Dødsfald.	M.	K.	M.	K.	Lærdal.		Lyster.		Sogn- dal.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme	204	-	-	1	89	97	12	-	6	-	2	-
Fnat	92	-	22	16	14	19	-	-	2	-	7	-
Skurv	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	92	-	27	33	1	4	5	-	-	-	4	-
Rachit	93	2	54	28	-	-	4	1	14	-	6	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	58	19	16	11	18	9	1	-	1	1	3	1
Lungetuberkulose	195	90	3	7	79	99	13	4	11	11	11	3
Kræft og Sarkom	77	¹⁾ 59	-	-	34	32	5	4	11	11	5	5
Morbus Brightii	53	5	2	-	31	20	3	-	2	-	3	1
Blegsot og Anæmi	866	4	32	105	62	560	45	-	73	-	70	2
Livmodersygdomme	168	-	-	1	-	167	16	-	4	-	11	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	952	2	37	44	376	430	43	1	31	-	45	-
Ormesygdomme	9	-	-	-	5	4	-	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	3	1	-	-	2	-	1	-	-	-	1	1
Struma	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Brok	71	6	26	3	23	19	3	-	6	-	11	3
Luxationer	24	-	3	1	15	4	-	-	2	-	1	-
Frakturer	86	1	9	5	28	38	9	-	16	1	7	-

¹⁾ Deraf Cancer 58, Sarcoma 1.

væsentlig i Gaupne Sogn; den var temmelig ondartet og meget vanskelig at modarbejde paa Grund af de mislige sanitære Forhold. Den var mest udbredt blandt Fattige, der i Almindelighed blot har et lidet Rum, der tjener til Køkken og samtidig til Opholdssted for hele Familien. (Paasche). Fra Gulens Distrikt bemærkes, at Befolkningen ofte tager saavel Diphtheri som flere andre epidemiske Sygdomme for Influenza, hvorfor de ikke bliver anmeldte. Blandt de behandlede Tilfælde manglede karakteristisk Belæg i de fleste, men paafølgende Lammelser bekræftede Diagnosen. (J. F. Nilsen). I indre Søndfjord iagttoges Diphtheri paa Gaarden Kuslien. I ytre Søndfjords Distrikt optraadte Sygdommen paa Gaarden Laukeland og Herland samt paa en Plads under denne sidste. I Betragtning af den herskende Sløvhed, Ligeegyldighed ja ligefrem trodsige Selvklogskab ligeoverfor Formaninger om Forsigtighed, er det blot at undres over, at Sygdommen ikke fik større Udbredelse. (Herlofsen). Ved et Bryllup i Gloppens Distrikt var tilstede en ung Gut, der havde «ondt i Halsen». Han var fra Gaarden Saarheim, hvor der tidligere har hersket Diphtheri. 6 af Gjæsterne, der særlig havde været sammen med ham, blev angrebne af Diphtheri. (Bugge).

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
Vik.		Gulen.		Kirkebo.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Gloppen.		Indviken.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
48	-	13	-	16	-	9	-	9	-	12	-	5	-	35	-	20	-	17	-
14	-	-	-	-	-	7	-	5	-	2	-	4	-	30	-	-	-	21	-
1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	-	4	-	3	-	5	-	2	-	-	-	1	-	-	-	15	-	27	-
15	-	3	-	6	-	3	-	-	-	1	-	6	-	10	-	14	-	11	-
19	-	4	2	3	-	3	-	3	3	1	1	8	3	6	6	3	1	3	1
29	4	13	9	8	1	26	14	17	14	4	6	18	5	18	8	11	7	16	4
11	7	4	2	4	1	7	7	3	3	1	1	5	4	8	6	8	4	5	4
15	1	5	-	1	-	4	-	3	1	2	-	1	-	3	-	4	-	7	2
174	-	48	1	61	-	54	-	50	1	62	-	53	-	55	-	65	-	56	-
43	-	3	-	3	-	10	-	8	-	11	-	10	-	-	-	18	-	31	-
211	-	86	-	39	-	53	1	26	-	84	-	59	-	110	-	100	-	65	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
14	-	11	-	2	1	8	-	5	-	-	-	5	2	-	-	-	-	6	-
6	-	3	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	3	-	4	-	-	-
17	-	5	-	6	-	3	-	6	-	-	-	2	-	5	-	5	-	5	-

Influenza var sjældnere end Aaret forud og forekom med det største Antal i December Maaned; i Sogndals Distrikt var den saaledes yderst almindelig og fandtes næsten i hvert Hus. (Engh). Den var i Gulens Distrikt i Almindelighed ganske let, men efterfulgtes dog af og til af Lunge- og Ørebetændelser. (Nilsen). Ogsaa i indre Søndfjords Distrikt optraadte den i December Maaned omtrent samtidig over hele Distriktet. (Gløersen).

Lungebetændelse var usædvanlig sjælden. Distriktslægen i Gulen omtaler, at de fleste Tilfælde der indtraf i Mai Maaned, og at de fleste Angrebne var Folk, der var paa Fiskebjergene for at tørre Fisk og saaledes ofte udsattes for den paa denne Aarstid saa almindelige kolde Nordenvind. Pneumokokken som Sygdomsaarsag, og den derpaa baserede Erkjendelse af Lungebetændelsen som en Infektionssygdom, er vel nu fastslaaet, men trods dette kommer man aldrig fra den store Rolle, Temperaturforandring eller langvarig Indvirken af Kulde — med andre Ord Forkjølelse — spiller med Hensyn til Sygdommens Opstaaen. (Nilsen). I ytre Nordfjord var Sygdommen ikke meget udbredt; et Par Steder

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		9	
			Lærdal.		Lyster.		Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kinn.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Syphilis, konstitutionel	4	1	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-		
— , hereditær	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Gonorrhoe	1	-	2	-	2	2	-	-	1	-	-	1		

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	33	4	11	22
Lyster	59	11	15	44
Sogndal	48	3	4	44
Vik	77	4	14	63
Gulen	60	9	12	48
Kirkebø	8	1	1	7
Ytre Søndfjord	40	14	10	30
Indre —	67	14	8	59
Kinn	64	6	13	51
Flørø Ladested	5	2	-	5
Bygder	59	4	13	46
Ytre Nordfjord	27	5	1	26
Nordfjordeidet	53	8	10	43
Gloppen	55	7	14	41
Indviken	44	4	11	33
Nordre Bergenhus Amt	635	90	124	511
Deraf i By	5	2	-	5
— - Bygder	630	88	124	506

var den dog af epidemisk Natur, særlig paa Gallefos i Guddalen, hvor Far og 2 Sønnen omtrent samtidig angrebes. (Herlofsen).

Akut Diarrhoe opføres med noget flere Tilfælde end foregaaende Aar.

Veneriske Sygdomme behandlede udenfor Sygehus sees af ovenstaaende Tabel. I Lærdals Distrikt iagttoges 2 Tilfælde af Gonorrhoe hos ganske unge Gutter, idet den yngste — en 13 Aars Tatergut — havde smittet den ældre.

Obstetriciske Operationer i nordre Bergenhus Amt.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending:			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	uopg.	lev.	død.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	19	¹⁾ 1	²⁾ 15	³⁾ 2	3	1	⁴⁾ 1	2	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	1	2	2	-	-	-	-	-	3	-
«Hydrops uteri»	2	-	2	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	-	-
Skjævt Isseleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Hydrocephalisk Foster	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	26	1	18	4	5	2	1	3	2	2	3	2
	27		27			3						

¹⁾ Dødsårsag sandsynlig Ruptura uteri. ²⁾ Heraf en 1ste Tvilling; 2den, der var dødfødt, fødtes ved Naturens Hjælp. ³⁾ Deraf en 2den Tvilling; om 1ste intet anført. ⁴⁾ Døde pludselig 2 Døgn efter Forløsningen af ubekjendt Dødsårsag. ⁵⁾ Fosteret var en Anencephalus.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Lærdal	172	6	70	12	1	-	3	-	-
Lyster	110	6	70	4	-	-	1	-	-
Sogndal	140	3	66	10	2	-	3	-	-
Vik	227	8	84	17	1	1	1	-	-
Gulen	191	14	84	14	1	1	7	1	-
Kirkebø	176	2	63	6	-	-	7	-	-
Ytre Søndfjord	206	9	103	9	1	-	5	1	-
Indre —	236	8	108	18	1	1	2	-	1
Kinn	243	7	111	20	3	1	13	-	-
Florø Ladested	29	1	10	2	-	-	-	-	-
Bygder	214	6	101	18	3	1	13	-	-
Ytre Nordfjord	190	7	87	11	-	2	13	1	-
Nordfjordeidet	136	5	68	12	2	1	1	-	-
Gloppen	145	3	68	7	-	-	2	-	-
Indviken	206	5	104	10	1	1	5	1	-
Nordre Bergenhus Amt	2378	83	1086	150	13	8	63	4	1
Deraf i By	29	1	10	2	-	-	-	-	-
— Bygder	2349	82	1076	148	13	8	63	4	1

Lungetuberkulose. I Sogndals Distrikt synes denne Sygdom nærmest at være i Tiltagende, og Mangelen paa Tuberkuloseanstalter er under de smaa og fattige Forhold følelig. (Engh). Tuberkulosen angives ogsaa i ytre Søndfjord at være i stadig Tiltagen. I indre Søndfjord synes den ligeledes at tiltage i Hyppighed, og det uagtet der stadig mer og mer vises Forsigtighed med Expectorat, Udtømmelser, Omgang med de Syge, og der foretages Desinfektion, naar Nogen dør, baade af Rum og Klæder; Smittefrygten er idethele ikke liden. (Th. Gløersen). Hos en Familie i Gloppens Distrikt kom en Søn syg hjem fra Amerika; en yngre Søster pleiede ham; hun døde $\frac{1}{2}$ Aar efter af en rapid forløbende Tuberkulose; en Tid efter angrebes en ældre Søster, og for Tiden er Tjenestepigen under Lægebehandling. Det er fuldstændig gaaet op for Befolkningen; at Sygdommen er smitsom, og Foranstaltninger tages derfor efter bedste Evne. (Bugge). Dødsfald af Lungetuberkulose sees af Tabel Side 176 og udgjorde for det hele Amt 14,2 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forarsagede Dødsaaarsager og 17,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme; for Bygderne var Forholdet henholdsvis 13,9 pCt. og 17,4 pCt. og for Florø By, hvor i Aarets Løb intet Dødsfald af epidemisk Sygdom indtraf, 40 pCt.

Kræft. I Forbindelse med denne Sygdom klages der fra Lærdal Distrikt over, at Folk ved Kvaksalvernes Virksomhed ofte afholdes fra at søge Lægehjælp itide. Sygdommen synes i ytre Søndfjords Distrikt fremdeles at være i Tiltagende. (Herlofsen).

Af **Brok** (Hernia) er opgivet 71 Tilfælde. Hos 63 er Sædet opgivet saaledes: H. inguinalis 49, H. umbilicalis 7, H. cruralis 6, H. ventralis 1.

Tabel Side 174 og 175 giver Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme**.

Af **Benbrud** (Fractura) kom 86 Tilfælde under Behandling, nemlig:

Fractura cranii	2	Fractura digitorum	2
— nasi	1	— colli femoris	5
— claviculæ	6	— femoris	10
— costarum	6	— patellæ	2
— humeri	5	— cruris	8
— antibrachii	10	— tibiæ	5
— ulnæ	3	— fibulæ	5
— radii	14	— malleoli	2

Af **Luxationer** forekom 24 Tilfælde, nemlig: Luxatio humeri 13, Luxatio cubiti 4, Luxatio digitorum 1, Luxatio femoris 4, Luxatio genus 2.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 37, nemlig i Lærdal 2, Lyster 2, Sogndal 3, Vik 7, Gulen 5, Kirkebø 1, ytre Søndfjord 4, indre Søndfjord 1, Kinn 4, ytre Nordfjord 5, Nordfjordeidet 3. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel 177.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 178.

For det hele Amt bliver saaledes et Overskud af 1290 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 45,6.

Angaaende **Jordemoderhjælpen** omtales fra Sogndals Distrikt, at en ny Jordemoderpost er besluttet oprettet i Vertestrand i Hafslo Herred. Paa Grund af den undertiden ganske umulige Adkomst til Bygden for Lægen, skal Jordemoderen oplæres i Brugen af Tang.

Fra Viks Distrikt anføres, at **Sindssygdomme**, navnlig Mani og Melancholi, begynder at blive mere almindelige i den sednere Tid; den medvirkende Aarsag hertil er visselig den herskende Pietisme, der hindrer Ungdommens uskyldige Adspredelser og fremkalder mørke Tanker og Mismod. (Benneche). I ytre Nordfjord var nervøse Affektioner meget almindelige, lige fra den mest typiske Hysteri til de letteste Nevrasthenier. I det Hele gjør særlig Kyst- og Fiskeribefolkningen ude i Havbrynet Indtryk af at være stærkt nervøst disponeret. Hvorvidt denne Nervesystemets Vulnerabilitet kan være et Resultat af Spedalskhed i tidligere Slægtled, er det ikke let at udtale sig om; der forekommer dog adskillige Tilfælde, der synes at pege i saadan Retning. (A. Olsen).

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng; Lægerne opgiver Dødsarsag ogsaa for 8 saaledes: Dystokia 2, Barselkrampe 1, Barselfeber 4, Livmoderbristning 1. 1 døde paa Barselseng af ubekjendt Dødsarsag.

De **hyppigste Dødsarsager** sees af Tabel Side 180.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	149	1	148
Lungetuberkulose	90	2	88
Kræft	59	-	59
Lungebetændelse	34	-	34
Medfødt Svaghed	22	1	21
Hjerneslag	20	-	20
Akut Bronchit	19	-	19
Tuberkuløse Betændelser	19	-	19
Diphtheri	17	-	17
Organisk Hjertesygdom	17	-	17

Veirliget synes at have været mindre gunstigt med en forholdsvis sen Vaar og regnfuld Sommer og Høst, saa at Indhøstningen ikke gav videre godt Udbytte; navnlig mislykkedes Frugtavlen ganske. Vinteren var mild med meget Regn.

Levemaade og hygieniske Forhold. Hygienen staar ikke høit, klages der over fra Lærdals Distrikt; man pakker den Syge ned i en Masse Klæder og tør ikke lade et friskt Luftdrag slippe ind. Siden Meieridriften tog Opsving, behandles dog vistnok Melken renligere i Husene, navnlig opbevares den nu ikke længere i Sove- eller Syge værelser, ihvorvel behørig Kontrol ligeoverfor de formaaende Gaardbrugere i saa Henseende neppe iverksettes fra Meierierne. Turisttrafikken virker mer og mer trykkende og demoraliserende paa Gaardbrugerklassen, specielt Ungdommen. I den travle Sommertid er Arbeids-hjælp vanskelig at opdrive, da Folk foretrækker Skydslivet med den lettere Adgang til Kontanter og Udsigter til et lystigt Liv paa Hotellerne; disse, der i Almindelighed ligger i skarp Konkurrence, holder aabent Taffel for Kuskene for at hverve deres Anbefaling til de Reisende. (Møinichen). I Lysters Distrikt har Udskiftningsvæsnet sin store Andel i de efterhaanden forbedrede hygieniske Forhold, idet der ryddes op i de trange, usunde Tun. (Paasche). Sandsen for Renlighed synes i Viks Distrikt at være noget bedre. (Benneche). Ogsaa i Gulens Distrikt spores der i hygiensk Henseende adskillig Forbedring. Forbruget af spirituøse Drikke er ogsaa i Aftagende selv ved Brylluper og Begravelser. (J. Fr. Nilsen). I ytre Søndfjord bestaar Almuens Kost omtrent udelukkende af Spegesild og Poteter, Havregrød og sur Melk, og den raastegte og tungt fordøielige Ret, som kaldes Potetesbage, og som gjøres end mere kompakt og ufordøielig ved Tilsætning af Gryn timer; til Afvexling nydes af og til et halvt Decenniums for-tørkede Smalelaar og gammelt Flesk, der maa være «stærkt» 0: saa ult og salt, at det river i Halsen; desuden ramsaltet Fisk og de saakaldte «Raspeboller», tilberedt af oftest raa Poteter og Gryn timer, af og til spekket med Fleskebiter og saa kogt (oftest i bare Vand) til en kompakt Masse. Gjestebudskost er Gryn-

sod og Saltkjød samt tildels Lufefisk. Ansættelsen af en Lærerinde i Madlavning haabes at skulle kunne bevirke en Forbedring i Kostholdet. (Herlofsen). Fra Kinn anføres, at Befolkningen gennemgaaende er ædruelig og ordentlig, og at de sidste gode Fiskeaar har forbedret dens Kaar adskilligt. (Bendeke). Distriktslægen i ytre Nordfjord skriver, at Peis og Spærreløft nu ikke findes mere. Beboelsesleiligheden er i Almindelighed kun ét Værelse, der benyttes til alle daglige Gjøremaal, og hvor Maden koges paa aaben Komfyr, og Melken staar paa aabne Hylder over Sengestederne. De af Husstanden, der ikke kan faa Rum i de Par faste Sengesteder, ligger i «Karmer» paa Gulvet, som dertil hverken er rent eller tættere, end at man gennem Sprækker og Huller ofte kan se fra «Belétagen» ned til Kjelderen og Smalen i Kjelderen. Væggen er mørk af Væde og hvidprikket af Sop. De nye Sundhedsforskrifter har dog rettet paa mangt og meget. Brødet tilberedes daarlig, steges et ad Gangen i en fladbundet Gryde uden Laag over; men Brødet er kostbart (16 Kr. Favnen), og Forandring til det bedre kan derfor neppe haabes, før mere brændselbesparende Ovne med Stegeindretning vinder Indpas. Befolkningen skildres som ædruelig, nøisom og haardfør. (Ant. Olsen). Ogsaa i Indvikens Distrikt synes Brugen af berusende Drikke at være i Aftagende, ihvorvel der endnn drikkes adskillig enkelte Steder. Forøvrigt ligger Befolkningen her i mange Retninger, navnlig hvad Beboelsesrum og Gaardbrug angaar, langt tilbage i Tiden. Urenlighed og Uhygge inden Døre er yderst almindelig, men saa er til Gjengjæld Fordringerne til Kvindernes Arbeidsydelse aldeles overdrevne og urimelige, idet hun maa arbejde lige med Manden i al Slags Udarbejde og dertil stille med Husets Gjerning; Sandsen for denne maa derfor nødvendigvis blive saa som saa. Her er dog forholdsvis liden Fattigdom. Kaffe bruges besynderlig nok yderst lidet, og man kan selv i Turiststrøg træffe Husmødre, som erklærer, at de hverken har Kaffe eller engang forstaar at koge den. Sædeligheden staar meget høit, og uægte Børn er en Sjeldenhed, dog spores desværre heri nogen Tilbagegang. Turisttrafikken har heller ikke her været ubetinget til Gavn; sikkert er det, at i de Bygdelag, der ligger mere væk fra denne, arbeides der mere paa Jordbruget, og her er Befolkningen længere fremme, medens der er Bygdelag, som, siden der kom Hoteller og Turister, er gaaet betydelig økonomisk tilbage. (H. Brodtkorb).

Kvaksalvere synes at blive stadig mindre benyttet nu da Adgangen til let erholdelig Lægehjælp er saameget bedre, skrives fra Lærdals Distrikt.

I Anledning af **Fattigsygepleien** omtales fra Sogndals Distrikt en 7 Aar gammel Gut, der havde faaet fat i en Brændevinsdunk og taget til sig af den til Overmaal. Han afgik ved Døden efter at have ligget bevidstløs i 2 Døgn, uden at Lægehjælp blev tilkaldt. Vedkommende Fattigtilsynsmand havde uagtet gjentagne Henvendelser udsat med at hente Læge, da han mente, at Gutten alligevel ikke vilde kunne reddes, og det saaledes kun vilde blive en unødigt Udgift for Fattigvæsenet.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, afholdte Sundhedskommissionsmøder, Vaccinerede samt retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikt.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	16	1 069	36	2 590	8
Lærdal	1	58	¹⁾ 4	152	-
Lyster	1	31	²⁾ 6	184	-
Sogndal	1	63	³⁾ 3	136	-
Vik	3	283	⁴⁾ 3	207	1
Gulen	1	155	⁵⁾ 5	274	-
Kirkebø	2	30	⁶⁾ 1	¹³⁾ 195	-
Ytre Søndfjord	1	100	⁷⁾ 4	128	-
Indre —	1	70	⁸⁾ 2	387	3
Kinn	1	127	-	282	1
Ytre Nordfjord	1	71	⁹⁾ 2	233	2
Nordfjordeidet	1	26	¹⁰⁾ 1	65	-
Gloppen	1	35	¹¹⁾ 2	113	-
Indviken	1	20	¹²⁾ 3	234	1

¹⁾ Lærdal 2, Aardal 1, Aurland 1. ²⁾ Lyster 1, Jostedal 5. ³⁾ Sogndal 1, Hafslo 2.
⁴⁾ Vik 2, Leikanger 1. ⁵⁾ Sulen 1, Gulen 2, Lavik 2. ⁶⁾ Kirkebø 1. ⁷⁾ Ytre Holmedal 2,
 Askvold 1, Hyllestad 1. ⁸⁾ Førde 2. ⁹⁾ Selje 1, Daviken 1. ¹⁰⁾ Eid 1. ¹¹⁾ Breim 1,
 Gloppen 1. ¹²⁾ Indviken 2, Hornindal 1. ¹³⁾ I Viksdalen og indre Holmedal blev ikke
 vaccineret paa Grund af en Mæslingeepidemi.

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14989,61	127 663	31	3	82	67
1. Vestre Søndmør		918,51	11 907	2	-	8	7
	Vannelven	305,55	2 810	1	-	2	1
	Herø	132,85	3 140	1	-	2	2
	Sande	173,47	2 649	-	-	1	1
	Ulstein	306,64	3 308	-	-	3	3
2. Indre Søndmør		1 241,27	8 120	2	-	5	3
	Ørsten	241,57	2 247	-	-	1	1
	Volden	520,59	3 871	2	-	3	1
	Hjørundfjord	479,11	2 002	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vakanter.
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 492	1	-	6	6
	Stordalen	259,28	861	-	-	-	-
	Stranden	267,67	1 429	1	-	2	2
	Norddalen	947,67	2 346	-	-	2	2
	Sunnelven	566,32	1 806	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 166	1	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 774	1	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 346	-	-	1	1
	Skodje	261,43	3 046	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	17 883	5	1	12	6
	Aalesund, Kjøbstad	2,14	8 349	5	1	5	-
	Haram	90,32	2 405	-	-	2	1
	Roald	20,06	884	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 245	-	-	4	4
6. Ytre Romsdal		1 164,66	17 619	3	1	12	8
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 660	3	1	1	-
	Bolsø	271,45	3 701	-	-	2	1
	Bud	152,91	2 472	-	-	2	1
	Akerø	152,46	2 402	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 753	-	-	2	1
	Sandø	16,04	871	-	-	1	1
	Vestnes	351,10	3 760	-	-	2	2
7. Indre Romsdal		2 512,49	10 887	3	-	6	6
	Grytten	1 044,45	3 016	1	-	2	2
	Eid	36,12	613	1	-	1	1
	Vold	260,81	990	-	-	1	1
	Veo	247,14	2 554	-	-	1	1
	Nesset	165,74	1 700	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	2 014	-	-	1	1
8. Søndre Nordmør		817,52	22 806	8	1	13	8
	Kristiansund, Kjøbstad	8,80	10 135	8	1	5	-
	Kvernes	383,94	7 438	-	-	4	4
	Frei og Grip	61,17	1 537	-	-	2	2
	Øre	245,04	2 408	-	-	1	1
	Strømsneset	218,57	1 288	-	-	1	1
9. Sundalen		1 964,15	5 840	2	-	6	6
	Sundalen	1 229,84	1 913	1	-	2	2
	Øksendalen	408,06	1 113	-	-	2	2
	Tingvold	326,25	2 815	1	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Aantal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
10. Surendalen	2 065,16	8 829	2	-	5	5
	Stangvik	578,23	3 092	-	-	3	3
	Surendalen	867,50	2 952	2	-	1	1
	Rindalen	608,07	2 656	-	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes Bygdelaag af Halse Herred	11,36	129	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør	1 226,76	10 114	2	-	6	5
	Edø	273,92	3 136	-	-	2	2
	Tusteren	167,31	1 548	-	-	1	1
	Aure	660,78	4 166	2	-	2	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes Bygdelaag)	124,75	1 264	-	-	1	1

Sundhedstilstanden skildres fra Amtets fleste Distrikter som god. I søndre Nordmør var den dog mindre god paa Grund af ondartet Diphtheri og tildels Skarlagensfeber, og i indre Romsdal optraadte en stærkt udbredt og ondartet Mæslingeepidemi. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 8216, hvoraf 293 dødelige; Aaret forud var Antallet henholdsvis 8023 og 240.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1806 eller 14,1 pro mille af den tilstedeværende Middelbefolkning (128 500). Aaret forud var den 14,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 186 og 187).

Typhoidfeber forekom omtrent dobbelt saa hyppig som Aaret forud og var navnlig udbredt i begge Romsdals og søndre Nordmørs Distrikter. Paa Sætre og Drivklep i Volden, indre Søndmørs Distrikt, iagttoges 4 Tilfælde af Sygdommen; den først Angrebne, en Gut fra Drivklep, blev syg under Arbeide i Ulvestad Bygden, hvor der tidligere flere Gange har været Typhoidfeber. I ytre Romsdals Distrikt optraadte Sygdommen i en Familie i Kleve med 3 Tilfælde, 1 i Januar og 2 midtsommers; alle endte dødelig. Smittekilden var ukjendt. Af de mange som Influenza af Privatlæger anmeldte Tilfælde i Vestnes formodes adskillige at have været lette Typhoidfebertilfælde; idetmindste iagttoges i én saadan Influenzafamilie et Typhoidfebertilfælde af Distriktslægen. 6 Personer efter hverandre blev her haardt angrebne, og Sygdommen udbredte sig til et Par Husmandspladse i Nærheden. Uden paaviselig Sammenhæng hermed forekom 6 Tilfælde paa Gaarden Fremstedal og 1 paa Ellingsæter i Vestnes. Paa Gaarden Stavik i Frænen blev en Pige angreben, og hendes Forlovede, der havde pleiet hende under Sygdommen, indsygnede, da han var kommen til sit Hjem, Sæter i Akerø. (H. F. Smith). Fra indre Romsdals Distrikt omtales foruden nogle sporadiske Tilfælde i Nesset og Vold en mindre Epidemi paa Gaarden Elgenes i

Vistdalen, sandsynligvis hidrørende fra et ældre Smittefokus, Gaarden Skorgen, hvor et Par Piger, der først indsygnede, havde været i Tjeneste. Paa Skorgen har der de nærmest foregaaende Aar af og til optraadt enkelte Typhoidfebertilfælde; efterat Drikkevandet var blevet undersøgt uden bestemt Resultat, har Distriktslægen særlig fæstet sin Opmærksomhed ved nogle Skindfælde, hvori Smittestoffet muligens kan have overstaaet tidligere Svovlrøgninger. De er nu enten kasseret, eller man har ladet dem henligge flere Dage i Søen. Skindfælde er i det Hele høist uheldige Plag under smitsomme Sygdomme. (C. Lund). Fra søndre Nordmørs Distrikt opføres 33 Tilfælde, hvoraf 18 i Kristiansund; om Epidemien, der foranledigede 6 Dødsfald, foreligger kun Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maanederne; de fleste — 20 — indtraf i Juli—August. I Sundalens Distrikt forekom 1 Tilfælde i Øksendalen, hvor Jenteskolens Bestyrer angrebes (Smitte fra Kristiansund). (Binneballe). Til Aure i nordre Nordmør kom en Pige syg hjem fra sin Tjeneste i Kristiansund. Trods mislige Forhold lykkedes det at begrænse Sygdommen til dette ene, dødelig endende Tilfælde. (Parelius).

Af **Cerebrospinalmeningit** iagttoges i vestre Søndmør 2 Tilfælde uden indbyrdes Sammenhæng. Begge endte dødelig. I Surendalen forekom et lettere forløbende Tilfælde.

Barsel-feber forekom mindre hyppig end sædvanlig.

Skarlagensfeber opføres med 203 Tilfælde mod 82 Aaret iforveien. Til Distriktslægen i indre Søndmør anmeldtes i December Maaned, at der flersteds laa skarlagensfebersyge Børn paa Gaardene, men at dette holdtes hemmeligt. Ved Undersøgelse fandtes da ogsaa paa Gaardene Laugvand og Leiste 9 lette Tilfælde. Fra nordre Søndmør, hvor Sygdommen var adskillig udbredt, opføres 30 Tilfælde med 1 Dødsfald. Størst Udbredning havde dog Sygdommen i søndre Nordmørs Distrikt, hvor i det hele 114 Tilfælde kom under Behandling, deraf 72 i Kristiansund. I Tingvold i Sundalens Distrikt forekom en Epidemi som Fortsættelse af foregaaende Aars; da Sygdommen i Almindelighed var let, kom vistnok et betydeligt Antal Tilfælde ikke til Læges Kundskab. (Binneballe).

Mæslinger var stærkt udbredte; der er anført 1242 Tilfælde mod blot 5 i 1892. Sygdommen var til dels temmelig alvorlig, og der er anmeldt 41 Dødsfald. Efterat der i Aarets første 4 Maaneder kun havde vist sig nogle faa sporadiske Tilfælde, anmeldtes i Mai fra Molde — ytre Romsdals Distrikt — 56 Tilfælde; herfra synes Sygdommen at have spredt sig til omliggende Landdistrikter, samt Aalesund og Kristiansund, der navnlig i 4de Kvartal opviser en Mængde Tilfælde. Til østre Søndmør kom Smitten rimeligvis fra Aalesund. Epidemien udbredte sig med rivende Fart særlig i Geiranger, hvor der var hengaaet 19 Aar siden forrige Mæslingeepidemi; her angrebes ogsaa mange Voxne. (Ludv. Daae). I ytre Romsdals Distrikt var Sygdommen ogsaa adskillig udbredt; det er sandsynligt, at kun de færreste er kommen under Behandling. I indre Romsdal var Mæslinger Aarets Hovedsygdom; der er meldt 164 Tilfælde, men det virkelige Antal har ganske vist været oppe i ca. 400. Importeret antagelig fra det Trondhjemske over Molde viste den sig samtidig paa flere Steder og udbredtes overalt i Distriktet, hvor man i en længere Aarrække havde været forskaanet for Sygdommen. Der iagttoges liden Forsigtighed fra Befolkningens Side og alvorlige Eftersygdomme var derfor meget almindelige, særlig Sygdomme i Luftveiene og Tarmkanalen, Øien- og Ørebetændelser, Anæmier o. s. v.; der iagttoges ogsaa et Par Tilfælde af akut Mani hos Voxne kort efter Udslettets Udbrud. (C. Lund). I Tingvold i Sundalens Distrikt hjemsoegtes omtrent hver Gaard; der er imidlertid fra hele Distriktet kun anmeldt 2 Tilfælde, som begge endte dødelig. (Binneballe).

I Romsdals Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	95	18	93	2	2	5	2	2	10	12	18	1	12	15	12
Cerebrospinalmeningit.	3	2	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	32	2	31	6	2	4	1	6	3	1	-	1	3	2	2
Vandkopper	69	-	69	4	6	16	12	4	1	-	6	-	2	9	9
Skarlagensfeber	203	5	202	36	22	33	26	16	9	3	6	3	4	10	34
Røde Hunde	42	-	42	-	-	20	10	-	4	-	1	6	-	-	1
Mæslinger	1242	41	1240	1	1	-	4	85	135	96	51	101	246	274	246
Rosen	117	6	117	16	9	13	16	10	5	5	5	12	12	6	8
Kighoste	5	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Diphtheri	149	58	147	5	15	12	7	16	30	18	17	8	10	3	6
Strubehoste	4	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Kusma	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2516	35	2500	265	288	195	226	269	186	162	123	102	188	249	247
Katarrhalsk og follikulær Angina	667	-	662	69	67	61	50	66	63	36	21	36	62	47	84
Influenza	768	11	758	72	131	115	102	104	48	7	8	5	4	8	154
Lungebetændelse	508	68	503	50	51	42	50	59	31	31	24	17	38	56	54
Pleurit	330	7	330	31	31	26	41	28	30	36	22	23	19	22	21
Gigtfeber	156	7	154	25	12	15	21	19	13	7	8	5	8	9	12
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	1208	27	1200	106	104	77	68	105	84	121	114	107	134	82	98
Blodgang	91	2	91	4	11	-	3	3	6	2	7	23	14	16	2
Skjørbug	8	1	7	-	-	-	-	1	5	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	8216	293	8159	696	753	634	639	793	663	537	433	451	757	813	990

I Romsdals Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																						
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Surenalen.		Nordre Nordmør.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Typhoidfeber	2	2	4	1	-	-	4	-	4	1	22	5	24	2	33	6	1	-	-	-	1	1	
Cerebrospinalmeningit	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Barselfeber	-	-	3	-	2	-	1	-	6	1	3	1	1	-	6	-	2	-	6	-	2	-	
Vandkopper	-	-	1	-	2	-	-	-	32	-	1	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	9	-	-	-	-	-	30	1	2	-	10	-	114	1	25	3	10	-	3	-	
Røde Hunde	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	
Mæslinger	-	-	-	-	37	3	25	5	327	8	184	6	164	12	459	5	2	2	10	-	34	-	
Rosen	1	-	15	-	8	-	3	-	28	1	9	-	4	-	36	2	2	-	8	3	3	-	
Kighoste	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Diphtheri	3	1	1	-	11	3	1	-	14	7	1	1	-	-	108	39	3	-	4	4	3	3	
Strubehoste	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	24	2	74	-	68	2	167	-	762	12	193	4	66	1	911	9	50	1	111	3	90	1	
Katarrhalsk og follikulær Angina	3	-	19	-	10	-	8	-	347	-	35	-	23	-	179	-	11	-	16	-	16	-	
Influenza	14	-	-	-	33	-	16	-	216	-	64	2	4	-	389	8	11	-	15	1	6	-	
Lungebetændelse	17	7	44	10	18	2	18	5	131	18	28	5	25	3	143	10	16	3	34	2	34	3	
Pleurit	21	-	40	-	4	1	21	-	108	1	8	-	9	3	76	-	6	2	20	-	17	-	
Gigtfeber	8	2	11	-	4	1	11	-	24	-	10	1	13	-	59	2	6	1	-	-	10	-	
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	29	-	67	6	12	-	85	4	422	6	43	2	37	-	380	3	23	-	50	3	60	3	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	21	2	-	-	64	-	-	-	1	-	-	-	
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	
Tilsammen	131	16	288	17	209	12	362	14	2467	58	624	29	381	21	3028	85	159	13	287	17	280	11	

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1				2	
	Tilfælde.	Dødsfald.					Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.			
			Md.	Kv.	Md.	Kv.	Tilf.		Dsf.			
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme . . .	233	-	2	2	120	109	3	-	12	-	-	-
Fnat	214	-	41	49	58	59	-	-	-	-	-	-
Skurv	13	-	5	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	195	4	91	95	2	7	4	-	11	1	-	-
Rachit	107	3	61	46	-	-	3	1	3	-	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkuløse	115	54	27	20	40	28	-	-	8	6	-	-
Lungetuberkulose	523	191	23	45	242	213	26	20	37	11	-	-
Kræft	106	69	-	-	50	56	1	4	16	8	-	-
Morbus Brightii	110	24	4	2	48	56	5	-	6	1	-	-
Blegsot og Anæmi	1692	3	124	241	123	1204	31	-	216	1	-	-
Livmodersygdomme	253	-	-	-	-	253	6	-	29	-	-	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1271	5	60	65	400	746	39	-	36	-	-	-
Drankersygdomme	4	2	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Struma	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Brok	88	6	20	3	41	24	1	-	18	3	-	-
Luxationer	24	-	8	2	10	4	3	-	3	-	-	-
Frakturer	75	3	11	4	38	21	7	-	13	-	-	-

Diphtheri forekom ligesom Aaret iforveien forholdsvis sjelden, men synes at have været meget ondartet (39 pCt. Mortalitet). I Sunnelven, østre Søndmørs Distrikt, viste den sig uden paaviselig Smittearsag inden en Skolekreds, hvor der afholdtes Bønnemøder en Gang ugentlig; Sygdommen fik her adskillig Udbredelse i Kredsen og optraadte igjen længere ud paa Vaaren. (E. Thesen). Fra søndre Nordmør er anmeldt 108 Tilfælde, hvoraf 27 i Kristiansund; i Landdistriktet var Sygdommen særlig udbredt i Sommermaanederne. De 3 Tilfælde i Sundalens Distrikt forekom i Tingvold paa Gaarden Holmeid; Manden var kommen syg hjem fra Nordland med et Fartøi, hvor en Gut ombord havde ondt i Halsen. (Binneballe).

De **akute katarrhalske Sygdomme i Luftveiene** var hyppigere, **Influenza** derimod adskillig sjeldnere end foregaaende Aar. I Stranden og Stordalen af østre Søndmørs Distrikt var dog Influenza stærkt udbredt, i nordre Søndmør ligesaa, men forløb i Almindelighed saa let og var saa vel kjendt af alle, at Læge sjelden blev hentet. (Lorentzen). Fra Sundalens Distrikt bemærkes, at den vistnok var mildt forløbende, men dog voldte adskillig Skade ved at forværre tilstedeværende chroniske Sygdomme, saaledes tuberkuløse Affektioner, der fik et hurtigt Forløb.

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren-dalen.		Nordre Nordmør.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
8	-	32	-	23	-	84	-	14	-	17	-	19	-	9	-	12	-
6	-	1	-	11	-	31	-	19	-	23	-	19	-	90	-	14	-
-	-	-	-	7	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-
6	-	16	1	65	-	26	-	8	-	30	1	4	-	12	-	13	1
2	-	10	-	43	1	3	-	4	-	26	1	8	-	3	-	2	-
-	1	6	-	21	14	10	5	-	1	58	19	7	3	1	2	4	3
14	5	36	14	141	49	44	28	15	9	157	28	21	9	13	9	19	9
6	3	2	2	25	13	15	5	4	3	22	12	4	5	6	7	5	7
3	2	11	2	20	6	16	3	9	5	19	2	11	-	2	1	8	2
16	-	60	-	542	-	154	-	54	-	386	2	51	-	139	-	43	-
2	-	5	-	54	-	41	-	11	-	69	-	3	-	20	-	13	-
35	-	117	-	483	1	167	-	35	-	211	-	49	-	20	2	79	2
-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	-	20	-	14	-	2	-	13	1	4	-	9	-	4	1
-	-	1	-	6	-	2	-	2	-	5	-	-	-	1	-	1	-
8	2	-	-	18	-	6	-	-	-	12	-	5	-	4	1	2	-

Blodgang forekom i ytre Romsdal med 21 Tilfælde tildels som Rest efter en Epidemi foregaaende Aar. 2 Børn døde uden at være behandlet af Læge. (H. F. Smith). Ligesaa var Sygdommen temmelig almindelig i Kristiansund — søndre Nordmørs Distrikt — i August—September.

Veneriske Sygdomme behandlede udenfor Sygehus sees af Tabel Side 190.

Til Oplysning om endel **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** se ovenstaaende Tabel.

Fnat var i Surendalens Distrikt meget udbredt især mod Slutningen af Aaret. (L. Selmer).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 16,8 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 22,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forholdet var for Byerne henholdsvis 19,9 pCt. og 27,9 pCt. og for Bygderne 15,9 pCt. og 21,3 pCt. Forøvrigt henvises til Tabel Side 191. Sygdommen skal efter Sigende forekomme hyppigere end før i vestre Søndmørs Distrikt. (Birch). Den er i nordre Søndmørs Distrikt den Sygdom, der kræver de fleste Ofre, er stærkt udbredt og synes at finde god Jord-

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
		Dødsfald.		2		4		5		6		7		8		9		10		11	
		Indre Søndmør.	Ørskog.	Indre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suredalen.		Nordre Nordmør.					
		Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.		
Veneriske Saar Syphilis, konstitutionel . . . — , hereditær	101	7	1	-	28	2	2	1	1	63	1	1	1	1	1	1	4	1			
Gonorrhoe	182	-	4	6	30	-	2	-	3	133	-	1	-	-	-	3	-				

bund saavel i Byen Aalesund som i Landdistrikterne. (Lorentzen). Den synes fremdeles at gribe rask om sig i Sundalens Distrikt. (Binneballe).

Blegsot og **Anæmi** er meget almindelige i vestre Søndmør i Forbindelse med gastriske Besværligheder. Ofte nævnes Influenza som første Aarsag til disse Sygdomme.

I Surendalens Distrikt observeredes 2 Tilfælde af **Diptera-Larver**. (L. Selmer).

For **Brok** (Hernia) behandledes 88 Tilfælde; der kjendtes 6 Dødsfald. Sædet er hos 55 angivet saaledes: H. inguinalis 43, H. cruralis 6, H. umbilicalis 6.

Benbrud (Fractura) opgives med 75 Tilfælde og 3 Dødsfald. Sædet var hos 48 følgende:

Fractura cranii	2	Fractura pollicis	1
— oss. faciei	1	— colli femoris	1
— claviculae	4	— femoris	5
— costarum	8	— cruris	7
— humeri	4	— tibiae	1
— antibrachii	2	— fibulae	2
— radii	8	— malleolorum	1
— ulnae	1		

Af **Luxationer** er opført 24 Tilfælde. Sædet opgives for 16 saaledes: L. cubiti 7, L. radii og L. humeri hver 2, L. genus, L. pollicis, L. claviculae, L. maxillae hver 1.

Af **obstetriciske Operationer** er udført 56, deraf i indre Søndmør 8, østre Søndmør 3, Ørskog 1, nordre Søndmør 18, ytre Romsdal 8, indre Romsdal 2, søndre Nordmør 4, Sundalen 5, Surendalen 4 og nordre Nordmør 3. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 192.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 193.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1793 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:50,2.

Efter Presternes Opgaver døde 14 Kvinder paa **Barselseng**; Lægerne har opgivet Dødsarsag for 6 saaledes: Barselkrampe 2, Barselfeber 2, Livmoder-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme	af ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	95	20	16	79
Indre —	78	11	17	61
Østre —	43	5	12	31
Ørskog	78	14	14	64
Nordre Søndmør	224	49	58	116
Aalesund By	151	30	40	111
Bygder	73	19	18	55
Ytre Romsdal	123	28	29	94
Molde By	27	7	6	21
Bygder	96	21	23	73
Indre Romsdal	60	9	21	39
Søndre Nordmør	219	28	85	134
Kristiansund By	63	11	23	40
Bygder	156	17	62	94
Sundalen	62	9	13	49
Surendalen	86	9	17	69
Nordre Nordmør	68	9	11	57
Romsdals Amt	1136	191	293	843
Deraf i Byer	241	48	69	172
— Bygder	895	143	224	671

blødning 1, Livmoderbristning 1. Om denne sidste anføres fra Surendalens Distrikt, at Konen, der var 41 Aar gammel, havde født 5 Gange før ved Naturens Hjælp. Ved Jordmoderens Ankomst stod Hovedet i øverste Aabning med Arm ved Siden af; under stærke Veer skede nogen Fremgang i Fødselen, men pludselig ophørte Veerne under tiltagende Collaps, og Smaadele føltes over Symfysen umiddelbart under Bugbedækningerne. Med Tang forløstes et dødfødt Foster; Konen døde omtrent samtidig. (L. Selmer).

De hyppigste Dødsårsager sees af Tabel Side 193.

Veirliget synes i Aarets første Maaneder at have været ustadigt og stormende tildels med streng Kulde. Vaaren var ligeledes stormfuld og kold, hvorhos den kom saa sent, at Saaningen, der i Almindelighed er paabegyndt inden Aprils Udgang, maatte udsættes til over Midten af Mai. Sommeren var i nordre Søndmør saa kold, at Kornet, hvad der vistnok sjelden indtræffer, fleresteds ikke modnedes. Fra andre Distrikter betegnes dog Aarsvæxten som nogenlunde god, da ialfald største Delen af Sommeren var varm og smuk. Eftersommeren var regnfuld, Høsten usædvanlig raa og kold. Fra Oktober Maaned var Veiret

Obstetriciske Operationer i Romsdals Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Partus præmaturus artificialis.		Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	levende.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	36	-	¹⁾ 31	5	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	-	-	1	1	-	-
Barselkrampe	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	¹⁾ 3	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	42	2	36	8	7	7	1	1	1	3
	44		44							

¹⁾ Deraf en 2den Tvilling; om 1ste intet anført.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Vestre Søndmør	374	13	164	17	3	-	6	-
Indre —	203	4	86	9	3	-	4	2
Østre —	173	4	73	9	1	-	3	-
Ørskog	217	5	95	17	1	1	-	-
Nordre Søndmør	641	27	280	64	9	4	12	2
Aalesund By	342	12	150	39	3	3	3	2
Bygder	299	15	130	25	6	1	9	-
Ytre Romsdal	489	18	261	40	4	1	9	1
Molde By	50	4	40	8	2	-	1	1
Bygder	439	14	221	32	2	1	8	-
Indre Romsdal	229	5	141	11	3	-	1	-
Søndre Nordmør	671	31	378	54	3	4	13	-
Kristiansund By	344	16	182	28	2	1	3	-
Bygder	327	15	196	26	1	3	10	-
Sundalen	136	3	81	8	2	-	1	-
Surendalen	189	6	118	10	2	2	3	-
Nordre Nordmør	277	3	129	16	5	2	1	-
Romsdals Amt	3599	119	1806	255	36	14	53	5
Deraf i Byer	736	32	372	75	7	4	7	3
— Bygder	2863	87	1434	180	29	10	46	2

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	191	48	143
Alderdomssvaghed	171	14	157
Kræft	69	18	51
Lungebetændelse	68	18	50
Diphtheri	58	9	49
Tuberkuløse Betændelser	54	29	25
Mæslinger	41	7	34
Akut Bronchit	35	18	17
Hjernebetændelse	33	8	25
Hjerneslag	30	6	24
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	27	7	20
Nyresygdom	24	7	17

for det meste ustadigt og stormende, af og til med Tordenbyger. Inde i Landet var Snemængden større end vanligt.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra østre Søndmør skrives, at der i de sednere Aar har været Fremgang i enhver Henseende. Befolkningen er arbeidssom, nøisom, sædelig og ædruelig; den lever vistnok tarvelig, men kraftig og i nogenlunde jævn Velstand; Fattigbyrderne er ikke store; man faar mere og mere Sands for store, lyse, luftige og renlige Boliger. Melkeseparatorer findes fleresteds; den separerede Melk, som i den første Tid efter Separatorens Indførelse saagodtsom udelukkende anvendtes i Husholdningerne, fremkaldte en Del Gastriter. Da man blev opmærksom herpaa, bruges den ikke længere i den Udstrækning som tidligere. Man har lagt mere Kraft paa Jorddyrkning, og Høhøsten er stegen i baade Kvantitet og Kvalitet. Følgen er bleven en forøget Smørproduktion og forøgede Indtægter, da Smøret for en stor Del sendes direkte til England. Hertil kommer endelig en udviklet Husflid og tiltagende Sands for Frugtdyrkning. (E. Thesen). Paa lignende Maade skildres Forholdene i nordre Søndmørs Distrikt, hvor de forbedrede økonomiske Kaar virker Fremgang i Renlighed, hvilket kommer tilsynes saavel i Hus-, Mad- og Melkestel som i Smørets Behandling. Kjøkkendyringer lige ved Huset er nu en Sjældenhed i Borgund, medens de endnu er almindelige i andre Dele af Distriktet, hvor de dog forhaabentlig snart forsvinder. Det holdt forøvrig haardt at faa ind Bestemmelser mod dem i de nye Sundhedsforskrifter. I Aalesund er omtrent alle Priveter forsynet med Luftpibe og Kagger eller Kasser, som er lette at tømme. Dagrenovationen er nu ordnet saaledes, at Kommunen holder Hest og Vogn og om Sommeren hver 9de, om Vinteren hver 14de Dag besørger Bøskassernes Tømning mod en Afgift af 4 Kr. pr. Aar. Renovatorerne staar under Stadsingeniørens Kontrol. Systemet vinder mere og mere Tilslutning og koster Kommunen lidet eller intet. (Lorentzen). Fra ytre Romsdal betegnes de hygieniske Forhold som mindre gode paa Grund af mislig økonomisk Stilling og liden Sands for Renlighed og Orden. I indre Romsdal holder Befolkningen fremdeles paa, at varm og indestængt Luft kurerer for Alt. Mæslingeepidemiens store Udbredelse og mange Eftersygdomme kom vistnok for en stor Del af, at Børnene blev holdt indestængte i ophedede Rum og indpakkede i et Utal af Plag o. s. v., saa de laa i et formeligt Dampbad. Naar de saa — forkjælede og ømtaalige — kom ud, blev Overgangen for stor. Voxne Tjenestefolk laa derimod oftest under Sygdommen paa kolde, klamme, for det meste ganske uventilerede Loftsrum uden Kakelovn; Eftersygdomme var da ogsaa meget almindelige hos dem. Naphthamisbrug synes at være i Tiltagende. Forøvrigt er der ogsaa her i den sednere Tid adskillig Fremgang at spore i Retning af forøget Melkeproduktion og Smøraavl, især for Udførsel til England. (Chr. Lund). Befolkningens Kaar i nordre Nordmørs Distrikt forringes stadig, da Sildefisken ikke længer er den stadige Rigdomskilde som før. Bliver ikke dette snart bedre, og skal Afskovningen fortsætte, som den har begyndt, under Indflydelse af et i Distriktet ny anlagt større Sagbrug, er Udsigterne i økonomisk Henseende smaa. Sundhedskommissionen har faaet istand en hyppigere Vaskning af Kirkerne, ligesom der er bleven anskaffet en hel Del Spyttebakker til Kirker og Skoler. Efter Tur feies og luftes Skolelokalerne af Eleverne efter hver Skoledag; foruden den direkte Fordel heraf, at Undervisningen gaar lettere, vil forhaabentlig Eleverne herved vænnes til renligere Stel ogsaa i Hjemmene. (H. C. Parelius).

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Amtet har **Sygehus** i Molde, hvor tillige Reknes Pleiestiftelse for Spedalske er beliggende. I Aalesund er et kommunalt Sygehus forbundet med Byens Fattighus. Det nye Epidemilazareth her er nu færdigt; det har 3 fuld-

stændig isolerede Afdelinger med hver 2 Sygeværelser og Betjeningsrum, desuden Badeværelser i begge Etager, Økonombolig paa 2 Værelser og Kjøkken samt et fuldstændig isoleret Observationsrum og 2 mindre Værelser til bedre Forpleining. Der er beregnet Plads til 30 Syge, men Lazarethet har allerede haft et Belæg paa op til 52 Patienter, og Ventilationen fungerede derunder upaaklagelig. Et Desinfektionsapparat med strømmende Vanddamp findes ved Lazarethet.

I Aalesund findes en **Badeindretning** for varme og kolde Bad (Sø- og Ferskvand) samt Gytjebad. I Molde benyttedes Søbadet paa Grund af den kjoelige Sommer lidet. Paa Reknes Pleiestiftelse kunde faaes Karbad hele Aaret 2 Gange ugentlig og paa Grand Hotel i Molde i Sommermaanederne.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	17	1284	81	3125	19
Vestre Søndmør	1	66	²⁾ 4	269	-
Indre —	1	57	³⁾ 3	319	2
Østre —	2	10	⁴⁾ 7	150	-
Ørskog	1	18	⁵⁾ -	172	-
Nordre Søndmør	2	¹⁾ 538	⁶⁾ 27	644	7
Ytre Romsdal	1	114	⁷⁾ 9	378	1
Indre —	4	54	⁸⁾ 5	145	-
Søndre Nordmør	^{*)} 1	^{*)} 73	⁹⁾ 6	324	7
Sundalen	2	114	¹⁰⁾ 7	130	-
Surendalen	1	125	¹¹⁾ 7	238	-
Nordre Nordmør	1	115.	¹²⁾ 6	356	2

¹⁾ Deraf alene fra en Læge i Aalesund By opgivet 500. ^{*)} Ingen Opgave fra Kristiansund. ²⁾ Ulstein 1, Herø 3. ³⁾ Volden 2, Ørsten 1. ⁴⁾ Stranden 2, Stordalen 2, Norddalen 2, Sunnelven 1. ⁵⁾ Ikke opgivet. ⁶⁾ Aalesund By 24, Haram 1, Borgund 2. ⁷⁾ Molde By 3, Bolsø 1, Frænen 1, Bud 1, Akero 1, Vestnes 2. ⁸⁾ Veø 1, Vold 1, Eresfjord og Vistdalen 1, Grytten 2. ⁹⁾ Frei 1, Kvernes 3, Øre 2, for Kristiansund By intet opgivet. ¹⁰⁾ Tingvold 3, Øksendalen 1, Sundalen 3. ¹¹⁾ Rindalen 1, Stangvik 3, Surendalen 3. ¹²⁾ Aure 2, Halse 1, Tusteren 1, Edø 2.

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18606,24	123 750	46	5	71	44
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	32,57	24 743	23	5	21	-
2. Strinden		689,47	16 115	1) 5	-	7	7
	Strinden	140,90	8 370	4	-	2	2
	Malvik	182,41	2 499	-	-	1	1
	Klæbu	209,68	1 511	-	-	1	1
	Byneset	78,05	1 906	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 132	-	-	1	1
	Buviken	31,94	697	-	-	1	1
3. Selbu	Selbu	2 545,04	5 421	1	-	2	2
4. Røros		3 439,17	6 111	2	-	3	3
	Røros med Bergstaden Røros	1 900,45	4 075	2	-	2	2
	Aalen	696,72	1 756	-	-	1	1
	Til Røros Præstegjæld og Røros Lægedistr. hører derhos en Del af Tolgen Herred af Hede- markens Amt	842,00	280	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	12 973	2	-	7	7
	Melhus	118,91	2 260	1	-	1	1
	Flaa	127,80	591	-	-	1	1
	Hølandet	168,83	1 074	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 193	-	-	1	1
	Støren	266,14	1 856	1	-	1	1
	Budalen	350,45	595	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 569	-	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 931	-	-	1	1
	Holtaalen	521,68	904	-	-	1	1
6. Opdal		2 805,14	5 275	2	-	3	3
	Opdal	2 398,80	4 013	1	-	2	2
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgreven) . Til Opdals Lægedistrikt hører derhos Inset An- nex til Kvikne af He- demarkens Amt	209,70	744	-	-	1	1
		196,84	528	1	-	-	-

1) Distriktslægen bor i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
7. Orkedalen	1 943,59	14 439	4	-	10	6
	Børsen	} 309,49	2 170	-	-	2	2
	Børseskognen		1 365	-	-	-	-
	Orkedalen		470,33	6 115	3	-	5
	Meldalen	636,14	3 109	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdals Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 680	-	-	1	1
8. Hitteren	921,83	9 669	1	-	4	4
	Hitteren	433,72	2 525	1	-	1	1
	Frøien	243,76	4 671	-	-	2	2
	Fillan	244,35	2 473	-	-	1	1
9. Hevne	Hevne	1 090,46	5 153	1	-	3	2
10. Ytre Fosen	656,88	9 877	2	-	3	2
	Bjugn	460,15	4 739	-	-	1	1
	Ørlandet Hovedsogn af Ørlandet	71,67	3 628	2	-	1	-
	Jøssund Sogn af Aa- fjorden	125,06	1 510	-	-	1	1
11. Indre Fosen	814,24	7 527	2	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 887	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 212	2	-	2	2
	Sør- og Vasbygden Sogn af Ørlandet	174,92	1 428	-	-	1	1
12. Nordre Fosen	1 733,82	7 255	1	-	4	4
	Roan	} 750,04	2 105	1	-	1	1
	Osen		1 605	-	-	1	1
	Stoksund		114,23	1 116	-	-	1
	Aa Sogn af Aafjorden .	869,55	2 429	-	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været ganske tilfredsstillende undtagen for Trondhjems Vedkommende, hvor en voldsom Diphtheri-epidemi bidrog til ganske betydelig at forøge Sygeligheden og særlig Dødeligheden. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme i Amtet udgjorde 10 177 med 639 Dødsfald mod 11 672 med 585 Dødsfald i 1892.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2308 eller 18,7 pro mille af den tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (123 700). I 1892 var Dødeligheden 20,1 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes omstaaende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 198 og 199).

I søndre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op-given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Trond-hjem.	Strinden.		
																	Tilf.	Dsf.	Tilf.
	Tilf.	Dsf.														Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	40	7	40	2	2	3	1	1	1	5	3	6	7	2	7	12	2	5	1
Barsel-feber	32	6	32	3	4	8	2	-	2	1	3	3	2	1	3	5	2	2	1
Vandkopper	68	-	68	9	6	-	2	9	9	5	-	1	8	19	-	56	-	-	-
Skarlagensfeber	250	15	250	33	20	46	20	31	24	18	19	13	5	9	12	96	7	-	-
Røde Hunde	42	-	42	-	-	1	2	21	13	1	-	3	-	1	-	34	-	3	-
Mæslinger	960	47	960	473	165	95	106	56	22	30	6	2	4	1	-	784	43	90	3
Rosen	78	9	77	12	7	8	5	6	8	4	5	2	6	4	10	24	3	6	-
Kighoste	292	15	281	60	55	34	9	6	13	11	5	7	19	16	46	225	7	28	2
Diphtheri	901	307	899	57	56	90	71	65	119	76	38	55	75	103	94	611	211	55	19
Strubehoste	15	13	12	1	3	1	2	2	-	1	-	-	-	1	1	6	5	-	-
Kusma	189	-	189	-	1	10	26	14	5	2	1	1	8	37	84	172	-	7	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	3150	51	3136	333	413	342	295	258	231	137	101	142	196	336	352	2089	24	87	1
Katarrhalsk og follikulær Angina	1416	-	1412	166	153	121	125	127	126	99	71	91	88	129	116	1038	-	55	-
Influenza	550	4	548	59	83	64	25	13	8	-	-	-	3	17	276	400	2	11	-
Lungebetændelse	521	93	515	56	64	72	53	65	51	21	19	15	22	35	42	206	37	9	-
Pleurit	176	12	175	17	10	21	17	16	16	23	5	9	20	14	7	56	2	11	-
Gigtfeber	188	2	186	29	25	26	12	15	12	17	4	7	11	12	16	107	2	5	-
Diarrhoe, akut, og inden-landsk Cholera	1303	58	1297	66	77	79	76	60	86	205	220	121	103	115	89	851	44	28	1
Blodgang	3	-	3	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Skjørbug	3	-	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	10177	639	10125	1377	1144	1023	849	766	746	657	500	478	577	852	1156	6772	391	402	28

I søndre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	3		4		5		6		7		8.		9		10		11		12	
	Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hitteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	4	1	-	-	4	1	4	-	-	-	1	-	2	-	6	2	2	-	-	-
Barsel-feber	-	-	10	1	5	-	-	-	4	-	-	-	-	-	3	2	-	-	3	-
Vandkopper	1	-	5	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	2	-	101	5	9	-	-	-	29	-	10	2	-	-	3	1	-	-	-	-
Røde Hunde	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	65	-	5	-	4	-	4	-	-	-	-	-	8	1	-	-
Rosen	2	-	10	-	9	-	3	1	11	2	8	3	3	-	2	-	-	-	-	-
Kighoste	-	-	-	-	-	-	-	-	20	4	-	-	2	-	-	-	-	-	17	2
Diphtheri	1	1	41	7	52	14	22	6	48	18	8	6	43	16	10	7	3	1	7	1
Strubehoste	-	-	2	1	-	-	3	3	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Kusma	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	26	-	385	2	142	6	58	3	156	9	32	1	63	-	72	3	18	-	22	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	11	-	118	-	64	-	21	-	59	-	12	-	13	-	18	-	-	-	3	-
Influenza	11	-	102	-	15	-	-	-	10	1	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-
Lungebetændelse	10	2	43	3	73	8	19	-	67	12	17	8	7	-	31	10	25	11	14	2
Pleurit	6	2	12	1	11	1	4	-	23	2	10	1	7	-	16	1	3	-	17	2
Gigtfeber	-	-	12	-	13	-	2	-	26	-	6	-	4	-	11	-	2	-	-	-
Diarrhoe, akut, og inden- landsk Cholera	10	-	162	1	92	2	15	-	56	3	32	3	9	-	19	3	17	1	12	-
Blodgang	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbug	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	84	6	1010	21	558	32	158	13	522	53	144	26	153	16	194	29	83	14	97	10

Liste over forskellige,

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Trondhjem.		Strinden.	
							Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	327	-	1	-	180	146	202	-	3	-
Fnat	441	-	108	91	91	89	108	-	30	-
Skurv	6	-	-	3	2	1	2	-	-	-
Kjertelsyge	354	3	132	182	15	25	216	-	3	-
Rachit	68	8	38	28	1	1	26	4	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	71	53	27	29	9	11	28	26	4	3
Lungetuberkulose	465	245	17	27	186	235	225	96	18	6
Kræft	96	74	1	-	48	46	22	25	6	3
Morbus Brightii	92	29	9	13	42	28	41	8	-	-
Blegsot og Anæmi	1013	-	36	126	59	792	396	-	6	-
Livmodersygdomme	217	¹⁾ 1	-	-	-	217	107	1	4	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1279	3	26	47	520	686	610	-	57	-
Ormesygdomme	34	-	12	16	4	2	4	-	-	-
Drankersygdomme	20	2	-	-	19	1	17	1	-	-
Brok	88	5	15	8	39	26	47	1	1	-
Luxationer	22	-	4	-	11	7	9	-	-	-
Frakturer	97	2	15	8	40	30	34	2	2	-

¹⁾ Fibroma uteri.

Typhoidfeber har siden 1889 været i Aftagende. Af de 12 i Trondhjem anmeldte Tilfælde forekom de fleste i Oktober og December, 3 i hver af disse Maaneder; 6 behandlede paa Sygehuset, hvor desuden 5 udenbys Patienter indlagdes for samme Sygdom. Fra Strinden er opført 5 Tilfælde, deraf 3 i Juli. De 4 Tilfælde i Selbu optraadte til forskellige Tider og paa forskellige Gaarde uden indbyrdes Forbindelse. Paa en af Gaardene havde Sygdommen været i 1892; i de øvrige Tilfælde kunde ikke Smittekilden paavises. (P. Conradi). Af de for Opdals Distrikt opførte 4 Tilfælde, forekom de 3 i Inset og 1 i Rennebu, hvortil Smitten var bragt fra Inset. Distriktslægen bemærker, at der i de sidste 5 Aar af og til har forekommet Tilfælde af Typhoidfeber i Inset; det har trods al mulig Desinfektion ikke lykkedes at udrydde den, hvad han for en Del tilskriver den ringe Sands for Renlighed hos Befolkningen i denne Del af Distriktet. (H. Lund). Det første af de for ytre Fosens Distrikt opførte 6 Tilfælde forekom paa Bottengaard i Bjugn, det andet paa Tøndal i Næs uden paaviselig Smittekilde. Derimod antoges de i September og Oktober optraadte 4 Tilfælde, deraf 3 paa Bottengaard og 1 paa en nærliggende Gaard Karlstrand, at skyldes Smittestof, der trods Desinfektion var blevet tilbage efter det første Tilfælde. (H. R.

Behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
Selbu.		Røros.		Guldalen		Opdal.		Orkedalen.		Hit-teren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	-	32	-	25	-	4	-	28	-	-	-	3	-	10	-	4	-	16	-
5	-	76	-	58	-	14	-	38	-	17	-	15	-	49	-	12	-	19	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	40	1	32	-	5	-	27	1	4	-	5	-	9	1	3	-	4	-
1	1	9	-	8	-	4	-	13	-	1	1	-	-	2	2	1	-	3	-
1	-	1	3	4	3	1	1	6	1	1	1	3	2	12	6	5	5	10	2
3	3	26	15	35	20	21	13	49	33	12	14	11	4	26	28	13	11	26	2
6	6	13	5	10	8	5	3	9	4	2	5	4	2	11	7	6	5	2	1
-	-	4	1	5	1	7	4	13	5	3	6	4	-	9	3	2	1	4	-
15	-	140	-	155	-	26	-	70	-	16	-	7	-	78	-	21	-	83	-
3	-	33	-	20	-	1	-	13	-	3	-	7	-	10	-	5	-	11	-
34	-	204	-	75	-	27	-	59	1	41	2	23	-	71	-	31	-	47	-
-	-	22	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	10	-	6	-	2	1	7	-	3	2	1	-	9	-	2	1	-	-
-	-	8	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-
2	-	19	-	9	-	1	-	8	-	5	-	1	-	13	-	1	-	2	-

Smith). Af de 2 Tilfælde i indre Fosen var det ene hos en omstreifende Skræppehandler, der kom syg fra Leksvikstranden. (H. Sørensen).

Vandkopper. Af de anmeldte 68 Tilfælde opføres de 56 fra Trondhjem. Fra Hitteren angives Sygdommen at have hersket epidemisk paa Indhitteren; men kun et Par Tilfælde kom til Behandling af Distriktslægen. (K. Knutsson).

Skarlagensfeber viser siden 1890 fortsat Nedgang i de Angrebnes Antal, idet der i 1890—1892 anmeldtes henholdsvis 521, 484 og 376, i 1893 kun 250 Tilfælde. Af disse forekom de fleste i Trondhjem og i Røros Distrikt. Af de 96 Angrebne i Trondhjem behandlede 45 i Sygehus. Distriktslægen i Selbu beretter, at der i Mai anmeldtes for ham et allerede næsten forløbet Tilfælde af Skarlagensfeber; fra sit Besøg hos denne Patient bragte han Smitte til sin Datter, uagtet han havde iagttaget de Forsigtighedsregler, han ellers stadig brugte, og som hidtil havde vist sig tilstrækkelige til at hindre Smitteoverførelse til hans Hjem; Datteren var alvorlig angreben. Den førstnævnte Patients 5 Aar gamle Broder, der ikke tidligere havde havt Skarlagensfeber, fik den ikke, uagtet han baade Dag og Nat opholdt sig i samme Rum som den Syge. (P. Conradi). I Røros Distrikt havde Sygdommen epidemisk Ud-

bredning, særlig i Dalsbygden i Mai til August; i Aalen indtraf i Januar 10 Tilfælde og i Aursund 4 Tilfælde, desuden en Del spredte omkring ellers. For de fleste Angrebnes Vedkommende kunde Smitteforholdene udredes. Sygdommen forløb i det Hele mildt, dog indtraf ogsaa alvorlige Tilfælde og Dødsfald blandt disse. (B. M. Müller). Af de 9 anmeldte Tilfælde i Guldalen forekom de 5 hos Stationsmesteren paa Støren, hvortil Smitten antoges bragt fra Trondhjem. (R. Hansson). I Orkedals Distrikt kjendes 29 Angrebne uden Dødsfald paa Gaarde i Orkedal, Børsen og Børseskogn samt Meldalen. I Hitterens Distrikt begyndte Skarlagensfeber mod Aarets Slutning at antage epidemisk Karakter paa Indhitteren, efterat der tidligere kun var forekommet spredte Tilfælde. Forløbet var mildt, saa en Del Syge ikke kom under Distriktslægens Behandling; det berettedes blot, at den og den havde «byttet om Hud» uden at have holdt Sengen mere end en Dags Tid. Epidemien holdt sig ind i 1894. (K. Knutssøn). De 3 Tilfælde i ytre Fosens Distrikt var sporadiske. Fra Strindens, Opdals, Hevnes, indre og nordre Fosens Distrikter sees ingen Tilfælde anmeldte.

Mæslinger forekom fleresteds epidemisk; i Trondhjem, hvor de allerede var begyndt mod Slutningen af 1892, anmeldtes de fleste Tilfælde (451) i Januar; de aftog derpaa rask, saa de mod Sommeren var omtrent ophørte. Dødeligheden var omtrent 5,5 pCt. (M. Bøckman). I Guldalen fortsatte Epidemien i Horg og Flaa sig fra Aaret forud. (H. Jenssen). I Melhus var Sygdommens Forløb hos de ikke faa Voxne, der angrebes, temmelig strengt. (R. Hansson). I Orkedalens Distrikt forekom Sygdommen ogsaa, men mindre udbredt og med godartet Forløb. (J. Hoffmann). I indre Fosens Distrikt viste den sig i Værnes i Begyndelsen af Mai og spredte sig i Sommerens Løb til ud i August udover Bygden. Eftersygdomme var hyppige. (H. Sørenssen).

Af **Rosen** anmeldtes kun 78 Tilfælde mod 124 Aaret forud. Fra ytre Fosens Distrikt bemerkes, at af Rosen og septichæmiske Tilfælde optraadte et forholdsvis stort Antal, og at Almuen selv er meget bange for Blodforgiftning selv ved uskyldige Læsioner. I nordre Fosen behandledes ogsaa en hel Del Lymphanxiter og Phlegmoner. Disse siges væsentlig at have sin Aarsag i Folkets Uvidenhed og Uvorrenhed i Saarbehandlingen; det hænder saaledes, at Excrementer anvendes som Omslag paa Saar og Værkefinger. Følgerne heraf udebliver ikke, og disses Natur bevirker, at Folk bliver skræmte, saa de søger Læge for den mindste Rift af Frygt for Blodforgiftning. (T. Fugelli).

Kighoste forekom hele Aaret igjennem i Trondhjem; forøvrigt opgives nogle faa Tilfælde fra Strindens, Orkedalens, Hevnes og nordre Fosens Distrikter.

Diphtheri viser en ikke liden Forøgelse i de Angrebnes Antal mod Aaret forud, idet der i 1892 anmeldtes 637 Tilfælde med 181 Døde, i 1893 901 Tilfælde og 307 Døde. Særlig hjemsogt af Sygdommen var Trondhjem, hvorfra anmeldes 611 Angrebne med 211 Dødsfald. Mod Slutningen af 1892 var Epidemien der begyndt at tiltage og øgede i 1893 indtil i Juni Maaned, da der anmeldtes 96 Tilfælde, aftog derefter i Juli og August for udover Høsten atter at tiltage noget. Stadsfysikus Bøckman bemærker, at der i de 5 Aar denne Epidemi havde været, var gjort Alt muligt, for at søge den standset eller begrændset. De Syge har i overmaade stor Udstrækning været isolerede paa Lazareth, Desinfektion af de smittede Hjem har været udført saa omhyggeligt, som man har formaaet, og de Angrebnes Familier har været holdte under Lægekontrol i 9 Døgn efter de Syges Indlæggelse, før Skolebesøg eller Samkvem med andre Børn har været tilladt. Men det synes, som alle Anstrængelser var forgjæves. Nogen Skyld herfor maa utvivlsomt tilskrives Befolkningen selv, dels derved, at den i ikke liden Udstrækning skjuler Tilfældene, saa de enten slet ikke eller først

sent kommer under Behandling, dels derved, at den overmaade ofte unddrager Seng- og Gangklæder eller andre Gjenstande for Desinfektion af Frygt for at faa dem skadede. Epidemiens lange Varighed og det, som det syntes, frugtesløse i Kampen mod den, vakte blandt Befolkningen en Frygt, der tildels har nærmet sig Panik og bragte den til at forlange de urimeligste Forholdsregler. Det har saaledes med stor Styrke været forlangt, at Skolerne skulde lukkes, uagtet det paavistes, at der ikke var Noget, der talede for Udbredelse af Smitte gjennem Skolerne, og uagtet disses Lukning paa Grund af en saadan langvarig Epidemi vilde været en overmaade betænkelig Sag. Sundhedskommissionen paabød Skolelokalernes Vaskning hver Uge, Folkeskolernes Anvendelse til Søndagsskole forbødes, ligesaa blev Ferierne anvendt til den grundigst mulige Rengjøring af Skolerum og Inventar. (M. Bøckman). Ogsaa fra Strinden opgives temmelig mange Tilfælde, navnlig i Mai og November. I Selbu indtraf et dødelig endende Tilfælde hos en Familie fra Trondhjem, der havde leiet en ledig Bygning paa Eidem for Skoleferierne; 8 Dage efter Indflytningen optraadte Sygdommen; 2 Sødskende var kort før døde i Trondhjem af samme Sygdom. (P. Conradi). I Røros Distrikt var de 41 kjendte Tilfælde mest sporadiske, kun undtagelsesvis indtraf flere paa samme Sted. Smittekilden kunde kun sjelden paavises. Frygten for Sygdommen var saa stor, at Anmeldelse i Regelen foregik hurtigt, hvorved Forholdsregler strax kunde tages. (B. M. Müller). I Guldalen forekom spredte Tilfælde i de fleste af Distriktets Herreder, almindeligst omkring Hovind Station og ved Gylland i Horg samt i Hølandet omkring Kirkestedet. I 3 à 4 Tilfælde antoges Taterne at have bragt Smitten, i andre kunde den forfølges til Trondhjem. (H. S. Jenssen). I Melhus blev saaledes en Tjenestepige, der fulgte Sommergjæster fra Trondhjem, syg og indlagdes strax paa Lazarethet. 9 Tilfælde i December optraadte alle hos Stationsmesteren i Støren, hvortil Smitten ogsaa antoges bragt fra Trondhjem. (R. Hansson). Ved Tilfældene i Opdals Distrikt, der optraadte spredt, kunde Smitten flere Gange føres tilbage til Trondhjem ved indenbygds Reisende, der havde boet i Bondelogier dersteds. Til Kongsvold kom Smitten derimod fra Lilleelvedalen med to Tjenere, der var fra Foldalen. Sygdommen udbredte sig her ikke videre. I Rennebu holdt den sig til enkelte Grænder. Sundhedskommissionen forsøgte her at faa udryddet den Uskik hos Befolkningen at lade sig pensle i Halsen af ukyndige Personer for enhver Sygdom, en Uskik, der i flere Tilfælde kan antages at have udbredt Diphtheri. (H. Lund). I Orkedalens Distrikt forekom Sygdommen særlig i Aarets sidste Halvdel paa Gaarde i Orkedal, Børsen, Børseskogn og Meldalen; af 48 Angrebne døde 18. (J. Hoffmann). Paa Hitteren, hvor Sygdommen herskede Aaret forud i Fillan, forekom i 1893 kun 8 Tilfælde, deraf 2 i Fillan; for det ene af de to sidstnævnte skrev Smitten sig fra Hevne, for det andet var den ukjendt. 4 Tilfælde i December skyldtes Smitte fra en Gut, der kom syg hjem fra Aafjorden; før Sygdommen blev undersøgt, fik han i et Par Selskaber Anledning til at smitte Flere, saa Sygdommen fortsatte sig videre ind i 1894. (K. Knutsson). I Hevne Distrikt behandlede 43 Tilfælde med 16 Dødsfald. Sygdommen lod nu og da til at ville standse, men blussede saa paany op igjen efter kort Tid; om dette skyldtes ny Smitteindførsel fra Trondhjem, med hvilken By Distriktet staar i livlig Dampskibsforbindelse, kunde ikke afgjøres. Der klages fremdeles over Vanskeligheden ved at gennemføre en betryggende Desinfektion, dels paa Grund af enkelte Personers halsstarrige Selvkloshed, dels paa Grund af de fattige og usle Boligers Beskaffenhed. (P. M. Selmer). I ytre Fosens Distrikt optraadte i November og December en Del Tilfælde paa forskjellige Steder paa Ørlandet og i Bjugn. Smitten kunde tildels føres tilbage til Eidem i Aafjord, hvor et heldigt Sildefiske havde samlet en større Almue, blandt hvilken Sygdommen udbredte sig. Distriktslægen fik flere Gange først Underretning om

Sygdommen, efterat Dødsfald var indtruffet. (H. R. Smith). De 3 behandlede Tilfælde i indre Fosens Distrikt antoges at skyldes Smitte fra Trondhjem. (H. Sørenssen). I nordre Fosen skyldtes en Del Tilfælde i Aarets sidste Kvartal i Aafjord antagelig Smitte fra det ovenfor nævnte Sildefiske. At Distriktslægen ikke erholdt Underretning om Sygdommen, før Sildefisket var over, tror han maa have sin Aarsag i, at Befolkningen var bange for at lide Tab af sikre Indtægter af Logerende og Arbejde under Fisket, naar Sygdommens Natur var bleven kjendt og Forholdsregler mod den trufne. 3 Tilfælde i Roans Herred skyldtes sandsynlig Smitte ved en Besøgende fra Trondhjem. (T. Fugelli).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit opviser omtrent samme Antal Angrebne som Aaret forud, medens der er angivet et noget større Antal af **katarrhalsk og follikulær Angina**, hvad der maaske kan hænge sammen med den udbredte Diphtheriepidemi.

Influenza, der Aaret forud anmeldtes med 3382 Angrebne, viser i 1893 kun 550 anmeldte Tilfælde, deraf 400 i Trondhjem. Det var dog først i December, at der i denne By optraadte et noget større Antal (248), hvilke dannede Begyndelsen til den større Epidemi i den første Del af 1894. Fra Opdal, Hevne, og alle 3 Fosenske Distrikter er ingen Tilfælde af Sygdommen anførte, og fra de øvrige Distrikter omtales den, hvor den nævnes, som lidet udbredt mod tidligere og med mildere Forløb.

Lungebetændelse viser ogsaa Nedgang i de Angrebnes Antal. I Trondhjem anmeldtes 206 Tilfælde med 37 Døde, altsaa en Dødsprocent af 18,4; men Stadsfysikus bemærker, at der blandt Dødsfaldene ikke paa Anmeldelserne har været skjelnet mellem croupøs og katarrhalsk Lungebetændelse. Da der blandt de Døde var mange Børn, kan det være Grund til at tro, at Dødelighedsprocenten for den croupøse Lungebetændelse alene vilde stillet sig adskilligt gunstigere. Fra Guldalens Distrikt omtales 3 Tilfælde i samme Hus kort efter hverandre; hos den sidst angrebne udviklede sig en Lungeabscess, der først helbrededes efter 2 Maaneders Forløb. (R. Hansson).

Af **Gigtfeber** er anmeldt noget flere end Aaret forud.

Af **akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera** opgives næsten 400 Tilfælde flere end i 1892, deraf falder næsten 300 paa Trondhjem. I Selbu Distrikt var Diarrhoe hyppig i Høstmaanederne baade blandt Børn og Voxne.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
			Trondhjem.	Strinden.	Selbu.	Røros.	Guldalen.	Opdal.	Orkedalen.	Hitteren.	Hevne.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar	34	-	30	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
Syphilis, konstitutionel	71	3	60	-	-	2	4	-	1	1	1	1	-	1	-
— , hereditær	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Gonorrhoe	311	-	249	10	1	4	3	1	7	-	2	-	3	15	13

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	764	96	391	373
Strinden	43	6	28	15
Selbu	26	3	6	20
Røros	110	15	21	89
Guldalen	82	20	32	50
Opdal	67	13	13	54
Orkedalen	197	33	53	144
Hitteren	110	14	26	84
Høyne	38	4	16	22
Ytre Fosén	104	28	29	75
Indre —	48	11	14	34
Nordre —	21	2	10	11
Søndre Tronhjems Amt	1610	245	639	971
Deraf i By	764	96	391	373
-- - Bygder	846	149	248	598

Paa Sygehuset i Trondhjem indlagdes 4 Tilfælde af veneriske Saar, 21 Tilfælde af konstitutionel Syphilis og 25 Tilfælde af Gonorrhoe og Urethrit. 21 Kvinder sees at have været indkaldte til Undersøgelse; et Par af disse mødte dog aldrig frem. Af de Undersøgte befandtes 6 lidende af Urethrit, 1 af veneriske Saar. Fra ytre Fosens Distrikt omtales, at der af Gonorrhoe og Urethrit har været flere Tilfælde end vanligt, ligesom det var Distriktslægen bekendt, at en hel Del Mænd søgte Lægehjælp for denne Sygdom i Trondhjem. Denne ydes uden nogensomhelst Anmeldelse til Hjemstedet og uden Eftersporelse af Smittekilden, hvorfor de smittede Kvinder, der som Regel ikke søger Lægehjælp, stadig kan udbrede ny Smitte. I Fævaag i Bjugn skal Sygdommen efter Udtalelse fra Sundhedskommissionens Medlem og Fattigtilsynsmanden have været særdeles udbredt, men da bestemte Personer ikke kunde udpeges, og almindelig Visitation ikke fandtes at kunne paabydes, var derved intet at gjøre for Sundhedskommissionens Ordfører. (H. R. Smith). I indre Fosens Distrikt siges Sygdommen at være spredt især over Rissen og Stadsbygden. Dens Hyppighed synes at tiltage. (H. Sørensen).

Til Oplysning om en Del **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** henvises til Tabel Side 200 og 201.

Chronisk Rheumatisme siges at være ikke lidet udbredt i Guldalens Distrikt, især skal den være hyppig blandt den fastboende Jernbanebetjening paa Strækningen Singasaas—Støren, hvor Forholdene medfører, at Banevogtere og Formænd om Natten under Linievisitationen i Ventetiden før Togenes Ankomst maa opholde sig i nogle smaa yderst primitive, sædvanlig af gamle Sleepers opførte Hytter, der ligger halvveis under Jorden, og hvor Varmen fra en liden Ovn, vaade Klæder og utætte Vægge for den midlertidige Beboer let frembringer en uheldig Atmosfære. Efter en Del Aars Forløb fremkaldes da stadig som Følge heraf rheumatiske Smerter. (R. Hansson).

Fnat skal i Selbu Distrikt fremdeles være meget almindelig, hvorimod den i Guldalens Distrikt siges at være i betydelig Tilbagegang. I Hevne Distrikt omtales den igjen som meget almindelig; da Sygdommen ansees for beskjæmmende, holdes den skjult i det længste. (P. M. Selmer). Fra ytre Fosens Distrikt anføres ligesom det foregaaende Aar, at den har en betydelig Udbredelse, ligesom der klages over Vanskeligheden ved dens Udryddelse, hvorfor det Offentliges Hjælp ansees paakrævet til at faa den bort ialfald fra Skolerne, hvor den tildels optræder epidemisk. (H. R. Smith). I nordre Fosens Distrikt er den fremdeles meget udbredt, især i Stoksund. (T. Fugelli).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,2 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 25,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 12,6 pCt. og 25,7 pCt. og for Bygderne 17,6 pCt. og 24,9 pCt. Forøvrigt henvises til Tabel Side 205. Tuberkulose i Lunger og andre Organer siges i ytre Fosens Distrikt at være i stadig Tiltagen og betinger en stor Dødsprocent. De Syge drager gjerne fra Læge til Læge, saalænge de formaar at fare, adskillige dør endog uden at have søgt Hjemstedets Læge. (H. R. Smith). I indre Fosen findes den spredt over Distriktet. Befolkningens Forsigtighed med Opspyttet skal ofte lade meget tilbage at ønske. (H. Sørenssen). I nordre Fosen er Sygdommen ogsaa jævnt udbredt over Distriktet. Befolkningen siges der at have tilegnet sig Troen paa Tæringens Smitte og Kundskab om dens Udbredelsesmaade, skjønt den ønskelige Forsigtighed vistnok ikke altid iagttages. (T. Fugelli).

Hyppigere Forekomst af **Nevroser** (Hysteri, Neurastheni, Hypochondri) hos Landbefolkningen sammenlignet med tidligere omtales fra Guldalens Distrikt. Aarsagen antages at ligge i det forandrede Levesæt; de forbedrede Kommunikationer maa dog ogsaa siges at have en Del i Skylden, idet Livet nu leves stærkere og mindre enkelt end før. (R. Hansson). I indre Fosen er Neurastheni ikke sjelden saavel hos Mænd som Kvinder. (H. Sørenssen).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opgives 88 Tilfælde med 5 Dødsfald. For 38 er Sædet opgivet saaledes: H. ingvinalis 29, H. cruralis 3, H. umbilicalis 6.

For **Benbrud** (Fractura) behandlede 97 Personer med 2 Døde. Sædet er for 62 opgivet som følger:

Fractura columnæ	1	Fractura pelvis	1
— claviculæ	3	— colli femoris	7
— costarum	14	— femoris	7
— humeri	5	— patellæ	1
— antibrachii	6	— cruris	4
— radii	4	— tibie	3
— ulnæ	1	— fibulæ	2
— digitor. manus	2	— malleoli	1

For **Luxationer** behandlede 22 Personer. Sædet er for 13 opgivet saaledes: L. humeri 3, L. antibrachii 3, L. manus 1, L. digit. manus 3, L. femoris 2, L. pedis 1.

Af Lægerne udførtes 69 **obstetriciske Operationer**, deraf 34 i Trondhjem, 4 i Strinden, 4 i Selbu, 5 i Røros, 3 i Guldalen, 3 i Opdal, 8 i Orkedalen, 1 i Hevne, 5 i ytre Fosen og 2 i indre Fosen. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 207.

Obstetriciske Operationer i søndre Trondhjems Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.	
		lev.	lev.		dødf.	lev.		død.	lev.					dødf.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.....	1) 36	32	6	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8) 4	-
Placenta prævia og Blødning....	-	-	-	1	-	-	1	1	-	7) 1	1	1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil.....	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skjævt Hovedleie.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	2	-	-	6) 2	-	-	-	-	-	-	-
— og Barselkrampe.....	2) 1	-	1	-	-	5) 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor og Arm..	-	-	-	-	4) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Misfoster.....	1	-	3) 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoxning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	49	40	11	3	1	1	4	3	2	1	1	1	5	4
		51		4		5			3					

1) Heraf 3 Tvillingfødsler, hvoraf ved den ene begge Tvillinger forløstes levende, ved den anden 1ste Tvilling levende og 2den død; ved den tredje forløstes 2den Tvilling levende, om 1ste intet anført. 2) Tvillingfødsel; 1ste Tvilling forløstes levende ved Vending (cfr. Anm. 5), den 2den død ved Tang. 3) Anencephalus. 4) Dødsårsag: Blødning. 5) 1ste Tvilling, 2den forløst ved Tang, hvor Udfaldet for Moderen (levende) findes opgivet. (Cfr. Anm. 2.) 6) Et af Fostrene ufuldbaaret. 7) Misdannet Foster med Navlesnoren om Halsen. 8) I et Tilfælde var Fosteret dødt med fremfalden Arm og Navlesnor; i et andet foretoges først Vending, under hvilken Fosteret døde.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter:	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Trondhjems Stadsfysikat	965	45	786	141	4	4	13	1
Strinden	286	7	243	24	1	3	4	-
Selbu	157	4	61	7	1	1	2	-
Røros	203	9	103	10	2	1	3	1
Guldalen	352	12	213	30	6	-	5	2
Opdal	103	3	94	5	-	-	1	-
Orkedalen	343	16	260	27	2	-	1	1
Hitteren	266	4	114	18	-	-	4	2
Hevne	133	6	71	9	-	-	-	-
Ytre Fosen	254	12	140	13	-	2	3	-
Indre —	230	3	107	10	-	-	3	-
Nordre —	206	4	137	28	4	2	10	1
Søndre Trondhjems Amt ¹⁾	3485	124	2308	320	20	13	49	8
Deraf i By	965	45	786	141	4	4	13	1
— Bygder	2520	79	1522	179	16	9	36	7

¹⁾ I Summerne er ikke medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn (Opdals Distrikt) eller Dele af Tolgen Sogn (Røros Distrikt).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1177 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 66,2.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presterne's Opgaver døde 13 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 9 Kvinder, nemlig for 6 Barsel-feber, for Barselkrampe, Livmoderblødning og Livmoderbristning hver 1. Desuden er for en Barselkvinde Dødsarsagen ikke nærmere angivet.

De **hyppigste Dødsarsager** sees af Tabel Side 209.

Til nærmere Oplysning om Dødsarsagerne i Trondhjems By hidsættes den af Stadsfysikus efter Lægerne's Opgaver sammendragne Tabel (se Side 210 og følgende).

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Diphtheri	307	211	96
Lungetuberkulose	245	96	149
Alderdomssvaghed	149	37	112
Lungebetændelse	93	37	56
Kræft	74	25	49
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	58	44	14
Hjerneslag	55	28	27
Tuberkuløse Betændelser	53	12	41
Akut Bronchit	51	24	27
Mæslinger	47	43	4
Organisk Hjertesygdom	46	21	25

Veirliget. Vinteren synes at have været kold, Vaaren kom for det meste sent, Forsommeren var i flere Distrikter tør og varm, Eftersommeren derimod overalt regnfuld og kjølig, Høsten regnfuld, saa Aarsudbyttet i de fleste Distrikter betydelig forringedes i Kvalitet paa Grund af ugunstig Indbjergning. Angaaende de meteorologiske Forhold i Trondhjem og paa Bergstaden Røros henvises til Tabellerne Side 215, udarbejdet efter Opgaver fra de meteorologiske Stationer paa de nævnte Steder.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem udvidedes Byens Kloaknet med 1021 Meter, udelukkende i Ilen og paa Baklandssiden, idet den indre By nu er fuldstændig udstyret med Kloaker. Ved Beslutning af Kommune-styret fik alle Patienter, der indlagdes paa Lazarethet som lidende af Diphtheri, fri Behandling. Eftersynet og Kontrollen med Renlighedsforholdene i Byens Gaarde udførtes i den Udstrækning, som Arbejdsstyrken tillod. Ved Choleraens fornyede, truende Optraeden i Europa blev de Aaret forud iverksatte Foranstaltninger for at møde den mulige Fare paany gjenoptagne. Den ved Lov paabudte Kjødkontrol begyndte sin Virksomhed, ligesaa Tilsynet med udsatte Børn.

Angaaende enkelte Sider af Befolkningens Levemaade og Vilkaar i Selbu Distrikt hidsættes af Distriktslæge P. Conradis Medicinalberetning følgende: «— — De Angellske Stiftelser udvider stadig sit Skogomraade heroppe, saaledes har de nylig af et Dødsbo kjøbt betydelige Strækninger ypperlig Skog, i hvilken der paa lange Tider ikke er hugget, saa der i flere Aar er tilstrækkeligt Vinterarbejde for mange Folk. Privat Skogeiendom af nogen Betydning eksisterer neppe længer her, ialfald er den betydelig indskrænket, og hvis ikke de Angellske Stiftelser saa ofte havde optraadt som Kjøber, vilde snart al Skog i Selbu «være en Saga blot». Salg til Udhugst har nemlig været almindelig i lang Tid, saa det ialfald vil gaa et Par Menneskealdrer, førend Skogen reproduceres, og somme Steder er den ødelagt for stedse. Af Vildt (især Ryper) fanges en hel Del især i Tydalen. Unge Mænd og Gutter nister sig ud for en Uges Tid ad Gangen, tager Bolig i Sæterhytter og streifer saa rundt i Fjeldene med sine Snarer. Byttet sendes til Røros eller ogsaa via Bokhammeren til Holtaalen. I gode Aar kan Indtægten blive ganske betydelig, og enkelte Familier, som før var paa Knæerne, sidder nu godt i det, efterat Sønnerne blev voxne og slog ind paa denne Vinter-

meddelte Dødsårsager.

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	2	3	1	4	4	7	1	2	1	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	2	5	-	8	2	2	4	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	3	10	14	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dødsårsag.	Sum.	Deraf:		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Nephritis, Morbus Brightii	8	6	2	-	-	2	-	-	-	-	1
Obstructio alvi, Ileus	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Oedema pulmonum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pleuritis	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pneumonia	37	14	23	4	4	1	4	3	2	-	-
Puerperium:											
Eclampsia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	4	2	2	-	1	2	1	-	-	-	-
Scarlatina	7	4	3	-	-	2	2	2	1	-	-
Spasmus glottidis	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	96	37	59	1	1	5	3	-	3	1	6
— aliorum organ	5	2	3	-	-	-	-	-	1	1	-
Tumores	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	7	3	4	3	1	-	3	-	-	-	-
Uraemia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	9	3	6	-	1	-	-	1	-	-	-
— — cordis	21	13	8	-	1	-	-	-	-	1	2
— — medullæ spinalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — ventric & can. intest	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Vulnera	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	764	368	396	71	61	102	91	41	43	15	32
Combustio	5	2	3	-	-	1	-	1	-	-	-
Submersio	3	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Suicidium	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota	5	3	2	-	-	2	-	-	1	-	-
Sum	778	377	401	71	61	105	91	43	44	15	32

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	1	-	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	4	1	-	1	2	2	5	-	2	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	7	15	13	3	4	5	8	3	5	-	4	3	5	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	1	2	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	1	2	1	2	-	1	3	4	-	1	-	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	9	23	25	5	11	20	24	23	12	15	29	31	33	15	23	2	3
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	9	25	26	7	12	20	25	23	12	15	30	31	33	15	23	2	3

beskjæftigelse. — Industrien staar paa et meget lavt Trin og indskrænker sig næsten udelukkende til den for Selbu særegne Kværnstenindustri. Kværnstenene, der bestaar af Glimmerskifer med isprængte Granater, findes i Grændsefjeldene mellem Meraker og Selbu, 1 à 2 Mil fra Bygden, og har fra umindelige Tider været en vigtig Udførselsartikel herfra, som imidlertid nu har tabt noget i Betydning, da Prisen er faldt paa Grund af Konkurrencen med udenlandske Kværnstene. I første Halvdel af Oktober tager Arbeidet deroppe sin Begyndelse med Fjeldsprængning, hvorefter Blokkene befries saameget som mulig for overflødig Sten og tilhugges raat, hvilket Arbeide udføres i store Snehytter, udgravet i en Snefon med Tag af Bord og Bak. I disse Hytter staar man da nok saa lunt, upaavirket af Veir og Vind. Henimod Vaaren (i April) kjøres Stenene ned til Bygden, hvor Finhugning og Pudsning foregaar. Først da kan det med Bestemthed afgjøres, af hvad Kvalitet Stenen er, hvilket beror paa mange Ting som f. Ex. Konsistensen af Grundsubstanten («Grøten»), Granaternes Mængde og Størrelse etc. Om Livet deroppe er ikke meget at fortælle, det er ensformigt, men fredeligt og roligt, og af dem, som engang har faaet Smag derpaa, vil de fleste ikke bytte med anden Beskjæftigelse. Boligerne, der ligger i Nærheden af Bruddene, indeholder i Regelen 2 Rum, af hvilke det ene benyttes som Smedie; Væggene er udvendig beklædt med Næver og Jord, Gulv findes ikke, Dagslyset falder sparsomt ind gennem et ganske lidet Vindu, som ikke er til at aabne. Her tilbringer da mange Mennesker paa forholdsvis lidet Omraade i flere Maanedes den største Del af Døgnen, og naar man tager i Betænkning, at ogsaa her det aabne Arnested har maattet vige for Kogeovnen, at der kun er Jordguly, som absorberer alt Affald og Urenlighed, saa kan man omtrent tænke sig, hvorledes Atmosfæren er i et saadant Rum om Morgenen. Men Fjeldluften er ren og styrkende, og om Sygdom høres kun sjelden deroppefra. Provianten, der for Størstedelen «kløves» opover, bestaar af Kjød og Flesk, Sild, Poteter, Mel, Gryn, Ærter, Brød (mygt, sammenlagt som Lefse), Smør, Kjeldermelk og i de sednere Aar Kaffe og Sukker. Brændevin føres aldrig med. Maaltiderne er følgende: Om Morgenen, før der tørnes ud, fortæres den opvarmede Rest af Aftensmaaltidet, hvorom nærmere nedenfor; Kl. 12 indtages et Maaltid, bestaaende af Grød og Melk, og efter en liden Hvil drikkes Kaffe med Smørbrød til; Kl. 4 à 5 serveres Sild og Poteter, hvorpaa der gaaes igang med at tilberede det sidste og vigtigste Maaltid, bestaaende af den saakaldte «Kaal», en Velling af Vand, Mel, Gryn og Ærter, kogt sammen med Kjød og Poteter. Ærterne blir nok som oftest kun halvkogt, og Vellingen er saa tyk, at den øses eller rettere sagt skives op paa et Stykke Lefse som Tallerken. Det paasees nøie, at Enhver faar sit Kjødstykke, som iforveien er mærket med Pinder af forskjellig Form, ved et Hak i Benet etc. Det er sagt, at hvis En har et framifraa fedt Kjødstykke, indsyrr han det i en tæt Lærredspose, forinden det lægges i Gryden, for at intet af det fede skal gaa tabt for ham. — Aftenen tilbringes paa forskjellig Maade, Maden koges (Enhver er efter sin Tur Kok), Redskaberne eftersees og udbedres, enkelte kan befatte sig med lidt Træskjærerarbeide, og mangen Ske, Øse, Sleive og Barnelege etc. har sin Oprindelse derfra. Uagtet der kunde være overflødig Tid til at vederkvæge sin Aand med lidt Læsning i de lange Vinteraftener, medføres aldrig Bøger, naar undtages en Andagtsbog til Brug i Helgen. I denne stærkt politiserende Tid læses dog nok Aviser. — Hveranden Lørdag besøger Arbeiderne sine respektive Hjem baade for at se til sine Kjære og for at supplere det mulig manglende i Provianten. Er det da godt Skiføre, gaar det lystigt nedover, og Veien er snart tilbagelagt. Mere anstrengende er det om Mandagen at komme tilbage igjen, ofte med en tung Randsel paa Ryggen. Paa saadanne Ture drager de gjerne i Flok og Følge, især hvis det ser ud til Stygveir; thi en Storm paa vilde Fjeldet er ikke til at spøge med, og det har flere Gange hændt, at en saa-

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros (Celsius).

1893.	Middel-temperatur.	Laveste Temperatur.	Høieste Temperatur.
Januar	÷ 13,08	÷ 41,0	÷ 0,2
Februar	÷ 17,88	÷ 41,0	÷ 0,8
Marts	÷ 4,56	÷ 23,0	+ 4,8
April	+ 0,25	÷ 10,0	+ 9,5
Mai	+ 4,30	÷ 6,0	+ 15,0
Juni	+ 9,32	÷ 1,2	+ 20,0
Juli	+ 11,58	÷ 3,2	+ 19,2
August	+ 9,21	÷ 1,0	+ 18,8
September	+ 3,60	÷ 6,2	+ 12,0
Oktober	+ 0,84	÷ 13,0	+ 10,7
November	÷ 4,05	÷ 17,0	+ 6,6
December	÷ 5,55	÷ 30,5	+ 5,2

Aarets Middelttemperatur, beregnet efter Observationer Kl. 8 Morgen og Kl. 8 Aften med Psychrometer (tørt) er altsaa: ÷ 0,54.

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

1893.	Middel-temperatur, Celsius.	Rel. Fugtighed, pCt. (Middel.)	Hyp-pigste Vindretninger.	Sky-dække, (Middel.)	Nedbør-høide i mm.
Januar	÷ 5,0	79,8	SE	8,3	108,0
Februar	÷ 8,0	83,4	SE	6,7	53,5
Marts	÷ 0,7	80,2	SW	8,7	170,5
April	3,6	77,8	SW	8,5	161,8
Mai	7,7	67,8	NNW	6,7	39,9
Juni	11,4	73,4	N	7,4	53,0
Juli	13,6	73,2	NNW	7,3	112,1
August	12,1	78,9	NW	8,5	159,4
September	7,1	81,2	SE—S	8,3	169,8
Oktober	5,3	81,1	S	7,3	160,3
November	1,5	78,3	S	9,0	131,5
December	1,6	72,4	S	8,1	119,6
Aaret	4,3	77,3	S	7,9	1 439,4

dan Tur har været en ensom Fjeldvandrers sidste». — Fra Opdals Distrikt bemærkes, at der hersker et stærkt Forbrug af Naphta og Brændevin. Kvinderne siges lidet at forstaa at tilberede Levnetsmidlerne paa en heldig Maade, hvorved Kosten bliver ensformig og ofte tungt fordøielig. (H. Lund). I Orkedalens Distrikt anføres de økonomiske Forhold at være noksaa gode. Befolkningen er flittig og foretagsom, Husfliden staar noksaa høit. Den Tid, som Jordbruget ikke lægger Beslag paa, anvendes gjerne til Spinding, Strikning, Vævning, Kurvbinding, Snedkeri og andre Haandverk, og Arbejderne afhændes, foruden hvad der med-

gaar til Bygdens Behov, til Byerne, navnlig Trondhjem. En større og en mindre Dampsag og Trævarefabrik beskæftiger omtrent 300 Arbeidere. Misbrug af Naphta og andre Draaber finder Sted. Ædrueligheden siges at staa høiere blandt den ældre Befolkning, end blandt den yngre, inden hvilken dog ogsaa findes Afholdsforeninger og Afholdsfolk. (J. Hoffmann).

Af **Sygehuse** haves Trondhjems Bys Sygehus og Trondhjems Sindsygeasyl, desuden et Sygelokale («St. Elisabeths Hospital»), i den katholske Missionsbygning i Ilen. I Strinden ligger Rotvolds Sindsygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske. Røros Verk har et Sygehus paa 12 Senge. I Selbu og paa Lisbethsæter i Børseskogn, Orkedalens Distrikt, er anlagt Sanatorier.

Om Sundhedstilstanden i Trondhjems **Strafanstalt**, henvises til den almindelige Beretning.

Badeindretninger. I Trondhjem har foruden de to ældre Badeanstalter ogsaa det i December 1892 aabnede Folkebad paa Baklandet været i Virksomhed; ved de to første har Badenes Antal været resp. 32 146 og 7 400, ved sidstnævnte 11 546 (Douchebad). Desuden har Eleverne ved Baklandets Folkeskole, der ikke er forsynet med Badeindretning, benyttet Folkebadet, hvor de har erholdt 1 600 Bad. Sædehuset var nogenlunde godt besøgt. (M. Bøckman). I Røros findes et Dampbad, 2 Karbadindretninger med Douche og 1 Styrtebad.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Antal Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Søndre Trondhjems Amt	21	3030	77	3814	15
Trondhjem	4	1718	28	870	3
Strinden	1	157	¹⁾ 6	586	2
Selbu	1	46	3	284	1
Røros	1	197	²⁾ 3	184	1
Guldalen	2	69	³⁾ 10	426	-
Opdal	3	88	⁴⁾ 7	¹⁰⁾ 12	-
Orkedalen	4	289	⁵⁾ 10	475	2
Hitteren	1	139	⁶⁾ 3	¹¹⁾ 60	1
Hevne	1	uopgivet.	ingen.	166	-
Ytre Fosen	1	174	⁷⁾ 4	271	5
Indre —	1	80	⁸⁾ 2	¹²⁾ 212	-
Nordre —	1	73	⁹⁾ 1	268	-

¹⁾ Strinden 1, Byneset 1, Buviken 1, Leinstranden 2, Malvik 1. ²⁾ Røros 2, Aalen 1. ³⁾ Flaa 1, Horg 2, Støren 2, Soknedalen 1, Singsaas 1, Budalen 1, Hølandet 2. ⁴⁾ Opdal 3, Rennebu 2, Inset 2. ⁵⁾ Orkedal 4, Børsen 2, Børseskognen 1, Meldalen 3. ⁶⁾ Hitteren 1, Fillan 1, Frøien 1. ⁷⁾ Ørlandet 2, Bjugn 2. ⁸⁾ Rissen 1, Stadsbygden 1. ⁹⁾ Stoksund 1. ¹⁰⁾ Ingen Vaccination i Opdal og Rennebu, hvor der kun vaccineres hvert andet Aar. ¹¹⁾ I Frøien ingen Vaccination paa Grund af det ringe Antal Børn. ¹²⁾ I Værnes vaccineredes ikke paa Grund af Mæslingeepidemi; i Stadsbygden udsattes ogsaa Vaccinationen til næste Aar.

Af de i Trondhjem behandlede 1718 fattige Syge indlagdes 143 i Sygehus eller Lazareth. I privat Forpleining var ved Aarets Udgang for Byens Regning udsat 72 Sindssyge, hvoraf 14 inden Byen og 58 i Landdistrikterne. Af disse 72 forpleiedes 42 med Statsbidrag.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		22 767,81	81 529	24	2	41	44
1. Stjørdalen		2 252,16	10 699	4	-	6	4
	Nedre Stjørdalen	339,27	6 372	4	-	3	2
	Hegre	613,52	2 560	-	-	1	1
	Meraker	1 299,37	1 767	-	-	2	1
2. Frosten		646,72	7 835	1	-	4	4
	Frosten	75,23	3 067	1	-	1	1
	Aasen	140,30	1 806	-	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 962	-	-	2	2
3. Levanger		2 078,50	12 347	4	-	4	5
	Levanger, Kjøbstad	0,42	902	3	-	-	-
	Levanger	140,24	1 965	-	-	1	1
	Skogn	340,30	3 316	-	-	1	1
	Værdalen	1 597,54	6 164	1	-	2	3
4. Inderøen		985,62	11 347	2	-	7	8
	Ytterøen	28,04	1 219	-	-	1	1
	Mosviken og Verran	551,91	2 561	-	-	4	3
	Inderøen	145,32	4 934	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 633	-	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	10 821	4	1	5	5
	Stenkjær, Ladested	0,87	1 866	2	1	-	-
	Eqge	50,82	915	1	-	-	-
	Stod	633,48	2 306	-	-	-	-
	Beitstaden	1 082,71	4 466	1	-	-	-
	Skei	426,01	1 268	-	-	-	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinaterer.
6. Grong		10 285,71	7 601	2	-	4	7
	Grong	4 908,98	3 543	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 568	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 490	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,03	6 302	4	1	3	3
	Namsos, Ladested	0,34	1 815	3	1	-	-
	Klingen	352,15	1 100	-	-	1	2
	Vemundvik	240,55	959	-	-	1	-
	Overhallen	708,99	2 428	1	-	1	1
8. Fosnes		1 323,00	4 681	1 ¹⁾	-	2	3
	Fosnes	860,82	2 879	-	-	1	1
	Flatanger	462,18	1 802	-	-	1	2
9. Kolvereid		1 085,30	4 851	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 839	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	1 032	-	-	1	1
	Nærø	134,84	1 980	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 045	1	-	3	2
	Vikten	317,27	3 033	1	-	1	1
	Leka	297,61	2 012	-	-	2	1

¹⁾ Distriktslægen boede paa Namsos.

Sundhedstilstanden var i det Hele god; dog forekom Diphtheri inden alle Distrikter dels spredt dels i smaa Epidemier, og Mæslingeepidemien fra 1892 fortsatte sig i 1ste Kvartal af Aaret. Det samlede Antal epidemiske Sygdomstilfælde (3 607) er usædvanlig lidet og mindre end i noget Aar siden 1889.

Dødeligheden var ogsaa noget mindre end det foregaaende Aar; de Dødes Antal udgjorde 1349 eller 16,8 pro mille af den beregnede Middelfolke- mængde (80 300) mod 18,2 pro mille i 1892.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 220 og 221).

Typhoidfeber opføres med nogle flere Tilfælde end foregaaende Aar, ialt 16. I Frøstens Distrikt iagttoges 4 spredte Tilfælde. I Namsos Distrikt forekom 1 Tilfælde uden paaviselig Smittearsag blandt Betjeningen paa Amtssygehuset ved Namsos; et andet Tilfælde var utvivlsomt erhvervet paa Gaarden Vibstad i Overhallen, et gammelt Typhusrede; en Pige havde tjent der og kom syg til sit Hjem. (A. Roll). I Fosnes Distrikt optraadte Sygdommen paa et Par Steder i Flatanger, hvor den ogsaa i de foregaaende Aar har vist sig flere Gange. (Hornemann).

Af **Skarlagensfeber**, der i det Hele forekom sjeldnere end Aaret iforveien, iagttoges en Del lette Tilfælde, spredte over hele Stjørdalens Distrikt;

heller ikke i Levangers og Inderøens Distrikter, hvorfra flere Tilfælde opføres, vandt Sygdommen større Udbredelse.

Mæslinger, der Aaret forud havde hersket epidemisk inden Amtet, forekom i 1893 næsten kun i 1ste Kvartal, særlig i Levangers og Grongs Distrikter; de var i Almindelighed meget let forløbende. Fra Grongs Distrikt omtales dog tildels voldsomme og langvarige Svælgaffektioner som Complicationer.

Diphtheri viser derimod omtrent samme Antal Angrebne som Aaret forud. Den syntes i Stjørdalens Distrikt at have Tendens til Tiltagen; Aurangrænden i Skatvold har saaledes i flere Aar efter hverandre vist sig som et Arnested, hvor Smittestoffet har været vanskelig at faa udryddet, og hvor der med kortere eller længere Mellemrum stadig kommer nye Tilfælde. Der er smaa Forholde og lidt udviklet Sands for Renlighed og frisk Luft. (H. Angell). Ud paa Høsten førtes Smitten ved Aannefolk fra Skatvold til Hegre. I Frostens Distrikt iagttoges 3 Epidemier i Næsbygden, Markabygden og Smaaland, samt en Del spredte Tilfælde. Fra Hernes i Næsbygden anmeldtes i September Diphtheri hos et 12-Aars Pigebarn; paa Pladsen Hernesfjæren angrebes nogle Dage efter en Gut, hvis Broder en Tid iforveien havde været «slem» i Halsen, og hvis Moder flere Gange havde været paa Hernes. Her angrebes endvidere 3 voxne Tjenestepiger; fra Hernesfjæren udbredte Sygdommen sig til en Naboplads, hvor 2 Børn og deres Moder angrebes. Uden Sammenhæng med denne Epidemi tog en anden i November Maaned sit Udspring fra Gaardene Fesseth og Stavseth i Markabygden. En voxen, i Trondhjem boende, Datter havde nys været hjemme paa Besøg og derefter havde en Søn i Huset havt ondt i Halsen nogle Dage; kort efter blev en Pige i samme Hus angreben af Diphtheri. Uagtet Skolen, hvor nævnte Gut den hele Tid havde gaaet, blev lukket og desinficeret, anmeldtes der dog strax efter yderligere 3 Tilfælde i samme Skolekreds. Den 3die Epidemi opstod efter et Begravelsesgilde i Smaaland, Fiskerbyen, hvor en Mængde Folk saavel fra Bygden som fra Trondhjem var samlet. Sygdommen optraadte strax efter omtrent samtidig paa flere Steder hos Personer, der havde deltaget i Gildet. (K. Nilssen). Distriktslægen i Levanger skriver: Diphtheri synes at være endemisk her i Indherred; den dukker stadig op hist og her i Distriktet, uden dog at vinde nogen større Udbredelse. I Inderøens Distrikt optraadte 2 særskilte Epidemier, begge med Smitteudgangspunkt i Trondhjem. En Pige, der havde ligget paa Diphtherilazarethet der, kom direkte til sit Hjem og stelled meget med et Barn paa Nabogaarden; Barnet fik Diphtheri og døde. Ogsaa paa et Par andre Nabogaarde, hvor hun havde været i Besøg, blev Børnene angrebne af en ondartet Diphtheri. I Verran tog en Epidemi sin Begyndelse hos en fra Amerika netop hjemkommen Husmand, der paa Hjemveien havde passeret Trondhjem, hvorfra han formodes at have bragt Smitten med sig. (Synnestvedt). Til Namsos By bragtes Smitten ved en Patient fra Overhallen; der under et Besøg i Byen havde været inde i den Kaffestue, hvor siden det første Tilfælde viste sig. Herfra smittedes 3 andre; saavel over for dette som ved sednere Angreb af Sygdommen var man temmelig ilde stillet paa Grund af manglende Isolationslokale. (A. Roll). Til Flatanger i Fosnes Distrikt importeredes Sygdommen med 2 Gutter, der kom hjem fra Sildefiske i Aafjorden. Fra Namsos, hvor de søgte Læge, blev de paa Grund af manglende Isolationslokale sendt hjem, hvorved Smitten altsaa fik Anledning til at udbrede sig. (Hornemann). I Viktens Distrikt optraadte Sygdommen fleresteds saavel i Vikten som Leka Herreder; de fleste Tilfælde forekom i Februar—April. Sygdommens Optraeden tilskrives mangelfuld Desinfektion forrige Aar, da den ogsaa forekom paa enkelte af de samme Steder. (J. Olsen).

De akute katarrhalske Tilfælde var i det Hele mindre hyppige end foregaaende Aar.

I nordre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Typhoidfeber	16	3	16	-	-	1	1	3	-	2	2	2	2	-	3
Barsel-feber	19	8	19	1	2	-	1	1	2	1	2	3	2	2	2
Vandkopper	22	-	22	1	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	16
Skarlagensfeber	56	1	56	5	5	11	6	10	2	-	2	2	2	6	5
Røde Hunde	4	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Mæslinger	206	2	205	141	36	22	-	-	-	1	4	-	-	1	-
Rosen	84	2	84	8	4	6	3	9	12	10	5	4	12	7	4
Kighoste	37	8	37	7	9	1	8	-	-	-	-	8	-	4	-
Diphtheri	312	75	306	26	22	17	37	22	25	24	18	12	25	42	36
Strube-hoste	10	6	8	-	1	2	-	-	-	-	2	1	1	-	1
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1105	26	1105	135	105	97	79	124	103	83	66	54	78	76	105
Katarrhalsk og follikulær Angina	323	-	323	24	26	24	18	25	31	30	19	14	28	40	44
Influenza	104	4	104	9	25	22	10	4	3	2	2	5	3	1	18
Lungebetændelse	396	55	396	44	33	39	36	98	36	20	10	9	17	25	29
Pleurit	95	7	95	9	7	12	7	11	14	10	9	4	3	4	5
Gigtfeber	71	9	71	8	5	11	8	2	4	8	5	4	5	6	5
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	725	13	725	53	53	44	43	57	55	108	75	43	60	70	64
Blodgang	17	1	16	2	3	4	1	3	-	3	-	-	-	-	-
Skjærbug	4	-	4	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	3607	220	3597	473	337	315	259	369	289	303	221	169	238	284	340

I nordre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inder- øen.		Sten- kjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Typhoidfeber	-	-	4	-	1	-	1	1	3	1	-	-	2	-	4	-	1	1	-	-
Barsel-feber	-	-	1	-	2	-	3	3	-	-	-	-	2	2	3	1	3	1	5	1
Vandkopper	-	-	-	-	16	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	19	1	5	-	16	-	14	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Røde Hunde	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	3	-	5	-	96	-	2	-	1	1	99	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	9	-	10	-	14	-	7	1	2	-	6	-	9	-	-	-	13	1	14	-
Kighoste	15	7	16	1	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	50	18	21	4	55	10	38	13	13	-	14	5	37	4	20	7	6	1	58	13
Strubehoste	5	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	97	3	63	2	205	4	148	5	117	4	85	-	232	4	30	-	60	2	68	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	31	-	24	-	86	-	28	-	17	-	10	-	91	-	5	-	15	-	16	-
Influenza	-	-	17	-	23	-	38	-	21	4	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	11	7	11	2	138	13	120	14	5	5	13	3	77	9	8	1	11	1	2	-
Pleurit	5	-	4	2	18	-	10	-	1	1	14	1	31	2	1	-	-	-	11	1
Gigtfeber	5	3	8	-	15	-	7	2	4	3	12	-	10	-	-	-	6	-	4	1
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	42	-	41	-	163	4	211	3	77	2	32	-	74	1	13	-	27	3	45	-
Blodgang	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	8	-	3	-	2	-	-	-
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	291	45	234	11	848	31	637	42	260	21	288	10	583	23	90	9	146	10	226	18

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Stjørdalen.		Frosten.	
							Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rhenmatisme	277	-	-	-	142	135	13	-	1	-
Fnat	83	-	14	27	17	25	5	-	5	-
Skurv	9	-	2	4	1	2	-	-	-	-
Kjertelsyge	120	-	43	56	8	13	8	-	8	-
Rachit	34	3	18	16	-	-	1	2	3	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	79	30	19	19	20	21	2	5	2	1
Lungetuberkulose	241	103	5	6	121	109	14	22	3	6
Kræft	95	68	-	-	45	50	6	5	2	5
Morbus Brightii	92	15	7	1	31	51	3	1	-	1
Blegsot og Anæmi	662	1	30	72	40	520	25	-	10	-
Livmodersygdomme	208	1	-	2	-	206	12	-	18	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	975	15	20	26	410	519	35	-	66	5
Ormesygdomme	8	-	4	4	-	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Struma	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Brok	64	4	12	2	36	14	1	1	4	-
Luxationer	21	-	4	3	11	3	3	-	-	-
Frakturer	101	2	12	7	52	31	4	-	4	-

Influenza er betydelig aftaget, idet der mod 1251 Tilfælde i 1892, nu kun anmeldtes 104, hvorhos Sygdommen i Almindelighed synes at have havt et betydelig mildere Forløb. Med den aftagende og mildere Influenza synes ogsaa Mængden af **Brystbetændelser** og **Lungebetændelser** at aftage. Disse sidste var dog ualmindelig hyppige i Verran, Inderøens Distrikt, i Mai Maaned og gav Indtryk af at udbrede sig ved Smitte. (Synnestvedt).

Akut Diarrhoe havde en ualmindelig Udbredelse i Frostens Distrikt med epidemisk Karakter i Juni—August, men i Almindelighed med godartet Forløb. I Levangers Distrikt derimod, hvor den ogsaa var stærkt udbredt, saa det opførte Tal vistnok er adskillig lavere end det virkelige Antal, var den af en særdeles haardnakket og alvorlig Natur, oftest med blodige, purulente Udtømmelser, hvorefter fulgte en overordentlig og langvarig Udmattelse. Sygdommen optraadte især i Værdalen og skyldtes uden al Tvivl Infektion, hvorledes nu end denne skulde kunne forklares. (Hiorth). Ogsaa i Inderøens Distrikt var den stærkt udbredt, saa de anmeldte Tilfælde aldeles ikke giver noget Begreb om dens Udbredelse; meget ofte var den hele Husstand angreben; en usædvanlig Hyppighed af Tarmblødninger og langvarig Reconvalescens karakteriserede ogsaa her dens Optraeden. (Synnestvedt).

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:															
3		4		5		6		7		8		9		10	
Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
136	-	33	-	21	-	20	-	34	-	3	-	15	-	1	-
19	-	14	-	11	-	-	-	-	-	-	-	6	-	23	-
5	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
35	-	26	-	13	-	4	-	26	-	-	-	-	-	-	-
16	-	4	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	2	1
21	12	10	2	4	2	7	2	30	3	-	-	-	-	3	3
76	17	28	12	27	17	16	6	49	8	3	3	12	4	13	8
23	12	14	14	7	12	10	4	14	7	5	2	7	3	7	4
23	4	5	-	11	-	4	2	41	5	3	1	-	-	2	1
160	-	50	-	55	-	38	-	260	-	13	-	25	1	26	-
78	-	18	-	10	1	11	-	54	-	2	-	5	-	-	-
262	-	94	-	62	9	90	1	262	-	15	-	42	-	47	-
5	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
23	-	8	2	4	1	5	-	13	-	3	-	1	-	2	-
8	-	1	-	1	-	-	-	7	-	1	-	-	-	-	-
39	1	20	1	11	-	6	-	14	-	1	-	2	-	1	-

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
			Stjer- dalen.	Frosen.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Fosnes.	Kolver- eid.	Vikten.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Df.
Veneriske Saar . . . Syphilis, konstitutio- nel — , hereditær . . Gonorrhoe	38 53	1 -	2 6	3 1	4 10	1 8	6 6	- 1	11 11	1 2	4 4	6 4	1 -

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdalen	140	22	45	95
Frosten	57	6	11	46
Levanger	116	17	37	85
Levanger By	16	2	1	15
Bygder	100	15	30	70
Inderøen	142	12	42	100
Stenkjær	140	17	21	119
Stenkjær By	25	4	4	21
Bygder	115	13	17	98
Grong	58	6	10	48
Namsos	63	8	23	40
Namsos By	27	3	12	15
Bygder	36	5	11	25
Fosnes	25	3	9	16
Kolvereid	33	4	10	23
Vikten	42	8	18	24
Nordre Trondhjems Amt	816	103	220	596
Deraf i Byer	68	9	17	51
— - Bygder	748	94	203	545

Veneriske Sygdomme anføres at være i Tiltagende i Inderøens Distrikt. Exerccerpladsen, Lofotfisket og Ungdommens Reiser til Slaattearbeide i Trondhjems nærmeste Omegn synes at være samvirkende Aarsager til denne Tiltagen. (Synnestvedt).

Til Oplysning om en Del andre af Lægerne behandlede Sygdomme henvises til Tabel Side 222 og 223.

Fra Frostens Distrikt skrives: Skurv findes her neppe, hvorimod Fnat dette Aar har faaet en uhyggelig Udbredelse gennem Skolerne paa Frosten.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 12,6 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 17,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 13,2 pCt. og 17,6 pCt., for Bygderne 12,6 pCt. og 17,2 pCt. Se forresten ovenstaaende Tabel. Fra Inderøens Distrikt anføres, at de tuberkulose Sygdomme ifølge Opgaverne skulde være i Tilbagegang, men at dette vistnok blot er tilsyneladende. (Synnestvedt).

Kardialgi og **chronisk Gastrit** var meget almindelig i Frostens Distrikt særlig i August Maaned, hvad der sattes i Forbindelse med det raakolde Veir og særlig Slaattefolkernes uvante Kost, idet specielt de, der drager udenbygds paa Slaattearbeide, faar døie noget af hvert, bl. a. sur Grød med smeltet Talg i som daglig Kost. (K. Nilssen). I Grongs Distrikt tilskrives de stadig overhaandtagende Kardialgier og Anæmier det indskrænkede Forbrug af Melk, hvoraf

Obstetriciske Operationer i nordre Trondhjems Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	16	¹⁾ 15	1	-	-	-	2	⁴⁾ 2	⁵⁾ 1	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	-
Hernia cerebri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	-	-
Ansigtisleie «med Hagen bagtil»	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	4	²⁾ 1	³⁾ 3	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	19	17	2	5	2	3	2	2	1	3	1	8
		19			5			3				

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den Tvilling fødtes spontant. ²⁾ Tvilling, uopgivet hvilken. ³⁾ Deraf en 2den Tvilling; 1ste Tvilling forløstes ved Udtrækning. Begge Fostre var døde og forraadnede; jfr. Anm. 5. ⁴⁾ I det ene Tilfælde i Forbindelse med Anvendelse af Tang. ⁵⁾ 1ste Tvilling, 2den Tvilling forløstes ved Vending (herunder er Udfaldet for Moderen opført). Jfr. Anm. 3. ⁶⁾ Fostret var dødt. ⁷⁾ 2den Tvilling; efterat Vending var mislykket, foretoges Perforation og Udtrækning. Om 1ste Tvilling intet oplyst.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Stjørdalen	254	14	192	20	3	1	4	1	2
Frosten	220	5	97	15	1	-	1	1	-
Levanger	279	7	300	23	2	-	117	2	-
Levanger By	24	1	26	5	1	-	-	2	-
Bygder	255	6	274	18	1	-	117	-	-
Inderøen	245	8	165	16	1	2	7	2	-
Stenkjær	225	18	148	11	3	-	5	1	1
Stenkjær By	49	3	25	5	1	-	2	-	1
Bygder	176	15	123	6	2	-	3	1	-
Grong	180	4	135	12	2	-	2	-	-
Namsos	154	11	112	16	-	-	4	1	-
Namsos By	62	6	38	10	-	-	1	-	-
Bygder	92	5	74	6	-	-	3	1	-
Fosnes	118	2	60	3	-	-	-	-	-
Kolvereid	168	1	59	8	2	-	-	-	-
Vikten	140	4	81	11	-	-	2	1	-
Nordre Trondhjems Amt	1983	74	1349	135	14	3	142	9	3
Deraf i Byer	135	10	89	20	2	-	3	2	1
— Bygder	1848	64	1260	115	12	3	139	7	2

stadig mere og mere føres til Meierierne og erstattes af Kaffe, nydt til Overmaal. (Agersborg).

Af **Brok** (Hernia) opføres 64 Tilfælde, deraf var Sædet hos 59 følgende: Hernia inguinalis 45, Hernia cruralis 6, Hernia umbilicalis 5, Hernia ventralis 3.

Af 102 opførte **Benbrud** (Fractura) opgives Sædet for 98 saaledes:

Fractura costarum	26	Fractura colli femoris	7
— claviculæ	5	— femoris	5
— humeri	5	— cruris	13
— antibrachii	3	— tibiae	6
— radii	18	— fibulæ	8
— os. metacarpi	1	— malleoli	1

Luxationer. Sædet var i 16 af 21 opgivne Tilfælde følgende: L. humeri 8, L. cubiti 3, L. ulnæ 1, L. pollicis 3, L. femoris 1.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer udførtes af Læger i 39 Tilfælde, deraf i Stjørdalen 5, Frosten 1, Levanger 9, Inderøen 3, Stenkjær 6, Grong 2, Namsos 9,

Fosnes 2, Kolvereid 1 og Vikten 1. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 225. I Stjørdalens Distrikt har det gennemgaaende vist sig, at de trange Bækkener findes hos Husmandsstanden, hvor der jo ogsaa fra den tidligste Alder stilles de største Fordringer til Børnene som arbejdsydende. (H. Angell).

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 3 Kvinder. Lægerne opgiver Dødsarsag for 11 saaledes: Dystokia 2, Barselkrampe 1. og Barsel-feber 8.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 226.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 634 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 68,0.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	118	6	112
Lungetuberkulose	103	9	94
Diphtheri	75	4	71
Kræft	68	9	59
Lungebetændelse	55	5	50
Hjerneslag	42	3	39
Organisk Hjertesygdom	31	5	26
Tuberkuløse Betændelser	30	6	24
Akut Bronchit	26	6	20
Bughindebetændelse	23	-	23

Veirliget betegnes ogsaa dette Aar som ugunstigt. Vinteren var tildels usædvanlig snerig og kold. Vaaren synes i de fleste Distrikter at være kommen sent og at have været kold og regnfuld; Sommerens første Del var i enkelte Distrikter gunstig for Aarsvæksten, medens Høsten over hele Amtet var regnfuld og kold, saa Udbyttet for Kornets og Poteternes Vedkommende forringedes i væsentlig Grad.

Levemaade og hygieniske Forhold. Aarets Veirforhold var i det Hele mindre heldige for Landmanden; den kolde Vinter med de store Snemasser vanskeliggjorde Færdselen i Skogene; Indhøstningen, der begyndte tidlig, drog i Langdrag paa Grund af den kolde og regnfulde Høst og Adskilligt frøs bort, saa Afkastningen vel nærmest maa betegnes som under Middelaars. At Fisket ogsaa mangededs slog feil, øvede derfor et føleligt Tryk paa de økonomiske Forhold. Fra Stjørdalens Distrikt bemærkes, at Udvandringen dette Aar vistnok ikke har været saa stærk som før, men dog følelig nok for Landmanden, der kommer i Brist for Arbejdskraft, hvilket ikke forbedres ved den midlertidige Udvandring i Aannetiderne særlig til Sverige, hvorhen Ungdommen lokkes af høiere Betaling og større social Frihed. (H. Angell). I Namsos Distrikt synes Drukkenskabslasten fremdeles at være i Tiltagende, navnlig i Overhallen. (A. Roll).

Distriktslæge Hiorth i Levanger skriver: «I 1893 den 19de Mai rammedes Distriktet af en større Ulykke, ved det bekendte Jordskred i Værdalen, hvorved 112 Mennesker omkom, og Værdier til ca. 1/2 Million Kroner gik tabt. Længere

ud paa Høsten (og endnu mere i 1894) øgedes denne Skade ved Flom, Elvebrud og Udrasninger i Vuku Annex, uden at her dog Menneskeliv gik tabt. For Værdalens Herred var selvfølgelig dette i flere Henseender et tungt og trykkende Slag; men takket være den overordentlige — private som offentlige — Offervillighed, er jo nu det væsentligste af dette Tryk afhjulpet. Den store, graa Lerflade — en Sø af tyk Lersuppe —, der som en Ørken strækker sig over 8—10 Kvadratkilometer, er nu saavidt fast, at den omtrent overalt igjen kan befares og er paa god Vei til atter at græsbindes; om ikke ret mange Aar vil den vistnok atter være dyrkbar. Elven har nu fæstnet sig i et delvis nyt Leie og kan atter benyttes til Tømmerflødning, og de al sin Eiendom berøvede Familier har faaet Huse opbygget igjen og er i det Hele atter kommet paa Fode. Den i andre Henseender af Naturen vel udrustede Bygd vil vistnok derfor om ikke ret længe saa nogenlunde have forvundet den overgaaede Skade. I sanitær Henseende var heller ikke Katastrofen ganske uden Betydning, om end vistnok af mindre væsentlig. Af de ved Ulykken omkomne Mennesker (112) er, saavidt vides, mellem 80 og 90 fundne og begravede, men af Dyrekroppe ligger endnu en hel Del tilbage i Leren. Ulven («Vargen») gjorde i Vinter i den Anledning flere natlige Besøg ned paa «Raset» og fandt og fortærede en Del, hvorfor Sundhedskommissionen kun er den forbunden. — Nogen Sammenhæng mellem den foran nævnte dysenteriske Diarrhoe og disse gjenliggende Rester af døde Dyr og Katastrofen i det Hele taget tror jeg at kunne udelukke; saa aldeles bestemt tør jeg dog ikke sige det. Diarrhoerne optraadte nemlig ogsaa mange Steder, der laa høiere og længer op i Dalen end Skredet. For disse Steders Vedkommende kan der ialfald ikke være Tale om nogen direkte Infektion af Drikkevand fra Dyrelevninger i Skredet. Men jeg kan jo alligevel nok tænke mig, at den overordentlige Naturevolution i vid Udstrækning kan have fremkaldt Rystelser f. Ex. (af molekulær eller anden Art) eller ved Lufttilgang kan have foranlediget Dekompositioner i Jordlagene, hvorved inficerende eller giftige Stoffe senere kan være traadt over i de Kilder, der fører Drikkevand. At Diarrhoerne først optraadte udover Høsten (og Vinteren) behøver ikke at staa i Strid med en saadan Antagelse. Mærkeligt var det ialfald, hvorledes denne nok saa maligne Enterit i dette Distrikt kun optraadte i Værdalen og tilstødende Dele af Levanger Herred. Paa Skredets Regning bliver ogsaa at føre et ganske talrigt Antal af Neurasthenier, for enkeltes Vedkommende endog grændsende til Psykoser. Og intet turde i saa Henseende være lettere at forklare. At skulle være henvist til at bo og bygge i den Grad paa «gyngende Grund» som disse stakkels Mennesker, i stadig Angst for at synke i Afgrunden og med Ødelæggelsens Vederstyggelighed stadig for sine Øine, turde nok baade fysisk og psykisk kunne nedstemme det stærkeste Nervesystem».

Sygehuse. Der findes 2 Amtssygehuse, det ene i Vemundvik nær Namsos By; det andet flyttedes foregaaende Aar fra Skogn til Levanger By og har Plads til ca. 54 Syge foruden en Epidemiafdeling paa 10—12 Senge. Isolationslokaler for epidemiske Syge findes i Værdalen og i Stenkjær By.

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Levanger er der for Byens Befolkning Anledning til Bad (Romerbad og varme Karbad), og i Stenkjær findes 2 Badeanstalter, der flittig benyttes. Paa Sygehuset ved Namsos leveredes i Aarets Løb til Private 381 Dampbad, 318 Karbad og 3 Styrtebad; desuden har en Privatmand aabnet en Badeanstalt for Karbad, der blandt «den almindelige» Mand har havt ikke ringe Søgning.

Kvaksalvere. I Stjørdalens Distrikt findes et Par fastboende saadanne, den ene for ydre, den anden for indre Sygdomme. Søgningen er dog vistnok gaaet en Del tilbage for dem. I Grongs Distrikt synes ogsaa Kvaksalverne at benyttes mindre end før.

Om Amtets Apothek, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og udførte retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	20	1583	55	2228	15
Stjørdalen	1	143	4	302	3
Frosten	1	79	¹⁾ 4	157	1
Levanger	5	487	²⁾ 9	317	5
Inderøen	3	257	³⁾ 3	504	2
Stenkjær	3	155	⁴⁾ 10	197	3
Grong	2	124	⁵⁾ 9	216	-
Namsos	2	119	⁶⁾ 9	245	-
Fosnes	1	57	⁷⁾ 3	227	-
Kolvereid	1	71	⁸⁾ 3	¹⁰⁾ 22	-
Vikten	1	91	⁹⁾ 1	¹¹⁾ 41	1

¹⁾ Frosten 3, Leksviken 1. ²⁾ Levanger By 3, Levanger Herred 1, Skogn 2, Værdalen 3. ³⁾ Inderøen 1, Ytterøen 1, Mosviken og Verran 1. ⁴⁾ Et Par i hvert Herred. ⁵⁾ Grong 5, Snaasen 3, Lierne 1. ⁶⁾ Klingen 2, Vemundvik 1, Overhallen 1, Namsos By 5. ⁷⁾ Fosnes 2, Flatanger 1. ⁸⁾ Kolvereid 1, Foldereid 1, Nærø 1. ⁹⁾ Leka 1. ¹⁰⁾ I Foldereid foregaar Vaccinationen kun hvert andet Aar paa Grund af den spredte og faatallige Befolkning; i Nærø og i ¹¹⁾ Leka vaccineredes ikke paa Grund af Hjælpevaccinatørens Sygdom.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i km ² .	Tilstede v. Indb. 1ste Januar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpevaccinatorer.
Amtet	37 958,50	132 447	34	2	71	56
1. Brønnø.....	2 391,99	11 917	3	-	6	5
	Bindalen	1 199,16	2 467	-	-	-	2
	Brønnø	} 1 046,07	5 709	2	-	-	-
	Velfjorden		1 363	-	-	-	-
	Vega	146,76	2 378	1	-	-	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Alstahaug	1 262,94	11 830	1	-	6	3
	Alstahaug	} 400,87 862,07	4 373	1	-	3	1
	Herø		3 919	-	-	1	1
	Tjøtta		3 538	-	-	2	1
3. Vefsen	7 067,38	7 380	2	-	4	3
	Mosjøen, Ladested	0,83	1 160	2	-	2	-
	Vefsen	} 7 066,55	5 158	-	-	1	2
	Hatfjelddalen		1 062	-	-	1	1
4. Ranen	5 064,53	13 652	3	-	5	4
	Nesne	} 637,85 4 426,68	3 421	1	-	1	1
	Dønnes		1 486	-	-	1	1
	Hemnes		4 733	1	-	1	1
	Mo		4 012	1	-	2	1
5. Lurø	2 321,77	8 288	1	-	4	4
	Lurø	} 267,90 2 053,87	2 143	-	-	2	1
	Trænen		437	-	-	1	1
	Rødø		2 604	1	-	} 1	1
	Melø		3 104	-	-		1
6. Gildeskaal	1 849,77	5 315	1	-	2	3
	Gildeskaal	} 1 849,77	3 637	1	-	1	1
	Beieren		1 678	-	-	1	2
7. Bodø	535,79	8 040	3	2	3	2
	Bodø, Kjøbstad	0,70	3 791	3	2	1	-
	Bodø	535,09	4 249	-	-	2	2
8. Folden	2 270,75	4 214	1	-	3	3
	Sørfolden	} 2 270,75	2 315	1	-	1) 1
	Nordfolden—Kjerringø		1 899	-	-	2	
9. Skjerstad	3 980,19	7 148	3	-	3	3
	Skjerstad	1 505,38	4 426	2	-	2	2
	Saltdalen	2 474,86	2 722	1	-	1	1
10. Steigen	Steigen	433,74	3 338	1	-	2	1
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	2 946	1	-	1	1
12. Lødingen	2 832,05	5 295	2	-	4	3
	Lødingen	} 2 832,05	3 312	2	-	3	2
	Tysfjorden		1 983	-	-	1	1

1) Posten ledig.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Januar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpevaksinører.
13. Ofoten	3 036,16	5 771	2	-	4	2
	Evenes	} 3 036,16 {	3 069	1	-	2	1
	Ankenes		2 702	1	-	2	1
14. Flakstad	395,47	3 504	1	-	4	4
	Flakstad	382,71	2 565	1	-	2	2
	Værø	12,76	939	-	-	2	2
15. Buksnes	288,30	7 901	2	-	6	4
	Buksnes	191,35	4 679	2	-	uopg.	2
	Borge Sogn af Borge Herred	96,35	3 222	-	-	-	2
16. Østlofoten	630,20	7 074	2	2	3	4
	Vaagan	433,74	5 006	2	-	1	2
	Gimsø	51,03	1 356	-	-	1	1
	Valberg Sogn af Borge Herred	145,43	712	-	-	1	1
17. Hadsel	944,02	10 008	2	-	5	2
	Hadsel	765,42	6 495	1	-	3	1
	Bø	178,60	3 513	1	-	2	1
18. Sortland	1 594,62	8 826	3	-	6	5
	Sortland	586,82	2 640	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	2 968	1	-	1	1
	Dverberg	599,58	3 218	1	-	3	3

¹⁾ 1 Post ledig.

Sundhedstilstanden skildres som meget god i det Hele taget, enkelte Steder endog som udmærket god; det opgivne Antal epidemiske Sygdomstilfælde var betydelig mindre end det gjennemsnitlige i sidste Femaar. Kun fra Distrikterne Alstahaug, Folden og Ofoten omtales Sundhedstilstanden som mindre god; i Alstahaugs Distrikt hidrørte det fra en herjende Diphtherieepidemi, i Foldens og Ofotens Distrikter skyldtes det først og fremst Influenza og de muligens i Sammenhæng med denne staaende hyppigere katarrhalske Sygdomme, men dernæst ogsaa Epidemier af Typhoidfeber og Typhus exanthematicus.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2243 eller 16,4 pro mille af den beregnede Middelfolkemængde (136 600). Aaret forud var Dødeligheden 20,0 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes Tabel Side 233, 234 og 235, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Exanthematisk Typhus forekom i Foldens Distrikt, fortsat fra foregaaende Aar, med 5 Tilfælde, deraf 3 paa Gaarden Gyltvik, der ogsaa i 1892 nævnes som Sygdommens Arnested; 3 af de Angrebne døde. Til Saltdalen i Skjerstad Distrikt bragtes Sygdommen ved en udensogns Veiarbejder, der blev liggende syg i en Arbejderbarakke paa Kristendalsnæs, ca. 30 Km. oppe i Salt-dalen; han transporteredes først til Rognan og efter nogle Dages Ophold der til Bodø Sygehus; paa Kristendalsnæs smittedes en anden Veiarbejder, paa Rognan hans Pleierske og dennes Datter. Efter Desinfektion med Sublimatopløsning, Vaskning og Luftning saaes ikke flere Tilfælde. 8 Tilfælde kom kort efter Lofotfiskernes Hjemkomst til Behandling paa Gaarden Lenvik i Ofotens Distrikt. Fiskerne vidste dog ikke at have været sammen med nogen Syg paa Turen og Sygdommen fandtes ikke i Bygden hverken før eller siden. (H. Holst).

Af **Typhoidfeber** forekom i Brønnø Distrikt 1 Tilfælde, hos en 12 Aar gammel Gut, der netop var kommen hjem fra en Reise i den nordlige Del af Helgeland. I Alstahaugs Distrikt optraadte nogle spredte Tilfælde, deriblandt hos 2 Mænd, der kom syge hjem fra Fisket. I August Maaned angrebes i Ranens Distrikt 4 Veiarbejdere og 1 Kvinde. Smitte kunde ikke paavises. Til Beieren i Gildeskaals Distrikt bragtes Sygdommen ved Veiarbejdere fra Bodø. I Steigens Distrikt iagttoges kun 2 Tilfælde, hvoraf det ene endte dødeligt; her synes Smitte-kilden at have ligget i Huset fra foregaaende Aar. I Lødingens Distrikt forekom kun ét Tilfælde, hvor Diagnosen desuden betegnes som tvivlsom. Fra Buksnes Distrikt opgives et isoleret Tilfælde paa Sandø og paa Gaarden Tetvig i Hol 3 Tilfælde. Inden Østlofotens Distrikt optraadte Sygdommen pludselig i Kabelvaag hos en Familie, hvor Konen hvert Aar har været Gangkone paa Sygehuset og vasket de Syges Tøi. Hun og hendes Mand døde, medens 4 andre Angrebne i hendes Familie kom sig; det lykkedes at hindre Sygdommens videre Udbredelse. I Bø i Hadsels Distrikt behandledes af Kommunalægen 8 Tilfælde, medens Sygdommen forresten ikke observeredes i Distriktet. Fra Dverberg i Sortlands Distrikt omtales 6 Tilfælde med 1 Dødsfald. Den først Angrebne var en Kone, hos hvem Diagnosen «Nervefeber» stilledes af Kommunalægen. Hendes Mand tilkaldte imidlertid en Kvaksalver, der just var paa Rundreise paa Andøen, og til ham overdroges saa Behandlingen; en Maaned Tid efter blev hendes 2 Aar gamle Barn sygt; samtidig indsygnede ogsaa Konens gamle Moder, der havde pleiet hende under Sygdommen og imidlertid var flyttet tilbage til sin Bolig paa Nabogaarden. Her angrebes efterhaanden ogsaa Datteren i Huset og hendes 18 Aar gamle Broder, der døde. «Kvaksalveren derimod undgik mærkelig nok paa Grund af de «lokale Forholde» de Ubehageligheder, som vel andetsteds under lignende Omstændigheder kunde rammet ham». (H. Schjelderup).

Af **Barsel-feber** iagttoges spredte Tilfælde inden de fleste Lægedistrikter. Fra Lødingens Distrikt, hvor 2 Tilfælde kom under Behandling, anføres det ene som muligens erhvervet paa en Nabogaard, hvor Sygdommen skulde have forekommet Aaret iforveien. (L. A. Stengel). I Hadsels Distrikt kom 11 Tilfælde til Behandling, deraf 1 med dødelig Udgang efter Tangforløsning; de øvrige betegnes som lette.

Vandkopper berettes at have optraadt som Epidemi i Østlofotens Distrikt, særlig i Svolver og Kabelvaag. Et Tilfælde hos en 14 Aars Pige lignede aldeles Variola; hun kom sig, men har endnu i Ansigtet, paa Hovedet og paa Underlivet Ar som efter Kopper. (K. A. Ellefsen).

Skarlagensfeber, der i det Hele forekom hyppigere end Aaret iforveien, viste sig flere Steder i Alstahaugs Distrikt, men var fordetmeste godartet. Fra Steigens Distrikt opføres blot 8 Tilfælde, men Antallet var vistnok adskillig større, da formentlig en hel Del Tilfælde var behandlet af Bygdens Kvaksalver

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exanthematisk Typhus	17	3	17	3	2	-	-	5	4	2	1	-	-	-	-
Typhoidfeber	53	7	53	2	-	-	5	11	6	4	11	4	6	4	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Barsel-feber	42	11	42	7	1	5	7	3	7	5	1	3	-	3	-
Vandkopper	73	-	73	6	1	1	-	-	27	20	13	1	-	4	-
Skarlagensfeber	247	17	247	10	18	11	16	2	18	3	13	14	70	28	44
Røde Hunde	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Mæslinger	21	9	17	-	8	4	-	-	-	-	-	4	-	-	1
Rosen	93	1	93	11	14	11	4	4	8	11	5	12	4	5	4
Kighoste	67	-	67	18	17	12	6	13	1	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	840	264	840	86	47	61	53	34	77	114	89	55	88	56	80
Strubehoste	36	14	36	2	-	5	3	5	1	5	3	-	-	6	6
Kusma	3	-	3	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1843	23	1823	210	228	250	141	208	171	119	88	85	78	104	141
Katarrhalsk og follikulær Angina	678	-	667	72	86	65	48	57	31	67	40	43	43	49	66
Influenza	651	15	649	45	55	59	12	27	27	5	4	1	1	20	393
Lungebetændelse	406	72	406	38	26	43	34	63	47	28	16	13	24	35	39
Pleurit	246	4	238	26	26	37	27	28	14	17	9	14	17	14	9
Gigtfeber	114	10	111	12	15	9	11	7	11	9	8	5	8	8	8
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	1090	24	1082	81	125	106	109	93	77	106	112	82	59	74	58
Blodgang	23	1	23	3	10	3	2	1	1	2	-	1	-	-	-
Skjørbug	26	-	26	-	-	2	4	7	13	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6572	476	6516	632	680	686	482	568	541	517	415	337	398	411	849

Nordlands Amt. 1893.

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønno.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	4	-	-	-
Typhoidfeber	1	-	6	2	-	-	7	-	-	-	5	-	-	4	-	-	-	2	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Barsel-feber	3	2	-	-	3	-	1	-	5	1	-	-	3	3	-	-	1	-	4	1
Vandkopper	-	-	1	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	12	-	1	-	-	-	5	-	-	-	6	-	-	-	3	-	8	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	3	-	7	-	5	-	3	-	2	-	11	-	4	-	7	-	-	-
Kighoste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	72	26	206	63	87	19	95	43	49	24	12	5	47	7	5	1	52	8	4	-
Strubehoste	1	-	3	1	-	-	7	3	-	-	-	-	10	6	1	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	88	1	53	-	47	-	132	4	7	-	28	-	353	3	26	-	135	1	23	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	28	-	27	-	7	-	37	-	18	-	12	-	198	-	-	-	46	-	9	-
Influenza	8	-	2	2	3	-	8	-	-	-	-	-	238	-	36	8	46	-	8	-
Lungebetændelse	25	3	19	11	4	2	41	7	6	1	2	-	61	7	5	1	20	4	15	6
Pleurit	22	2	6	-	5	-	19	-	1	-	2	-	17	-	5	-	5	-	3	-
Gigtfeber	15	4	5	1	15	1	9	-	3	1	1	-	15	-	5	1	2	-	2	1
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	67	4	49	-	42	3	85	5	4	-	11	-	202	3	46	-	74	2	15	-
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Skjørbug	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	8	-	-	-
Tilsammen	333	42	397	80	222	25	449	62	106	27	75	5	1230	29	144	15	407	15	93	11

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	9	2	8	1	6	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	3	1	-	-	2	-	-	-	4	1	11	1	2	1	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	-	3	-	-	-	5	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	32	3	9	-	40	2	1	-	99	9	31	3	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	13	5	1	-	1	-
Rosen	2	-	6	-	-	-	1	-	6	1	10	-	8	-	2	-	14	-
Kighoste	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	1	-	14	2	21	6	16	11	14	-	70	26	31	14	25	9	19	-
Strubehoste	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	2	2	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	39	1	71	2	105	1	29	1	48	-	148	3	130	3	92	1	289	-
Katarrhalsk og follikulær Angina . .	13	-	15	-	13	-	15	-	30	-	61	-	31	-	28	-	90	-
Influenza	30	-	2	-	80	2	61	-	18	-	-	-	12	1	28	2	71	-
Lungebetændelse	4	-	19	3	18	2	13	-	20	6	28	9	34	2	39	8	33	-
Pleurit.	4	1	10	-	12	-	4	-	16	-	15	-	14	-	21	1	65	-
Gigtfeber	1	1	1	-	8	-	3	-	-	-	9	-	7	-	7	-	6	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	48	-	13	-	20	-	14	-	38	3	47	-	104	2	57	-	154	2
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	16	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	144	5	155	8	317	14	167	12	240	12	481	45	506	39	341	28	765	2

Liste over forskjellige, behandlede Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6		7		8	
			Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.					
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	738	1	3	4	586	130	21	-	17	-	26	-	22	-	-	-	1	-	26	-	19	-
Fnat	920	-	193	221	283	193	81	-	-	-	5	-	147	-	30	-	79	-	44	-	267	-
Skurv	4	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	176	1	79	81	2	9	16	-	9	-	8	-	32	-	3	-	12	-	20	-	2	1
Rachit	87	5	41	41	-	-	15	-	-	-	5	-	2	1	3	-	7	-	10	-	-	-
Tuberkuløse Betændelser og																						
Miliærtuberkulose	62	38	13	17	17	15	4	2	3	9	1	4	5	4	1	1	-	1	11	2	5	2
Lungetuberkulose	282	130	8	12	128	133	16	21	13	14	18	14	64	7	5	7	21	1	12	7	6	3
Kræft	87	¹⁾ 71	-	-	49	36	11	9	5	3	9	7	14	14	2	2	2	2	8	2	3	2
Morbus Brightii	100	17	3	5	51	39	8	3	6	1	4	1	17	3	3	2	2	-	13	1	2	-
Blegsot og Anæmi	1127	5	56	149	55	838	103	-	61	-	42	-	169	1	35	-	52	-	149	-	10	-
Livmodersygdomme	300	-	-	-	-	300	37	-	5	-	7	-	25	-	7	-	14	-	37	-	22	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	2310	1	63	88	1119	985	94	-	62	-	48	-	153	-	30	-	103	-	456	-	84	-
Ormesygdomme	6	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Drankersygdomme	8	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Struma	3	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Brok	124	4	20	7	67	23	7	-	4	-	5	-	21	-	4	1	-	-	7	-	3	-
Luxationer	34	-	5	7	10	9	3	-	5	-	-	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Frakturer	131	6	25	7	49	31	25	-	9	-	4	-	17	1	1	-	-	-	10	1	6	-

¹⁾ Deraf Cancer 69, Sarcoma 2.

Liste over forskjellige, behandlede Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																				Under Lofot- fisket.	
	9		10		11		12		13		14		15		16		17		18			
	Skjerstad.		Steigen.		Ham- merø.		Lødin- gen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Øst- lofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	18	-	15	-	39	-	33	-	14	-	7	1	11	-	41	-	10	-	72	-	346	-
Fnat	39	-	-	-	-	-	9	-	19	-	87	-	21	-	7	-	11	-	74	-	-	-
Skurv	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	1	-	5	-	4	-	8	-	9	-	3	-	-	-	26	-	4	-	14	-	-	-
Rachit	4	-	5	-	-	-	5	1	7	-	2	-	3	1	7	1	-	-	12	1	-	-
Tuberkuløse Betændelser og																						
Miliærtuberkulose	2	1	-	-	1	-	3	-	7	3	-	-	7	2	5	1	2	2	5	3	-	1
Lungetuberkulose	19	10	1	1	3	3	11	2	7	7	2	1	5	7	31	12	11	9	14	4	23	-
Kræft	2	1	2	2	-	1	2	2	3	2	1	-	4	1	6	7	4	4	9	9	-	1
Morbus Brightii	4	1	2	-	1	-	1	1	2	-	2	-	3	1	6	-	2	1	9	2	13	-
Blegsot og Anæmi	28	-	29	-	78	-	68	-	61	-	11	-	46	3	37	-	57	-	73	1	-	-
Livmodersygdomme	12	-	4	-	21	-	14	-	11	-	5	-	16	-	24	-	10	-	29	-	-	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	90	-	55	-	85	-	114	-	35	-	14	-	91	1	119	-	123	-	189	-	365	-
Ormesygdomme	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Struma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brok	8	1	2	-	3	-	8	-	1	-	6	-	1	-	6	-	11	2	9	-	18	-
Luxationer	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	3	-	4	-	-	-
Frakturer	11	-	2	-	1	1	6	-	4	-	1	-	9	1	5	-	8	2	12	-	-	-

Veneriske Sygdomme

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.										
			1		2		3	4	5	6	7	
			Brønne.	Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Lurø.	Gildevskaal.	Bodø.	Tilf.	Dsf.	
Veneriske Saar	8	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
Syphilis, konstitutionel	37	6	-	4	1	1	2	-	1	7	1	
— hereditær	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gonorrhoe	302	-	12	24	-	17	18	-	5	65	-	

for «Brændkopper». (A. Kildal). Som mere udbredt Epidemi optraadte Sygdommen i Evenes i Ofotens Distrikt, hvorhen den formodes bragt fra Trondenes. I Buksnes Distrikt var den en af de væsentligste af Aarets epidemiske Sygdomme, men ogsaa her i det Hele taget mild. Ogsaa i Hadsels Distrikt var den meget udbredt. Hvad der meget ofte i høieste Grad vanskeliggjorde Diagnosen var, at i Aarets første Maaneder Mæslinger og i dets sidste Halvdel Diphtheri forekom sammen med den; Mæslingerne optraadte desuden mængstedes med stærke Halsaffektioner, Glandelsvulst og Ulcerationer. (G. Thode). I Sortlands Distrikt forekom nogle faa Tilfælde i Februar Maaned antagelig ved Smitte fra Hadsel. I Oktober Maaned optraadte Sygdommen fleresteds, denne Gang importeret fra Eidsfjorden, hvor en større Almue var forsamlet til Sildefiske. Sygdommen var meget mild, en Flerhed af de Angrebne gik oppe, og de færreste Tilfælde er vel af den Grund kommet til Observation. (K. Gundersen).

Mæslinger forekom sjelden. Fra Alstahaug opføres kun en enkelt Angreben, en Sømand paa et netop ankommet Fartøi. I Hadsels Distrikt behandles det største Antal Tilfælde, i det Hele 13. Sygdommen, der, som før under Skarlagensfeber nævnt, optraadte samtidig med denne og af den Grund var meget vanskelig at diagnosticere, var oftest meget ondartet; den synes kun at være forekommet i Hadsel Herred, derimod ikke i Bø.

Af **Rosen** forekom enkelte spredte Tilfælde næsten i alle Distrikter.

Kighoste opføres paa Listerne med tilsammen 67 Tilfælde, hvoraf de 65 i Bodø Distrikt.

Diphtheri, hvoraf der kjendes 840 Tilfælde og 264 Dødsfald mod 1094 Tilfælde og 294 Dødsfald Aaret iforveien, synes ogsaa dette Aar at have været den epidemiske Sygdom, der har influeret stærkest paa Sundhedstilstanden. Den anføres fleresteds at have faaet saa fast Fod, at den betragtes næsten som stationær. I Brønnø Distrikt var den ikke saa hyppig som i 1892, men forekom spredt gjennem det hele Aar med Maximum i Juli. Inden Vega Herred optraadte den efter Kommunelægens Opgave paa 4 forskjellige Steder uden paaviselig Smitteimport eller Sammenhæng mellem Tilfældene; paa Gaarden Vixaas skal der ialt have været nogle og tredive Syge, hvoraf dog kun 14 kom under Lægebehandling. (W. Gotaas). Fra Alstahaugs Distrikt opgives 206 Angrebne og 63 Døde, men antagelig er ikke paa langt nær alle Tilfælde kommen til Læges Kundskab. Smitteforbindelse var ofte umulig at paavise, idet Sygdommen optraadte paa langt fra hinanden liggende Steder, tildels i de yderste Havskjær. Fra Vefsens Distrikt klages der fremdeles over Fatalisme og Ligeegyldighed. Sygdommen vandt

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne:												
8	9	12	13	14	15		16		17		18	Under Lofot- fisket.
Folden.	Skjerstad.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.		Øst- lofoten.		Hadsel.		Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	
-	-	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1
-	1	2	-	2	1	2	4	1	3	1	-	9
-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
2	6	4	1	6	21	-	38	-	26	-	17	40

da ogsaa betydelig Udbredelse og var særlig ondartet ved Midtsommertid. I Ranens Distrikt optraadte Sygdommen fleresteds i Løbet af hele Aaret. De fleste Tilfælde forekom i Mo Herred med Udgangspunkt i den allerede forrige Aar begyndte Epidemi i Dunderlandsdalen; de Angrebnes Tal sættes til 50 eller ca. 5 pCt, af Dalens Befolkning; Sygdommen, hvoraf 13 døde, var ogsaa for de Voxnes Vedkommende ofte ondartet. Det sidste Tilfælde af denne Epidemi forekom i April Maaned; det oprindelige Smitteforhold bragtes ikke paa det Rene. Sednere paa Aaret, i Juni, blussede der atter op en ny Epidemi; det er dog tvivlsomt, om den hang sammen med den forrige. Ogsaa i Oktober—December forekom enkelte Tilfælde. Alt i Alt anslaaes det samlede Antal Angrebne i Mo i 1893 til henved 80. I Epidemiens første Tid var Folk meget skjødesløse; at tilkalde Læge og overholde Isolation var der ikke Tale om; man reiste i Julebesøg til hverandre o. s. v.; Smittens livlige Udbredelse viden om paa saa kort Tid er derved forklarlig. (E. Platou). I Lurø Distrikt spredtes Sygdommen med Fiskerne (P. B. Glatved); baade her og i Gildeskaals Distrikt optraadte den i mindre Epidemier. Derimod viste den sig i Bodø Distrikt med enkeltvis og spredt optrædende Tilfælde, der vistnok som oftest skyldtes ny Smitteimport. I April behandlede dog 6 sammenhængende Tilfælde, idet en fra Fisket hjemkommen Sømand havde gaet om med «ondt i Halsen» og spredt Sygdommen til sine Naboer. (O. Carlsen). Medens der i Foldens Distrikt blot forekom nogle faa spredte Tilfælde, var Skjerstad Distrikt hjemsogt af en større Epidemi, der væsentlig koncentrerede sig i en stor Arbejderbarakke ved Sulitjelma Kobbergruber. (Th. Bjerregaard). Til Steigens Distrikt, hvorfra opføres 4 Tilfælde, antoges Sygdommen bragt fra Sildefisket. (A. Kildal). I Hammerø Distrikt indskrænkedes den til 1 Tilfælde, hvor ogsaa Smitten var erhvervet udensogns. Til Lødingens Distrikt formodes Sygdommen i Oktober bragt fra Trondenes. Nogle Maaneder forud var der dog behandlet 1 Tilfælde, en 14 Aars Pige, der blev syg, Dagen efterat hun havde vasket Gulvet i et Skoleværelse, hvor der efter Sigende 1½ Aar iforveien havde været ondartet Halsesyge. (L. A. Stengel). Fra Ofotens Distrikt opføres 21 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige; ogsaa her tilskrives Sygdommens Udbredelse den herskende Fatalisme og Foragt for alle Forsigtighedsregler. Inden Flakstad Distrikt optraadte henimod Aarets Slutning en alvorlig Epidemi paa Værø. I Buksnes Distrikt forefaldt, væsentlig paa 2 Gaarde, 14 Tilfælde. Sygdommen betegnes som sørgelig hyppig i Østlofotens Distrikt og som stationær paa enkelte Gaarde, hvorfra der nu og da blusser op større og mindre Epidemier. Distriktslægen anfører bl. A., at en virksom Bekjæmpelse af Sygdommen er nærsagt umulig; thi Folk vil ikke tro paa Smittefare og Smitteevne; hertil kommer de trange Beboelsesrum, oftest blot et eneste Værelse til en stor Familie, og den lange og besværlige Vei til

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	127	21	42	85
Alstahaug	146	14	80	66
Vefsen	77	14	25	52
Mosjøen By	23	7	4	19
Bygder	54	7	21	33
Ranen	129	7	62	67
Lurø	50	7	27	23
Gildeskaal	12	1	5	7
Bodø	58	7	29	29
Bodø By	34	5	14	20
Bygder	24	2	15	9
Folden	39	3	15	24
Skjerstad	44	10	15	29
Steigen	23	1	11	12
Hammerø	21	3	5	16
Lødingen	22	2	8	14
Ofofen	43	7	14	29
Flakstad	16	1	12	4
Buksnes	64	7	12	52
Østlofoten	117	12	45	72
Hadsel	86	9	39	47
Sortland	75	4	28	47
Under Lofotfisket	12	-	2	10
Nordlands Amt	1 161	130	476	685
Deraf i Byer	57	12	18	39
— - Bygder	1 104	118	458	646

Læge; ogsaa her høres det almindelige Ræsonnement: Den, som skal faa Sygdommen, faar den, saa det nytter ikke noget at kjæmpe imod. Man forlanger dog nok Lægehjælp, men den skal være gratis, «da alt smitsomt jo gaar paa det Offentlige». (K. Ellefsen). I Hadsels Distrikt forekom Sygdommen om Høsten sammen med Skarlagensfeber; det samme var Tilfældet i Sortlands Distrikt, hvortil Smitten bragtes ved Fiskere fra Eidsfjorden; den fik dog her ingen større Udbredelse.

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit var i Ofofens Distrikt meget hyppig, maaske som Følge af den forudgaaede Influenzaepidemi. (H. J. Holst).

Influenza var i Modsætning til foregaaende Aar i det Hele taget lidet fremtrædende, men optraadte mod Aarets Slutning flersteds temmelig almindelig. I den sidste Halvdel af December Maaned var den saaledes meget udbredt i Alstahaugs Distrikt, ligesaa i Ranens, Gildeskaals og Bodø Distrikter, hvor den dog i Almindelighed var ganske let. I Foldens Distrikt synes den derimod at have været mere ondartet. I Skjerstad Distrikt holdt den sig hele Aaret, nemlig i Saltalen, hvorhen den antages kommen over fra de tilgrændsende svenske

Sogne, og hvorfra den spredtes ned over Dalen; særlig intens var den dog ikke før i December, da den ogsaa i Skjerstad Herred opnaaede en rivende Udbredelse. Af Symptomerne fremhæves af Kommunelege Wingard den ledsagende Angina, hvis heftige Smerter aldrig stod i rimeligt Forhold til de i Svælget iagttagne sygelige Forandringer. Hos 2 Kvinder blev der iagttaget et stærkt Erythem omtrent over hele Legemet; de var haardt angrebne, og Rekonvalescensen var meget langsom som efter Typhoidfeber. (Th. Bjerregaard). Ogsaa i Hammerø, Ofotens og Sortlands Distrikter var Sygdommen meget udbredt i December Maaned, men forløb mildt.

Lungebetændelse var i Alstahaugs Distrikt forholdsvis sjelden og optraadte spredt; i Næsne i Ranens Distrikt syntes den specielt at angribe Kvindekjønnen (M. Grøntvedt) og i Steigens Distrikt væsentlig ældre Folk. (A. Kildal).

Ogsaa dette Aar iagttoges i Næsne Herred af Ranens Distrikt **akut Diarrhoe** af smitsom Art; den optraadte kun paa en enkelt Gaard og fik ingen videre Udbredelse. (M. Grøntvedt). Sygdommen var temmelig almindelig i Skjerstads og Hadsels Distrikter hele Aaret udover.

Fra Sortlands Distrikt omtales en Epidemi af **Icterus catarrhalis**, der angreb to Familier, som boede halvanden Mil fra hinanden. En halvvoxen Pige bragte Smitten over fra den ene til den anden efter et Besøg i det angrebne Hus; hun blev selv syg og efter hende Store og Smaa inden Familien. En anden i det sidst angrebne Hus boende Familie undgik, skjønt den boede under samme hygieniske Vilkaar, aldeles Smitten.

Af **Skjørbug** behandlede i Ranens Distrikt nogle Tilfælde hos en Veiarbejders Familie, der levede under ynkelige Forhold; i Buksnes Distrikt angreb den et Par Familier; ogsaa disse levede i usle Kaar i elendige Boliger uden at smage Poteter eller Grøntsager i mange Maaneder. De var alle haardt angrebne, men kom sig rask, saasnt de fik Poteter og styrkende Medikamenter. (N. W. Oxholm). I Østlofotens Distrikt optraadte Sygdommen i Brettesnes, hvor der efter en Fabriks Nedlæggelse har hersket stor Fattigdom og Elendighed. (K. A. Ellefsen).

Veneriske Sygdomme, behandlede udenfor Sygehus, sees af Tabel Side 238 og 239.

Til Oplysning om endel **andre** af Lægerne behandlede **Sygdomme** henvises til Tabel Side 236 og 237.

Fnat var fremdeles meget almindelig, særlig efter endt Fiske; i Ranens Distrikt var mangesteds hele Husstanden angreben, og fra Folden angives den endog som mere udbredt end i 1892. (Cfr. Beretningen f. d. A.). Fra Ofotens Distrikt anføres, at det, uagtet Renlighedssandsen staaer lavt, dog betragtes som en Skam at have Sygdommen, hvorfor man intet Middel skyr for at blive den kvit.

Lungetuberkulose. Dødsfaldenes Antal udgjorde for det hele Amt 11,2 pCt. af samtlige ved Sygdom fremkaldte, kjendte Dødsarsager og 18,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 21,1 pCt. og 30,8 pCt. og for Byderne 10,7 pCt. og 18,3 pCt. I de ydre Dele af Ranens Distrikt synes Tuberkulosen at være langt hyppigere end i de mere centrale (S. Lange), medens den i Steigens Distrikt er saagodtsom ukjendt. (A. Kildal). I Ofotens Distrikt er den mest udbredt blandt Lapperne, som med sin utrolige Skiddenfærdighed, baade hvad Person og Boliger angaar, og sin dybe Foragt for alle Forsigtighedsregler afgiver en udmærket Jordbund for Sygdommen; derimod tør det antages, at den ikke er tiltaget blandt Nordmændene, som i det Hele er gaaede betydeligt fremad baade med Hensyn til Boligernes Renlighed og Hensigtsmæssighed og Opfatningen af de Forholdsregler, Sygdommen kræver. (H. G. Holst). Se forøvrigt Tabel Side 240.

Obstetriciske Operationer i Nordlands Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Exviscera- tion.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.		
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	25	1	¹⁾ 22	4	-	-	-	-	2	1	⁵⁾ 2	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	1	2	1	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	2	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	-	³⁾ 4	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	⁶⁾ 1
Uopgivet Indikation	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	35	2	29	8	3	1	4	1	3	1	4	1	7	1
	37		37		4		5			5			8	

¹⁾ Deraf en 2den Tvilling; om 1ste Tvilling intet oplyst. ²⁾ Dødsarsag: Blødtab. ³⁾ Deraf en Tvillingfødsel. ⁴⁾ Tvillingfødsel; i 3die Døgn eclamptisk Anfald; 1ste Tvilling fød sig i Sædeleie, hvorfor Tang først maatte anlægges paa Sædet; begge Børn var døde og forraadnede. ⁵⁾ Deraf en Tvilling; det er ikke opgivet om 1ste eller 2den. ⁶⁾ Dødsarsag: Blødtab.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Brønnø	386	12	173	19	2	2	5	-
Alstahaug	372	6	212	30	1	1	13	2
Vefsen	196	1	145	13	1	1	9	1
Mosjøen By	31	1	25	3	1	-	-	-
Bygder	165	-	120	10	-	1	9	1
Ranen	416	9	264	29	4	3	9	-
Lurø	265	6	156	28	-	4	12	-
Gildeskaal	209	4	85	17	1	2	-	1
Bodø	282	9	147	26	4	4	6	-
Bodø By	152	5	71	15	2	2	3	-
Bygder	130	4	76	11	2	2	3	-
Folden	165	5	55	5	-	1	8	-
Skjerstad	259	8	124	27	1	2	4	-
Steigen	115	4	53	8	1	1	3	-
Hammerø	75	-	34	2	-	-	3	-
Lødingen	214	1	54	12	1	-	4	1
Ofoten	184	3	75	13	-	2	2	-
Flakstad	149	2	87	8	-	-	46	-
Buksnes	358	8	134	32	1	2	21	-
Østlofoten	248	7	158	19	1	1	35	-
Hadsel	428	8	139	28	1	1	13	2
Sortland	315	12	148	27	4	-	34	2
Nordlands Amt	4 636	105	2 243	343	23	27	227	9
Deraf i Byer	183	6	96	18	3	2	3	-
— Bygder	4 453	99	2 147	325	20	25	224	9

Chronisk Gastrit og **Kardialgi** er fremdeles almindelige inden Amtet, idet Levemaaden mængstedes er uhensigtsmæssig. I Ranens Distrikt er saaledes Melk lange Tider af Aaret en stor Sjeldenhed. (S. Lange). Ogsaa fra Ofotens Distrikt omtales den tiltagende Mængde Fordøielsessygdomme og Anæmier i Forbindelse med den utrolig udbredte Kaffemisbrug blandt Store og Smaa. (H. Holst).

Anæmi og **Blegsot** er i Lødingens Distrikt særdeles hyppig forekommende Sygdomme. Dette antages at skyldes det i det Hele daarlige Hus- og Madstel.

Af **Brok** (Hernia) opgives 124 Tilfælde og 4 Dødsfald. For 90 angives Sædet saaledes: Hernia inguinalis 74, Hernia cruralis 4, Hernia ventralis 1 og Hernia umbilicalis 11.

Af **Benbrud** (Fractura) behandlede 131 Tilfælde, og kjendes 6 Dødsfald. For 106 opgives Sædet saaledes:

Fractura cranii	2	Fractura columnæ	1
— maxill. inf.	2	— costarum	16
— claviculæ	9	— colli femoris	5
— humeri	6	— femoris	13
— antibrachii	6	— cruris	10
— ulnæ	3	— tibiæ	4
— radii	16	— fibulæ	5
— manus	5	— malleolorum	3

Luxationer opføres med 34 Tilfælde, og Sædet opgives for 31 saaledes: L. humeri 16, L. cubiti 10, L. ulnæ 2, L. manus, L. digitor. 2 og L. p. tellæ 1.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 56, nemlig i Brønnø 4, Alstahaug 1, Vefsen 1, Ranen 6, Gildeskaal 3, Bodø 8, Skjerstad 2, Steigen 2, Hammerø 2, Ofoten 1, Buksnes 6, Østlofoten 7, Hadsel 6 og Sortland 7. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel Side 242.

Antallet af **Fødte** og **Døde** fremgaar af Tabel Side 243.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 393 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:48,4.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 27 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsarsag for 18 saaledes: Dystokia 1 (uforløst), Eclampsia 1, Embolia 1, Barselfeber 11, Livmoderblødning 3 og Livmoderbristning 1 (uforløst). I Lurø Distrikt døde 1 Kone uforløst ved et forsømt Tverlele; den forsøgte Embryotomi maatte igjen opgives. I Skjerstad Distrikt døde ligeledes 1 uforløst. «Jordmoderen havde hørt, at noget revnede i Konens Underliv», der strax blev stærkt ømfindtligt; Veeerne ophørte ogsaa strax, Anlæg af Tang blev forgjæves forsøgt. (Th. Bjerregaard).

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Diphtheri	264	5	259
Lungetuberkulose	130	12	118
Alderdomssvaghed	105	-	105
Lungebetændelse	72	4	68
Kræft	71	5	66
Tuberkulose Betændelser	38	3	35
Hjerneslag	28	1	27
Bughindebetændelse	25	-	25
Akut Bronchit	23	1	22
Diarrhoe og indenlandsk Cholera	24	3	21
Blodforgiftning	23	3	20
Organisk Hjertesygdom	22	2	20

Veirliget. Vinteren var i det Hele taget streng, kold og stormfuld med usædvanlig rigelige Snemasser, der sent gik bort. Vaaren betegnes alligevel fra flere Steder som smuk ligesom Forsommeren, og Vegetationen var saa frodig, at Aaret gav meget gode Forhaabninger. Disse blev dog saagodtsom overalt grundig skuffede ved en kold og regnfuld Eftersommer med fremherskende nordlige Vinde og en ligesaa raa og kold Høst med usædvanlig vedholdende, mest sydlige Storme.

Levemaade og hygieniske Forhold. Høsten i Amtet var vistnok nogenlunde rimelig, men paa Grund af den vedholdende Regn kom Høet raabjerget ind, Kornet maatte oftest nedslaaes som Grøntfoder, og Poteterne led Skade af Frost; Multehøsten slog feil. Da Fisket ogsaa nærmest mislykkedes, blev Følgen, at den økonomiske Forfatning i det Hele var yderst trykket og mislig. I Alstahaugs Distrikt skal det gaa nedad Aar for Aar, og end skarpere lyder Klagerne fra Vefsens Distrikt, hvor dertil Skog- og Bjergverksdrift ligger ganske nede, og Deltagelsen i Lofotfisket stadig giver negativt Udbytte; det eneste, der kan oplive de triste økonomiske Fremtidsudsigter lidt, er de Forhaabninger, der knyttes til de nyopdagede Marmorfelter. (J. Stockfleth). I samme Grad lyder Klagerne over daarlig Levemaade, smaa trange Boliger, daarligt Mad- og Husstel, elendigt Fjøsstel med jevnlig Sultefodring, ringe Renligheds-sands og altfor stor Tillid til Kvaksalvere. Fra Vega i Brønnø Distrikt skrives: Priveter findes kun paa nogle faa Gaarde. Inde i Stuerne koges Maden paa Kogeovn uden Damphætte, og om Ovnens hænger i Almindelighed Barnetøi og andre fugtige Klæder til Tørring, Alt i Familiens eneste Værelse. (M. Gotaas). I Ranens Distrikt er Renligheden mindst i de ydre Dele af Distriktet. Sædeligheden er det i Mo og Hønnes Herreder ikke rart bevendt med, særlig blandt Ungdommen. Forlovelse er jevngod med legitimt Ægteskab, og det ansees ikke for en særdeles stor Skam for en Pige at faa et uægte Barn. (S. Lange). I Lødingens Distrikt siges Kogekunsten at staa særdeles lavt, Fjøsstellet i enkelte Dele af Distriktet ligesaa; Melk bliver derfor om Vinteren og Vaaren en sjelden Vare, der erstattes af sort Kaffe med Surrogater og Tilsætninger eller af Syrupvand. (L. A. Stengel). I Ofotens Distrikt er Sultefodring saa almindelig, at en stor Del Dyr næsten hvert Aar omkommer af Hunger; om Vaaren sees ofte døde Saueskrotte drivende paa Fjorden eller liggende i Fjæren. Efterat Anmeldelse og Forhør i en saadan Anledning for en Tid siden førte til Frifindelse, synes det siden haabløst at komme Folk tillivs derfor. Fjøsksuer og Undervisning i praktisk Fjøsstel vilde vistnok for denne Landsdel være en offentlig Foranstaltning saa velsignelsesrig som faa. (H. G. Holst). Opsynschefen bemærker i sin Indberetning om Lofotfisket, at som en væsentligere Grund til den gode Sundhedstilstand kan anføres den Omstændighed, at der jevnlig var større Snefald med tildels streng Kulde, saaledes at Fiskerne ikke fik Anledning til at benytte forurenset Vand, som i milde, regnfulde Vintre samles i Sumpe og Brønde, hvorfra det hentes af Fiskerne saavel til Mad- som Drikkevand. Vistnok kan det mængdegang falde besværligt for dem at maatte smelte Sne eller hente Vand forholdsvis langt fra Rorboden, men dette Besvær er jo for lidet at regne mod de mange Sygdomstilfælde, som det urene Drikkevand saa ofte har foraarsaget.

Sygehuse. Foruden Amtssygehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende Sygehuse i Drift kun under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, samtlige i Vaagan, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad; for de to sidste har man leiede Lokaler. I Ranens Distrikt findes i Næsne et kommunalt Sygehus med et Par Stuer.

Badeindretninger. Ved alle Amtets Sygehuse med Undtagelse af det i Værø findes almindeligt Karbad for Patienterne. Ved Bodø Sygehus er tillige Dampbad. Badeindretningen her har en Dag i Ugen været aabnet for Publikum; det samme har tildels været Tilfældet med Badet i Stokmarknes.

Kvaksalvervæsen. Distriktslægen i Steigen anfører: Folket har Tro paa Kvaksalvere, og en fastboende saadan nyder stor Anseelse; en Kvæn, der helbredede og gjorde underlige Tegn og Gjæringer med Jord fra en Kirkegaard, har her gjort stormende Lykke. At bibringe Folk en nøgtern Opfatning af Sundhedsstellet og Sundhedsmorale er nær sagt et haabløst Arbeide, og Lægen skal paa Død eller Liv være Medicin- eller rettere Mirakelmand. Det kan antages, at de tidligere Aars udbredte Diphtheriepidemier for en ikke uvæsentlig Del skyldes Tilliden til Kvaksalverne og deres Virksomhed. (A. Kildal).

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Retsme- dicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Nordlands Amt	24	2 405	47	1	3 713	10
Brønnø	3	170	1) 3	-	44	-
Alstahaug	1	171	2) 3	-	149	-
Vefsen	2	108	3) 4	-	236	1
Ranen	1	236	4) 5	-	382	1
Lurø	1	122	5) 4	-	200	-
Gildeskaal	1	35	6) 2	-	50	1
Bodø	1	155	7) 5	1	218	4
Folden	1	105	8) 2	-	88	-
Skjerstad	1	58	9) 2	-	298	-
Steigen	1	51	2	-	101	-
Hammerø	1	52	2	-	-	-
Lødingen	2	72	1	-	184	1
Ofoten	1	150	10) 1	-	111	1
Flakstad	1	117	-	-	2	-
Buksnes	1	201	11) 2	-	280	1
Østlofoten	1	405	12) 3	-	124	-
Hadsel	1	86	13) 2	-	842	-
Sortland	3	111	14) 4	-	404	-

1) Velfjorden 1, Vega 1, Bindalen 1. 2) Alstahaug 1, Herø 1, Tjøtta 1. 3) Hatfjeld-
dalen 2, Mosjøen 2. 4) Nesne 1, Hemnes 2, Mo 2. 5) Trænen 2, Rødø 2. 6) Gildeskaal 1,
Beieren 1. 7) Byen 4, Landsognet 1. 8) Sørfolden 1, Nordfolden—Kjørringø 1. 9) Skjer-
stad 1, Saltdalen 1. 10) Evenes 1. 11) Buksnes 1, Borge 1. 12) Vaagan 2, Valberg 1.
13) Hadsel 1, Bø 1. 14) Sortland 1, Øksnes 1, Dverberg 2.

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. Iste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet	26246,10	65 009	15	2	29	29
1. Trondenes	1 543,69	11 760	2	-	4	5
	Kvæfjord	864,31	2 939	-	-	1	1
	Trondenes	548,40	7 115	2	-	2	3
	Bjarkø	130,98	1 706	-	-	1	1
2. Ibbestad	1 660,95	8 033	1	-	2	2
	Ibbestad	1 149,25	6 022	1	-	1	2
	Salangen	511,70	2 011	-	-	1	-
3. Tranø	1 083,02	4 738	1	-	3	2
	Tranø	481,74	1 479	1	-	1	1
	Sørreisen	382,42	1 728	-	-	1	1
	Dyrø	218,86	1 531	-	-	1	-
4. Berg	Berg	609,10	1 849	1	-	2	2
5. Lenviken	1 198,47	5 583	1	-	3	3
	Lenviken	713,62	4 208	1	-	2	2
	Hillesø	384,85	1 375	-	-	1	1
6. Maalselven ¹⁾	5 896,05	4 686	2	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 314	1	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 372	1	-	1	1
7. Balsfjorden	1 565,28	4 451	1	-	2	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 869	1	-	1	1
	Malangen	342,80	1 582	-	-	1	1
8. Tromsø	1 593,90	10 299	3	2	4	3
	Tromsø, Kjøbstad ...	0,68	6 071	3	2	2) ²⁾ 4	-
	Tromsøsundet	1 593,27	4 228	-	-	-	3
9. Lyngen	Lyngen	3 682,27	5 354	1	-	2	4
10. Karlsø	1 374,15	2 704	1	-	2	1
	Karlsø	509,99	1 605	1	-	1	1
	Helgø	864,16	1 099	-	-	1	-
11. Skjervø	6 039,22	5 552	1	-	2	1
	Skjervø	1 061,37	2 433	1	-	1	1
	Nordreisen	2 884,60	1 357	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 762	-	-	1	1

1) Fra Cand. med. A. Daae i Bardo er ingen Medicinalberetning indkommet.

2) Deraf 1 for Tromsøsundet, bosat i Byen; 2 privat praktiserende.

Sundhedstilstanden skildres i det Hele taget som god, naar undtages fra Maalselvens og Balsfjordens Distrikter, hvor den opgives at have været mindre tilfredsstillende end foregaaende Aar. Hertil bidrog for Balsfjordens Vedkommende særlig en ualmindelig hyppig Optræden af Lungebetændelse. Forøvrigt har de epidemiske Sygdomme i Almindelighed været lidet fremtrædende, og det samlede Antal epidemiske Syge er mindre end i noget foregaaende Aar siden 1888.

Dødeligheden. De Dødes Antal var usædvanlig lidet og udgjorde 994 eller 14,8 pro mille af den beregnede Middelfolkemængde ved Aarets Midte (67 200). Dødeligheden Aaret forud var 17,5 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 250 og 251).

Af **exanthematisk Typhus** iagttoges i Balsfjorden og Lyngen respektive 10 og 5 Tilfælde uden Dødsfald. I Balsfjordens Distrikt optraadte den paa en Gaard paa Sandøren, hvis 8 Beboere samtlige gennemgik Sygdommen, tildels temmelig haardt angrebne; sednere forekom 2 spredte Tilfælde. Smittekilden kunde ikke opdages, men sandsynligvis har en Unggut, der netop var hjemkommen fra en Sildtur og strax efter selv blev syg, bragt Smitte med sig. (A. Selmer).

Typhoidfeber sees opført med kun 17 Tilfælde mod 56 foregaaende Aar, og 253 i 1891; i Tiaaret 1881—90 anmeldtes gennemsnitlig 110 Typhoidfebertilfælde aarlig. Sygdommen var spredt over flere Distrikter og sees kun i Tromsø at have medført Dødsfald. Til Ibbestad Distrikt bragtes Smitte i 1892 ved en Flyttelapfamilie og til Bergs Distrikt ved tilreisende Fiskere. Begge Steder optraadte Sygdommen kun med nogle faa Tilfælde og forløb i Almindelighed let.

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom ialt 7 Tilfælde spredt i forskjellige Distrikter. Fra Lenvikens Distrikt, hvor blandt 3 Angrebne 1 Barn døde af Sygdommen, nævnes, at der muligens har forekommet nogle lettere Tilfælde blandt Voxne. (Helsing).

Barsel-feber optraadte sjeldnere end de foregaaende Aar og med ialt 10 Tilfælde, hvoraf 3 i Lenvikens Distrikt; hverken Læge eller Jordemoder havde været tilstede ved Fødslerne. (Helsing). Den i Karlsø Distrikt behandlede Patient var under Forløsningen bleven betjent af en gammel Hjælpekone, der led af et eczematøst Udslet. (Skridshoel).

Medens der af **Vandkopper** og **Røde Hunde** optraadte ikke saa faa Tilfælde væsentlig i Tromsø By, forekom **Skarlagensfeber** og **Mæslinger** næsten slet ikke, idet der for det hele Aar kun findes opført et Par Tilfælde af hver af disse Sygdomme.

Rosen var usædvanlig sjelden; i Lenvikens Distrikt behandlede det største Antal Tilfælde (8), der dog alle var ganske lette og skrev sig fra for sømte Saar i Næsen. (Helsing).

Kighoste opgives kun at have forekommet i Tromsø Distrikt.

Diphtheri viste ogsaa dette Aar en fortsat Nedgang og en forholdsvis ringe Dødelighed. I Lenvikens Distrikt forekom Sygdommen spredt hist og her, og Smittekilden lod sig i de fleste Tilfælde efterspore, hvad derimod sjelden lykkedes i Maalselvens Distrikt. Her optraadte Sygdommen i August, Oktober og December paa 3 langt fra hverandre liggende Steder, først paa Gaarden Ud-rapet nær Distriktslægens Bolig, saa paa Gaarden Sørgaard inderst i Sordalen i Bardo og endelig med 3 Tilfælde (Sødskende) paa Maalsnes, hvor Sygdommen havde huseret nogle faa Aar tidligere i samme Familie og paa samme Sted. Samfærdselen baade med Nabodistrikterne og Tromsø er dog her saa livlig, at ny

Smitteimport godt kunde tænkes mulig. (C. G. Schøyen). Medens Sygdommen i Balsfjordens Distrikt forekom spredt, iagttoges der i Tromsø i Februar 3 Tilfælde i et og samme Hus, uagtet det første af dem var blevet isoleret i Lazarethet og Desinfektion derefter foretagen. I April viste Sygdommen sig atter i en Familie, uden at Smittekilden kunde eftervises; her blev Moder og efterhaanden 5 Børn angrebne. I Juli optraadte den pludselig paa 6 forskellige Steder. I December viste den sig atter paa et nyt Sted, hvor Smitte dog synes at kunne skrive sig fra Lazarethet, idet de angrebne Børn, trods Forbud, stadig pleiede at lege omkring Husene paa Lazarethet. (J. Holmboe).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit samt katarrahalsk og follikulær Angina forekom ogsaa noget mindre udbredt end vanlig.

Influenza var dette Aar lidet fremtrædende og anmeldtes med kun 189 Tilfælde mod 1510 Aaret iforveien. De fleste Tilfælde optraadte i Maanederne Februar, Marts, Mai og December. I Karlsø Distrikt begyndte Sygdommen efter en længere Tids Hvile i Aarets 2 sidste Maaneder at optræde temmelig hyppig og med stærkere Symptomer end foregaaende Aar; som det synes, indførtes Smitten denne Gang fra Tromsø. (Skridshol).

Lungebetændelse og Pleurit var i det Hele taget mindre udbredt end Aaret forud. I Tromsø Distrikt var Lungebetændelse dog adskillig hyppigere dette Aar, og i Balsfjordens Distrikt iagttoges et for de Trakter usædvanligt stort Antal Empyemer, der alle opereredes med godt Resultat. (A. Selmer).

Dysenteri holdt sig i Lenvikens Distrikt det hele Aar og betegnes her som Aarets hyppigste epidemiske Sygdom; i Almindelighed forløb den dog meget let, saa der ingen særlige Foranstaltninger blev truffet mod den, naar undtages, at Børn med Mavesyge beordredes vist hjem fra Skolen, og de Syge oplystes om, hvorledes Udtømmelserne kunde uskadeliggjøres. Det er sandsynligt, at en Mængde Tilfælde ikke er kommet til Læges Kundskab. (Helsing).

Skjærbug var i Ibbestad Distrikt ikke saa udbredt, som man kunde vente efter den mislykkede Potethøst Aaret forud og den fattige Almues usle Levemaade idetheletaget. (Borchgrevink).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabel Side 252.

Til Oplysning om en Del andre af Lægerne behandlede Sygdomme henvises til Tabel Side 252 og 253.

Fnat synes at være i Tiltagende. Distriktslægen i Lenviken klager over dens store Udbredelse og har været betænkt paa at anmode Amtet om at faa behandle Sygdommen for offentlig Regning. Foreløbig negtedes ethvert Barn med mistænkeligt Udslet Adgang til Skolen, før Lægens Erklæring var indhentet. Fra Maalselven opgives den at være almindelig over store Strøg af Bardo (C. G. Schøyen), og i Lyngens Distrikt sættes dens store Hyppighed i Forbindelse med Befolkningens Overtro. «Alle kløende Udslet er komne af Jorden og maa derfor atter «læses» ned i Jorden igjen», og dette besørges af kloge Koner og Mænd. Først naar dette forgjæves er forsøgt gjentagne Gange, kommer Sygdommen endelig under Lægebehandling, og har da i Almindelighed faaet Anledning til at udbrede sig. Befolkningen er desuden meget urenlig. (W. Gotaas). I Karlsø Distrikt er Sygdommen i Aarets Løb tiltagen i Hyppighed. (Skridshol).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 14,9 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foranledigede Dødsaaersager og

I Tromsø Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for Antal Behandlede.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exanthematisk Typhus	15	-	15	1	1	4	7	-	2	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	17	2	17	2	-	-	3	2	2	2	1	1	1	1	2
Cerebrospinalmeningit	7	3	7	-	1	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-
Barsel-feber	10	3	10	1	-	-	1	-	3	1	2	1	-	-	1
Vandkopper	49	-	49	3	6	9	12	13	-	4	1	1	-	-	-
Skarlagensfeber	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Røde Hunde	12	-	12	2	-	-	-	-	-	-	-	3	7	-	-
Mæslinger	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rosen	31	-	31	3	6	2	3	-	5	3	-	3	2	2	2
Kighoste	58	1	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	23	16
Diphtheri	87	8	87	6	9	2	8	4	3	1	3	2	19	17	13
Strubehoste	7	2	7	2	1	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-
Kusma	3	-	3	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1121	15	1 115	88	80	86	81	117	89	113	120	69	101	72	99
Katarrhalsk og follikulær Angina	295	-	295	34	26	28	14	24	27	12	18	27	30	28	27
Influenza	189	5	189	8	28	26	7	22	6	3	1	7	19	6	56
Lungebetændelse	334	48	334	45	21	26	31	26	40	32	26	13	28	23	23
Pleurit	94	6	94	6	11	7	4	12	10	8	12	6	9	6	3
Gigtfeber	43	1	43	6	4	2	3	1	2	6	4	4	3	4	4
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	676	30	676	83	46	40	57	76	51	45	57	75	58	41	47
Blodgang	62	5	62	5	1	9	17	3	-	6	1	6	1	8	5
Skjørbug	7	-	7	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	3 122	130	3 115	296	242	242	252	304	242	239	250	219	297	234	298

I Tromsø Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbe- stad.		Tranø.		Berg.		Len- viken.		Maals- elven.		Bals- fjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjervø.	
	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	5	-	4	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	2	2	1	-	-	-
Barsel-feber	-	-	2	1	-	-	-	-	3	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	2	1
Vandkopper	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	-	4	-	-	-	2	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	1	-	4	-	2	-	-	-	8	-	-	-	2	-	5	-	1	-	2	-	6	-
Kighoste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	1	-	-	-	-	-	-
Diphtheri	15	-	6	-	2	-	-	-	11	3	7	2	15	-	30	3	1	-	-	-	-	-
Strubehoste	1	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	122	-	183	1	29	-	45	-	56	2	1	-	50	3	409	6	64	2	81	-	81	1
Katarrhalsk og follikulær Angina	14	-	17	-	1	-	11	-	31	-	2	-	22	-	143	-	15	-	17	-	22	-
Influenza	16	-	2	1	17	2	4	-	21	1	9	-	26	-	72	1	9	-	8	-	5	-
Lungebetændelse	37	-	21	1	21	2	3	-	20	5	11	4	59	11	103	12	10	4	14	1	35	8
Pleurit	11	-	14	1	4	-	3	1	5	-	3	1	8	-	23	3	5	-	6	-	12	-
Gigtfeber	4	-	6	-	2	-	2	-	6	-	-	-	2	-	9	-	5	1	2	-	5	-
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	57	1	90	-	11	-	25	-	45	4	7	-	15	1	322	13	35	1	15	-	54	10
Blodgang	9	-	5	-	-	-	-	-	39	5	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	3	-
Skjørbug	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	296	1	362	7	89	4	96	1	249	22	42	7	211	15	1246	42	156	10	147	1	228	20

Tromsø Amt, 1893.

Liste over forskjellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Trondenes.		Ibbestad.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme . . .	161	-	1	-	96	64	31	-	12	-
Fnat	394	-	83	78	110	103	91	-	84	-
Skurv	13	-	5	4	1	3	1	-	2	-
Kjertelsyge	151	1	73	65	5	8	58	-	3	-
Rachit.	34	5	18	16	-	-	3	1	-	-
Tuberkuløse Betændelser og										
Miliærtuberkulose	59	15	13	15	17	14	12	3	4	4
Lungetuberkulose	176	66	11	7	74	84	35	9	14	12
Kræft	39	32	-	-	23	16	6	2	2	5
Morbus Brightii	61	7	7	5	30	19	19	1	9	1
Blegsot og Anæmi	776	1	30	70	119	557	97	-	109	-
Livmodersygdomme	166	-	-	-	-	166	36	-	22	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	928	2	42	44	382	460	152	1	79	-
Ormesygdomme	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Drankersygdomme	6	-	-	-	6	-	2	-	-	-
Struma	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Brok	75	2	25	7	34	9	8	-	28	-
Luxationer	10	-	2	2	4	2	-	-	1	-
Frakturer	54	1	14	4	27	9	10	1	10	-

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
		1	2	4	5	7	8	10	11
		Tronde- nes.	Ibbestad.	Berg.	Len- viken.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Karlsø.	Skjerve.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	7	-	-	-	-	7	-	-	
Syphilis, konstitutionel	16	4	-	-	-	12	-	-	
—, hereditær	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gonorrhoe	126	11	4	11	4	4	75	6	11

21,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 17,5 pCt. og 25,7 pCt. og for Bygderne 14,1 pCt. og 19,8 pCt. Se forøvrigt Tabel Side 254.

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Tranø.		Berg.		Len- viken.		Maals- elven.		Bals- fjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlseø.		Skjervø.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
9	-	19	-	17	-	1	-	-	-	37	-	16	-	5	-	14	-
-	-	-	-	43	-	5	-	20	-	29	-	66	-	29	-	27	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	2	-	2	-	-	-
9	-	18	-	6	-	1	-	-	-	48	1	-	-	-	-	8	-
1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	20	2	-	-	-	-	10	-
3	1	2	2	10	-	-	-	-	-	21	4	-	-	-	-	7	1
5	6	8	2	11	2	2	2	3	1	72	23	5	2	2	3	19	4
-	1	-	-	5	5	-	-	1	-	16	12	-	-	3	3	6	4
-	-	3	-	3	2	1	-	-	-	16	2	-	-	3	-	7	1
5	1	16	-	183	-	3	-	25	-	221	-	38	-	13	-	66	-
-	-	14	-	11	-	1	-	-	-	53	-	6	-	4	-	19	-
20	-	65	-	51	-	3	-	51	-	346	-	53	1	19	-	89	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	1	-	-	-	4	-	23	2	2	-	3	-	4	-
2	-	-	-	2	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	5	-	1	-	-	-	16	-	4	-	-	-	5	-

Fra Ibbestad Distrikt omtales en paafaldende hyppig Forekomst af **Mave-
saar**, tildels med voldsomme Blodbrækninger.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opgives 75 Behandlede med 2 Dødsfald. Sædet var følgende: Hernia ingvinalis 58, Hernia umbilicalis 15 og Hernia cruralis 2.

For **Benbrud** (Fractura) behandlede 54 Tilfælde; Sædet opgives saaledes:

Fractura cranii	1	Fractura costarum	8
— claviculæ	3	— femoris	8
— humeri	9	— patellæ	1
— antibrachii	3	— cruris	5
— radii	9	— tibiæ	3
— ulnæ	1	— fibulæ	2
— phalangis	1		

Af **Luxationer** opgives 10 Tilfælde; for 9 er Sædet anført, nemlig: Luxatio humeri 5, Luxatio antibrachii 3, Luxatio pollicis 1.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Trondenes	34	9	1	33
Ibbestad	52	12	7	45
Tranø	29	6	4	25
Berg	8	2	1	7
Lenviken	46	2	22	24
Maalselven	11	2	7	4
Balsfjorden	20	1	15	5
Tromsø	140	23	42	98
Tromsø By	103	18	33	70
Bygder	37	5	9	28
Lyngen	17	2	10	7
Karlsø	13	3	1	12
Skjervø	73	4	20	53
Tromsø Amt	433	66	130	313
Deraf i By	103	18	33	70
— - Bygder	340	48	97	243

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 45, deraf i Trondenes 8, i Ibbestad 9, i Tranø 1, i Lenviken 1, i Balsfjorden 5, i Tromsø 11, i Lyngen 3, i Karlsø 2 og i Skjervø 5. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 255.

Angaaende **Jordemoderhjælpen** meddeles fra Ibbestad Distrikt Opgave over 92 Fødsler, hvoraf 3 Sæde-, 1 Fod- og 1 Ansigtsfødsel. Der forekom 1 Trillingsfødsel, hvor alle 3 Børn døde. Fra Tranø Distrikt er der i det Hele anmeldt 75 Fødsler, hvoraf 3 Ansigtsfødsler, medens der i Lenvikens Distrikt bistodes ved 65, med 1 Fødsel og 1 Sædefødsel. I Karlsø Distrikt var det et føleligt Savn, at der fra 11te Marts ingen Jordemoder har været ansat paa Karlsø. Blandt de fra Skjervø Distrikt opførte 25 Fødsler, hvor Jordemoder har bistaaet, forekommer ogsaa 1 Fødsel og 1 Sædefødsel; i Skjervø og Nordreisen Herreder havde man kun Jordemoder i 7 af Aarets Maaneder.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 256.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1219 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 44,9.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsårsagen for 6 saaledes: Barsel-feber 3, Barsel-krampe 2, deraf 1 uforløst i Skjervø, og Blødning ved Placenta prævia 1, der døde uforløst før Jordemoderens Ankomst, ogsaa i Skjervø.

De hyppigste **Dødsårsager** sees af Tabel Side 256.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	levende.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	-	27	²⁾ 2	-	-	-	2	³⁾ 2	-	-
Bækkensneverhed	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	¹⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	2	1	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	30	1	29	3	4	2	2	2	2	1	6
	31		32			4					

¹⁾ Tang paa 2den Tvilling; om 1ste intet oplyst. Moderen døde af Eclamspi. ²⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel; begge Tvillinger forløst med Tang. ³⁾ Døde før Forløsningen.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	ved Selv- mord.
Trondenes	382	10	153	35	6	2	7	1
Ibbestad	270	10	117	25	5	2	5	-
Tranø	168	4	53	9	-	1	4	-
Berg	65	2	18	4	1	-	2	-
Lenviken	200	4	71	15	2	2	1	-
Maalselven	165	4	67	15	1	-	-	-
Balsfjorden	153	10	62	12	-	-	1	-
Tromsø	358	16	189	50	3	-	2	-
Tromsø By	192	7	108	30	2	-	1	-
Bygder	166	9	81	20	1	-	1	-
Lyngen	188	-	97	17	-	1	-	-
Karlso	91	3	48	15	2	-	4	1
Skjervø	173	7	119	30	-	3	12	-
Tromsø Amt	2 213	70	994	227	20	11	38	2
Deraf i By	192	7	108	30	2	-	1	-
— - Bygder	2 021	63	886	197	18	11	37	2

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	66	18	48
Lungebetændelse	48	7	41
Alderdomssvaghed	44	4	40
Kræft	32	10	22
Akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera	30	12	18
Bughindebetændelse	18	4	14
Akut Bronchit	15	6	9
Medfødt Svaghed	15	3	12
Tuberkuløse Betændelser	15	4	11

Veirliget. Efter en ualmindelig streng Vinter med store Snemasser fulgte en sen og kold Vaar. Sommeren var regnfuld, kort og kold; i Lyngen faldt der en Aften i Juli Sne, der blev liggende flere Timer. Høsten kom tidlig og var ligeledes kold og raa. Aarets sidste Par Maaneder var stormende og havde stort Snefald, men ingen synderlig Kulde; i Lyngen iagttoges saaledes ikke under $\div 3^{\circ}$ C. (W. Gotaas).

Levemaade og hygieniske Forhold. Trods den ugunstige Sommer tegnede Alt til et godt Foderaar, men Indhøstningen slog meget daarlig til for Høets Vedkommende og mislykkedes totalt for Korn og Poteter. Hertil kom, at Fisket var ganske utilstrækkeligt. Ovenpaa de foregaaende knappe Aar blev derfor Armoden saameget større. Der lyder da ogsaa Klager over, at Fattigbudgettet belastes i en overordentlig Grad. Den mislige økonomiske Stilling havde ogsaa Indflydelse paa Almuens Levesæt og hygieniske Forhold. I Trondenes Distrikt sættes den store Masse gastriske og anæmiske Forstyrrelser i Forbindelse med den overdrevne Nydelse af salt og sur Mad; fattige Familier spiser saaledes almindelig Spegesild 2—3 Gange daglig og som Efterret den saakaldte «Syresuppe». (O. B. Schøyen). Distriktslægen i Ibbestad bemærker, at om der end kan spores en Trang til bedre Boliger og større Renlighed, har Evnen for en stor Del ikke strukket til; naar Folk ikke fortjener saa meget, at de kan skaffe sig den aller tarveligste Føde (Mel og Sild), bliver Sæbe og Haandklæde snart sagt en Luxus. Fra Bergs Distrikt skrives, at den lette Adgang til Kredit gjør, at Almuen lever over Evne; dertil er Madstellet uhensigtsmæssigt, Jordbruget drives lidet og uden Interesse; Kreaturerne stelles daarlig og sultefodres ofte. Der klages desuden over, at Drikkevandet i Holmenvær er daarligt og at Renligheden navnlig i Fiskeværerne lader meget tilbage at ønske; Rorboderne er overbefolkede, og Priveter mangler for det meste aldeles. (Ph. Hansteen).

Sygehuse. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes derstedes ogsaa et kommunalt Epidemilazareth, der har været i Brug det meste af Aaret. Der er ligeledes Sygehuse i Balsfjorden, Karlsø og Skjervø Distrikter.

Af **Badeindretninger** har i Tromsø siden i Marts Maaned været i Virksomhed det i Medicinalberetningen for forrige Aar nævnte Tromsø Bad, hvor der siden dets Aabning har været taget 1476 1ste og 2den Klasses Dampbad, 2674 Folkebad, 1469 Skolebad og 2076 Karbad. Desuden findes Bad ved Amtssygehuset. (J. Holmboe).

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Sundhedskommissionsmøder, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Tromsø Amt	12	745	25	1226	9
Trondenes	1	141	¹⁾ 2	166	1
Ibbestad	1	85	²⁾ 2	222	-
Tranø	1	34	-	57	-
Berg	1	11	³⁾ 1	18	-
Lenviken	1	49	⁴⁾ 2	194	-
Maalselven	1	29	⁵⁾ 1	99	-
Balsfjorden	1	70	⁶⁾ 1	113	1
Tromsø	2	152	⁷⁾ 12	169	6
Lyngen	1	80	-	22	-
Karlsø	1	44	⁸⁾ 1	48	-
Skjervø	1	50	⁹⁾ 3	118	1

¹⁾ Trondenes 1, Kvæfjord 1. ²⁾ Ibbestad 1, Salangen 1. ³⁾ Torsken 1. ⁴⁾ Lenviken 1, Hillesø 1. ⁵⁾ Bardo 1. ⁶⁾ Malangen 1. ⁷⁾ Tromsø By 10, Tromsøsundet 2. ⁸⁾ Karlsø 1. ⁹⁾ Skjervø 2, Nordreisen 1.

XX. Finmarkens Amt.

Lægesdistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaknatorer.
Amtet		47 385,34	29 341	1) 11	19	28
1. Alten		12 119,15	5 406	1	3	4
	Alten	2 997,89	2 087	1	1	1
	Talvik	1 594,63	2 446	-	1	2
	Kautokeino	7 526,63	873	-	1	1
2. Loppen		1 173,64	1 731	1	2	2
	Loppen og Øksfjord . .	752,66	931	-	1	2
	Hasvik	420,98	800	1	1	-
3. Hammerfest		3 397,36	3 995	2	2	3
	Hammerfest, Kjøbst. } Hammerfest } Kvalsund }	4,00 3 393,36	2 238 1 004 753	2 - -	2 - -	- 2 1
4. Maasø		535,80	2 508	1	2	5
	Maasø } Kjelvik }	535,80	1 342 1 166	1 -	1 1	3 2
5. Kistrand		16 443,78	3 354	1	4	4
	Kistrand	4 426,68	1 728	1	1	1
	Karasjok	7 539,39	559	-	1	1
	Lebesby	4 477,71	1 067	-	2	2
6. Tanen		3 903,64	3 080	1	1	4
	Tanen	2 194,20	2 618	1	1	3
	Polmak Sogn af Næsse- by Herred	1 709,44	462	-	-	1
7. Vardø		2 257,99	3 310	2	2	2
	Vardø, Kjøbstad 2) . . .	3,65	2 217	2	2	-
	Vardø	2 254,34	1 093	-	-	2

1) Foruden de her i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse. 2) Foruden Distriktslægen praktiserede ved Fiskeværet Kiberg en russisk Læge, der ydede sine Landsmænd Hjælp i Fisketiden.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan. 1891.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- våknaterer.
8. Vadsø	2 565,99	4 025	1	3	1
	Vadsø, Kjøbstad ¹⁾ ...	1,84	1 767	1	2	-
	Vadsø (Landsdistrikt) ..	1 033,31	1 280	-	-	-
	Næsseby Sogn af Næsse- by Herred	1 530,84	978	-	1	²⁾ 1
9. Sydvaranger	Sydvaranger	4 987,99	1 932	1	²⁾ -	3

¹⁾ Kjøbstaden Vadsø, der ikke udgjør særskilt Kommune, hører til Vadsø Herred.
²⁾ Posten for Tiden ledig. ³⁾ Den fra 1891 ledige Post søgtes ikke af Nogen.

Sundhedstilstanden var i det Hele taget god; kun fra Loppens Distrikt betegnes den paa Grund af en Epidemi af Typhus exanthematicus som mindre god. Af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldtes for hele Amtet 2916, hvoraf 75 dødelige; disse Tal er adskilligt mindre end de gennemsnitlige i 3-Aarsperioden 1890—92, der udgjorde resp. 3530 og 132.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 798 eller 26,8 pro mille af den tilstedeværende beregnede Middelfolkemængde (29 800). Aaret forud var den 27,6 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes en efter Lægernes Opgaver sammendragen Tabel (se Side 260 og 261).

Exanthematisk Typhus, hvoraf der Aaret iforveien ikke var opgivet noget Tilfælde fra Amtet, optraadte epidemisk i Loppens og Sydvarangers Distrikter; Sygdommen begyndte i November i Loppens Distrikt paa Gaardene Veinæs og Haraldseng i Hasvik hos 2 Kvinder, der havde været sammen en Uges Tid paa en Tur til Ofjorden, hvor dog Sygdommen ikke tidligere vides at være forekommet, medens den tidligere og senest i 1890 havde optraadt paa Veinæs. Da Udslet manglede, antoges Sygdommen først for Influenza. Efterhaanden angrebes i Løbet af December Maaned 16 Personer. Isolation kunde paa Grund af de trange Beboelsesforhold omtrent ikke iverksættes. Naboernes Hjælpsomhed var overmaade liden; de holdt sig borte under Paaskud af Smittefrygt, saa enkelte af Patienterne laa næsten uden Pleie og Mad; paa Grund af det stormende Veir lod det sig ikke gjøre at flytte Patienterne til Sygehuset. (K. N. Paus). I Sydvarangers Distrikt forekom Sygdommen i Januar—April som en i det væsentlige godartet Epidemi omkring Klostervand nær den russiske Grændse. Smitten skrev sig sandsynligvis fra russiske Skoltelapper. I Aarets sidste Maaneder blussede Sygdommen op paany og forekom bl. A. hos 3 Personer, der med Sikkerhed vides at have hentet sig Smitten i Skoltelappernes Boliger. (A. D. Wessel).

Typhoidfeber viser ogsaa dette Aar Tilbagegang, idet der kun er 5 anmeldte Tilfælde mod i 1892 og 1891 henholdsvis 15 og 83. Sygdommen opgives kun fra Hammerfest og Vadsø Distrikter; af de 2 Tilfælde i Vadsø, var det

I Finmarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exanthematisk Typhus	39	1	39	4	7	6	1	2	19
Typhoidfeber	5	2	5	1	.	.	1	2	1
Barsel-feber	10	6	9	.	2	1	1	.	1	1	.	1	.	.	2
Vandkopper	33	.	33	.	1	3	.	1	2	.	.	2	3	2	19
Skarlagensfeber	60	2	60	2	5	1	.	6	.	2	5	4	11	19	5
Røde Hunde	8	.	8	1	.	.	1	6	.	.	.
Mæslinger	2	.	2	1	1	.
Rosen	56	2	56	3	2	4	5	7	2	8	3	6	5	8	3
Kighoste	5	.	5	4	1	.
Diphtheri	29	2	29	4	1	.	3	1	.	.	10	7	1	.	2
Strubehoste	2	1	2	1	.	.	1
Kusma	1	.	1	1	.	.
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1236	17	1236	99	63	115	177	200	203	77	56	57	73	61	55
Katarrhalsk og follikulær An- gina	312	.	312	37	22	19	30	33	38	20	13	30	22	18	30
Influenza	314	3	314	6	34	39	80	62	31	9	5	11	14	18	5
Lungebetændelse	127	26	127	7	5	16	20	27	17	14	5	4	4	5	3
Pleurit	102	1	102	4	4	6	12	18	17	7	8	8	7	6	5
Gigtfeber	42	1	42	2	2	3	2	6	5	6	2	7	4	1	2
Koldfeber	2	.	2	1	1
Diarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera	450	11	450	17	19	24	33	54	51	39	54	42	36	56	25
Blodgang	4	.	4	4
Skjørbug	78	.	76	.	1	3	13	26	16	5	7	3	.	1	1
Tilsammen	2917	75	2914	191	168	240	379	445	384	189	170	188	185	199	176

I Finmarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikter:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
xanthematisk Typhus.....	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	22	1
yphoidfeber.....	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
arselseber.....	4	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	2	2
andkopper.....	5	-	3	-	18	-	1	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	-
karlagensfeber.....	-	-	-	-	19	1	3	-	-	-	-	-	20	1	16	-	2	-
øde Hunde.....	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
æslinger.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
osen.....	9	1	-	-	20	-	6	-	-	-	-	-	9	1	10	-	2	-
ighoste.....	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
iphtheri.....	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	9	2	13	-	1	-	-	-
rubehoste.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
usma.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.....	126	2	28	-	335	1	48	-	45	-	45	-	379	4	212	10	18	-
atarrhalsk og follikulær An- gina.....	31	-	9	-	110	-	12	-	5	-	7	-	91	-	37	-	10	-
influenza.....	43	1	16	-	62	1	76	-	-	-	2	-	115	1	-	-	-	-
ungebetændelse.....	18	4	6	3	46	4	9	2	10	-	6	-	15	9	10	4	7	-
leurit.....	14	-	1	-	44	-	15	1	3	-	4	-	15	-	5	1	1	-
igtfeber.....	6	-	1	-	7	-	6	-	2	-	-	-	19	-	1	-	-	-
oldfeber.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
iarrhoe, akut, og indenlandsk Cholera.....	54	1	43	1	101	4	11	-	23	-	9	-	121	3	81	2	7	-
lodgang.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
kjørbug.....	3	-	2	-	42	-	13	-	2	-	-	-	12	-	3	-	-	-
Tilsammen	320	11	125	4	817	11	201	3	90	-	82	2	814	20	385	21	83	3

Liste over forskellige

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Alten.		Loppen.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme . . .	118	-	1	2	95	20	15	-	35	-
Fnat	149	-	28	25	72	24	56	-	14	-
Skurv	3	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Kjertelsyge	59	-	18	31	4	6	15	-	-	-
Rachit	19	2	13	6	-	-	3	-	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose . . .	24	19	11	6	6	1	3	3	2	1
Lungetuberkulose	81	42	1	4	35	41	9	5	3	1
Kræft	27	18	-	-	20	7	1	1	1	-
Morbus Brightii	29	10	1	-	17	11	6	1	5	1
Blegsot og Anæmi	268	-	15	34	23	196	52	-	7	-
Livmodersygdomme	50	1	-	1	-	49	10	-	4	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	534	-	17	15	297	205	66	-	57	-
Ormesygdomme	6	-	-	5	-	1	6	-	-	-
Drankersygdomme	5	1	-	-	5	-	1	-	-	-
Brok	36	-	8	3	23	2	3	-	3	-
Luxationer	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Frakturer	33	-	6	1	21	5	5	-	4	-

ene hos en Fisker, hvor Smitte ikke kunde paavises; det andet hos en Pige af Frelsesarmeen, der netop var kommen did fra Kabelvaag. Begge døde. (Caspersen).

Barsel-feber. De 4 opførte Tilfælde i Altens Distrikt var uden Forbindelse og indtraf alle i Hjælpekoners Praxis. (Wolff).

Vandkopper optraadte epidemisk i Hammerfest i December, udelukkende blandt Børn i «Barakbyen», den usundeste Del af Byen.

Skarlagensfeber forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende 2 Aar, navnlig i Byerne; en Række Tilfælde indtraf i Fiskeværet Medfjord paa Søroen i Hammerfest Distrikt; alle blev indlagt i Lazarethet, hvorved det lykkedes at hindre videre Udbredelse. Smitekilden lod sig ikke opspore, ligesom der heller ikke syntes at være nogen Sammenhæng mellem disse Tilfælde og dem, der sednere indtraf i selve Byen. Nephrit var en meget almindelig Følgesygdom. (Aagaard). I Vadsø fik ogsaa Sygdommen nogen Udbredelse, der tilskrives, at nogle af Tilfældene ikke kom til Læges Kundskab før langt ude i Afskallingsstadiet; imidlertid havde de Syge løbet ude den hele Tid. (Caspersen).

Af **Mæslinger**, der Aaret forud optraadte epidemisk inden Amtet, opgives kun 2 Tilfælde,

behandlede Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne :														
3		4		5		6		7		8		9		
Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.		
Tilf.	Dsf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
9	-	-	16	-	4	-	30	-	2	-	7	-		
34	-	-	21	-	-	-	18	-	5	-	1	-		
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-		
10	-	-	-	-	1	-	19	-	13	-	1	-		
7	-	-	-	-	1	-	1	1	4	1	3	-		
7	2	1	-	1	2	1	1	4	9	6	-	-		
27	9	3	8	3	5	2	8	12	10	5	11	2		
4	-	1	-	-	4	2	2	7	11	7	4	-		
6	2	-	2	2	1	-	1	2	8	2	-	-		
102	-	-	12	-	18	-	13	-	58	-	6	-		
14	-	-	-	-	1	-	10	1	10	-	1	-		
163	-	-	44	-	37	-	57	-	96	-	14	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-		
24	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-		
1	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-		
15	-	-	2	-	3	-	1	-	2	-	1	-		

Rosen var usædvanlig hyppig, navnlig paa Hammerfest og Vardø.

Kighoste bragtes til Kaafjord i Alten fra Skjervø. (Wolff).

Diphtheri var paa de fleste Steder i Aftagen. I Tanens Distrikt optraadte den spredt med tildels Miles Afstand mellem de Angrebne, uden at Smitteimporten lod sig eftervise. (Meidell).

Akute Katarrher var baade i Vardø og Vadsø Distrikter hyppigere end Aaret forud; i Vardø indtraf i Juni et usædvanligt stor Antal Forkjølelser mellem Arbejderne ved Moloanlægget.

Af Influenza opgives 314 Tilfælde mod 820 Aaret iforveien. De i Altens Distrikt først iagttagne Tilfælde var hos Personer, der enten selv var Postførere eller fulgte med Posten fra Karasjok—Vadsø eller Kautokeino—Karasuando. Importen skrev sig tydeligvis fra Finland. (Wolff).

De i Maasø Distrikt iagttagne Tilfælde af Lungebetændelse var omtrent alle secundære efter Influenza. I Sydvarangers Distrikt forekom 3 af Tilfældene paa samme Sted og paa en Tid; fælles Smittekilde lod sig dog ikke med Bestemthed paavise. (Wessel).

Pleurit. I Alten var flere af Tilfældene Følgesygdom efter Influenza. (Wolff).

Akut Diarrhoe optraadte i Sommermaanederne som Epidemi noksaa alvorligt i Fiskeværret Sørvær i Loppens Distrikt. Aarsagen fandtes at ligge i et fælles Vandkar. Dettets nære Beliggenhed ved 45 mer eller mindre forraadnede Hvalskrotte har rimeligvis bevirket, at Urenlighed er tilblandet Drikkevandet, dels indirekte gennem Luften, dels direkte ved Kar, hvori Vandet hentes, da Almuen ikke tager i Betragtning at skylle en Bøtte ren i det fælles Drikkevand. (Paus).

Af **Skjørbug** observeredes i Maasø Distrikt flere Tilfælde i Vaarmaanederne. Enkelte var meget alvorlige med stærke og blodige Diarrhoer, Næseblødninger og stærke Ødemer. Et Par maatte sendes paa Sygehus, men Alle kom sig dog. Ingen af de Syge havde brugt Poteter om Vinteren. Som særlig disponerende Momenter kan nævnes, at samtlige Angrebne paa én nær boede i Gammer, samt at Vinteren var usædvanlig kold til ude ved Kysten at være, og Brændslet var ualmindelig kostbart. Det ansees for en Skam at have Skjørbug heroppe, da Dovenskab betragtes som eneste Aarsag til Sygdommen. (Arnesen). Fra Hammerfest sættes den hyppige Forekomst af Sygdommen i Forbindelse med Aarets høje Potetpriser. (Aagaard).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

	Ialt opgivne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1		2	3	4	5	6		7	8	9
	Tilfælde.	Dødsfald.	Alten.		Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Tanen.	Vardø.		Vadsø.	Sydvaranger.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	38	4	1	1	-	21	-	1	1	11	3	-	3
Syphillis, konstitutionel													
— , hereditær													
Gonorrhoe	128	-	20	-	4	50	2	5	7	32	-	6	2

Gonorrhoe var i Alten ikke sjelden blandt Besætningen paa Fiskefartøjerne. Smitten var erhvervet under Opholdet i de ydre Fiskevær, særlig Honningsvaagene og Vardø. (Wolff). Sygdommen synes ogsaa at være meget udbredt i Maasø Distrikt. (Arnesen).

Til Oplysning om endel andre af Lægerne behandlede **Sygdomme** se foranstaaende Tabel Side 262 og 263.

Fnat, der er sjelden blandt Dalboerne i Alten og Kautokeino, er derimod yderst almindelig blandt Fiskerbefolkningen (Wolff); den forekom ogsaa spredt over hele Loppens Distrikt. (Paus). I Hammerfest Distrikt er den paa Grund af Befolkningens Mangel paa Renlighedssands i raskt Tiltagende; Haab om at faa den udryddet vil der neppe være, uden at den bliver behandlet som smitsom Sygdom for det Offentliges Regning, hvad der da ogsaa er Almuens almindelige Ønske. (Aagaard). Fra Kistrands Distrikt udtales ogsaa, at den store

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager:			
	ialt.	Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	25	5	11	14
Loppen	17	1	4	13
Hammerfest	44	9	11	33
Hammerfest By.....	37	8	10	27
Bygder	7	1	1	6
Maasø	15	3	3	12
Kistrand	13	3	-	13
Tanen	16	2	2	14
Vardø	79	12	20	59
Vardø By.....	64	9	17	47
Bygder	15	3	3	12
Vadsø	75	5	21	54
Vadsø By.....	47	1	16	31
Bygder	28	4	5	23
Sydvaranger	10	2	3	7
Finmarkens Amt	294	42	75	219
Deraf i Byer.....	148	18	43	105
— Bygder.....	146	24	32	114

Flerhed af Angrebne vistnok ikke kommer under Behandling, saalænge denne skal være privat. Dertil kommer, at betryggende Rengjøring af de meget benyttede Skindklæder stiller sig meget vanskelig; de maatte tilintetgjøres, om man skulde kunne være tryk; men denne radikale Fremgangsmaade er en alvorlig Sag paa Steder, hvor Fattigdommen er de Flestes daglige Gjest. Kommunens økonomiske Forfatning er heller ikke sliq, at den taaler synderlige Udgifter. (Nordang).

Lungetuberkulose synes i Maasø Distrikt at være i jevnt Tiltagende. I Kjælvig døde en ung Pige af en rapid Phthisis. Hun var af fuldstændig frisk Slægt, og Smitte kunde ikke paavises. Paa lille Tamsø døde en ung Gut af Phthisis. For 1½ Aar siden var han 4 Maaneder i Skomagerlære; han laa paa Verkstedet, hvor den tæringssyge Mester under Arbeidet sad og hostede og spyttede udover Gulvet. Efter ca. 3 Maaneders Forløb begyndte Guttten at hoste og blev efterhaanden stadig værre. (Arnesen). Ogsaa i Tanens Distrikt synes Sygdommen at være i Fremgang. Imidlertid ser det dog ud til at det nu gaar mere og mere ind i Folkets Bevidsthed, at den maa betragtes som en smitsom Sygdom, hvilket ogsaa stadig indprentes. (Meidell). Ogsaa i Sydvarangers Distrikt synes tuberkuløse Lidelser, specielt Lungetuberkulosen, at være i jevn Tiltagen, hvad der vel har sin Grund i, at med de forbedrede Kommunikationer lettes Importen af tuberkuløst Smittestof, der har saa meget lettere for at holde sig og trives godt, som de hygieniske Forhold er ualmindelig slette. (Wessel). Dødsfald af Lungetuberkulose (se ovenstaaende Tabel) udgjorde for det hele Amt 14,3 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsårsager og 19,6 pCt.

af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 12,2 pCt. og 17,1 pCt. og for Bygderne 16,4 pCt. og 21,1 pCt.

Menstruationsuordener og **anæmiske Tilstande** betegnes fra Maasø Distrikt som saare hyppige. (Paus).

Af **Brok** (Hernia) opføres 36 Tilfælde, hvoraf Sædet for de 34 betegnes saaledes: H. ingvinalis 28, H. cruralis 1 og H. umbilicalis 7.

Benbrud (Fractura) opgives med 33 Tilfælde. For 31 var Sædet følgende:

Fractura claviculae	3	Fractura femoris	1
— costarum	14	— cruris	3
— antibrachii	1	— tibiae	2
— radii	2	— fibulae	2
— ulnae	1	— malleoli	1
— digit. manus	1		

Af **Luxationer** er behandlet 4: 3 L. humeri og 1 L. femoris.

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

En eiendommelig **Hudsygdom** omtales fra Maasø Distrikt; den viste sig med Eruption af aflange, indtil bønnestore Blærer med serøst eller seropurulent Indhold. Under Udbruddet lette Febrilia. Udslettet, der ledsagedes af Kløe, optraadte mest paa de ubedækkede Legemsdele og angreb især Smaabørn; naar Blærerne blev opkløret, efterlod de stygge Udslet hos Mange. Et Sted, hvor en liden af Sygdommen angreben Pige var i Besøg, fik 2 af Husets Børn allerede næste Dag Sygdommen, der senere ogsaa angreb Forældrene. Samme lille Pige kom en Formiddag hen til Distriktslægen, hvis lille Gut fra hendes blødende Udslet fik lidt Blod paa Fingrene og derfra paa det ene Kind; inden Aften havde Gutten en Eruption paa Kindet og de Fingre, der var blevet tilsølet. Fra Gutten blev hans Barnepige smittet. (Arnesen).

Obstetriciske Operationer er af Læger udført i 16 Tilfælde nemlig i Alten 3, Hammerfest 3, Maasø 2, Tanen 1, Vardø 4, Vadsø 3. Indikationer og Udfald sees af nedenstaaende Tabel:

Indikation.	Tangforløsning.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	dødf.	levende.	lev.	død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer . . .	8	-	8	-	1	²⁾ 1	1	-	-
Bækkensnerverhed	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	3	³⁾ 1
Tilsammen	9	1	9	1	1	1	1	3	1
	10		10					4	

¹⁾ Dødsarsag: Embolia pulmon. ²⁾ 1ste Tvilling halvt forraadnet, 2den Tvilling fødtes i Isseleie uden Kunsthjælp. ³⁾ Dødsarsag: Barselseber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Alten	174	9	104	21	1	1	2	-
Loppen	75	3	52	15	3	-	7	-
Hammerfest	168	6	162	34	-	2	32	-
Hammerfest By	82	3	87	11	-	1	19	-
Bygder	86	3	75	23	-	1	13	-
Maasø	107	1	63	19	-	2	9	-
Kistrand	105	4	84	20	2	2	8	-
Tanen	102	1	80	14	-	-	9	-
Vardø	124	6	112	25	1	-	24	1
Vardø By	87	4	88	14	-	-	21	1
Bygder	37	2	24	11	1	-	3	-
Vadsø	136	3	115	28	1	2	6	-
Vadsø By	68	1	49	10	1	1	3	-
Bygder	68	2	66	18	-	-	3	-
Sydvaranger	54	4	26	6	-	3	3	-
Finmarkens Amt	1045	37	798	182	8	11	100	1
Deraf i Byer	237	8	224	35	-	2	43	1
— Bygder	808	29	574	147	8	9	57	-

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 11 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsårsag for 9 saaledes: Dystoki 1, Emboli 1, Barselfeber 6, puerperal Mani 1.

Angaaende **Jordemoderhjælpen** anføres, at paa Grund af de lange Afstande benyttes Hjelpekoner i stor Udstrækning; Sydvarangers Distrikt har endog det hele Aar været ganske uden Jordemoder. Fra Maasø Distrikt skildres Ingø og Rolfso som særlig uheldig stillet med Hensyn til Jordemoderhjælp, hvorfor Ansættelsen af en Jordemoder for denne Del af Distriktet ansees høilig paakrævet. Den eneste autoriserede Jordemoder i Tanen bor saa langt inde i Distriktet, at Distriktslægen væsentlig af Hensyn til Kystbefolkningen tager til Orde for Ansættelse af flere Jordemødre. Forøvrigt henvises til Tabel Side 268.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 247 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 76,4.

Kvaksalveri. Fra Maasø Distrikt skrives: En Mand, der for nogle Aar siden var Handelsbetjent paa Brettesnes, men paa Grund af Drukkenskab blev afskediget og derved kom paa bar Bakke, henvendte sig til den bekjendte Kvaksalver H. paa Harstad og har sednere været reisende Agent for ham, indtil han i Vinter bosatte sig i Honningsvaag og etablerede egen Forretning. Han fik øieblikkelig stort Ry, og da han ovenikjøbet havde opvakt 2 Døde, «som alt var kolde» — Folk tror det fuldt og fast — er hans Ry for Tiden overmaade stort. Han skal

Jordemoderhjælpen.

Lægedistrikter.	Antal Jordemødre.	Har bistaaet ved Antal Fødsler.	Deraf var :					Abort.
			Isselleie.	Ansigtseleie.	Sædeleie.	Tverleie.	Uopgivet. Leie.	
Alten	3	43	-	-	-	-	43	-
Loppen	2	21	20	-	¹⁾ 1	-	1	-
Hammerfest	2	²⁾ 75	71	-	5	1	-	-
Maasø	2	³⁾ 27	25	-	-	2	⁴⁾ 1	-
Vardø	2	59	-	1	1	-	57	-
Vadsø	3	⁵⁾ 61	51	3	6	-	1	2
Tilsammen	14	286	167	4	13	3	104	2

¹⁾ 1ste Tvilling. ²⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler. ³⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel. ⁴⁾ Misfoster, efter Beskrivelsen en Acranium. ⁵⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler.

efter Sigende specielt befatte sig med veneriske Sygdomme. Adskillige Folk har ogsaa Ord for at kunne standse Blødninger selv paa lang Afstand. En Kirkesanger har som Specialitet at kunne standse Smerterne i Svulfinde, «men det er haarde Ord, jeg bruger da», siger han. En gammel Fisker, der ogsaa er anset for at kunne mer end Fadervor, standser Øreværk ved at sætte sin venstre Lillefinger ind i det syge Øre og sige: «I Navnet Faderens, Sønnens og den Hellig Aands», og det slaar aldrig feil, paastaar han. En Fisker havde været i Hammerfest hos en klog Kone, en som «kjender de gamle Videnskaber», og havde med det Bud, at, om jeg vilde komme til Hammerfest, skulde hun lære mig Alt, hun vidste, for nu var hun snart færdig, hendes «Kraft» strak ikke til længer. Jordemoderen paa Maasø beretter, at for at befordre Efterbyrdens Fødsel pleier Lappekonerne at knytte Navlestrængen til det lange faste Baand, hvormed venstre Komag snøres fast. Under Veeerne ligger de saa og sparkes ud med Benet, indtil Placenta løsner. Som Abortivmidler anvendes Tare og raat Kattekjød; især det sidste ansees som absolut probat. (Arnesen).

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	42	18	24
Lungebetændelse	26	16	10
Kræft	18	10	8
Akut Bronchit	17	12	5
Hjerneslag	16	8	8
Medfødt Svaghed	16	5	11
Alderdomssvaghed	15	5	10
Tuberkuløse Betændelser	19	8	11

Veirliget. Aarets første Maaneder var usædvanlig stormfulde og kolde. I Tanen var Temperaturen gjennemsnitlig $\div 30^{\circ}$ C. i hele Januar. Vaaren var lang, stormende og kjølig med jevnlige Snebyger; endog 6te Juli var der Snefog paa Maasø. Sommeren var sur, regnfuld og kold, om end ikke i saa høi Grad som foregaaende Aar. Høsten kom tidlig og var tildels regnfuld og kold, saa Poteterne endnu som smaa og umodne maatte graves op for ikke at fryse væk. Potethøsten maa derfor i Almindelighed betegnes som mislykket, medens Hø og Multer slog noksaa godt til. De sidste Maaneder af Aaret var næsten uafbrudt stormende, men uden egentlig Kulde, og Aarets sidste Uge hengik i Hammerfest med Øsregn, Lyn og Torden og en Middeltemperatur af ca. $+ 6^{\circ}$ C. Meteorologiske Iagttagelser, foretagne af Distriktslæge Wessel i Sydvaranger i hans Bolig Solheim paa Kirkenes, findes anført Side 270 og 271.

Levemaaede og hygieniske Forhold. I Altens Distrikt er Sultefodring af Dyrene fremdeles meget i Brug blandt Nordmænd og Lapper, derimod ikke blandt Kvæernerne. Efter Nytaar foregik et ganske godt Torskefiske i Talvik, hvorimod Lodde- og Sommerfisket gav daarligt Udbytte. I Alten og Talvik er den økonomiske Forfatning i fortsat Tilbagegang, hvorimod Kautokeino nu som altid er en Velstandsbygd. (Wolff). Ogsaa i Loppens Distrikt slog Vinterfisket noksaa godt til, medens derimod Vaarfisket hindredes ved det stadig stormfulde Veir, hvorfor Befolkningen særlig paa Sørøens Yderside led ligefrem Nød; for en stor Del sultede Kreaturerne ihjel: dels var nemlig forrige Aars Høhøst yderst knap, og dels var der særlig Mangel paa Brændsel, at Dyrenes hovedsagelige Næring, der tilberedes af Tang og kogte Fiskehoveder, af den Grund ikke kunde skaffes tilveie. Gammer gaar mer og mer af Brug, og Husene forbedres, naar nye opbygges. (Paus). Det usædvanlig kolde og stormende Veir foraarsagede i Hammerfest Distrikt uforholdsmæssig store Tab af Menneskeliv. — Efter Branden i 1890 blev der for at afhjælpe den øieblikkelige Husnød opført en hel Del Barakker paa et hidtil ubebygget, forøvrig udræneret og tildels temmelig fugtigt Jordstykke. Efterat betydeligere Arealer end forudset under Reguleringen er bleven exproprieret til bredere Gader (og Pladse), kan den nyopførte By paa langt nær rumme Befolkningen. Barakkerne, der var bestemt til Nedrivning snarest mulig, har derfor hidtil faaet staa i Fred midt i Sumpen; Vanskelighederne ved at faa dem rømmet øges desuden ved, at Beboerne har boet der nu i 4 Aar uden Betaling og derfor nødig vil forlade dem. Saadan som Tilstanden nu er i «Barakbyen» er det derfor klart, at denne i Tilfælde kan blive en alvorlig Fare for Hammerfest. (Aagaard). Fra Vardø bemærkes, at Vaarfisket slog feil, men sednere har der været fisket jevnt godt, saa nogen Fattigdom er der ikke. Skatterne stiger imidlertid (10,4 pCt.) (Blom).

Distriktslæge Wessel i Sydvaranger har til Belysning af de hygieniske Forhold undersøgt 254 Beboelsesleiligheder. Deraf bestod 134 kun af ét Rum, 78 af 2 og 42 af 3 eller flere Værelser. De fleste Huse er bygget af almindeligt Tømmer, de har som oftest en liden Grundmur, saavidt at de ikke staa paa selve Jorden; i 91 Tilfælde manglede dog ganske Grundmur. Endel Huse (21) er bygget af Planker; desuden findes 3 Torvgammer, 2 Tømmergammer, 13 Torvhuse, hvoraf 4 er panelede indvendig og 3 er forsynede med Gulv. I Tømmer-, Planke- og Torvhuse er det eller de Værelser, som findes, forsynede med et eller et Par Vinduer, medens Gammerne, baade de af Torv og Tømmer, mangler saadanne og kun faar et sparsomt Lys fra Røgaabningen i Taget. Til at opvarme Rummene bruges for det meste Kogeovne, hvor da tillige Maden tilberedes; eget Kjøkken findes kun i 72 Boliger; enkelte Familier koger sin Mad i Fjøsset, andre i en Gang, som gjerne findes foran ethvert Hus, og atter andre i Badstuen eller i en særskilt Torvgamme. I 25 Huse findes Peis og i 5 Huse baade Peis og Kogeovn; Enkelte (Kvæner) har Peis og Bagerovn i Stuen. I Gammerne

Oversigt over meteorologiske

Maaned.	Temperatur R.								Sky-				
	Middel.					Høiest.	Dag.	Lavest.	Dag.	Middel.			
	Nattens Minimum.	Morgen Kl. 8.	Eftermiddag Kl. 2.	Aften Kl. 8.	Døgnet gjennemsnitlig.					Morgen Kl. 8.	Eftermiddag Kl. 2.	Aften Kl. 8.	Døgnet gjennemsnitlig.
Januar	-15,8	-14	-13,4	-13,7	-14,2	- 2	20de	-29	{12te 13de}	6	5	4	5
Februar	-18	-15,4	-13,8	-15,1	-15,8	- 5	12te	-30,5	10de	5	3,7	2,8	3,8
Marts	-13,2	-10,8	- 7,4	-10,5	-10,4	0	26de	-21,5	14de	3,1	4,2	2,8	3,4
April	- 6,4	- 2	- 0,9	- 4,5	- 3,5	+ 4	{3die 6te}	-13	13de	6	6,4	8,7	7
Mai	- 0,8	+ 2,9	+ 3,5	+ 1,1	+ 1,7	+11	25de	- 5	{1ste 3die 19de}	6,5	6,7	7	6,7
Juni	+ 2,7	+ 3,3	+ 8,2	+ 5,3	+ 4,9	+21,6	26de	- 1,5	4de	5,7	5,8	6	5,8
Juli	+ 4,6	+ 7,7	+10	+ 6,8	+ 7,3	+16	{4de 30te 31te}	+ 2	{2den 4de 13de}	6,5	6,1	5,5	6
August	+ 3,5	+ 7,1	+ 9,8	+ 6,8	+ 6,8	+22	6te	- 0,5	{21de 22de}	6,7	6	6,1	6,3
September	- 1	+ 1,8	+ 4	+ 1,5	+ 1,6	+ 7,2	13de	- 7	18de	6	6	4,8	5,6
Oktober	- 1,9	0	+ 1,1	- 0,5	- 0,3	+ 7,5	3die	- 9	18de	8	8	7	7,7
November	-10,7	- 9	- 8,6	- 9	- 9,3	+ 0,2	17de	-19	22de	6	6	3,7	5,2
December	- 8,2	- 6,6	- 6,2	- 6,2	- 6,3	+ 2,4	29de	-20	3die	8,5	8,6	6,4	7,8
Gjennemsnitlig for hele Aaret	- 5,4	- 2,9	- 1,1	- 3,2	- 3,1	+22	6/8	-30,5	10/2	6,2	6,2	5,4	5,8

Observationer i Sydvaranger Distrikt.

Klare Dage.	Overskyede Dage.	Lufttryk.		Nedbør.				Tor- den.	Vind.											Gjennemsnitlig Vindstyrke.		
		Høiest.	Lavest.	Dage med					Antal Dage.	Dage med N.	" NE.	" E.	" SE.	" S.	" SV.	" V.	" NV.	Stormdage.				
				Regn.	Sne.	Hagl.	Slud.											Taae.	Antal.		Retning.	Datum.
5	8	2den 785	20de 736	-	11	-	-	2	-	1	1	-	3	6	22	1	-	2	2	SV	{ 18de 19de }	1,6
2	2	4de 773	23de 733	-	9	-	-	1	-	-	-	1	2	5	11	1	6	7	1	VSV	23de	1,2
8	1	25de 770	17de 738	1	7	-	-	-	-	6	-	-	-	5	13	3	5	3	4	{ NNV V N N }	{ 24de 26de 27de 30te }	1,7
-	4	29de 765	10de 736	2	5	-	-	-	-	8	5	2	1	2	8	3	9	2	1	E	16de	2,1
-	8	6te 779	26de 750	7	4	3	4	2	-	12	4	4	1	7	5	1	9	1	-	-	-	1,7
1	-	7de 772	20de 746	9	1	1	3	1	2	6	11	2	6	5	3	-	8	-	6	{ NE NV NV VSV NV NV }	{ 2den 5te 6te 9de 10de 11te }	2,5
-	-	3die 770	13de 742	12	-	-	-	-	2	6	3	6	4	6	-	-	8	2	-	-	-	2,2
2	10	9de 765	19de 753	16	-	-	-	1	1	7	8	3	4	7	4	-	5	-	-	-	-	2
1	3	1ste 761	16de 741	14	2	3	1	-	-	3	3	5	5	3	6	-	4	5	1	SE	22de	1,4
-	10	9de 768	30te 733	10	4	2	-	-	-	1	4	4	7	-	8	-	2	7	-	-	-	1,5
1	1	8de 759	30te 739	-	10	-	-	1	-	1	1	1	4	6	4	3	4	12	2	{ NE NV }	{ 8de 11te }	1
-	8	4de 767	9de 741	1	10	-	1	1	-	1	1	1	6	12	6	2	-	6	-	-	-	1,3
20	55	2/1 785	23/2 30/10 733	72	63	9	9	9	5	52	41	29	43	64	90	14	60	37	17	{ SV 4 Dage NV 6 V 1 N 2 E 1 NE 2 SE 1 }	{ --- --- --- --- --- --- --- }	1,7

findes en Grue midt paa Gulvet. Hvad Ventilationen angaar, er de Huse, hvor der findes Peis, heldigst stillet, ligesom ogsaa Gammerne maa siges at have en tilfredsstillende Luftvexel gjennem Røghullet i Taget. I de Huse, hvor der kun findes Kogeoovn, er Luften derimod som Regel yderst slet og trykkende; enkelte, især Kvæner, har dog i saadanne Rum anbragt Ventil, hvorigjennem en nok saa god Ventilation kan finde Sted. Disse Ventil bestaar af et rund Hul — 3 à 4 Tommer i Diameter —, som er boret gjennem Væggen, og som paa Indsiden kan lukkes med en Træprop, eller ogsaa er der et Blikrør, som er sat igjennem Væggen, og som paa Indsiden lukkes ved et Laag. Saadanne Ventil findes i 19 Huse; i 3 andre Huse fører Ventilen op paa Loftet. Husene og Værelserne er i Almindelighed meget smaa; Maalinger af Kubikindholdet har ikke været foretaget; men Rum af ca. 4—5 M. Længde, 3—4 M. Bredde og 1½ M. Høide er vel det almindelige (altsaa af 18—30 m³). Hvor utilstrækkeligt dette er, forstaaes, naar man husker paa, at Beboerne i de fleste Tilfælde kun har dette ene Rum at være i, og at deres Antal ofte gaar op til 8 à 10, ja endog lige til 12. Af Udhusbygninger er Fjøset det vigtigste; i Almindelighed ligger dette for sig selv; i 49 Tilfælde var det sammenbygget med Boligen og i et Tilfælde var Fjøs og Værelse i ét uden Dør imellem. Ved 36 Boliger fandtes intet Fjøs. Priveter findes kun ved 32 Huse. Om det end er lidet og trangt mange Steder her i Sydvaranger, kunde det dog endda gaa an, naar der blot var Sands for Renlighed og Orden; men denne staar desværre gennemgaaende paa et meget lavt Niveau. Særlig er Lapperne urenlige af sig; kun engang iblandt feier de sit Gulv, og endnu sjældnere blir det vasket; med den personlige Renlighed er det næsten endda daarligere bevendt. Det er let at tænke sig, hvor ypperligt ikke alene Lopper og Lus, men ogsaa alskens Bakterier vil trives, naar de først kommer ind. Det samme gjælder ogsaa den fattigere Del af den kvænske og norske Befolkning. Adskillig bedre er det med de mere Velstaaende. Kvænerne udmærker sig især ved sin Omsorg for den personlige Renlighed; fra sit Moderland har de taget med sig den Skik at bygge Badstuer, hvor de nu mindst én Gang om Ugen tager sig et ordentligt Bad. Af Badstuer findes 56 i Sydvaranger. Foruden sin fastboende Befolkning har Sydvaranger ogsaa en Del nomadiserende Fjeldfinner; disse opholder sig kun om Vinteren i Herredet; om Vaaren drager de med sine Renhjorder til Nordvaranger og vender først i December tilbage hid. Selv i den stærkeste Vinterkulde bor de i sine luftige Telte, og de synes blot at befinde sig vel derved. Deres Sundhedstilstand er gennemgaaende god. — Laxefisken slog daarlig til, Vaar- og Sommerfisken var omtrent middels.

Sygehuse. Istedetfor de to midlertidige Lazarether i Vardø fra forrige Aar, oprettedes dersteds iaar et Lazareth udenfor Byen; det var i Virksomhed fra August til November, flyttedes saa ind i Byen og var tildels fuldt belagt til Aarets Udgang. Angaaende Sygehusene i Amtet forøvrigt er ingen Forandring skeet fra foregaaende Aar, idet nemlig Hasvaag Sygehus i Loppen, de 4 Amtssygehuse i Alten, Hammerfest, Vardø og Vadsø, det katolske St. Vincents Hospital i Hammerfest, Sygestuerne ved Lægeboligerne i Kistrand og Tanen samt Gamvik Sygehus, ogsaa i Tanen, var i Virksomhed.

Med Hensyn til **Badeindretninger** fandtes i Altens, Loppens og Sydvarangers Distrikter flere private Badstuer, i Hammerfest Karbad ved begge Sygehusene og et russisk Dampbad. I Vardø og Vadsø er der flere meget benyttede Kvænbade, foruden Bad ved Vardø Amtssygehus og Badstue for Moloarbejderne.

Om Amtets **Apothek**, se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner samt af Vaccinerede og de udførte retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Behandlede for Medicinalfondets Regning.	Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Kvarantænekommissioner, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.					
Finmarkens Amt...	10	526	2 550	26	1	495	55
Alten	1	32	145	¹⁾ 2	-	35	4
Loppen	1	27	207	²⁾ 4	-	38	-
Hammerfest	2	174	651	³⁾ 2	-	75	9
Maasø	1	-	368	⁴⁾ 2	-	45	2
Kistrand	1	9	-	⁵⁾ 2	-	56	1
Tanen	1	38	-	-	-	61	-
Vardø	1	98	945	⁶⁾ 5	-	30	23
Vadsø	1	130	234	⁷⁾ 7	1	103	14
Sydvaranger	1	18	-	2	-	52	2

¹⁾ Talvik 1, Kautokeino 1. ²⁾ Loppen-Øksfjord 2, Hasvik 2. ³⁾ Byen 2. ⁴⁾ Maasø 1, Kjelvik 1. ⁵⁾ Kistrand 1, Karasjok 1. ⁶⁾ Byen 5. ⁷⁾ Vadsø 6, Næsseby 1.

C. Sundhedsforskrifter

approberede i 1893.

I. Røldals Herred.

(Kongelig Resolution af 4de Februar).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse ligesom ved Opførelse af nye skal Anmeldelse ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbejdet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Flytningen eller Opførelsen skal iagttages:

- a. at det opførendes Hus ikke kommer til at borttage Sollyset for et andet Vaaningshus og ikke kommer dette nærmere end 10 — ti — Meter.
- b. at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side, Stald, Fjøs, Ladebygning og Vandhus paa den anden Side ikke bliver mindre end 6 — sex — Meter.
- c. at Grundmurens Høide ikke nogetsteds bliver mindre end 50 — femti — Centimeter over Jorden.
- d. at Byggegrunden med Omgivelser afgrøftes, Muldjorden bortføres, saa der udenom Huset bliver en mindst 1 — een — Meter bred Gang eller Vei til Paafyldning af Sand eller Smaasten.

§ 3. Ethvert Beboelsesværelse skal have en Høide af mindst $2\frac{1}{2}$ — to og en halv — Meter fra Gulv til Loft og være forsynet med Opslagsvindu. Gulvet maa gjøres tæt og trækfrit. Hvor Kogeovn anbringes, skal saadan Indredning anskaffes, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Til ethvert Vaaningshus skal høre et Vandhus. Dette maa ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller med Rum, hvori Madvarer opbevares, heller ikke Afløb til noget saadant eller til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes.

§ 5. Gjødsel eller andet ildelugtende Affald maa ikke findes ansamlet noget Vaaningshus nærmere end 6 — sex — Meter og maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er umiddelbart Tilsig til Vaaningshus eller til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes. Huseieren har strengt at paase, at Feieskarn, Affald ved Slagtning og anden Urenslighed ikke henkastes rundt Husvæggene, men i Gjødselkjældereren, under Vandhuset eller nedgraves.

§ 6. I Brønd, Opkomme eller Bæk, hvorfra Vand tages til Husholdningen, maa ikke foretages Vask eller Slagtning, medmindre det sker nedenfor det Sted, hvorfra nogen vanligen henter Vandet.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Brugsgjenstande, som kan blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholde giftige Bestanddele, og er for den i saa Henseende fornødne Kontrol berettiget til at fordre sig udleveret Prøver. Standsning af Salg af saadanne formentligen sundhedsskadelige Varer kan foreløbig paabydes enten af Sundhedskommissionens Formand eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening.

§ 8. Hvor de lokale Forholde vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig, kan Afgang ske med Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 9. Overtrædelse af disse Forskrifter pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen eller enhver af denne opnævnt Tilsynsmand at melde for Sundhedskommissionens Formand.

II. Stadsbygdens Herred.

(Kongelig Resolution af 4de Februar).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal det iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Ladebygning paa den anden Side, forsaavidt disse lægges ligeoverfor dette, ikke gjøres kortere end 15 Meter. Mindre Afstand maa heller ikke gjøres mellem Vaaningshus og enhver anden Husebygning, mod hvilken Vaaningshuset har Vindu. Sundhedskommissionen kan dog tillade Undtagelser fra disse Bestemmelser, hvor deres Iagttagelse vilde blive særdeles vanskelig.

§ 2. Ved Opførelse af Vaaningshus skal endvidere Følgende iagttages;

- a. Opførelsen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden, paa hvilken Vaaningshuset agtes opført, er tilstrækkelig afgrøftet og Muldjorden derfra bortført. Afgrøftningen kan dog, forsaavidt særlige Omstændigheder gjøre det nødvendigt, foregaa, efterat Huset er opført. I ethvert Fald maa intet Hus tages i Beboelse, forinden der er Sikkerhed for, at Grunden er tør.
- b. Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa være lavere end 35 Ctm. over Jorden, og som ved Rapning med Kalk eller Ler, eller paa anden Maade er gjort forsvarlig tæt.
- c. Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2 Meter og 80 Ctm. fra Gulv til Loft
- d. og være forsynet med mindst eet Vindu af mindst 1 Meters Høide og 1 Meters Bredde.
- e. I ethvert Beboelsesværelse skal mindst eet Vindu være saaledes indrettet, at det med Lethed kan aabnes.
- f. Gulvet i Husets nederste Stokværk maa gjøres forsvarlig tæt og frit for Træk.

§ 3. Bestemmelsen i § 2 Litr. e gjælder ogsaa for allerede opførte Vaaningshuses Vedkommende.

§ 4. I Beboelsesværelse maa Kogevn ikke anbringes, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan opfanges og ledes ud i det Fri.

§ 5. Til ethvert Vaaningshus eller til enhver Opsidder paa en Gaard skal der være et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med noget Vaaningshus eller have Afløb til dette. Tiden, inden hvilken disse Vandhuse skulle være opførte, bestemmes af Sundhedskommissionen.

§ 6. Heste, Kjør, Faar, Svin eller Gjeder maa ikke huses i Vaaningshus eller uden Sundhedskommissionens Tilladelse i noget Rum, som har Væg fælles med Vaaningshus.

§ 7. Gjødningssubstanser, ildelugtende Affald fra Husene og deslige Urenligheder maa ikke findes henkastede eller ansamlede nærmere noget Vaaningshus end 10 Meter, og Ansamlinger deraf maa ikke være saaledes beliggende, at derfra er Tilsig til Steder, hvorfra Drikkevand hentes. Inden den nævnte Afstand fra Vaaningshus maa Huller, hvori Vand og Urenligheder kunne ansamles, udfyldes, og Fugtigheden, saavidt muligt, derfra afledes.

§ 8. I Brønde, hvorfra Drikkevand hentes, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenligheder, eller i det hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent; om Bæk eller Elv, der benyttes til deraf at hente Drikkevand, gjælder det samme, forsaavidt Forurenselsen ikke sker nedenfor det Sted, hvor Drikkevandet hentes.

§ 9. Naar en Bygning agtes opført eller flyttet, har Vedkommende derom at gjøre Anmeldelse til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, der har at paase, at foranførte Regler iagttages, og i modsat Fald at anmelde det for Sundhedskommissionen.

III. Værø Herred.

(Kongelig Resolution af 4de Februar).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse saavel som ved Opførelse af nye skal Anmeldelse herom ske til nærmeste Sundhedskommissionsmedlem, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse — Rorboder dog undtagne — skal iagttages:

- a. at Grunden er saavidt mulig tør og vel afgrøftet samt i Tilfælde Muldjorden fjernet;
- b. at Bygningen hviler paa en forsvarlig tæt Grundmur, der skal være mindst 30 cm. høi over Jorden. I Tilfælde Kjelderrum anlægges, maa dette forsynes med tilstrækkelig Ventilation.
- c. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,2 m. fra Gulv til Loft og være forsynet med ialfald et Opslagsvindue.
- d. Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres tæt og trækfrit.

§ 3. Hvor Kogeoovn bruges, skal den forsynes med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Fri.

§ 4. Til hvert Vaaningshus skal indrettes Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Madbod.

§ 5. Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus eller Brønd end 12 m. og saaledes, at der ikke sker Tilsig til disse.

§ 6. Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Heste maa ikke have Plads i eller under Vaaningshus.

§ 7. Det maa strengt overholdes, at Exkrementer (Gjødning), Skarn og Affald ved Slagtning og Fiskeribedrift samt anden Urenlighed ikke henkastes under Huse, rundt Husvægge eller ved Indgangstrappen, men besørger henkastet enten udenfor laveste Fjæremaal eller i Kompostdyng, der ikke maa være nærmere beboet Rum end 10 m. og heller ikke udbrede Stank. Rendesten, hvori Kjøkkenaffald henkastes, maa i den snebare Tid renses mindst en Gang ugentlig.

§ 8. Brønde og Vandløb, hvori Drikke- og Madvand tages, maa holdes rene og ikke have Tilsig fra forurenset Jordbund; heller ikke maa Vaskning af Klæder eller andre Gjenstande foretages i eller ovenfor Vandtaget.

§ 9. I Distriktets Fiskevær maa følgende specielt iagttages:

- a. I hver Rorbod skal i de til Beboelse bestemte Rum anbringes enten et Slagvindu eller en Trækpipe eller Ljaar, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- b. I Rorboder skal ikke indtages flere Personer end een for hver 4 m.³ (Kubikmeter) Rum, Boden indeholder. Herfra kan Sundhedskommissionen, saafremt Fiskerierne kræver det, enkeltvis gjøre Undtagelse. Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleien af samme forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand.
- c. Alt Affald fra Rorboderne saavel af Agn som af Menneskeføde skal efter hvert bæres ned i Fjæremaal, saaat det føres bort af Søen. Affaldet maa ikke paa nogen Maade feies ned igjennem Rorbodernes Gulve saaledes, at Ophobning finder Sted.
- d. Mindst en Gang ugentlig og under alle Omstændigheder til hver Søndag Morgen maa Rorboderne fuldstændig rengjøres; ligeledes skal Boderne og Fordøren strax før Fiskernes Afreise om Vaaren feies og befries for ilde lugtende Stoffe. Umiddelbart før Fiskernes Indflytning ved Fiskets Begyndelse skal Rorboderne rengjøres og udluftes.

§ 10. Sundhedskommissionen har at paase, at ikke bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Føde- eller Drikkevarer forhandles, og bør i fornødent Fald sørge for sammes Tilintetgjørelse paa Eierens Bekostning. Det samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 11. Sundhedskommissionen kan tilstede Afvigelser fra Forskrifterne, hvor Forholdene paakræver det.

IV. Tromsø Sundets Herred.

(Kongelig Resolution af 4de Februar).

(Tillæg).

Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høiere Grad forurennes og Stank udbredes, der kunde være skadelig for Arbeidernes og de Omboendes Sundhed, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes i Værk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Ulemper er paaviste at være afhjulpne.

Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

V. Flakstad Herred.

(Kongelig Resolution af 18de Februar).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse saavel som ved Opførelse af nye skal Anmeldelse herom ske til nærmeste Sundhedskommissionsmedlem, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse — Rorboder dog undtagen — skal iagttages,

- a. at Grunden er saavidt mulig tør og vel afgrøftet,
- b. at Bygningen hviler paa en Grundmur, der skal være mindst 30 cm. høj over Jorden. I Tilfælde Kjælderrum anlægges, maa dette forsynes med tilstrækkelig Ventilation.
- c. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst $2\frac{2}{10}$ Meter fra Gulv til Loft og være forsynet med ialfald et Opslagsvindue.
- d. Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres tæt og trækfrit:

§ 3. Hvor Kogeovn bruges, skal den forsynes med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Til hvert Vaaningshus skal indrettes Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Madbod.

§ 5. Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus eller Brønd end 12 Meter og saaledes, at der ikke sker Tilsig til disse.

§ 6. Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Hest maa ikke have Plads i eller under Vaaningshuset.

§ 7. Det maa strengt overholdes, at Exkrementer (Gjødsel), Skarn og Affald ved Slagtning og Fiskeribedrift samt anden Urenlighed ikke henkastes under Huse, rundt Husvægge eller ved Indgangstrappe, men besørges henkastet enten udenfor laveste Fjæremaal eller i Kompostdyngge, der ikke maa være nærmere beboet Rum end 10 Meter og hellerikke udbrede Stank. Rendesten, hvori Kjøkkenaffald henkastes, maa i den snebare Tid renses mindst en Gang ugentlig.

§ 8. Brønde og Vandløb, hvori Drikke- og Madvand tages, maa holdes rene og ikke have Tilsig fra forurenset Jordbund. Hellerikke maa Vaskning af Klæder eller andre Gjenstande foretages i eller ovenfor Vandtaget.

§ 9. I Distriktets Fiskevær maa følgende specielt iagttages:

- a. I hver Rorbod skal i de til Beboelse bestemte Rum anbringes enten et Slagvindue eller en Trækpibe eller Ljaar, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- b. I Rorboder skal ikke indtages flere Personer end en for hver 4 Kubikmeter Rum Boden indeholder. Herfra kan Sundhedskommissionen, saafremt Fiskerierne kræver det, enkeltvis gjøre Undtagelser. Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleie af samme forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand.
- c. Alt Affald fra Rorboderne saavel af Agn som af Menneskeføde skal efterhvert bæres ned i Fjæremaal, saa at det føres bort af Søen. Affaldet maa ikke paa nogen Maade feies ned igjennem Rorbodernes Gulve, saaledes at Ophobning finder Sted.
- d. Mindst en Gang ugentlig og under alle Omstændigheder til hver Søndag Morgen maa Rorboderne fuldstændig rengjøres. Ligeledes skal Boderne og Fordørene strax før Fiskernes Afreise om Vaaren feies, spyles og befries for ildelugtende Stoffe.
- e. Ansvarret i nævnte Henseende paahviler Bodens Baadmandskaber, og kan hver enkelt Person gjøres ansvarlig for Overtrædelse eller Overseelse af de givne

Bestemmelser. Det paaligger Politiet i Fiskeværerne og Sundhedskommissionen at have Tilsende med Reglernes Overholdelse.

§ 10. Sundhedskommissionen har at paase, at ikke bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Føde- eller Drikkevarer forhandles, og bør i fornødent Fald sørge for sammes Tilintetgjørelse paa Eierens Bekostning. Det samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholde giftige Bestanddele.

§ 11. Sundhedskommissionen kan tilstede Afvigelser fra Forskrifterne, hvor Forholdene paakræve det.

VI. Vega Herred.

(Kongelig Resolution af 18de Februar).

(Tillæg til § 3).

Ligeledes skal der ved Rorboderne af vedkommende Eiere anskaffes tilstrækkelige og hensigtsmæssige Priveter.

VII. Grans Herred.

(Kongelig Resolution af 6te Marts).

§ 1. Tomten for ethvert herefter opførendes Vaaningshus skal være paa tørt eller tilstrækkelig afgrøftet Sted, hvorfra Madjorden er fjernet. Huset skal staa paa en mindst 30 ctm. høi og forsvarlig tættet Sylmur. Gaardsrummet skal planeres saaledes, at der ikke kan danne sig Vandansamlinger lige ved eller under Huset.

§ 2. Ethvert herefter opført Vaaningshus skal indeholde mindst 2 — to — med Dør forbundne Værelser, hvoraf det ene helst bør være forsynet med Skorsten; hvor kun Komfur benyttes, skal der sørges for tilstrækkelig Ventilation. Ethvert Beboelsesrum skal i 2-etages Bygninger være mindst 2,2 Meter høit fra Gulv til Tag og i 1-etages 2 Meter samt være forsynet med mindst 1 — et — Slagvindu. Gulvet i underste Etage skal være tæt og forsynet med Varegulv, hvor der er Kjælder under.

§ 3. Naar Nogen agter at opføre eller flytte nogen Husebygning, har han at anmelde det for et af Sundhedskommissionens Medlemmer, der i fornødent Fald gjør ham bekendt med Vedtægterne.

§ 4. Benyttes Kogeovn eller Komfur i Beboelsesrum, skal den være forsynet med Kappe eller anden Indretning, der leder Dampen ud i det Fri.

§ 5. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en given Tid og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 6. I Brønd, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, maa ikke vadskes, spildes nogenslags Urenlighed eller foretages noget, hvorved Vandet kan forurenses. Det samme gjælder større og mindre Bække, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurenselsen foregaar nedenfor Vedkommendes eller Naboens Hentesteds for Vand.

§ 7. Affald, Feieskarn, Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshuset end 6,3 Meter; dog kan en kortere Afstand tillades for Skyllvand om Vinteren. Hvor Render benyttes til dettes Bortskaffelse, maa disse holdes rene.

§ 8. Vandhus, Stald, Fjøs og Grisehus maa herefter ikke opføres nærmere Vaaningshus og Madbod end 10 Meter og ikke have saadan Beliggenhed, at derfra er Afløb til Gaardsrummet, til Bæk og Brønd, hvorfra Drikke- eller Madvand tages. Desuden maa, hvor klyngevis Bebyggelse finder Sted langs offentlig Vei, Vandhus, Grisehus og Affaldsdynger ikke lægges nærmere denne end 7 Meter. Paa hver Gaard eller Plads skal være et Vandhus, og hvor saadant mangler, skal det være opført inden 2 Aar, efterat disse Bestemmelser er traadte i Kraft. Exkrementerne overdækkes jævnlig med Jord, Aske, Sod, Kalk og lignende, saa at Stank ikke opstaar.

§ 9. Gang- og Sengklæder efter af smitsomme Sygdomme, deriblandt Tæring, afføde Personer, maa ikke afhændes eller benyttes af Andre, førend de ere rensede og desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgørende.

§ 10. Hvor Hotelvirksomhed drives, skal Affaldet henlægges i Privetbingen eller i Kompost, der maa ligge mindst 10 Meter fra Beboelseshuset. Privetet maa være indrettet med vandtæt Kasse eller med Tønder, der sættes paa et vandtæt Underlag. Indholdet skal om Sommeren stadig paastrøes tør Myrjord, Jernvitriol, Chloralkali, Kalk eller bedst Kalkmelk i mindst saa stor Mængde, som de i Dagens Løb producerede Exkrementer, saa Stank undgaaes, samt bortbringes saa ofte, at ingen Overfyldning sker, og mindst 1 Gang hver 14de Dag. Privetets Sæder og Gulv ligesom samtlige Gulve i Hotellets Værelser og Gange vadskes — ikke blot feies — i Sommermaanederne hver Morgen. Gaardsrummet og Veien foran Hotellet skal til enhver Tid holdes rene.

§ 11. Ved Bygninger, hvor der jævnlig samles mange Mennesker, f. Ex. Hoteller, Gæstgiversteder, Skoler etc., skal der forefindes Pissoirer, der holdes tilbørlig rene og fri for Stank, kfr. § 10.

§ 12. I Skolelokaler skal Gulvene daglig overskvættes med Vand, førend Feiningen foregaar, samt Pulte, Bænke, Katheder etc. daglig aftørres med vaad Klud. Vadskning af Gulvene skal foregaa mindst 2 Gange ugentlig eller saa ofte, som vedkommende Lærer maatte finde det fornødent.

§ 13. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Tilreisende i Hoteller, Gæstgiversteder, Logishuse etc., skal Værten søge at skaffe sig Kundskab om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom Art, og hvis dette er Tilfældet, eller hvor der er Tvivl, strax gjøre Anmeldelse herom til Sundhedskommissionens Ordfører eller Epidemilægen.

§ 14. Aadsler skal nedgraves paa Steder, som ligger fjernt fra bebygget Grund, og hvorfra der ikke er Vandsig til bebygget Grund, til Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand tages.

§ 15. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Drikke- og Madvarer samt umoden Frugt og i fornødent Fald besørge samme tilintetgjort.

§ 16. Børn, der af fremmede Kommuner bort sættes i Bygden, maa ved Ankomsten være forsynede med Lægeattest for, at de ikke lider af smitsom Sygdom.

§ 17. Afvigelser fra Vedtægterne kan finde Sted, naar Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 18. Forsaavidt Overtrædelse af Herredets Sundhedsvedtægter kommer til Sundhedskommissionens Medlemmers Kundskab, har de at anmelde samme for Politiet.

Fra den Dag, disse Sundhedsforskrifter træder i Kraft, ophæves de ved Kongelig Resolution af 28de August 1886 approberede almindelige Forskrifter med Hensyn til Sundhedsvæsenet inden de Dele af Herredet, hvor Bebyggelsen antager et bymæssigt Præg.

VIII. Eidanger Herred.

(Kongelig Resolution af 6te Marts).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a. Grunden under Beboelseshus skal være tør, efter Omstændighederne vel afgrøftet og fri for Tilsig. Madjorden skal være borttaget, og Huset skal sættes paa Undermur af Sten, forsvarlig tæt og af mindst 30 Centimeters Høide over Jorden.
- b. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 Meter fra Gulv til Himling og være forsynet med mindst 1 Vindu, der med Lethed kan aabnes. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med mellemliggende hensigtsmæssig Fyld. Gjennem Undermuren skal lægges mindst 2de Aabninger for Lufttræk.

§ 2. Bruges Kogeovn i Beboelsesrum, skal der inden et Aar fra disse Sundhedsforskrifters Approbation være anbragt en Indretning, hvorved Kogedampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 3. Inden samme Tidsfrist skal der for hvert Beboelseshus, Kirke, industrielt Anlæg og paa Steder, hvor mange Mennesker opholde sig for længre Tid, være opført et sømmeligt Vandhus (Privet), der maa være saaledes indrettet, at det ikke udbreder Stank eller virker skadeligt paa Beboernes Sundhed.

§ 4. Stald, Grisehus, Fjøs, Vandhus eller lignende maa opføres saaledes, at de ikke have Tilsig til Vaaningshus eller Brønd.

§ 5. Dersom Vandledningskumme, Brønd, Opkomme samt Aa eller Bæk, hvis Vand af Gaardens Folk eller Nedenforboende benyttes til Mad- eller Drikkevand, eller som gennemstrømmer tættere bebyggede Egne, forurenses ved Tilsig fra Udhus, Privet eller fra anden Urenslighed, kan Sundhedskommissionen paabyde saadanne Foranstaltninger, som den for hvert enkelt Tilfælde finder passende.

§ 6. Affald, Feieskarn, urent Skyllvand og lignende Urensligheder maa anbringes saaledes, at de hverken forulempe Gaardens Beboere eller Naboer ved Stank eller paa anden for Sundheden skadelig Maade. Aadsler — døde Dyr — skulle snaarest muligt nedgraves eller brændes.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses inde i eller Væg i Væg med beboet Værelse.

§ 8. For tætbyggede Dele af Herredet, til Exempel Ørevighaugen, Hustadbugten, de tætbyggede Strækninger ved Bunden af Langangs- og Eidangerfjorden samt ved Brevigs og Porsgrunds Grændser gjælder derhos følgende Bestemmelser:

- a. Veie med tilhørende Rendestene og Grøfter holdes rene af vedkommende Hus- og Tomteeier. Gaardsrum, Gange og Smug omkring Husene holdes frie for Stank og Urenligheder af alle Slags.
- b. Vandhusdyngerne maa paafyldes Torv, Sagmug, Jord, Aske, Kalk eller lignende for at forebygge Stank, ligesom de maa tømmes saa ofte, at Overfyldning undgaaes.
- c. Stald, Fjøs og Grisehus maa indrettes og renholdes saaledes, at de ikke udbrede Stank.
- d. Gjødselhauge eller Oplag af stinkende Substantser maa være dækkede saaledes, at de ikke udbrede Stank.

§ 9. Bygninger og Rum, der bortleies til Logerende, maa holdes rene og ikke overfyldes.

Findes Beboelsesrum eller Forsamlingslokale at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenslighed, Mangel paa Lys eller Luft og Overfylden af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil Manglerne ere afhjulpne.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller af anden Grund for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler og, om fornødiges, faa dem tilintetgjorte paa Sælgerens Bekostning. Det samme gjælder ogsaa med Hensyn til andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden derved, at de indeholde Smittestofte eller giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Tøier, brugte Gang- eller Sengklæder og lignende. Sundhedskommissionen er berettiget til at fordrø udleveret de for Undersøgelse nødvendige Prøver.

§ 11. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften forurennes og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbeidernes og de Omboendes Sundhed, skal Planen forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for Sundheden eller Stank vil udbredes, maa Anlægget ikke sættes iværk eller dets Drift fortsættes, medmindre de af Sundhedskommissionen antydede Mangler ere paaviste at være afhjulpne.

§ 12. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn.

§ 13. Skadelige eller ildelugtende Udtømmelser fra Næringsbrug, som allerede ere i Virksomhed, maa foregaa paa saadan Maade, at de mindst muligt forulempe de Omboende.

§ 14. Fartøier, der ligge fortoiede inden Herredet, ere med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 15. Undlader Nogen at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende Forskrifter paaligger ham, kan Sundhedskommissionen lade udføre saavel den paakrævede Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade. Omkostningerne herved og ved Foranstaltninger, som træffes for at hindre eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som stride mod nærværende Forskrifter, eller for at borttrydde Ulemper, der ere frembragte ved Brud paa Forskrifterne, blive at udrede af den Skyldige.

§ 16. Afgivelser fra disse Regler kan tillades af Sundhedskommissionen, hvor den maatte finde det nødvendigt.

§ 17. Ethvert Medlem af Sundhedskommissionen bør paase disse Forskrifters Overholdelse og i Tilfælde af Overtrædelse anmelde saadan for Sundhedskommissionens Ordfører, der forelægger Sagen for Sundhedskommissionen.

IX. Søndre Lands Herred.

(Kongelig Resolution af 25de Marts).

§ 1. Tomten for ethvert herefter opførendes Vaaningshus skal være paa et tørt eller tilstrækkelig afgrøftet Sted. Huset skal staa paa en mindst 16 cm. høi forsvarlig tættet Grundmur. Gaardsrummet skal planeres saaledes, at der ikke kan danne sig Vandansamlinger lige ved eller under Huset.

§ 2. Ethvert herefter opført Vaaningshus skal indeholde mindst 2 med Dør forbundne Værelser, af hvilke det ene skal være forsynet med Skorsten. Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,2 m. høit fra Gulv til Tag, i Værelser med Loft og i Spærrestuer 1,9 m. fra Gulv til Jevnvæg, samt være forsynet med mindst 1 Slagvindu. Gulvet i underste Etage skal være tæt og trækfrit. Grundeieren er ansvarlig for, at Huse paa hans Grund herefter opføres i Overensstemmelse hermed.

§ 3. Vandhus, Stald, Fæhus og Grisehus skal herefter ikke opføres nærmere Vaaningshus end 10 m. og have saadan Beliggenhed, at derfra ikke er Afløb til Bæk eller Brønd, hvorfra Drikke- eller Madvand tages. Desuden skal, hvor klyngevis Bebyggelse finder Sted langs offentlig Vei, Vandhus, Grisehus og Affaldsdynger ikke lægges nærmere denne end 12 m. For hver Bruger paa Gaard eller Plads skal være et Vandhus. Under Vandhuset skal jevnlig paafyldes Jord, Aske, Kalk og lignende, saa at Stank ikke opstaar.

§ 4. Benyttes Kogeovn i Beboelsesrum, skal den herefter være forsynet med Kappe eller anden Indretning, der leder Dampen ud i det Frie.

§ 5. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en given Tid og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 6. I Brønd, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, maa ikke vaskes, spildes nogen Slags Urenlighed eller foretages Noget, hvorved Vandet forurenes. Det samme gjælder Bæk og mindre Elve, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurenselsen finder Sted nedenfor de almindelige Hentesteder for Vand.

§ 7. Affald, Feieskarn, Skyllvand og anden Urenlighed maa ikke henlægges nærmere Vaaningshuset end 6,3 m.; dog kan en kortere Afstand tillades for Skyllvand om Vinteren. Hvor Render benyttes til Bortskaffelsen, maa disse holdes rene.

§ 8. Ingen Bedrift eller Næring maa foregaa paa saadan Maade, at derved smitsom Sygdom udbredes; saaledes maa der i Herredet ikke drives Handel med udenbygdsfra indførte brugte Gang- eller Sengklæder, uden at disse er desinficerede og der for Sundhedskommissionen fremlægges Attest herfor; heller ikke er det Handlende tilladt at indpakke Mad- og Klædesvarer uden i rent Papir; gamle Aviser og anden Makulatur maa hertil ikke benyttes, etc.

§ 9. Hvor Hotelbedrift drives, skal Affaldet henlægges i Privetbingen eller anden lukket Binge eller i Kompost, der maa ligge mindst 15 m. fra Beboelseshuset. Privetet skal være indrettet med vandtæt Kasse eller Tønde, der sættes paa vandtæt Underlag. Indholdet i disse skal om Sommeren daglig, og ellers saa ofte som behøves, paastroes Klorkalk, Kalk eller tør Myrjord i tilstrækkelig Mængde, saa Stank undgaaes, samt bortbringes saa ofte, at ingen Overfyldning sker, og mindst en Gang hver 14de Dag. Privetets Sæder og Gulv ligesom samtlige Gulve i Hotellets Værelser og Gange vaskes — ikke blot feies — i Sommermaanederne hver Morgen. Gaardsrummet og Veien foran Hotellet skal til enhver Tid holdes rene.

§ 10. Ved Bygninger, hvor der jævnlig samles mange Mennesker — Kirker, Hoteller, Logishuse etc. —, skal der forefindes hensigtsmæssige Urinsteder, der holdes tilbørlige rene og frie for Stank.

§ 11. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffe blandt Tilreisende i Hoteller, Gjæstgiversteder, Logishuse etc., skal Værten søge at skaffe sig Kundskab om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom Art, og, hvis dette er Tilfældet, eller hvor der er Tvivl, strax gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 12. Aadsler skal nedgraves paa Steder, der ligge fjernt fra bebygget Grund og dertil ikke have Vandafløb.

§ 13. I Skolelokaler skal Gulvene daglig feies, og overskvættes de med Vand, førend Feiningen foregaar. Pulte, Bænke og Kateder aftørres daglig med en vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal foregaa to Gange i Ugen og forøvrigt oftere, om Læreren maatte finde det fornødent.

§ 14. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Drikke- og Madvarer samt umoden Frugt og i fornødent Fald besørge samme tilintetgjort.

§ 15. Afvigelser fra Vedtægterne kan finde Sted, naar Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 16. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer at paase Vedtægterne overholdte samt i Tilfælde at anmelde Overtrædelser for Politiet.

§ 17. De af Søndre Lands Herredsstyrelse 17de September 1884 vedtagne Sundhedsvedtægter træde ud af Kraft, saasnaert nærværende Sundhedsvedtægter have erholdt Kongelig Approbation.

X. Gjerpens Herred.

(Kongelig Resolution af 25de Marts).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a. Grunden under Beboelseshus skal være tør, efter Omstændighederne vel afgrøftet og fri for Tilsig. Madjorden skal være borttaget, og Huset skal sættes paa Undermur af Sten, forsvarlig tæt og af mindst 30 Centimeters Høide over Jorden.
- b. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 Meter fra Gulv til Himling og være forsynet med mindst 1 Vindu, der med Lethed kan aabnes. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med mellemliggende hensigtsmæssig Fyld. Gjennem Undermuren skal lægges mindst 2de Aabninger for Lufttræk.

§ 2. Bruges Kogeovn i Beboelsesrum, skal der inden 1 Aar fra disse Sundhedsforskrifters Approbation være anbragt en Indretning, hvorved Kogedampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 3. Inden samme Tidsfrist skal der for hvert Beboelseshus, Kirke, industrielt Anlæg og paa Steder, hvor mange Mennesker opholde sig for længere Tid, være opført et sømmeligt Vandhus (Privet), der maa være saaledes indrettet, at det ikke udbreder Stank eller virker skadeligt paa Beboernes Sundhed.

§ 4. Stald, Grisehus, Fjøs, Vandhus eller lignende maa opføres saaledes, at de ikke have Tilsig til Vaaningshus eller Brønd.

§ 5. Dersom Vandledningskumme, Brønd, Opkomme samt Aa eller Bæk, hvis Vand af Gaardens Folk eller nedenforboende benyttes til Mad- eller Drikkevand, eller som gennemstrømmer tættere bebyggede Egne, forurenses ved Tilsig

fra Udhus, Privet eller fra anden Urenslighed, kan {Sundhedskommissionen paa-
byde saadanne Foranstaltninger, som den for hvert enkelt Tilfælde finder passende.

§ 6. Affald, Feieskarn, urent Skyllvand og lignende Urensligheder maa
anbringes saaledes, at de hverken forulemper Gaardens Beboere eller Naboer ved
Stank eller paa anden for Sundheden skadelig Maade. Aadsler — døde Dyr —
skulle snarest muligt nedgraves eller brændes.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses inde i Vaaningshus.

§ 8. For tætbebyggede Dele af Herredet, til Exempel Bøle, Holmen, Ny-
york, Borgeskoven og Braaten, Mæla, Fossum og Falkumveiene og lignende Steder
gjælder derhos følgende Bestemmelser:

- a. Veie med tilhørende Rendestene og Grøfter holdes rene af vedkommende
Hus- og Tomteeier. Gaardsrum og Gange og Smug omkring Husene holdes
frie for Stank og Urensligheder af alle Slags.
- b. Vandhusdyngerne maa paafyldes Torv, Sagmug, Jord, Aske, Kalk eller lig-
nende for at forebygge Stank, ligesom de maa tømmes saa ofte, at Over-
fyldning undgaaes.
- c. Stald, Fjøs og Grisehus maa indrettes og renholdes saaledes, at de ikke ud-
brede Stank.
- d. Gjødselhauge eller Oplag af stinkende Substandser maa være dækkede saa-
ledes, at de ikke udbrede Stank.

§ 9. Bygninger og Rum, der bortleies til Logerende, maa holdes rene og
ikke overfyldes.

Findes Beboelsesrum eller Forsamlingslokale at være skadeligt for Sund-
heden paa Grund af Fugtighed, Urenslighed, Mangel paa Lys eller Luft og Over-
fylden af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Rummets Afbenyttelse,
indtil Manglerne ere afhjulpne.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller af anden
Grund for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler og, om fornødiges,
faa dem tilintetgjorte paa Sælgerens Bekostning. Det samme gjælder ogsaa med
Hensyn til andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden der-
ved, at de indeholde Smittestofte eller giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Tøier,
brugte Gang- eller Sengklæder og lignende. Sundhedskommissionen er berettiget
til at fordre udleveret de for Undersøgelse nødvendige Prøver.

§ 11. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften forurenes og
Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for
Arbeidernes og de Omboendes Sundhed, skal Planen forelægges Sundhedskommis-
sionen. Finder denne, at Anlægget eller Planen vil blive farlig eller skadelig
for Sundheden eller Stank vil udbredes, maa Anlægget ikke sættes iværk eller
dets Drift fortsættes, medmindre de af Sundhedskommissionen antydede Mangler
ere paaviste at være afhjulpne.

§ 12. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet
Sundhedskommissionens Tilsyn.

§ 13. Skadelige eller ildelugtende Udtømmelser fra Næringsbrug, som
allerede ere i Virksomhed, maa foregaa paa saadan Maade, at de mindst muligt
forulempe de Omboende.

§ 14. Fartøier, der ligge fortøiede inden Herredet, ere med Hensyn til
Renlighed og Sundhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 15. Undlader Nogen at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende
Forskrifter paaligger ham, kan Sundhedskommissionen lade udføre saavel den paa-
krævede Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at For-
sømmelsen afstedkommer Skade. Omkostningerne herved og ved Foranstaltninger,
som træffes for at forhindre eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som

stride mod nærværende Forskrifter, eller for at borttrydde Ulemper, der ere frembragte ved Brud paa Forskrifterne, bliver at udrede af den Skyldige.

§ 16. Afvigelser fra disse Regler kan tillades af Sundhedskommissionen, hvor den maatte finde det nødvendigt.

§ 17. Ethvert Medlem af Sundhedskommissionen har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i Tilfælde af Overtrædelse at anmelde saadan for Sundhedskommissionens Ordfører, der forelægger Sagen for Sundhedskommissionen.

XI. Kjøbstaden Porsgrund.

(Kongelig Resolution af 15de April.)

§ 1. Byens Huseiere skulle holde sine Gaardsrum, Portrum, tilstødende private Pladse, Veie og Smug rene og frie for Stank.

§ 2. Feieaffald og Skyllvand eller anden Urenlighed fra Husene maa ikke henkastes eller udslaaes paa offentlig Plads eller Gade.

§ 3. Vasker og deres Afløbsrør maa holdes rene og frie for Stank. Vaske- og Kloakslug, som ligge inde i Husene, maa være forsynede med Vandlaas eller anden Indretning, som hindrer Udstrømmen af skadelige Gasarter.

§ 4. Gjødsling af Haver eller dyrket Mark maa udføres paa saadan Maade, at unødig Stank undgaaes. Gjødsel, der henlægges paa aaben Mark, maa opblandes eller tildækkes, saa at Stank ikke udbredes.

Oplag af Ben eller andre Gjenstande, der udbrede Stank, eller hvis Uddunstninger maa ansees skadelige for Sundheden, kunne af Sundhedskommissionen forlanges fjernede.

Nedgravning af Aadsler maa ske saa fjernt fra Vaaningshuse som muligt og ikke paa Steder, hvorfra er Vandsig til Brønd eller bebygget Grund.

§ 5. Pladse, Gaardsrum, Gader og Veie skulle, saavidt muligt, have fast, jevn Overflade og i ethvert Fald fornødent Afløb, Rendestene og Afløbsrender fast, helst stensat, Bund og fornødent Fald.

§ 6. Enhver Huseier maa besøge Overvand og Grundvand bortledet fra sit Hus, saa det ikke kan samles under Kjælder eller Gulv. Sundhedskommissionen kan paabyde Grundeier eller Huseier at lede Vand, som ansees skadeligt for Sundheden, gennem lukket Rende ud i offentlig Kloak eller andet Afløb, der af Sundhedskommissionen dertil maatte ansees hensigtsmæssigt.

§ 7. Ethvert beboet Hus skal være forsynet med tilstrækkeligt stort Vandhus og Gjødselbinger. Sundhedskommissionen kan paabyde, at tæt Beholder anbringes, hvor den finder dette paakrævet.

§ 8. Stalde, Fjøs og Grisehuse skal være saaledes indrettede, at de flydende Exkrementer ikke trænger ned i Grunden, samt forsynede med Binger. Sundhedskommissionen kan paabyde, at tæt Beholder anbringes, hvor den finder dette paakrævet.

§ 9. Vandhuse eller Gjødselbinger maa ikke ligge under eller ved Siden af beboet Rum eller Opbevaringssted for Næringsmidler og ikke nærmere Brønd end 4 Meter. De skulle tømmes og renses saa ofte, at Overfyldning og Stank undgaaes.

§ 10. Gjødsel maa i Sommermaanederne (fra 15de Mai til 30te September) kun udtages og bortføres mellem Kl. 10 Aften og Kl. 7 Morgen, og til enhver Tid af Aaret i tætte og lukkede Kasser. For Bortførelse af andre stinkende

Gjenstande gjælder de samme Regler. Sundhedskommissionen kan gjøre Undtagelser fra Regelen i Byens Udkanter.

§ 11. Hvor Sundhedskommissionen finder det fornødent, skal der indrettes Urinsteder med tilbørligt Afløb.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som vedkommende Huseier ikke kan eller vil afhjælpe.

§ 13. Brønde, Vandledninger og deres Beholdere skulle holdes rene og frie for alt skadeligt Tilløb; de skulde renses og eftersees mindst 1 Gang om Aaret.

§ 14. Bedrift eller Næringsvei, der medfører skadelige eller ildelugtende Uddunstninger, eller paa anden Maade kan ansees skadelig for Sundheden, maa ei tillades, forinden Sundhedskommissionens Betænkning er indhentet, og skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelser.

§ 15. Bedærvede og forfalskede eller paa anden Maade for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler maa ikke sælges eller falbydes og kunne foranstaltet tilintetgjorte eller bortskaffede paa Eierens Bekostning. Sundhedskommissionen kan i dette Øiemed anstille de til fornøden Kontrol nødvendige Undersøgelser saavel af de falbudte Varer som af de Næringsdrivendes Oplags- og Udsalgsteder, og kan forlange de fornødne Prøver udleverede. Den kan paabyde, at Kjød og Flesk ikke falbydes uden at være undersøgt paa saadan Maade, som af den bestemmes.

§ 16. Findes noget beboet Hus, Værelse, Arbeids- eller Forsamlingsrum ved Mangel paa tilstækkelig frisk Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde dets Afbenyttelse, indtil den paagjældende Mislighed er afhjulpen.

Ved farlig smitsom Sygdom kan Sundhedskommissionen paabyde Udflytning af Huse eller Husleiligheder.

§ 17. Undlader nogen at udføre de Forantaltninger, som paahviler ham efter nærværende Forskrifter eller efter Sundhedskommissionens lovmedholdig fattede Beslutninger, kan Sundhedskommissionen paa den Skyldiges Bekostning lade disse Foranstaltninger udføre og træffe Forføininger til at raade Bod paa de ved Forømmelsen forvoldte Ulemper.

§ 18. Fartøier, der henligger i Byens Havn, er med Hensyn til Sundhedsforhold og Renlighed underkastet Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 19. Bemærker en Husfader, Logisvert eller Skibsfører blandt sin Husstand, sine Gjæster eller sit Mandskab Sygdomstilfælde, der giver Mistanke om at være af ondartet smitsom Beskaffenhed, skal han sørge for, at Underretning derom uopholdelig meddeles Sundhedskommissionen.

§ 20. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepræsten og af denne tilstillet Sundhedskommissionen.

§ 21. Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes i Henhold til § 26 i Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 med Bøder fra 8 Kroner til 800 Kroner.

XII. Øiestad Herred.

(Kongelig Resolution af 15de April).

§ 1. Ethvert Vaaningshus skal, medmindre Sundhedskommissionen maatte fritage derfor, opføres paa Grundmur og Pillarer af Sten af mindst 30 Centimeters Høide over Jordoverfladen. Husets nærmeste Omgivelser skulle derhos udjævnes og afgroftes, saa at saavel Grundvand som Overvand har Afløb fra saavel Gaardsplads som Byggegrund, fra hvilken desuden al Muldjord i Tilfælde maa være bortskaffet.

§ 2. Beboelsesrum skulle gives en Høide af mindst 2,25 Meter og være forsynet med mindst 1 Vindu til at aabne. Gulvet i 1ste Stokværk over Kjælderen eller Grundmuren skal være tæt og trækfrit. Nogen Kogeovn bør ikke anbringes i Beboelsesrum; kan det ikke undgaaes, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan fuldstændig opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus skal være et Vandhus. Det maa ikke anbringes i eller under Vaaningshus eller lige ved Madbod eller andet Opbevaringssted for Næringsmidler og heller ikke lige ud til Gade eller Landevei (Alfarvei).

§ 4. I tættere bebyggede Strøg, og hvor Sundhedskommissionen maatte forlange det, skal Vandhuset være forsynet med tæt Binge, uigjennemtrængelig for flydende Indhold. Overfyldning maa ikke finde Sted, og mod unødig Stank er Eierne forpligtet til at tage de fornødne Forholdsregler. Bingerne skulle tømmes mindst 2 Gange aarlig og ellers saa ofte, Sundhedskommissionen maatte forlange det. Tømningen skal foregaa i Sommerhalvaaret fra 15de April til 15de Oktober efter Kl. 10 og i den øvrige Del af Aaret efter Kl. 8 Aften.

§ 5. Alskens Urenlighed, stinkende eller for Sundheden skadelige Vædsker eller Stoffe maa ikke ansamles eller ophobes i Nærheden af Vaaningshus eller mere befærdede Steder, ei heller i Gaardsrum eller Baggaard.

§ 6. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus. Grisehuse maa være behørig fjernede fra Beboelsesleilighed, og hvor i tættere bebyggede Strøg Kreaturhold kan medføre sanitære Misligheder, som paa Grund af Stedforholdene ikke kan hindres, kan det af Sundhedskommissionen ganske forbydes.

§ 7. Fra Vandhus eller Gjødelsbinger eller fra saadanne Ansamlinger, som omhandles i § 5, maa aldrig Afløb eller Tilsig finde Sted ud til Gaardsplads, Anlæg for Drikkevand, Alfarvei, Veigrofter, Rendestene eller ud paa Nabos Tomt.

§ 8. Gjødningssubstanser blandede med Vandhusgjødning maa ikke oplægges eller samles saa nær offentlig Vei, at deraf kan opstaa sanitære Ulemper, og ere altid underkastede Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelser.

§ 9. Brønde maa ikke forurenes ved Tilløb fra Fabrikker, Gjødelsbinger, Afløbsrender og Lignende. De bør være overbyggede. Sundhedskommissionen har altid Ret til at undersøge Vandet i privat eller offentlig Brønd, og naar det maa antages at indeholde for Sundheden skadelige Stoffe, forbyde Brugen af samme. Forsaavidt saadant Forbud ikke respekteres, kan Sundhedskommissionen lade Brønden igjenkaste paa Eierens Bekostning. Brøndens Eier eller Bruger maa lade den renses mindst 1 Gang aarlig.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften forurenes og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kunne være skadelige for Arbeidernes eller de Omkringboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive

farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes i Værk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler ere paaviste at være afhjulpne. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 11. Ved Boliger, der udleies til Ubemidlede, eller ved andre Bygninger, hvor et større Antal Mennesker jævnlig samles, og som enten ved Fugtighed, Mangel paa Lys, Luft eller ved Overfyldning skjønnes at være skadelige for Sundheden, skal Eierne være pligtig til at efterkomme, hvad Sundhedskommissionen til Fjernelse af Manglerne maatte paabyde.

§ 12. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd hver i sin Kreds at paase disse Forskrifters Overholdelse. Overtrædelser paatales og straffes efter Loven.

XIII. Nissedals Herred.

(Kongelig Resolution af 21de April.)

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygning skal iagttages:

- a. at Grunden er saavidt muligt tør og Muldjorden derfra bortført;
- b. Bygningen skal hvile paa Grundmur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. og gjøres forsvarlig tæt samt med mindst to Trækhul i Kjældermuren;
- c. ethvert Beboelsesværelse skal have en Høide af mindst 2,2 m. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst et Opslagsvindue;
- d. Gulvet i Husets nederste Stokverk skal gjøres tæt og trækfrit.

§ 2. Hvor Kogeovn bruges, skal der inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation være anbragt en Indretning, hvorved Kogedampen opfanges og ledes ud i fri Luft.

§ 3. Inden samme Tidsfrist skal der til ethvert Vaaningshus være indrettet et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Madbod. Dette gjælder ogsaa de allerede opførte Vandhus.

§ 4. Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus eller Brønd end 8 m. og saaledes, at der ikke sker Tilsig til samme.

§ 5. Affald, Feieskarn, Gjødsel, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Indgangsdøren eller Vinduer, men henbringes til Vandhus, Gjødselkast eller Kompost, der mindst maa være 8 m. fjernet fra Vaaningshus eller Madbod. Tuset maa holdes rent og saavidt muligt tørt.

§ 6. Brønd, Opkomme eller Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurenes eller have Tilsig fra Stald, Fjøs, Vandhus eller Ansamling af Urenligheder.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande og, om fornødiges, paase dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 8. Naar nogen agter at flytte noget Vaaningshus, har han at anmelde dette for nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen.

§ 9. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og, i fornødent Fald, at anmelde Misligheder til Ordføreren, der skal besørge Overtrædelsen hævet eller, om nødvendigt, paatalt efter Loven.

§ 10. Sundhedskommissionen kan tilstede Afgivelser fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

XIV. Ladestedet Kopervik.

(Kongelig Resolution af 21de April).

§ 1. Alle inden Ladestedets Grændser beliggende offentlige og private Pladse, Gader, Veie, Brygger, Strandbredder, Smug, Gaardsrum og Portrum skulle holdes rene og fri for Stank.

Til Opnaaelse heraf har Kommunen mindst en Gang ugentlig, hver Lørdag, samt foran de store Høitider at rengjøre sine Brygger, offentlige Pladse, samt de Dele af Gaderne og Rendestenene, som ikke vedkommer Huseierne.

Enhver Huseier er forpligtet til ligeledes mindst hver Lørdag og foran de store Høitider at rengjøre sine Gaardsrum, private Smug, Brygger og Rendestene samt Vei eller Tomt indtil 4 Meter fra Huset, for Hovedveiens Vedkommende i dens halve Bredde. Hvor ingen Gjenbo findes, paaligger Renholdelsen af den anden Halvdel Kommunen.

§ 2. Feieskarn, Fiskeaffald, Urenligheder og Affald fra Husene maa ikke udkastes paa Strandbred, Gade, Vei eller aaben Plads, men skal henbringes til lukkede Gjødselbinger eller tætte Kasser forsynede med Laag, hvilke regelmæssig maa tømmes, saa at ingen Overfyldning finder Sted. Spilde- og Skyllvand maa gjennem ordentlige lukkede Render ledes bort fra Huset. Aadsler skulle nedgraves fjernt fra beboede Steder. Katte og Hunde maa ikke druknes i Havnen.

§ 3. Offentlige Pladse, Gader og Veie saavel som private Husgrunde, Gaardspladse og Portrum bør have let Afløb for Overvand og Grundvand.

§ 4. Offentlige Afløbsrender skal indrettes paa saadanne Steder, hvor Sundhedskommissionen maatte finde det fornødent for at aflede Grund- og Overvand, i hvilket Tilfælde de Omboende er forpligtet til at føre Afløbsrender fra sine Eiendomme hen til disse. Hvor offentlig Afløbsrende ikke findes, anvises af Sundhedskommissionen andet Afløb for Husene; dog maa Afledningen hertil ikke paalægges i større Længde end indtil 15 Meter fra Huset efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse for hvert enkelt Tilfælde. Udfordres længere Ledning, bekostes Fortsættelsen af Kommunen.

§ 5. Rendestene, Veigrøfter og Afløbsrender skulle have tilstrækkeligt Fald samt jevn haard Bund og helst være stensatte. Til Bæk, aaben Grøft eller Rende maa ikke gives Afløb for stinkende Substanser, men disse bortledes gjennem lukkede Render eller bringes i Søen. Vadsker og deres Afløbsrør maa holdes rene og fri for Stank samt være forsynet med ordentlig Rist.

§ 6.

- a. For ethvert Vaaningshus skal findes et Vandhus, anbragt udenfor hint og ikke uden Sundhedskommissionens specielle Tilladelse i eller under samme; det skal være saaledes beliggende og indrettet, at derfra ikke udbredes Stank til Beboelsesrum, Madbod, Spiskammer, befærdet Plads eller Vei, eller sker Tilsig til Brønd og andre Vandbeholdere. Til Forebyggelse af Stank kan

Sundhedskommissionen paabyde Anbringelse af Trækpipe eller Strøning af Bingers eller Priveters Indhold med Kalk, Torvmuld etc.

- b. Ethvert Vandhus skal være indrettet med vandtæt cementeret Binge eller fuldkommen tætte Plankekasser eller Tønder med tæt Lem. Tømning maa foregaa saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted. og ellers saa ofte og paa den Maade, som Sundhedskommissionen maatte paabyde.
- c. Vandhuse, der er byggede over Søen, skulle under Sæderne være forsynede med hele Bordvægge, som paa alle Sider række under laveste Vandstand.
- d. Bortførelse af Gjødsel maa foregaa i tætte og vel dækkede Beholdere, saa at intet spildes, i Tidsrummet 1ste Mai til 30te September fra Kl. 11 Aften til Kl. 5 Morgen, den øvrige Del af Aaret fra Kl. 9 Aften til Kl. 6 Morgen. Fra denne Tidsindskrænkning gjøres dog Undtagelse for Gjødning, der om Vaaren udkjøres til de inden Ladestedets Grændser liggende Marker. Paa disse maa ikke spredes Vandhusgjødning eller andre stinkende Substanser, medmindre den forud er gjort lugtløs ved Tilblandning med Jord.
- e. Sildegan, der ikke er nedsaltet, og andet Affald efter Sildefisket skal være bortført fra Huse og Søhuse inden 1ste April hvert Aar.

§ 7. Oplag af Gjødsel, Klude, Ben, Fiskeaffald og andre stinkende Gjenstande maa ikke findes saa nær befærdede Steder, at de udbrede generende Stank, og ikke i Nærheden af Brønde og andre Vandbeholdere.

§ 8. Svinehus, Stald og Fjøs maa ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus og være uden Tilsig til Vandbeholdere. De skulle være forsynede med tæt cementeret Gjødselbinge eller med Beholdere, der have vandtætte Vægge og Bund og tætsluttende Overdække, hvorfra ingen Urenlighed kan udflyde. Tømning og Rensning maa ske, førend Overfyldning finder Sted, og ellers naar Sundhedskommissionen finder det paakrævet. De skulle have tilstrækkelig Tilgang af Lys og Luft og i det hele afgive et sundt og forsvarligt Opholdssted for Dyrene. Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus. Høns maa ikke have Tilhold i Beboelsesrum, og maa Hønsehuset holdes rent og frit for Stank. Hvor Stedforholdene er til Hinder for Opfyldelsen af forangivne Bestemmelser eller Eieren undlader at efterkomme dem, har Sundhedskommissionen Ret til at forbyde Kreaturhold.

§ 9. Enhver Bedrift, hvorved Luften forurenes og Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Nærings- og Nydelsesmidler, der er bedærvede eller under de forhaandenværende Omstændigheder ansees skadelige for Sundheden, og foranstalte dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som holdes tilfals, og hvis Benyttelse kan blive farlig for Helbredet, som giftige Tapeter, Legetøi, Beklædningsgjenstande etc. Havarerede Fødemidler maa ikke sælges uden foregaaende Besigtigelse fra Sundhedskommissionen.

§ 11. Brønde og andre Vandbeholdere til Husholdningsbrug skulle holdes fri for urent Tilsig af Overvand og Grundvand samt være forsynet med Dække og have en til alle Sider heldende fast Kant, hvorhos Omgivelserne skulle være stensatte i en Afstand af 1 Meter. Heste og andre Dyr maa ikke hensættes i Nærheden, og Vask, Slagtning etc. ikke foregaa omkring dem. De skulle tømmes og renses mindst en Gang om Aaret.

§ 12. Befindes Hus, Skole, Kirke eller andet Forsamlingsrum ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være afgjort skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette de forefundne Mangler og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 13. Ved Affattelse af Plan for Ladestedets videre Behyggelse, Huses Opførelse og Gaders Anlæg skal Sundhedskommissionen gives Anledning til at udtale sig.

§ 14.

- a. Ethvert Vaaningshus, som herefter opføres, skal staa paa vel afgrøftet tør Grund, hvorfra Madjorden er bortført. Byggegrunden skal jævnes saaledes, at der ikke findes Fordybninger, hvori Vand og urent Tilløb kan ansamle sig under Bygningen.
- b. Bygningen skal hvile paa Undermur af mindst 30 cm. Høide, som ved Rapping med Kalk er gjort forsvarlig tæt.
- c. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med mellemliggende Lag af hensigtsmæssig Fyld.
- d. Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 Meter fra Gulvet til Loftsbjælkerne og have mindst et Vindu, der med Lethed kan aabnes.
- e. Beboelseskjælder skal have mindst 1,25 Meters Høide over Jorden paa den Side, hvor Væggen vender ud mod det Frie, være forsynet med Trægulv, have tilstrækkelig Tilgang paa Lys og Luft og maa ikke tages i Brug før end efter Sundhedskommissionens Godkjendelse.
- f. Hvor Kogning foregaar i Beboelsesrum maa anbringes Indretning til Dampens fuldstændige Bortledning.

§ 15. Stedets Begravelsesplads bør være forsynet med Træplantninger og, om fornødiges, med saadan Afledning, at Grundvandet faar en uskadelig Retning. Med Hensyn til Oprævning af Lig har Sundhedskommissionen at meddele de fornødne Forholdsregler.

§ 16. Om ethvert paa Ladestedets Grund eller paa Fartøi i dets Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepræsten og af denne tilstilles Sundhedskommissionen.

XV. Nordfolden-Kjerringø Herred.

(Kongelig Resolution af 10de Mai).

§ 1. Ethvert Sted, hvor et Vaaningshus opføres, skal have en tør Undergrund, og hvor dette ikke er Tilfældet, skal Undervandet bortskaffes ved tilstrækkelig Afgrøftning. Saavidt mulig maa sørges for Afhæld fra Byggetomten paa alle Sider. Bygningen skal overalt hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds maa være lavere end 32 Centimeter over Jorden.

§ 2. Beboelsesværelser skal ikke være lavere end 2.05 Meter fra Gulv til Loft og forsynede med mindst et Vindu, som med Lethed kan aabnes.

§ 3. Kogeovn maa ikke anbringes i Beboelsesværelser, medmindre den ved Kogningen frembragte Damp kan bortskaffes ved Skorstenspipe eller anden Indretning.

§ 4. Vandhus, Fjøs, Stald og Svinebinge skal ikke anbringes nærmere et Vaaningshus end 7.50 Meter og skal ikke have Tag eller Væg fælles med Rum, der tjener til Opbevaring af Levnetsmidler.

§ 5. Heste, Kreature, Grise og Høns maa ikke have Tilhold i et Vaaningshus.

§ 6. De i § 4 nævnte Udhuse skal lægges saaledes, at ikke noget Indsig derfra finder Sted til Vaaningshus eller did, hvor Beboerne henter sit Koge- og Drikkevand.

§ 7. Affald, Feieskarn, Gjødsel eller anden Urenlighed skal henbringes til Gjødselbinge eller Vandhus og skal ikke tillades henkastet udenfor Stuedøren eller i dens Nærhed.

§ 8. I Brønd, hvor Madvand tages, maa ikke foretages Vask, spildes Urenlighed eller foretages noget, som gjør Vandet urent. Det samme gjælder om Bæk eller Elv, saafremt ikke Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Madvand tages.

§ 9. Naar nogen agter at flytte eller opføre Husebygning, skal han derom gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmest boende Medlem, som er pligtig til at gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 10. De af Sundhedskommissionen ansatte Tilsynsmænd skal paase, at disse Forskrifter overholdes, og i fornødent Fald anmelde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Ordfører, som paa Kommissionens Vegne skal besøge Overtrædelserne paatalt.

§ 11. Overtrædelser af disse Forskrifter medfører Straf efter Lov af 16de Mai 1860 § 26.

§ 12. Afgivelser fra ovenstaaende Regler kan finde Sted, hvor Sundhedskommissionen finder det hensigtsmæssigt.

XVI. Kjøbstaden Stavanger.

(Kongelig Resolution af 10de Mai.)

(Tillæg til § 26).

«Bedømmelsen og i Tilfælde Konfiskationen af Kjødet af syge Dyr og bedærvet Kjød og Fisk samt af enhver anden Vare udføres, naar Afgjørelsen maa ske strax, paa Sundhedskommissionens Vegne af Stadsfysikus i Forening med Kommunedyrlægen; dog skal Eierne have Ret til at appellere til Sundhedskommissionens Afgjørelse».

XVII. Kjøbstaden Aalesund.

(Kongelig Resolution af 3die Juni).

Iste Kapitel.

Om den offentlige Renlighed.

§ 1. Fortoug, Gader og offentlige Pladse rengjøres hver Lørdag og, naar Politiet under særegne Omstændigheder saa bestemmer, hver Onsdag af Huseierne, saaledes at hver Huseier besørger Gaden og Rendestenen rengjort fra sin Tomts Grændse til Gadens eller den offentlige Plads's Midtlinie indtil en Afstand af 6,4 Meter. Gade til ubebygget Tomt i bebygget Strøg bliver at rengjøre til

samme Tid og i samme Forhold af Grundbesidderne. Portrum, Gaardspladse og deslige holdes tilbørlig rene og fri for Stank.

§ 2. Feieskarn, Kjøkkenaffald, Skyllevand og anden Urenlighed fra Husene maa ikke udkastes paa Veie, Gader, Strandbredder eller offentlige Pladse, ligesom heller ikke ildelugtende Substantser maa henlægges paa disse Steder.

Ethvert Hus skal være forsynet med en eller flere tætte Kasser med Laag, hvori alt ikke flydende Affald anbringes. Kassernes Størrelse bestemmes af Sundhedskommissionen. Tømning af disse Kasser sker en Gang ugentlig fra 1ste April til 1ste Oktober og hver 14de Dag den øvrige Tid af Aaret og udføres af Byens fast ansatte Renovatører, der bortkører samme i tætte lukkede Vogne eller paa anden af Sundhedskommissionen godkjendt Maade til de Steder, Sundhedskommissionen anviser dem, for en Betaling af 10 Øre pr. Gang, der erlægges af Huseierne.

Boskasserne maa ikke anbringes inde i Beboelseshuse.

Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af disse Kasser, naar den finder det paakrævet.

2det Kapitel.

Om Afløbsvæsenet.

§ 3. Hvor det findes nødvendigt, indretter Byen offentlige Afløbsrender for Grund- og Overvand samt Skyllevand og Spildevand.

§ 4. Enhver ubebygget Grund, hvoraf nogen Del ligger inden en Afstand af 12,5 Meter fra nogen offentlig Kloak eller Afløbsrende, skal, forsaavidt Sundhedskommissionen finder saadant nødvendigt, inden den Frist, som Kommissionen maatte bestemme, være forsynet med passende Afløbsrender for at føre Grund- og Overvand hen i den offentlige Kloak eller Afløbsrende. Disse Afløbsrender bekostes af Grundeierne.

Enhver Tomt maa, før den bebygges, være ordentlig dræneret, og fra hvert Vaaningshus skal i det mindste et lukket Afløb lede hen i Byens offentlige Kloaker. Disse Afløb bekostes af Huseieren i en Længde af 12,5 Meter; naaes ikke hermed en offentlig Kloak, skal Afløbets videre Fortsættelse bekostes af Kommunen, forsaavidt de fornødne Midler hertil bevilges. Fra enhver bebygget Tomt, som ikke tidligere har tilstrækkeligt Afløb for Grundvand, skal Afløbsrende anskaffes inden den af Sundhedskommissionen fastsatte Frist. Afløbsrender af Træ tillades ikke, medmindre de dækkes med mindst 20 cm. Fyld og impregneres.

Saavel offentlige som private Kloaker og Afløbsrender skulle holdes tilbørlig rene og fri for Stank. Rensning skal finde Sted paa saadan Tid og Maade, at derved mindst Uleilighed afstedkommes for Omboende. Det optagne Bundfald skal ufortøvet bortbringes. Hvor nogen Grund inden Byens Grændser ved sumpig Beskaffenhed eller stillestaende Vand fremkalder Fare for den offentlige Sundhed, kan Sundhedskommissionen med Kommunebestyrelsens Samtykke foranstalte Grunden dræneret eller opfyldt — dog uden Udgift for Eierne.

3die Kapitel.

Om Vandhus og Gjødselbinger.

§ 5. Enhver beboet Eiendom forsynes med særskilt Aflukke til at opbevare Beboernes Exkrementer, indtil de kunne bortføres. Et saadant Aflukke indrettes i det mindste for hvert tyvende Individ, der daglig opholder sig i Huset.

§ 6. Vandhus eller Gjødselbinger og deslige maa ikke anlægges saaledes, at Brønd eller lignende Anlæg for Drikkevand derved forurenses, og i intet Til-

fælde uden Sundhedskommissionens Tilladelse nærmere saadan Indretning end 4 Meter.

§ 7. Vandhus, Gjødselbenge og deslige maa i intet Tilfælde anlægges under Beboelsesrum eller Opbevaringsrum for Madvarer.

§ 8. Enhver Gjødselbenge forsynes med tæt Laag og Trækpipe af 10 Centimeters indvendigt Maal; dog kan Sundhedskommissionen paabyde Trækpiber med indtil 25 cm. indvendigt Maal.

Naar Vandhuse anbringes gennem flere Etager, skal hvert af dem have sit særskilte lodrette Faldrør af indvendig glasserede Lerrør af mindst 23 Centimeters indvendigt Maal.

Trækpiber skal ledes opover i Høide med Bygningens Tag. Bund og Sider i Gjødselbengen gjøres saavidt muligt ugjennemtrængelige for dennes Indhold.

§ 9. Fra Vandhus, Binger og Gjødselansamlinger maa intet Afløb finde Sted uden efter Sundhedskommissionens Tilladelse og paa de af samme fastsatte Betingelser.

§ 10. Hvor Vandhus ikke indrettes med Benge, anbringes under deres Sæde Kasser eller Tønder, der gjøres vandtætte, saaledes at Urinens Afløb hindres, og sættes paa tæt Gulv, der ikke maa ligge under Jordens Overflade.

Fra Sædet anbringes Trækrør af 10 Centimeters Diameter opover Bygningens Tag. Dog kan Sundhedskommissionen paabyde Trækpiber med indtil 25 Centimeters indvendigt Maal.

§ 11. Ethvert Vandhus, der herefter opføres, skal være tilstrækkelig ventileret og saaledes indrettet og beliggende, at Stank ikke derfra udbreder sig til Beboelsesrum, Opbevarings- eller Tilberedelsesrum for Næringsmidler, til Nabo, Gade eller befærdet Plads.

§ 12. Ønsker nogen Huseier at indrette Vandhus eller Gjødselbenge paa anden Maade end her foreskrevet, maa Sundhedskommissionens Tilladelse indhentes.

§ 13. Inden 3 Aar, efterat disse Vedtægter ere traadte i Kraft, skulle ogsaa Vandhuse i ældre Bygninger være bragte i Overensstemmelse med disse Forskrifter.

Forsaauidt ældre Vandhuse befindes at være saaledes indrettede og benyttede, at de medfører betænkelige Følger for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende straks at træffe Foranstaltning til at faa Ulemperne hævede.

§ 14. Tømning af Exkrementbeholdere skal ske om Natten i lukkede Vogne eller tætte Kar, om Vinteren mellem Kl. 10 Aften og 6 Morgen og om Sommeren mellem Kl. 12 Aften og 5 Morgen. Tømning skal finde Sted saa ofte, at de aldrig blive mere end $\frac{3}{4}$ fyldte. Binger skal tømmes fuldstændigt hvert Foraar inden 1ste Mai og ellers saa ofte, at de ikke overfyldes. I Begyndelsen af hver af Maanederne Juni, Juli, August og September skulle alle Vandhusbinger gives et jevnt og fuldstændigt Dække af Jord, Bark eller lignende eller desinficeres paa anden Maade. En saadan Overdækning eller Desinfektion anvendes ogsaa paa Bingens Bund efter Tømning, saafremt saadan foretages i de nævnte Maaneder. Under særegne Omstændigheder kan Sundhedskommissionen ogsaa til andre Tider paabyde Desinfektion af Binger og Beholdere samt Tømning af Binger.

§ 15. Sundhedskommissionen kan paabyde Eiere af Bygninger, hvori en større Mængde Mennesker bo eller jævnlig samles, at anbringe Urinsteder, dog kun saafremt Urinen kan bortledes til Kloak. Til denne skal Urinen ledes i lukkede Render.

Urinstederne skulle til enhver Tid holdes rene og fri for Stank.

§ 16. Oplag af Gjødsel, Ben, Klude og deslige, der ved Uddunstning kan indvirke skadeligt paa Sundhedstilstanden, maa kun have, hvor det tilstedes af Sundhedskommissionen,

4de Kapitel.

Om Svine-, Ko- og Hestehold m. v.

§ 17. Stald, Fjøs, Grisehus og lignende Rum skulle have fornøden Tilgang paa Lys og Luft samt være saaledes beliggende og indrettede, at Stank ikke heraf udbreder sig til beboede Rum, Opbevarings- og Tilberedningssteder for Næringsmidler, til Nabo, Gade eller befærdet Plads.

Der skal være sørget for, at Dyrenes Urin og Exkrementer ikke trænge ned i Grunden, og der skal til at opfange disse findes Binger eller andre Beholdere med vandtætte Vægge og Bund og med tætsluttende Overdække eller Dør. Bingerne eller Beholderne skulle endvidere være uden Afløb og saaledes indrettede, at de let kunne tømmes og renses.

Hvor ældre Gaarde med Kreaturhold ikke have Binger af den her omhandlede Beskaffenhed, skulle saadanne tilveiebringes inden 3 Aar efter disse Vedtægters Ikrafttræden. Dog kan Sundhedskommissionen, om dertil findes skjellig Grund, fritage for en kortere eller længere Tid enkelte Grund- eller Huseiere eller samtlige saadanne i enkelte Strøg af Byens Udkanter for Bestemmelserne i nærværende Paragraf.

§ 18. Hvor trænge Gaardsrum, tæt Beboelse eller andre sanitære Misligheder gjør Kreaturhold betænkeligt for Helbreden, kan Sundhedskommissionen forbyde saadant.

5te Kapitel.

Om Drikkevand.

§ 19. Vandledninger og deres Beholdere samt Elve og Brønde, hvis Vand bruges i Husholdningerne, holdes fri for urent overjordisk eller underjordisk Tilløb, navnlig fra Fabrikker, Gjødselansamlinger, Kloaker og deslige.

§ 20. Vandbrønde renses mindst en Gang om Aaret.

§ 21. Brønde skulle have en over Jordsmonnet i 1 — en — Meters Omkreds stensat, til alle Sider udadhældende Kant samt være forsynede med Overbygning eller Laag.

6te Kapitel.

Om Næringsveie, der kunne være skadelige for Sundheden.

§ 22. Enhver Bedrift, hvorved Luften i høiere Grad forurenses og Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelser.

§ 23. Eiere af Fabrikker og andre Næringsbrug have at iagttage de Regler, som Sundhedskommissionen maatte foreskrive til Betyggelse af Arbeidernes og Nærboendes Helbred.

Affald fra Fiskeribedriften, deri indbefattet Torskehoveder, skal snarest muligt og senest inden 48 Timer være bortført fra Byen.

Fiskeaffald maa ikke udcastes ved Byens Brygger eller inden Havnens Omraade.

§ 24. Naar følgende i Lov indeholdende forskellige Bestemmelser om Bygningsvæsenet af 19de Mai 1860 § 4 omhandlede Anlæg: Garverier, Slagterier o. s. v. agtes istandbragt, skal, forinden Bestemmelse om Anlæggets Beliggenhed træffes af Reguleringskommissionen, Sundhedskommissionens Udtalelse indhentes.

Endvidere maa, før Anlægget kan paabegyndes, Plan for samme være forelagt Sundhedskommissionen.

7de Kapitel.

Om skadelige Næringsmidlers Forhandling.

§ 25. Sundhedskommissionen skal til Forebyggelse af skadelige Næringsmidlers Salg jævnlig anstille eller lade anstille Undersøgelse af de paa Torve, i Udsalgssteder og Beværtningssteder falbudne Næringsmidler samt af de paagjældende Handlendes eller Næringsdrivendes Oplagssteder og er til dette Øiemed berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver. Forefindes skadelige Næringsmidler, skulle de efter Beslutning af Sundhedskommissionen tilintetgjøres eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning.

§ 26. Sundhedskommissionen kan under særegne Omstændigheder i saadan Udstrækning, som Omstændighederne maatte kræve, paabyde, at Kjød og Flesk ikke maa falbydes, uden forud at være undersøgt paa saadan Maade, som af Kommissionen bestemmes.

§ 27. Sundhedskommissionen skal paa samme Maade, som i § 25 bestemmes, kontrollere og kan efter Omstændighederne forbyde Salget af andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Helbreden derved, at de indeholder giftige Bestanddele f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsstoffer, Vortebrikker og deslige.

8de Kapitel.

Om Leiehuse, Arbejderboliger og lignende.

§ 28. Naar Husrum ved Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overbefolkning findes at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paabyde de fornødne Forandringer og, indtil disse ere foretagne, efter Omstændighederne forbyde Beboelsen af Rummet.

Det samme gjælder, forsaavidt angaar Benyttelsen af Rum, bestemte til stadigt eller jevnligt Samlingssted for et større Antal Mennesker, som Skoler, Auktionslokaler og Dansehuse o. s. v.

9de Kapitel.

Om Anmeldelsespligt af smitsomme Sygdomme, Dødsfald og lignende.

§ 29. Enhver praktiserende Læge skal maanedlig afgive til Sundhedskommissionen en Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme samt indsende Anmeldelse om Dødsaaarsagen ved ethvert i hans Praxis indtruffet Dødsfald, alt efter af Sundhedskommissionen udfærdigede Schemata.

Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det derhos paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af enkelte Sygdomme, hvis Udbredelse det maa antages af særegen Vigtighed at kontrollere.

§ 30. Ethvert alvorligere Sygdomstilfælde, der er frembragt ved eller giver Mistanke om at være frembragt ved Nydelsen af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller ved Benyttelse af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele, eller som hentyder paa en begyndende Epidem, skal af den tilkaldte Læge uopholdelig anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag saavel som af andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder om sanitære Misligheder, der antages at staa i Forbindelse med eller at kunne give Anledning til Sygdomme.

§ 31. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffe blandt Reisende i Hoteller, Logihuse, Bondestuer eller lignende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig Underretning om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom eller farlig Art, og i saa Fald derom uopholdelig underrette Sundhedskommissionen.

§ 32. For ethvert Fartøi, der ankommer paa Havnen med nogen Syg ombord, skal strax ved dets Ankomst Anmeldelse afgives til Havnefogden om Sygdommen, saavidt muligt med Angivelse af dens Art. Af Havnefogden afgives derefter strax Anmeldelse til Sundhedskommissionen, — saafremt Sygdommen antages at være epidemisk eller smitsom. Iøvrigt ere Fartøier, der henligge i Byens Havn, saavel som deres Besætninger med Hensyn til Sundhedsforholde underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 33. Om ethvert paa Byens Grund eller i dens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at afgive til Sognepræsten og af denne tilstillet Sundhedskommissionen.

Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af vedkommende Fattiglæge.

§ 34. Til Lighuset skal Sundhedskommissionen være bemyndiget at beordre Lig henbragt, naar dets Henliggen i Hjemmet paa Grund af Dødsarsagen, Lokalets Beskaffenhed eller af andre sanitære Hensyn findes utilraadelig.

XVIII. Voldens Herred.

(Kongelig Resolution af 26de Juni.)

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a. At Afstanden mellem Vaaningshus, Madbod og Brønd paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus og lignende paa den anden Side ikke gjøres mindre end 8 m. og at Bygningerne lægges saaledes, at der ikke sker noget Tilsig fra de sidste til de første.
- b. At Grunden, hvorpaa Vaaningshus opføres, er afgrøftet og Madjorden bortført. Grundmuren maa under Jorden være af Graasten, og paa det laveste Sted maa Muren rage mindst 30 cm. over Jordfladen. Det maa paasees, at der altid er samme mindste Høide over Jordfladen.
- c. At Beboelsesrum — Kvistværrelse undtagen — har tæt Gulv og en Høide af mindst 2,30 m. fra Gulv til Loft eller i Sperrestuer 1,70 m. fra Gulv til Trokant.

§ 2. I hvert Beboelsesrum maa mindst 1 Vindu være forsynet med Hængsler eller paa anden Maade kunne aabnes. I saadant Rum maa Kogeovn ikke benyttes, medmindre der er anbragt Indretning til at opfange og bortlede Dampen.

§ 3. Udkjørt Gjødseldyng, Kompost eller lignende maa ikke lægges saaledes, at de har Tilsig til Alfarvei, Vaaningshus eller Sted, hvorfra Madvand tages, og under ingen Omstændighed nærmere disse end 8 m.

§ 4. Kjøkkenaffald, stinkende Skylevand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshus og Alfarvei end 6 m., med mindre det henlægges i Kompost og jævnlig og tilstrækkelig dækkes med Jord. Derfra maa ikke være Tilsig til Grund under Vaaningshus eller Sted, hvorfra Madvand tages.

§ 5. Brønde, Bække, Opkomme eller Vandbeholdere, hvorfra Madvand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller paa anden Maade.

§ 6. For hvert Bosted skal der forefindes et Vandhus. Fra dette maa der ikke være Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Madvand tages. Det maa ikke være anbragt i Nærheden af Slagvindu eller Husets Indgang. Hvis Udtagssiden vender mod Alfarvei, maa den være dækket. Der skal jævnlig paastrøes Jord, Aske eller lignende og Tømning foregaa saa ofte, at ikke Overfyldning sker.

§ 7. Sundhedskommissionen har Ret til at forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler og er i dette Øiemed berettiget til at faa udleveret de nødvendige Prøver. Skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler kan tilintetgjøres eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning. Samme Ret har Sundhedskommissionen ogsaa med Hensyn til andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædnings- og Møbelstoffer, og lignende.

§ 8. Naar nogen agter at flytte eller opføre Husebygning, skal han derom underrette Sundhedskommissionens nærmeste Medlem eller Tilsynsmand, der pligter at gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 9. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Overtrædelser for Kommissionens Ordfører.

For Brandkommunen Halkjelsvik og andre Steder, hvor Sundhedskommissionen finder det nødvendigt, skal endvidere følgende Vedtægter gjælde:

§ 10. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Vaaningshus ikke maa bygges Alfarvei nærmere end 5 m. fra Veiens Midtlinie. Saafremt den Side af Vaaningshuset, hvor Beboelsesrummene har sin Hovedbelysning, ikke vender mod Alfarvei, maa denne Side af Huset ikke bygges nærmere Eiendommens eller Tomtens Grændser end 10 m., med mindre Vedkommende har sikret sig, at der ikke vil blive bygget Hus nærmere nævnte Side af Vaaningshuset end 10 m. Heller ikke maa noget Hus opføres nærmere et tidligere opført Vaaningshus's Hovedbelysningside end 10 m.

§ 11. Sundhedskommissionen kan paabyde, at Vandhus og Grisehus skal have tætte Beholdere, der jævnlig paastrøes Jord, Aske, Sagmug eller lignende og tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning sker.

§ 12. Hvis Grisehus, Vandhus, eller lignende ved Stank eller paa anden Maade forulemper Naboerne og derpaa ikke anderledes kan raades Bod, kan Sundhedskommissionen beordre det sløifet eller flyttet. Naar nogen Bedrift, der kan udbrede generende Stank eller som ved urent Afløb eller Affald kan virke skadeligt i sanitær Henseende, agtes istandbragt, skal Plan for Anlægget forinden forelægges Sundhedskommissionen. Efterat Bedriften er traadt i Viksomhed, er den undergivet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Forskrifter.

§ 13. Saafremt Kjøkkenaffald, Feieskarn, Skyllvand og andet Affald ikke jævnlig og tilstækkelig paastrøes Jord eller lignende, kan Sundhedskommissionen paabyde, at det skal bringes hen i Vandhusets Beholder eller Gjødeldyng, dog saaledes, at Skyllvand og andet flydende Affald ogsaa kan slaaes i Søen eller bortledes gjennem Kloak.

§ 14. Enhver Huseier maa efter Regnveir sørge for, at Pytter med Vand ikke bliver staaende udenfor hans Huse, men enten fylde Hullerne eller afled Vandet. Ligeledes skal han jævnlig sørge for at feie Pladsen omkring sine Huse til Mærkes med sine Naboer, saa at Grunden til enhver Tid er ren.

§ 15. Befindes beboet Hus eller Forsamlingshus ved Mangel paa Lys, ved slet Luft, ved Fugtighed, Urenslighed eller Overfyldning med Mennesker at være

skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 16. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelse fra disse Forskrifter.

XIX. Viktens Herred.

(Kongelig Resolution af 26de Juni).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygning skal iagttages:

- a. at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Ladebygning eller Vandhus paa den anden Side ikke gjøres mindre end 8 Meter.
- b. at ved Opførelse af Vaaningshus Madjorden bortføres fra Grunden og denne tilstrækkelig grøftes, saa den bliver tør,
- c. at Vaaningshus opføres paa Undermur af Sten, der maa have en Høide fra Jorden af mindst 30 cm.,
- d. at ethvert Beboelsesværelse gives en Høide af mindst 2,20 m. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst et Opslagsvindu, som let kan aabnes. Hvor i ældre Vaaningshuse saadant Vindu ikke findes, skal det anskaffes inden et halvt Aar efter disse Forskrifters Approbation. Paa samme Maade skal Opslagsvindu ogsaa anbringes i Soverum.
- e. Anbringes Kogeovn i Beboelsesrum, maa Indretning til Dampens Udledning i det Frie anskaffes; ogsaa i ældre Huse maa under samme Betingelse lignende Indretning anskaffes inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 2. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenslighed, Mangel paa Luft eller Lys eller Overfyldning af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Brugen deraf, indtil disse Mangler ere afhjulpne.

§ 3. Paa enhver Gaard eller Plads, hvor Vandhus ikke findes, skal der inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et saadant, og maa dette have en Afstand af mindst 8 Meter fra Rum, hvori Levnetsmidler opbevares, og ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus samt tømmes mindst en Gang om Aaret.

§ 4. Hvor Bebyggelsen inden Herredet antager et mere bymæssigt Præg, maa Vandhusene oftere tømmes, Gaardspladsene holdes rene, Afløbsrender renses, Vandpytter fyldes med Sand og Sjøpæl og Affald stadig fjernes.

§ 5. Affald og Urenslighed af enhver Slags maa ikke henlægges nærmere beboet Hus eller Opbevaringssted for Levnetsmidler end 8 Meter, ei heller paa Stranden ovenfor Fjæremaal.

§ 6. Brønd, Bæk eller Elv, hvorfra tages Vand til Mad eller Drikke, maa ikke forurennes eller have Tilsig fra Vandhus, Stald eller Fjøs, Gjødseldyngte eller lignende; ei heller maa deri vaskes eller foretages noget, der gjør Vandet urent, medmindre det sker nedenfor det Sted, hvorfra Vandet vanligen hentes.

Brønde maa tømmes og renses mindst en Gang om Aaret.

§ 7. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af alle for Sundheden skadelige Levnetsmidler og, hvis nødvendigt, paabyde disses Tilintetgjørelse; det samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 8. Naar nogen agter at bygge eller flytte Hus, skal han anmelde dette for nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, der gjør ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 9. Sundhedskommissionen kan under visse Omstændigheder meddele Tilladelse til Afvigelse fra disse Forskrifter.

§ 10. Overtrædelse af Forskrifterne pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen og enhver af denne opnævnt Tilsynsmand at melde for Sundhedskommissionens Ordfører, der træffer Forføining til, at Ansvar gjøres gjældende mod Vedkommende ifølge Sundhedslovens § 26.

Bestemmelse for Fiskeværerne.

§ 1. Affald af Fisk, der henlægges til Tørring, maa — forsaavidt Forholdene tillader det — fjernes mindst 25 Meter fra beboet Hus; andet Affald og andre ildelugtende Sager maa bringes i Søen udenfor laveste Fjæremaal.

§ 2. Vandindtag og Bække, hvorfra hentes Vand til Mad eller Drikke, maa ikke paa nogen Maade forurenes.

§ 3. I Rorboder maa ikke indtages flere Personer, end at der — naar ikke særskilte Omstændigheder gjør Undtagelser nødvendige — bliver mindst 3 Kubikmeter Luft paa hver. De maa derhos forsynes med Trækpiber. I og omkring Rorboden rengjøres 3 Gange ugentlig. Efter endt Fiske eller ved Fraflytning gjøres ligeledes rent i og udenfor Rorboden. Ansvar for Undladelse af Rengjøring paaligger hver enkelt Beboer af Bodden.

§ 4. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Rorbod eller Logihus, saalænge den finder Forholdene i disse at være skadelige for Sundheden.

§ 5. Sundhedskommissionen kan under særegne Omstændigheder tilstede Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 6. Ethvert Medlem af Sundhedskommissionen ligesom enhver af denne opnævnt Tilsynsmand pligter at melde Overtrædelse af disse Forskrifter for Sundhedskommissionens Formand, der træffer Forføining til, at Ansvar gjøres gjældende mod Vedkommende ifølge Sundhedslovens § 26.

XX. Kvinnherreds Herred.

(Kongelig Resolution af 14de Juli).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Vaaningshuse skal Anmeldelse herom gjøres til nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen, som har at paase nedenstaaende Regler iagttagne:

- a. Afstanden mellem Vaaningshuset og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus maa være mindst 8 — otte — Meter, og disse Bygninger maa ikke have Tilsig til Vaaningshuset;
- b. Tomten maa vel afgrøftes og al Madjord fjernes;
- c. Bygningen maa hvile paa en forsvarlig tæt Grundmur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. — tredive Centimeter. Ved stærk Heldning af Tomten kan det tillades, at Muren paa Opsiden kun gjøres 15 cm. høi.
- d. Værelserne maa have en Høide fra Gulv til Loftsbjælken af mindst 2,25 m. — to Meter og fem og tyve Centimeter;
- e. Gulvet i nederste Stokværk maa gjøres tæt og trækfrit.

§ 2. Hvor Kogeovn benyttes, skal den inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation være forsynet med en Hætte, som kan opfange og bortlede Røg og Damp. De saakaldte «lukkede Ovne» tillades benyttede.

§ 3. Inden ovennævnte Frist skal der ogsaa for ethvert Bosted være opført et Vandhus. Dette maa ikke ligge nærmere Alfarvei end 8 m. og ligesaa lidt som de øvrige Udhuse have Tilsig til Vandtaget. Paa tætbebyggede Steder, hvor denne Afstand ikke kan opnaaes, maa Vandhuset forsynes med tætte Tønder eller Kasser og Indholdet maa jævnlig overstrøes med Muldjord eller andet, saa Stank undgaaes. Tønderne maa tømmes saa ofte, at ikke Indholdet rinder over.

§ 4. Ingen Husdyr maa have stadigt Tilhold i eller under Vaaningshuset.

§ 5. Ansamlinger af ildelugtende Affald og anden Urenlighed fra Husene maa ikke lægges Vaaningshuset eller Alfarvei nærmere end 8 m.

§ 6. Alle Vandansamlinger omkring Husene maa afledes og Fordybninger udfyldes, saa Gaardstunet saavidt muligt kan holdes tørt og rent.

§ 7. I Brønd, Bæk eller Elv, hvorfra Drikkevand hentes, maa ikke vaskes Klæder eller foretages noget, der kan forurene Vandet, uden forsaavidt dette sker nedenfor Vandtaget.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Mad- og Drikkevarer og i fornødent Fald lade dem tilintetgjøre. Den kan i Tilfælde forlange sig Prøver udleverede til Undersøgelse. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Legetøi, Tapeter o. s. v. Standsning af Salg af saadanne formentlig sundhedsskadelige Varer kan foreløbig paabydes af Kommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer. Klæder, der har tilhørt Spedalske eller Tæringssyge, maa ikke bruges eller afhændes, medmindre de bliver rensede saaledes, som Kommissionens Ordfører paabyder.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høi Grad forurenes eller skadelig Stank udbredes, skal Plan for Anlægget forelægges Kommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa dette ikke sættes iværk, førend de af Kommissionen antydede Ulemper er paaviste at være afhjulpne.

Enhver i Virksomhed værende Bedrift skal være Sundhedskommissionens Tilsyn underlagt, og Vedkommende skal være forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, Kommissionen til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 10. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 11. Hvis de stedlige eller pekuniære Forhold vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig, kan Kommissionen paa Ansøgning indvilge Afvigelser.

§ 12. Overtrædelser af disse Regler pligter ethvert af Kommissionens Medlemmer eller enhver af den opnævnt Tilsynsmand at melde til Kommissionens Ordfører.

XXI. Ytre Holmedals Herred.

(Kongelig Resolution af 14de Juli).

§ 1. Ved Opførelse og Flytning af Husebygninger skal den, som vil bygge, raadspørge nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen. Ligesaa paaligger det denne — i Henhold til Lov af 16de Mai 1860 § 11 — at paase Bygnings-

reglerne efterlevede, hvor det er ham bekendt, at Huse skal nybygges eller flyttes. Disse Regler er følgende:

- a. Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller anden Mands Hus paa den anden Side maa ei være kortere end 10 m.
- b. Den Grund, hvorpaa Vaaningshus opføres, skal være tør, ei have Tilsig fra Udhuse eller Rendestene, være tilstrækkelig afgrøftet, og skal Madjorden være bortført fra Byggegrunden.
- c. Vaaningshus skal hvile paa mindst 32 cm. høi, forsvarlig tættet Undermur af Sten.
- d. Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,5 m. fra Gulv til Loft i Lemstuer og 2,0 m. fra Gulv til Sper i Sperrestuer. Der skal være mindst 1 Vindu, der med Lethed kan aabnes. Til Gulvet i nederste Stokværk skal benyttes sammenploiede, høvlede Planker. Det kan være dobbelt eller enkelt; men i sidste Tilfælde skal Plankerne være af mindst 3 cm.'s Tykkelse.

§ 2. I Lemstuer, der tjener til Soverum eller Tilholdsværelse, maa Køge-ovn ikke anbringes, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp fuldstændig kan opfanges og ledes ud i det Fri.

§ 3. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjerkræ maa ikke huses i Vaaningsrum eller noget Rum, der har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 4. Til ethvert Vaaningshus eller for hver Opsidder skal opføres et Vandhus, der ei maa have Væg eller Tag tilfælles med Vaaningshuset. Det maa tømmes mindst 2 Gange aarlig, og skal der regelmæssig paaføres Fyld.

§ 5. Gjødningstoffer eller andet urenligt samt Affald fra Husene maa ei henkastes paa Tunet, men maa samles i en Hule, der skal være fjernet mindst 5 m. fra Vaaningshuset og maa være saaledes beliggende, at den ikke har Tilsig til dette eller til Steder, hvorfra Drikkevand tages. Der maa regelmæssig paafyldes Muld, Sand eller Kalk.

§ 6. Komposter maa ikke lægges nærmere Alfarvei end 10 m. I samme Afstand fra Veien maa heller ikke ildelugtende Gjødning eller Affaldsstoffer op-hobes uden at være dækket af et tilstrækkeligt tykt Lag Muld.

§ 7. Døde Dyr eller Dele af saadanne skal ikke findes henkastede, men snarest muligt nedgraves. Herfra undtages dog Dyr, der er udlagte til Aate for at fange Rovdyr.

§ 8. I Brønd, hvorfra Madvand tages, maa ikke vaskes eller spildes noget-somhelst urenligt. Det samme gjælder Bæk og Elv, hvorfra Madvand tages, med-mindre Forurensningen foregaar nedenfor Vedkommendes eller Andres Hentested for Vand.

§ 9. For Sundheden skadelige Brugsgjenstande og bedærvede Fødemidler maa ikke udsælges inden Herredet undtagen til Gjødning, og kan Sundhedskom-missionen besørge saadanne Varer tilintetgjorte eller paa anden Maade fjernede for vedkommende Sælgers Regning. Hvor ingen Opsættelse taales, kan Salget af slige Varer foreløbig standses af Sundhedskommissionens Ordfører eller af 3 andre Medlemmer af Sundhedskommissionen i Forening.

§ 10. Findes beboet Hus paa Grund af Utæthed, Mangel paa Luft og Lys, paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde dets Benyttelse, indtil Manglerne er rettede.

§ 11. Overtrædelse af ovenstaaende Regler skal anmeldes af Sundheds-kommissionens Tilsynsmænd for Sundhedskommissionen, der har at besørge dem paatalte efter Lovgivningen. Dog kan Afvigelser fra Bestemmelserne finde Sted, naar de paa Grund af Omstændighederne umuligt eller meget vanskeligt lader sig gennemføre, men kun med Sundhedskommissionens Samtykke efter indsendt Andragende eller Anmeldelse af Tilsynsmanden i vedkommende Sundhedskreds.

XXII. Dverbergs Herred.

(Kongelig Resolution af 14de Juli).

(Tillæg).

§ 20. Det paahviler Opsidderne paa Gaardene i Dverbergs Herred, hvor det paakræves, at besørge Veiene i Vaaningshusenes nærmeste Omgivelser udjevne og afgrøftede i saadan Udstrækning, at saavel Grundvand som Overvand har fuldstændigt Afløb, hvorhos Veie og Gaardsrum skulle paaføres det til stadig Tørhed nødvendige Grus.

§ 21. Enhver Huseier skal efter Regnveir sørge for, at Pytter med Vand ikke bliver staaende udenfor hans Huse. Ligeledes skal han jevnlig sørge for efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse at feie Pladsen omkring sine Huse og rense Afløbsrenderne tilmærkes med sine Naboer, saaat Grunden til enhver Tid er ren.

XXIII. Ørstens Herred.

(Kongelig Resolution af 20de Juli.)

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a. At Afstanden mellem Vaaningshus, Madbod og Brønd paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus og lignende paa den anden Side ikke gjøres mindre end 8 m., og at Bygningerne lægges saaledes, at der ikke sker noget Tilsig fra de sidste til de første.
- b. At Vaaningshus ikke maa bygges offentlig Vei eller privat Vei, som Almenheden har Ret til at benytte, nærmere end 5 m. fra Veiens Midtlinie. Saa fremt den Side af Vaaningshuset, hvor Beboelsesrummet har sin Hovedbelysning, ikke vender mod saadan Vei, maa denne Side af Huset ikke bygges nærmere Eiendommens eller Tomtens Grændse end 10 m. medmindre Vedkommende har sikret sig, at der ikke vil blive bygget Hus nærmere nævnte Side af Vaaningshuset end 10 m. Heller ikke maa noget Hus opføres nærmere den Side af et tidligere opført Vaaningshus, hvor dette har sin Hovedbelysning, end 10 m.
- c. At Grunden, hvorpaa Vaaningshuset opføres, er afgrøftet og Madjorden bortført. Grundmuren maa under Jorden være af Graasten, og paa det laveste Sted maa Muren rage mindst 30 cm. over Jordfladen. Det maa paasees, at der altid er samme mindste Høide.
- d. At ethvert Beboelsesrum — Kvistværelse undtagen — har en Høide af mindst 2,30 m. fra Gulv til Loft eller i Spærrestuer 1,70 m. fra Gulv til Trokant. Gulvet i nederste Etage maa gjøres tæt og trækfrit; helst maa det gjøres dobbelt.

§ 2. I ethvert Beboelsesrum maa mindst et Vindu kunne med Lethed aabnes.

§ 3. I Beboelsesrum maa ikke Kogeovn benyttes, medmindre der er anbragt Indretning til at opfange og bortlede Damp.

§ 4. Kjøkkenaffald, stinkende Skyllvand eller anden Urenhed maa ikke henkastes Vaaningshus og offentlig Vei eller privat Vei, som Almenheden har

Ret til at benytte, nærmere end 6 m., medmindre det henlægges i Kompost og jevnlige og tilstrækkeligt dækkes med Jord. Derfra maa ikke være Tilsig til Grund under Vaaningshus, eller til Sted, hvorfra Madvand tages.

§ 5. Ved ethvert Bosted skal være et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus og ikke have Tilsig til Grund under Vaaningshus eller til Sted, hvorfra Madvand tages. Det maa ikke være anbragt i Nærheden af Slagvindu eller Husets Indgang. Hvis Udtagssiden vender mod Alfavei, maa den være dækket. Der skal jevnlige paatrøes Jord eller lignende.

Hvor Bebyggelsen er tættere og antager et bymæssigt Præg, kan Sundhedskommissionen bestemme, at der under Vandhuset skal anbringes tætte Beholdere, og fastsætte, hvor ofte Beholderne skal paatrøes og tømmes. Endvidere kan det i saadanne Strøg paalægges Huseierne at holde Veien foran sine Huser for Smuds.

§ 6. Brønd, Opkomme, Grav eller Vandbeholdere maa ikke forurenes ved Vask eller paa anden Maade.

§ 7. Hvis Grisehus, Vandhus eller lignende ved Stank eller paa anden Maade forulemper Naboer, og derpaa ikke paa anden Maade kan raades Bod, kan Sundhedskommissionen beordre det sløifet eller flyttet.

Naar nogen Bedrift, der kan udbrede generende Stank eller som ved urent Afløb eller Affald kan virke skadeligt i sanitær Henseende, agtes istandbragt, skal Plan for Anlægget forinden forelægges Sundhedskommissionen. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, er den undergivet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Forskrifter.

§ 8. Sundhedskommissionen har Ret til at forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler, og er i dette Øiemed berettiget til at faa udleveret de nødvendige Prøver. Skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler kan tilintetgjøres eller paa anden Maade gøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning.

Samme Ret har Sundhedskommissionen ogsaa med Hensyn til andre Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædnings- og Møbelstoffer og lignende.

§ 9. Naar nogen agter at flytte eller opføre Husebygning, skal han derom underrette Sundhedskommissionens nærmeste Medlem eller Tilsynsmand, der pligter at gjøre ham bekendt med disse Vedtægter.

§ 10. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Overtrædelser til Kommissionens Ordfører.

§ 11. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelser fra disse Forskrifter.

XXIV. Kjøbstaden Molde.

Tillæg til og Forandring i Sundhedsforskrifter af 8de August 1865 og 14de Februar 1879, approberede ved kongelig Resolution af 14de September 1893.

Efter den nævnte Beslutning skal Forskrifternes § 19 herefter lyde saaledes:

«Gjødselbinger, Vandhuse og Søppelkasser skulle tømmes saa ofte, at Overfyldning forebygges. Dette maa i Tiden fra 1ste Mai til 30te September, forsaavidt Privetbinger og Søppelkasser angaar og Bortførelsen sker gjennem Byens Gader, kun foretages fra Kl. 12 Midnat til Kl. 6 Morgen og forøvrigt til enhver Tid af Aaret tildækket og saaledes, at intet spildes undervejs.

Det er forbudt under Transporten gjennem Byens Gader at standse i kortere eller længere Tid».

Den som § 43 vedtagne nye Bestemmelse er saalydende:

«Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøi i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter et af Sundhedskommissionen fastsat Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepræsten og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Anmeldelse efter foretaget Ligsyn at udfærdige af en af Byen dertil antagen Læge».

XXV. Bø Herred.

(Kongelig Resolution af 7de Oktober).

§ 1. Ved Flytning af ældre Vaaningshuse saavel som ved Opførelse af nye skal Anmeldelse herom ske til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse — Rorboder dog undtagne — skal iagttages:

- a. At Grunden er saavidt mulig tør og vel afgrøftet samt i Tilfælde Muldjorden fjernet.
- b. At Bygningerne hviler paa en forsvarlig tæt Grundmur, der skal være mindst 30 cm. høi over Jorden. I Tilfælde Kjælder anlægges, maa denne forsynes med tilstrækkelig Ventilation.
- c. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst m. 2,2 fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst et Opslagsvindu.
- d. Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres tæt og trækfrit.

§ 3. Hvor Kogeoovn bruges, skal den forsynes med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp optages og ledes ud i det Fri.

§ 4. Til hvert Vaaningshus skal indrettes Privet, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Madbod.

§ 5. Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus (Privet) maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus eller Brønd end 12 Meter og saaledes, at der ikke sker Tilsig til disse.

§ 6. Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Heste maa ikke have Plads i eller under Vaaningshus.

§ 7. Det maa strengt overholdes, at Ekskrementer (Gjødsel), Skarn og Affald ved Slagtning og Fiskeribedrift samt anden Urenlighed ikke henkastes rundt Husvægge eller ved Indgangstrapper, men besørages henkastet enten udenfor laveste Fjæremaal eller i Kompostdynger, der ikke maa være nærmere beboet Rum end 10 Meter og heller ikke udbrede Stank. Rendesten, hvori Kjøkkenaffald henkastes, maa i den snebare Tid renses mindst en Gang ugentlig.

§ 8. Brønde og Vandløb, hvori Drikke- og Madvand tages, maa holdes rene og ikke have Tilsig fra forurenset Jordbund; heller ikke maa Vaskning af Klæder eller andre Gjenstande foretages i eller ovenfor Vandtaget.

§ 9. I Distriktets Fiskevær maa følgende specielt iagttages:

- a. I hver Rorbod skal i de til Beboelse bestemte Rum anbringes enten et Slagvindu eller en Trækpipe, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- b. I Rorboder skal ikke indtages flere Personer end en for hver 4 m³ (Kubikmeter) Rum, Boden indeholder.

Herfra kan Sundhedskommissionen, saafremt Fiskerierne kræver det, enkeltvis gjøre Undtagelse.

Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleien af samme forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand.

- c. Alt Affald fra Rorboderne saavel af Agn som af Menneskeføde skal efter hvert bæres ned i Fjæremaal, saa at det føres bort af Søen.

Affald maa ikke paa nogen Maade feies nedigjennem Rorbodernes Gulve saaledes, at Ophobning finder Sted.

- d. Mindst en Gang ugentlig og under alle Omstændigheder til hver Søndag Morgen maa Rorboderne fuldstændig rengjøres. Ligeledes skal Boderne og Fordørene strax før Fiskernes Afreise om Vaaren feies og befries for ilde lugtende Stoffe. Umiddelbart før Fiskernes Indflytning ved Fiskets Begyndelse skal Rorboderne rengjøres og udluftes.

§ 10. I Fiskevær, hvor Brønd ikke findes og der ikke er anden let Adgang til Vand, paaligger det Rorbodernes Eier at skaffe ordentlig Brønd, naar Omkostningerne derved ikke overstiger 100 Kroner.

§ 11. Sundhedskommissionen har at paase, at ikke bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Føde- eller Drikkevarer forhandles, og bør i fornødent Fald sørge for sammes Tilintetgørelse paa Eierens Bekostning.

§ 12. Sundhedskommissionen kan tilstede Afvigelser fra Forskrifterne, hvor Forholdene paakræver det.

XXVI. Kjøbstaden Haugesund.

Tillæg til Sundhedsforskrifter af 2den Januar 1864, 3die Juni 1882 og 8de Juli 1889, approberet ved kongelig Resolution af 14de Oktober 1893.

§ 16. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøi i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepræsten og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af vedkommende Bylæge uden Godtgjørelse.

XXVII. Kjøbstaden Aalesund.

(Kongelig Resolution af 8de November).

(Tillæg).

Om Handel med Kjød, Melk o. s. v.

§ 1. Udsalgsstederne for Kjød skulle have fast, tæt Gulv, oliemalede Vægge og malet eller gibset Tag samt være godt ventilerede. Kjød maa ikke udhænges eller udstilles udenfor Udsalgsstederne.

§ 2. Næringsmidler skulle behandles med Renlighed og Orden, ligesom Slagtesteder, Salgssteder og Opbevaringsrum for saadanne skulle være skikkede for Øiemedet; de maa saaledes altid være rene, luftige og fri for Støv og Stank og maa ikke benyttes til Soverum eller Kjøkken.

Melk og Fløde, samt de af fersk Kjød, Fisk og Blod tilberedte Næringsmidler, der haves til Udsalg, maa ikke opbevares sammen med Varer, som kan give dem Usmag eller fordærve dem.

§ 3. Dersom disse Bestemmelser ikke blive overholdte, eller Stedet ellers af sanitære Grunde ansees uskikket til Udsalg af Næringsmidler eller enkelte Sorter af saadanne, kan Sundhedskommissionen, efter forgjæves at have givet Vedkommende Advarsel, forbyde saadant Udsalg paa Stedet.

§ 4. I Overensstemmelse med de bestaaende Forbud ville Næringsmidler saavel som Varer, der ere bedærvede eller skadelige for Sundheden, blive uskadeliggjorte efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse og paa Vedkommendes Bekostning, hvorhos aabenbare Misligheder fra Sælgernes Side ville blive offentliggjorte eller straffede.

§ 5. Sundhedskommissionen kan midlertidig forbyde Udsalg af Næringsmidler paa Steder, hvor tilstedeværende farlige smitsomme Sygdomme kunne give Anledning til Udbredelse af disse, ligesom ogsaa Indførsel og Udsalg af Melk fra udenbys Steder, hvor saadanne Sygdomme er optraadt blandt Mennesker eller Dyr.

XXVIII. Skjerstad Herred.

Tillæg til § 6 i Sundhedsforskrifter af 25de Mai 1878, approberet ved kongelig Resolution af 8de November 1893.

— — Paa mere bebyggede og befærdede Steder maa Fiskehoveder og andet Affald ikke lægges paa Hustagene, men hænges paa Hjeld eller lægges paa Berg efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse.

XXIX. Kjøbstaden Grimstad.

(Kongelig Resolution af 9de December.)

§ 1. Byens Hus- og Grundeiere skulle holde sine Gaardsrum, Portrum, tilstødende Gader, Rendestene, private Pladse, Veie og Smug rene og fri for Stank.

Offentlige Pladse udenfor, hvad der paaligger Huseierne at rengjøre, renholdes af Kommunen.

§ 2. Feieaffald og Skyllvand eller anden Urenlighed fra Husene maa ikke henkastes, udslaaes eller flyde ud paa offentlig Plads eller Gade.

§ 3. Vasker og deres Afløbsrør maa holdes rene og fri for Stank. Alle nye Vasker og Kloakslug skulle forsynes med Vandlaas eller anden Indretning til at hindre Udstømning af Kloakgas; nye Afløbsrør skulle være af Metal eller glaceret Ler. Sundhedskommissionen kan ogsaa paabyde saadanne Forandringer ved ældre Ledninger, hvor det ansees fornødent.

§ 4. Gjødsling af Haver eller dyrket Mark maa udføres paa saadan Maade, at unødigt Stank undgaaes. Gjødsel, der henlægges paa aaben Mark, maa opblandes eller tildækkes saa, at Stank ikke udbredes. Oplag af Ben eller andre Gjenstande, der udbreder Stank, eller hvis Uddunstninger maa ansees skadelige for Sundheden, kunne af Sundhedskommissionen forlanges fjernede. Nedgravning ad Aadsler maa ske fjernt fra Vaaningshuse og ikke paa Steder, hvorfra er Vand sig til Brønd eller bebygget Grund.

§ 5. Pladse, Gaardsrum, Gader og Veie skulle saavidt mulig have fast jevn Overflade og i ethvert Fald fornødent Afløb; Rendestene og Afløbsrender fast, helst stensat Bund og fornødent Fald.

§ 6. Forinden Tomt bebygges, skal Sundhedskommissionen tilkaldes. Befindes saadan Tomt af sanitære Hensyn uhensigtsmæssig, kan Sundhedskommissionen forbyde Bebyggelse, indtil Tomten hertil behørigt er gjort skikket.

Enhver Huseier maa besørge Overvand og Grundvand bortledet fra sit Hus, saa det ikke kan samles under Kjælder eller Gulv. Sundhedskommissionen kan paabyde Grundeier eller Huseier at lede Vand, som ansees skadeligt for Sundheden, gennem lukket Rende ud i offentlig Kloak eller andet Afløb, der af Sundhedskommissionen dertil maatte ansees hensigtsmæssigt.

Kjældere maa for Fremtiden ikke uden Sundhedskommissionens særlige Samtykke indrettes til Beboelse med Natteophold.

Beboelseskjældere skulle vende til Gade eller Gaardsrum af mindst 4 Meters Bredde, have en Middelhøide af mindst 1¹/₄ Meter over Jordfladen, være drænerede og forsynede med Trægulv, hvorunder tilstrækkelig Luftventilation, samt forsvarligt trækkende Kakkellovne. Finder Sundhedskommissionen, at Kjældere, der allerede benyttes til Beboelse, ikke ere skikkede til Beboelse med Natteophold, kan den forbyde saadant.

§ 7. Ethvert beboet Hus skal være forsynet med tilstrækkeligt stort Vandhus med overbygget Gjødselbenge eller anden Beholder, hvis Bund og Vægge ere tætte, saaledes at Overvand og Grundvand holdes borte, og intet Afløb eller Udsig kan finde Sted.

§ 8. Stald og Fjøs, Grisehus og lignende skulle være saaledes beliggende og indrettede, at Stank ikke udbreder sig fra dem til beboet Rum, Nabo, Gade eller befærdet Plads.

§ 9. Vandhuse og Gjødselbenger maa ikke ligge under eller ved Siden af beboet Rum eller Opbevaringssted for Næringsmidler og ikke nærmere Brønd end 4 Meter. De skulle tømmes og renses saa ofte, at Overfyldning og Stank undgaaes.

§ 10. Gjødse! og andre stinkende Gjenstande maa fra 1ste Mai til 30te September kun udtages og bortføres mellem Kl. 10 Aften og Kl. 7 Morgen, i den øvrige Del af Aaret mellem Kl. 8 Aften og Kl. 8 Morgen og altid i tætte og lukkede Kasser. Sundhedskommissionen kan dog gjøre Undtagelse fra Regelen.

§ 11. Hvor Sundhedskommissionen finder det fornødent, kan der med Formandskabets Samtykke, indrettes offentlige Urinsteder og Vandhuse.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som vedkommende Huseier ikke kan eller vil afhjælpe.

§ 13. Brønde skulle holdes rene og fri for alt skadeligt Tilløb; de skulle renses og eftersees mindst en Gang om Aaret.

§ 14. Bedrift eller Næringsvei, der medfører skadelige eller ildelugtende Uddunstninger, eller paa anden Maade kan ansees skadelig for Sundheden, maa ei tillades, forinden Sundhedskommissionens Betænkning er indhentet, og skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

Ethvert Ildsted, som enten er bestemt til Udvikling af Dampkraft, eller som, uden saadan Bestemmelse, dog forbruger en for almindelige Ildsteder usædvanlig Masse Brændsel, bør være indrettet og passes saaledes, som med tilbørligt Hensyn til Fabrikationen maatte ansees hensigtsmæssigt, for at Røgen saavidt muligt kan forbrændes. Ved deslige Anlæg skal der af Sundhedskommissionen efter Overlæg med Bygningskommissionen afgives Bestemmelse angaaende Skorstenspipers Høide.

§ 15. Bedervede og forfalskede Fødemidler og andre Varer, der kunne være skadelige for Sundheden, maa ikke sælges eller falbydes og kunne foranstaltes tilintetgjorte eller bortskaffede paa Eierens Bekostning. Sundhedskommissionen kan i dette Øiemed anstille de til fornøden Kontrol nødvendige Undersøgelser, saavel af de falbudte Varer, som af de Næringsdrivendes Oplags- og Udsalgssteder, og kan forlange de fornødne Prøver udleverede.

Den kan paabyde, at Slagtekvæg, Kjød og Flesk eller deraf tilberedte Næringsmidler ikke falbydes uden at være undersøgte paa saadan Maade, som af Kommissionen med Kommunebestyrelsens Samtykke bestemmes.

§ 16. Findes noget beboet Hus, Værelse, Arbeids- eller Forsamlingsrum ved Mangel paa tilstrækkelig frisk Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde dets Afbenyttelse, indtil den paagjældende Mislighed er afhjulpen.

Ved farlig smitsom Sygdom kan Sundhedskommissionen paabyde Udflytning af Huse eller Husleiligheder.

§ 17. Undlader nogen at udføre de Foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende Forskrifter eller efter Sundhedskommissionens lovmedholdigfattede Beslutninger, kan Sundhedskommissionen paa den Skyldiges Bekostning lade disse Foranstaltninger udføre og træffe Forføjninger til at raade Bod paa de ved Forsømmelsen forvoldte Ulemper.

§ 18. Fartøier, der henligger i Byens Havn, ere med Hensyn til Sundhedsforholde og Renlighed underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 19. Bemærker en Husfader, Logivært eller Skibsfører blandt sin Husstand, sine Gjæster eller sit Mandskab Sygdomstilfælde, der give Mistanke om at være af ondartet smitsom Beskaffenhed, skal han sørge for, at Underretning derom uopholdelig meddeles Sundhedskommissionen.

§ 20. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøi i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af eksamineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepræsten og af denne tilstilles Sundhedskommissionen.

Hvis den Afdøde ikke har benyttet eksamineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af Bylægen uden Betaling.

§ 21. Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes i Henhold til § 26 i Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 med Bøder fra 8 Kroner til 800 Kroner.

§ 22. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen tillade Afvigelser fra disse Forskrifter.

XXX. Løkø Herred.

(Kongelig Resolution af 9de December.)

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygning skal iagttages:

- a. at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Ladebygning eller Vandhus paa den anden Side ikke gjøres mindre end 8 Meter;
- b. at ved Opførelse af Vaaningshus Madjorden føres bort fra Grunden og denne tilstrækkelig afgrøftes, saa den bliver tør;
- c. at Vaaningshuset opføres paa Grundmur af Sten, der maa have en Høide af mindst 30 Centimeter;
- d. at ethvert Beboelsesværelse gives en Høide af mindst 2,20 Meter fra Gulv til Loft og forsynes med mindst 1 Opslagsvindu, der let kan aabnes; hvor i ældre Vaaningshuse saadant Vindu ikke findes, skal det anskaffes inden $\frac{1}{2}$ Aar efter disse Forskrifters Approbation;
- e. bruges Kogevn i Beboelsesrum, maa Indretning til Dampens Udledning i det Frie anskaffes; ogsaa i ældre Huse maa under samme Betingelse lignende Indretning anskaffes inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 2. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Urenlighed, Mangel paa Luft eller Lys eller Overfyldning af Mennesker, kan Sundhedskommissionen forbyde Brugen deraf, indtil Manglerne ere afhjulpne.

§ 3. Paa enhver Gaard eller Plads, hvor Vandhus ikke findes, skal der inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et saadant, der maa have en Afstand af mindst 8 Meter fra Rum, hvori Levnettsmidler opbevares, og ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus. Vandhuset maa tømmes mindst 1 Gang om Aaret.

§ 4. Affald og Urenlighed af enhver Slags maa ikke henlægges nærmere beboet Hus eller Opbevaringssted for Levnettsmidler end 8 Meter; ei heller paa Stranden ovenfor Fjæremaal.

§ 5. Brønd, Bæk eller Elv, hvorfra tages Vand til Mad eller Drikke, maa ikke forurenses eller have Tilsig fra Vandhus, Stald, Fjøs eller Gjødelsbenge eller lignende. Ei heller maa deri vaskes eller foretages noget, der gjør Vandet urent, medmindre det sker nedenfor det Sted, hvorfra Vandet vanligen hentes. Brønde maa tømmes og renses mindst en Gang aarlig.

§ 6. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af alle for Sundheden skadelige Levnettsmidler, og hvis nødvendigt paabyde disses Tilintetgjørelse; det samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, der kan blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 7. Naar nogen agter at bygge eller at flytte Hus, skal han anmelde dette for nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, der gjør ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 8. Sundhedskommissionen kan under visse Omstændigheder meddele Tilladelse til Afvigelse fra disse Forskrifter.

§ 9. Overtrædelse af Forskrifterne pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen og enhver af samme udnævnt Tilsynsmand at melde for Sundhedskommissionens Ordfører, der træffer Forføining til, at Ansvar gjøres gjældende mod Vedkommende efter Sundhedslovens § 26.

XXXI. Kjelviks Herred.

Tillæg til og Forandring i Sundhedsforskrifter af 19de September 1870, approberede ved kongelig Resolution af 9de December 1893.

§ 9. Før Høst-, Vinter- og Loddefiskets Begyndelse skal Eieren af Rorbod eller andet Hus, hvori indtages Fiskere for længere Tid, sørge for, at de til Udleie bestemte Rum bliver rengjorte og godt udluftede, hvorfor der i hvert Rum skal sørges for tilstrækkelig Luftcirkulation ved Slagvindu, Trækrør nedigjennem Taget eller Luge i Væggen.

Ligeledes skal Eieren af saadanne Huse opsætte Priveter i passende Antal paa Steder, hvorfra intet Tilsig til Huse, hvori der bor Folk, kan finde Sted.

§ 10. Til hver Søndag Morgen skal Rorboden være fuldstændig rengjort. Ansvarret paaligger i saa Henseende Bodens Mandskaber, og kan hver enkelt gjøres ansvarlig for Undladelse heraf.

§ 11. Alt Slags Affald fra Rorbod eller andet til Udleie for Fiskere bestemt Hus maa bortbringes til et af Opsynsbetjenten efter Konferance med Huseieren eller af Huseieren angivet Sted, som er mindst 12 Meter fjernet fra ethvert Beboelseshus eller Rorbod, eller henlægges i den almindelige Gjødselbinge eller nedbringes i Søen nedenfor almindelig Høivandsstand.

I Sundhedsforskrifternes § 4 Litr. a. udgaar Ordene «eller Rorhus».

Trykfeil og Rettelser.

I Medicinalberetningen for 1891.

I den generelle Beretning (A):

	Staar: Antal Døde i 1881	Læs: Antal Døde i 1891.
Side XI. I Tabellen i 4de Kolonne		

I den specielle Beretning (B):

	Staar:	Læs:
Side 1. I Noten ved Sidens Fod	1886	1866
-- 2. I 3die Linie fra nedent	17	19
-- 4. I den øverste Tabel, siste Kolonne tilhøire	28,57	10,53
-- -- do. do.	25,00	23,33
-- -- I 7de Kolonne	—	100,00
-- -- I siste —	100,00	50,00
-- 5. I Tabellen under 1ste Maaned i siste Kolonne	100,00	udgaar.
-- -- I Tabellen under 2den—3die Maaned i siste Kolonne	—	100,00.
-- -- Linie 5 fra nedent	-- Tilfælde, som derimod fra Mai jævnt tiltog derefter	Tilfælde; fra Mai tiltog derimod Sygdommen o. s. v. med Udgangen af Mai.
-- 6. Linie 2 fra nedent		
-- 7. Linie 16 fra oven	44,11	40,11
-- -- Linie 25 fra oven	Hjernebetændelse 6	Hjernebetændelse 8.
-- -- Linie 21 fra nedent	Kramper og Strubehoste hver 1	Kramper, Strubehoste og Cancer ventriculi (?) lever 1.
-- -- Linie 16 fra nedent	En	Den.
-- 8. Linie 27 fra nedent	68	64
-- 9. I Tabellen under Dødsfald af Morbus Brightii	52	53
-- -- I Tabellen under Dødsfald af Bleg-sot og Anæmi	5	6

Side	Linie	Staar: efter Bruddets Art er, Buskeruds	Læs: efter Bruddets Art er for 223 Tilfælde. Buskerud.
9.	Linie 18 fra neden		
—	10. Linie 17 fra neden		
—	12. Linie 16 fra neden under Vending i Summen for døde Børn	2	3
—	— Paa Fødselsstiftelsen: Efter utilstrækkelige og smerte- fulde Veer under Udtrækning i Kolonnen: Børn	5 lev. 2 døde 5 lev. 3 døde	6 lev. 1 død 6 lev. 2 døde.
—	— Udenfor Fødselsstiftelsen under Exvisceration	10.	udgaar.
—	13. Linie 10 fra neden	Antal af indsatte Mænd	Middeltal af Mænd.
—	18. I Summen nederst paa Siden i Aldersrubriken: 2det og 3die Aar under Mænd	197	198
—	21. Linie 15 fra oven	9	13
—	— Linie 7 fra neden	i Aarets Løb	i Aarets 3 siste Uger.

I Medicinalberetningen for 1892.

I den generelle Beretning. (A):

Side	Linie	Staar:	Læs:
VII.	Linie 19 fra oven	2 Gange	a ete
—	1*. I Anmærkningen nederst paa Siden	154 682	158 843
—	2*. I siste Linie, Haugesunds Læge- distrikts Fladeindhold	619,44	404,21
—	— Haugesunds Lægedistrikts Folke- mængde	15 522	12 468
—	3*. Folkemængden i Tysnes Lægedi- strikt	6 198	9 198
—	39*. 9 Linier fra neden	Antalet	Antallet
—	44*. 6 Linier fra oven	Lægedistrikter	Amter.
—	— — — — —	Amter	udgaar.
—	56*. I Anmærkningen til Tabellen, i dens siste Linie	XI	XII.
—	61*. 4 Linier fra neden	med Pyopneumo- thorax	ved Pyopneumo- thorax.
—	89*. I Anmærkningen for Altens Sygehus	Døde	Døde.
—	106*. I Overskriften	Chauses	Causes.

I den specielle Beretning (B):

Side	Linie	Staar:	Læs:
1.	I Anmærkningen	1886	1866
—	7. Linie 21 fra neden	(Side 9)	Side 9

	Staar:	Læs:
Side 18. Mangler i Kolonnen 2—3 Leveaar under causæ alie	—	1 Kv.
— 21. Linie 4 fra oven	km. ² ;	km. ²
— 63. Linie 2 fra neden	adynæmisk	adynamisk.
— 74. Forandres Indbyggerantallet i Hovederne i Totens Lægedistrikt	1 861	1 391
	7 127	7 448
	6 125	6 952
	3 833	3 539
	4 391	4 586
— — Antallet af Læger i Totens Lægedistrikt	8	7
— — Antallet af Læger i Gjøvik	3	2
— — Indbyggerantallet i Lesje Lægedistrikt	6 594	6 549.
— 84. Linie 25 fra neden	Granlien	Granheim.
— 134. 6 Linier fra neden	2 Læger i Ævanger	2 Læger i Voss.
— 136. Under 4, Indre Hardanger	Graven	Ulvik
	Eidfjord	Graven
	Ulvik	Eidfjord.
— 150. 3 Linier fra neden	18,0 pCt.	18,2 pCt.
— — 2 — —	24,5 pCt.	25,6 pCt.
— 166. 3die og 4de Linie fra neden i Tabellens Diagnoser	Blodgang	Diarhoe, akut, og
	Diarrhoe og indenlandsk Cholera	indenlandsk Cholera, Blodgang.
— — 7de Linie fra neden: Lungebetændelse	359	395
— 178. 17de og 18de Linie fra oven	Stranden 526,95 med 2 290 Indb.	Stranden 267,67 med 1 429 Indb. Stordalen 259,28 med 861 Indb.
— 191. Den opførte Tandlæge i Selbu Lægedistrikt	—	udgaar.
— 192. flyttes i 4de Kolonne Indb. op under tilstedev. og 1ste Januar ned	—	—
— 253. 7de Linie fra neden	Karlse	Balsfjorden, Karlse.

I Medicinalberetningen for 1893.

I den specielle Beretning (B):

	Staar:	Læs:
Side 38. Under Brok i Summen for Hernia cruralis	18	19
— 42. Antallet af Dødsfald af akut Diarrhoe og indenlandsk Cholera for Amtet	33	69
— — Summen af Dødsfald af epidemiske Sygdomme	330	366

	Staar:	Læs:
Side 43. Summen af Dødsfald af Diarrhoe og indenlandsk Cholera i Drammens Distrikt	14	38
i Ringerikes Distrikt	2	6
i Modums —	10	14
i Sandsværs —	1	5
Summen af Dødsfald af epidemiske Sygdomme i:		
Drammens Lægedistrikt	134	158
Ringerikes —	36	40
Modums —	63	67
Sandsværs —	35	39
— 47. I Kolonnen «af epidemiske Sygdomme» og i Kolonnen af «ikke epidemiske Sygdomme» for:		
Drammens Lægedistrikt	134 og 398	158 og 374
— By	83 og 249	102 og 230
— Lægedistriktets Bygder	50 og 149	55 og 144
Ringeriges Lægedistrikt	36 og 118	40 og 114
Hønefoss By	10 og 14	11 og 13
Ringerikes Lægedistriktets Bygder	26 og 104	29 og 101
I Summen for Buskerud Amt	330 og 910	366 og 874
— « Byerne	111 og 317	132 og 296
— « Bygderne	219 og 593	234 og 578
— 62. I Hedemarkens Amt, Tandlæger	1	2
— 64. Summen for Vandkopper i Kolonnen: Tiden er opgivet for		
Summen for Amtet i samme Kolonne	19	20
— for Amtet i samme Kolonne	9 203	9 204
— for Septemher for Amtet	478	479
— af Tilfælde af Strubehoste	16	17
— af epidemiske Sygdomstilfælde i Amtet	9 211	9 212
— 65. Summen af Tilfælde af Strubehoste i Hedemarkens Distrikt	9	10
— — Summen af epidemiske Sygdomstilfælde i Hedemarkens Amt	4 350	4 351
— 77. Folkemængden i Kristians Amt	108 569	108 579
— — I søndre Valdres Distrikt, Summen af Hjelpevaccinatører	4	5
— — do. i søndre Aurdals Herred	2	3
— 91. Antallet af Læger i Amtet	5	35
— — I Skiens Distrikt	Sannikedal	Solum.
— 96. Linie 11 fra neden	Blogsot	Blegsot.
— 119. Under Livmodersygdomme i Kolonnen under Børn	1 Md.	1 Kv.
— 124. Tandlægenes Antal i Stavanger Amt	4	6
— 125. Fladeindholdet for Sands Lægedistrikt	2 495,28	2495,48
Fladeindholdet i Jelse Herred	257,17	257,27
Tandlæge i Skaare (Hangesunds Distrikt)	1	ingen.

	Staar- ingen	Læs: 2
Side 130. Dødsfald af Rachit for Amtet		
— 135. I Tabellen, Summen af Antallet af Dødfødte i Amtet	91	92
— — do. do. i Bygderne	61	62
— 146. Under Benbrud, Summen for Fractura femoris	24	10
— 158. Under Cancer	1 Kvinde fra 5—10	udgaar.
— 160. 2den og 3die Sygdomsbenævnelser fra oven	Pemphigus	flyttes ned efter Paralysis.
	Ranula gangrænosa	flyttes ned efter Rachitis.
— 168. Indbyggerantallet i Lærdal Lægedistrikt	6 719	6 729
Fladeindholdet for Lyster Lægedistrikt	1 225	2 225
Indbyggerantallet for Sogndals Lægedistrikt	5 214	5 224
Summen af Læger i Amtet	52	48
— — Jordemødre i do.	58	60
— — Hjelpevaccinatorer i do.	16	18
— 182. — — — i Romsdals Amt	67	63
— 190. Under Luxationer: Sædet er opgivet for	16	15
— 221. Summen af epidemiske Sygdomme i Stenkjærs Lægedistrikt	260	261
— — do. do. i Stjørdals Lægedistrikt	291	294
— 231. I Østlofotens Distrikt	2 Tandlæger	ingen.
— 254. Summen af Døde af Lungetuberkulose i Tromsø Amt	433	443
— 266. Linie 5 fra oven	hvoraf Sædet for de 34 betegnes saaledes:	for hvilke Sædet var følgende:
— 267. Linie 21 fra neden	11 Barselkvinder	12

